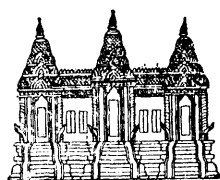

ព្រះ
ព្រះបិណ្ឌបាស
និង
សេចក្តីព្រះបាទនាសាខ្មែរ
អភិបាលបិណ្ឌ
វិភង្គ បឋមភាគ
៨០

បោះពុម្ពលើកទី ១ •

ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ភ្នំពេញ

ទ. ស. ២៥០៧

អភិធម្មបិដកេ

វិភង្គស្ស បឋមោ ភាគោ

នមោ តស្ស ភកវតោ អរបាតោ សម្មាសម្ពុទ្ធស្ស ។

ខន្ធវិភង្គោ

[១] បញ្ចក្ខន្ធា រូបក្ខន្ធា វេទនាខន្ធា ស-
ញ្ញាខន្ធា សង្ខារក្ខន្ធា វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។

[២] តត្ថ កតមោ រូបក្ខន្ធា ។ យំកិញ្ច រូបំ
អតីតានាគតប្បច្ចប្បន្នំ អន្សតំ វា ពហំន្វា វា ធុណ្ឌវិកំ
វា សុខុមំ វា ហំនំ វា បណីតំ វា យំ ទ្វេរ សន្តិកេ
វា តទេកជ្ឈំ អភិសញ្ញាហិត្វា អភិសង្ខិបិត្វា អយំ
វុច្ចតិ រូបក្ខន្ធា ។

[៣] តត្ថ កតមំ រូបំ អតីតំ ។ យំ រូបំ អ-
តីតំ និរុទ្ធ�ំ វិកតំ វិបរិណាតំ អត្តន្តតំ អព្ពត្តន្តតំ ឧប្បជ្ជិ-
ត្វា វិកតំ អតីតំ អតីតំសេន សន្តិហិតំ ចត្តារោ ច
មហាក្ខតា ចត្ថន្ទក្ខា មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ រូបំ វេទំ
វុច្ចតិ រូបំ អតីតំ ។ តត្ថ កតមំ រូបំ អនាគតំ ។
យំ រូបំ អជានំ អក្ខតំ អសញ្ញាតំ អនិព្វតំ អនកិ-
និព្វតំ អហត្ថក្ខតំ អនុប្បន្នំ អសម្បប្បន្នំ អនុដ្ឋតំ

អភិធម្មបិដក

វិវាដ្ឋ បឋមភាគ

សូមមេស្តារបំពោះព្រះមានព្រះភាគ អរហន្ត សម្មាសម្ពុទ្ធអង្គនោះ ។

ខន្ធវិវាដ្ឋ

[១] ខន្ធ ៥ គឺ រូបក្ខន្ធ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សុខារក្ខន្ធ
វិញ្ញាណក្ខន្ធ ។

[២] បណ្តាខន្ធទាំង ៥ នោះ រូបក្ខន្ធ តើដូចម្តេច ។ រូបណាមួយ
ជាអតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ដែលជាអដ្ឋត្ថរូប (រូបខាងក្នុង) ក្តី ពហិទ្ធា-
រូប (រូបខាងក្រៅ) ក្តី ឧទ្យោរិករូប (រូបគ្រោតគ្រោត) ក្តី សុខុមរូប
(រូបល្អិត) ក្តី ហ័នរូប (រូបថាក្រាប) ក្តី បណ៌តរូប (រូបថ្លៃថ្លា) ក្តី
ឲ្យរូប (រូបក្នុងទីឆ្ងាយ) ក្តី សន្តិកេរូប (រូបក្នុងទីជិត) ក្តី នេះហៅ
ថា រូបក្ខន្ធ ព្រោះប្រមូលរូបរមនូវរូបទាំងអស់នោះ ក្នុងទីជាមួយគ្នា ។

[៣] បណ្តារូបទាំងនោះ រូបជាអតីត តើដូចម្តេច ។ រូបណា
កន្លងទៅ រលត់ទៅ ប្រាសទៅ ប្រែប្រួលទៅ អស់ទៅ បាត់បង់ទៅ កើត
ហើយប្រាសទៅវិញ ជាអតីត សង្គ្រោះដោយចំណែកជាអតីត បានដល់
មហាក្ខតរូប ៤ ផង ។ បុព្វាទារូបនៃមហាក្ខតរូប ៤ ផង នេះហៅថា រូបជា
អតីត ។ បណ្តារូបទាំងនោះ រូបជាអនាគត តើដូចម្តេច ។ រូបណាមិនទាន់
កើត មិនទាន់មាន មិនទាន់ដុះដាល មិនទាន់វិលមក មិនទាន់ត្រឡប់មក
មិនទាន់ប្រាកដ មិនទាន់លេចឡើង មិនទាន់ដុះឡើង មិនទាន់តាំងឡើង

អភិធម្មបដិកេ វិរាដ្ឋោ

អសប្បដ្ឋិតំ អនាគតំ អនាគតសេនេ សង្កហិតំ ចត្តារោ
 ច មហាក្ខតា ចតុន្ទញ្ច មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ រូបំ
 ឥទំ វុច្ចតិ រូបំ អនាគតំ ។ តត្ថ កេតមំ រូបំ បច្ចុប្បន្នំ ។
 យំ រូបំ ជាតំ ភូតំ សញ្ញាតំ និព្វតំ អភិនិព្វតំ ហតុភូតំ
 ឧប្បន្នំ សមុប្បន្នំ ឧដ្ឋិតំ សមុដ្ឋិតំ បច្ចុប្បន្នំ បច្ចុប្បន្នំ-
 សេនេ សង្កហិតំ ចត្តារោ ច មហាក្ខតា ចតុន្ទញ្ច
 មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ រូបំ ឥទំ វុច្ចតិ រូបំ បច្ចុប្បន្នំ ។

(២) តត្ថ កេតមំ រូបំ អជ្ឈតំ ។ យំ រូបំ តេសំ
 តេសំ សត្តានំ អជ្ឈតំ បច្ចុតំ និយកំ មាជិបុគ្គលិកំ
 ឧបាទិដ្ឋំ ចត្តារោ ច មហាក្ខតា ចតុន្ទញ្ច មហាក្ខតានំ
 ឧបាទាយ រូបំ ឥទំ វុច្ចតិ រូបំ អជ្ឈតំ ។ តត្ថ កេ-
 តមំ រូបំ ពហិន្ទា ។ យំ រូបំ តេសំ តេសំ បរសត្តានំ
 បរេវុគ្គលានំ អជ្ឈតំ បច្ចុតំ និយកំ មាជិបុគ្គលិកំ
 ឧបាទិដ្ឋំ ចត្តារោ ច មហាក្ខតា ចតុន្ទញ្ច មហាក្ខតានំ
 ឧបាទាយ រូបំ ឥទំ វុច្ចតិ រូបំ ពហិន្ទា ។

(៥) តត្ថ កេតមំ រូបំ ឡិណ្ហរិកំ ។ ចក្ខុ-
 យតនំ ។ បេ ។ ដោដ្ឋញ្ចយតនំ ឥទំ វុច្ចតិ
 រូបំ ឡិណ្ហរិកំ ។ តត្ថ កេតមំ រូបំ សុខមំ ។

អភិធម្មបិដក វិវាទ

មិនបានស្ទុះឡើង ជាអនាគត សង្គ្រោះដោយចំណែកជាអនាគត បាន
 ដល់មហាក្សត្ររូបទាំង ៤ ផង ទុកតាមរូប នៃមហាក្សត្ររូប ៤ ផង នេះ
 ហៅថា រូបជាអនាគត ។ បណ្តារូបទាំងនោះ រូបជាបច្ចុប្បន្ន តើដូច
 ម្តេច ។ រូបណា កំពុងកើត កំពុងមាន កំពុងដុះជាល កំពុងវិល
 មក កំពុងត្រឡប់មក កំពុងប្រាកដ កំពុងលេចឡើង កំពុងដុះឡើង
 កំពុងតាំងឡើង កំពុងស្ទុះឡើង ជាបច្ចុប្បន្ន សង្គ្រោះដោយចំណែកជា
 បច្ចុប្បន្ន បានដល់មហាក្សត្ររូបទាំង ៤ ផង ទុកតាមរូបនៃមហាក្សត្ររូប ៤
 ផង នេះហៅថា រូបជាបច្ចុប្បន្ន ។

(៤) បណ្តារូបទាំងនោះ អដ្ឋត្ថរូប តើដូចម្តេច ។ រូបណា ជា
 ខាងក្នុង អាស្រ័យខ្លួន កើតចំពោះខ្លួន ជារូបរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ ដែល
 ទុកបានក្នុងកាន់មាំ របស់សត្វទាំងឡាយនោះ ។ បានដល់មហាក្សត្ររូប
 ទាំង៤ផង ទុកតាមរូប នៃមហាក្សត្ររូប៤ផង នេះហៅថា អដ្ឋត្ថរូប ។
 បណ្តារូបទាំងនោះ ពហិទ្ធារូប តើដូចម្តេច ។ រូបណាជាខាងក្នុង អាស្រ័យ
 ខ្លួន កើតចំពោះខ្លួន ជារូបរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ ដែលទុកបានក្នុងកាន់
 មាំ របស់ពួកសត្វដទៃ របស់ពួកបុគ្គលដទៃនោះ។ បានដល់មហាក្សត្ររូប
 ទាំង៤ផង ទុកតាមរូប នៃមហាក្សត្ររូប៤ផង នេះហៅថា ពហិទ្ធារូប ។

(៥) បណ្តារូបទាំងនោះ ឧទ្យោរិករូប តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយត្ត-
 នៈ (អាយតនៈគឺចក្ខុ) ។ ចេ ។ ដោយយត្តនៈ (អាយតនៈគឺផ្សព្វ)
 នេះហៅថា ឧទ្យោរិករូប ។ បណ្តារូបទាំងនោះ សុខុមរូប តើដូចម្តេច ។

ខន្តវិរង្គេ ឥន្តរភាគធម៌

ឥន្ទ្រិយំ ។ បេ ។ តេតាឡីកោរោ អាហារោ ឥន្ទំ វុច្ឆតិ

វ្រប់ ឥវុខមំ ។

[៦] តត្ថ កតមំ វ្រប់ ហំនំ ។ យំ វ្រប់ តេសំ តេ-

សំ សត្តានំ ឧញាតំ អវញាតំ ហិឡ្ហិតំ បរិក្ខតំ អធិត្ថ-

កតំ ហំនំ ហំនមតំ ហំនសម្មតំ អនិដ្ឋំ អកតំ អម-

នាបំ វ្រហា សម្ពា កម្វា រសា ដោជ្ជញា ឥន្ទំ វុច្ឆតិ

វ្រប់ ហំនំ ។ តត្ថ កតមំ វ្រប់ បណ៌តំ ។ យំ វ្រប់ តេ-

សំ តេសំ សត្តានំ អនុញាតំ អនវញាតំ អហិឡ្ហិតំ អ-

បរិក្ខតំ ធិតកតំ បណ៌តំ បណ៌តមតំ បណ៌តសម្មតំ

ឥន្ទំ កតំ មនាបំ វ្រហា សម្ពា កម្វា រសា ដោជ្ជញា

ឥន្ទំ វុច្ឆតិ វ្រប់ បណ៌តំ ។ តំ តំ វា បន វ្រប់ ឧហា-

នាយ ឧហានាយ វ្រប់ ហំនំ បណ៌តំ ធន្ទតំ ។

ខន្ធវិវាដ្ឋ សុត្តន្តបិដក

ឥត្ថិទ្ធិយ (ឥទ្ធិយត្ថិស្តិ) ។ លេខ កតទ្ធិវិញ្ញាណាវ (ធាហារវិវាដ្ឋ
ជាតំនុត) នេះហៅថា សុខុមរូប ។

[៦] បណ្ណារូបទាំងនោះ ហ៊ុនរូប តើដូចម្តេច ។ រូបណា របស់សត្វ
ទាំងឡាយនោះ។ ជារូបដែលគេមើលឆ្ងាយ គេបៀតបៀន គេគ្របសង្កត់
គេមិនធ្វើសេចក្តីគោរព ជារូបថោកថយ ដែលគេដឹងថាថោកថយ ដែល
គេសន្មតថាថោកថយ ជារូបមិនគួរប្រាថ្នា មិនគួរត្រេកអរ មិនជាទីពេញ
ចិត្ត បានដល់ រូប សំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វ នេះហៅថា ហ៊ុនរូប ។
បណ្ណារូបទាំងនោះ បណ្ឌិតរូប តើដូចម្តេច ។ រូបណា របស់សត្វទាំង
ឡាយនោះ ។ ជារូបដែលគេមិនមើលឆ្ងាយ គេមិនបៀតបៀន គេមិន
គ្របសង្កត់ គេធ្វើសេចក្តីគោរព ជារូបថ្លៃថ្នូរ ដែលគេដឹងថាថ្លៃថ្នូរ
ដែលគេសន្មតថាថ្លៃថ្នូរ ជារូបគួរប្រាថ្នា គួរត្រេកអរ គួរពេញចិត្ត បាន
ដល់ រូប សំឡេង ក្លិន រស ផោដ្ឋព្វៈ នេះហៅថា បណ្ឌិតរូប ។
មួយទៀត ហ៊ុនរូប បើប្រៀបធៀបនឹងរូប^(១)នោះ ។ បណ្ឌិតគឺប្រៀបជាប់ថា
ជាបណ្ឌិតរូបដែរ ។

១ រូបរបស់ពួកសត្វគាតត្រូវថោកទាបទេ តែបើប្រៀបធៀបនឹងរូបរបស់ពួកសត្វនរក ទៅជា
រូបឧត្តមវិញ រូបរបស់ពួកប្រេតថោកទាបទេ តែបើប្រៀបធៀបនឹងរូបរបស់ពួកគាត ត្រូវ ទៅ
ជា រូបឧត្តមវិញ ។ ល ។ រូបរបស់ពួកអកន្តិទេវតា ឧត្តមជាងរូបរបស់ពួកសុទស្សីទេវតា ។
អដ្ឋកថា ។

អភិធម្មបិដកេ វិរាដ្ឋោ

[៧] តត្ថ កតមំ ភូមំ ទ្វិវេ ។ ឥន្ទ្រិយំ ។ បេ ។
 កេតង្គិកោរោ អាហារោ យំ វា បនព្វាម្បី អត្ថំ ភូមំ
 អាសាន្តេ ឧបក្កដេ ទ្វិវេ អសន្តិកេ ឥន្ទំ វុច្ឆតិ
 ភូមំ ទ្វិវេ ។ តត្ថ កតមំ ភូមំ សន្តិកេ ។ បក្ខោ-
 យតនំ ។ បេ ។ ដោដ្ឋព្វាយតនំ យំ វា បនព្វាម្បី
 អត្ថំ ភូមំ អាសាន្តេ ឧបក្កដេ អវិទ្វិវេ សន្តិកេ ឥន្ទំ
 វុច្ឆតិ ភូមំ សន្តិកេ ។ តំ តំ វា បន ភូមំ ឧបាទាយ
 ឧបាទាយ ភូមំ ទ្វិវេ សន្តិកេ ទដ្ឋពំ ។

[៨] តត្ថ កតមោ វេទនាខន្ធា ។ យាកានិ
 វេទនា អតីតានាគតប្បវត្តប្បន្នា អជ្ឈតា វា ពហិវ្វា វា
 ឌីឡារិកា វា សុខុមា វា ហីនា វា បណីតា វា យា
 ទ្វិវេ សន្តិកេ វា តទេកជ្ឈំ អភិសញ្ញាហិត្វា អភិសន្និ-
 បិត្វា អយំ វុច្ឆតិ វេទនាខន្ធា ។

[៩] តត្ថ កតមា វេទនា អតីតា ។ យា វេទនា
 អតីតា វិរុទ្ធា វិគតា វិបរិណតា អត្ថន្តតា អព្ពត្ថន្តតា
 ឧប្បជ្ឈិតា វិគតា អតីតា អតីតំសេន សន្តបិតា សុខា
 វេទនា ឌុក្ខា វេទនា អឌុក្ខមសុខា វេទនា អយំ
 វុច្ឆតិ វេទនា អតីតា ។ តត្ថ កតមា វេទនា អនាគ-
 តា ។ យា វេទនា អដាតា អភ្គតា អសញ្ញតា អនិព្វតា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[៧] បណ្តារូបទាំងនោះ ទូររូប តើដូចម្តេច ។ ឥត្ថិន្ទ្រិយ
 ។ បេ ។ កតាឡិកាហារ ឬក៏រូបដទៃណា ទោះបីមានក្នុងទីមិនជិត ក្នុង
 ទីមិនប្រាកដ ក្នុងទីឆ្ងាយ ក្នុងទីមិនបង្កើត នេះហៅថា ទូររូប ។
 បណ្តារូបទាំងនោះ សន្តិកេរូប តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុយតនៈ ។ បេ ។
 ដោយឆ្ងាយតនៈ ឬក៏រូបដទៃណា មានក្នុងទីជិត ក្នុងទីប្រាកដ ក្នុងទីមិន
 ឆ្ងាយ ក្នុងទីបង្កើត នេះហៅថា សន្តិកេរូប ។ មួយទៀត ទូររូប បើ
 ប្រៀបធៀបនឹងរូបនោះ ។ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ជាសន្តិកេរូបដែរ ។

[៨] បណ្តាខន្ធទាំងនោះ វេទនាខន្ធ តើដូចម្តេច ។ វេទនាណា
 មួយ ជាអតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ដែលជាអដ្ឋតវេទនាក្តី ពហិទ្ធាវេទនា
 ក្តី ឧទ្យោរវេទនាក្តី សុខមវេទនាក្តី ហ៊ុនវេទនាក្តី បណ្ឌិតវេទនាក្តី
 ទូរវេទនាក្តី សន្តិកវេទនាក្តី នេះហៅថា វេទនាខន្ធ ព្រោះប្រមូលរូប
 រមនូវវេទនាទាំងអស់នោះ ក្នុងទីមួយគ្នា ។

[៩] បណ្តាវេទនាទាំងនោះ វេទនាជាអតីត តើដូចម្តេច ។ វេទ-
 នាណា កន្លងទៅ រលត់ទៅ ប្រាសទៅ ប្រែប្រួលទៅ អស់ទៅ បាត់បង់
 ទៅ កើតហើយប្រាសទៅវិញ ជាអតីត សង្គ្រោះដោយចំណែកជាអតីត
 បានដល់សុខវេទនា ទុក្ខវេទនា អទុក្ខមសុខវេទនា នេះហៅថា វេទនា
 ជាអតីត ។ បណ្តាវេទនាទាំងនោះ វេទនាជាអនាគត តើដូចម្តេច ។
 វេទនាណា មិនទាន់កើត មិនទាន់មាន មិនទាន់ដុះផាល មិនទាន់វិលមក

ខន្ធវិវត្តន្ត ពុទ្ធភិក្ខុវិជ្ជា

អនិច្ចតា អនាត្រតា អនុប្បដ្ឋា អសមុប្បដ្ឋា អនុ-
 ជ្ជតា អសមុជ្ជតា អនាគតា អនាគតំសេន សង្កហិ-
 តា សុខា វេទនា ទុក្ខា វេទនា អទុក្ខមសុខា វេទនា
 អយំ វុច្ចតិ វេទនា អនាគតា ។ តត្ថ កតមា វេទនា
 បច្ចុប្បដ្ឋា ។ យា វេទនា ជាតា ក្ខតា សញ្ញតា ជិក្ខតា
 អនិច្ចតា អនាត្រតា អនុប្បដ្ឋា សមុប្បដ្ឋា អនុជ្ជតា
 សមុជ្ជតា បច្ចុប្បដ្ឋា បច្ចុប្បដ្ឋំសេន សង្កហិតា សុខា
 វេទនា ទុក្ខា វេទនា អទុក្ខមសុខា វេទនា អយំ
 វុច្ចតិ វេទនា បច្ចុប្បដ្ឋា ។

[១០] តត្ថ កតមា វេទនា អជ្ឈតា ។ យា
 វេទនា តេសំ តេសំ សត្តានំ អជ្ឈតំ បច្ចុតំ និយកា
 ហនិបុក្កលីកា ឧហនិដ្ឋា សុខា វេទនា ទុក្ខា វេទនា
 អទុក្ខមសុខា វេទនា អយំ វុច្ចតិ វេទនា អជ្ឈតា ។
 តត្ថ កតមា វេទនា ពហិដ្ឋា ។ យា វេទនា តេសំ
 តេសំ បរសត្តានំ បរមុក្កលានំ អជ្ឈតំ បច្ចុតំ និយកា
 ហនិបុក្កលីកា ឧហនិដ្ឋា សុខា វេទនា ទុក្ខា វេទនា
 អទុក្ខមសុខា វេទនា អយំ វុច្ចតិ វេទនា ពហិដ្ឋា ។

ខន្ធវិវាទ សុត្តន្តបិដក

មិនទាន់ត្រឡប់មក មិនទាន់ប្រាកដ មិនទាន់លេចឡើង មិនទាន់ដុះ
 ឡើង មិនទាន់តាំងឡើង មិនទាន់ស្កុះឡើង ជាអនាគត សង្គ្រោះដោយ
 ចំណែកជាអនាគត បានដល់សុខវេទនា ទុក្ខវេទនា អទុក្ខមសុខវេទនា
 នេះហៅថា វេទនាជាអនាគត ។ បណ្តាវេទនាទាំងនោះ វេទនាជា
 បច្ចុប្បន្ន តើដូចម្តេច ។ វេទនាណា កំពុងកើត កំពុងមាន កំពុងដុះ
 ជាល កំពុងវិលមក កំពុងត្រឡប់មក កំពុងប្រាកដ កំពុងលេចឡើង
 កំពុងដុះឡើង កំពុងតាំងឡើង កំពុងស្កុះឡើង ជាបច្ចុប្បន្ន សង្គ្រោះ
 ដោយចំណែកជាបច្ចុប្បន្ន បានដល់សុខវេទនា ទុក្ខវេទនា អទុក្ខមសុខ-
 វេទនា នេះហៅថា វេទនាជាបច្ចុប្បន្ន ។

[១០] បណ្តាវេទនាទាំងនោះ អជ្ឈត្តវេទនា តើដូចម្តេច ។
 វេទនាណា ប្រព្រឹត្តទៅខាងក្នុង អាស្រ័យខ្លួន កើតចំពោះខ្លួន ជា
 វេទនារបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ ដែលទុក្ខបានក្នុងកាន់មាំ របស់សត្វទាំង
 ឡាយនោះ ។ បានដល់សុខវេទនា ទុក្ខវេទនា អទុក្ខមសុខវេទនា នេះ
 ហៅថា អជ្ឈត្តវេទនា ។ បណ្តាវេទនាទាំងនោះ ពហិទ្ធាវេទនា តើដូច
 ម្តេច ។ វេទនាណា ប្រព្រឹត្តទៅខាងក្នុង អាស្រ័យខ្លួន កើតចំពោះ
 ខ្លួន ជាវេទនារបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ ដែលទុក្ខបានក្នុងកាន់មាំ របស់
 ពួកសត្វដទៃ របស់ពួកបុគ្គលដទៃនោះ ។ បានដល់សុខវេទនា ទុក្ខ-
 វេទនា អទុក្ខមសុខវេទនា នេះហៅថា ពហិទ្ធាវេទនា ។

[១១] តត្ថ កតតមា វេទនា ឡឡោរិកា សុ-
 ខុមា ។ អតុសលា វេទនា ឡឡោរិកា តុសលា-
 ព្យាកតតា វេទនា សុខុមា តុសលាតុសលា វេទនា
 ឡឡោរិកា អព្យាកតតា វេទនា សុខុមា ទុក្ខា វេទនា
 ឡឡោរិកា សុខា ច អទុក្ខមសុខា ច វេទនា សុខុមា
 សុខទុក្ខា វេទនា ឡឡោរិកា អទុក្ខមសុខា វេទនា
 សុខុមា អសមាប្ពដ្ឋស្ស វេទនា ឡឡោរិកា សមា-
 ប្ពដ្ឋស្ស វេទនា សុខុមា សាសវំ វេទនា ឡឡោរិកា
 អនាសវំ វេទនា សុខុមា តំ តំ វំ បន វេទនំ ឧតា-
 នាយ ឧតានាយ វេទនា ឡឡោរិកា សុខុមា ទដ្ឋត្វា ។

[១២] តត្ថ កតតមា វេទនា ហីនា បណីតា ។
 អតុសលា វេទនា ហីនា តុសលាព្យាកតតា វេទនា
 បណីតា តុសលាតុសលា វេទនា ហីនា អព្យាកតតា
 វេទនា បណីតា ទុក្ខា វេទនា ហីនា សុខា ច អទុ-
 ក្ខមសុខា ច វេទនា បណីតា សុខទុក្ខា វេទនា
 ហីនា អទុក្ខមសុខា វេទនា បណីតា អសមាប្ពដ្ឋ-
 ស្ស វេទនា ហីនា សមាប្ពដ្ឋស្ស វេទនា បណីតា

អភិធម្មបិដក វិវាដ្ឋ

(១១) បណ្ណាវេទនាទាំងនោះ ឧទ្យោរិកវេទនានិងសុខុមវេទនា តើ
 ដូចម្តេច ។ វេទនាជាអកុសល ហៅថាឧទ្យោរិកវេទនា វេទនាជាគុសល
 និងអព្យាក្រឹត ហៅថាសុខុមវេទនា វេទនាជាគុសលនិងអកុសល ហៅ
 ថាឧទ្យោរិកវេទនា វេទនាជាអព្យាក្រឹត ហៅថាសុខុមវេទនា វេទនាជាទុក្ខ
 ហៅថាឧទ្យោរិកវេទនា វេទនាជាសុខផង មិនមែនទុក្ខមិនមែនសុខផង
 ហៅថាសុខុមវេទនា វេទនាជាសុខនិងទុក្ខ ហៅថាឧទ្យោរិកវេទនា វេទនា
 ជាអទុក្ខមសុខ ហៅថាសុខុមវេទនា វេទនារបស់បុគ្គលអ្នកមិនមានសមា-
 បត្តិ ហៅថាឧទ្យោរិកវេទនា វេទនារបស់បុគ្គលអ្នកមានសមាបត្តិ ហៅថា
 សុខុមវេទនា វេទនាប្រកបដោយភាសវៈ ហៅថាឧទ្យោរិកវេទនា វេទនា
 មិនមានភាសវៈ ហៅថាសុខុមវេទនា មួយទៀត ឧទ្យោរិកវេទនា បើ
 ប្រៀបផ្ទឹមនឹងវេទនានោះៗ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ជាសុខុមវេទនាដែរ ។

(១២) បណ្ណាវេទនាទាំងនោះ ហ៊ិនវេទនានិងបណ្ឌិតវេទនា តើ
 ដូចម្តេច ។ វេទនាជាអកុសល ហៅថាហ៊ិនវេទនា វេទនាជាគុសល
 និងអព្យាក្រឹត ហៅថាបណ្ឌិតវេទនា វេទនាជាគុសលនិងអកុសល ហៅ
 ថាហ៊ិនវេទនា វេទនាជាអព្យាក្រឹត ហៅថាបណ្ឌិតវេទនា វេទនាជាទុក្ខ
 ហៅថាហ៊ិនវេទនា វេទនាជាសុខផង ជាអទុក្ខមសុខផង ហៅថាបណ្ឌិត-
 វេទនា វេទនាជាសុខនិងទុក្ខ ហៅថាហ៊ិនវេទនា វេទនាជាអទុក្ខមសុខ
 ហៅថាបណ្ឌិតវេទនា វេទនារបស់បុគ្គលអ្នកមិនមានសមាបត្តិ ហៅថា
 ហ៊ិនវេទនា វេទនារបស់បុគ្គលអ្នកមានសមាបត្តិ ហៅថាបណ្ឌិតវេទនា

ខន្តវិរុទ្ធ សុត្តន្តបិដក

សាសនំ វេទនា ហិរិយា អនាសនំ វេទនា បណ្ឌិតា
តំ តំ ភំ វេទ វេទនំ ឧបាសាយ ឧបាសាយ វេទនា
ហិរិយា បណ្ឌិតា ទដ្ឋព្វា ។

[១៣] តត្ថ កតមា វេទនា ទ្វិវ ។ អកុសលា
វេទនា កុសលាព្យាកតាហិ វេទនាហិ ទ្វិវ កុស-
លាព្យាកតា វេទនា អកុសលាយ វេទនាយ ទ្វិវ
កុសលា វេទនា អកុសលាព្យាកតាហិ វេទនាហិ
ទ្វិវ អកុសលា អកុសលាព្យាកតា វេទនា កុស-
លាយ វេទនាយ ទ្វិវ អព្យាកតា វេទនា កុស-
លាកុសលាហិ វេទនាហិ ទ្វិវ កុសលាកុសលា
វេទនា អព្យាកតាយ វេទនាយ ទ្វិវ ទុក្ខា វេទនា
សុខាយ ច អទុក្ខមសុខាយ ច វេទនាហិ ទ្វិវ
សុខា ច អទុក្ខមសុខា ច វេទនា ទុក្ខាយ វេទនាយ
ទ្វិវ សុខា វេទនា ទុក្ខាយ ច អទុក្ខមសុខាយ ច
វេទនាហិ ទ្វិវ ទុក្ខា ច អទុក្ខមសុខា ច វេទនា
សុខាយ វេទនាយ ទ្វិវ អទុក្ខមសុខា វេទនា
សុខទុក្ខាហិ វេទនាហិ ទ្វិវ សុខទុក្ខា វេទនា អ-
ទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ ទ្វិវ អសមាបន្តស្ស វេទនា
សមាបន្តស្ស វេទនាយ ទ្វិវ សមាបន្តស្ស វេទនា

ខន្ធវិរាដ សុត្តន្តបិដក

វេទនាប្រកបដោយ រាសវៈ ហៅថាហ៊ុនវេទនា វេទនាមិនមានរាសវៈ
ហៅថាបណ្ឌិតវេទនា មួយទៀត ហ៊ុនវេទនា បើប្រៀបផ្ទឹមនឹងវេទនា
នោះ ។ បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបថា ជាបណ្ឌិតវេទនាដែរ ។

[១៣] បណ្ណាវេទនាទាំងនោះ ទូរវេទនា តើដូចម្តេច ។ វេទ-
នាជាអកុសល ឆ្ងាយអំពីវេទនាជាអកុសលនិងអព្យាក្រឹត វេទនាជាអកុសល
និងអព្យាក្រឹត ឆ្ងាយអំពីវេទនាជាអកុសល វេទនាជាអកុសល ឆ្ងាយអំពី
វេទនាជាអកុសលនិងអព្យាក្រឹត វេទនាជាអកុសលនិងអព្យាក្រឹត ឆ្ងាយ
អំពីវេទនាជាអកុសល វេទនាជាអព្យាក្រឹត ឆ្ងាយអំពីវេទនាជាអកុសលនិង
អកុសល វេទនាជាអកុសលនិងអកុសល ឆ្ងាយអំពីវេទនាជាអព្យាក្រឹត វេ-
ទនាជាទុក្ខ ឆ្ងាយអំពីវេទនាជាសុខនិងអទុក្ខមសុខ វេទនាជាសុខនិងអទុក្ខ-
មសុខ ឆ្ងាយអំពីវេទនាជាទុក្ខ វេទនាជាសុខ ឆ្ងាយអំពីវេទនាជាទុក្ខនិង
អទុក្ខមសុខ វេទនាជាទុក្ខនិងអទុក្ខមសុខ ឆ្ងាយអំពីវេទនាជាសុខ វេទនា
ជាអទុក្ខមសុខ ឆ្ងាយអំពីវេទនាជាសុខនិងទុក្ខ វេទនាជាសុខនិងទុក្ខ ឆ្ងាយ
អំពីវេទនាជាអទុក្ខមសុខ វេទនារបស់បុគ្គលអ្នកមិនមានសមាបត្តិ ឆ្ងាយអំ-
ពីវេទនារបស់បុគ្គលអ្នកមានសមាបត្តិ វេទនារបស់បុគ្គលអ្នកមានសមាបត្តិ

អភិធម្មបដិកេ វិវេក្ខោ

អសមាបដ្ឋស្ស វេទនាយ ទ្វេរ សាសនំ វេទនា អនា-
 សនំយ វេទនាយ ទ្វេរ អនាសនំ វេទនា សាសនំយ
 វេទនាយ ទ្វេរ អយំ វុច្ចតិ វេទនា ទ្វេរ ។ តត្ថ តតមា
 វេទនា សន្និកេ ។ អកុសលា វេទនា អកុសលាយ
 វេទនាយ សន្និកេ កុសលា វេទនា កុសលាយ
 វេទនាយ សន្និកេ អព្យាកតា វេទនា អព្យាកតាយ
 វេទនាយ សន្និកេ ទុក្ខា វេទនា ទុក្ខាយ វេទនាយ
 សន្និកេ សុខា វេទនា សុខាយ វេទនាយ សន្និកេ
 អទុក្ខមសុខា វេទនា អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ ស-
 ន្និកេ អសមាបដ្ឋស្ស វេទនា អសមាបដ្ឋស្ស វេទនាយ
 សន្និកេ សមាបដ្ឋស្ស វេទនា សមាបដ្ឋស្ស វេទនាយ
 សន្និកេ សាសនំ វេទនា សាសនំយ វេទនាយ
 សន្និកេ អនាសនំ វេទនា អនាសនំយ វេទនាយ
 សន្និកេ អយំ វុច្ចតិ វេទនា សន្និកេ ។ តំ តំ វា
 បន វេទនំ ឧបាទាយ ឧបាទាយ វេទនា ទ្វេរ
 សន្និកេ ធម្មតា ។

[១២] តត្ថ តតមា សញ្ញាខន្ធោ ។ យាតាវិ
 សញ្ញា អតីតានាគតប្បវត្តប្បវត្តា អដ្ឋត្ថា វា តហិទ្ធា វា
 ឡិទ្ធារិកា វា សុខមា វា ហីនា វា បណ្ឌិតា វា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ឆ្ងាយអំពីវេទនា របស់បុគ្គលអ្នកមិនមានសមាបត្តិ វេទនាប្រកបដោយ
 ភាសវៈ ឆ្ងាយអំពីវេទនាមិនមានភាសវៈ វេទនាមិនមានភាសវៈ ឆ្ងាយ
 អំពីវេទនាប្រកបដោយភាសវៈ នេះហៅថា ទូរវេទនា ។ បណ្តាវេទនា
 ទាំងនោះ សន្តិកេវេទនា តើដូចម្តេច ។ វេទនាជាអកុសល តាំងនៅ
 ក្នុងទីជិតនៃវេទនាជាអកុសល វេទនាជាអកុសល តាំងនៅក្នុងទីជិត នៃ
 វេទនាជាអកុសល វេទនាជាអព្យាក្រឹត តាំងនៅក្នុងទីជិត នៃវេទនាជា
 អព្យាក្រឹត វេទនាជាទុក្ខ តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃវេទនាជាទុក្ខ វេទនាជាសុខ
 តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃវេទនាជាសុខ វេទនាជាអទុក្ខមសុខ តាំងនៅក្នុងទី
 ជិតនៃវេទនាជាអទុក្ខមសុខ វេទនារបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ តាំងនៅ
 ក្នុងទីជិតនៃវេទនារបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ វេទនារបស់បុគ្គលមាន
 សមាបត្តិ តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃវេទនារបស់បុគ្គលមានសមាបត្តិ វេទនា
 ប្រកបដោយភាសវៈ តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃវេទនាប្រកបដោយភាសវៈ វេទ-
 នាមិនមានភាសវៈ តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃវេទនាមិនមានភាសវៈ នេះហៅ
 ថា សន្តិកេវេទនា ។ មួយទៀត ទូរវេទនា បើប្រៀបផ្ទឹមនឹងវេទនា
 នោះ ។ បណ្ឌិតគប្បីឃើញថា ដូចសន្តិកេវេទនាដែរ ។

(១២) បណ្តាខន្ធទាំងនោះ សញ្ញាខន្ធ តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាណា
 មួយ ជាអតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ដែលជាអដ្ឋត្ថសញ្ញាភី ពហិទ្ធសញ្ញា
 ភី ឧទ្យោភិកសញ្ញាភី សុខមសញ្ញាភី ហិនសញ្ញាភី បណីតសញ្ញាភី

ខន្ធអង្គោ សុត្តន្តបិដក

យោ ធូរេ សង្កេតេ វា ននេតេស្សំ អភិសញ្ញាហិត្វា
អភិសង្កេតិត្វា អយំ វុច្ចតិ សញ្ញាខន្ធោ ។

[១៥] តត្ថ កកមា សញ្ញា អតីតា ។ យោ
សញ្ញា អតីតា និរុទ្ធា វិកតា វិបរិណាតា អត្ថង្គតា អត្ថ-
ត្ថង្គតា ឧប្បជ្ឈិតា វិកតា អតីតា អតីតំសេន សង្កហិតា
ចត្តសម្ពស្សជា សញ្ញា សោតសម្ពស្សជា សញ្ញា
យានសម្ពស្សជា សញ្ញា ជីវាសម្ពស្សជា សញ្ញា
កាយសម្ពស្សជា សញ្ញា មនោសម្ពស្សជា សញ្ញា
អយំ វុច្ចតិ សញ្ញា អតីតា ។ តត្ថ កកមា សញ្ញា
អនាគតា ។ យោ សញ្ញា អជាតា អក្ខតា អសញ្ញតា
អនិព្វតា អនិច្ចនិព្វតា អហត្ថក្ខតា អនុប្បដ្ឋា អសម្ម-
ប្បដ្ឋា អនុជ្ឈិតា អសម្មជ្ឈិតា អនាគតា អនាគតំសេន
សង្កហិតា ចត្តសម្ពស្សជា សញ្ញា ។ បេ ។ មនោ-
សម្ពស្សជា សញ្ញា អយំ វុច្ចតិ សញ្ញា អនាគតា ។
តត្ថ កកមា សញ្ញា បច្ចប្បដ្ឋា ។ យោ សញ្ញា ជាតា
ក្ខតា សញ្ញតា និព្វតា អនិច្ចនិព្វតា ហត្ថក្ខតា ឧប្បដ្ឋា
សម្មប្បដ្ឋា ឧជ្ឈិតា សម្មជ្ឈិតា បច្ចប្បដ្ឋា បច្ចប្បដ្ឋំសេន
សង្កហិតា ចត្តសម្ពស្សជា សញ្ញា ។ បេ ។ មនោ-
សម្ពស្សជា សញ្ញា អយំ វុច្ចតិ សញ្ញា បច្ចប្បដ្ឋា ។

ខន្ធវិវាដ្ឋ សុត្តន្តបិដក

ទូរេសញ្ញាភិ សន្តិកេសញ្ញាភិ នេះហៅថា សញ្ញាខន្ធ ព្រោះប្រឡង
រូបបន្ទីសញ្ញានោះ ក្នុងទីជាមួយគ្នា ។

[១៥] បណ្ឌាសញ្ញាទាំងនោះ សញ្ញាជាអតីត តើដូចម្តេច ។
សញ្ញាណា កន្លងទៅ រលត់ទៅ ប្រាសទៅ ប្រែប្រួលទៅ រស់ទៅ បាត់
បង់ទៅ កើតហើយប្រាសទៅវិញ ជាអតីត សង្គ្រោះដោយចំណែក
ជាអតីត បានដល់សញ្ញាកើតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស សញ្ញាកើតអំពីសោត-
សម្ពុស្ស សញ្ញាកើតអំពីយានសម្ពុស្ស សញ្ញាកើតអំពីវិញ្ញាណសម្ពុស្ស សញ្ញា
កើតអំពីកាយសម្ពុស្ស សញ្ញាកើតអំពីមនោសម្ពុស្ស នេះហៅថា សញ្ញា
ជាអតីត ។ បណ្ឌាសញ្ញាទាំងនោះ សញ្ញាជាអនាគត តើដូចម្តេច ។
សញ្ញាណា មិនទាន់កើត មិនទាន់មាន មិនទាន់ដុះផាល មិនទាន់វិល
មក មិនទាន់ត្រឡប់មក មិនទាន់ប្រាកដ មិនទាន់លេចឡើង មិនទាន់
ដុះឡើង មិនទាន់តាំងឡើង មិនទាន់ស្ទុះឡើង ជាអនាគត សង្គ្រោះ
ដោយចំណែកជាអនាគត បានដល់សញ្ញាកើតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស ។ បេ ។
សញ្ញាកើតអំពីមនោសម្ពុស្ស នេះហៅថា សញ្ញាជាអនាគត ។ បណ្ឌា
សញ្ញាទាំងនោះ សញ្ញាជាបច្ចុប្បន្ន តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាណា កំពុង
កើត កំពុងមាន កំពុងដុះផាល កំពុងវិលមក កំពុងត្រឡប់មក កំពុង
ប្រាកដ កំពុងលេចឡើង កំពុងដុះឡើង កំពុងតាំងឡើង កំពុងស្ទុះ
ឡើង ជាបច្ចុប្បន្ន សង្គ្រោះដោយចំណែកជាបច្ចុប្បន្ន បានដល់សញ្ញា
កើតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស ។ បេ ។ សញ្ញាកើតអំពីមនោសម្ពុស្ស នេះហៅថា
សញ្ញាជាបច្ចុប្បន្ន ។

[១៦] តត្ថ កតតមា សញ្ញា អជ្ឈតា ។ យា
សញ្ញា តេសំ តេសំ សត្តានំ អជ្ឈតំ បច្ចុតំ និយកា
ចាដិប្បកុលីកា ឧបាទិដ្ឋា បក្ខុសម្មស្សជា សញ្ញា
។ បេ ។ មនោសម្មស្សជា សញ្ញា អយំ វុច្ចតិ សញ្ញា
អជ្ឈតា ។ តត្ថ កតតមា សញ្ញា តហិទ្ធា ។ យា
សញ្ញា តេសំ តេសំ បរសត្តានំ បរម្បកុលានំ អជ្ឈតំ
បច្ចុតំ និយកា ចាដិប្បកុលីកា ឧបាទិដ្ឋា បក្ខុសម្ម-
ស្សជា សញ្ញា ។ បេ ។ មនោសម្មស្សជា សញ្ញា អយំ
វុច្ចតិ សញ្ញា តហិទ្ធា ។

[១៧] តត្ថ កតតមា សញ្ញា ឡិទ្ធពរិកា សុខុមា ។
បដិយសម្មស្សជា សញ្ញា ឡិទ្ធពរិកា អដិវេនសម្ម-
ស្សជា សញ្ញា សុខុមា អកុសលា សញ្ញា ឡិទ្ធពរិកា
កុសលាព្យាកតា សញ្ញា សុខុមា កុសលាកុសលា
សញ្ញា ឡិទ្ធពរិកា អព្យាកតា សញ្ញា សុខុមា ទុក្ខា-
យ វេទនាយ សម្បយុត្តា សញ្ញា ឡិទ្ធពរិកា សុខាយ
ច អទុក្ខមសុខាយ ច វេទនាហិ សម្បយុត្តា សញ្ញា
សុខុមា សុខទុក្ខាហិ វេទនាហិ សម្បយុត្តា សញ្ញា
ឡិទ្ធពរិកា អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា
សញ្ញា សុខុមា អសមាប្បស្ស សញ្ញា ឡិទ្ធពរិកា

អវិជ្ជាបិដក វិភង្គ

[១៦] បណ្ណាសញ្ញាទាំងនោះ អដ្ឋត្ថសញ្ញា តើដូចម្តេច ។
 សញ្ញាណា ជាខាងក្នុង អាស្រ័យខ្លួន កើតចំពោះខ្លួន ជាសញ្ញារបស់
 បុគ្គលម្នាក់ ។ ដែលក្នុងកាន់មាំ របស់សត្វទាំងឡាយនោះ ។ បានដល់
 សញ្ញាដែលកើតអំពីចក្ខុសម្ព័ន្ធ ។ បេ ។ សញ្ញាដែលកើតអំពីមនោ-
 សម្ព័ន្ធ នេះហៅថា អដ្ឋត្ថសញ្ញា ។ បណ្ណាសញ្ញាទាំងនោះ ពហិទ្ធា-
 សញ្ញា តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាណា ជាខាងក្នុង អាស្រ័យខ្លួន កើត
 ចំពោះខ្លួន ជាសញ្ញារបស់បុគ្គលម្នាក់ ។ ដែលក្នុងកាន់មាំ របស់សត្វដទៃ
 របស់បុគ្គលដទៃនោះ ។ បានដល់សញ្ញា ដែលកើតអំពីចក្ខុសម្ព័ន្ធ ។ បេ ។
 សញ្ញាដែលកើតអំពីមនោសម្ព័ន្ធ នេះហៅថា ពហិទ្ធាសញ្ញា ។

[១៧] បណ្ណាសញ្ញាទាំងនោះ ឧទ្យោរិកសញ្ញា និងសុខមសញ្ញា តើដូច
 ម្តេច ។ សញ្ញាដែលកើតអំពីបដិបទសម្ព័ន្ធ ហៅថាឧទ្យោរិកសញ្ញា សញ្ញា
 ដែលកើតអំពីអធិបទសម្ព័ន្ធ ហៅថាសុខមសញ្ញា សញ្ញាជាអកុសល
 ហៅថាឧទ្យោរិកសញ្ញា សញ្ញាជាកុសលនិងអព្យាក្រឹត ហៅថាសុខមសញ្ញា
 សញ្ញាជាកុសលនិងអកុសល ហៅថាឧទ្យោរិកសញ្ញា សញ្ញាជាអព្យាក្រឹត
 ហៅថាសុខមសញ្ញា សញ្ញាដែលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខ ហៅ
 ថាឧទ្យោរិកសញ្ញា សញ្ញាសម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខនិងអទុក្ខមសុខ
 ហៅថាសុខមសញ្ញា សញ្ញាសម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខនិងទុក្ខ ហៅ
 ថាឧទ្យោរិកសញ្ញា សញ្ញាសម្បយុត្តដោយវេទនាជាអទុក្ខមសុខ ហៅថា
 សុខមសញ្ញា សញ្ញារបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ ហៅថាឧទ្យោរិកសញ្ញា

វត្ថុវិភាគ សុត្តន្តបិដក

សមាបន្នស្ប ភស្តុភារ សុខុមា សាសវា ភស្តុភារ ធិន្ន-
វិភា អនាសវា ភស្តុភារ សុខុមា តំ តំ វា បន សុខុ
ឧបាសាយ ឧបាសាយ ភស្តុភារ ធិន្នវិភា សុខុមា
នន្ន ។

[១៨] តត្ថ កតតមា ភស្តុភារ ហិណ បណ្ឌិតា ។
អត្តសលា ភស្តុភារ ហិណ ត្តសលា ព្យាកតតា ភស្តុ
បណ្ឌិតា ត្តសលា ត្តសលា ភស្តុភារ ហិណ អព្យាកតតា
ភស្តុភារ បណ្ឌិតា ធិន្នវិភាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា
ភស្តុភារ ហិណ សុខុមាយ ប អធិត្តបសុខុមាយ ប វេទ-
នាហិ សម្បយុត្តា ភស្តុភារ បណ្ឌិតា សុខុមាយ ធិន្នវិភាយ
វេទនាហិ សម្បយុត្តា ភស្តុភារ ហិណ អធិត្តបសុខុមាយ
វេទនាយ សម្បយុត្តា ភស្តុភារ បណ្ឌិតា អសមាបន្នស្ប
ភស្តុភារ ហិណ សមាបន្នស្ប ភស្តុភារ បណ្ឌិតា សាសវា
ភស្តុភារ ហិណ អនាសវា ភស្តុភារ បណ្ឌិតា តំ តំ វា បន
សុខុមា ឧបាសាយ ឧបាសាយ ភស្តុភារ ហិណ បណ្ឌិតា
នន្ន ។

[១៩] តត្ថ កតតមា ភស្តុភារ ទ្វិវ ។ អត្តសលា ភស្តុ
ត្តសលា ព្យាកតតាហិ ភស្តុភារ ហិ ទ្វិវ ត្តសលា ព្យាកតតា
ភស្តុភារ អត្តសលាយ ភស្តុភារ ទ្វិវ ត្តសលា ភស្តុ

ខន្ធវិវាដ្ឋ សុត្តន្តបិដក

សញ្ញាបស្ថប្បគុលមានសមាបត្តិ ហៅថាសុខុមសញ្ញា សញ្ញាប្រកបដោយ
អាសវៈ ហៅថាឧឡារិកសញ្ញា សញ្ញាមិនមានអាសវៈ ហៅថាសុខុម-
សញ្ញា មួយទៀត ឧឡារិកសញ្ញា បើប្រៀបផ្ទឹមនឹងសញ្ញានោះ ។
បណ្ឌិតគប្បីឃើញថា ដូចសុខុមសញ្ញាដែរ ។

[១៨] បណ្ឌាសញ្ញាទាំងនោះ ហ៊ុនសញ្ញា នឹងបណ្ឌិតសញ្ញា
តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាជាអកុសល ហៅថាហ៊ុនសញ្ញា សញ្ញាជាគុសល
នឹងអព្យាក្រឹត ហៅថាបណ្ឌិតសញ្ញា សញ្ញាជាគុសលនឹងអកុសល ហៅ
ថាហ៊ុនសញ្ញា សញ្ញាជាអព្យាក្រឹត ហៅថាបណ្ឌិតសញ្ញា សញ្ញាដែល
សម្បយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខ ហៅថាហ៊ុនសញ្ញា សញ្ញាសម្បយុត្តដោយ
វេទនាជាសុខផងជាអទុក្ខមសុខផង ហៅថាបណ្ឌិតសញ្ញា សញ្ញាសម្បយុត្ត
ដោយវេទនាជាសុខនឹងទុក្ខ ហៅថាហ៊ុនសញ្ញា សញ្ញាសម្បយុត្តដោយ
វេទនាជាអទុក្ខមសុខ ហៅថាបណ្ឌិតសញ្ញា សញ្ញាបស្ថប្បគុលមិនមាន
សមាបត្តិ ហៅថាហ៊ុនសញ្ញា សញ្ញាបស្ថប្បគុលមានសមាបត្តិ ហៅថា
បណ្ឌិតសញ្ញា សញ្ញាប្រកបដោយអាសវៈ ហៅថាហ៊ុនសញ្ញា សញ្ញាមិន
ប្រកបដោយអាសវៈ ហៅថាបណ្ឌិតសញ្ញា មួយទៀត ហ៊ុនសញ្ញា បើ
ប្រៀបផ្ទឹមនឹងសញ្ញានោះ ។ បណ្ឌិតគប្បីឃើញថា ដូចបណ្ឌិតសញ្ញាដែរ ។

[១៩] បណ្ឌាសញ្ញាទាំងនោះ ទូរសញ្ញា តើដូចម្តេច ។
សញ្ញាជាអកុសល ន្ទាយអំពើសញ្ញាជាគុសលនឹងអព្យាក្រឹត សញ្ញាជា
គុសលនឹងអព្យាក្រឹត ន្ទាយអំពើសញ្ញាជាអកុសល សញ្ញាជាគុសល

អភិធម្មបិដក វិវាដ្ឋ

ឆ្ងាយអំពីសញ្ញាជាកុសលនិងអព្យាក្រឹត សញ្ញាជាកុសលនិងអព្យាក្រឹត
 ឆ្ងាយអំពីសញ្ញាជាកុសល សញ្ញាជាអព្យាក្រឹត ឆ្ងាយអំពីសញ្ញាជាកុសល
 និងអកុសល សញ្ញាជាកុសលនិងអកុសល ឆ្ងាយអំពីសញ្ញាជាអព្យាក្រឹត
 សញ្ញាដែលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខ ឆ្ងាយអំពីសញ្ញាដែលសម្បយុត្ត
 ដោយវេទនាជាសុខផង ជាអទុក្ខមសុខផង សញ្ញាដែលសម្បយុត្តដោយ
 វេទនាជាសុខផង ជាអទុក្ខមសុខផង ឆ្ងាយអំពីសញ្ញាដែលសម្បយុត្ត
 ដោយវេទនាជាទុក្ខ សញ្ញាសម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខ ឆ្ងាយអំពីសញ្ញា
 ដែលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខផង ជាអទុក្ខមសុខផង សញ្ញាដែល
 សម្បយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខផង ជាអទុក្ខមសុខផង ឆ្ងាយអំពីសញ្ញា
 ដែលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខ សញ្ញាដែលសម្បយុត្តដោយវេទនា
 ជាអទុក្ខមសុខ ឆ្ងាយអំពីសញ្ញាដែលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខនិងទុក្ខ
 សញ្ញាដែលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខនិងទុក្ខ ឆ្ងាយអំពីសញ្ញាដែល
 សម្បយុត្តដោយវេទនាជាអទុក្ខមសុខ សញ្ញារបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ
 ឆ្ងាយអំពីសញ្ញារបស់បុគ្គលមានសមាបត្តិ សញ្ញារបស់បុគ្គលមានសមាបត្តិ
 ឆ្ងាយអំពីសញ្ញារបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ សញ្ញាប្រកបដោយអាសវៈ

ខន្ធវិវរដ្ឋ សុត្តន្តបិដក

អនាសវាយ សញ្ញាយ ទ្វេរ អនាសវា សញ្ញា
 សាសវាយ សញ្ញាយ ទ្វេរ អយំ វុច្ចតិ សញ្ញា ទ្វេរ ។
 តត កតថា សញ្ញា សន្និកេ ។ អកុសលា សញ្ញា
 អកុសលាយ សញ្ញាយ សន្និកេ កុសលា សញ្ញា
 កុសលាយ សញ្ញាយ សន្និកេ អព្យាកតា សញ្ញា
 អព្យាកតាយ សញ្ញាយ សន្និកេ ទិក្ខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តា សញ្ញា ទិក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តាយ
 សញ្ញាយ សន្និកេ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា
 សញ្ញា សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តាយ សញ្ញាយ
 សន្និកេ អទិក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា
 សញ្ញា អទិក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តាយ
 សញ្ញាយ សន្និកេ អសមាប្ពដ្ឋស្ស សញ្ញា អសមា-
 ប្ពដ្ឋស្ស សញ្ញាយ សន្និកេ សមាប្ពដ្ឋស្ស សញ្ញា
 សមាប្ពដ្ឋស្ស សញ្ញាយ សន្និកេ សាសវា សញ្ញា
 សាសវាយ សញ្ញាយ សន្និកេ អនាសវា សញ្ញា
 អនាសវាយ សញ្ញាយ សន្និកេ អយំ វុច្ចតិ សញ្ញា
 សន្និកេ ។ តំ តំ វា បទ សញ្ញា ឧបាទាយ ឧបា-
 ទាយ សញ្ញា ទ្វេរ សន្និកេ ធម្មញ្ញ ។

ខន្ធវិវាដ្ឋ សុត្តន្តបិដក

ឆ្ងាយអំពីសញ្ញាមិនមានអាសវៈ សញ្ញាមិនមានអាសវៈ ឆ្ងាយអំពីសញ្ញា
 ប្រកបដោយអាសវៈ នេះហៅថា ទូរសញ្ញា ។ បណ្ឌិតសញ្ញាទាំងនោះ
 សន្តិកេសញ្ញា តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាជាអកុសល តាំងនៅក្នុងទីជិត
 នៃសញ្ញាជាអកុសល សញ្ញាជាអកុសល តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃសញ្ញាជា
 អកុសល សញ្ញាជាអព្យាក្រឹត តាំងនៅក្នុងទីជិត នៃសញ្ញាជាអព្យាក្រឹត
 សញ្ញាសម្បយុតដោយវេទនាជាទុក្ខ តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃសញ្ញាសម្បយុត
 ដោយវេទនាជាទុក្ខ សញ្ញាសម្បយុតដោយវេទនាជាសុខ តាំងនៅក្នុងទី
 ជិតនៃសញ្ញាសម្បយុតដោយវេទនាជាសុខ សញ្ញាសម្បយុតដោយវេទ-
 នាជាអទុក្ខមសុខ តាំងនៅក្នុងទីជិត នៃសញ្ញាសម្បយុតដោយវេទនាជា
 អទុក្ខមសុខ សញ្ញារបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃ
 សញ្ញារបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ សញ្ញារបស់បុគ្គលមានសមាបត្តិ តាំង
 នៅក្នុងទីជិតនៃសញ្ញារបស់បុគ្គលមានសមាបត្តិ សញ្ញាប្រកបដោយអាស-
 វៈ តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃសញ្ញាប្រកបដោយអាសវៈ សញ្ញាមិនមានអាសវៈ
 តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃសញ្ញាមិនមានអាសវៈ នេះហៅថា សន្តិកេសញ្ញា ។
 មួយទៀត ទូរសញ្ញា បើប្រៀបផ្ទឹមនឹងសញ្ញានោះៗ បណ្ឌិតគប្បីឃើញ
 ថា ដូចសន្តិកេសញ្ញាដែរ ។

អភិធម្មបិដកេ វិកង្កោ

[២០] តត្ថ កតតមេ សុត្វារត្តន្តោ ។ យេកេចិ
សុត្វារា អតីតានាគតប្បវត្តប្បដ្ឋា អជ្ឈតា វា តហិទ្ធា
វា ធិន្តរិកា វា សុខុមា វា ហិរា វា បណីតា វា
យេ ទ្វេរ សន្តិកេ វា តទេតវ្យំ អភិសញ្ញាហិទ្ធា
អភិសន្តិហិទ្ធា អយំ វុច្ឆតិ សុត្វារត្តន្តោ ។

[២១] តត្ថ កតតមេ សុត្វារា អតីតា ។ យេ
សុត្វារា អតីតា ជិវ្ហា វិគតា វិបរិណតា អត្ថដ្ឋតា
អព្ពត្ថដ្ឋតា ឧប្បជ្ជិតា វិគតា អតីតា អតីតំសេន សុដ្ឋ-
ហិតា ចក្កសម្ពស្សជា ចេតនា សោតសម្ពស្សជា
ចេតនា យានសម្ពស្សជា ចេតនា ជីវ្ហសម្ពស្សជា
ចេតនា កាយសម្ពស្សជា ចេតនា មនោសម្ពស្សជា
ចេតនា ឥមេ វុច្ឆន្តិ សុត្វារា អតីតា ។ តត្ថ កតតមេ
សុត្វារា អនាគតា ។ យេ សុត្វារា អជាតា អក្ខតា
អសញ្ញតា អនិព្វតា អនភិទិព្វតា អហត្ថក្ខតា
អនុប្បដ្ឋា អសម្មប្បដ្ឋា អនុដ្ឋិតា អសម្មដ្ឋិតា អ-
នាគតា អនាគតំសេន សុដ្ឋហិតា ចក្កសម្ពស្សជា
ចេតនា ។ បេ ។ មនោសម្ពស្សជា ចេតនា ឥមេ វុច្ឆន្តិ
សុត្វារា អនាគតា ។ តត្ថ កតតមេ សុត្វារា បច្ចុប្ប-
ដ្ឋា ។ យេ សុត្វារា ជាតា ក្ខតា សញ្ញតា ទិព្វតា

អភិធម្មបិដក វិរាដ្ឋ

[២០] បណ្តាខន្ធទាំងនោះ សង្ខារក្នុង តើដូចម្តេច ។ សង្ខារ
 ទាំងឡាយណាមួយ ជាអតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ដែលជាអដ្ឋតសង្ខារក្តី
 ពហិតាសង្ខារក្តី ឧទ្យោរិកសង្ខារក្តី សុខមសង្ខារក្តី ហិនសង្ខារក្តី បណ្ឌិត-
 សង្ខារក្តី ទេវសង្ខារក្តី សនិកេសង្ខារក្តី នេះហៅថា សង្ខារក្នុង ព្រោះ
 ប្រមូលរបរមនូវសង្ខារក្នុងនោះ ក្នុងទីជាមួយគ្នា ។

[២១] បណ្តាសង្ខារទាំងនោះ សង្ខារជាអតីត តើដូចម្តេច ។
 សង្ខារទាំងឡាយណា កន្លងទៅ រលត់ទៅ ប្រាសទៅ ប្រែប្រួលទៅ
 អស់ទៅ បាត់បង់ទៅ កើតហើយប្រាសទៅវិញ ជាអតីត សង្គ្រោះ
 ដោយចំណែកជាអតីត បានដល់ចេតនាកើតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស ចេតនាកើត
 អំពីសាតសម្ពុស្ស ចេតនាកើតអំពីឃានសម្ពុស្ស ចេតនាកើតអំពីជីវ្ហា-
 សម្ពុស្ស ចេតនាកើតអំពីកាយសម្ពុស្ស ចេតនាកើតអំពីមនោសម្ពុស្ស
 នេះហៅថា សង្ខារជាអតីត ។ បណ្តាសង្ខារទាំងនោះ សង្ខារជាអនាគត
 តើដូចម្តេច ។ សង្ខារទាំងឡាយណា មិនទាន់កើត មិនទាន់មាន មិន
 ទាន់ដុះដាល មិនទាន់វិលមក មិនទាន់ត្រឡប់មក មិនទាន់ប្រាកដ មិន
 ទាន់លេចឡើង មិនទាន់ដុះឡើង មិនទាន់តាំងឡើង និងទាន់ស្ទុះឡើង
 ជាអនាគត សង្គ្រោះដោយចំណែកជាអនាគត បានដល់ចេតនាកើតអំពី
 ចក្ខុសម្ពុស្ស ។ បេ ។ ចេតនាកើតអំពីមនោសម្ពុស្ស នេះហៅថា សង្ខារ
 ជាអនាគត ។ បណ្តាសង្ខារទាំងនោះ សង្ខារជាបច្ចុប្បន្ន តើដូចម្តេច ។
 សង្ខារទាំងឡាយណា កំពុងកើត កំពុងមាន កំពុងដុះដាល កំពុងវិលមក

ខន្តវិរង្គេ សុត្តន្តបិដក

អភិធម្មតា បាតុប្បតា ឧប្បដ្ឋានា សម្មប្បដ្ឋានា ឧដ្ឋិតា
 សម្មុដ្ឋិតា បច្ចុប្បដ្ឋានា បច្ចុប្បដ្ឋានំសេនេ សង្កហិតា ចក្ក-
 សម្មស្សដា ចេតនា ។ បេ ។ មនោសម្មស្សដា ចេតនា
 ឥមេ វុត្ថន្តិ សង្ខារ បច្ចុប្បដ្ឋានា ។

[២២] តត្ថ កតមេ សង្ខារ អជ្ឈតា ។ យេ
 សង្ខារ តេសំ តេសំ សត្តានំ អជ្ឈតំ បច្ចតំ និយកា
 បាដិប្បកុលីកា ឧបាទិដ្ឋា ចក្កសម្មស្សដា ចេតនា
 ។ បេ ។ មនោសម្មស្សដា ចេតនា ឥមេ វុត្ថន្តិ សង្ខារ
 អជ្ឈតា ។ តត្ថ កតមេ សង្ខារ តហិតា ។ យេ
 សង្ខារ តេសំ តេសំ បរសត្តានំ បរមកុលានំ អជ្ឈតំ
 បច្ចតំ និយកា បាដិប្បកុលីកា ឧបាទិដ្ឋា ចក្កសម្ម-
 ស្សដា ចេតនា ។ បេ ។ មនោសម្មស្សដា ចេតនា
 ឥមេ វុត្ថន្តិ សង្ខារ តហិតា ។

[២៣] តត្ថ កតមេ សង្ខារ ឌីឡាវិកា សុខុមា ។
 អកុសលា សង្ខារ ឌីឡាវិកា កុសលាព្យាកតា
 សង្ខារ សុខុមា កុសលាកុសលា សង្ខារ ឌីឡាវិ-
 កា អព្យាកតា សង្ខារ សុខុមា ទុក្ខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តា សង្ខារ ឌីឡាវិកា សុខាយ ច អទុក្ខម-
 សុខាយ ច វេទនាហិ សម្បយុត្តា សង្ខារ សុខុមា

ខន្ធវិវាដ្ឋ សុត្តន្តបិដក

កំពុងត្រឡប់មក កំពុងប្រាកដ កំពុងលេចឡើង កំពុងដុះឡើង កំពុង
តាំងឡើង កំពុងស្ទុះឡើង ជាបច្ចុប្បន្ន សង្គ្រោះដោយចំណែកជា
បច្ចុប្បន្ន បានដល់ចេតនាកើតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស ។ បេ ។ ចេតនាកើតអំពី
មនោសម្ពុស្ស នេះហៅថា សង្ខារជាបច្ចុប្បន្ន ។

[២២] បណ្ណាសង្ខារទាំងនោះ អជ្ឈត្តសង្ខារ តើដូចម្តេច ។
សង្ខារទាំងឡាយណា ជាខាងក្នុង អាស្រ័យខ្លួន កើតចំពោះខ្លួន ជា
សង្ខាររបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ ដែលក្នុងកាន់មាំ នៃសត្វទាំងឡាយនោះ ។
បានដល់ចេតនាកើតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស ។ បេ ។ ចេតនាកើតអំពីមនោសម្ពុស្ស
នេះហៅថា អជ្ឈត្តសង្ខារ ។ បណ្ណាសង្ខារទាំងនោះ ពហិទ្ធាសង្ខារ តើ
ដូចម្តេច ។ សង្ខារទាំងឡាយណា ជាខាងក្នុង អាស្រ័យខ្លួន កើត
ចំពោះខ្លួន ជាសង្ខាររបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ ដែលក្នុងកាន់មាំ នៃសត្វដទៃ
នៃបុគ្គលដទៃនោះ ។ បានដល់ចេតនាកើតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស ។ បេ ។
ចេតនាកើតអំពីមនោសម្ពុស្ស នេះហៅថា ពហិទ្ធាសង្ខារ ។

[២៣] បណ្ណាសង្ខារទាំងនោះ ឧទ្យោភិកសង្ខារនិងសុខុមសង្ខារ
តើដូចម្តេច ។ សង្ខារជាអកុសល ហៅថាឧទ្យោភិកសង្ខារ សង្ខារជា
កុសលនិងអព្យាក្រឹត ហៅថាសុខុមសង្ខារ សង្ខារជាកុសលនិងអកុសល
ហៅថាឧទ្យោភិកសង្ខារ សង្ខារជាអព្យាក្រឹត ហៅថាសុខុមសង្ខារ សង្ខារ
ដែលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខ ហៅថាឧទ្យោភិកសង្ខារ សង្ខារដែល
សម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខផង ជាអទុក្ខមសុខផង ហៅថាសុខុមសង្ខារ

អភិធម្មបិដកេ វិរាដ្ឋោ

សុខទុក្ខាហំ វេទនាហំ សម្បយុត្តា សង្ខារ ធិន្ទ្រវិ-
 កា អទិតុមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សង្ខារ
 សុខុមា អសហបន្ទស្ស សង្ខារ ធិន្ទ្រវិកា សហ-
 បន្ទស្ស សង្ខារ សុខុមា សាសវំ សង្ខារ ធិន្ទ្រវិកា
 អនាសវំ សង្ខារ សុខុមា តេ តេ វំ បន សង្ខារ
 ឧបាទាយ ឧបាទាយ សង្ខារ ធិន្ទ្រវិកា សុខុមា
 ទដ្ឋញ្ច ។

[២២] តត្ថ កតមេ សង្ខារ ហីនា បណីតា ។
 អកុសលា សង្ខារ ហីនា កុសលា ឡកតា សង្ខារ
 បណីតា កុសលាកុសលា សង្ខារ ហីនា អព្យាកតា
 សង្ខារ បណីតា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា
 សង្ខារ ហីនា សុខាយ ច អទិតុមសុខាយ ច វេទ-
 នាហំ សម្បយុត្តា សង្ខារ បណីតា សុខទុក្ខាហំ
 វេទនាហំ សម្បយុត្តា សង្ខារ ហីនា អទិតុមសុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តា សង្ខារ បណីតា អសហប-
 ន្ទស្ស សង្ខារ ហីនា សហបន្ទស្ស សង្ខារ បណីតា
 សាសវំ សង្ខារ ហីនា អនាសវំ សង្ខារ បណីតា

អភិធម្មបិដក វិរាដ្ឋ

សង្ខារដែលសម្បយុត្ត ដោយវេទនាជាសុខនិងទុក្ខ ហៅថាឧទ្យោរិកសង្ខារ
 សង្ខារដែលសម្បយុត្ត ដោយវេទនាជាអទុក្ខមសុខ ហៅថាសុខមសង្ខារ
 សង្ខាររបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ ហៅថាឧទ្យោរិកសង្ខារ សង្ខាររបស់
 បុគ្គលមានសមាបត្តិ ហៅថាសុខមសង្ខារ សង្ខារប្រកបដោយអាសវៈ
 ហៅថាឧទ្យោរិកសង្ខារ សង្ខារមិនមានអាសវៈ ហៅថាសុខមសង្ខារ មួយ
 ទៀត ឧទ្យោរិកសង្ខារ បើប្រៀបធៀបនឹងសង្ខារនោះៗ បណ្ឌិតគប្បីឃើញ
 ថា ដូចសុខមសង្ខារដែរ ។

(២២) បណ្ណាសង្ខារទាំងនោះ ហ៊ុនសង្ខារ និងបណ្ឌិតសង្ខារ តើ
 ដូចម្តេច ។ សង្ខារជាអកុសល ហៅថាហ៊ុនសង្ខារ សង្ខារជាគុសល
 និងអព្យាក្រឹត ហៅថាបណ្ឌិតសង្ខារ សង្ខារជាគុសលនិងអកុសល ហៅ
 ថាហ៊ុនសង្ខារ សង្ខារជាអព្យាក្រឹត ហៅថាបណ្ឌិតសង្ខារ សង្ខារដែល
 សម្បយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខ ហៅថាហ៊ុនសង្ខារ សង្ខារដែលសម្បយុត្ត
 ដោយវេទនា ជាសុខផង ជាអទុក្ខមសុខផង ហៅថា បណ្ឌិតសង្ខារ
 សង្ខារដែលសម្បយុត្ត ដោយវេទនាជាសុខនិងទុក្ខ ហៅថាហ៊ុនសង្ខារ
 សង្ខារដែលសម្បយុត្ត ដោយវេទនាជាអទុក្ខមសុខ ហៅថាបណ្ឌិតសង្ខារ
 សង្ខាររបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ ហៅថាហ៊ុនសង្ខារ សង្ខាររបស់
 បុគ្គលមានសមាបត្តិ ហៅថាបណ្ឌិតសង្ខារ សង្ខារប្រកបដោយអាស-
 វៈ ហៅថាហ៊ុនសង្ខារ សង្ខារមិនមានអាសវៈ ហៅថាបណ្ឌិតសង្ខារ

ខន្ធវិរដ្ឋេ សុត្តន្តភិដ្ឋនីយំ

តេ តេ វា បន សុត្វារេ ទុកាទាយ ទុកាទាយ សុត្វារេ
ហីនា បណ្ឌិតា ទដ្ឋព្វា ។

[២៥] តត្ថ កតមេ សុត្វារេ ទ្វារេ ។ អកុសលា
សុត្វារេ កុសលាព្យាកតេហិ សុត្វារេហិ ទ្វារេ កុស-
លាព្យាកតា សុត្វារេ អកុសលេហិ សុត្វារេហិ ទ្វារេ
កុសលា សុត្វារេ អកុសលាព្យាកតេហិ សុត្វារេហិ
ទ្វារេ អកុសលាព្យាកតា សុត្វារេ កុសលេហិ សុត្វា-
រេហិ ទ្វារេ អព្យាកតា សុត្វារេ កុសលាកុសលេហិ
សុត្វារេហិ ទ្វារេ កុសលាកុសលា សុត្វារេ អព្យាក-
តេហិ សុត្វារេហិ ទ្វារេ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា
សុត្វារេ សុខាយ ច អទុក្ខមសុខាយ ច វេទនាហិ
សម្បយុត្តេហិ សុត្វារេហិ ទ្វារេ សុខាយ ច អទុក្ខម-
សុខាយ ច វេទនាហិ សម្បយុត្តា សុត្វារេ ទុក្ខាយ
វេទនាយ សម្បយុត្តេហិ សុត្វារេហិ ទ្វារេ សុខាយ
វេទនាយ សម្បយុត្តា សុត្វារេ ទុក្ខាយ ច អទុក្ខម-
សុខាយ ច វេទនាហិ សម្បយុត្តេហិ សុត្វារេហិ ទ្វារេ
ទុក្ខាយ ច អទុក្ខមសុខាយ ច វេទនាហិ សម្បយុត្តា
សុត្វារេ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តេហិ សុត្វារេហិ
ទ្វារេ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សុត្វារេ

ខន្ធវិវាឌំ សុត្តន្តភាគទី១

មួយទៀត ហ៊ានសង្ខារ បើប្រៀបផ្ទឹមនឹងសង្ខារនោះ ។ បណ្ឌិតគប្បី
ឃើញថា ដូចបណ្ឌិតសង្ខារដែរ ។

(២៥) បណ្ឌិតសង្ខារទាំងនោះ ទូរសង្ខារ តើដូចម្តេច ។ សង្ខារ
ជាអកុសល ឆ្ងាយអំពីសង្ខារ ជាកុសលនឹងអព្យាក្រឹត សង្ខារជាកុសល
នឹងអព្យាក្រឹត ឆ្ងាយអំពីសង្ខារជាអកុសល សង្ខារជាកុសល ឆ្ងាយអំពី
សង្ខារជាអកុសលនឹងអព្យាក្រឹត សង្ខារជាអកុសលនឹងអព្យាក្រឹត ឆ្ងាយ
អំពីសង្ខារជាកុសល សង្ខារ ជាអព្យាក្រឹត ឆ្ងាយអំពីសង្ខារ ជាកុសល
នឹងអកុសល សង្ខារជាកុសលនឹងអកុសល ឆ្ងាយអំពីសង្ខារជាអព្យាក្រឹត
សង្ខារដែលសម្បយុត្ត ដោយវេទនាជាទុក្ខ ឆ្ងាយអំពីសង្ខារដ៏សម្បយុត្ត
ដោយវេទនាជាសុខផង ជាអទុក្ខមសុខផង សង្ខារដែលសម្បយុត្តដោយ
វេទនាជាសុខផង ជាអទុក្ខមសុខផង ឆ្ងាយអំពីសង្ខារដ៏សម្បយុត្តដោយ
វេទនាជាទុក្ខ សង្ខារដែលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខ ឆ្ងាយអំពីសង្ខារដ៏
សម្បយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខផង ជាអទុក្ខមសុខផង សង្ខារដែលសម្បយុត្ត-
ត្តដោយវេទនាជាទុក្ខផង ជាអទុក្ខមសុខផង ឆ្ងាយអំពីសង្ខារដ៏សម្បយុត្ត
ដោយវេទនាជាសុខ សង្ខារដែលសម្បយុត្ត ដោយវេទនាជាអទុក្ខមសុខ

អភិធម្មបំណង វិរាជោ

សុខទុក្ខាហំ វេទនាហំ សម្បយុត្តហំ សង្ខារេហំ ទ្វេរ
 សុខទុក្ខាហំ វេទនាហំ សម្បយុត្តា សង្ខារា អទុក្ខម-
 សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តហំ សង្ខារេហំ ទ្វេរ
 អសមាបន្នស្ស សង្ខារា សមាបន្នស្ស សង្ខារេហំ ទ្វេរ
 សមាបន្នស្ស សង្ខារា អសមាបន្នស្ស សង្ខារេហំ ទ្វេរ
 សាសវា សង្ខារា អនាសវេហំ សង្ខារេហំ ទ្វេរ អនាសវា
 សង្ខារា សាសវេហំ សង្ខារេហំ ទ្វេរ ឥមេ វុទ្ធន្តិ សង្ខារា
 ទ្វេរ ។ តត្ថ កតមេ សង្ខារា សន្តិកេ ។ អកុសលា
 សង្ខារា អកុសលានំ សង្ខារានំ សន្តិកេ កុសលា
 សង្ខារា កុសលានំ សង្ខារានំ សន្តិកេ អព្យាកតា
 សង្ខារា អព្យាកតានំ សង្ខារានំ សន្តិកេ ទុក្ខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តា សង្ខារា ទុក្ខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តានំ សង្ខារានំ សន្តិកេ សុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តា សង្ខារា សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តានំ
 សង្ខារានំ សន្តិកេ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្ប-
 យុត្តា សង្ខារា អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុ-
 ត្តានំ សង្ខារានំ សន្តិកេ អសមាបន្នស្ស សង្ខារា អ-
 សមាបន្នស្ស សង្ខារានំ សន្តិកេ សមាបន្នស្ស សង្ខារា
 សមាបន្នស្ស សង្ខារានំ សន្តិកេ សាសវា សង្ខារា

អភិធម្មប្បដិក វិកង្គ

ឆ្ងាយអំពីសង្ខារដ៏សម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខនិងទុក្ខ សង្ខារដែលសម្ប-
 យុត្តដោយវេទនាជាសុខនិងទុក្ខ ឆ្ងាយអំពីសង្ខារដ៏សម្បយុត្តដោយវេទនា
 ជាអទុក្ខមសុខ សង្ខាររបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ ឆ្ងាយអំពីសង្ខាររបស់
 បុគ្គលមានសមាបត្តិ សង្ខាររបស់បុគ្គលមានសមាបត្តិ ឆ្ងាយអំពីសង្ខារ
 របស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ សង្ខារប្រកបដោយអាសវៈ ឆ្ងាយអំពីសង្ខារ
 មិនមានអាសវៈ សង្ខារមិនមានអាសវៈ ឆ្ងាយអំពីសង្ខារដ៏ប្រកបដោយ
 អាសវៈ នេះហៅថា ទូរសង្ខារ ។ បណ្តាសង្ខារទាំងនោះ សន្តិក
 សង្ខារ តែដូចម្តេច ។ សង្ខារជាអកុសល តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃសង្ខារជា
 អកុសល សង្ខារជាអកុសល តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃសង្ខារជាអកុសល សង្ខារជា
 អព្យាក្រឹត តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃសង្ខារជាអព្យាក្រឹត សង្ខារដែលសម្បយុត្ត
 ដោយវេទនាជាទុក្ខ តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃសង្ខារដ៏សម្បយុត្ត ដោយវេទ-
 នាជាទុក្ខ សង្ខារដែលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខ តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃ
 សង្ខារដ៏សម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខ សង្ខារដែលសម្បយុត្តដោយវេទ-
 នាជាអទុក្ខមសុខ តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃសង្ខារដ៏សម្បយុត្តដោយវេទនាជាអ-
 ទុក្ខមសុខ សង្ខាររបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃសង្ខារ
 របស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ សង្ខាររបស់បុគ្គលមានសមាបត្តិ តាំងនៅ
 ក្នុងទីជិតនៃសង្ខារ របស់បុគ្គលមានសមាបត្តិ សង្ខារប្រកបដោយអាសវៈ

វន្តវិកង្ខេ សុត្តន្តភាគទី១

សាសវាធំ សង្ខារធំ សង្ខត្តេក អនាសវា សង្ខារ
អនាសវាធំ សង្ខារធំ សង្ខត្តេក ឥមេ វុច្ចនិ សង្ខារ
សង្ខត្តេក ។ តេ តេ វា បរេ សង្ខារេ ឧបាទាយ
ឧបាទាយ សង្ខារ ទ្វយេ សង្ខត្តេក ទដ្ឋញ្ច ។

[២៦] តត្ថ កតមោ វិញ្ញាណក្ខន្ធធ្វោ ។ យំ កតំ
វិញ្ញាណំ អតីតានាគតប្បវដ្ឋប្បវដ្ឋំ អដ្ឋតំ វា ពហិទ្វា
វា ឌីឡាវិកំ វា សុខុមំ វា ហីនំ វា បណីតំ វា យំ
ទ្វយេ សង្ខត្តេក វា តទេកជ្ឈំ អភិសញ្ញាហិត្វា អភិ-
សង្ខិបិត្វា អយំ វុច្ចនិ វិញ្ញាណក្ខន្ធធ្វោ ។

[២៧] តត្ថ កតមំ វិញ្ញាណំ អតីតំ ។ យំ វិញ្ញា-
ណំ អតីតំ និរុទ្ធិ វិភតំ វិបរិណាតំ អត្ថដ្ឋតំ អត្ថត្ថដ្ឋតំ
ឧប្បដ្ឋិត្វា វិភតំ អតីតំ អតីតសេនេ សង្កហិតំ ចក្ខុ-
វិញ្ញាណំ វេសាតវិញ្ញាណំ យានវិញ្ញាណំ ជីវាវិញ្ញាណំ
កាយវិញ្ញាណំ មនោវិញ្ញាណំ ឥទំ វុច្ចនិ វិញ្ញាណំ
អតីតំ ។ តត្ថ កតមំ វិញ្ញាណំ អនាគតំ ។ យំ វិ-
ញ្ញាណំ អនាតំ អក្ខតំ អសញ្ញាតំ អនិព្វតំ អនភិព្វតំ
អហត្ថក្ខតំ អនុប្បដ្ឋំ អសមុប្បដ្ឋំ អនុដ្ឋតំ អសមុដ្ឋ-
តំ អនាគតំ អនាគតសេនេ សង្កហិតំ ចក្ខុវិញ្ញាណំ
។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណំ ឥទំ វុច្ចនិ វិញ្ញាណំ អនាគតំ ។

ខន្ធវិវាដ្ឋេ សុត្តន្តភាជនីយ

តាំងនៅក្នុងទីជិត នៃសង្ខារប្រកបដោយអាសវៈ សង្ខារមិនមានអាសវៈ
 តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃសង្ខារមិនមានអាសវៈ នេះហៅថា សន្តិកេសង្ខារ ។
 មួយទៀត ទូរេសង្ខារ បើប្រៀបផ្ទឹមនឹងសង្ខារនោះៗ បណ្ឌិតគប្បីឃើញ
 ថា ដូចសន្តិកេសង្ខារដែរ ។

(២៦) បណ្ឌាខន្ធទាំងនោះ វិញ្ញាណខន្ធ តើដូចម្តេច ។ វិញ្ញាណ
 ណាមួយ ជាអតីត អនាគត បច្ចុប្បន្ន ដែលជាអដ្ឋតវិញ្ញាណក្តី ពហិទ្ធា-
 វិញ្ញាណក្តី ឧទ្យោរិកវិញ្ញាណក្តី សុខមវិញ្ញាណក្តី ហិនវិញ្ញាណក្តី បណ្ឌិត-
 វិញ្ញាណក្តី ទូរវិញ្ញាណក្តី សន្តិកេវិញ្ញាណក្តី នេះហៅថា វិញ្ញាណខន្ធ
 ព្រោះប្រមូលរូបរមនវិញ្ញាណនោះ ក្នុងទីជាមួយគ្នា ។

(២៧) បណ្ឌាវិញ្ញាណទាំងនោះ វិញ្ញាណជាអតីត តើដូចម្តេច ។ វិញ្ញាណ
 ណា កន្លងទៅ រលត់ទៅ ប្រាសទៅ ប្រែប្រួលទៅ អស់ទៅ បាត់បង់ទៅ
 កើតហើយប្រាសទៅវិញ ជាអតីត សង្រ្គោះដោយចំណែកជាអតីត បាន
 ដល់ចកវិញ្ញាណ សោតវិញ្ញាណ យានវិញ្ញាណ ជីវ្ហវិញ្ញាណ កាយ-
 វិញ្ញាណ មនោវិញ្ញាណ នេះហៅថា វិញ្ញាណជាអតីត ។ បណ្ឌាវិញ្ញាណ
 ទាំងនោះ វិញ្ញាណជាអនាគត តើដូចម្តេច ។ វិញ្ញាណណា មិនទាន់កើត
 មិនទាន់មាន មិនទាន់ដុះដាល មិនទាន់វិលមក មិនទាន់ត្រឡប់មក មិន
 ទាន់ប្រាកដ មិនទាន់លេចឡើង មិនទាន់ដុះឡើង មិនទាន់តាំងឡើង មិន
 ទាន់ស្ទុះឡើង ជាអនាគត សង្រ្គោះដោយចំណែកជាអនាគត បានដល់
 ចកវិញ្ញាណ ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណ នេះហៅថា វិញ្ញាណជាអនាគត ។

អភិធម្មបិដេ វិភង្គោ

តត្ថ កតតមំ វិញ្ញាណំ បច្ចុប្បន្នំ ។ យំ វិញ្ញាណំ ជាតំ
 ក្ខតំ សញ្ញាតំ និព្វតំ អភិនិព្វតំ មាតុក្ខតំ ឧប្បន្នំ
 សម្មប្បន្នំ ឧដ្ឋតំ សម្មដ្ឋតំ បច្ចុប្បន្នំ បច្ចុប្បន្នសេន
 សន្តបាតំ មគ្គវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណំ ឥទ្ធ
 វុច្ឆតិ វិញ្ញាណំ បច្ចុប្បន្នំ ។

[២៨] តត្ថ កតតមំ វិញ្ញាណំ អជ្ឈតំ ។ យំ
 វិញ្ញាណំ តេសំ តេសំ សត្តានំ អជ្ឈតំ បច្ចុតំ និយកំ
 មាធិប្បកុលីកំ ឧមាធិដ្ឋំ មគ្គវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ ម-
 នោវិញ្ញាណំ ឥទ្ធ វុច្ឆតិ វិញ្ញាណំ អជ្ឈតំ ។ តត្ថ
 កតតមំ វិញ្ញាណំ ពហិទ្ធា ។ យំ វិញ្ញាណំ តេសំ
 តេសំ បរសត្តានំ បរម្បកុលានំ អជ្ឈតំ បច្ចុតំ និយកំ
 មាធិប្បកុលីកំ ឧមាធិដ្ឋំ មគ្គវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ ម-
 នោវិញ្ញាណំ ឥទ្ធ វុច្ឆតិ វិញ្ញាណំ ពហិទ្ធា ។

[២៩] តត្ថ កតតមំ វិញ្ញាណំ ឡិទ្ធពារិកំ សុខុ-
 មំ ។ អកុសលំ វិញ្ញាណំ ឡិទ្ធពារិកំ កុសលា-
 ព្យាកតា វិញ្ញាណា សុខុមា កុសលា កុសលា
 វិញ្ញាណា ឡិទ្ធពារិកា អព្យាកតំ វិញ្ញាណំ សុខុមំ
 ឡិកាយ វេទនាយ សម្បយុតំ វិញ្ញាណំ ឡិទ្ធពារិកំ

អភិធម្មបទិកា វិភង្គ

បណ្តាវិញ្ញាណទាំងនោះ វិញ្ញាណជាបច្ចុប្បន្ន តើដូចម្តេច ។ វិញ្ញាណ
 ណា កំពុងកើត កំពុងមាន កំពុងដុះរាល កំពុងវិលមក កំពុងត្រ-
 ឡប់មក កំពុងប្រាកដ កំពុងលេចឡើង កំពុងដុះឡើង កំពុងតាំងឡើង
 កំពុងស្ទុះឡើង ជាបច្ចុប្បន្ន សង្រ្គោះដោយចំណែកជាបច្ចុប្បន្ន បានដល់
 ចក្ខុវិញ្ញាណ ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណ នេះហៅថា វិញ្ញាណជាបច្ចុប្បន្ន ។

(២៨) បណ្តាវិញ្ញាណទាំងនោះ អដ្ឋត្ថវិញ្ញាណ តើដូចម្តេច ។
 វិញ្ញាណណា ជាខាងក្នុង អាស្រ័យខ្លួន កើតចំពោះខ្លួន ជាវិញ្ញាណ
 របស់បុគ្គលម្នាក់ ។ ដែលក្នុងកាន់មាំ របស់សត្វទាំងឡាយនោះ ។ បាន
 ដល់ចក្ខុវិញ្ញាណ ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណ នេះហៅថា អដ្ឋត្ថវិញ្ញាណ ។
 បណ្តាវិញ្ញាណទាំងនោះ តហិទ្ធិវិញ្ញាណ តើដូចម្តេច ។ វិញ្ញាណណា
 ជាខាងក្នុង អាស្រ័យខ្លួន កើតចំពោះខ្លួន ជាវិញ្ញាណរបស់បុគ្គលម្នាក់ ។
 ដែលក្នុងកាន់មាំ របស់សត្វដទៃ របស់បុគ្គលដទៃនោះ ។ បានដល់ចក្ខុ-
 វិញ្ញាណ ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណ នេះហៅថា តហិទ្ធិវិញ្ញាណ ។

(២៩) បណ្តាវិញ្ញាណទាំងនោះ ឧទ្យោរិកវិញ្ញាណនិងសុខុមវិញ្ញាណ
 តើដូចម្តេច ។ វិញ្ញាណជាអកុសល ហៅថាឧទ្យោរិកវិញ្ញាណ វិញ្ញាណជាតុ-
 សលនិងអព្យាក្រឹត ហៅថាសុខុមវិញ្ញាណ វិញ្ញាណជាតុសលនិងអកុសល
 ហៅថាឧទ្យោរិកវិញ្ញាណ វិញ្ញាណជាអព្យាក្រឹត ហៅថាសុខុមវិញ្ញាណ
 វិញ្ញាណដែលសម្បយុត្ត ដោយវេទនាជាទុក្ខ ហៅថាឧទ្យោរិកវិញ្ញាណ

ខន្ធវិវត្ត សុត្តន្តបិដក

សុខាយ ច អនុត្តមសុខាយ ច វេទនាហិ សម្បយុត្តា
 វិញ្ញាណា សុខុមា សុខទុក្ខាហិ វេទនាហិ សម្បយុត្តា
 វិញ្ញាណា ធិន្ធម្មតា អនុត្តមសុខាយ វេទនាយ សម្ប-
 យុត្តំ វិញ្ញាណំ សុខុមំ អសមាបន្នស្ស វិញ្ញាណំ ធិន្ធម្ម-
 តំ សមាបន្នស្ស វិញ្ញាណំ សុខុមំ សាសវំ វិញ្ញាណំ
 ធិន្ធម្មតំ អនាសវំ វិញ្ញាណំ សុខុមំ តំ តំ វា បរេ
 វិញ្ញាណំ ឧបាទាយ ឧបាទាយ វិញ្ញាណំ ធិន្ធម្មតំ
 សុខុមំ ទដ្ឋង្គំ ។

[៣០] តត្ថ តត្ថមំ វិញ្ញាណំ ហីនំ បណីតំ ។ អ-
 កុសលំ វិញ្ញាណំ ហីនំ កុសលាព្យាគតា វិញ្ញាណា
 បណីតា កុសលាកុសលា វិញ្ញាណា ហីនា អព្យាគតំ
 វិញ្ញាណំ បណីតំ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តំ វិញ្ញា-
 ណំ ហីនំ សុខាយ ច អនុត្តមសុខាយ ច វេទនាហិ
 សម្បយុត្តា វិញ្ញាណា បណីតា សុខទុក្ខាហិ វេទនា-
 ហិ សម្បយុត្តា វិញ្ញាណា ហីនា អនុត្តមសុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តំ វិញ្ញាណំ បណីតំ អសមាប-
 ន្នស្ស វិញ្ញាណំ ហីនំ សមាបន្នស្ស វិញ្ញាណំ បណីតំ

ខន្ធវិញ្ញាណ សុត្តន្តកថាខណ្ឌ

វិញ្ញាណដែលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខផង ជាអទ្គមសុខផង ហៅ
 ថាសុខវិញ្ញាណ វិញ្ញាណដែលសម្បយុត្ត ដោយវេទនាជាសុខនិងទុក្ខ
 ហៅថាឧទ្យោភវិញ្ញាណ វិញ្ញាណដែលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាអទ្គម-
 សុខ ហៅថាសុខវិញ្ញាណ វិញ្ញាណរបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ ហៅ
 ថាឧទ្យោភវិញ្ញាណ វិញ្ញាណរបស់បុគ្គលមានសមាបត្តិ ហៅថាសុខម-
 វិញ្ញាណ វិញ្ញាណប្រកបដោយអាសវៈ ហៅថាឧទ្យោភវិញ្ញាណ វិញ្ញាណ
 មិនមានអាសវៈ ហៅថាសុខវិញ្ញាណ មួយទៀត ឧទ្យោភវិញ្ញាណ បើ
 ប្រៀបផ្ទុំមន្ទីរវិញ្ញាណនោះ ។ បណ្ឌិតគប្បីឃើញថា ដូចសុខវិញ្ញាណ
 ដែរ ។

(៣០) បណ្ឌិតវិញ្ញាណទាំងនោះ ហ៊ីនវិញ្ញាណ និងបណ្ឌិតវិញ្ញាណ តើ
 ដូចម្តេច ។ វិញ្ញាណជាអកុសល ហៅថាហ៊ីនវិញ្ញាណ វិញ្ញាណជាអកុសល
 និងអព្យាក្រឹត ហៅថាបណ្ឌិតវិញ្ញាណ វិញ្ញាណជាអកុសលនិងអកុសល
 ហៅថាហ៊ីនវិញ្ញាណ វិញ្ញាណជាអព្យាក្រឹត ហៅថាបណ្ឌិតវិញ្ញាណ វិ-
 ញ្ញាណដែលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខ ហៅថាហ៊ីនវិញ្ញាណ វិញ្ញាណ
 ដែលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខផងជាអទ្គមសុខផង ហៅថាបណ្ឌិ-
 តវិញ្ញាណ វិញ្ញាណដែលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខនិងទុក្ខ ហៅថា
 ហ៊ីនវិញ្ញាណ វិញ្ញាណដែលសម្បយុត្តដោយវេទនា ជាអទ្គមសុខ ហៅ
 ថាបណ្ឌិតវិញ្ញាណ វិញ្ញាណរបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ ហៅថាហ៊ីន-
 វិញ្ញាណ វិញ្ញាណរបស់បុគ្គលមានសមាបត្តិ ហៅថាបណ្ឌិតវិញ្ញាណ

អភិធម្មបិដកេ វិរដ្ឋោ

សាសនំ វិញ្ញាណំ បរិមំ វេទនាសំ វិញ្ញាណំ វេទនំ តំ
តំ កំ មន វិញ្ញាណំ ទុក្ខោយេ ទុក្ខោយេ វិញ្ញាណំ
បរិមំ វេទនំ ទដ្ឋតំ ។

[៣០] តត្ថ កតមំ វិញ្ញាណំ ទ្វេរ ។ អត្ថសលំ
វិញ្ញាណំ ត្ថសលាព្យាគតេហិ វិញ្ញាលោហិ ទ្វេរ
ត្ថសលាព្យាគតា វិញ្ញាណា អត្ថសលា វិញ្ញាណា
ទ្វេរ ត្ថសលំ វិញ្ញាណំ អត្ថសលាព្យាគតេហិ វិញ្ញា-
លោហិ ទ្វេរ អត្ថសលាព្យាគតា វិញ្ញាណា ត្ថសលា
វិញ្ញាណា ទ្វេរ អព្យាគតំ វិញ្ញាណំ ត្ថសលាត្ថលេហិ
វិញ្ញាលោហិ ទ្វេរ ត្ថសលាត្ថសលា វិញ្ញាណា អព្យា-
គតា វិញ្ញាណា ទ្វេរ ទុក្ខោយេ វេទនោយេ សម្បយុត្តំ
វិញ្ញាណំ សុខោយេ ច អទុក្ខមសុខោយេ ច វេទនាហិ
សម្បយុត្តេហិ វិញ្ញាលោហិ ទ្វេរ សុខោយេ ច អទុក្ខម-
សុខោយេ ច វេទនាហិ សម្បយុត្តា វិញ្ញាណា ទុក្ខោយេ
វេទនោយេ សម្បយុត្តា វិញ្ញាណា ទ្វេរ សុខោយេ វេទនា-
យេ សម្បយុត្តំ វិញ្ញាណំ ទុក្ខោយេ ច អទុក្ខមសុខោយេ
ច វេទនាហិ សម្បយុត្តេហិ វិញ្ញាលោហិ ទ្វេរ ទុក្ខោយេ
ច អទុក្ខមសុខោយេ ច វេទនាហិ សម្បយុត្តា វិញ្ញា-
ណា សុខោយេ វេទនោយេ សម្បយុត្តា វិញ្ញាណា ទ្វេរ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

វិញ្ញាណដែលប្រកបដោយភាសវៈ ហៅថាហ៊ុនវិញ្ញាណ វិញ្ញាណមិនមាន
 ភាសវៈ ហៅថាបណ៌តវិញ្ញាណ មួយទៀត ហ៊ុនវិញ្ញាណ បើប្រៀបធៀប
 នឹងវិញ្ញាណនោះ។ បណ្ឌិតគប្បីឃើញថា ដូចបណ៌តវិញ្ញាណដែរ ។

(៣១) បណ្ឌិតវិញ្ញាណទាំងនោះ ទូរវិញ្ញាណ តើដូចម្តេច ។

វិញ្ញាណជាអកុសល ឆ្ងាយអំពីវិញ្ញាណជាគុសលនិងអព្យាក្រឹត វិញ្ញាណ
 ជាគុសលនិងអព្យាក្រឹត ឆ្ងាយអំពីវិញ្ញាណជាអកុសល វិញ្ញាណ ជា
 គុសល ឆ្ងាយអំពីវិញ្ញាណជាអកុសលនិងអព្យាក្រឹត វិញ្ញាណជាអកុសល
 និងអព្យាក្រឹត ឆ្ងាយអំពីវិញ្ញាណជាគុសល វិញ្ញាណជាអព្យាក្រឹត ឆ្ងាយ
 អំពីវិញ្ញាណជាគុសលនិងអកុសល វិញ្ញាណជាគុសលនិងអកុសល ឆ្ងាយ
 អំពីវិញ្ញាណជាអព្យាក្រឹត វិញ្ញាណដែលសម្បយុត្ត ដោយវេទនាជាទុក្ខ
 ឆ្ងាយអំពីវិញ្ញាណដ៏សម្បយុត្ត ដោយវេទនាជាសុខផង ជាអទុក្ខមសុខ
 ផង វិញ្ញាណដែលសម្បយុត្ត ដោយវេទនាជាសុខផង ជាអទុក្ខមសុខ
 ផង ឆ្ងាយអំពីវិញ្ញាណដ៏សម្បយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខ វិញ្ញាណដែល
 សម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខ ឆ្ងាយអំពីវិញ្ញាណដ៏សម្បយុត្តដោយវេទនា
 ជាទុក្ខផង ជាអទុក្ខមសុខផង វិញ្ញាណដែលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខ
 ផង ជាអទុក្ខមសុខផង ឆ្ងាយអំពីវិញ្ញាណដ៏សម្បយុត្តដោយវេទនាជាសុខ

ខន្ធវិវត្ត សុត្តន្តបិដក

អនិច្ចមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តំ វិញ្ញាណំ
 សុខទុក្ខាហំ វេទនាហំ សម្បយុត្តហំ វិញ្ញាណាហំ
 ទ្វយេ សុខទុក្ខាហំ វេទនាហំ សម្បយុត្តា វិញ្ញាណា
 អនិច្ចមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា វិញ្ញាណា
 ទ្វយេ អសមាបន្នស្ស វិញ្ញាណំ សមាបន្នស្ស វិញ្ញា-
 ណា ទ្វយេ សមាបន្នស្ស វិញ្ញាណំ អសមាបន្នស្ស
 វិញ្ញាណា ទ្វយេ សាសវំ វិញ្ញាណំ អនាសវំ វិញ្ញាណា
 ទ្វយេ អនាសវំ វិញ្ញាណំ សាសវំ វិញ្ញាណា ទ្វយេ ឥទ្ធ
 វុត្តិ វិញ្ញាណំ ទ្វយេ ។ តត្ថ កតមំ វិញ្ញាណំ សន្និ-
 តេ ។ អកុសលំ វិញ្ញាណំ អកុសលស្ស វិញ្ញាណា-
 ស្ស សន្និកេ កុសលំ វិញ្ញាណំ កុសលស្ស
 វិញ្ញាណស្ស សន្និកេ អព្យាកតំ វិញ្ញាណំ អព្យាក-
 តស្ស វិញ្ញាណស្ស សន្និកេ ទុក្ខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តំ វិញ្ញាណំ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តស្ស
 វិញ្ញាណស្ស សន្និកេ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តំ
 វិញ្ញាណំ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តស្ស វិញ្ញា-
 ណស្ស សន្និកេ អនិច្ចមសុខាយ វេទនាយ សម្ប-
 យុត្តំ វិញ្ញាណំ អនិច្ចមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្ត-
 ស្ស វិញ្ញាណស្ស សន្និកេ អសមាបន្នស្ស វិញ្ញាណំ

ខន្ធវិវាទ លុត្តន្តភាគទី១

វិញ្ញាណដែលសម្បយុត្តដោយវេទនា ជាអទុក្ខមស្មុំ ឆ្ងាយអំពីវិញ្ញាណដ៏
សម្បយុត្ត ដោយវេទនាជាស្មុំខន្ធនឹងទុក្ខ វិញ្ញាណដែលសម្បយុត្តដោយវេទ-
នាជាស្មុំខន្ធនឹងទុក្ខ ឆ្ងាយអំពីវិញ្ញាណដ៏សម្បយុត្តដោយវេទនា ជាអទុក្ខម-
ស្មុំ វិញ្ញាណរបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ ឆ្ងាយអំពីវិញ្ញាណរបស់បុគ្គល
មានសមាបត្តិ វិញ្ញាណរបស់បុគ្គលមានសមាបត្តិ ឆ្ងាយអំពីវិញ្ញាណរបស់
បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ វិញ្ញាណប្រកបដោយអាសវៈ ឆ្ងាយអំពីវិញ្ញាណ
មិនមានអាសវៈ វិញ្ញាណមិនមានអាសវៈ ឆ្ងាយអំពីវិញ្ញាណប្រកបដោយ
អាសវៈ នេះហៅថា ទ្វេវិញ្ញាណ ។ បណ្តាវិញ្ញាណទាំងនោះ សន្តិក
វិញ្ញាណ តើដូចម្តេច ។ វិញ្ញាណជាអកុសល តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃវិញ្ញាណ
ជាអកុសល វិញ្ញាណជាអកុសល តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃវិញ្ញាណជាអកុសល
វិញ្ញាណជាអព្យាក្រឹត តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃវិញ្ញាណជាអព្យាក្រឹត វិញ្ញាណ
ដែលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខ តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃវិញ្ញាណដ៏សម្ប-
យុត្តដោយវេទនាជាទុក្ខ វិញ្ញាណដែលសម្បយុត្តដោយវេទនាជាស្មុំតាំង
នៅក្នុងទីជិតនៃវិញ្ញាណដ៏សម្បយុត្តដោយវេទនាជាស្មុំ វិញ្ញាណដែលស-
ម្បយុត្តដោយវេទនា ជាអទុក្ខមស្មុំ តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃវិញ្ញាណដ៏សម្ប-
យុត្តដោយវេទនា ជាអទុក្ខមស្មុំ វិញ្ញាណរបស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ

អភិធម្មបដិពេ វិរាដ្ឋោ

អសមាបន្តស្ស វិញ្ញាណស្ស សន្តិកេត សមាបន្តស្ស
 វិញ្ញាណំ សមាបន្តស្ស វិញ្ញាណស្ស សន្តិកេត សាសវំ
 វិញ្ញាណំ សាសវស្ស វិញ្ញាណស្ស សន្តិកេត អនាសវំ
 វិញ្ញាណំ អនាសវស្ស វិញ្ញាណស្ស សន្តិកេត ឥទំ វុត្ថតិ
 វិញ្ញាណំ សន្តិកេត ។ តំ តំ វា មន វិញ្ញាណំ ឧចា-
 នាយ ឧចានាយ វិញ្ញាណំ ទ្វេរ សន្តិកេត ទដ្ឋតំ ។

សុត្តន្តបិដក វិញ្ញាណស្ស

[៣២] បញ្ចក្ខន្ធា រូបក្ខន្ធា វេទនាខន្ធា
 សញ្ញាខន្ធា សង្ខារក្ខន្ធា វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។

តត្ថ តតមោ រូបក្ខន្ធា ។

[៣៣] ឯកវិជេន រូបក្ខន្ធា សត្វំ រូបំ នហេតុ
 អហេតុកំ ហេតុវិប្បយុត្តំ សប្បច្ចយំ សង្ខតំ រូបំ
 លោកិយំ សាសវំ សញ្ញាជនិយំ កន្ត្រនិយំ ឱយនិយំ
 យោគនិយំ នីវរណិយំ បរាបដ្ឋំ ឧចាននិយំ សង្ខិលេ-
 សីកំ អព្យាកតំ អនាម្បណំ អចេតសីកំ ចិត្តវិប្បយុត្តំ
 លោកិយាកតនិវាតកនម្ពនម្ពំ អសង្ខិលីដ្ឋសង្ខិលេសីកំ

អភិធម្មបដិក វិក្ក

តាំងនៅក្នុងទីជិត នៃវិញ្ញាណ របស់បុគ្គលមិនមានសមាបត្តិ វិញ្ញាណ
 របស់បុគ្គលមានសមាបត្តិ តាំងនៅក្នុងទីជិតនៃវិញ្ញាណ របស់បុគ្គលមាន
 សមាបត្តិ វិញ្ញាណប្រកបដោយភាសវៈ តាំងនៅក្នុងទីជិត នៃវិញ្ញាណ
 ប្រកបដោយភាសវៈ វិញ្ញាណមិនមានភាសវៈ តាំងនៅក្នុងទីជិត នៃ
 វិញ្ញាណ មិនមានភាសវៈ ដូច្នេះហៅថា សន្តិភវិញ្ញាណ មួយទៀត
 ទូរវិញ្ញាណ បើប្រៀបធៀបនឹងវិញ្ញាណនោះៗ បណ្ឌិតគប្បីឃើញថា
 ដូចសន្តិភវិញ្ញាណដែរ ។

ចប់សុត្តន្តកថាជនីយ ។

[៣២] ខន្ធ ៥ គឺ រូបក្ខន្ធ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ
 នឹងវិញ្ញាណក្ខន្ធ ។

បណ្ឌិតខ្លះទាំងនោះ រូបក្ខន្ធ តើដូចម្តេច ។

[៣៣] រូបក្ខន្ធមានប្រការ១ បានដល់រូបទាំងពួង មិនមែនហេតុ
 ឥតហេតុ ប្រាសចាកហេតុ ប្រកបដោយបច្ច័យ ត្រូវបច្ច័យតាក់តែង រូប
 ជាលោភិយ ប្រកបដោយភាសវៈ ជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈ ដែល
 គន្លះគប្បីដោតក្រង ដែលឈ្នះគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង ដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្ត
 កន្លង ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ ដែលបរាមាសៈស្លាបអង្អែល ជាប្រ-
 យោជន៍ដល់ទុក្ខទាន គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ជាអព្យាក្រឹត មិនមែន
 អារម្មណ៍ មិនមែនចេតសិក ប្រាសចាកចិត្ត ជាសភាវៈមិនមែនវិបាក មិន
 មែនមានវិបាកជាប្រក្រតី ជាទូរមិនសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង

ខន្ធវិរាដ្ឋ អភិធម្មរាជនីម័យ

នសវិតត្តសវិតារំ នអវិតត្តវិហារមត្តំ អវិតត្តវិហារំ
 នបិទិសហគតំ នសុខសហគតំ នឧបេក្ខាសហគតំ
 នេវនិស្សនេន នភាវនាយេ មហាតព្វំ នេវនិស្សនេន
 នភាវនាយេ មហាតព្វហេតុកំ នេវនយេតាមិនាបនយេ-
 តាមិ នេវសេត្វនាសេត្វំ បរិត្តំ តោហាវនំ នរូចាវនំ
 នអរូចាវនំ បរិយាបន្នំ នោអបរិយាបន្នំ អនិយតំ
 អនិយ្យានិកំ ឧប្បន្នំ ធម៌ វិញ្ញាណោហិ វិញ្ញេយ្យំ
 អនិក្ខំ ជកតិក្ខតំ ឯវំ ឯតេវិនេន រូបត្ថក្ខោ ។

(៣២) ធុរិយេន រូបត្ថក្ខោ អត្ថិ រូបំ ឧចានា អត្ថិ
 រូបំ នោ ឧចានា^(១) ។ អត្ថិ រូបំ ឧចានិដ្ឋំ អត្ថិ រូបំ
 អនុចានិដ្ឋំ ។ អត្ថិ រូបំ ឧចានិដ្ឋុចានានិយំ អត្ថិ រូបំ
 អនុចានិដ្ឋុចានានិយំ ។ អត្ថិ រូបំ សនិទស្សនំ អត្ថិ រូបំ
 អនិទស្សនំ ។ អត្ថិ រូបំ សប្បដិយំ អត្ថិ រូបំ អប្បដិ-
 យំ ។ អត្ថិ រូបំ ឥន្ទ្រិយំ អត្ថិ រូបំ ន ឥន្ទ្រិយំ ។ អត្ថិ
 រូបំ មហាត្ថតំ អត្ថិ រូបំ ន មហាត្ថតំ ។ អត្ថិ រូបំ
 វិញ្ញាតិ អត្ថិ រូបំ ន វិញ្ញាតិ ។ អត្ថិ រូបំ ចិត្តសមុដ្ឋានំ
 អត្ថិ រូបំ ន ចិត្តសមុដ្ឋានំ ។ អត្ថិ រូបំ ចិត្តសហគ

១. ប. និព្វា ។

ខន្ធវិវាដ្ឋ អភិធម្មរាជធម៌

ជារូបប្រកបដោយវិតក្កៈប្រកបដោយវិចារៈក៏មិនមែន មិនមានវិតក្កៈមាន
 ត្រឹមវិចារៈក៏មិនមែន មិនមានវិតក្កៈមិនមានវិចារៈ មិនប្រកបដោយបីតិ
 មិនប្រកបដោយសុខ មិនប្រកបដោយទុក្ខ ជារូបមិនត្រូវលះដោយ
 ទស្សនៈ ទាំងមិនត្រូវលះដោយការវិនា ជារូបមានហេតុមិនត្រូវលះដោយ
 ទស្សនៈ ទាំងមិនត្រូវលះដោយការវិនា មិនដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើង
 មិនដល់នូវការមិនសន្យាក្នុងឡើង មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល មិន
 មែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គល ជារូបមានប្រមាណតូចធ្លា ជាកាមាវចរ មិន
 មែនរូបាវចរ មិនមែនករូបាវចរ ជាបរិយាបន្នៈ មិនមែនអបរិយាបន្នៈ
 ជាអនិយតៈ ជាអនិយ្យានិកៈ ដែលកើតឡើងហើយ ដែលគួរដឹង
 ដោយវិញ្ញាណ ៦ ជារូបមិនទៀង ត្រូវដកគ្របសង្កត់ រូបក្នុងមានប្រការ
 មួយ យ៉ាងនេះឯង ។

[៣២] រូបក្នុងមានប្រការ២ គឺរូបជាទុបាទាភិមាន រូបមិនមែន
 ជាទុបាទាភិមាន ។ រូបជាទុបាទិន្នភិមាន រូបជាអនុបាទិន្នភិមាន ។
 រូបជាទុបាទិន្នបាទានីយៈភិមាន រូបជាអនុបាទិន្នបាទានីយៈភិមាន ។
 រូបជាសនិទស្សនៈភិមាន រូបជាអនិទស្សនៈភិមាន ។ រូបជាសប្បដិយៈ
 ភិមាន រូបជាអប្បដិយៈភិមាន ។ រូបជាត្រ័យភិមាន រូបមិនមែនជា
 ត្រ័យភិមាន ។ រូបជាមហាកូតភិមាន រូបមិនមែនជាមហាកូតភិមាន ។
 រូបជាវិពាតិភិមាន រូបមិនមែនជាវិពាតិភិមាន ។ រូបជាចិត្តសមុដាន ក៏
 មាន រូបមិនមែនជាចិត្តសមុដានក៏មាន ។ រូបជាចិត្តសហកូ ក៏មាន

អភិធម្មបិដកេ វិភង្គោ

អត្ថំ ភូមំ នេចិត្តសមាគមំ ។ អត្ថំ ភូមំ ចិត្តានុបវរវត្ថុំ អត្ថំ
 ភូមំ នេចិត្តានុបវរវត្ថុំ ។ អត្ថំ ភូមំ អស្សត្ថិតំ អត្ថំ ភូមំ
 តាហិរំ ។ អត្ថំ ភូមំ ទិដ្ឋារតំ អត្ថំ ភូមំ សុប្បំ ។ អត្ថំ
 ភូមំ ធូរេ អត្ថំ ភូមំ សន្តិគេរ ។ ឧបេ ។ អត្ថំ ភូមំ តតទ្បីកោ-
 រោ អាហារោ អត្ថំ ភូមំ នេតតទ្បីកោរោ អាហារោ ។
 វេទំ ធុរិយេន ភូមត្ថុក្ខោ (១) ។

[៣៥] តិរិយេន ភូមត្ថុក្ខោ យេន្តំ ភូមំ អស្សត្ថិតំ តំ
 ឧចានា យេន្តំ ភូមំ តាហិរំ តំ អត្ថំ ឧចានា អត្ថំ
 អនុចានា (២) ។ យេន្តំ ភូមំ អស្សត្ថិតំ តំ ឧចានិយំ យេន្តំ
 ភូមំ តាហិរំ តំ អត្ថំ ឧចានិយំ អត្ថំ អនុចានិយំ ។ យេន្តំ
 ភូមំ អស្សត្ថិតំ តំ ឧចានិយុចានានិយំ យេន្តំ ភូមំ តាហិរំ
 តំ អត្ថំ ឧចានិយុចានានិយំ អត្ថំ អនុចានិយុចានានិ-
 យំ ។ ឧបេ ។ យេន្តំ ភូមំ អស្សត្ថិតំ តំ នេតតទ្បីកោរោ
 អាហារោ យេន្តំ ភូមំ តាហិរំ តំ អត្ថំ តតទ្បីកោរោ
 អាហារោ អត្ថំ នេតតទ្បីកោរោ អាហារោ វេទំ តិរិយេន
 ភូមត្ថុក្ខោ ។

[៣៦] ចតុត្ថិយេន ភូមត្ថុក្ខោ យេន្តំ ភូមំ ឧចានា តំ អត្ថំ
 ឧចានិយំ អត្ថំ អនុចានិយំ យេន្តំ ភូមំ អនុចានា តំ អត្ថំ

១ ម. ឥតោ បរិ យហ រូបកណ្ណោ វិភង្គំ គថា ឥធិ វិភង្គត្ថុន្តី ឥមេ បាហិ វិស្សត្ថី ។
 ២ ឧ. តោ ឧបេ ។ ម. ឧបេ ។

អវត្តមប្បដិក វិវាដ្ត

រូបមិនមែនជាបិក្ខុសហក្ខីក៏មាន ។ រូបជាបិក្ខុនុបវិក្ខីក៏មាន រូបមិនមែន
 ជាបិក្ខុនុបវិក្ខីក៏មាន ។ រូបជាខាងក្នុងក៏មាន រូបជាខាងក្រៅក៏មាន ។
 រូបគ្រោតគ្រោតក៏មាន រូបល្អិតក៏មាន ។ រូបតាំងនៅក្នុងទីឆ្ងាយ ក៏មាន
 រូបតាំងនៅក្នុងទីជិតក៏មាន ។ បេ ។ រូបជាភពឡឺង្ការហារក៏មាន រូបមិន
 មែនជាភពឡឺង្ការហារក៏មាន ។ រូបក្នុងមានប្រការ ២ យ៉ាងនេះឯង ។

[៣៥] រូបក្នុងមានប្រការ ៣ គឺ រូបណាខាងក្នុង រូបនោះជា
 ឧបាទា រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជាឧបាទាក៏មាន មិនមែនជាឧបាទាក៏
 មាន ។ រូបណាខាងក្នុង រូបនោះជាឧបាទិន្ទ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះ
 ជាឧបាទិន្ទក៏មាន ជាអនុបាទិន្ទក៏មាន ។ រូបណាខាងក្នុង រូបនោះជា
 ឧបាទិន្ទបាទានីយៈ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជាឧបាទិន្ទបាទានីយៈក៏មាន
 ជាអនុបាទិន្ទបាទានីយៈក៏មាន ។ បេ ។ រូបណាខាងក្នុង រូបនោះមិនមែន
 ជាភពឡឺង្ការហារ រូបណាខាងក្រៅ រូបនោះជាភពឡឺង្ការហារក៏មាន
 មិនមែនជាភពឡឺង្ការហារក៏មាន រូបក្នុងមានប្រការ ៣ យ៉ាងនេះឯង ។

[៣៦] រូបក្នុងមានប្រការ ២ គឺ រូបណា ជាឧបាទា រូបនោះ
 ជាឧបាទិន្ទក៏មាន ជាអនុបាទិន្ទក៏មាន រូបណា ជាអនុបាទា រូបនោះ

ខន្ធវិស្ណុ អភិធម្មភាជនីយំ

ឧបាសន្តំ អត្ថំ អនុបាសន្តំ ។ យន្តំ រូបំ ឧបាសា តំ
អត្ថំ ឧបាសន្តំ បាសានីយំ អត្ថំ អនុបាសន្តំ បាសានីយំ
យន្តំ រូបំ អនុបាសា តំ អត្ថំ ឧបាសន្តំ បាសានីយំ អត្ថំ
អនុបាសន្តំ បាសានីយំ ។ យន្តំ រូបំ ឧបាសា តំ អត្ថំ
សប្បដិឃំ អត្ថំ អប្បដិឃំ យន្តំ រូបំ អនុបាសា តំ អត្ថំ
សប្បដិឃំ អត្ថំ អប្បដិឃំ ។ យន្តំ រូបំ ឧបាសា តំ
អត្ថំ ឌីឡារីកំ អត្ថំ សុខុមំ យន្តំ រូបំ អនុបាសា តំ
អត្ថំ ឌីឡារីកំ អត្ថំ សុខុមំ ។ យន្តំ រូបំ ឧបាសា តំ
អត្ថំ ទ្វិរេ អត្ថំ សន្តិកេ យន្តំ រូបំ អនុបាសា តំ អត្ថំ
ទ្វិរេ អត្ថំ សន្តិកេ ។ បេ ។ ទិដ្ឋំ សុតំ មុតំ វិញាតំ(១)
ឯវំ ចតុត្ថិជេន រូបត្ថន្ទោ ។

[៣៧] បញ្ចវិជេន រូបត្ថន្ទោ បឋវីធាតុ អាហា-
ធាតុ តេជោធាតុ វាយោធាតុ យញ្ច រូបំ ឧបាសា ឯវំ
បញ្ចវិជេន រូបត្ថន្ទោ ។

[៣៨] ធាតុជេន រូបត្ថន្ទោ ចតុវិញាយុំ រូបំ
សោតវិញាយុំ រូបំ ហានវិញាយុំ រូបំ ជីវាវិញាយុំ រូបំ
កាយវិញាយុំ រូបំ មនោវិញាយុំ រូបំ ឯវំ ធាតុជេន
រូបត្ថន្ទោ ។

១. ម. ឯត្ថេន រូបំ ។

ខន្ធវិភង្គ អភិធម្មាជនីយ

ជាទុក្ខទិន្នកំមាន ជាអនុបាទទិន្នកំមាន ។ រូបណា ជាទុក្ខាទា រូបនោះ ជា
 ទុក្ខទិន្នបាទានីយៈកំមាន ជាអនុបាទទិន្នបាទានីយៈកំមាន រូបណា ជាអនុ-
 បាទា រូបនោះ ជាទុក្ខទិន្នបាទានីយៈកំមាន ជាអនុបាទទិន្នបាទានីយៈកំ
 មាន ។ រូបណា ជាទុក្ខាទា រូបនោះ ជាសប្បដិយៈកំមាន ជាអប្បដិយៈ
 កំមាន រូបណា ជាអនុបាទា រូបនោះ ជាសប្បដិយៈកំមាន ជាអប្បដិយៈ
 កំមាន ។ រូបណា ជាទុក្ខាទា រូបនោះ ជាឧទ្យាវិកៈកំមាន ជាសុខុមៈកំមាន
 រូបណា ជាអនុបាទា រូបនោះ ជាឧទ្យាវិកៈកំមាន ជាសុខុមៈកំមាន ។
 រូបណា ជាទុក្ខាទា រូបនោះ ជាទូរកំមាន ជាសន្តិកេកំមាន រូបណា ជា
 អនុបាទា រូបនោះ ជាទូរកំមាន ជាសន្តិកេកំមាន ។ បេ។ រូបដែលបុគ្គល
 ឃើញ ឮ លិង្គភូត ដឹងច្បាស់ហើយ រូបក្នុងមានប្រការ៤ យ៉ាងនេះឯង ។

[៣៧] រូបក្នុងមានប្រការ ៥ គឺបរិវាតុ វាចាធាតុ តេជ-
 ធាតុ វាយោធាតុ និងទុក្ខាទារូប រូបក្នុងមានប្រការ ៥ យ៉ាងនេះឯង ។

[៣៨] រូបក្នុងមានប្រការ ៦ គឺរូបដែលគប្បីដឹងដោយភ្នែក រូប
 ដែលគប្បីដឹងដោយត្រចៀក រូបដែលគប្បីដឹងដោយច្រមុះ រូបដែលគប្បី
 ដឹងដោយអណ្តាត រូបដែលគប្បីដឹងដោយកាយ រូបដែលគប្បីដឹងដោយ
 ចិត្ត រូបក្នុងមានប្រការ ៦ យ៉ាងនេះឯង ។

អភិធម្មបិដកេ វិភង្គោ

(៣៩) សត្តវិជេនេ ប្បត្តនោ ចតុវិញ្ញេយ្យំ ប្ប
។ ថេ ។ មនោជាតុវិញ្ញេយ្យំ ប្ប មនោវិញ្ញាណជាតុ-
វិញ្ញេយ្យំ ប្ប ឯវំ សត្តវិជេនេ ប្បត្តនោ ។

(៤០) អដ្ឋវិជេនេ ប្បត្តនោ ចតុវិញ្ញេយ្យំ ប្ប
។ ថេ ។ កាយវិញ្ញេយ្យំ ប្ប អត្ថំ កុសលសម្មាស្សំ អត្ថំ
តុត្តសម្មាស្សំ មនោជាតុវិញ្ញេយ្យំ ប្ប មនោវិញ្ញាណ-
ជាតុវិញ្ញេយ្យំ ប្ប ឯវំ អដ្ឋវិជេនេ ប្បត្តនោ ។

(៤១) នវវិជេនេ ប្បត្តនោ ចតុវិញ្ញេយ្យំ សោតិ-
វិញ្ញេយ្យំ យានិវិញ្ញេយ្យំ ជីវិវិញ្ញេយ្យំ កាយវិញ្ញេយ្យំ ឥន្ទ្រិយ្យំ
ពុរិសិវិញ្ញេយ្យំ ជីវិតិវិញ្ញេយ្យំ យេវា ប្ប ន ឥវិញ្ញេយ្យំ ឯវំ នវ-
វិជេនេ ប្បត្តនោ ។

(៤២) ឧសវិជេនេ ប្បត្តនោ ចតុវិញ្ញេយ្យំ ។ ថេ ។
ជីវិតិវិញ្ញេយ្យំ នឥវិញ្ញេយ្យំ ប្ប អត្ថំ កសយ្យនិយំ អត្ថំ កសយ-
និយំ ឯវំ ឧសវិជេនេ ប្បត្តនោ ។

(៤៣) ឯកោឧសវិជេនេ ប្បត្តនោ ចតុវិញ្ញេយ្យំ សោតា-
យតនំ យានាយតនំ ជីវាយតនំ កាយាយតនំ ប្រាយតន-
នំ កសយាយតនំ កសយាយតនំ កសយាយតនំ កសយាយតនំ កសយាយតនំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[៣៩] រូបក្ខន្ធមានប្រការ ៧ គឺ រូបដែលគប្បីដឹងដោយភ្នែក
។ បេ ។ រូបដែលគប្បីដឹងដោយមនោធាតុ រូបដែលគប្បីដឹងដោយមនោ-
វិញ្ញាណធាតុ រូបក្ខន្ធមានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។

[៤០] រូបក្ខន្ធមានប្រការ ៨ គឺ រូបដែលគប្បីដឹងដោយភ្នែក ។ បេ ។
រូបដែលគប្បីដឹងដោយកាយ មានសម្ព័ស្សជាសុខក៏មាន មានសម្ព័ស្ស
ជាទុក្ខក៏មាន រូបដែលគប្បីដឹងដោយមនោធាតុ រូបដែលគប្បីដឹងដោយ
មនោវិញ្ញាណធាតុ រូបក្ខន្ធមានប្រការ ៨ យ៉ាងនេះឯង ។

[៤១] រូបក្ខន្ធមានប្រការ ៩ គឺ ចក្ខុទ្រុយ រសាត្ថិទ្រុយ ឃានិ-
ទ្រុយ ជីវិទ្រុយ កាយិទ្រុយ ភត្តិទ្រុយ បុរិសិទ្រុយ ជីវិតិទ្រុយ ទាំង
រូបណា ដែលមិនមែនឥទ្ធិយ រូបក្ខន្ធមានប្រការ ៩ យ៉ាងនេះឯង ។

[៤២] រូបក្ខន្ធមានប្រការ ១០ គឺចក្ខុទ្រុយ ។ បេ ។ ជីវិតិទ្រុយ
រូបមិនមែនឥទ្ធិយ រូបប្រកបដោយការប៉ះពាល់ក៏មាន មិនប្រកបដោយ
ការប៉ះពាល់ក៏មាន រូបក្ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

[៤៣] រូបក្ខន្ធមានប្រការ ១១ គឺចក្ខុកាយតនៈ រសាតាយតនៈ
ឃានាយតនៈ ជីវ្ហាយតនៈ កាយាយតនៈ រូបាយតនៈ សទ្ធាយតនៈ
គន្ធាយតនៈ រសាយតនៈ ផោដ្ឋកាយតនៈ ទាំងរូបណា ដែលមិន

ខន្ធវិរាដ្ឋ អភិធម្មភាជនីយ

ប្រកបដោយការឃើញ មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ រាប់បញ្ចូលក្នុង
ធម្មាយតនៈ រូបក្ខន្ធ មានប្រការ ១១ យ៉ាងនេះឯង ។

នេះហៅថា រូបក្ខន្ធ ។

បណ្តាខន្ធទាំងនោះ វេទនាខន្ធ តើដូចម្តេច ។

[៤៤] វេទនាខន្ធ មានប្រការ ១ បានដល់វេទនាខន្ធប្រកប
ដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធ ប្រកបដោយ
ហេតុក៏មាន មិនប្រកបដោយហេតុក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ
វេទនាខន្ធ ជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។
វេទនាខន្ធមានប្រការ ៤ គឺ វេទនាខន្ធ ជាកាមាវចរក៏មាន ជារូបាវចរក៏
មាន ជាអរូបាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន ។ វេទនាខន្ធ មានប្រ-
ការ ៥ គឺ ជាសុខ្ខន្ធិយក៏មាន ជាទុក្ខន្ធិយក៏មាន ជាសោមនស្សន្ធិយ
ក៏មាន ជាទោមនស្សន្ធិយក៏មាន ជាឧបេក្ខន្ធិយក៏មាន ។ វេទនាខន្ធ
មានប្រការ ៦ គឺ វេទនាភេតអំពីចក្ខុសម្ព័ន្ធស្យ វេទនាភេតអំពីសោតសម្ព័ន្ធស្យ
វេទនាភេតអំពីឃានសម្ព័ន្ធស្យ វេទនាភេតអំពីជីវ្ហសម្ព័ន្ធស្យ វេទនាភេតអំពី
កាយសម្ព័ន្ធស្យ វេទនាភេតអំពីមនោសម្ព័ន្ធស្យ វេទនាខន្ធ មានប្រការ ៦
យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធ មានប្រការ ៧ គឺ វេទនាភេតអំពីចក្ខុសម្ព័ន្ធស្យ
។ បេ ។ វេទនាភេតអំពីកាយសម្ព័ន្ធស្យ វេទនាភេតអំពីមនោសម្ព័ន្ធស្យ

អភិធម្មបិដក វិរាដ្ឋោ

មនោវិញ្ញាណធាតុសម្ផស្សជា វេទនា ឃំ ក្នុងវិញ្ញាណ
 វេទនាខន្ធោ ។ អដ្ឋវិញ្ញាណ វេទនាខន្ធោ ចក្កសម្ផស្សជា
 វេទនា ។ បេ ។ កាយសម្ផស្សជា វេទនា អត្ថិ សុខា
 អត្ថិ ទុក្ខា មនោធាតុសម្ផស្សជា វេទនា មនោវិញ្ញាណ-
 ធាតុសម្ផស្សជា វេទនា ឃំ អដ្ឋវិញ្ញាណ វេទនាខន្ធោ ។
 ធនវិញ្ញាណ វេទនាខន្ធោ ចក្កសម្ផស្សជា វេទនា ។ បេ ។
 កាយសម្ផស្សជា វេទនា មនោធាតុសម្ផស្សជា វេទនា
 មនោវិញ្ញាណធាតុសម្ផស្សជា វេទនា អត្ថិ កុសលា
 អត្ថិ អកុសលា អត្ថិ អព្យាកតា ឃំ ធនវិញ្ញាណ វេទនា-
 ខន្ធោ ។ ធនវិញ្ញាណ វេទនាខន្ធោ ចក្កសម្ផស្សជា វេទ-
 នា ។ បេ ។ កាយសម្ផស្សជា វេទនា អត្ថិ សុខា អត្ថិ
 ទុក្ខា មនោធាតុសម្ផស្សជា វេទនា មនោវិញ្ញាណធា-
 តុសម្ផស្សជា វេទនា អត្ថិ កុសលា អត្ថិ អកុសលា
 អត្ថិ អព្យាកតា ឃំ ធនវិញ្ញាណ វេទនាខន្ធោ ។

(២៥) ឯកវិញ្ញាណ វេទនាខន្ធោ ជស្សសម្ផស្សយុ-
 តោ ។ ទុវិញ្ញាណ វេទនាខន្ធោ អត្ថិ សហេតុកោ អត្ថិ
 អហេតុកោ ។ តិវិញ្ញាណ វេទនាខន្ធោ អត្ថិ វិហាកោ
 អត្ថិ វិហាកធម្មនន្ធោ អត្ថិ ធម្មវិហាកធម្មនន្ធោ

អភិធម្មបិដក វិវាដ

វេទនា កើតអំពីមនោវិញ្ញាណធាតុសម្ផស្ស វេទនាខន្ធ មានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធ មានប្រការ ៨ គឺ វេទនា កើតអំពីចក្ខុសម្ផស្ស ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីកាយសម្ផស្ស ជាសុខក៏មាន ជាទុក្ខក៏មាន វេទនាកើតអំពីមនោធាតុសម្ផស្ស វេទនាកើតអំពីមនោវិញ្ញាណធាតុសម្ផស្ស វេទនាខន្ធ មានប្រការ ៨ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធ មានប្រការ ៩ គឺ វេទនាកើតអំពីចក្ខុសម្ផស្ស ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីកាយសម្ផស្ស វេទនាកើតអំពីមនោធាតុសម្ផស្ស វេទនាកើតអំពីមនោវិញ្ញាណធាតុសម្ផស្ស ជាភូសលក៏មាន ជាអភូសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន វេទនាខន្ធ មានប្រការ ៩ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធ មានប្រការ ១០ គឺ វេទនាកើតអំពីចក្ខុសម្ផស្ស ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីកាយសម្ផស្ស ជាសុខក៏មាន ជាទុក្ខក៏មាន វេទនាកើតអំពីមនោធាតុសម្ផស្ស វេទនាកើតអំពីមនោវិញ្ញាណធាតុសម្ផស្ស ជាភូសលក៏មាន ជាអភូសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន វេទនាខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

[២៥] វេទនាខន្ធ មានប្រការ ១ បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធប្រព្រឹត្តទៅជាមួយខឹងហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ វេទនាខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធ ជាវិបាកក៏មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែនជាវិបាក មិនមែនមានធម៌ជាវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន

ខន្ធវិកង្កែ អភិធម្មភាជនីយំ

អត្ថំ ទុក្ខាទិន្នចានានិយោ អត្ថំ អនុចាទិន្នចានានិយោ

អត្ថំ អនុចាទិន្នចានានិយោ អត្ថំ សន្និលិដ្ឋសន្និ-

លេសិកោ អត្ថំ អសន្និលិដ្ឋសន្និលេសិកោ អត្ថំ

អសន្និលិដ្ឋសន្និលេសិកោ អត្ថំ សវិតក្កសវិចារោ

អត្ថំ អវិតក្កវិចារមត្តោ អត្ថំ អវិតក្កវិចារោ អត្ថំ

ទស្សនេន បហាតព្វោ អត្ថំ ភាវនាយ បហាតព្វោ

អត្ថំ នេវទស្សនេន ន ភាវនាយ បហាតព្វោ អត្ថំ

ទស្សនេន បហាតព្វហេតុកោ អត្ថំ ភាវនាយ បហា-

តព្វហេតុកោ អត្ថំ នេវទស្សនេន ន ភាវនាយ បហា-

តព្វហេតុកោ អត្ថំ អាចយតាមិ អត្ថំ អបចយតាមិ

អត្ថំ នេវអាចយតាមិនាបចយតាមិ អត្ថំ សេត្តោ អត្ថំ

អសេត្តោ អត្ថំ នេវសេត្តោនាសេត្តោ អត្ថំ បរិត្តោ

អត្ថំ មហាភ្នតោ អត្ថំ អប្បមាលោ អត្ថំ បរិត្តាម្បលោ

អត្ថំ មហាភ្នតាម្បលោ អត្ថំ អប្បមាលាម្បលោ

ខន្ធវិវាដ្ឋ អភិធម្មភាជនីយ

មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជា
 ប្រយោជន៍ដល់វាបាទានក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន
 តណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់វាបាទានក៏មាន មិន
 មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិន
 ជាប្រយោជន៍ដល់វាបាទានក៏មាន ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងគួរ
 ដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែគួរដល់
 សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់
 សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 វិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈមានត្រឹមតែវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈទាំងមិន
 មានវិចារៈក៏មាន គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន គួរលះដោយការវិនាក៏មាន
 មិនគួរលះដោយទស្សនៈ មិនគួរលះដោយការវិនាក៏មាន មានហេតុគួរលះ
 ដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយការវិនាក៏មាន មានហេតុមិន
 គួរលះដោយទស្សនៈ មិនគួរលះដោយការវិនាក៏មាន ដល់នូវការសន្យាក្នុង
 ឡើងក៏មាន ដល់នូវការមិនសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន មិនដល់នូវការសន្យាក្នុង
 ឡើង មិនដល់នូវការមិនសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន ជាបស្ចឹមសេក្ខបុគ្គល
 ក៏មាន ជាបស្ចឹមអសេក្ខបុគ្គលក៏មាន មិនមែនជាបស្ចឹមសេក្ខបុគ្គលទាំង
 មិនមែនជាបស្ចឹមអសេក្ខបុគ្គលក៏មាន មានសភាពតូចធ្លាក់ក៏មាន ដល់នូវ
 សភាពធំក៏មាន ប្រមាណមិនបាទក៏មាន មានអារម្មណ៍តូចធ្លាក់ក៏មាន មាន
 អារម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំក៏មាន មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបាទ ក៏មាន

អភិធម្មបិដកេ វិភង្គោ

អត្ថំ ហិណោ អត្ថំ មជ្ឈិមោ អត្ថំ បណីតោ អត្ថំ មិច្ឆត្ថ-
និយោតោ អត្ថំ សម្មត្ថនិយោតោ អត្ថំ អនិយោតោ អត្ថំ
មគ្គាវច្ចុណោ អត្ថំ មគ្គហេតុកោ អត្ថំ មគ្គាធិបតិ អត្ថំ
ឧប្បន្នោ អត្ថំ អនុប្បន្នោ អត្ថំ ឧប្បាទិ អត្ថំ អតីតោ
អត្ថំ អនាគតោ អត្ថំ បច្ចុប្បន្នោ អត្ថំ អតីតាវច្ចុណោ
អត្ថំ អនាគតាវច្ចុណោ អត្ថំ បច្ចុប្បន្នាវច្ចុណោ អត្ថំ
អជ្ឈតោ អត្ថំ តហិមោ អត្ថំ អជ្ឈតតហិមោ អត្ថំ អជ្ឈ-
តាវច្ចុណោ អត្ថំ តហិមាវច្ចុណោ អត្ថំ អជ្ឈតតហិមា-
វច្ចុណោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិចេន វេទនាខន្ធា ។

[៤៦] ឯកវិចេន វេទនាខន្ធា ជស្សសម្បយុ-
ត្តោ ។ ទុវិចេន វេទនាខន្ធា អត្ថំ ហេតុសម្បយុត្តោ
អត្ថំ ហេតុវិសម្បយុត្តោ អត្ថំ ន ហេតុ សហេតុកោ
អត្ថំ ន ហេតុ អហេតុកោ អត្ថំ លោកិយោ អត្ថំ
លោកុត្តរោ អត្ថំ កេនចិ វិញ្ញេយ្យោ អត្ថំ កេនចិ
ន វិញ្ញេយ្យោ អត្ថំ សាសវេ អត្ថំ អនាសវេ អត្ថំ
អាសវិសម្បយុត្តោ អត្ថំ អាសវិសម្បយុត្តោ អត្ថំ អា-
សវិសម្បយុត្តសាសវេ អត្ថំ អាសវិសម្បយុត្តអនាសវេ
អត្ថំ សញ្ញាជនិយោ អត្ថំ អសញ្ញាជនិយោ អត្ថំ

អភិធម្មបិដក វិវត្ត

ថោកទាបក៏មាន យ៉ាងកណ្តាលក៏មាន យ៉ាងខ្ពស់ក៏មាន មានសភាពខុស
 នឹងទៀងក៏មាន មានសភាពត្រូវនឹងទៀងក៏មាន មានសភាពមិនទៀងក៏
 មាន មានមគ្គជាអារម្មណ៍ក៏មាន មានមគ្គជាហេតុក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតី
 ក៏មាន កើតហើយក៏មាន មិនទាន់កើតក៏មាន ប្រសិននឹងកើតឡើងក៏មាន ជា
 អតីតក៏មាន ជាអនាគតក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាអតីតក៏
 មាន មានអារម្មណ៍ជាអនាគតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ជា
 ខាងក្នុងក៏មាន ជាខាងក្រៅក៏មាន ជាខាងក្នុងនិងខាងក្រៅក៏មាន មានអា-
 រម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាង
 ក្នុងនិងខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

[៤៦] វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធប្រកបដោយ
 ផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធប្រកបដោយហេតុក៏មាន
 ប្រាសចាកហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុ តែប្រកបដោយហេតុក៏មាន មិន
 មែនហេតុទាំងមិនមានហេតុក៏មាន ជាលោកិយក៏មាន ជាលោកុត្តរៈក៏មាន
 គប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន មិនគប្បីដឹង ដោយវិញ្ញាណណា
 មួយក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន មិនមានអាសវៈក៏មាន
 ប្រកបដោយអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈ
 តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈទាំងមិនមានអា-
 សវៈក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់សុំយោជនៈក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់

ខន្ធវិរាដ្ឋ អភិធម្មកាជីយំ

សត្វោ ជនិសម្បយុត្តោ អត្ថំ សត្វោ ជនិសម្បយុត្តោ
 អត្ថំ សត្វោ ជនិសម្បយុត្តសត្វោ ជនិយោ អត្ថំ ស-
 ត្វោ ជនិសម្បយុត្តសត្វោ ជនិយោ អត្ថំ កន្លនិយោ អត្ថំ
 អកន្លនិយោ អត្ថំ កន្លសម្បយុត្តោ អត្ថំ កន្លនិសម្បយុត្តោ
 អត្ថំ កន្លនិសម្បយុត្តកន្លនិយោ អត្ថំ កន្លនិសម្បយុត្តអកន្ល-
 និយោ អត្ថំ ឡិយនិយោ អត្ថំ អនោយនិយោ អត្ថំ
 ឡិយសម្បយុត្តោ អត្ថំ ឡិយនិសម្បយុត្តោ អត្ថំ ឡិយនិសម្ប-
 យុត្តឡិយនិយោ អត្ថំ ឡិយនិសម្បយុត្តអនោយនិយោ អត្ថំ
 យោកនិយោ អត្ថំ អយោកនិយោ អត្ថំ យោកសម្ប-
 យុត្តោ អត្ថំ យោកនិសម្បយុត្តោ អត្ថំ យោកនិសម្បយុត្ត-
 យោកនិយោ អត្ថំ យោកនិសម្បយុត្តអយោកនិយោ អត្ថំ
 ជីវណិយោ អត្ថំ អជីវណិយោ អត្ថំ ជីវណសម្បយុ-
 ត្តោ អត្ថំ ជីវណនិសម្បយុត្តោ អត្ថំ ជីវណនិសម្បយុត្តជីវ-
 ណិយោ អត្ថំ ជីវណនិសម្បយុត្តអជីវណិយោ អត្ថំ បរា-
 មជ្ជោ អត្ថំ អបរាមជ្ជោ អត្ថំ បរាមាសសម្បយុត្តោ អត្ថំ
 បរាមាសនិសម្បយុត្តោ អត្ថំ បរាមាសនិសម្បយុត្តបរាមជ្ជោ

វន្តវិភង្គ អភិធម្មភាជនីយ

សំយោជនៈក៏មាន ប្រកបដោយសំយោជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសំយោជនៈ
 ក៏មាន ប្រាសចាកសំយោជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន
 ប្រាសចាកសំយោជនៈទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន ដែល
 គន្លះគប្បីដោតក្រងក៏មាន ដែលគន្លះមិនគប្បីដោតក្រងក៏មាន ប្រកបដោយ
 គន្លះក៏មាន ប្រាសចាកគន្លះក៏មាន ប្រាសចាកគន្លះតែជាធម៌ដែលគន្លះ
 គប្បីដោតក្រងក៏មាន ប្រាសចាកគន្លះទាំងជាធម៌ដែលគន្លះមិនគប្បីដោត
 ក្រងក៏មាន ដែលឧប្បៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ដែលឧប្បៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្ត
 កន្លងក៏មាន ប្រកបដោយឧប្បៈក៏មាន ប្រាសចាកឧប្បៈក៏មាន ប្រាសចាក
 ឧប្បៈតែជាធម៌ដែលឧប្បៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រាសចាកឧប្បៈទាំងជា
 ធម៌ដែលឧប្បៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏
 មាន ដែលយោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រកបដោយយោគៈក៏មាន
 ប្រាសចាកយោគៈក៏មាន ប្រាសចាកយោគៈតែជាប្រយោជន៍ដល់យោគៈ
 ក៏មាន ប្រាសចាកយោគៈទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់យោគៈក៏មាន ជាប្រ-
 យោជន៍ដល់នីវរណៈក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈក៏មាន ប្រកប
 ដោយនីវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនីវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនីវរណៈតែជា
 ប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនីវរណៈទាំងមិនជាប្រយោជន៍
 ដល់នីវរណៈក៏មាន ដែលបកមាសៈស្លាបអង្កែលក៏មាន បកមាសៈមិន
 ស្លាបអង្កែលក៏មាន ប្រកបដោយបកមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបកមាសៈ
 ក៏មាន ប្រាសចាកបកមាសៈ តែជាធម៌ដែលបកមាសៈស្លាបអង្កែលក៏មាន

អភិធម្មបដិកេ វិរត្តោ

អត្ថំ បរាមាសវិប្បយុត្តអបរាមជ្ជា អត្ថំ ឧបាទិដ្ឋោ អត្ថំ
 អនុបាទិដ្ឋោ អត្ថំ ឧបាទានិយោ អត្ថំ អនុបាទានិយោ
 អត្ថំ ឧបាទានសម្បយុត្តោ អត្ថំ ឧបាទានវិប្បយុត្តោ
 អត្ថំ ឧបាទានវិប្បយុត្តឧបាទានិយោ អត្ថំ ឧបាទានវិប្ប-
 យុត្តអនុបាទានិយោ អត្ថំ សង្ខីលេសិកោ អត្ថំ អសង្ខី-
 លេសិកោ អត្ថំ សង្ខីលិដ្ឋោ អត្ថំ អសង្ខីលិដ្ឋោ អត្ថំ
 តិលេសសម្បយុត្តោ អត្ថំ តិលេសវិប្បយុត្តោ អត្ថំ
 តិលេសវិប្បយុត្តសង្ខីលេសិកោ អត្ថំ តិលេសវិប្ប-
 យុត្តអសង្ខីលេសិកោ អត្ថំ ទស្សនេន បហាតព្វោ
 អត្ថំ ន ទស្សនេន បហាតព្វោ អត្ថំ ភាវនាយ បហា-
 តព្វោ អត្ថំ ន ភាវនាយ បហាតព្វោ អត្ថំ ទស្សនេន
 បហាតព្វហេតុកោ អត្ថំ ន ទស្សនេន បហាតព្វ-
 ហេតុកោ អត្ថំ ភាវនាយ បហាតព្វហេតុកោ អត្ថំ ន
 ភាវនាយ បហាតព្វហេតុកោ អត្ថំ សវិតកោ អត្ថំ
 អវិតកោ អត្ថំ សវិហារោ អត្ថំ អវិហារោ អត្ថំ សម្មាតិ-
 កោ អត្ថំ អម្មាតិកោ អត្ថំ បីតិសហគតោ អត្ថំ ន
 បីតិសហគតោ អត្ថំ កាមាវចរោ អត្ថំ ន កាមាវចរោ

អភិធម្មប័ណ្ណ វិភង្គ

ប្រាសចាកបរាមាសៈទាំងជាធម៌ដែលបរាមាសៈ មិនស្ទាបរវៃផ្អែកមាន
 មានកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយក៏មាន មិន
 មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយក៏មាន
 ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន
 ប្រកបដោយឧបាទានក៏មាន ប្រាសចាកឧបាទានក៏មាន ប្រាសចាកឧ-
 បាទានតែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន ប្រាសចាកឧបាទានទាំងមិន
 ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគួរ
 ដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន សៅហ្មងហើយក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយ
 ក៏មាន ប្រកបដោយកិលេសក៏មាន ប្រាសចាកកិលេសក៏មាន ប្រាស
 ចាកកិលេស តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រាសចាកកិលេសទាំង
 មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មិនគួរលះ
 ដោយទស្សនៈក៏មាន គួរលះដោយភាវនាក៏មាន មិនគួរលះដោយភាវនា
 ក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយ
 ទស្សនៈក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយភាវនាក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះ
 ដោយភាវនាក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈក៏
 មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈក៏មាន មិនមានវិចារៈក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងបីតិក៏មាន មិនមានបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន មិន
 កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន ជាកាមាវចរក៏មាន មិនមែនកាមាវចរក៏មាន

១. ឆ្លើយតប អំពីធម្មភាពដ៏ធំ

អត្ថំ ឫចារ្យវេទ អត្ថំ ន ឫចារ្យវេទ អត្ថំ អរូចារ្យវេទ អត្ថំ
ន អរូចារ្យវេទ អត្ថំ បរិយាបន្នោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ
អត្ថំ និយ្យានិកោ អត្ថំ អនិយ្យានិកោ អត្ថំ និយតោ
អត្ថំ អនិយតោ អត្ថំ សទ្ទត្ថវេ អត្ថំ អនុត្ថវេ អត្ថំ
សរណោ អត្ថំ អរណោ ។ តិរិចេន វេទនាខន្ធោ អត្ថំ
កុសលោ អត្ថំ អកុសលោ អត្ថំ អព្យាកតោ ។ បេ ។
ឯវំ ទសវិចេន វេទនាខន្ធោ ។

[៤៧] ឯកវិចេន វេទនាខន្ធោ ដស្សសម្ម-
យុត្តោ ។ ធុរិចេន វេទនាខន្ធោ អត្ថំ សរណោ អត្ថំ
អរណោ ។ តិរិចេន វេទនាខន្ធោ អត្ថំ វិចារកោ អត្ថំ
វិចារកធម្មន្នោ អត្ថំ នេវ វិចារកធម្មន្នោ ។ បេ ។ អត្ថំ
អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថំ ពហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈត្តពហិ-
ទ្ធារម្មណោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិចេន វេទនាខន្ធោ ។

ឧកម្មលកំ ។

[៤៨] ឯកវិចេន វេទនាខន្ធោ ដស្សសម្ម-
យុត្តោ ។ ធុរិចេន វេទនាខន្ធោ អត្ថំ សហេតុកោ
អត្ថំ អហេតុកោ ។ តិរិចេន វេទនាខន្ធោ អត្ថំ កុ-
សលោ អត្ថំ អកុសលោ អត្ថំ អព្យាកតោ ។ បេ ។

ខន្ធវិក្ខុ អភិធម្មពាជីយ

ជាអរូបារាវចរក៏មាន មិនមែនអរូបារាវចរក៏បាន ជាអរូបារាវចរក៏មាន មិនមែន
 អរូបារាវចរក៏មាន ជាបរិយាបន្ទៈក៏មាន ជាអបរិយាបន្ទៈក៏មាន ជានិយ្យា-
 និកៈក៏មាន ជាអនិយ្យានិកៈក៏មាន ជានិយតៈក៏មាន ជាអនិយតៈក៏មាន
 ប្រកបដោយទុក្ខៈក៏មាន មិនមានទុក្ខៈក៏មាន ប្រកបដោយរណៈ (សេចក្តី
 សៅហ្មង) ក៏មាន មិនមានរណៈ ក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣
 គឺ វេទនាខន្ធ ជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន
 ។ បេ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

(៤៧) វេទនាខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្ប-
 យុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធប្រកបដោយ
 រណៈក៏មាន មិនមានរណៈក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ គឺ ៣ វេទនា-
 ខន្ធជាវិបាកក៏មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែនជាវិបាក
 មិនមែនមានធម៌ជាវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន ។ បេ ។ មានអារម្មណ៍ខាងក្តី
 ក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងនិងខាងក្រៅ
 ក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ទុកមូលកៈ ។

(៤៨) វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធ ដ៏សម្បយុត្ត
 ដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធប្រកបដោយ
 ហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនា-
 ខន្ធ ជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ បេ ។

អភិធម្មបទិកា វិភង្គោ

ឯវំ ទសវីដេន វេទនាខន្ធោ ។ ឯកវីដេន វេទនាខន្ធោ
 ឯស្សសម្បយុត្តោ ។ ឡីវីដេន វេទនាខន្ធោ អត្ថំ សរ-
 ណោ^(១) អត្ថំ អរណោ^(២) ។ តិវីដេន វេទនាខន្ធោ
 អត្ថំ តុសលោ អត្ថំ អតុសលោ អត្ថំ អក្យតតោ
 ។ បេ ។ ឯវំ ទសវីដេន វេទនាខន្ធោ ។ ឯកវីដេន
 វេទនាខន្ធោ ឯស្សសម្បយុត្តោ ។ ឡីវីដេន វេទនាខន្ធោ
 អត្ថំ សហតុតោ អត្ថំ អហតុតោ ។ តិវីដេន វេទ-
 នាខន្ធោ អត្ថំ វិចាកោ អត្ថំ វិចាកធម្មធម្មោ អត្ថំ នេវ-
 វិចាកនវិចាកធម្មធម្មោ ។ បេ ។ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្មណោ
 អត្ថំ តហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ
 ។ បេ ។ ឯវំ ទសវីដេន វេទនាខន្ធោ ។ ឯកវីដេន
 វេទនាខន្ធោ ឯស្សសម្បយុត្តោ ។ ឡីវីដេន វេទនា-
 ខន្ធោ អត្ថំ សរណោ អត្ថំ អរណោ ។ តិវីដេន វេទ-
 នាខន្ធោ អត្ថំ វិចាកោ អត្ថំ វិចាកធម្មធម្មោ អត្ថំ
 នេវវិចាកនវិចាកធម្មធម្មោ ។ បេ ។ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្ម-
 ណោ អត្ថំ តហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្ម-
 ណោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវីដេន វេទនាខន្ធោ ។

តិកម្មលកំ ។

១ ប. ហេតុសម្បយុត្តោ ។ ២ ប. ហេតុវិប្បយុត្តោ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

វេទនាខន្ធមានប្រការ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បាន
 ដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ
 វេទនាខន្ធប្រកបដោយរណៈក៏មាន មិនមានរណៈក៏មាន ។ វេទនាខន្ធ
 មានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យា-
 ក្រឹតក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនា
 ខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនា
 ខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធប្រកបដោយហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏
 មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធជាវិបាកក៏មាន ជាធម៌មាន
 វិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែនជាវិបាក មិនមែនមានធម៌ជាវិបាកជាប្រក្រតី
 ក៏មាន ។ បេ ។ មានការម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានការម្មណ៍ខាងក្រៅក៏
 មាន មានការម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធ
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វេ-
 ទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធ
 ប្រកបដោយរណៈក៏មាន មិនមានរណៈក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣
 គឺ វេទនាខន្ធជាវិបាកក៏មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែន
 ជាវិបាក មិនមែនជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន ។ បេ ។ មានការម្មណ៍
 ខាងក្នុងក៏មាន មានការម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានការម្មណ៍ទាំងខាងក្នុង
 ទាំងខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

វន្តវិកង្គេ អភិធម្មភាពឆ័យ

[៤៧] ឯកវិជេន វេទនាខន្ធោ ដស្សសម្បយុត្តោ ។ ឥវិជេន វេទនាខន្ធោ អត្ថំ សហេតុកោ អត្ថំ អហេតុកោ ។ តិវិជេន វេទនាខន្ធោ អត្ថំ តេសុសោ អត្ថំ អតុសោ អត្ថំ អក្កកកោ ។ បេ ។ ឯវំ ធម្មវិជេន វេទនាខន្ធោ ។ ឯកវិជេន វេទនាខន្ធោ ដស្សសម្បយុត្តោ ។ ឥវិជេន វេទនាខន្ធោ អត្ថំ ហេតុសម្បយុត្តោ អត្ថំ ហេតុវិប្បយុត្តោ ។ តិវិជេន វេទនាខន្ធោ អត្ថំ វិហាកោ អត្ថំ វិហាកធម្មធម្មោ អត្ថំ ធម្មវិហាកធម្មធម្មោ ។ បេ ។ ឯវំ ធម្មវិជេន វេទនាខន្ធោ ។ ឯកវិជេន វេទនាខន្ធោ ដស្សសម្បយុត្តោ ។ ឥវិជេន វេទនាខន្ធោ អត្ថំ ន ហេតុ សហេតុកោ អត្ថំ ន ហេតុ អហេតុកោ ។ តិវិជេន វេទនាខន្ធោ អត្ថំ ឧបាទិដ្ឋបាធានិយោ អត្ថំ អនុបាទិដ្ឋបាធានិយោ អត្ថំ អនុបាទិដ្ឋបាទាធានិយោ ។ បេ ។ ឯវំ ធម្មវិជេន វេទនាខន្ធោ ។

ខន្ធវិវាទ អភិធម្មកាជំនួយ

(៤៩) វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្ត
 ដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធប្រកបដោយហេតុ
 ក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធ
 ជាភូសលក៏មាន ជាអភូសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ បេ ។ វេទនា-
 ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់
 វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនា-
 ខន្ធប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រាសចាកហេតុក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមាន
 ប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធជាវិបាកក៏មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន
 មិនមែនជាវិបាក មិនមែនជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន ។ បេ ។ វេទ-
 នាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បាន
 ដល់វេទនាខន្ធដែលសម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២
 គឺ វេទនាខន្ធមិនមែនហេតុតែប្រកបដោយហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុទាំង
 មិនមានហេតុក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធមានកម្ម
 ប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍
 ដល់វេទនាខន្ធក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើម
 កាន់យកហើយ តែប្រយោជន៍ដល់វេទនាខន្ធក៏មាន មិនមានកម្មប្រកប
 ដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍
 ដល់វេទនាខន្ធក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

អភិធម្មបំណិកោ វិកង្កោ

ឯកតីនេន វេទនាខន្ធលោ ជស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុតី-
 នេន វេទនាខន្ធលោ អត្ថំ លោកិយោ អត្ថំ លោ-
 កុត្តរោ ។ តតីនេន វេទនាខន្ធលោ អត្ថំ សង្ខីលំដ្ឋ-
 សង្ខីលេសិកោ អត្ថំ អសង្ខីលំដ្ឋសង្ខីលេសិកោ អត្ថំ
 អសង្ខីលំដ្ឋសង្ខីលេសិកោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសតីនេន
 វេទនាខន្ធលោ ។ ឯកតីនេន វេទនាខន្ធលោ ជស្សសម្ប-
 យុត្តោ ។ ទុតីនេន វេទនាខន្ធលោ អត្ថំ កេនចិ វិញ្ញា-
 យ្យា អត្ថំ កេនចិ ន វិញ្ញាយ្យា ។ តតីនេន វេទនា-
 ខន្ធលោ អត្ថំ សវិតក្កសវិចារោ អត្ថំ អវិតក្កវិចារមត្តោ
 អត្ថំ អវិតក្កវិចារោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសតីនេន វេទនា-
 ខន្ធលោ ។ ឯកតីនេន វេទនាខន្ធលោ ជស្សសម្បយុត្តោ ។
 ទុតីនេន វេទនាខន្ធលោ អត្ថំ សាសរោ អត្ថំ អនាសរោ ។
 តតីនេន វេទនាខន្ធលោ អត្ថំ ទស្សនេន បហាតត្វោ អត្ថំ
 ភាវនាយ បហាតត្វោ អត្ថំ នេវ ទស្សនេន ន ភាវ-
 នាយ បហាតត្វោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសតីនេន វេទនា
 ខន្ធលោ ។ ឯកតីនេន វេទនាខន្ធលោ ជស្សសម្បយុត្តោ ។

អភិធម្មបិដក វិក្ក

វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។

វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធជាលោកិយក៏មាន ជាលោកុត្តរៈក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធសៅហ្មងហើយទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយតែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។ បេ ។

វេទនាខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធ ដែលគប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន ដែលមិនគប្បីដឹង ដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈមានត្រឹមតែវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈទាំងមិនមានវិចារៈក៏មាន ។ បេ ។

វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធប្រកបដោយអាសវៈក៏មាន មិនមានអាសវៈក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធគួរលះដោយស្សៈក៏មាន គួរលះដោយការវិនាក៏មាន មិនគួរលះដោយស្សៈទាំងមិនគួរលះដោយការវិនាក៏មាន ។ បេ ។

វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។

ទន្ធវិវត្ត អភិធម្មភាជនីយំ

ទុរិយោ វេទនាខន្ធភ អត្ថំ អាសវសម្បយុត្តោ អត្ថំ
 អាសវវិប្បយុត្តោ ។ តិរិយោ វេទនាខន្ធភ អត្ថំ ធិស្ស-
 នោ បហាតត្វហេតុកោ អត្ថំ ភាវនាយ បហាតត្វ-
 ហេតុកោ អត្ថំ នេវ ធិស្សនោ ន ភាវនាយ បហា-
 តត្វហេតុកោ ។ បេ ។ ឯវំ ធិសវិយោ វេទនាខន្ធភ ។
 ឯកវិយោ វេទនាខន្ធភ ធិស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុរិយោ
 វេទនាខន្ធភ អត្ថំ អាសវវិប្បយុត្តសាសវេ អត្ថំ អាស-
 វវិប្បយុត្តអនាសវេ ។ តិរិយោ វេទនាខន្ធភ អត្ថំ
 អាចយតាមិ អត្ថំ អបចយតាមិ អត្ថំ នេវចយតា-
 មិនាបចយតាមិ ។ បេ ។ ឯវំ ធិសវិយោ វេទនា-
 ខន្ធភ ។ ឯកវិយោ វេទនាខន្ធភ ធិស្សសម្បយុត្តោ ។
 ទុរិយោ វេទនាខន្ធភ អត្ថំ សញ្ញាជនិយោ អត្ថំ អ-
 សញ្ញាជនិយោ ។ តិរិយោ វេទនាខន្ធភ អត្ថំ សេត្វា
 អត្ថំ អសេត្វា អត្ថំ នេវសេត្វានសេត្វា ។ បេ ។
 ឯវំ ធិសវិយោ វេទនាខន្ធភ ។ ឯកវិយោ វេទនា-
 ខន្ធភ ធិស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុរិយោ វេទនាខន្ធភ អត្ថំ

ខន្ធវិវត្ត អភិធម្មភាជនីយ

វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធប្រកបដោយអាសវៈក៏មាន ប្រាស
 ចាកអាសវៈក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធមានហេតុគួរ
 លះដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយការវិនាសក៏មាន មានហេតុ
 មិនគួរលះដោយទស្សនៈទាំងមិនគួរលះដោយការវិនាសក៏មាន ។ បេ។ វេទនា-
 ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បាន
 ដល់វេទនាខន្ធ ដែលសម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២
 គឺ វេទនាខន្ធប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន
 ប្រាសចាកអាសវៈទាំងមិនមានអាសវៈក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣
 គឺ វេទនាខន្ធដល់នូវការសន្យុកពូនឡើងក៏មាន ដល់នូវការមិនសន្យុកពូន
 ឡើងក៏មាន មិនដល់នូវការសន្យុកពូនឡើង ទាំងមិនដល់នូវការសន្យុក-
 ពូនឡើងក៏មាន ។ បេ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនា-
 ខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធ ដែលសម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។
 វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន
 មិនជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ
 វេទនាខន្ធជារបស់សេក្ខបុគ្គលក៏មាន ជារបស់អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន មិន
 មែនជារបស់សេក្ខបុគ្គលទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន ។ បេ ។
 វេទនាខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ
 បានដល់វេទនាខន្ធដែលសម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ

អភិធម្មបិដក វិកង្កោ

សញ្ញាជនសម្បយុត្តោ អត្ថំ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តោ ។
 តិវីនេន វេទនាខន្ធា អត្ថំ បរិត្តោ អត្ថំ មហាគ្គតោ អត្ថំ
 អប្បមាណា ។ បេ ។ ឯវំ ទសវីនេន វេទនាខន្ធា ។
 ឯកវីនេន វេទនាខន្ធា ដស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវីនេន
 វេទនាខន្ធា អត្ថំ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយោ
 អត្ថំ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តអសញ្ញាជនិយោ ។ តិវីនេន
 វេទនាខន្ធា អត្ថំ បរិត្តាវច្ឆណា អត្ថំ មហាគ្គតា-
 វច្ឆណា អត្ថំ អប្បមាណាវច្ឆណា ។ បេ ។ ឯវំ
 ទសវីនេន វេទនាខន្ធា ។ ឯកវីនេន វេទនាខន្ធា
 ដស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវីនេន វេទនាខន្ធា អត្ថំ
 គន្ធនិយោ អត្ថំ អគន្ធនិយោ ។ តិវីនេន វេទនាខន្ធា
 អត្ថំ ហីនោ អត្ថំ មជ្ឈិមោ អត្ថំ បណីតោ ។ បេ ។
 ឯវំ ទសវីនេន វេទនាខន្ធា ។ ឯកវីនេន វេទនា-
 ខន្ធា ដស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវីនេន វេទនាខន្ធា
 អត្ថំ គន្ធសម្បយុត្តោ អត្ថំ គន្ធវិប្បយុត្តោ ។ តិវីនេន
 វេទនាខន្ធា អត្ថំ មិច្ឆត្តនិយតោ អត្ថំ សម្មត្តនិយតោ
 អត្ថំ អនិយតោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវីនេន វេទនាខន្ធា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

វេទនាខន្ធប្រកបដោយសំយោជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសំយោជនៈក៏មាន ។

វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធមានសភាពតូចត្រាក៏មាន ដល់នូវ
 សភាពធំក៏មាន ប្រមាណមិនបានក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ
 ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធដែល
 សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធប្រាស
 ចាកសំយោជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន ប្រាសចាក
 សំយោជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន ។ វេទនាខន្ធ
 មានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធមានអារម្មណ៍តូចត្រាក៏មាន មានអារម្មណ៍
 ដល់នូវសភាពធំក៏មាន មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបានក៏មាន ។ បេ ។
 វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ
 បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២
 គឺ វេទនាខន្ធ ដែលគន្លះគប្បីដោតក្រងក៏មាន ដែលគន្លះមិនគប្បីដោត
 ក្រងក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធថែកទាបក៏មាន
 កណ្តាលក៏មាន ថ្លៃថ្នាំក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះ
 ឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយ
 ផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធប្រកបដោយគន្លះក៏មាន
 ប្រាសចាកគន្លះក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធមាន
 សភាពខុសនឹងទៀងក៏មាន មានសភាពត្រូវនឹងទៀងក៏មាន មានសភាព
 មិនទៀងក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ខន្ធវិរាដ្ឋ អភិធម្មរាជនិយម

ឯកវិជេន វេទនាខន្ធជា ដស្សសម្បយុត្តោ ។ ធុរិជេន
 វេទនាខន្ធជា អត្ថំ កន្លិវិប្បយុត្តកន្លិយោ អត្ថំ កន្លិ-
 វិប្បយុត្តអកន្លិយោ ។ តិវិជេន វេទនាខន្ធជា អត្ថំ
 មត្តារម្មណោ អត្ថំ មត្តហេតុតោ អត្ថំ មត្តាធិបតិ
 ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិជេន វេទនាខន្ធជា ។ ឯកវិជេន
 វេទនាខន្ធជា ដស្សសម្បយុត្តោ ។ ធុរិជេន វេទនា-
 ខន្ធជា អត្ថំ ឡិយនិយោ អត្ថំ អនោយនិយោ ។
 តិវិជេន វេទនាខន្ធជា អត្ថំ ឧប្បន្នោ អត្ថំ អនុប្បន្នោ
 អត្ថំ ឧប្បន្នំ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិជេន វេទនាខន្ធជា ។
 ឯកវិជេន វេទនាខន្ធជា ដស្សសម្បយុត្តោ ។ ធុរិ-
 ជេន វេទនាខន្ធជា អត្ថំ ឡិយសម្បយុត្តោ អត្ថំ ឡិយ-
 វិប្បយុត្តោ ។ តិវិជេន វេទនាខន្ធជា អត្ថំ អតីតោ
 អត្ថំ អនាគតោ អត្ថំ បច្ចុប្បន្នោ ។ បេ ។ ឯវំ
 ទសវិជេន វេទនាខន្ធជា ។ ឯកវិជេន វេទនាខន្ធជា
 ដស្សសម្បយុត្តោ ។ ធុរិជេន វេទនាខន្ធជា អត្ថំ
 ឡិយវិប្បយុត្តឡិយនិយោ អត្ថំ ឡិយវិប្បយុត្តអនោយនិ-
 យោ ។ តិវិជេន វេទនាខន្ធជា អត្ថំ អតីតារម្មណោ អត្ថំ
 អនាគតារម្មណោ អត្ថំ បច្ចុប្បន្នារម្មណោ ។ បេ ។

ខន្ធនៃគ្រូ អភិធម្មភាពនិយម

វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។

វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធប្រាសចាកគន្លះ តែគន្លះគប្បីដោត
 ក្រងក៏មាន ប្រាសចាកគន្លះតែគន្លះមិនគប្បីដោតក្រងក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធមានមគ្គជាអារម្មណ៍ក៏មាន មានមគ្គជាហេតុ
 ក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាង
 នេះឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយ
 ផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធដែលឈ្មោះគប្បីប្រព្រឹត្ត
 កន្លងក៏មាន ដែលឈ្មោះមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រ-
 ការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធកើតហើយក៏មាន មិនទាន់កើតហើយក៏មាន ដែល
 ប្រសិនបើកើតក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។

វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធប្រកបដោយឈ្មោះក៏មាន ប្រាសចាក
 ឈ្មោះក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធជាអតីតក៏មាន ជា
 អនាគតក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះ
 ឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយ
 ផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធប្រាសចាកឈ្មោះតែឈ្មោះ
 គប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រាសចាកឈ្មោះទាំងឈ្មោះមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏
 មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធមានអារម្មណ៍ជាអតីតក៏មាន
 មានអារម្មណ៍ជាអនាគតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ។ បេ ។

អភិធម្មបដិកេ វិភង្គោ

ឯវំ ទសវីនេន វេទនាខន្ទោ ។ ឯកវីនេន វេទនាខន្ទោ
 ធសង្កសម្បយុត្តោ ។ ទុវីនេន វេទនាខន្ទោ អត្ថំ យោ-
 គន្ធិយោ អត្ថំ អយោគន្ធិយោ ។ តិវីនេន វេទនាខន្ទោ
 អត្ថំ អជ្ឈត្តោ អត្ថំ តហិទ្ធោ អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិទ្ធោ ។ ប ។
 ឯវំ ទសវីនេន វេទនាខន្ទោ ។ ឯកវីនេន វេទនា-
 ខន្ទោ ធសង្កសម្បយុត្តោ ។ ទុវីនេន វេទនាខន្ទោ អត្ថំ
 យោគសម្បយុត្តោ អត្ថំ យោគវីប្បយុត្តោ ។ តិវីនេន
 វេទនាខន្ទោ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថំ តហិទ្ធារម្ម-
 ណោ អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ ។ ប ។ ឯវំ ទស-
 វីនេន វេទនាខន្ទោ ។

ឧបាសម្ព័ន្ធកំ ។

[៥០] សត្តវីនេន វេទនាខន្ទោ អត្ថំ កុសលោ
 អត្ថំ អកុសលោ អត្ថំ អព្យាកតោ អត្ថំ កាមាវចរោ
 អត្ថំ រូចាវចរោ អត្ថំ អរូចាវចរោ អត្ថំ អបរិយោបន្នោ
 ឯវំ សត្តវីនេន វេទនាខន្ទោ ។ អបរោបិ សត្តវីនេន
 វេទនាខន្ទោ អត្ថំ វិចារកោ អត្ថំ វិចារកធម្មធម្មោ អត្ថំ
 ធម្មវិចារកធម្មធម្មធម្មោ ។ ប ។ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្ម-
 ណោ អត្ថំ តហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ
 បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២
 គឺ វេទនាខន្ធ ដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តក្នុងក៏មាន ដែលយោគៈមិនគប្បី
 ប្រព្រឹត្តក្នុងក៏មាន ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធ ជាខាង
 ក្នុងក៏មាន ជាខាងក្រៅក៏មាន ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។
 វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការមួយ
 បានដល់វេទនាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២
 គឺ វេទនាខន្ធ ប្រកបដោយយោគៈក៏មាន ប្រាសចាកយោគៈក៏មាន ។
 វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធ មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន
 មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏
 មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ ឧបាសម្ព័ន្ធក្រិកៈ ។

(៥០) វេទនាខន្ធមានប្រការ ៧ គឺ វេទនាខន្ធជាកុសលក៏មាន
 ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ជាភាមាវចរក៏មាន ជាវូបាវចរក៏
 មាន ជាអវូបាវចរក៏មាន ជារាបរិយាបន្នៈក៏មាន វេទនាខន្ធមានប្រការ ៧
 យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ៧ ដទៃទៀត គឺ វេទនាខន្ធជាវិបាក
 ក៏មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែនជាធម៌មានវិបាកទាំងមិន
 មែនមានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន ។ បេ ។ មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មាន
 អារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន

ខន្ធវិក្កង្គ អភិធម្មភាជនីយំ

អត្ថំ កាមាវចរោ អត្ថំ រូចាវចរោ អត្ថំ អរូចាវចរោ
អត្ថំ អបរិយាចន្នោ ឯវំ សត្តវិនេន វេទនាខន្ធទោ ។

[៥០] ចតុត្ថិសតិវិនេន វេទនាខន្ធទោ ចក្កុសម្ម-
ស្សប្បវដ្ឋយា វេទនាខន្ធទោ អត្ថំ កុសលោ អត្ថំ អកុ-
សលោ អត្ថំ អព្យាកតោ សោតសម្មស្សប្បវដ្ឋយា
វេទនាខន្ធទោ ។ បេ ។ យានសម្មស្សប្បវដ្ឋយា វេទនា-
ខន្ធទោ ។ បេ ។ ជីវ្ហសម្មស្សប្បវដ្ឋយា វេទនាខន្ធទោ ។ បេ ។
កាយសម្មស្សប្បវដ្ឋយា វេទនាខន្ធទោ ។ បេ ។ មនោ-
សម្មស្សប្បវដ្ឋយា វេទនាខន្ធទោ អត្ថំ កុសលោ អត្ថំ
អកុសលោ អត្ថំ អព្យាកតោ ចក្កុសម្មស្សជា វេទនា
សោតសម្មស្សជា វេទនា យានសម្មស្សជា វេទនា
ជីវ្ហសម្មស្សជា វេទនា កាយសម្មស្សជា វេទនា
មនោសម្មស្សជា វេទនា ឯវំ ចតុត្ថិសតិវិនេន វេទនា-
ខន្ធទោ ។ អបរោបិ ចតុត្ថិសតិវិនេន វេទនាខន្ធទោ ចក្កុ-
សម្មស្សប្បវដ្ឋយា វេទនាខន្ធទោ អត្ថំ វិចារកោ អត្ថំ
វិចារកនម្មនម្មោ អត្ថំ នេវិចារកនវិចារកនម្មនម្មោ
។ បេ ។ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថំ ពហិទ្ធារម្មណោ

ខន្ធវិក្កង្គ អភិធម្មភាជនីយ

ជាតាមាវចរកំមាន ជាវុច្ចាវចរកំមាន ជាអវុច្ចាវចរកំមាន ជាអបរិយាបន្តៈ
កំមាន វេទនាខន្ធមានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។

(៥១) វេទនាខន្ធ មានប្រការ ២៤ គឺ វេទនាខន្ធ ព្រោះចក្ខុ-
សម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ជាកុសលកំមាន ជាអកុសលកំមាន ជាអព្យាក្រឹតកំ
មាន វេទនាខន្ធ ព្រោះសោតសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ វេទនាខន្ធ
ព្រោះយានសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ វេទនាខន្ធ ព្រោះជីវ្ហសម្ព័ស្ស
ជាបច្ច័យ ។ បេ ។ វេទនាខន្ធ ព្រោះកាយសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។
វេទនាខន្ធ ព្រោះមនោសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ជាកុសលកំមាន ជាអកុសល
កំមាន ជាអព្យាក្រឹតកំមាន វេទនាកើតអំពីចក្ខុសម្ព័ស្ស វេទនាកើតអំពី
សោតសម្ព័ស្ស វេទនាកើតអំពីយានសម្ព័ស្ស វេទនាកើតអំពីជីវ្ហសម្ព័ស្ស
វេទនាកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស វេទនាកើតអំពីមនោសម្ព័ស្ស វេទនាខន្ធមាន
ប្រការ ២៤ យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធមានប្រការ ២៤ ដទៃទៀត គឺ វេ-
ទនាខន្ធ ព្រោះចក្ខុសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ជាវិបាកកំមាន ជាធម៌មានវិបាកជា
ប្រក្រតីកំមាន មិនមែនជាធម៌មានវិបាកទាំងមិនមែនមានវិបាកជាប្រក្រតីកំ
មាន ។ បេ ។ មានការម្ស្នកខាងក្នុងកំមាន មានការម្ស្នកខាងក្រៅកំមាន

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

អត្ថំ អដ្ឋត្តតាហិ ន្ទារម្ពុលោក សោតសម្មស្សប្បច្ចយា
 វេទនាខន្ធោ ។ បេ ។ យានសម្មស្សប្បច្ចយា វេទនា-
 ខន្ធោ ។ បេ ។ ដឹង្គសម្មស្សប្បច្ចយា វេទនាខន្ធោ
 ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បច្ចយា វេទនាខន្ធោ ។ បេ ។
 មនោសម្មស្សប្បច្ចយា វេទនាខន្ធោ អត្ថំ អដ្ឋត្តតាហិ
 លោក អត្ថំ តាហិ ន្ទារម្ពុលោក អត្ថំ អដ្ឋត្តតាហិ ន្ទារម្ពុ-
 លោក អត្ថំ ចត្តុសម្មស្សវា វេទនា ។ បេ ។ មនោស-
 ម្មស្សវា វេទនា ឯវំ ចតុត្ថិសតិវិជេន វេទនាខន្ធោ ។

[៥២] តីសវិជេន វេទនាខន្ធោ ចត្តុសម្មស្ស-
 ប្បច្ចយា វេទនាខន្ធោ អត្ថំ កោមាវចរោ អត្ថំ ភូមាវច-
 រោ អត្ថំ អភ្វាវចរោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ សោតសម្ម-
 ស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ យានសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។
 ដឹង្គសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បច្ចយា
 ។ បេ ។ មនោសម្មស្សប្បច្ចយា វេទនាខន្ធោ អត្ថំ កោ-
 មាវចរោ អត្ថំ ភូមាវចរោ អត្ថំ អភ្វាវចរោ អត្ថំ អបរិ-
 យាបន្នោ ចត្តុសម្មស្សវា វេទនា ។ បេ ។ មនោស-
 ម្មស្សវា វេទនា ឯវំ តីសវិជេន វេទនាខន្ធោ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន វេទនាខន្ធ ព្រោះសោត-
សម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ វេទនាខន្ធ ព្រោះឃានសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ
។ បេ ។ វេទនាខន្ធ ព្រោះជីវ្ហសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ វេទនាខន្ធ
ព្រោះកាយសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ វេទនាខន្ធ ព្រោះមនោសម្ព័ស្ស
ជាបច្ច័យ មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន
មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន វេទនាកើតអំពីចក្ខុសម្ព័ស្ស
។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីមនោសម្ព័ស្ស វេទនាខន្ធ មានប្រការ ២២
យ៉ាងនេះឯង ។

[៥២] វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣០ គឺ វេទនាខន្ធ ព្រោះចក្ខុសម្ព័ស្ស
ជាបច្ច័យ ជាកាមាវចរក៏មាន ជារូបាវចរក៏មាន ជាអរូបាវចរក៏មាន ជា
អបរិយាបន្នៈក៏មាន វេទនាខន្ធ ព្រោះសោតសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។
ព្រោះឃានសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះជីវ្ហសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។
ព្រោះកាយសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ជា
កាមាវចរក៏មាន ជារូបាវចរក៏មាន ជាអរូបាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈ
ក៏មាន វេទនាកើតអំពីចក្ខុសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីមនោសម្ព័ស្ស
វេទនាខន្ធមានប្រការ ៣០ យ៉ាងនេះឯង ។

១៨១២៣៤ អភិធម្មភាជនីយំ

[៥៣] តប្បវិជេន វេទនាខន្ធោ ចត្តុសម្មស្សប្ប-
 ក្ខយា វេទនាខន្ធោ អត្ថំ តុសលោ អត្ថំ អតុសលោ
 អត្ថំ អព្ភតតោ អត្ថំ កោមាវចរោ អត្ថំ រូបាវចរោ
 អត្ថំ អរូបាវចរោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ សោតសម្មស្ស-
 ប្បក្ខយា ។ បេ ។ យានសម្មស្សប្បក្ខយា ។ បេ ។ ដ្ច្រ-
 សម្មស្សប្បក្ខយា ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បក្ខយា ។ បេ ។
 មនោសម្មស្សប្បក្ខយា វេទនាខន្ធោ អត្ថំ តុសលោ
 អត្ថំ អតុសលោ អត្ថំ អព្ភតតោ អត្ថំ កោមាវចរោ
 អត្ថំ រូបាវចរោ អត្ថំ អរូបាវចរោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ
 ចត្តុសម្មស្សដា វេទនា ។ បេ ។ មនោសម្មស្សដា
 វេទនា ឯវិ តប្បវិជេន វេទនាខន្ធោ ។ អបរោច្ចំ តប្ប-
 វិជេន វេទនាខន្ធោ ចត្តុសម្មស្សប្បក្ខយា វេទនាខន្ធោ
 អត្ថំ វិចាកោ អត្ថំ វិចាកធម្មន្នោ អត្ថំ នេវិចាកន-
 វិចាកធម្មន្នោ ។ បេ ។ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថំ
 តហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ កា-
 មាវចរោ អត្ថំ រូបាវចរោ អត្ថំ អរូបាវចរោ អត្ថំ អបរិ-
 យាបន្នោ សោតសម្មស្សប្បក្ខយា ។ បេ ។ យានសម្ម-
 ស្សប្បក្ខយា ។ បេ ។ ដ្ច្រសម្មស្សប្បក្ខយា ។ បេ ។

ខន្ធវិវាទ អភិធម្មភាជនីយ

[៥៣] វេទនាខន្ធ មានច្រើនប្រការ គឺ វេទនាខន្ធព្រោះចក្ខុសម្ព័ស្ស
 ជាបច្ច័យ ជាភុសលក៏មាន ជាអភុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ជា
 កាមាវចរក៏មាន ជារូបាវចរក៏មាន ជាអរូបាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈ
 ក៏មាន វេទនាខន្ធព្រោះសោតសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះយាន-
 សម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះដីសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះកាយ-
 សម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ជាភុសលក៏
 មាន ជាអភុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ជាកាមាវចរក៏មាន ជារូបា-
 វចរក៏មាន ជាអរូបាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន វេទនាកើតអំពីចក្ខុ-
 សម្ព័ស្ស ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីមនោសម្ព័ស្ស វេទនាខន្ធ មានច្រើនប្រការ
 យ៉ាងនេះឯង ។ វេទនាខន្ធ មានច្រើនប្រការដទៃទៀត គឺវេទនាខន្ធព្រោះ
 ចក្ខុសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ជាវិបាកក៏មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិន
 មែនជាធម៌មានវិបាកទាំងមិនមែនមានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន ។ បេ ។ មាន
 អារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំង
 ខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន ជាកាមាវចរក៏មាន ជារូបាវចរក៏មាន ជាអរូបា-
 វចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន វេទនាខន្ធព្រោះសោតសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ
 ។ បេ ។ ព្រោះយានសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះដីសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ

អភិធម្មកំណើត វិភង្គោ

កាយសម្មាសម្ពុប្បត្តយា ។ មេ ។ មនោសម្មាសម្ពុប្បត្តយា
 វេទនាខន្ធោ អត្ថំ អជ្ឈតារម្មណោ អត្ថំ ធម៌វិជ្ជារម្មណោ
 អត្ថំ អជ្ឈតធម៌វិជ្ជារម្មណោ អត្ថំ កាមាវចរោ អត្ថំ
 រូបាវចរោ អត្ថំ អរូបាវចរោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ ចក្ក-
 សម្មាសម្ពុជា វេទនា ។ មេ ។ មនោសម្មាសម្ពុជា វេទនា
 ឯវំ ធម្មវិជេន វេទនាខន្ធោ ។

អយំ វុត្ថុតិ វេទនាខន្ធោ ។

តត្ថ កតមោ សញ្ញាខន្ធោ ។

[៥៤] ឯកវិជេន សញ្ញាខន្ធោ ធម្មសម្ម-
 យុត្តោ ។ ធុរិជេន សញ្ញាខន្ធោ អត្ថំ សហេតុកោ
 អត្ថំ អហេតុកោ ។ តិរិជេន សញ្ញាខន្ធោ អត្ថំ កុស-
 លោ អត្ថំ អកុសលោ អត្ថំ អព្យាកតោ ។ ចតុត្ថិជេន
 សញ្ញាខន្ធោ អត្ថំ កាមាវចរោ អត្ថំ រូបាវចរោ អត្ថំ
 អរូបាវចរោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ ។ បញ្ចវិជេន សញ្ញា-
 ខន្ធោ អត្ថំ សុខ្ខិទ្រិយសម្មយុត្តោ អត្ថំ ទុក្ខិទ្រិយស-
 ម្មយុត្តោ អត្ថំ សោមនស្សិទ្រិយសម្មយុត្តោ អត្ថំ ទោ-
 មនស្សិទ្រិយសម្មយុត្តោ អត្ថំ ឧបេក្ខិទ្រិយសម្មយុ-
 ត្តោ^(១) ។ ធិត្ថិជេន សញ្ញាខន្ធោ ចក្កសម្មាសម្ពុជា សញ្ញា

១ ម. ឥតោ បរំ ឯវំ បញ្ចវិជេន សញ្ញាខន្ធតិ ទិស្សត្ថំ ។

អភិធម្មបំណិក វិវង្គ

។ បេ ។ ព្រោះកាយសម្មាសម្ពុទ្ធជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្មាសម្ពុទ្ធជា
 បច្ច័យ មានការម្ស្នាក់ខាងក្នុងក៏មាន មានការម្ស្នាក់ខាងក្រៅក៏មាន មាន
 ការម្ស្នាក់ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន ជាតាមាវចរក៏មាន ជាប្រាវចរ
 ក៏មាន ជាអប្រាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្ទៈក៏មាន វេទនាកើតអំពីចក្ខុ
 សម្មាសម្ពុទ្ធ ។ បេ ។ វេទនាកើតរំពើមនោសម្មាសម្ពុទ្ធ វេទនាខន្ធ មានច្រើន
 ប្រការ យ៉ាងនេះឯង ។

នេះហៅថា វេទនាខន្ធ ។

បណ្តាខន្ធទាំងនោះ សញ្ញាខន្ធ តើដូចម្តេច ។

[៥៤] សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្ត
 ដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយរោគ
 ក៏មាន មិនមានរោគក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធជា
 កុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមាន
 ប្រការ ៤ គឺ សញ្ញាខន្ធជាតាមាវចរក៏មាន ជាប្រាវចរក៏មាន ជាអប្រាវចរ
 ក៏មាន ជាអបរិយាបន្ទៈក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៥ គឺ សញ្ញាខន្ធ
 ប្រកបដោយសុខ្ស័យក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខក្ស័យក៏មាន ប្រកបដោយ
 សោមនស្សក្ស័យក៏មាន ប្រកបដោយទោមនស្សក្ស័យក៏មាន ប្រកបដោយ
 ឧបេក្ខក្ស័យក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៦ គឺ សញ្ញាកើតអំពីចក្ខុសម្មាសម្ពុទ្ធ

ខន្ធវិក្កង្គេ អភិធម្មកាដិធីយំ

សោតសម្មស្សជា សញ្ញា យានសម្មស្សជា សញ្ញា
 ជីវ្ហសម្មស្សជា សញ្ញា កាយសម្មស្សជា សញ្ញា
 មនោសម្មស្សជា សញ្ញា ឯវំ ធម្មិកេន សញ្ញាខន្ធា ។
 សត្តវិកេន សញ្ញាខន្ធា ចក្កសម្មស្សជា សញ្ញា
 ។ បេ ។ កាយសម្មស្សជា សញ្ញា មនោសម្មស្សជា
 សញ្ញា សញ្ញា មនោវិញ្ញាណសម្មស្សជា សញ្ញា
 ឯវំ សត្តវិកេន សញ្ញាខន្ធា ។ អដ្ឋវិកេន សញ្ញាខន្ធា
 ចក្កសម្មស្សជា សញ្ញា ។ បេ ។ កាយសម្មស្សជា
 សញ្ញា អត្ថិ សុខសហគតា អត្ថិ ទុក្ខសហគតា
 មនោសម្មស្សជា សញ្ញា មនោវិញ្ញាណសម្មស្សជា
 សញ្ញា សញ្ញា ឯវំ អដ្ឋវិកេន សញ្ញាខន្ធា ។ ធម្មិកេន
 សញ្ញាខន្ធា ចក្កសម្មស្សជា សញ្ញា ។ បេ ។ កាយ-
 សម្មស្សជា សញ្ញា មនោសម្មស្សជា សញ្ញា ម-
 ណោវិញ្ញាណសម្មស្សជា សញ្ញា អត្ថិ កុសលា អត្ថិ
 អកុសលា អត្ថិ អព្យាកតា ឯវំ ធម្មិកេន សញ្ញាខ-
 ន្ធា ។ ធម្មិកេន សញ្ញាខន្ធា ចក្កសម្មស្សជា សញ្ញា
 ។ បេ ។ កាយសម្មស្សជា សញ្ញា អត្ថិ សុខសហគតា
 អត្ថិ ទុក្ខសហគតា មនោសម្មស្សជា សញ្ញា

ខន្ធវិក្កង អភិធម្មភាជនីយ

សញ្ញាកើតអំពីសោតសម្ផស្ស សញ្ញាកើតអំពីយានសម្ផស្ស សញ្ញាកើតអំពីជីវិតសម្ផស្ស សញ្ញាកើតអំពីកាយសម្ផស្ស សញ្ញាកើតអំពីមនោសម្ផស្ស

សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៦ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៧ គឺ សញ្ញាកើតអំពីចក្ខុសម្ផស្ស ។ បេ ។ សញ្ញាកើតអំពីកាយសម្ផស្ស សញ្ញាកើតអំពីមនោធាតុសម្ផស្ស សញ្ញាកើតអំពីមនោវិញ្ញាណធាតុសម្ផស្ស

សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៨ គឺ សញ្ញាកើតអំពីចក្ខុសម្ផស្ស ។ បេ ។ សញ្ញាកើតអំពីកាយសម្ផស្ស កើតព្រមដោយសុខក៏មាន កើតព្រមដោយទុក្ខក៏មាន សញ្ញាកើតអំពីមនោធាតុសម្ផស្ស សញ្ញាកើតអំពីមនោវិញ្ញាណធាតុសម្ផស្ស សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៨ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៩ គឺ សញ្ញាកើតអំពីចក្ខុសម្ផស្ស ។ បេ ។ សញ្ញាកើតអំពីកាយសម្ផស្ស សញ្ញាកើតអំពីមនោធាតុសម្ផស្ស សញ្ញាកើតអំពីមនោវិញ្ញាណធាតុសម្ផស្ស ជាតុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៩ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ គឺ សញ្ញាកើតអំពីចក្ខុសម្ផស្ស ។ បេ ។ សញ្ញាកើតអំពីកាយសម្ផស្ស កើតព្រមដោយសុខក៏មាន កើតព្រមដោយទុក្ខក៏មាន សញ្ញាកើតអំពីមនោធាតុសម្ផស្ស

អភិធម្មបិដក វិវដ្តោ

បរោសីណា លាងតុស ឬស្សីលា សញ្ញា អត្ថំ តុសលា
អត្ថំ អតុសលា អត្ថំ អប្បតតា ឯវំ ទសវីនេន
សញ្ញាខន្ធោ ។

[៥៥] ឯកវីនេន សញ្ញាខន្ធោ ដស្សសម្ម-
យុត្តោ ។ ទុវីនេន សញ្ញាខន្ធោ អត្ថំ សហេតុកោ អត្ថំ
អហេតុកា ។ តិវីនេន សញ្ញាខន្ធោ អត្ថំ សុខាយ
វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថំ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្ម-
យុត្តោ អត្ថំ អនុត្តមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ
អត្ថំ វិចារកោ អត្ថំ វិចារកធម្មធម្មោ អត្ថំ នេវិចា-
កធម្មវិចារកធម្មធម្មោ អត្ថំ ឧបាទិទ្ធពាទានិយោ អត្ថំ
អនុបាទិទ្ធពាទានិយោ អត្ថំ អនុបាទិទ្ធពាទានិយោ
អត្ថំ សង្ខីលីដ្ឋសង្ខីលេសីកោ អត្ថំ អសង្ខីលីដ្ឋស-
ង្ខីលេសីកោ អត្ថំ អសង្ខីលីដ្ឋសង្ខីលេសីកោ អត្ថំ
សវិតក្កសវិចារោ អត្ថំ អវិតក្កវិចារមត្តោ អត្ថំ អវិត-
ក្កវិចារោ អត្ថំ បីតិសហគតោ អត្ថំ សុខសហគតោ
អត្ថំ ឧបេក្ខាសហគតោ អត្ថំ ទស្សនេន បហាតព្វោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

សញ្ញាកើតអំពីមនោវិញ្ញាណធាតុសម្ផស្ស ជាតុសលក៏មាន ជាអតុសល
ក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

(៥៥) សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត
ដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយហេតុក៏
មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រកប
ដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខ-
មសុខវេទនាក៏មាន ជាវិបាកក៏មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិន
មែនជាធម៌មានវិបាកទាំងមិនមែនមានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មានកម្មប្រ-
កបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍
ដល់ទុបាទានក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើម
កាន់យកហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន មិនមានកម្មប្រកប
ដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍
ដល់ទុបាទានក៏មាន សៅហ្មងហើយ ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន
មិនសៅហ្មងហើយ តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយ
ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈប្រព្រឹត្ត
ទៅជាមួយនឹងវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈមានត្រឹមតែវិចារៈក៏មាន មិនមាន
វិតក្កៈទាំងមិនមានវិចារៈក៏មាន កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយ
សុខៈក៏មាន កើតព្រមដោយទុក្ខក៏មាន គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន

ខន្ធហែង អភិធម្មាធិនីវរំ

អត្ថំ ភាវនាយេ បហាតត្វោ អត្ថំ នេវ ទស្សនេន ន
 ភាវនាយេ បហាតត្វោ អត្ថំ ទស្សនេន បហាតត្វោហេ-
 តុកោ អត្ថំ ភាវនាយេ បហាតត្វោហេតុកោ អត្ថំ នេវ
 ទស្សនេន ន ភាវនាយេ បហាតត្វោហេតុកោ អត្ថំ
 អាចយតាមិ អត្ថំ អបចយតាមិ អត្ថំ នេវាចយតាមិ
 នាបចយតាមិ អត្ថំ សេត្វោ អត្ថំ អសេត្វោ អត្ថំ
 នេវ សេត្វោ នាសេត្វោ អត្ថំ បរិត្តោ អត្ថំ មហាគ្គតោ
 អត្ថំ អប្បមាណោ អត្ថំ បរិត្តារម្មណោ អត្ថំ មហាគ្គតា-
 រម្មណោ អត្ថំ អប្បមាណារម្មណោ អត្ថំ ហិណោ អត្ថំ
 មជ្ឈិមោ អត្ថំ បណីតោ អត្ថំ មិច្ឆតនិយតោ អត្ថំ
 សម្មតនិយតោ អត្ថំ អនិយតោ អត្ថំ មត្តារម្មណោ
 អត្ថំ មត្តហេតុកោ អត្ថំ មត្តានិបតិ អត្ថំ ឧប្បន្នោ អត្ថំ
 អនុប្បន្នោ អត្ថំ ឧប្បន្នំ អត្ថំ អតីតោ អត្ថំ អនាគតោ
 អត្ថំ បច្ចុប្បន្នោ អត្ថំ អតីតារម្មណោ អត្ថំ អនាគតា-
 រម្មណោ អត្ថំ បច្ចុប្បន្នារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈតោ អត្ថំ
 តហិតោ អត្ថំ អជ្ឈតតហិតោ អត្ថំ អជ្ឈតារម្មណោ
 អត្ថំ តហិតារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈតតហិតារម្មណោ

ខន្ធវិញ្ញាណ អភិធម្មភាពនីយ

គួរលះដោយការនាក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយ
 ការនាក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយ
 យការនាក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយ
 ការនាក៏មាន ដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន ដល់នូវការមិនសន្យា
 ក្នុងឡើងក៏មាន មិនដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើង ទាំងមិនដល់នូវការមិន
 សន្យាក្នុងឡើងក៏មាន ជារបស់សេក្ខបុគ្គលក៏មាន ជារបស់អសេក្ខបុគ្គល
 ក៏មាន មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គលក៏
 មាន មានសភាពតូចឆ្មារក៏មាន ដល់នូវសភាពធំក៏មាន ប្រមាណមិនបាន
 ក៏មាន មានអារម្មណ៍តូចឆ្មារក៏មាន មានអារម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំក៏មាន
 មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបានក៏មាន ថោកទាបក៏មាន យ៉ាងកណ្តាលក៏
 មាន យ៉ាងខ្ពស់ក៏មាន មានសភាពខុសនឹងឡើងក៏មាន មានសភាពត្រូវ
 នឹងឡើងក៏មាន មានសភាពមិនឡើងក៏មាន មានមគ្គជាអារម្មណ៍ក៏មាន
 មានមគ្គជាហេតុក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន កើតហើយក៏មាន មិន
 ទាន់កើតក៏មាន ប្រសិន្នីកើតឡើងក៏មាន ជាអតីតក៏មាន ជាអនាគត
 ក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាអតីតក៏មាន មានអារម្មណ៍អនា-
 គតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ជាខាងក្នុងក៏មាន ជាខាងក្រៅ
 ក៏មាន ជាខាងក្នុងនិងខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មាន
 អារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន

អភិធម្មប្បដិកេ វិវាដោ

។ បេ ។ ឯវំ ឧស្សវីនេន សញ្ញាខន្ធោ ។

[៥៦] ឯកវីនេន សញ្ញាខន្ធោ ដស្សសម្បយុត្តោ ។
 ធុវីនេន សញ្ញាខន្ធោ អត្ថំ ហេតុសម្បយុត្តោ
 អត្ថំ ហេតុវិប្បយុត្តោ អត្ថំ ន ហេតុ សហេតុកោ អត្ថំ
 ន ហេតុ អហេតុកោ អត្ថំ លោភិយោ អត្ថំ លោកុត្ត-
 រោ អត្ថំ កេនចិ វិញ្ញាយោ អត្ថំ កេនចិ ន វិញ្ញាយោ
 អត្ថំ សាសរោ អត្ថំ អនាសរោ អត្ថំ អាសវីសម្បយុត្តោ
 អត្ថំ អាសវីប្បយុត្តោ អត្ថំ អាសវីប្បយុត្តសាសរោ
 អត្ថំ អាសវីប្បយុត្តអនាសរោ អត្ថំ សញ្ញាជនិយោ អត្ថំ
 អសញ្ញាជនិយោ អត្ថំ សញ្ញាជនសម្បយុត្តោ អត្ថំ
 សញ្ញាជនវិប្បយុត្តោ អត្ថំ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញា-
 ជនិយោ អត្ថំ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តអសញ្ញាជនិយោ
 អត្ថំ កន្ធនិយោ អត្ថំ អកន្ធនិយោ អត្ថំ កន្ធសម្បយុត្តោ
 អត្ថំ កន្ធវិប្បយុត្តោ អត្ថំ កន្ធវិប្បយុត្តកន្ធនិយោ អត្ថំ
 កន្ធវិប្បយុត្តអកន្ធនិយោ អត្ថំ ឡិយនិយោ អត្ថំ អនោ-
 យនិយោ អត្ថំ ឡិយសម្បយុត្តោ អត្ថំ ឡិយវិប្បយុត្តោ

អភិធម្មបិដក វិវាដ

១ បេ ១ សញ្ញាខន្ធបានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

(៥៦) សញ្ញាខន្ធបានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្ត
 ដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធបានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយហេតុក៏
 មាន ប្រាសចាកហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុតែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ
 ក៏មាន មិនមែនហេតុទាំងមិនប្រកបដោយហេតុក៏មាន ជាលោកិយក៏មាន
 ជាលោកុត្តរក៏មាន ដែលគប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន ដែល
 មិនគប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ
 ក៏មាន មិនមានអាសវៈក៏មាន ប្រកបដោយអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាក
 អាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈតែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន
 ប្រាសចាកអាសវៈទាំងមិនមានអាសវៈក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់សំយោ-
 ជនៈក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន ប្រកបដោយសំយោ-
 ជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសំយោជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសំយោជនៈ តែជា
 ប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសំយោជនៈទាំងមិនជាប្រ-
 យោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន ដែលគន្លុះគប្បីដោតក្រងក៏មាន ដែលគន្លុះ
 មិនគប្បីដោតក្រងក៏មាន ប្រកបដោយគន្លុះក៏មាន ប្រាសចាកគន្លុះក៏មាន
 ប្រាសចាកគន្លុះតែគន្លុះគប្បីដោតក្រងក៏មាន ប្រាសចាកគន្លុះទាំងគន្លុះមិន
 គប្បីដោតក្រងក៏មាន ដែលឧយៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ដែលឧយៈមិន
 គប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រកបដោយឧយៈក៏មាន ប្រាសចាកឧយៈក៏មាន

ខន្ធវិរាដ្ឋ អភិធម្មភាជនីយំ

អត្ថំ ឡិយវិប្បយុត្តឡិយនិយោ អត្ថំ ឡិយវិប្បយុត្តអនោ-
 យនិយោ អត្ថំ យោគនិយោ អត្ថំ អយោគនិយោ អត្ថំ
 យោគសម្បយុត្តោ អត្ថំ យោគវិប្បយុត្តោ អត្ថំ យោគ-
 វិប្បយុត្តយោគនិយោ អត្ថំ យោគវិប្បយុត្តអយោគនិ-
 យោ អត្ថំ នីវរណិយោ អត្ថំ អនីវរណិយោ អត្ថំ នីវរ-
 ណសម្បយុត្តោ អត្ថំ នីវរណវិប្បយុត្តោ អត្ថំ នីវរណ-
 វិប្បយុត្តនីវរណិយោ អត្ថំ នីវរណវិប្បយុត្តអនីវរណិ-
 យោ អត្ថំ បរាមដ្ឋោ អត្ថំ អបរាមដ្ឋោ អត្ថំ បរាមាស-
 សម្បយុត្តោ អត្ថំ បរាមាសវិប្បយុត្តោ អត្ថំ បរាមាស-
 វិប្បយុត្តបរាមដ្ឋោ អត្ថំ បរាមាសវិប្បយុត្តអបរាមដ្ឋោ
 អត្ថំ ឧចានិដ្ឋោ អត្ថំ អនុចានិដ្ឋោ អត្ថំ ឧចាននិយោ
 អត្ថំ អនុចាននិយោ អត្ថំ ឧចាននសម្បយុត្តោ អត្ថំ
 ឧចាននវិប្បយុត្តោ អត្ថំ ឧចាននវិប្បយុត្តឧចាននិ-
 យោ អត្ថំ ឧចាននវិប្បយុត្តអនុចាននិយោ អត្ថំ សង្កិ-
 លេសិកោ អត្ថំ អសង្កិលេសិកោ អត្ថំ សង្កិលដ្ឋោ

១. ផ្នែក អភិបាលកិច្ច

ប្រាសចាកឧយៈតែឧយៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រាសចាកឧយៈទាំងឡាយៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ដែលយោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រកបដោយយោគៈក៏មាន ប្រាសចាកយោគៈក៏មាន ប្រាសចាកយោគៈតែយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រាសចាកយោគៈទាំងយោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន ប្រកបដោយនិវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនិវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនិវរណៈតែជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនិវរណៈទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន ដែលបកមាសៈស្នាបអង្គ័លក៏មាន បកមាសៈមិនស្នាបអង្គ័លក៏មាន ប្រកបដោយបកមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបកមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបកមាសៈ តែបកមាសៈស្នាបអង្គ័លហើយក៏មាន ប្រាសចាកបកមាសៈទាំងបកមាសៈមិនស្នាបអង្គ័លហើយក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន ប្រកបដោយឧបាទានក៏មាន ប្រាសចាកឧបាទានក៏មាន ប្រាសចាកឧបាទានតែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន ប្រាសចាកឧបាទាន ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន

អភិធម្មបិដក វិវាដ្ឋ

អត្ថំ អសង្ខតំ អត្ថំ តិលេសសសម្បយុត្តោ អត្ថំ
 តិលេសសសម្បយុត្តោ អត្ថំ តិលេសសសម្បយុត្តសង្ខេប-
 សំគោ អត្ថំ តិលេសសសម្បយុត្តសសង្ខេបសំគោ អត្ថំ
 ឧស្សនេន បហាតព្វោ អត្ថំ ន ឧស្សនេន បហា-
 តព្វោ អត្ថំ ភាវនាយ បហាតព្វោ អត្ថំ ន ភាវនាយ
 បហាតព្វោ អត្ថំ ឧស្សនេន បហាតព្វហេតុកោ អត្ថំ ន
 ឧស្សនេន បហាតព្វហេតុកោ អត្ថំ ភាវនាយ បហា-
 តព្វហេតុកោ អត្ថំ ន ភាវនាយ បហាតព្វហេតុកោ
 អត្ថំ សវិតក្កោ អត្ថំ អវិតក្កោ អត្ថំ សវិហារោ អត្ថំ
 អវិហារោ អត្ថំ សប្បវិតកោ អត្ថំ អប្បវិតកោ អត្ថំ បីតិ-
 សហគតោ អត្ថំ ន បីតិសហគតោ អត្ថំ សុខសហគ-
 តោ អត្ថំ ន សុខសហគតោ អត្ថំ ឧបេក្ខាសហគតោ
 អត្ថំ ន ឧបេក្ខាសហគតោ អត្ថំ កោមាវចរោ អត្ថំ ន
 កោមាវចរោ អត្ថំ រូមាវចរោ អត្ថំ ន រូមាវចរោ អត្ថំ
 អរូមាវចរោ អត្ថំ ន អរូមាវចរោ អត្ថំ បរិយាបន្នោ
 អត្ថំ អបរិយាបន្នោ អត្ថំ និយ្យានិកោ អត្ថំ អនិយ្យា-
 និកោ អត្ថំ និយតោ អត្ថំ អនិយតោ អត្ថំ សទ-
 តរោ អត្ថំ អនុតរោ អត្ថំ សរណោ អត្ថំ អរណោ ។

អភិធម្មបិដក វិរាដ្ឋ

សៅហ្មងហើយក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយក៏មាន ប្រកបដោយកិលេស
ក៏មាន ប្រាសចាកកិលេសក៏មាន ប្រាសចាកកិលេសតែគួរដល់សេចក្តី
សៅហ្មងក៏មាន ប្រាសចាកកិលេសទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន
គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន គួរលះដោយ
ការវិនាសក៏មាន មិនគួរលះដោយការវិនាសក៏មាន មានហេតុគួរលះ ដោយ
ទស្សនៈក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះ ដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុគួរ
លះដោយការវិនាសក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយការវិនាសក៏មាន ប្រព្រឹត្ត
ទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
វិចារៈក៏មាន មិនមានវិចារៈក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិក៏មាន មិន
មានបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន មិនកើតព្រមដោយបីតិក៏មាន
កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន មិនកើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន កើតព្រម
ដោយទបេក្ខាភិក៏មាន មិនកើតព្រមដោយទបេក្ខាភិក៏មាន ជាតាមាវចរក៏
មាន មិនមែនជាតាមាវចរក៏មាន ជាអូបាវចរក៏មាន មិនមែនជាអូបាវចរ
ក៏មាន ជាអូបាវចរក៏មាន មិនមែនជាអូបាវចរក៏មាន ជាបរិយាបន្នៈ
ក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន ជានិយ្យានិកៈក៏មាន ជាអនិយ្យានិកៈ
ក៏មាន ជានិយតៈក៏មាន ជាអនិយតៈក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខៈក៏មាន
មិនមានទុក្ខៈក៏មាន ប្រកបដោយរណៈក៏មាន មិនមានរណៈក៏មាន ។

ខន្ធវិវាដ្ឋ អភិធម្មភាជនីយំ

តិវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ តុសុសលោ អត្ថំ អតុសុសលោ
អត្ថំ អព្យាគរតោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ ។

[៥៧] ឯវត្ថវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ ជស្សសម្ប-
យុត្តោ ។ ធុវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ សុសលោ អត្ថំ
អរលោកា ។ តិវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ សុខាយ វេទ-
នាយ សម្បយុត្តោ អត្ថំ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្ប-
យុត្តោ អត្ថំ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ
។ បេ ។ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថំ តហិម្ហារម្មណោ
អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិម្ហារម្មណោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវីជេន
សញ្ញាខន្ធនោ^(១) ។

ទុក្ខមូលកំ ។

[៥៨] ឯវត្ថវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ ជស្សសម្ប-
យុត្តោ ។ ធុវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ សហេតុកោ
អត្ថំ អហេតុកោ ។ តិវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ តុសុ-
លោ អត្ថំ អតុសុលោ អត្ថំ អព្យាគរតោ ។ បេ ។ ឯវំ
ទសវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ ។ ឯវត្ថវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ
ជស្សសម្បយុត្តោ ។ ធុវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ^(២) អត្ថំ

១ ម. ឥតោ បរិ យេថា កុសលត្ថិកេ វិគ្គាហេ ឯវំ សច្ចេបិ ពិកា វិគ្គាហត្វាតិ វិស្សន្តិ ។
២ ម. វេទនា អត្ថំ ហេតុសម្បយុត្តោ អត្ថំ ហេតុវិប្បយុត្តោ ។ បេ ។ ឥតិ ឥមេ ធាហិ វិស្សន្តិ ។

ខន្ធវិរាដ្ឋ អភិធម្មភាជនីយ

សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន
ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

[៥៧] សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្ប-
យុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយ
រណៈក៏មាន មិនមានរណៈក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញា-
ខន្ធប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកប
ដោយអទុក្ខមសុខវេទនា ក៏មាន ។ បេ ។ មានការម្ស្នកខាងក្នុងក៏មាន
មានការម្ស្នកខាងក្រៅក៏មាន មានការម្ស្នកទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏
មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងឯង ។

ចប់ ទុក្ខមូលកៈ ។

[៥៨] សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្ប-
យុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រព្រឹត្តទៅជា
មួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ
សញ្ញាខន្ធជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ បេ ។
សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បាន
ដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ

អភិធម្មបិដក វិវត្តោ

សរណោ អត្ថំ អរណោ ។ តិរីវេនន សញ្ញាខន្ធោ អត្ថំ
 តុសរណោ អត្ថំ អតុសរណោ អត្ថំ អព្យាកតោ ។ បេ ។
 ឃំ ទសវីវេនន សញ្ញាខន្ធោ ។ ឯតវីវេនន សញ្ញាខន្ធោ
 ឯស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវីវេនន សញ្ញាខន្ធោ អត្ថំ
 សហេតុតោ អត្ថំ អហេតុតោ ។ តិរីវេនន សញ្ញា-
 ខន្ធោ អត្ថំ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថំ
 ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថំ អទុក្ខមសុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថំ អជ្ឈតារម្មណោ
 អត្ថំ ពហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈតពហិទ្ធារម្មណោ
 ។ បេ ។ ឃំ ទសវីវេនន សញ្ញាខន្ធោ ។ ឯតវីវេនន
 សញ្ញាខន្ធោ ឯស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវីវេនន សញ្ញា-
 ខន្ធោ អត្ថំ សរណោ អត្ថំ អរណោ ។ តិរីវេនន
 សញ្ញាខន្ធោ អត្ថំ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថំ
 ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថំ អទុក្ខមសុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថំ អជ្ឈតារម្មណោ
 អត្ថំ ពហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈតពហិទ្ធារម្មណោ
 ។ បេ ។ ឃំ ទសវីវេនន សញ្ញាខន្ធោ ។

អភិធម្មបិដក វិវាដ

សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយរណៈក៏មាន មិនមានរណៈក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមាន
 ប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹត
 ក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមាន
 ប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធ
 មានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមាន
 ហេតុក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយសុខ-

នាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទ-
 នាក៏មាន ។ បេ ។ មានការម្នាក់ខាងក្នុងក៏មាន មានការម្នាក់ខាងក្រៅក៏
 មាន មានការម្នាក់ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធ
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់
 សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញា-
 ខន្ធប្រកបដោយរណៈក៏មាន មិនមានរណៈក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ
 ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា
 ក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ។ បេ ។ មានការម្នាក់ខាង
 ក្នុងក៏មាន មានការម្នាក់ខាងក្រៅក៏មាន មានការម្នាក់ទាំងខាងក្នុងទាំង
 ខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ ធិកម្ពលកៈ ។

ខន្ធវិរាដ្ឋ អភិធម្មកាដីនីយំ

[៥៧] ឯកវិជេន សញ្ញាខន្ធនោ ជស្សសម្ប-
 យុត្តោ ។ ទុវិជេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ សហេតុកោ
 អត្ថំ អហេតុកោ ។ តិវិជេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ កុស-
 លោ អត្ថំ អកុសលោ អត្ថំ អព្យាកតោ ។ បេ ។
 ឯវំ ទសវិជេន សញ្ញាខន្ធនោ ។ ឯកវិជេន សញ្ញា-
 ខន្ធនោ ជស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវិជេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ
 ហេតុសម្បយុត្តោ អត្ថំ ហេតុវិប្បយុត្តោ ។ តិវិជេន
 សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ
 អត្ថំ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថំ មទុ-
 ក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ ។ បេ ។ ឯវំ
 ទសវិជេន សញ្ញាខន្ធនោ ។ ឯកវិជេន សញ្ញាខន្ធនោ
 ជស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវិជេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ ន
 ហេតុ សហេតុកោ អត្ថំ ន ហេតុ អហេតុកោ ។
 តិវិជេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ វិចារកោ អត្ថំ វិចារកធម្ម-
 ជម្រោ អត្ថំ នេវវិចារកធម្មជម្រោ ។ បេ ។ ឯវំ
 ទសវិជេន សញ្ញាខន្ធនោ ។ ឯកវិជេន សញ្ញាខន្ធនោ
 ជស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវិជេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ លោ-
 កាយោ អត្ថំ លោកុត្តរោ ។ តិវិជេន សញ្ញាខន្ធនោ

ខន្ធវិវាទ អភិធម្មភាពនីយ

(៥៧) សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្ត
ដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធមានហេតុក៏មាន
មិនមានហេតុក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធជាភូសល
ក៏មាន ជាអភូសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធមាន
ប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញា-
ខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធ
ប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រាសចាកហេតុក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ
៣ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា
ក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធមាន
ប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញា-
ខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធ
មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុទាំង
មិនប្រកបដោយហេតុក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញា-
ខន្ធជាវិបាកក៏មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែនជាធម៌មាន
វិបាកទាំងមិនមែនមានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រ-
ការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏
សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធ ជា
លោកិយក៏មាន ជាលោកុត្តរក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ

អភិធម្មប្បដិពោ វិរាជោ

អត្ថំ ឧបាទិទ្គុតាទានិយោ អត្ថំ អនុបាទិទ្គុតាទានិយោ
 អត្ថំ អនុបាទិទ្គុតាទានិយោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវីដេន
 សញ្ញាខន្ធោ ។ ឯកវីដេន សញ្ញាខន្ធោ ដស្សសម្ម-
 យុត្តោ ។ ទុវីដេន សញ្ញាខន្ធោ អត្ថំ កេនចិ វិញ្ញា-
 យោ អត្ថំ កេនចិ ន វិញ្ញាយោ ។ តិវីដេន
 សញ្ញាខន្ធោ អត្ថំ សន្តិលីដ្ឋសន្តិលសីកោ អត្ថំ
 អសន្តិលីដ្ឋសន្តិលសីកោ អត្ថំ អសន្តិលីដ្ឋសន្តិល-
 សីកោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវីដេន សញ្ញាខន្ធោ ។
 ឯកវីដេន សញ្ញាខន្ធោ ដស្សសម្មយុត្តោ ។ ទុវីដេន
 សញ្ញាខន្ធោ អត្ថំ សាសវោ អត្ថំ អនាសវោ ។
 តិវីដេន សញ្ញាខន្ធោ អត្ថំ សវីតក្កសវីចារោ អត្ថំ
 អវីតក្កវិចារមត្តោ អត្ថំ អវីតក្កវិចារោ ។ បេ ។
 ឯវំ ទសវីដេន សញ្ញាខន្ធោ ។ ឯកវីដេន សញ្ញា-
 ខន្ធោ ដស្សសម្មយុត្តោ ។ ទុវីដេន សញ្ញាខន្ធោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

សញ្ញាខន្ធ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក
 ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស
 មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន មិន
 មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក ទាំងមិនជាប្រ-
 យោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាង
 នេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្ត
 ដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធដែលគប្បីដឹង
 ដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន ដែលមិនគប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏
 មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធដែលសៅហ្មងទាំងគួរដល់
 សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន
 មិនសៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធ
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់
 សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញា-
 ខន្ធមានអាសវៈក៏មាន មិនមានអាសវៈក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ
 ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធមានវិតក្កៈទាំងមានវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈមានត្រឹម
 តែវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈទាំងមិនមានវិចារៈក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញា-
 ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បាន
 ដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ

ខន្ធវិរាដ្ឋ អភិធម្មវរាជនិយម

អត្ថំ អាសវវិសម្បយុត្តោ អត្ថំ អាសវវិសម្បយុត្តោ ។
 តិវិជេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ បិវិសហគតោ អត្ថំ
 សុខសហគតោ អត្ថំ ឧបេក្ខាសហគតោ ។ បេ ។ ឯវំ
 ទសវិជេន សញ្ញាខន្ធា ។ ឯកវិជេន សញ្ញាខន្ធា
 ជស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវិជេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ អាស-
 វិសម្បយុត្តសាសវេ អត្ថំ អាសវវិសម្បយុត្តអនាសវេ ។
 តិវិជេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ ទស្សនេន បហាតព្វោ អត្ថំ
 ភាវនាយ បហាតព្វោ អត្ថំ នេវ ទស្សនេន ន ភាវនាយ
 បហាតព្វោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិជេន សញ្ញាខន្ធា ។
 ឯកវិជេន សញ្ញាខន្ធា ជស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវិជេន
 សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ សញ្ញាជនិយោ អត្ថំ អសញ្ញាជនិ-
 យោ ។ តិវិជេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ ទស្សនេន បហា-
 តព្វហេតុកោ អត្ថំ ភាវនាយ បហាតព្វហេតុកោ អត្ថំ
 នេវ ទស្សនេន ន ភាវនាយ បហាតព្វហេតុកោ ។ បេ ។
 ឯវំ ទសវិជេន សញ្ញាខន្ធា ។ ឯកវិជេន សញ្ញាខន្ធា
 ជស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវិជេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ
 សញ្ញាជនិសម្បយុត្តោ អត្ថំ សញ្ញាជនិសម្បយុត្តោ ។

ខន្ធវិវត្ត អភិធម្មភាជនីយ

សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈក៏មាន ។ សញ្ញា-
 ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធកើតព្រមដោយបីតិក៏មាន កើតព្រម
 ដោយសុខៈក៏មាន កើតព្រមដោយទេវតាភិក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធ
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់
 សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញា-
 ខន្ធប្រាសចាកអាសវៈតែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាក
 អាសវៈទាំងមិនមានអាសវៈក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញា-
 ខន្ធដែលគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន គួរលះដោយការវិនាភិក៏មាន មិនគួរ
 លះដោយទស្សនៈទាំងមិនគួរលះដោយការវិនាភិក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធ
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់
 សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញា-
 ខន្ធជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់សំយោ-
 ជនៈក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធមានហេតុគួរលះ
 ដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយការវិនាភិក៏មាន មានហេតុមិន
 គួរលះដោយទស្សនៈទាំងមិនគួរលះដោយការវិនាភិក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធ
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់
 សញ្ញាខន្ធ ដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ
 សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយសំយោជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសំយោជនៈក៏មាន ។

អភិធម្មបិដក វិកង្កោ

តិរិយោ ឥសាន្តោ អត្ថំ អាចយតាមិ អត្ថំ អបចយ-
 តាមិ អត្ថំ នេវាចយតាមិ នាបចយតាមិ ។ បេ ។ ឯវំ
 ទសវិយោ ឥសាន្តោ ។ ឯកវិយោ ឥសាន្តោ
 ឯស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុរិយោ ឥសាន្តោ អត្ថំ
 សតោជនវិប្បយុត្តសតោជនិយោ អត្ថំ សតោជន-
 វិប្បយុត្តសតោជនិយោ ។ តិរិយោ ឥសាន្តោ
 អត្ថំ សេត្វោ អត្ថំ អសេត្វោ អត្ថំ នេវ សេត្វោ
 នាសេត្វោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិយោ ឥសាន្តោ ។
 ឯកវិយោ ឥសាន្តោ ឯស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុរិយោ
 ឥសាន្តោ អត្ថំ កន្ទនិយោ អត្ថំ អកន្ទនិយោ ។
 តិរិយោ ឥសាន្តោ អត្ថំ បរិត្តោ អត្ថំ មហាគុតោ
 អត្ថំ អប្បមាណោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិយោ ឥសាន្តោ-
 ន្តោ ។ ឯកវិយោ ឥសាន្តោ ឯស្សសម្បយុត្តោ ។
 ទុរិយោ ឥសាន្តោ អត្ថំ កន្ទសម្បយុត្តោ អត្ថំ កន្ទវិ-
 ប្បយុត្តោ ។ តិរិយោ ឥសាន្តោ អត្ថំ បរិត្តាមណោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

សញ្ញាខន្ធបានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធដល់នូវការសន្សំកំពុងឡើងក៏មាន
 ដល់នូវការមិនសន្សំកំពុងឡើងក៏មាន មិនមែនជាដល់នូវការសន្សំកំពុង
 ឡើង ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្សំកំពុងឡើងក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធ
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធបានប្រការមួយ បានដល់
 សញ្ញាខន្ធ ដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ
 សញ្ញាខន្ធគ្រាសចាកសំយោជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន
 គ្រាសចាកសំយោជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន ។
 សញ្ញាខន្ធបានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធដារបស់សេក្ខបុគ្គលក៏មាន ដារបស់
 អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន មិនមែនដារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនដារបស់
 អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធបានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 សញ្ញាខន្ធបានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។
 សញ្ញាខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធដែលគន្លះគប្បីដោតក្រងក៏មាន
 ដែលគន្លះមិនគប្បីដោតក្រងក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធបានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញា-
 ខន្ធបានសភាពតូចធ្លាក់ក៏មាន ដល់នូវសភាពធំក៏មាន ប្រមាណមិនបានក៏
 មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធបានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធបាន
 ប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធ
 មានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយគន្លះក៏មាន គ្រាសចាកគន្លះក៏
 មាន ។ សញ្ញាខន្ធបានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធបានអារមណ៍តូចធ្លាក់ក៏មាន

ខន្ធពិរោធិ អភិធម្មាធិដ្ឋយំ

អត្ថិ បហុកុតារប្បណោ អត្ថិ អប្បមាណារប្បណោ ។ បេ ។
 ឯវំ ទសវិជេន សញ្ញាខន្ធា ។ ឯកវិជេន សញ្ញាខន្ធា
 ឯស្សសម្បយុត្តោ ។ ឱវិជេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថិ
 កន្ធិប្បយុត្តកន្ធិនិយោ អត្ថិ កន្ធិប្បយុត្តអកន្ធិនិយោ ។
 តិវិជេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថិ ហីនោ អត្ថិ មជ្ឈិមោ អត្ថិ
 បណីតោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិជេន សញ្ញាខន្ធា ។
 ឯកវិជេន សញ្ញាខន្ធា ឯស្សសម្បយុត្តោ ។ ឱវិជេន
 សញ្ញាខន្ធា អត្ថិ ឌីយនិយោ អត្ថិ អនោយនិយោ ។
 តិវិជេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថិ មិច្ឆត្តនិយតោ អត្ថិ សម្មត្ត-
 និយតោ អត្ថិ អនិយតោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិជេន
 សញ្ញាខន្ធា ។ ឯកវិជេន សញ្ញាខន្ធា ឯស្សសម្ប-
 យុត្តោ ។ ឱវិជេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថិ ឌីយសម្បយុត្តោ
 អត្ថិ ឌីយវិប្បយុត្តោ ។ តិវិជេន សញ្ញាខន្ធា អត្ថិ
 មត្តារប្បណោ អត្ថិ មត្តហេតុតោ អត្ថិ មត្តាធិបតិ
 ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិជេន សញ្ញាខន្ធា ។ ឯកវិជេន
 សញ្ញាខន្ធា ឯស្សសម្បយុត្តោ ។ ឱវិជេន សញ្ញាខន្ធា

ខន្ធវិវត្ត អភិធម្មកាដិន័យ

មានការម្នាក់ដល់នូវសភាពឯកមាន មានការម្នាក់ប្រមាណមិនបានក៏មាន
 ។ បេ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ
 មួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រ-
 ការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធគ្រាសចាកគន្លុះតែគន្លុះគប្បីដោតក្រងក៏មាន គ្រាស
 ចាកគន្លុះទាំងគន្លុះមិនគប្បីដោតក្រងក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ
 សញ្ញាខន្ធថោកទាបក៏មាន យ៉ាងកណ្តាលក៏មាន យ៉ាងទត្តមក៏មាន ។ បេ។
 សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ
 បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ
 សញ្ញាខន្ធដែលឈ្មោះគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ដែលឈ្មោះមិនគប្បីប្រព្រឹត្ត
 កន្លងក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធមានសភាពខុស
 នឹងទៀងក៏មាន មានសភាពត្រូវនឹងទៀងក៏មាន មានសភាពមិនទៀងក៏
 មាន ។ បេ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមាន
 ប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមាន
 ប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយឈ្មោះក៏មាន គ្រាសចាកឈ្មោះ
 ក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធមានមគ្គជាអារម្មណ៍
 ក៏មាន មានមគ្គជាហេតុក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន ។ បេ។ សញ្ញា-
 ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បាន
 ដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ

អភិធម្មបិដកេ វិរាដោ

អត្ថំ ធី យេវិច្ឆយុត្តធី យេវិច្ឆយោ អត្ថំ ធី យេវិច្ឆយុត្តអ-
 នោយេវិច្ឆយោ ។ តិវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ ធី ធម្មន្នោ
 អត្ថំ អនុប្បន្នោ អត្ថំ ធី ធម្មន្នំ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវីជេន
 សញ្ញាខន្ធនោ ។ ឯកវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ ឯសង្កសម្ប-
 យុត្តោ ។ ទុវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ យោគនិយោ
 អត្ថំ អយោគនិយោ ។ តិវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ
 អតីតោ អត្ថំ អនាគតោ អត្ថំ បច្ចុប្បន្នោ ។ បេ ។ ឯវំ
 ទសវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ ។ ឯកវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ
 ឯសង្កសម្បយុត្តោ ។ ទុវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ
 យោគសម្បយុត្តោ អត្ថំ យោគវិប្បយុត្តោ ។ តិវីជេន
 សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ អតីតារម្មណោ អត្ថំ អនាគតារម្ម-
 ណោ អត្ថំ បច្ចុប្បន្នារម្មណោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវីជេន
 សញ្ញាខន្ធនោ ។ ឯកវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ ឯសង្កសម្ប-
 យុត្តោ ។ ទុវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ យោគវិប្បយុ-
 ត្តយោគនិយោ អត្ថំ យោគវិប្បយុត្តអយោគនិយោ ។
 តិវីជេន សញ្ញាខន្ធនោ អត្ថំ អជ្ឈតោ អត្ថំ តហិវន្តោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

សញ្ញាខន្ធប្រាសចាកធុរៈ តែធុរៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រាសចាក
 ធុរៈទាំងធុរៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣
 គឺ សញ្ញាខន្ធកើតឡើងហើយក៏មាន មិនទាន់កើតឡើងក៏មាន ប្រសិន្នី
 កើតឡើងក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។
 សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន
 ដែលយោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ
 សញ្ញាខន្ធជាអតីតក៏មាន ជាអនាគតក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ។ បេ ។
 សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ
 បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២
 គឺ សញ្ញាខន្ធប្រកបដោយយោគៈក៏មាន ប្រាសចាកយោគៈក៏មាន ។
 សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធមានអារម្មណ៍ជាអតីតក៏មាន
 មានអារម្មណ៍ជាអនាគតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ។ បេ ។
 សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ
 មួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមាន
 ប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រាសចាកយោគៈ តែយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង
 ក៏មាន ប្រាសចាកយោគៈ ទាំងយោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ។
 សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធខាងកងក៏មាន ខាងក្រៅក៏មាន

ខន្ធវិរាដ្ឋ អភិធម្មភាជនីយ៍

អត្ថំ អដ្ឋត្តតាហិទ្ធោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវីនេន សញ្ញា-
 ខន្ធធោ ។ ឯតវីនេន សញ្ញាខន្ធធោ ដស្សសម្បយុត្តោ ។
 ទុវីនេន សញ្ញាខន្ធធោ អត្ថំ ជីវណិយោ អត្ថំ អជីវ-
 ណិយោ ។ តវីនេន សញ្ញាខន្ធធោ អត្ថំ អដ្ឋត្តាវច្ចុណោ
 អត្ថំ តាហិទ្ធាវច្ចុណោ អត្ថំ អដ្ឋត្តតាហិទ្ធាវច្ចុណោ
 ។ បេ ។ ឯវំ ទសវីនេន សញ្ញាខន្ធធោ ។

ឧបាស្សន្តំ ។

[២០] សត្តវីនេន សញ្ញាខន្ធធោ អត្ថំ កុសលោ
 អត្ថំ អកុសលោ អត្ថំ អព្យាកតោ អត្ថំ តាមាវចរោ
 អត្ថំ រូចាវចរោ អត្ថំ អរូចាវចរោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ
 ឯវំ សត្តវីនេន សញ្ញាខន្ធធោ ។ អបរេចំ សត្តវីនេន
 សញ្ញាខន្ធធោ អត្ថំ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថំ
 ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថំ អទុក្ខមសុខា-
 យ វេទនាយ សម្បយុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថំ អដ្ឋត្តាវច្ចុ-
 ណោ អត្ថំ តាហិទ្ធាវច្ចុណោ អត្ថំ អដ្ឋត្តតាហិទ្ធាវច្ចុណោ
 អត្ថំ តាមាវចរោ អត្ថំ រូចាវចរោ អត្ថំ អរូចាវចរោ
 អត្ថំ អបរិយាបន្នោ ឯវំ សត្តវីនេន សញ្ញាខន្ធធោ ។

ខន្ធវិវាទ អភិធម្មភាគទីបី

ទាំងខាងក្នុងនិងខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាង
នេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធដ៏សម្បយុត្ត
ដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ សញ្ញាខន្ធជាប្រយោជន៍
'ល្មើវិវាទ'ក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់វិវាទក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធ
មានប្រការ ៣ គឺ សញ្ញាខន្ធមានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍
ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។
សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ រាពោធិ្យាគៈ ។

[៦០] សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៧ គឺ សញ្ញាខន្ធជាកុសលក៏មាន
ជាកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ជាតាមាវចរក៏មាន ជាអូបាវចរ
ក៏មាន ជាអូបាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នក៏មាន សញ្ញាខន្ធមានប្រការ
៧ យ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៧ ដទៃទៀត គឺ សញ្ញា-
ខន្ធប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកប
ដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ។ បេ ។ មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន
មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ
ក៏មាន ជាតាមាវចរក៏មាន ជាអូបាវចរក៏មាន ជាអូបាវចរក៏មាន ជា
អបរិយាបន្នក៏មាន សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។

[៦០] ចតុត្ថិសតិវិជេន សញ្ញាខន្ធា ចតុសម្មស្ស-
 ប្បច្ចយា សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ កុសលោ អត្ថំ អកុស-
 លោ អត្ថំ អព្យាកតោ សោតសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។
 យានសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ ជីវ្ហសម្មស្សប្បច្ចយា
 ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ មនោសម្មស្ស-
 ប្បច្ចយា សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ កុសលោ អត្ថំ អកុស-
 លោ អត្ថំ អព្យាកតោ ចតុសម្មស្សជា សញ្ញា សោ-
 តសម្មស្សជា សញ្ញា យានសម្មស្សជា សញ្ញា ជីវ្ហ-
 សម្មស្សជា សញ្ញា កាយសម្មស្សជា សញ្ញា មនោ-
 សម្មស្សជា សញ្ញា ឯវំ ចតុត្ថិសតិវិជេន សញ្ញាខន្ធា ។
 អបរោបិ ចតុត្ថិសតិវិជេន សញ្ញាខន្ធា ចតុសម្មស្ស-
 ប្បច្ចយា សញ្ញាខន្ធា អត្ថំ សុខាយ វេទនាយ សម្ម-
 យុត្តោ អត្ថំ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថំ
 អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថំ
 អន្ល័ត្តាវច្ឆណោ អត្ថំ ពហិទ្ធាវច្ឆណោ អត្ថំ អន្ល័ត្តព-
 ហិទ្ធាវច្ឆណោ សោតសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ យាន-
 សម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ ជីវ្ហសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[៦១] សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២២ គឺ សញ្ញាខន្ធ ព្រោះចក្ខុ-
សម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ជាភុសលក៏មាន ជាអភុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹត
ក៏មាន សញ្ញាខន្ធ ព្រោះសោតសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះ
ឃានសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះដីព្រំសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។
ព្រោះកាយសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ជា
ភុសលក៏មាន ជាអភុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន សញ្ញាភើត
អំពីចក្ខុសម្ព័ស្ស សញ្ញាភើតអំពីសោតសម្ព័ស្ស សញ្ញាភើតអំពីឃាន-
សម្ព័ស្ស សញ្ញាភើតអំពីដីព្រំសម្ព័ស្ស សញ្ញាភើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស សញ្ញា
ភើតអំពីមនោសម្ព័ស្ស សញ្ញាខន្ធ មានប្រការ ២២ យ៉ាងនេះឯង ។
សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២២ ដទៃទៀត គឺ សញ្ញាខន្ធ ព្រោះចក្ខុសម្ព័ស្ស
ជាបច្ច័យ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន
ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ។ បេ ។ មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏
មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាង
ក្រៅក៏មាន សញ្ញាខន្ធ ព្រោះសោតសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះ
ឃានសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះដីព្រំសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។

ខន្តវិក្កេ អភិធម្មភាគីយ័

កាយសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ មនោសម្មស្សប្បច្ច-
 យា សញ្ញាខន្តោ អន្តិ អជ្ឈន្តាវម្មណោ អន្តិ ធម៌ន្តា-
 វម្មណោ អន្តិ អជ្ឈន្តធម៌ន្តាវម្មណោ ចក្កសម្មស្សជា
 សញ្ញា ។ បេ ។ មនោសម្មស្សជា សញ្ញា ឯវំ ចតុត្ថិស-
 តិវីនេន សញ្ញាខន្តោ ។

[៦២] តីសវីនេន សញ្ញាខន្តោ ចក្កសម្មស្សប្ប-
 ច្ចយា សញ្ញាខន្តោ អន្តិ កាមាវចរោ អន្តិ រូចាវចរោ
 អន្តិ អរូចាវចរោ អន្តិ អបរិយាបន្នោ សោតសម្មស្ស-
 ប្បច្ចយា ។ បេ ។ ហរិនសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។
 ជីវ្ហសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បច្ចយា
 ។ បេ ។ មនោសម្មស្សប្បច្ចយា សញ្ញាខន្តោ អន្តិ
 កាមាវចរោ អន្តិ រូចាវចរោ អន្តិ អរូចាវចរោ អន្តិ
 អបរិយាបន្នោ ចក្កសម្មស្សជា សញ្ញា ។ បេ ។ មនោ-
 សម្មស្សជា សញ្ញា ឯវំ តីសវីនេន សញ្ញាខន្តោ ។

[៦៣] តហវីនេន សញ្ញាខន្តោ ចក្កសម្ម-
 ស្សប្បច្ចយា សញ្ញាខន្តោ អន្តិ តុសលោ អន្តិ
 អតុសលោ អន្តិ អព្យាគតោ អន្តិ កាមាវចរោ
 អន្តិ រូចាវចរោ អន្តិ អរូចាវចរោ អន្តិ អបរិយាបន្នោ

ខន្ធវិវត្ត អភិធម្មភាជនីយ

ព្រោះកាយសម្មស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្មស្សជាបច្ច័យ មាន
 អារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍
 ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន សញ្ញាកើតអំពីចក្ខុសម្មស្ស ។ បេ ។
 សញ្ញាកើតអំពីមនោសម្មស្ស សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ២២ យ៉ាងនេះឯង ។

[៦២] សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣០ គឺ សញ្ញាខន្ធព្រោះចក្ខុសម្មស្ស
 ជាបច្ច័យ ជាការវិចារក៏មាន ជារូបាវិចារក៏មាន ជាអរូបាវិចារក៏មាន ជា
 អបរិយាបន្នៈក៏មាន សញ្ញាខន្ធ ព្រោះសោតសម្មស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។
 ព្រោះឃានសម្មស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះជីវ្ហសម្មស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។
 ព្រោះកាយសម្មស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្មស្សជាបច្ច័យ ជា
 ការវិចារក៏មាន ជារូបាវិចារក៏មាន ជាអរូបាវិចារក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈ
 ក៏មាន សញ្ញាកើតអំពីចក្ខុសម្មស្ស ។ បេ ។ សញ្ញាកើតអំពីមនោសម្មស្ស
 សញ្ញាខន្ធមានប្រការ ៣០ យ៉ាងនេះឯង ។

[៦៣] សញ្ញាខន្ធមានច្រើនប្រការ គឺ សញ្ញាខន្ធព្រោះចក្ខុសម្មស្សជា
 បច្ច័យ ជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ជាកា-
 រវិចារក៏មាន ជារូបាវិចារក៏មាន ជាអរូបាវិចារក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន

អភិធម្មបទិកា វិរាដ្ឋ

សោតសម្មស្សប្បដ្ឋយា ។ បេ ។ យានសម្មស្សប្បដ្ឋយា
 ។ បេ ។ ជីវ្ហសម្មស្សប្បដ្ឋយា ។ បេ ។ កាយសម្មស្ស-
 ប្បដ្ឋយា ។ បេ ។ មនោសម្មស្សប្បដ្ឋយា សញ្ញាខន្ធោ
 អត្ថំ កុសលោ អត្ថំ អកុសលោ អត្ថំ អព្យាកតោ
 អត្ថំ កាមាវចរោ អត្ថំ រូចាវចរោ អត្ថំ អរូចាវចរោ
 អត្ថំ អបរិយាបន្នោ ចក្ខុសម្មស្សជា សញ្ញា ។ បេ ។
 មនោសម្មស្សជា សញ្ញា ឯវំ ពហុវិជេន សញ្ញា-
 ខន្ធោ ។ អបរោចិ ពហុវិជេន សញ្ញាខន្ធោ ចក្ខុស-
 ម្មស្សប្បដ្ឋយា សញ្ញាខន្ធោ អត្ថំ សុខាយ វេទនាយ
 សម្មយុត្តោ អត្ថំ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថំ
 អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថំ
 អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថំ ពហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈត្ត-
 ពហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ កាមាវចរោ អត្ថំ រូចាវចរោ អត្ថំ
 អរូចាវចរោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ សោតសម្មស្សប្បដ្ឋយា
 ។ បេ ។ យានសម្មស្សប្បដ្ឋយា ។ បេ ។ ជីវ្ហសម្មស្សប្ប-
 ដ្ឋយា ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បដ្ឋយា ។ បេ ។ មនោ-
 សម្មស្សប្បដ្ឋយា សញ្ញាខន្ធោ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្មណោ
 អត្ថំ ពហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈត្តពហិទ្ធារម្មណោ

អរិយធម៌បិដក វិភង្គ

សញ្ញាខន្ធ ព្រោះសោតសម្ផស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះយានសម្ផស្ស
 ជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះដីភ្នំសម្ផស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះកាយ-
 សម្ផស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្ផស្សជាបច្ច័យ ជាតុសល
 ក៏មាន ជាអតុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ជាតាមាវចរក៏មាន
 ជារូបាវចរក៏មាន ជាអរូបាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន សញ្ញា
 កើតអំពីចក្ខុសម្ផស្ស ។ បេ ។ សញ្ញាកើតអំពីមនោសម្ផស្ស សញ្ញាខន្ធ
 មានច្រើនប្រការយ៉ាងនេះឯង ។ សញ្ញាខន្ធមានច្រើនប្រការ ដទៃទៀត
 គឺ សញ្ញាខន្ធ ព្រោះចក្ខុសម្ផស្សជាបច្ច័យ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏
 មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន
 ។ បេ ។ មានការម្ស្នាក់ខាងក្នុងក៏មាន មានការម្ស្នាក់ខាងក្រៅក៏មាន មាន
 ការម្ស្នាក់ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន ជាតាមាវចរក៏មាន ជារូបាវចរ
 ក៏មាន ជាអរូបាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន សញ្ញាខន្ធ ព្រោះ
 សោតសម្ផស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះយានសម្ផស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។
 ព្រោះដីភ្នំសម្ផស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះកាយសម្ផស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។
 ព្រោះមនោសម្ផស្សជាបច្ច័យ មានការម្ស្នាក់ខាងក្នុងក៏មាន មានការ-
 ម្ស្នាក់ខាងក្រៅក៏មាន មានការម្ស្នាក់ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅក៏មាន

ខន្ធវិរាដ្ឋ អភិធម្មភាគីយំ

អត្ថំ កាមាវចរោ អត្ថំ រូចាវចរោ អត្ថំ អរូចាវចរោ
 អត្ថំ អបរិយាបន្នោ ចក្កសម្មស្សជា សញ្ញា ។ បេ ។
 មនោសម្មស្សជា សញ្ញា ឯវំ បញ្ចវិជេន សញ្ញាខន្ធា ។
 អយំ វុច្ឆតិ សញ្ញាខន្ធា ។

តត្ថ កតមោ សម្មាសម្ពុទ្ធា ។

[៦៤] ឯកវិជេន សម្មាសម្ពុទ្ធា ចិត្តសម្មយុត្តោ ។
 ទុវិជេន សម្មាសម្ពុទ្ធា អត្ថំ ហេតុ អត្ថំ ន ហេតុ ។
 តិវិជេន សម្មាសម្ពុទ្ធា អត្ថំ កុសលោ អត្ថំ អកុស-
 លោ អត្ថំ អព្យាកតោ ។ ចតុត្ថិជេន សម្មាសម្ពុទ្ធា
 អត្ថំ កាមាវចរោ អត្ថំ រូចាវចរោ អត្ថំ អរូចាវចរោ អត្ថំ
 អបរិយាបន្នោ ។ បញ្ចវិជេន សម្មាសម្ពុទ្ធា អត្ថំ
 សុខិទ្ធិយសម្មយុត្តោ អត្ថំ ទុក្ខិទ្ធិយសម្មយុត្តោ អត្ថំ
 សោមនស្សិទ្ធិយសម្មយុត្តោ អត្ថំ ទោមនស្សិទ្ធិយ-
 សម្មយុត្តោ អត្ថំ ឧបេក្ខិទ្ធិយសម្មយុត្តោ^(១) ។
 ធិត្ថិជេន សម្មាសម្ពុទ្ធា ចក្កសម្មស្សជា ចេតនា
 សោតសម្មស្សជា ចេតនា យានសម្មស្សជា ចេតនា
 ដិព្វសម្មស្សជា ចេតនា កាយសម្មស្សជា ចេតនា
 មនោសម្មស្សជា ចេតនា ឯវំ ធិត្ថិជេន សម្មាសម្ពុទ្ធា ។

១ ប. ធិតោ បរំ ឯវំ បញ្ចវិជេន សម្មាសម្ពុទ្ធា វិស្សន្តំ ។

វិទូរវិទ្យា អភិធម្មភាជនីយ

ជាតាមាវចរក៏មាន ជាវុប្បាវចរក៏មាន ជាអវុប្បាវចរក៏មាន ជាអបរិយា-
បន្នៈក៏មាន សញ្ញាកើតអំពីចក្ខុសម្ផស្ស ។ បេ ។ សញ្ញាកើតអំពីមនោ-
សម្ផស្ស សញ្ញាខន្ធ មានច្រើនប្រការ យ៉ាងនេះឯង ។

នេះហៅថា សញ្ញាខន្ធ ។

បណ្ណាខន្ធទាំង ៥ នោះ សង្ខារក្នុង តើដូចម្តេច ។

[៦៤] សង្ខារក្នុងមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្នុងដ៏សម្បយុត្ត
ដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្នុងជាហេតុក៏មាន មិន
មែនហេតុក៏មាន ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្នុងជាកុសល
ក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ
៤ គឺ សង្ខារក្នុងជាតាមាវចរក៏មាន ជាវុប្បាវចរក៏មាន ជាអវុប្បាវចរក៏មាន
ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ៥ គឺ សង្ខារក្នុងប្រកប
ដោយសុខិន្ទ្រិយក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខិន្ទ្រិយក៏មាន ប្រកបដោយសោ-
មនស្សិន្ទ្រិយក៏មាន ប្រកបដោយទោមនស្សិន្ទ្រិយក៏មាន ប្រកបដោយ
ឧបេក្ខិន្ទ្រិយក៏មាន ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ៦ គឺ ចេតនាកើតអំពីចក្ខុ-
សម្ផស្ស ចេតនាកើតអំពីសោតសម្ផស្ស ចេតនាកើតអំពីយានសម្ផស្ស
ចេតនា កើតអំពីជីវ្ហសម្ផស្ស ចេតនាកើតអំពីកាយសម្ផស្ស ចេតនា
កើតអំពីមនោសម្ផស្ស សង្ខារក្នុង មានប្រការ ៦ យ៉ាងនេះឯង ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គោ

សត្តវិជេន សម្មាសម្ពុត្តោ ចក្កសម្ពុស្សដា ចេតនា
។ បេ ។ កាយសម្ពុស្សដា ចេតនា មនោធាតុសម្ពុ-
ស្សដា ចេតនា មនោវិញ្ញាណធាតុសម្ពុស្សដា ចេតនា
ឯវំ សត្តវិជេន សម្មាសម្ពុត្តោ ។ អដ្ឋវិជេន សម្មាស-
ម្ពុត្តោ ចក្កសម្ពុស្សដា ចេតនា ។ បេ ។ កាយស-
ម្ពុស្សដា ចេតនា អត្ថិ សុខសហគតា អត្ថិ ទុក្ខ-
សហគតា មនោធាតុសម្ពុស្សដា ចេតនា មនោវិញ្ញា-
ណធាតុសម្ពុស្សដា ចេតនា ឯវំ អដ្ឋវិជេន សម្មាសម្ពុ-
ត្តោ ។ ឈវិជេន សម្មាសម្ពុត្តោ ចក្កសម្ពុស្សដា
ចេតនា ។ បេ ។ មនោធាតុសម្ពុស្សដា ចេតនា មនោ-
វិញ្ញាណធាតុសម្ពុស្សដា ចេតនា អត្ថិ កុសលា អត្ថិ
អកុសលា អត្ថិ អព្យាកតា ឯវំ ឈវិជេន សម្មាស-
ម្ពុត្តោ ។ ឧសវិជេន សម្មាសម្ពុត្តោ ចក្កសម្ពុស្សដា
ចេតនា ។ បេ ។ កាយសម្ពុស្សដា ចេតនា អត្ថិ
សុខសហគតា អត្ថិ ទុក្ខសហគតា មនោធាតុ-
សម្ពុស្សដា ចេតនា មនោវិញ្ញាណធាតុសម្ពុស្សដា
ចេតនា អត្ថិ កុសលា អត្ថិ អកុសលា អត្ថិ
អព្យាកតា ឯវំ ឧសវិជេន សម្មាសម្ពុត្តោ ។

អភិធម្មបិដក វិវាដ្ឋ

សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ៧ គឺ ចេតនាកើតអំពីចក្ខុសម្ផស្ស ។ បេ ។ ចេតនា
កើតអំពីកាយសម្ផស្ស ចេតនាកើតអំពីមនោធាតុសម្ផស្ស ចេតនាកើតអំពី
មនោវិញ្ញាណធាតុសម្ផស្ស សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។

សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ៨ គឺ ចេតនាកើតអំពីចក្ខុសម្ផស្ស ។ បេ ។ ចេតនា
កើតអំពីកាយសម្ផស្ស កើតព្រមដោយសុខក៏មាន កើតព្រមដោយទុក្ខក៏
មាន ចេតនាកើតអំពីមនោធាតុសម្ផស្ស ចេតនាកើតអំពីមនោវិញ្ញាណ-
ធាតុសម្ផស្ស សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ៨ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្ខន្ធមាន
ប្រការ ៩ គឺ ចេតនាកើតអំពីចក្ខុសម្ផស្ស ។ បេ ។ ចេតនាកើតអំពីមនោ-
ធាតុសម្ផស្ស ចេតនាកើតអំពីមនោវិញ្ញាណធាតុសម្ផស្ស ជាតុសលក៏
មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ៩
យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ១០ គឺ ចេតនាកើតអំពីចក្ខុសម្ផស្ស
។ បេ ។ ចេតនាកើតអំពីកាយសម្ផស្ស កើតព្រមដោយសុខក៏មាន កើត
ព្រមដោយទុក្ខក៏មាន ចេតនាកើតអំពីមនោធាតុសម្ផស្ស ចេតនាកើត
អំពីមនោវិញ្ញាណធាតុសម្ផស្ស ជាតុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន
ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ខន្ធវិរាដ្ឋ អភិធម្មភាជនីយំ

(៦៤) ឯកវិជេន សម្មាសម្ពុត្តោ ចិត្តសម្បយុត្តោ ។
 ធុរិជេន សម្មាសម្ពុត្តោ អត្ថំ ហេតុ អត្ថំ ន ហេតុ ។ តិ-
 វិជេន សម្មាសម្ពុត្តោ អត្ថំ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុ-
 ត្តោ អត្ថំ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថំ អទុក្ខ-
 មសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថំ វិចារកោ អត្ថំ
 វិចារកធម្មធម្មោ អត្ថំ នេវ វិចារកនវិចារកធម្មធម្មោ អត្ថំ
 ឧបាទិដ្ឋថាទានិយោ អត្ថំ អនុបាទិដ្ឋថាទានិយោ អត្ថំ
 អនុបាទិដ្ឋាទុបាទានិយោ អត្ថំ សង្ខីលំដ្ឋសង្ខីលេសិ-
 កោ អត្ថំ អសង្ខីលំដ្ឋសង្ខីលេសិកោ អត្ថំ អសង្ខីលំដ្ឋា-
 សង្ខីលេសិកោ អត្ថំ សវិតក្កសវិចារោ អត្ថំ អវិតក្កវិ-
 ចារមត្តោ អត្ថំ អវិតក្កាវិចារោ អត្ថំ មីតិសហគតោ អត្ថំ
 សុខសហគតោ អត្ថំ ឧបេក្ខាសហគតោ អត្ថំ ទស្ស-
 ជេន បហាតព្វោ អត្ថំ ភាវនាយ បហាតព្វោ អត្ថំ នេវ
 ទស្សជេន ន ភាវនាយ បហាតព្វោ អត្ថំ ទស្សជេន
 បហាតព្វហេតុកោ អត្ថំ ភាវនាយ បហាតព្វហេតុកោ

ខន្ធវិវាដ្ឋ អភិធម្មរាជនិយម

[៦៥] សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្ត
 ដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ២ គឺ សង្ខារក្ខន្ធជាហេតុក៏មាន មិនមែន
 ហេតុក៏មាន ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធប្រកបដោយសុខវេ-
 ទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា
 ក៏មាន ជាវិបាកក៏មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែនវិបាកទាំង
 មិនមែនជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន សង្ខារក្ខន្ធមានកម្មប្រកបដោយ
 កិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន
 ក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ
 តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេសមាន
 តណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន
 សៅហ្មងហើយ ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយ
 តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយ ទាំងមិនគួរដល់
 សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈមានត្រឹមវិតវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈទាំង
 មិនមានវិចារៈក៏មាន កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន
 កើតព្រមដោយទុក្ខក៏មាន គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន គួរលះដោយ
 ការវិនាក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈទាំងមិនគួរលះដោយការវិនាក៏មាន
 មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយការវិនាក៏មាន

អភិធម្មបិដកេ វិរាដ្ឋោ

អត្ថំ នេវ ឧស្សវេនេន ន ភាវនាយេ មហាចត្វហេតុកោ
 អត្ថំ អាចយតាមិ អត្ថំ អបចយតាមិ អត្ថំ នេវាចយេ-
 តាមិ នាបចយតាមិ អត្ថំ សេត្វោ អត្ថំ អសេត្វោ
 អត្ថំ នេវ សេត្វោ នាសេត្វោ អត្ថំ បរិត្តោ អត្ថំ
 មហាគតោ អត្ថំ អប្បមាណោ អត្ថំ បរិត្តារម្មណោ អត្ថំ
 មហាគតារម្មណោ អត្ថំ អប្បមាណារម្មណោ អត្ថំ ហិ-
 នោ អត្ថំ មជ្ឈិមោ អត្ថំ មណីតោ អត្ថំ មិច្ឆតនិយតោ
 អត្ថំ សម្មតនិយតោ អត្ថំ អនិយតោ អត្ថំ មត្តា-
 រម្មណោ អត្ថំ មត្តហេតុកោ អត្ថំ មត្តានិបតិ អត្ថំ
 ឧប្បន្នោ អត្ថំ អនុប្បន្នោ អត្ថំ ឧប្បាទិ អត្ថំ អតីតោ
 អត្ថំ អនាគតោ អត្ថំ បច្ចុប្បន្នោ អត្ថំ អតីតារម្មណោ
 អត្ថំ អនាគតារម្មណោ អត្ថំ បច្ចុប្បន្នារម្មណោ អត្ថំ
 អជ្ឈតោ អត្ថំ តហិទ្ធោ អត្ថំ អជ្ឈតតហិទ្ធោ អត្ថំ អជ្ឈ-
 តារម្មណោ អត្ថំ តហិទ្ធវារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈតតហិទ្ធវា-
 រម្មណោ ។ បេ ។ ឯវំ ឧសវិដេនេន សន្និទ្ធាត្វោ ។

រាជធម្មបិដក វិភង្គ

មានហេតុមិនគួរលះដោយស្បែកៈ ទាំងមិនគួរលះ ដោយការនាំក៏មាន
 ដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន ដល់នូវការមិនសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន
 មិនដល់នូវការសន្យា ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន ជា
 របស់សេក្ខបុគ្គលក៏មាន ជារបស់អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន មិនមែនជារបស់
 សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន មានសភាពតូចធ្លា
 ក៏មាន ដល់នូវភាពធំក៏មាន ប្រមាណមិនបានក៏មាន មានអារម្មណ៍
 តូចធ្លាក៏មាន មានអារម្មណ៍ដល់នូវភាពធំក៏មាន មានអារម្មណ៍ប្រមាណ
 មិនបានក៏មាន ថោកទាបក៏មាន យ៉ាងកណ្តាលក៏មាន យ៉ាងឧត្តមក៏
 មាន មានសភាពខុសនឹងទៀងក៏មាន មានសភាពត្រូវនឹងទៀងក៏មាន
 មានសភាពមិនទៀងក៏មាន មានមគ្គជាអារម្មណ៍ក៏មាន មានមគ្គជា
 ហេតុក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន កើតឡើងហើយក៏មាន មិនទាន់
 កើតឡើងក៏មាន ប្រឆាំងកើតឡើងក៏មាន ជាអតីតក៏មាន ជាអនាគត
 ក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាអតីតក៏មាន មានអារម្មណ៍
 ជាអនាគតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ខាងក្នុងក៏មាន ខាង
 ក្រៅក៏មាន ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏
 មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាង
 ក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ សុត្តន្តបិដក មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

វគ្គវិវត្ត អភិធម្មភាជនីយំ

[៦៦] ឯកវិវត្តន សម្ពាសន្តត្ថោ និរុត្តសម្បយុត្ថោ ។ ឱវិវត្តន សម្ពាសន្តត្ថោ អត្ថិ សហេតុកោ អត្ថិ អហេតុកោ អត្ថិ ហេតុសម្បយុត្ថោ អត្ថិ ហេតុវិប្បយុត្ថោ អត្ថិ ហេតុ ថេវ សហេតុកោ ច អត្ថិ សហេតុកោ ថេវ ន ច ហេតុ អត្ថិ ហេតុ ថេវ ហេតុសម្បយុត្ថោ ច អត្ថិ ហេតុសម្បយុត្ថោ ថេវ ន ច ហេតុ អត្ថិ ន ហេតុ សហេតុកោ អត្ថិ ន ហេតុ អហេតុកោ អត្ថិ លោកិយោ អត្ថិ លោកុត្តរោ អត្ថិ កេនចិ វិញ្ញាយោ អត្ថិ កេនចិ ន វិញ្ញាយោ អត្ថិ អាសវោ អត្ថិ នោ អាសវោ អត្ថិ សាសវោ អត្ថិ អនាសវោ អត្ថិ អាសវសម្បយុត្ថោ អត្ថិ អាសវវិប្បយុត្ថោ អត្ថិ អាសវោ ថេវ សាសវោ ច អត្ថិ សាសវោ ថេវ នោ ច អាសវោ អត្ថិ អាសវោ ថេវ អាសវសម្បយុត្ថោ ច អត្ថិ អាសវសម្បយុត្ថោ ថេវ នោ ច អាសវោ អត្ថិ អាសវវិប្បយុត្ថោ សាសវោ អត្ថិ អាសវវិប្បយុត្ថោ អនាសវោ អត្ថិ សញ្ញោជនំ អត្ថិ នោ សញ្ញោជនំ អត្ថិ សញ្ញោជនិយោ អត្ថិ អសញ្ញោជនិយោ អត្ថិ សញ្ញោជនសម្បយុត្ថោ

ខន្ធវិវាដ្ឋ អភិធម្មភាជនីយ

[៦៦] សង្ខារក្នុងមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្នុងដ៏សម្ប-
 យុត្តិដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្នុងមានហេតុក៍
 មាន មិនមានហេតុក៍មាន ប្រកបដោយហេតុក៍មាន ប្រាសចាកហេតុក៍
 មាន ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៍មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុក៍មាន ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុក៍មាន
 ប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុក៍មាន មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងហេតុក៍មាន មិនមែនហេតុ ទាំងមិនប្រកបដោយហេតុក៍
 មាន ជាលោកិយក៍មាន ជាលោកុត្តរក៍មាន ដែលគប្បីដឹងដោយ
 វិញ្ញាណណាមួយក៍មាន ដែលមិនគប្បីដឹង ដោយវិញ្ញាណណាមួយក៍
 មាន មានអាសវៈក៍មាន មិនមានអាសវៈក៍មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងអាសវៈក៍មាន មិនមានអាសវៈក៍មាន ប្រកបដោយអាសវៈក៍មាន
 ប្រាចាកអាសវៈក៍មាន មានអាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ
 ក៍មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៍មាន មាន
 អាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈក៍មាន ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែន
 អាសវៈក៍មាន ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៍
 មាន ប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមានអាសវៈក៍មាន ជាសញ្ញាជនៈក៍
 មាន មិនមែនសញ្ញាជនៈក៍មាន ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៍មាន
 មិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៍មាន ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈក៍មាន

អភិធម្មបិដកេ វិរាត្តោ

អត្ថំ សញ្ញាជនីប្បយុត្តោ អត្ថំ សញ្ញាជនប្បោ
 សញ្ញាជនិយោ ច អត្ថំ សញ្ញាជនិយោ ចេវ នោ ច
 សញ្ញាជនំ អត្ថំ សញ្ញាជនប្បោ សញ្ញាជនសម្ប-
 យុត្តោ ច អត្ថំ សញ្ញាជនសម្បយុត្តោ ចេវ នោ ច
 សញ្ញាជនំ អត្ថំ សញ្ញាជនីប្បយុត្តសញ្ញាជនិយោ
 អត្ថំ សញ្ញាជនីប្បយុត្តអសញ្ញាជនិយោ អត្ថំ កន្លោ
 អត្ថំ នោ កន្លោ អត្ថំ កន្លនិយោ អត្ថំ អកន្លនិយោ អត្ថំ
 កន្លសម្បយុត្តោ អត្ថំ កន្លីប្បយុត្តោ អត្ថំ កន្លោ ចេវ
 កន្លនិយោ ច អត្ថំ កន្លនិយោ ចេវ នោ ច កន្លោ អត្ថំ
 កន្លោ ចេវ កន្លសម្បយុត្តោ ច អត្ថំ កន្លសម្បយុត្តោ
 ចេវ នោ ច កន្លោ អត្ថំ កន្លីប្បយុត្តកន្លនិយោ អត្ថំ
 កន្លីប្បយុត្តអកន្លនិយោ អត្ថំ ធិយោ អត្ថំ នោ ធិយោ
 អត្ថំ ធិយនិយោ អត្ថំ អនោយនិយោ អត្ថំ ធិយសម្ប-
 យុត្តោ អត្ថំ ធិយីប្បយុត្តោ អត្ថំ ធិយោ ចេវ ធិយនិ-
 យោ ច អត្ថំ ធិយនិយោ ចេវ នោ ច ធិយោ អត្ថំ
 ធិយោ ចេវ ធិយសម្បយុត្តោ ច អត្ថំ ធិយសម្បយុ-
 ត្តោ ចេវ នោ ច ធិយោ អត្ថំ ធិយីប្បយុត្តធិយនិយោ

អភិធម្មបិដក វិវាដ

ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈក៏មាន ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់
 សញ្ញាជនៈក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញា-
 ជនៈក៏មាន ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកបដោយសញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រកប
 ដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ
 តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំង
 មិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ជាគន្លងក៏មាន មិនមែនគន្លងក៏
 មាន ដែលគន្លងគប្បីដោតក្រុងក៏មាន ដែលគន្លងមិនគប្បីដោតក្រុងក៏មាន
 ប្រកបដោយគន្លងក៏មាន ប្រាសចាកគន្លងក៏មាន ជាគន្លង ទាំងជាធម៌ដែល
 គន្លងគប្បីដោតក្រុងក៏មាន ជាធម៌ដែលគន្លងគប្បីដោតក្រុង តែមិនមែនគន្លង
 ក៏មាន ជាគន្លងទាំងប្រកបដោយគន្លងក៏មាន ប្រកបដោយគន្លងតែមិនមែន
 គន្លងក៏មាន ប្រាសចាកគន្លង តែជាសភាពដែលគន្លងគប្បីដោតក្រុងក៏មាន
 ប្រាសចាកគន្លង ទាំងជាសភាពដែលគន្លងមិនគប្បីដោតក្រុងក៏មាន ជា
 ឧបាយក៏មាន មិនមែនឧបាយក៏មាន ដែលឧបាយគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន
 ដែលឧបាយមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រកបដោយឧបាយក៏មាន ប្រាស
 ចាកឧបាយក៏មាន ជាឧបាយ ទាំងជាធម៌ដែលឧបាយគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន
 ជាធម៌ដែលឧបាយគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង តែមិនមែនឧបាយក៏មាន ជាឧបាយ
 ទាំងប្រកបដោយឧបាយក៏មាន ប្រកបដោយឧបាយ តែមិនមែនឧបាយក៏
 មាន ប្រាសចាកឧបាយ តែជាសភាពដែលឧបាយគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន

ខន្ធវិរុដ្ត អភិធម្មភាជនីយំ

អត្ថំ ឌីយវិប្បយុត្តអនោយនិយោ អត្ថំ យោតោ អត្ថំ
 នោ យោតោ អត្ថំ យោគនិយោ អត្ថំ អយោនិយោ អត្ថំ
 យោគសម្បយុត្តោ អត្ថំ យោគវិប្បយុត្តោ អត្ថំ យោតោ
 ចេវ យោគនិយោ ច អត្ថំ យោគនិយោ ចេវ នោ ច
 យោតោ អត្ថំ យោតោ ចេវ យោគសម្បយុត្តោ ច អត្ថំ
 យោគសម្បយុត្តោ ចេវ នោ ច យោតោ អត្ថំ យោគ-
 វិប្បយុត្តយោគនិយោ អត្ថំ យោគវិប្បយុត្តអយោគនិ-
 យោ អត្ថំ នីវរណំ អត្ថំ នោ នីវរណំ អត្ថំ នីវរណិយោ
 អត្ថំ អនីវរណិយោ អត្ថំ នីវរណសម្បយុត្តោ អត្ថំ
 នីវរណវិប្បយុត្តោ អត្ថំ នីវរណញ្ចេវ នីវរណិយោ ច
 អត្ថំ នីវរណិយោ ចេវ នោ ច នីវរណំ អត្ថំ នីវរណ-
 ញ្ចេវ នីវរណសម្បយុត្តោ ច អត្ថំ នីវរណសម្បយុត្តោ
 ចេវ នោ ច នីវរណំ អត្ថំ នីវរណវិប្បយុត្តនីវរណិយោ
 អត្ថំ នីវរណវិប្បយុត្តអនីវរណិយោ អត្ថំ បរាមាសោ
 អត្ថំ នោ បរាមាសោ អត្ថំ បរាមដ្ឋោ អត្ថំ អបរាមដ្ឋោ
 អត្ថំ បរាមាសសម្បយុត្តោ អត្ថំ បរាមាសវិប្បយុត្តោ

ខន្ធវិវាទ អភិធម្មភាពនីយ

ប្រាសចាកឧបៈទាំងជាសភាពដែលឧបៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ជា
 យោគៈក៏មាន មិនមែនយោគៈក៏មាន ដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏
 មាន ដែលយោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រកបដោយយោគៈក៏
 មាន ប្រាសចាកយោគៈក៏មាន ជាយោគៈទាំងជាធម៌ដែលយោគៈគប្បី
 ប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ជាធម៌ដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លង តែមិនមែន
 យោគៈក៏មាន ជាយោគៈទាំងប្រកបដោយយោគៈក៏មាន ប្រកបដោយ
 យោគៈតែមិនមែនយោគៈក៏មាន ប្រាសចាកយោគៈ តែជាសភាពដែល
 យោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រាសចាកយោគៈ ទាំងជាសភាពដែល
 យោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ជានិវរណៈក៏មាន មិនមែននិវរណៈ
 ក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន មិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់និ-
 វរណៈក៏មាន ប្រកបដោយនិវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនិវរណៈក៏មាន
 ជានិវរណៈទាំងជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់និ-
 វរណៈ តែមិនមែននិវរណៈក៏មាន ជានិវរណៈទាំងប្រកបដោយនិវរណៈ
 ក៏មាន ប្រកបដោយនិវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនិ-
 វរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនិវរណៈទាំងមិន
 ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន ជាបកមាសៈក៏មាន មិនមែនបកមាសៈ
 ក៏មាន ដែលបកមាសៈស្តាបអវិជ្ជាភ័យក៏មាន ដែលបកមាសៈមិនស្តាប
 អវិជ្ជាភ័យក៏មាន ប្រកបដោយបកមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបកមាសៈក៏មាន

អភិធម្មបិដកេ វិរាដ្ឋោ

អត្ថំ បរាមាសោ ថេវ បរាមដ្ឋោ ច អត្ថំ បរាមដ្ឋោ
 ថេវ នោ ច បរាមាសោ អត្ថំ បរាមាសវិប្បយុត្ត-
 បរាមដ្ឋោ អត្ថំ បរាមាសវិប្បយុត្តមបរាមដ្ឋោ អត្ថំ
 ឧបាទិដ្ឋោ អត្ថំ អនុបាទិដ្ឋោ អត្ថំ ឧបាទានំ អត្ថំ នោ
 ឧបាទានំ អត្ថំ ឧបាទានិយោ អត្ថំ អនុបាទានិយោ
 អត្ថំ ឧបាទានសម្បយុត្តោ អត្ថំ ឧបាទានវិប្បយុត្តោ
 អត្ថំ ឧបាទានញ្ចវ ឧបាទានិយោ ច អត្ថំ ឧបាទានិ-
 យោ ថេវ នោ ច ឧបាទានំ អត្ថំ ឧបាទានញ្ចវ
 ឧបាទានសម្បយុត្តោ ច អត្ថំ ឧបាទានសម្បយុត្តោ
 ថេវ នោ ច ឧបាទានំ អត្ថំ ឧបាទានវិប្បយុត្តឧបា-
 ទានិយោ អត្ថំ ឧបាទានវិប្បយុត្តអនុបាទានិយោ អត្ថំ
 កិលេសោ អត្ថំ នោ កិលេសោ អត្ថំ សង្ខិលេសិ-
 កោ អត្ថំ អសង្ខិលេសិកោ អត្ថំ សង្ខិលិដ្ឋោ អត្ថំ
 អសង្ខិលិដ្ឋោ អត្ថំ កិលេសសម្បយុត្តោ អត្ថំ កិលេ-
 សវិប្បយុត្តោ អត្ថំ កិលេសោ ថេវ សង្ខិលេសិកោ
 ច អត្ថំ សង្ខិលេសិកោ ថេវ នោ ច កិលេសោ

អភិធម្មបិដក វិក្ក

ជាបកមាសៈ ទាំងជាធម៌ដែលបកមាសៈស្តាប់អង្គុលក៏មាន ជាធម៌ដែល
 បកមាសៈស្តាប់អង្គុល តែមិនមែនជាបកមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបក-
 មាសៈ តែជាធម៌ដែលបកមាសៈស្តាប់អង្គុលក៏មាន ប្រាសចាកបកមាសៈ
 ទាំងជាធម៌ដែលបកមាសៈមិនស្តាប់អង្គុលក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយ
 កិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយក៏មាន មិនមានកម្មប្រកប
 ដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយក៏មាន ជាឧបាទានក៏
 មាន មិនមែនឧបាទានក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន មិនជា
 ប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន ប្រកបដោយឧបាទានក៏មាន ប្រាសចាក
 ឧបាទានក៏មាន ជាឧបាទាន ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន ជា
 ប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន តែមិនមែនឧបាទានក៏មាន ជាឧបាទានទាំងប្រ-
 កបដោយឧបាទានក៏មាន ប្រកបដោយឧបាទាន តែមិនមែនឧបាទានក៏
 មាន ប្រាសចាកឧបាទាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន ប្រាស
 ចាកឧបាទាន ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន ជាសេចក្តីសៅ-
 ហ្មងក៏មាន មិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង
 ក៏មាន មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន សៅហ្មងហើយក៏មាន មិន
 សៅហ្មងហើយក៏មាន ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រាសចាក
 សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅ-
 ហ្មងក៏មាន គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន

ខន្តរិក្ខេ អភិធម្មភាគីមំ

អត្ថំ តិរិលេសោ ថេវ សន្តិលំដ្ឋោ ច អត្ថំ សន្តិលំដ្ឋោ
 ថេវ នោ ច តិរិលេសោ អត្ថំ តិរិលេសោ ថេវ តិរិលេ-
 សសម្បយុត្តោ ច អត្ថំ តិរិលេសសសម្បយុត្តោ ថេវ នោ
 ច តិរិលេសោ អត្ថំ តិរិលេសសិប្បយុត្តសន្តិលេសិកោ
 អត្ថំ តិរិលេសសិប្បយុត្តអសន្តិលេសិកោ អត្ថំ ទស្ស-
 នេន បហាតព្វោ អត្ថំ ន ទស្សនេន បហាតព្វោ អត្ថំ
 ភាវនាយ បហាតព្វោ អត្ថំ ន ភាវនាយ បហាតព្វោ
 អត្ថំ ទស្សនេន បហាតព្វហេតុកោ អត្ថំ ន ទស្សនេន
 បហាតព្វហេតុកោ អត្ថំ ភាវនាយ បហាតព្វហេតុកោ
 អត្ថំ ន ភាវនាយ បហាតព្វហេតុកោ អត្ថំ សវិតក្កោ
 អត្ថំ អវិតក្កោ អត្ថំ សវិចារោ អត្ថំ អវិចារោ អត្ថំ
 សប្បវិតកោ អត្ថំ អប្បវិតកោ អត្ថំ បីតិសហគតោ អត្ថំ
 ន បីតិសហគតោ អត្ថំ សុខសហគតោ អត្ថំ ន សុខ-
 សហគតោ អត្ថំ ឧបេក្ខាសហគតោ អត្ថំ ន ឧបេ-
 ក្ខាសហគតោ អត្ថំ តាមាវចរោ អត្ថំ ន តាមាវចរោ
 អត្ថំ រូចាវចរោ អត្ថំ ន រូចាវចរោ អត្ថំ អរូចាវចរោ អត្ថំ
 ន អរូចាវចរោ អត្ថំ បរិយាបន្នោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ
 អត្ថំ និយ្យានិកោ អត្ថំ អនិយ្យានិកោ អត្ថំ និយតោ

ខន្ធវិវត្ត អភិធម្មភាពិន័យ

ជាសេចក្តីសៅហ្មងទាំងសៅហ្មងហើយក៏មាន សៅហ្មងហើយតែមិនមែន
 សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ជាសេចក្តីសៅហ្មងទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅ-
 ហ្មងក៏មាន ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏
 មាន ប្រាសចាកសេចក្តីសៅហ្មងតែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រាស
 ចាកសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន គួរលះ
 ដោយទស្សនៈក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន គួរលះដោយការនា
 ក៏មាន មិនគួរលះដោយការនាក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈក៏
 មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយ
 ការនាក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយការនាក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងវិតក្កៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈក៏មាន
 មិនមានវិចារៈក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិក៏មាន មិនមានបីតិក៏មាន
 កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន មិនកើតព្រមដោយបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយ
 សុខៈក៏មាន មិនកើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន កើតព្រមដោយទុក្ខក៏
 មាន មិនកើតព្រមដោយទុក្ខក៏មាន ជាតាមាវចរក៏មាន មិនមែន
 តាមាវចរក៏មាន ជាត្រូវចរក៏មាន មិនមែនត្រូវចរក៏មាន ជាអត្រូវចរ
 ក៏មាន មិនមែនអត្រូវចរក៏មាន ជាបរិយាបន្នៈក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈ
 ក៏មាន ជានិយ្យានិកៈក៏មាន ជាអនិយ្យានិកៈក៏មាន ជានិយតៈក៏មាន

អភិធម្មប្រដិក វិរាដ្ឋោ

អត្ថំ អនិយមេតា អត្ថំ សទុត្តរោ អត្ថំ អនុត្តរោ អត្ថំ
 សរណោ អត្ថំ អរណោ ។ តិរិយេន សម្មាសម្ពុទ្ធា អត្ថំ
 កុសលោ អត្ថំ អកុសលោ អត្ថំ អព្យាកតោ ។ បេ ។
 ឯវំ ទសវិយេន សម្មាសម្ពុទ្ធា ។

[៦៧] ឯកវិយេន សម្មាសម្ពុទ្ធា ចិត្តសម្ម-
 យុត្តោ ។ ទុរិយេន សម្មាសម្ពុទ្ធា អត្ថំ សរណោ អត្ថំ
 អរណោ ។ តិរិយេន សម្មាសម្ពុទ្ធា អត្ថំ សុខាយ វេទ-
 នាយ សម្មយុត្តោ អត្ថំ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្ម-
 យុត្តោ អត្ថំ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ
 ។ បេ ។ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថំ ពហិទ្ធារម្មណោ
 អត្ថំ អជ្ឈត្តពហិទ្ធារម្មណោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិយេន
 សម្មាសម្ពុទ្ធា ។

ទុក្ខម្បកំ ។

[៦៨] ឯកវិយេន សម្មាសម្ពុទ្ធា ចិត្តសម្មយុត្តោ ។
 ទុរិយេន សម្មាសម្ពុទ្ធា អត្ថំ ហេតុ អត្ថំ ន ហេតុ ។ តិ-
 រិយេន សម្មាសម្ពុទ្ធា អត្ថំ កុសលោ អត្ថំ អកុសលោ
 អត្ថំ អព្យាកតោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិយេន សម្មាសម្ពុ-
 ទ្ធា ។ ឯកវិយេន សម្មាសម្ពុទ្ធា ចិត្តសម្មយុត្តោ ។
 ទុរិយេន សម្មាសម្ពុទ្ធា អត្ថំ សរណោ អត្ថំ អរណោ ។

អភិធម្មបំណង វិភង្គ

ជាអនិយត្តៈក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខៈក៏មាន មិនប្រកបដោយទុក្ខៈក៏មាន
ប្រកបដោយរណៈក៏មាន មិនមានរណៈក៏មាន ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការ
៣ គឺ សង្ខារក្នុងជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏
មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

[៦៧] សង្ខារក្នុងមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្នុងដ៏សម្បយុត្ត
ដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្នុងប្រកបដោយរណៈក៏
មាន មិនប្រកបដោយរណៈក៏មាន ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការ ៣ គឺ
សង្ខារក្នុង ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន
ប្រកបដោយអនុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ។ បេ ។ មានការម្ស្នកខាងក្នុងក៏
មាន មានការម្ស្នកខាងក្រៅក៏មាន មានការម្ស្នកទាំងខាងក្នុងទាំងខាង
ក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ ទុក្ខមូលកៈ ។

[៦៨] សង្ខារក្នុងមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្នុងដ៏សម្បយុត្ត
ដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្នុងជាហេតុក៏មាន
មិនមែនហេតុក៏មាន ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្នុងជាកុ-
សលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្នុង
មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការមួយ បាន
ដល់សង្ខារក្នុង ដ៏សម្បយុត្ត ដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការ
២ គឺ សង្ខារក្នុង ប្រកបដោយរណៈក៏មាន មិនមានរណៈក៏មាន ។

ទម្រង់រំលឹក អភិធម្មាជ្ឈយំ

តិវីជេន សម្ពាទ្ធោ អត្ថំ តុសលោ អត្ថំ អ-
 តុសលោ អត្ថំ អព្យាកតោ ។ បេ ។ ឯវំ ទស-
 វីជេន សម្ពាទ្ធោ ។ ឯកវីជេន សម្ពាទ្ធោ
 ចិត្តសម្បយុត្តោ ។ ទីវីជេន សម្ពាទ្ធោ អត្ថំ ហេតុ
 អត្ថំ ន ហេតុ ។ តិវីជេន សម្ពាទ្ធោ អត្ថំ សុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថំ ទុក្ខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តោ អត្ថំ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្ប-
 យុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថំ តហិទ្ធារម្ម-
 ណោ អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ ។ បេ ។ ឯវំ ទស-
 វីជេន សម្ពាទ្ធោ ។ ឯកវីជេន សម្ពាទ្ធោ ចិត្ត-
 សម្បយុត្តោ ។ ទីវីជេន សម្ពាទ្ធោ អត្ថំ សរណោ
 អត្ថំ អរណោ ។ តិវីជេន សម្ពាទ្ធោ អត្ថំ សុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថំ ទុក្ខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តោ អត្ថំ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្ប-
 យុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថំ តហិទ្ធារម្ម-
 ណោ អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ ។ បេ ។ ឯវំ ទស-
 វីជេន សម្ពាទ្ធោ ។

១៨១ អភិធម្មភាជនីយ

សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន
 ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខន្ធដ៏សម្បយុតដោយចិត្ត ។

សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្ខន្ធ ជាហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុក៏
 មាន ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធប្រកបដោយសុខវេទនា
 ក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏
 មាន ។ បេ ។ មានការម្ស្នកខាងក្នុងក៏មាន មានការម្ស្នកខាងក្រៅក៏
 មាន មានការម្ស្នកទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធ
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់
 សង្ខារក្ខន្ធដ៏សម្បយុតដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្ខន្ធ
 ប្រកបដោយរណៈក៏មាន មិនមានរណៈក៏មាន ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ
 ៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ។ ប្រកបដោយទុក្ខ-
 វេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ។ បេ ។ មានការ-
 ម្ស្នកខាងក្នុងក៏មាន មានការម្ស្នកខាងក្រៅក៏មាន មានការម្ស្នកទាំង
 ខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាង
 នេះឯង ។

ចប់ ពិកម្ពុលៈ ។

អភិធម្មបិដក វិវាដ្ឋាន

[៦៧] ឯកវិជេន សម្មាសម្ពុទ្ធនោ ចិត្តសម្ម-
 យុត្តោ ។ ទុវិជេន សម្មាសម្ពុទ្ធនោ អត្ថំ ហេតុ អត្ថំ
 ន ហេតុ ។ តិវិជេន សម្មាសម្ពុទ្ធនោ អត្ថំ តុសលោ
 អត្ថំ អតុសលោ អត្ថំ អព្យាកតោ ។ បេ ។ ឯវំ
 ឧសវិជេន សម្មាសម្ពុទ្ធនោ ។ ឯកវិជេន សម្មាសម្ម-
 យុត្តោ ។ ទុវិជេន សម្មាសម្ពុទ្ធនោ អត្ថំ សហោ-
 តុកោ អត្ថំ អហោតុកោ ។ តិវិជេន សម្មាសម្ពុទ្ធនោ
 អត្ថំ សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថំ ទុក្ខាយ
 វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថំ អទុក្ខមសុខាយ វេទ-
 នាយ សម្មយុត្តោ ។ បេ ។ ឯវំ ឧសវិជេន សម្មា-
 សម្ពុទ្ធនោ ។ ឯកវិជេន សម្មាសម្មុទ្ធនោ ចិត្តសម្ម-
 យុត្តោ ។ ទុវិជេន សម្មាសម្មុទ្ធនោ អត្ថំ ហេតុសម្ម-
 យុត្តោ អត្ថំ ហេតុវិប្បយុត្តោ ។ តិវិជេន សម្មាសម្មុទ្ធនោ
 អត្ថំ វិចាកោ អត្ថំ វិចាកធម្មធម្មោ អត្ថំ ធម៌ វិចា-
 កធម៌វិចាកធម្មធម្មោ ។ បេ ។ ឯវំ ឧសវិជេន សម្មាស-
 ម្ពុទ្ធនោ ។ ឯកវិជេន សម្មាសម្មុទ្ធនោ ចិត្តសម្មយុត្តោ ។
 ទុវិជេន សម្មាសម្មុទ្ធនោ អត្ថំ ហេតុ ថេវ សហោតុ-
 កោ ច អត្ថំ សហោតុកោ ថេវ ន ច ហេតុ ។

អវិជ្ជាបិដក វិវាទ

[៦៩] សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្ត
 ដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ២ គឺសង្ខារក្ខន្ធ ជាហេតុក៏មាន មិន
 មែនហេតុក៏មាន ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធជាកុសលក៏
 មាន ជារកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹត្តក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធមាន
 ប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខន្ធ
 ដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ២ គឺសង្ខារក្ខន្ធ មានហេតុ
 ក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ៣ គឺសង្ខារក្ខន្ធប្រ-
 កបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយ
 អទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។
 សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្ខន្ធប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រាស
 ចាកហេតុក៏មាន ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធជាវិបាកក៏
 មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែនវិបាកទាំងមិនមែនជាធម៌
 មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះ
 ឯង ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយ
 ចិត្ត ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្ខន្ធជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងហេតុក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុតែមិនមែនហេតុក៏មាន ។

ខន្ធវិរាដ្ឋ អភិធម្មភាគដ៏យំ

តិរិយេន សង្ខារត្វន្ទោ អត្ថំ ធុតាទិដ្ឋចានាវិយោ អត្ថំ
 អនុចាទិដ្ឋចានាវិយោ អត្ថំ អនុចាទិដ្ឋាធុតាទានាវិយោ
 ។ បេ ។ ឃំ ទសវិយេន សង្ខារត្វន្ទោ ។ ឃតិរិយេន
 សង្ខារត្វន្ទោ ចិត្តសម្បយុត្តោ ។ ធុរិយេន សង្ខារ-
 ត្វន្ទោ អត្ថំ ហេតុ ថេវ ហេតុសម្បយុត្តោ ច អត្ថំ
 ហេតុសម្បយុត្តោ ថេវ ន ច ហេតុ ។ តិរិយេន
 សង្ខារត្វន្ទោ អត្ថំ សង្ខីលីដ្ឋសង្ខីលេសិកោ អត្ថំ
 អសង្ខីលីដ្ឋសង្ខីលេសិកោ អត្ថំ អសង្ខីលីដ្ឋាសង្ខីលេ-
 សិកោ ។ បេ ។ ឃំ ទសវិយេន សង្ខារត្វន្ទោ ។
 ឃតិរិយេន សង្ខារត្វន្ទោ ចិត្តសម្បយុត្តោ ។ ធុរិយេន
 សង្ខារត្វន្ទោ អត្ថំ ន ហេតុ សហេតុកោ អត្ថំ ន
 ហេតុ អហេតុកោ ។ តិរិយេន សង្ខារត្វន្ទោ អត្ថំ
 សវិតក្កសវិចារោ អត្ថំ អវិតក្កវិចារមត្តោ អត្ថំ អវិត-
 ក្កវិចារោ ។ បេ ។ ឃំ ទសវិយេន សង្ខារត្វន្ទោ ។

១៩១២ អភិធម្មបទដ៏ស្រស់

សង្ខារក្នុង មានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្នុងដែលកម្មប្រកបដោយកិលេស
 មានគណ្តាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខមានក៏មាន
 ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេស មានគណ្តាជាដើមមិនកាន់យកហើយ តែ
 ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខមានក៏មាន ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន
 គណ្តាជាដើមមិនកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខមាន ក៏
 មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្នុង
 មានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្នុងដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្នុង
 មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្នុង ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រ-
 កបដោយហេតុតែមិនមែនជាហេតុក៏មាន ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការ ៣ គឺ
 សង្ខារក្នុង សៅហ្មងហើយទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅ
 ហ្មងហើយតែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយទាំងមិន
 គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ១០ យ៉ាង
 នេះឯង ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្នុងដ៏សម្បយុត្ត
 ដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្នុងមិនមែនហេតុតែប្រ-
 ព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុទាំងមិនប្រកបដោយហេតុ
 ក៏មាន ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្នុង មានវិតក្កៈទាំងមាន
 វិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈមានត្រឹមតែវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈទាំង
 មិនមានវិចារៈក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

អភិធម្មបិដក វិវដ្តោ

ឯតទីនេះ សង្ខារតូន្តោ ចិត្តសម្បយុត្តោ ។ ទីនេះ
 សង្ខារតូន្តោ អត្ថំ លោកីយោ អត្ថំ លោកុត្តរោ ។
 តទីនេះ សង្ខារតូន្តោ អត្ថំ បីតិសហគតោ អត្ថំ
 សុខសហគតោ អត្ថំ ឧបេក្ខាសហគតោ ។ បេ ។
 ឯវំ ទសវីនេះ សង្ខារតូន្តោ ។ ឯតទីនេះ សង្ខារ-
 តូន្តោ ចិត្តសម្បយុត្តោ ។ ទីនេះ សង្ខារតូន្តោ អត្ថំ
 កេនចិ វិញ្ញយេ អត្ថំ កេនចិ ន វិញ្ញយេ ។
 តទីនេះ សង្ខារតូន្តោ អត្ថំ ទស្សនេន បហាតញ្ចោ
 អត្ថំ ភាវនាយ បហាតញ្ចោ អត្ថំ នេវ ទស្សនេន ន
 ភាវនាយ បហាតញ្ចោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវីនេះ សង្ខារ-
 តូន្តោ ។ ឯតទីនេះ សង្ខារតូន្តោ ចិត្តសម្បយុត្តោ ។
 ទីនេះ សង្ខារតូន្តោ អត្ថំ អាសវេ អត្ថំ នោ
 អាសវេ ។ តទីនេះ សង្ខារតូន្តោ អត្ថំ ទស្សនេន
 បហាតញ្ចូហេតុកោ អត្ថំ ភាវនាយ បហាតញ្ចូហេតុកោ
 អត្ថំ នេវ ទស្សនេន ន ភាវនាយ បហាតញ្ចូហេតុកោ
 ។ បេ ។ ឯវំ ទសវីនេះ សង្ខារតូន្តោ ។ ឯត-
 ទីនេះ សង្ខារតូន្តោ ចិត្តសម្បយុត្តោ ។ ទីនេះ
 សង្ខារតូន្តោ អត្ថំ សាសវេ អត្ថំ អនាសវេ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។

សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្ខន្ធជាលោកីយក៏មាន ជាលោកុត្តរក៏មាន ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធកើតព្រមដោយបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន កើតព្រមដោយឧបេក្ខាក៏មាន ។ បេ ។

សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្ខន្ធដែលគប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន ដែលមិនគប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធដែលគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន គួរលះដោយការវិនាក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយការវិនាក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្ខន្ធជាអាសវៈក៏មាន មិនមែនអាសវៈក៏មាន ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធមានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយការវិនាក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈទាំងមិនគួរលះដោយការវិនាក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្ខន្ធមានអាសវៈក៏មាន មិនមានអាសវៈក៏មាន ។

ខន្ធវិរាដ្ឋ អភិធម្មភាជិនីយ៍

តិរិយោ ឥសីរក្ខត្តោ អត្ថំ អាចយតាមិ អត្ថំ អបច-
យតាមិ អត្ថំ នេវចយតាមិ នាបចយតាមិ ។ បេ ។
ឯវំ ធនិរិយោ ឥសីរក្ខត្តោ ។ ឯតិរិយោ ឥសីរក្ខត្ត-
ោ ចិត្តសម្មយុត្តោ ។ ធនិរិយោ ឥសីរក្ខត្តោ អត្ថំ
អាសវសម្មយុត្តោ អត្ថំ អាសវិប្បយុត្តោ ។ តិរិយោ
ឥសីរក្ខត្តោ អត្ថំ សេត្តោ អត្ថំ អសេត្តោ អត្ថំ
នេវ សេត្តោ នាសេត្តោ ។ បេ ។ ឯវំ ធនិរិយោ
ឥសីរក្ខត្តោ ។ ឯតិរិយោ ឥសីរក្ខត្តោ ចិត្តសម្ម-
យុត្តោ ។ ធនិរិយោ ឥសីរក្ខត្តោ អត្ថំ អាសវេ ចេវ
សាសវេ ច អត្ថំ សាសវេ ចេវ នោ ច អាសវេ ។
តិរិយោ ឥសីរក្ខត្តោ អត្ថំ បរិត្តោ អត្ថំ មហាគ្គតោ
អត្ថំ អប្បមាណោ ។ បេ ។ ឯវំ ធនិរិយោ ឥសីរក្ខត្ត-
ោ ។ ឯតិរិយោ ឥសីរក្ខត្តោ ចិត្តសម្មយុត្តោ ។
ធនិរិយោ ឥសីរក្ខត្តោ អត្ថំ អាសវេ ចេវ អាសវស-
ម្មយុត្តោ ច អត្ថំ អាសវសម្មយុត្តោ ចេវ នោ ច
អាសវេ ។ តិរិយោ ឥសីរក្ខត្តោ អត្ថំ បរិត្តាប្បណោ

ខន្ធរង្គ អភិធម្មភាជនីយ

សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធ ដល់នូវការសន្សំក្នុងឡើងក៏
 មាន ដល់នូវការមិនសន្សំក្នុងឡើងក៏មាន មិនដល់នូវការសន្សំក្នុង
 ឡើង ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្សំក្នុងឡើងក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធ
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់
 សង្ខារក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារ-
 ក្ខន្ធប្រកបដោយ អាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈក៏មាន ។ សង្ខារក្ខន្ធ
 មានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធ ជាវេសសេក្ខបុគ្គលក៏មាន ជាវេស
 អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន មិនមែនជាវេសសេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជាវេស
 អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។
 សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្ខន្ធ ជាអាសវៈទាំងមានអាសវៈក៏
 មាន មានអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ
 ៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធ មានសភាពតូចតាចក៏មាន ដល់នូវសភាពធំក៏មាន
 ប្រមាណមិនបានក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះ
 ឯង ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយ
 ចិត្ត ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្ខន្ធ ជាអាសវៈ ទាំងប្រកប
 ដោយអាសវៈក៏មាន ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន ។
 សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធ មានអារម្មណ៍តូចតាចក៏មាន

អភិធម្មបទិកា វិរាត្តោ

អត្ថំ មហាមគ្គតារាម្មណោ អត្ថំ អប្បមាណារាម្មណោ
 ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិជេន សង្ខារក្ខន្ធា ។ ឯកវិជេន
 សង្ខារក្ខន្ធា ចិត្តសម្បយុត្តោ ។ ធុរិជេន សង្ខារក្ខន្ធា
 អត្ថំ អាសវវិប្បយុត្តសាសវោ អត្ថំ អាសវវិប្បយុត្តអ-
 នាសវោ ។ តិវិជេន សង្ខារក្ខន្ធា អត្ថំ ហីនោ អត្ថំ
 មជ្ឈិមោ អត្ថំ បណីតោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិជេន សង្ខា-
 រក្ខន្ធា ។ ឯកវិជេន សង្ខារក្ខន្ធា ចិត្តសម្បយុត្តោ ។
 ធុរិជេន សង្ខារក្ខន្ធា អត្ថំ សញ្ញាជនំ អត្ថំ នោ
 សញ្ញាជនំ ។ តិវិជេន សង្ខារក្ខន្ធា អត្ថំ មិច្ឆតនិ-
 យតោ អត្ថំ សម្មតនិយតោ អត្ថំ អនិយតោ ។ បេ ។
 ឯវំ ទសវិជេន សង្ខារក្ខន្ធា ។ ឯកវិជេន សង្ខារក្ខ-
 ន្ធា ចិត្តសម្បយុត្តោ ។ ធុរិជេន សង្ខារក្ខន្ធា អត្ថំ
 សញ្ញាជនិយោ អត្ថំ អសញ្ញាជនិយោ ។ តិវិជេន
 សង្ខារក្ខន្ធា អត្ថំ មគ្គារម្មណោ អត្ថំ មគ្គហេតុកោ
 អត្ថំ មគ្គចិបតិ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិជេន សង្ខារក្ខ-
 ន្ធា ។ ឯកវិជេន សង្ខារក្ខន្ធា ចិត្តសម្បយុត្តោ ។

អភិធម្មបិដក វិក្ក

មានការម្នាក់ដល់នូវសភាពធីតាមាន មានការម្នាក់ប្រមាណមិនបាន ក៏
 មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្នុងមាន
 ប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្នុងដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្នុងមាន
 ប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្នុងប្រាសចាកអាសវៈតែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង អាសវៈ
 ក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈទាំងមិនប្រកបដោយ អាសវៈក៏មាន ។ សង្ខារ-
 ក្នុងមានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្នុងថោកទាបក៏មាន យ៉ាងកណ្តាលក៏មាន
 យ៉ាងខ្ពស់ក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 សង្ខារក្នុងមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្នុង ដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។
 សង្ខារក្នុងមានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្នុង ជាសញ្ញាជនៈក៏មាន មិនមែន
 សញ្ញាជនៈក៏មាន ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្នុងមានសភាព
 ខុសនឹងទៀងក៏មាន មានសភាពត្រូវនឹងទៀងក៏មាន មានសភាពមិន
 ទៀងក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្នុង មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 សង្ខារក្នុងមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្នុង ដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។
 សង្ខារក្នុងមានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្នុង ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏
 មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ
 ៣ គឺ សង្ខារក្នុងមានមគ្គជាអារម្មណ៍ក៏មាន មានមគ្គជាហេតុក៏មាន មាន
 មគ្គជាអធិបតីក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្នុងមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 សង្ខារក្នុងមានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្នុងដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។

ខន្ធកិរិយា អភិធម្មកដ្ឋកថា

ទុក្ខំនិរុទ្ធ សង្ខារក្ខត្តោ អត្ថំ សញ្ញាជនិស្សយុត្តោ អត្ថំ
 សញ្ញាជនិស្សយុត្តោ ។ តិរិយេន សង្ខារក្ខត្តោ អត្ថំ
 ឧប្បន្នោ អត្ថំ អនុប្បន្នោ អត្ថំ ឧប្បន្នំ ។ បេ ។ ឯវំ
 ទសវិយេន សង្ខារក្ខត្តោ ។ ឯកវិយេន សង្ខារក្ខត្តោ
 ចិត្តសម្បយុត្តោ ។ ទុក្ខំនិរុទ្ធ សង្ខារក្ខត្តោ អត្ថំ សញ្ញា-
 ជនិស្សោ សញ្ញាជនិយោ ច សញ្ញាជនិយោ ចេវ នោ
 ច សញ្ញាជនំ ។ តិរិយេន សង្ខារក្ខត្តោ អត្ថំ អតីតោ
 អត្ថំ អនាគតោ អត្ថំ បច្ចុប្បន្នោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិយេន
 សង្ខារក្ខត្តោ ។ ឯកវិយេន សង្ខារក្ខត្តោ ចិត្តសម្ប-
 យុត្តោ ។ ទុក្ខំនិរុទ្ធ សង្ខារក្ខត្តោ អត្ថំ សញ្ញាជនិស្សោ
 សញ្ញាជនិសម្បយុត្តោ ច អត្ថំ សញ្ញាជនិសម្បយុត្តោ
 ចេវ នោ ច សញ្ញាជនំ ។ តិរិយេន សង្ខារក្ខត្តោ អត្ថំ
 អតីតារម្មណោ អត្ថំ អនាគតារម្មណោ អត្ថំ បច្ចុប្ប-
 ន្នារម្មណោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិយេន សង្ខារក្ខត្តោ ។
 ឯកវិយេន សង្ខារក្ខត្តោ ចិត្តសម្បយុត្តោ ។ ទុក្ខំនិរុទ្ធ
 សង្ខារក្ខត្តោ អត្ថំ សញ្ញាជនិស្សយុត្តោ សញ្ញាជនិយោ

ខន្ធវិក្ខុ អភិធម្មរាជនិយម

សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្ខន្ធប្រកបដោយសញ្ញាជនៈក៏មាន
 ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈក៏មាន ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារ-
 ក្ខន្ធដែលកើតឡើងហើយក៏មាន ដែលមិនទាន់កើតឡើងក៏មាន ដែល
 ប្រុងនឹងកើតឡើងក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះ
 ឯង ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយ
 ចិត្ត ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្ខន្ធជាសញ្ញាជនៈ ទាំង
 ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តែ
 មិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធ
 ជាអតីតក៏មាន ជាអនាគតក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធ
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់
 សង្ខារក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារ-
 ក្ខន្ធជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកបដោយសញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រកបដោយ
 សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ៣
 គឺ សង្ខារក្ខន្ធ មានអារម្មណ៍ជាអតីតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាអនាគតក៏
 មាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ
 ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារ-
 ក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារ-
 ក្ខន្ធ ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន

អភិធម្មបំណែក វិភង្គោ

អត្ថំ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តអសញ្ញាជនីយោ ។ តិវរិយេន
 សង្ខារក្ខន្ធា អត្ថំ អជ្ឈត្តោ អត្ថំ តហិទ្ធោ អត្ថំ អ-
 ជ្ឈត្តតហិទ្ធោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិយេន សង្ខារក្ខន្ធា ។
 ឯកវិយេន សង្ខារក្ខន្ធា ចិត្តសម្បយុត្តោ ។ ទុវិយេន
 សង្ខារក្ខន្ធា អត្ថំ កន្ធា អត្ថំ លោ កន្ធា ។ តិវិយេន
 សង្ខារក្ខន្ធា អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថំ តហិទ្ធារម្មណោ
 អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិយេន
 សង្ខារក្ខន្ធា ។

ឧបាសម្ព័ន្ធ ។

[៧០] សត្តវិយេន សង្ខារក្ខន្ធា អត្ថំ កុសលោ
 អត្ថំ អកុសលោ អត្ថំ អព្យាកតោ អត្ថំ កាមាវចរោ
 អត្ថំ រូចាវចរោ អត្ថំ អរូចាវចរោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ
 ឯវំ សត្តវិយេន សង្ខារក្ខន្ធា ។ អបរោចិ សត្តវិយេន
 សង្ខារក្ខន្ធា អត្ថំ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថំ
 ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថំ អទុក្ខមសុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្មណោ
 អត្ថំ តហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ
 អត្ថំ កាមាវចរោ អត្ថំ រូចាវចរោ អត្ថំ អរូចាវចរោ
 អត្ថំ អបរិយាបន្នោ ឯវំ សត្តវិយេន សង្ខារក្ខន្ធា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ។

សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធខាងក្នុងក៏មាន ខាងក្រៅក៏មាន ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់សង្ខារក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយចិត្ត ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ សង្ខារក្ខន្ធជាគន្លះក៏មាន មិនមែនគន្លះក៏មាន ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារក្ខន្ធមានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ ឧបាសម្ព័ន្ធព្រះ ។

[៧០] សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ៧ គឺ សង្ខារក្ខន្ធជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ជាភាមាវចរក៏មាន ជារូបាវចរក៏មាន ជាអរូបាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ៧ ដទៃទៀត គឺ សង្ខារក្ខន្ធប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា ក៏មាន ។ បេ ។ មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅក៏មាន ជាភាមាវចរក៏មាន ជារូបាវចរក៏មាន ជាអរូបាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។

ខន្ធវិក្កេ អវត្តមភិក្ខុ

[៧០] ចតុត្ថិសតិវិជេន សម្ពាទ្ទកោ ចតុសម្ពស្ស-
 ប្បច្ចយា សម្ពាទ្ទកោ អត្ថំ កុសលោ អត្ថំ អកុស-
 លោ អត្ថំ អព្យាកតោ សោតសម្ពស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។
 យានសម្ពស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ ជីវ្ហាសម្ពស្សប្បច្ចយា
 ។ បេ ។ កាយសម្ពស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ មនោសម្ព-
 ស្សប្បច្ចយា សម្ពាទ្ទកោ អត្ថំ កុសលោ អត្ថំ អកុ-
 សលោ អត្ថំ អព្យាកតោ ចតុសម្ពស្សជា ចេតនា
 ។ បេ ។ មនោសម្ពស្សជា ចេតនា ឯវំ ចតុត្ថិសតិវិជេន
 សម្ពាទ្ទកោ ។ អបរោបិ ចតុត្ថិសតិវិជេន សម្ពាទ្ទកោ
 ចតុសម្ពស្សប្បច្ចយា សម្ពាទ្ទកោ អត្ថំ សុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថំ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្ប-
 យុត្តោ អត្ថំ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ
 ។ បេ ។ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថំ វហិទ្ធារម្មណោ
 អត្ថំ អជ្ឈត្តវហិទ្ធារម្មណោ សោតសម្ពស្សប្បច្ចយា
 ។ បេ ។ យានសម្ពស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ ជីវ្ហាសម្ពស្ស-
 ប្បច្ចយា ។ បេ ។ កាយសម្ពស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។
 មនោសម្ពស្សប្បច្ចយា សម្ពាទ្ទកោ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្ម-
 ណោ អត្ថំ វហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈត្តវហិទ្ធារម្មណោ

ខន្ធប្រែង អភិធម្មភាជនីយ

[៧១] សុត្តន្តបិដក មានប្រការ ២២ គឺ សុត្តន្ត ព្រោះចក្ខុសម្មស្ស
 ជាបច្ច័យ ជាភុសលក៏មាន ជាអភុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន
 សុត្តន្ត ព្រោះសោតសម្មស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះយានសម្មស្ស
 ជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះដ៏ភ្នំសម្មស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះកាយ-
 សម្មស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្មស្សជាបច្ច័យ ជាភុសលក៏
 មាន ជាអភុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ចេតនាកើតអំពីចក្ខុសម្មស្ស
 ។ បេ ។ ចេតនា កើតអំពីមនោសម្មស្ស សុត្តន្ត មានប្រការ ២២
 យ៉ាងនេះឯង ។ សុត្តន្តមានប្រការ ២២ ដទៃទៀត គឺ សុត្តន្ត
 ព្រោះចក្ខុសម្មស្សជាបច្ច័យ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយ
 ទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ។ បេ ។ មាន
 អារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំង
 ខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន សុត្តន្ត ព្រោះសោតសម្មស្សជាបច្ច័យ
 ។ បេ ។ ព្រោះយានសម្មស្ស ជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះដ៏ភ្នំសម្មស្ស
 ជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះកាយសម្មស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះ
 មនោសម្មស្ស ជាបច្ច័យ មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍
 ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅ ក៏មាន

អភិធម្មបិដកេ វិរាដ្ឋោ

ចក្កសម្មស្សជា ចេតនា ។ បេ ។ មនោសម្មស្សជា
ចេតនា ឯវំ ចតុត្ថិសតិវិជេន សង្ខារក្ខត្តោ ។

[៧២] តីសវិជេន សង្ខារក្ខត្តោ ចក្កសម្មស្សប្ប-
ច្ចយា សង្ខារក្ខត្តោ អត្ថំ កាមាវចរោ អត្ថំ រូចាវចរោ
អត្ថំ អរូចាវចរោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ សោតសម្ម-
ស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ យានសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។
ជីវ្ហសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បច្ចយា
។ បេ ។ មនោសម្មស្សប្បច្ចយា សង្ខារក្ខត្តោ អត្ថំ
កាមាវចរោ អត្ថំ រូចាវចរោ អត្ថំ អរូចាវចរោ អត្ថំ អ-
បរិយាបន្នោ ចក្កសម្មស្សជា ចេតនា ។ បេ ។ មនោ-
សម្មស្សជា ចេតនា ឯវំ តីសវិជេន សង្ខារក្ខត្តោ ។

[៧៣] តហវិជេន សង្ខារក្ខត្តោ ចក្កសម្មស្ស-
ប្បច្ចយា សង្ខារក្ខត្តោ អត្ថំ កុសលោ អត្ថំ អកុស-
លោ អត្ថំ អភ្សកតោ អត្ថំ កាមាវចរោ អត្ថំ រូចាវច-
រោ អត្ថំ អរូចាវចរោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ សោតសម្ម-
ស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ យានសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។
ជីវ្ហសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បច្ច-
យា ។ បេ ។ មនោសម្មស្សប្បច្ចយា សង្ខារក្ខត្តោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ចេតនា កើតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស ។ បេ ។ ចេតនា កើតអំពីមនោសម្ពុស្ស
សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ២២ យ៉ាងនេះឯង ។

[៧២] សង្ខារក្ខន្ធមានប្រការ ៣០ គឺ សង្ខារក្ខន្ធ ព្រោះចក្ខុ-
សម្ពុស្សជាបច្ច័យ ជាកាមាវចរក៏មាន ជារូបាវចរក៏មាន ជាអរូបាវចរក៏
មាន ជាអបិយាបន្នៈក៏មាន សង្ខារក្ខន្ធ ព្រោះសោតសម្ពុស្សជាបច្ច័យ
។ បេ ។ ព្រោះឃានសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះជីវ្ហសម្ពុស្សជាបច្ច័យ
។ បេ ។ ព្រោះកាយសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្ពុស្សជា
បច្ច័យ ជាកាមាវចរក៏មាន ជារូបាវចរក៏មាន ជាអរូបាវចរក៏មាន ជា
អបិយាបន្នៈក៏មាន ចេតនា កើតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស ។ បេ ។ ចេតនា
កើតអំពីមនោសម្ពុស្ស សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការ ៣០ យ៉ាងនេះឯង ។

[៧៣] សង្ខារក្ខន្ធ មានច្រើនប្រការ គឺ សង្ខារក្ខន្ធព្រោះចក្ខុ-
សម្ពុស្សជាបច្ច័យ ជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏
មាន ជាកាមាវចរក៏មាន ជារូបាវចរក៏មាន ជាអរូបាវចរក៏មាន ជាអបិ-
យាបន្នៈក៏មាន សង្ខារក្ខន្ធ ព្រោះសោតសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះ
ឃានសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះជីវ្ហសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។
ព្រោះកាយសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្ពុស្ស ជាបច្ច័យ

ខន្ធវិរាដ្ឋេ អភិធម្មភោជនីយំ

អត្ថំ តេសុលោ អត្ថំ អភុសុលោ អត្ថំ អព្យាកតតោ
អត្ថំ កាមាវចរោ អត្ថំ រូចាវចរោ អត្ថំ អរូចាវចរោ
អត្ថំ អបរិយាបន្នោ ចក្កសម្មសង្កា ចេតនា ។ បេ ។
មនោសម្មសង្កា ចេតនា វេទី តហរិដេន សង្ខារត្ថ-
នោ ។ អបរេចី តហរិដេន សង្ខារត្ថនោ ចក្កសម្ម-
សង្កប្បច្ចយា សង្ខារត្ថនោ អត្ថំ សុខាយ វេទនាយ
សម្បយុត្តោ អត្ថំ ទិក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថំ
អទិត្តមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថំ
អជ្ឈតារម្មណោ អត្ថំ តហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈតត-
ហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ កាមាវចរោ អត្ថំ រូចាវចរោ អត្ថំ
អរូចាវចរោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ សោតសម្មសង្កប្បច្ច-
យា ។ បេ ។ យានសម្មសង្កប្បច្ចយា ។ បេ ។ ដីហសម្ម-
សង្កប្បច្ចយា ។ បេ ។ កាយសម្មសង្កប្បច្ចយា ។ បេ ។
មនោសម្មសង្កប្បច្ចយា សង្ខារត្ថនោ អត្ថំ អជ្ឈតា-
រម្មណោ អត្ថំ តហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈតតហិទ្ធា-
រម្មណោ អត្ថំ កាមាវចរោ អត្ថំ រូចាវចរោ អត្ថំ អរូ-
ចាវចរោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ ចក្កសម្មសង្កា ចេតនា

ខន្ធព្រះ អភិធម្មកាជនីយ

ជាតុសលក៏មាន ជាអតុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ជាតាមាវចរក៏
 មាន ជាវុប្បាវចរក៏មាន ជាអវុប្បាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន ចេតនា
 កើតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស ។ បេ ។ ចេតនា កើតអំពីមនោសម្ពុស្ស សង្ខារក្នុង
 មានច្រើនប្រការ យ៉ាងនេះឯង ។ សង្ខារក្នុង មានច្រើនប្រការ ដទៃ
 ទៀត គឺ សង្ខារក្នុង ព្រោះចក្ខុសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ប្រកបដោយសុខវេទនា
 ក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា
 ក៏មាន ។ បេ ។ មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅ
 ក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅក៏មាន ជាតាមាវចរ
 ក៏មាន ជាវុប្បាវចរក៏មាន ជាអវុប្បាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន
 សង្ខារក្នុង ព្រោះសោតសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះឃានសម្ពុស្ស
 ជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះជីវ្ហសម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះកាយ-
 សម្ពុស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្ពុស្សជាបច្ច័យ មានអារម្មណ៍
 ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាង
 ក្នុង ទាំងខាងក្រៅក៏មាន ជាតាមាវចរក៏មាន ជាវុប្បាវចរក៏មាន ជា
 អវុប្បាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន ចេតនា កើតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស

អភិធម្មបិដក វិភង្គោ

។ បេ ។ មនោសម្មសង្កា ចេតនា ឯវំ តាវហិជេន
សង្ខារកូដ្ឋោ ។

អយំ វុច្ចតិ សង្ខារកូដ្ឋោ ។

តត្ថ កកមោ វិញ្ញាណកូដ្ឋោ ។

[៧៤] ឯកវិជេន វិញ្ញាណកូដ្ឋោ ធម្មសម្ម-
យុត្តោ ។ ទុវិជេន វិញ្ញាណកូដ្ឋោ អត្ថិ សហេតុកោ
អត្ថិ អហេតុកោ ។ តិវិជេន វិញ្ញាណកូដ្ឋោ អត្ថិ តុ-
សលោ អត្ថិ អកុសលោ អត្ថិ អព្យាកតោ ។ ចតុត្ថិ-
ជេន វិញ្ញាណកូដ្ឋោ អត្ថិ កាមាវចរោ អត្ថិ រូចាវចរោ
អត្ថិ អរូចាវចរោ អត្ថិ អបរិយាបដ្ឋោ ។ បញ្ចវិជេន
វិញ្ញាណកូដ្ឋោ អត្ថិ សុខិន្ទ្រិយសម្មយុត្តោ អត្ថិ ទុក្ខិ-
ន្ទ្រិយសម្មយុត្តោ អត្ថិ សោមនស្សិន្ទ្រិយសម្មយុត្តោ
អត្ថិ ទោមនស្សិន្ទ្រិយសម្មយុត្តោ អត្ថិ ឧបេក្ខិន្ទ្រិយ-
សម្មយុត្តោ ។ ឆត្វិជេន វិញ្ញាណកូដ្ឋោ ចក្កវិញ្ញា-
ណំ សោតវិញ្ញាណំ យានវិញ្ញាណំ ដិព្វវិញ្ញាណំ
កាយវិញ្ញាណំ មនោវិញ្ញាណំ ឯវំ ឆត្វិជេន វិញ្ញាណ-
កូដ្ឋោ ។ សត្តវិជេន វិញ្ញាណកូដ្ឋោ ចក្កវិញ្ញាណំ
។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណំ មនោវិញ្ញាណំ មនោវិញ្ញាណំ ឯវំ ឆត្វិជេន វិញ្ញាណ-
កូដ្ឋោ ។

អភិធម្មបិដក វិញ្ញាណក្ខន្ធ

។ បេ ។ ចេតនា កើតអំពីមនោសម្ពុស្ស សង្ខារក្ខន្ធ មានច្រើនប្រការ យ៉ាងនេះឯង ។

នេះហៅថា សង្ខារក្ខន្ធ ។

បណ្តាខន្ធទាំង ៥ នោះ វិញ្ញាណក្ខន្ធ តើដូចម្តេច ។

(៧៤) វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធដ៏ សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៤ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ជាតាមាវចរក៏មាន ជាវុប្បាវចរក៏មាន ជាអវុប្បាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៥ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយសុខិន្ទ្រិយក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខិន្ទ្រិយក៏មាន ប្រកបដោយសោមនស្សិន្ទ្រិយក៏មាន ប្រកបដោយទោមនស្សិន្ទ្រិយក៏មាន ប្រកបដោយទេវេន្ទ្រិយក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៦ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ សោតវិញ្ញាណ យានវិញ្ញាណ ជីវវិញ្ញាណ កាយវិញ្ញាណ មនោវិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៦ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៧ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ

ខន្ធវិរាដ្ឋ អភិធម្មកាជីវិយំ

ឯវំ សុត្តន្តវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ។ អដ្ឋវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ចក្កវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណំ អត្ថំ សុខសហគតំ អត្ថំ ទុក្ខសហគតំ មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ ឯវំ អដ្ឋវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ។ ឯវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ចក្កវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណំ មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ អត្ថំ កុសលា អត្ថំ អកុសលា អត្ថំ អព្យាកតា ឯវំ ឯវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ។ ទសវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ចក្កវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណំ អត្ថំ សុខសហគតំ អត្ថំ ទុក្ខសហគតំ មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ អត្ថំ កុសលា អត្ថំ អកុសលា អត្ថំ អព្យាកតា ឯវំ ទសវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ។

[៧៥] ឯកវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ជស្ស្ឋសម្មយុត្តោ ។ ទុវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ អត្ថំ សហេតុកោ អត្ថំ អហេតុកោ ។ តិវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ អត្ថំ សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថំ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថំ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ

ខន្ធវិវត្ត អភិធម្មរាជនីយ

វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មាន
ប្រការ ៨ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ កើតព្រមដោយ
សុខក៏មាន កើតព្រមដោយទុក្ខក៏មាន មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ
វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៨ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ
៩ គឺ ចក្ខុវិញ្ញាណ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណ-
ធាតុ ជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន វិញ្ញាណ-
ក្ខន្ធ មានប្រការ ៩ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ គឺ
ចក្ខុវិញ្ញាណ ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណ កើតព្រមដោយសុខក៏មាន កើត
ព្រមដោយទុក្ខក៏មាន មនោធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ ជាកុសលក៏មាន
ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០
យ៉ាងនេះឯង ។

(៧៥) វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធ
ដ៏សម្បយុត្ត ដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ
វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយសុខវេទនា ក៏មាន
ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា ក៏មាន

អភិធម្មបិដកេ វិភង្គោ

អត្ថំ វិចារតោ អត្ថំ វិចារកធម្មធម្មោ អត្ថំ នេវ វិចា-
 កធនវិចារកធម្មធម្មោ អត្ថំ ឧបាទិទ្ធពាទានិយោ អត្ថំ
 អនុបាទិទ្ធពាទានិយោ អត្ថំ អនុបាទិទ្ធពាទានិយោ
 អត្ថំ សន្តិលំដ្ឋសន្តិលេសិកោ អត្ថំ អសន្តិលំដ្ឋសន្តិ-
 លេសិកោ អត្ថំ អសន្តិលំដ្ឋសន្តិលេសិកោ អត្ថំ
 សវិតក្កសវិចារោ អត្ថំ អវិតក្កវិចារមត្តោ អត្ថំ អវិត-
 ក្កវិចារោ អត្ថំ បីតិសហគតោ អត្ថំ សុខសហគតោ
 អត្ថំ ឧបេក្ខាសហគតោ អត្ថំ ទស្សនេន បហាតញ្ចោ
 អត្ថំ ភាវនាយ បហាតញ្ចោ អត្ថំ នេវ ទស្សនេន ន
 ភាវនាយ បហាតញ្ចោ អត្ថំ ទស្សនេន បហាតញ្ច-
 ហេតុកោ អត្ថំ ភាវនាយ បហាតញ្ចហេតុកោ អត្ថំ
 នេវ ទស្សនេន ន ភាវនាយ បហាតញ្ចហេតុកោ
 អត្ថំ អាចយេតាមិ អត្ថំ អបចយេតាមិ អត្ថំ នេវចយ-
 តាមិ នាបចយេតាមិ អត្ថំ សេតោ អត្ថំ អសេតោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ជាវិបាកក៏មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែនវិបាកទាំងមិន
 មែនជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេសមាន
 តណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន មិន
 មានកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ តែជាប្រ-
 យោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហា
 ជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន សៅ-
 ហ្មងហើយ ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន សៅហ្មងហើយ តែ
 គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន សៅហ្មងហើយ ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តី
 សៅហ្មងក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 វិចារក៏មាន មិនមានវិតក្កៈមានត្រឹមតែវិចារក៏មាន មិនមានវិតក្កៈទាំងមិន
 មានវិចារក៏មាន កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន
 កើតព្រមដោយទុក្ខក៏មាន គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន គួរលះដោយ
 ការវិនាសក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយការវិនាសក៏
 មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយការវិនាស
 ក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយការវិនា
 ក៏មាន ដល់នូវការសន្សំក្នុងឡើងក៏មាន ដល់នូវការមិនសន្សំក្នុងឡើង
 ក៏មាន មិនដល់នូវការសន្សំក្នុងឡើង ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្សំក្នុង
 ឡើងក៏មាន ជាវបស្សន៍សេក្ខបុគ្គលក៏មាន ជាវបស្សន៍អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន

ខន្ធវិរង្គ អភិធម្មភាគទីបី

អត្ថំ ឈេ សេត្តោ នាសេត្តោ អត្ថំ បរិត្តោ អត្ថំ
 មហាគុតោ អត្ថំ អប្បមាណោ អត្ថំ បរិត្តារម្មណោ អត្ថំ
 មហាគុតារម្មណោ អត្ថំ អប្បមាណារម្មណោ អត្ថំ ហិណោ
 អត្ថំ មជ្ឈិមោ អត្ថំ បណីតោ អត្ថំ មិច្ឆត្តនិយតោ អត្ថំ
 សម្មត្តនិយតោ អត្ថំ អនិយតោ អត្ថំ មត្តារម្មណោ អត្ថំ
 មត្តហេតុកោ អត្ថំ មត្តាធិបតិ អត្ថំ ឧប្បន្នោ អត្ថំ
 អនុប្បន្នោ អត្ថំ ឧប្បាទិ អត្ថំ អតីតោ អត្ថំ អនាគតោ
 អត្ថំ បច្ចុប្បន្នោ អត្ថំ អតីតារម្មណោ អត្ថំ អនាគ-
 តារម្មណោ អត្ថំ បច្ចុប្បន្នារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈតោ អត្ថំ
 តហិតោ អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិតោ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្មណោ
 អត្ថំ តហិតារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិតារម្មណោ
 ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វោ ។

[៧៦] ឯកវិដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វោ ដស្សសម្ប-
 យុត្តោ ។ ទុវិដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វោ អត្ថំ ហេតុសម្ប-
 យុត្តោ អត្ថំ ហេតុវិប្បយុត្តោ អត្ថំ ន ហេតុ សហេ-
 តុកោ អត្ថំ ន ហេតុ អហេតុកោ អត្ថំ លោកិ-
 យោ អត្ថំ លោក្យត្ថហេ អត្ថំ កេនចិ វិញ្ញាយោ

ខន្ធវិញ្ញាណក្ខន្ធ អភិធម្មភាពនីមួយៗ

មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គល ក៏មាន
 មានសភាពតូចតាចក៏មាន ដល់នូវសភាពធំក៏មាន ប្រមាណមិនបានក៏
 មាន មានអារម្មណ៍តូចតាចក៏មាន មានអារម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំក៏មាន
 មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបានក៏មាន ថោកទាបក៏មាន កណ្តាលក៏មាន
 ខ្ពស់ក៏មាន មានសភាពខុសនឹងទៀងក៏មាន មានសភាពត្រូវនឹងទៀង
 ក៏មាន មានសភាពមិនទៀងក៏មាន មានមគ្គជាអារម្មណ៍ក៏មាន មាន
 មគ្គជាហេតុក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតី ក៏មាន កើតឡើងហើយក៏មាន
 មិនទាន់កើតឡើងក៏មាន ប្រសិននឹងកើតឡើងក៏មាន ជាអតីតក៏មាន ជា
 អនាគតក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាអតីតក៏មាន មានអា-
 រម្មណ៍ជាអនាគតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ជាខាងក្នុងក៏មាន
 ជាខាងក្រៅក៏មាន ជាខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្នុង
 ក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាង
 ក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

(៧៦) វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធដ៏សម្ប-
 យុត្តដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រការ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធប្រកបដោយ
 ហេតុក៏មាន ប្រាសចាកហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុតែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 ហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុទាំងមិនប្រកបដោយហេតុក៏មាន ជាលោកិយ
 ក៏មាន ជាលោកុត្តរក៏មាន ដែលគប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន

អភិធម្មប្បដិពេ វិរាដ្ឋោ

អត្ថំ តេជនិ ន វិញ្ញាយោ អត្ថំ សាសវេ អត្ថំ អនា-
 សវេ អត្ថំ អាសវសម្បយុត្តោ អត្ថំ អាសវវិប្បយុត្តោ
 អត្ថំ អាសវវិប្បយុត្តសាសវេ អត្ថំ អាសវវិប្បយុត្តអនា-
 សវេ អត្ថំ សញ្ញាជនិយោ អត្ថំ អសញ្ញាជនិយោ អត្ថំ
 សញ្ញាជនសម្បយុត្តោ អត្ថំ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តោ អត្ថំ
 សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយោ អត្ថំ សញ្ញាជន-
 វិប្បយុត្តអសញ្ញាជនិយោ អត្ថំ កន្ទនិយោ អត្ថំ អកន្ទ-
 និយោ អត្ថំ កន្ទសម្បយុត្តោ អត្ថំ កន្ទវិប្បយុត្តោ អត្ថំ
 កន្ទវិប្បយុត្តកន្ទនិយោ អត្ថំ កន្ទវិប្បយុត្តអកន្ទនិយោ
 អត្ថំ ឌីយនិយោ អត្ថំ អនោយនិយោ អត្ថំ ឌីយសម្ប-
 យុត្តោ អត្ថំ ឌីយវិប្បយុត្តោ អត្ថំ ឌីយវិប្បយុត្តឌីយនិ-
 យោ អត្ថំ ឌីយវិប្បយុត្តអនោយនិយោ អត្ថំ យោកនិ-
 យោ អត្ថំ អយោកនិយោ អត្ថំ យោកសម្បយុត្តោ អត្ថំ
 យោកវិប្បយុត្តោ អត្ថំ យោកវិប្បយុត្តយោកនិយោ

អភ័ធម្មបិដក វិភង្គ

ដែលមិនគប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន មិនមានអាសវៈក៏មាន ប្រកបដោយអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមែនអាសវៈក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ដែលគន្លះគប្បីដោតក្រងក៏មាន ដែលគន្លះមិនគប្បីដោតក្រងក៏មាន ប្រកបដោយគន្លះក៏មាន ប្រាសចាកគន្លះក៏មាន ប្រាសចាកគន្លះ តែជាសភាពដែលគន្លះគប្បីដោតក្រងក៏មាន ប្រាសចាកគន្លះ ទាំងជាសភាពដែលគន្លះមិនគប្បីដោតក្រងក៏មាន ដែលឧប្បៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ដែលឧប្បៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រកបដោយឧប្បៈក៏មាន ប្រាសចាកឧប្បៈក៏មាន ប្រាសចាកឧប្បៈ តែជាសភាពដែលឧប្បៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រាសចាកឧប្បៈទាំងជាសភាពដែលឧប្បៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ដែលយោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រកបដោយយោគៈក៏មាន ប្រាសចាកយោគៈក៏មាន ប្រាសចាកយោគៈ តែជាសភាពដែលយោគៈគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន

១៥ វគ្គវិញ្ញាណ អភិធម្មភាគទីបី

អត្ថំ យោគវិញ្ញយុត្តអយោគនិយោ អត្ថំ នីវរណិយោ
អត្ថំ អនីវរណិយោ អត្ថំ នីវរណាសម្បយុត្តោ អត្ថំ
នីវរណាវិញ្ញយុត្តោ អត្ថំ នីវរណាវិញ្ញយុត្តនីវរណិយោ
អត្ថំ នីវរណាវិញ្ញយុត្តអនីវរណិយោ អត្ថំ បរាមដ្ឋោ
អត្ថំ អបរាមដ្ឋោ អត្ថំ បរាមាសសម្បយុត្តោ អត្ថំ
បរាមាសវិញ្ញយុត្តោ អត្ថំ បរាមាសវិញ្ញយុត្តបរាមដ្ឋោ
អត្ថំ បរាមាសវិញ្ញយុត្តអបរាមដ្ឋោ អត្ថំ ឧទាទិដ្ឋោ
អត្ថំ អនុទាទិដ្ឋោ អត្ថំ ឧទាទានិយោ អត្ថំ អនុទា-
ទានិយោ អត្ថំ ឧទាទានសម្បយុត្តោ អត្ថំ ឧទា-
ទានវិញ្ញយុត្តោ អត្ថំ ឧទាទានវិញ្ញយុត្តឧទាទានិយោ
អត្ថំ ឧទាទានវិញ្ញយុត្តអនុទាទានិយោ អត្ថំ សង្កិ-
លេសិកោ អត្ថំ អសង្កិលេសិកោ អត្ថំ សង្កិលដ្ឋោ
អត្ថំ អសង្កិលដ្ឋោ អត្ថំ តិលេសសម្បយុត្តោ អត្ថំ
តិលេសវិញ្ញយុត្តោ អត្ថំ តិលេសវិញ្ញយុត្តសង្កិ-
លេសិកោ អត្ថំ តិលេសវិញ្ញយុត្តអសង្កិលេសិកោ

ខន្ធរៃង្គ អភិធម្មភាជនីយ

ប្រាសចាកយោគៈ ទាំងជាសភាពដែលយោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន
 ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈក៏មាន ប្រ-
 កបដោយនីវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនីវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនីវរណៈ
 តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនីវរណៈ ទាំងមិនជាប្រ-
 យោជន៍ដល់នីវរណៈក៏មាន ដែលបរាមាសៈស្លាបអង្កែលក៏មាន ដែលប-
 រាមាសៈមិនស្លាបអង្កែលក៏មាន ប្រកបដោយបរាមាសៈក៏មាន ប្រាសចាក
 បរាមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបរាមាសៈតែជាសភាពដែលបរាមាសៈស្លាប
 អង្កែលក៏មាន ប្រាសចាកបរាមាសៈ ទាំងជាសភាពដែលបរាមាសៈមិន
 ស្លាបអង្កែលក៏មាន មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់
 យកហើយក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់
 យកហើយក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់
 ទុបាទានក៏មាន ប្រកបដោយទុបាទានក៏មាន ប្រាសចាកទុបាទានក៏មាន
 ប្រាសចាកទុបាទានតែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន ប្រាសចាកទុបា-
 ទានទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏
 មាន មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន សៅហ្មងហើយក៏មាន មិនសៅ-
 ហ្មងហើយក៏មាន ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រាសចាកសេចក្តី
 សៅហ្មងក៏មាន ប្រាសចាកសេចក្តីសៅហ្មងតែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏
 មាន ប្រាសចាកសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន

អវិជ្ជាបំបំបំបំ វិរាដ្ឋោ

អត្ថំ ទស្សនេន បហាតត្ថោ អត្ថំ ន ទស្សនេន
 បហាតត្ថោ អត្ថំ ភាវនាយ បហាតត្ថោ អត្ថំ ន
 ភាវនាយ បហាតត្ថោ អត្ថំ ទស្សនេន បហាតត្ថោ-
 តុកោ អត្ថំ ន ទស្សនេន បហាតត្ថោតុកោ អត្ថំ
 ភាវនាយ បហាតត្ថោតុកោ អត្ថំ ន ភាវនាយ
 បហាតត្ថោតុកោ អត្ថំ សវិតតោ អត្ថំ អវិតតោ
 អត្ថំ សវិតតោ អត្ថំ អវិតតោ អត្ថំ សប្បវិតតោ អត្ថំ
 អប្បវិតតោ អត្ថំ បីតិសហគតោ អត្ថំ ន បីតិសហ-
 គតោ អត្ថំ សុខសហគតោ អត្ថំ ន សុខសហគតោ
 អត្ថំ ឧបេក្ខាសហគតោ អត្ថំ ន ឧបេក្ខាសហគតោ
 អត្ថំ តោមាវចនោ អត្ថំ ន តោមាវចនោ អត្ថំ រូចា-
 វចនោ អត្ថំ ន រូចាវចនោ អត្ថំ អរូចាវចនោ អត្ថំ ន
 អរូចាវចនោ អត្ថំ បរិយាបន្នោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ អត្ថំ
 និយ្យនិកោ អត្ថំ អនិយ្យនិកោ អត្ថំ និយតោ អត្ថំ
 អនិយតោ អត្ថំ សឧត្តរោ អត្ថំ អនុត្តរោ អត្ថំ សរណោ
 អត្ថំ អរណោ ។ តិរិយេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថំ តុស-
 លោ អត្ថំ អតុសលោ អត្ថំ អព្យាគតោ ។ បេ ។ ឯវ
 ទសវិយេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។

អភ័ធម្មប័ណ្ណ វិភង្គ

គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន គួរលះដោយ
 ការវិនាសក៏មាន មិនគួរលះដោយការវិនាសក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយទ-
 ស្សនៈក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុគួរលះ
 ដោយការវិនាសក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយការវិនាសក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងវិតក្កៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈ
 ក៏មាន មិនមានវិចារៈក៏មាន កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន មិនមានបីតិក៏មាន
 កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន មិនកើតព្រមដោយបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយ
 សុខៈក៏មាន មិនកើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន កើតព្រមដោយឧបេក្ខាភ័ក៏មាន
 មិនកើតព្រមដោយឧបេក្ខាភ័ក៏មាន ជាតាមាវចរក៏មាន មិនមែនតាមាវចរក៏
 មាន ជាវុប្បាវចរក៏មាន មិនមែនវុប្បាវចរក៏មាន ជាអវុប្បាវចរក៏មាន មិន
 មែនអវុប្បាវចរក៏មាន ជាបរិយាបន្នៈក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន ជា
 និយ្យានិកៈក៏មាន ជាអនិយ្យានិកៈក៏មាន ជានិយតៈក៏មាន ជាអនិយតៈ
 ក៏មាន ជាឧត្តរៈក៏មាន ជាអនុត្តរៈក៏មាន ប្រកបដោយរណៈក៏មាន ជា
 អរណៈក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធជាកុសល
 ក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ទន្ធិវិញ្ញាណ អភិធម្មាជ្ឈយំ

[៧៧] ឯកវិជេន វិញ្ញាណត្វន្ទោ ធម្មសម្ម-
 យុត្តោ ។ ធីវិជេន វិញ្ញាណត្វន្ទោ អត្ថំ សរណោ អត្ថំ
 អរណោ ។ តិវិជេន វិញ្ញាណត្វន្ទោ អត្ថំ សុខាយ
 វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថំ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្ម-
 យុត្តោ អត្ថំ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ
 ។ បេ ។ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថំ ពហំន្ទារម្មណោ
 អត្ថំ អជ្ឈត្តពហំន្ទារម្មណោ ។ បេ ។ ឯវំ ធម្មវិជេន
 វិញ្ញាណត្វន្ទោ ។

កុម្មុយកំ ។

[៧៨] ឯកវិជេន វិញ្ញាណត្វន្ទោ ធម្មសម្ម-
 យុត្តោ ។ ធីវិជេន វិញ្ញាណត្វន្ទោ អត្ថំ សហេតុកោ
 អត្ថំ អហេតុកោ ។ តិវិជេន វិញ្ញាណត្វន្ទោ អត្ថំ
 កុសលោ អត្ថំ អកុសលោ អត្ថំ អព្យាកតោ ។ បេ ។
 ឯវំ ធម្មវិជេន វិញ្ញាណត្វន្ទោ ។ ឯកវិជេន វិញ្ញា-
 ណត្វន្ទោ ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ធីវិជេន វិញ្ញាណត្វ-
 ន្ទោ អត្ថំ សរណោ អត្ថំ អរណោ ។ តិវិជេន វិញ្ញា-
 ណត្វន្ទោ អត្ថំ កុសលោ អត្ថំ អកុសលោ អត្ថំ
 អព្យាកតោ ។ បេ ។ ឯវំ ធម្មវិជេន វិញ្ញាណត្វន្ទោ ។

ខ្មែរវិញ្ញាណក្ខន្ធ អភិធម្មាធិនីយ

(៧៧) វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធដ៏
 សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធប្រកប
 ដោយរណៈក៏មាន ជាអរណៈក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣
 គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏
 មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ។ បេ ។ មានអារម្មណ៍ខាង
 ក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអាម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំង
 ខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 ចប់ ទុកមូលៈ ។

(៧៨) វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធដ៏
 សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 មានហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ
 ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹត
 ក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយ
 ផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកប
 ដោយរណៈក៏មាន ជាអរណៈក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣
 គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹត
 ក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

អភិធម្មបំណិក វិរាដ្ឋោ

ឯកវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ជស្សសម្បយុត្តោ ។
 ធុរិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ អត្ថិ សមេតុតោ អត្ថិ
 អមេតុតោ ។ តិវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ អត្ថិ សុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថិ ទុក្ខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តោ អត្ថិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្ប-
 យុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថិ អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថិ ពហិទ្ធារម្ម-
 ណោ អត្ថិ អជ្ឈត្តពហិទ្ធារម្មណោ ។ បេ ។ ឯវំ ទស-
 វិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ។ ឯកវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ
 ជស្សសម្បយុត្តោ ។ ធុរិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ អត្ថិ
 សរណោ អត្ថិ អរណោ ។ តិវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ
 អត្ថិ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថិ ទុក្ខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថិ អទុក្ខមសុខាយ វេទ-
 នាយ សម្បយុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថិ អជ្ឈត្តារម្មណោ
 អត្ថិ ពហិទ្ធារម្មណោ អត្ថិ អជ្ឈត្តពហិទ្ធារម្មណោ
 ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ។

អភិធម្មបិណ្ឌ វិភង្គ

វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយ
 ផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានហេតុក៏
 មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញា -
 ណក្ខន្ធ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន
 ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ។ បេ ។ មានការម្ស្នាក់ខាងក្នុងក៏
 មាន មានការម្ស្នាក់ខាងក្រៅក៏មាន មានការម្ស្នាក់ទាំងខាងក្នុងទាំងខាង
 ក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធដ៏សម្បយុត្តដោយ
 ផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធប្រកបដោយរណៈ
 ក៏មាន ជាអរណៈក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណ -
 ក្ខន្ធប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកប
 ដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ។ បេ ។ មានការម្ស្នាក់ខាងក្នុងក៏មាន
 មានការម្ស្នាក់ខាងក្រៅក៏មាន មានការម្ស្នាក់ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏
 មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ ឥតមូលកៈ ។

១៨១ វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រឹក្សា

(៧៧) ឯកវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រឹក្សា ជស្ឋសម្ប-
 យុត្តោ ។ ឱវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រឹក្សា អត្ថិ សហេតុកោ
 អត្ថិ អហេតុកោ ។ តិវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រឹក្សា អត្ថិ
 កុសលោ អត្ថិ អកុសលោ អត្ថិ អព្យាកតោ ។ បេ ។
 ឯវិ ធនវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រឹក្សា ។ ឯកវិជេន វិញ្ញា-
 ណក្ខន្ធគ្រឹក្សា ជស្ឋសម្បយុត្តោ ។ ឱវិជេន វិញ្ញាណក្ខ-
 ន្ធគ្រឹក្សា អត្ថិ ហេតុសម្បយុត្តោ អត្ថិ ហេតុវិប្បយុត្តោ ។
 តិវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រឹក្សា អត្ថិ សុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តោ អត្ថិ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថិ
 អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ ។ បេ ។ ឯវិ
 ធនវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រឹក្សា ។ ឯកវិជេន វិញ្ញាណក្ខ-
 ន្ធគ្រឹក្សា ជស្ឋសម្បយុត្តោ ។ ឱវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រឹក្សា
 អត្ថិ ឯ ហេតុ សហេតុកោ អត្ថិ ឯ ហេតុ អហេតុកោ ។
 តិវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រឹក្សា អត្ថិ វិចារកោ អត្ថិ វិចារកធម្ម-
 ជន្មោ អត្ថិ ឯវិ វិចារកធម្មជន្មោ ។ បេ ។ ឯវិ
 ធនវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រឹក្សា ។ ឯកវិជេន វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធគ្រឹក្សា ជស្ឋសម្បយុត្តោ ។ ឱវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធគ្រឹក្សា

ខន្ធកែង អភិធម្មភាពនិយម

(៧៩) វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ជាភូសលក៏មាន ជាអភូសលក៏មាន
 ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះ
 ឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកប
 ផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយ
 ហេតុក៏មាន ប្រាសចាកហេតុក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន
 ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ
 ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 មិនមានហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនជាហេតុ
 ទាំងមិនប្រកបដោយហេតុក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ
 វិញ្ញាណក្ខន្ធជាវិបាកក៏មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែនជា
 វិបាកទាំងមិនមែនជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ

អភិធម្មបិដក វិរាដ្ឋោ

អត្ថំ លោកិយោ អត្ថំ លោកុត្តរោ ។ តិវិជេន វិញ្ញា-

ណាត្តន្ទោ អត្ថំ ឧបាទិទ្ធពាទានិយោ អត្ថំ អនុបាទិទ្ធពា-

ទានិយោ អត្ថំ អនុបាទិន្ទានុបាទានិយោ ។ បេ ។

ឯវំ ទសវិជេន វិញ្ញាណាត្តន្ទោ ។ ឯកវិជេន វិញ្ញាណា-

ត្តន្ទោ ដស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវិជេន វិញ្ញាណាត្តន្ទោ

អត្ថំ កេនចិ វិញ្ញាយ្យោ អត្ថំ កេនចិ ន វិញ្ញាយ្យោ ។

តិវិជេន វិញ្ញាណាត្តន្ទោ អត្ថំ សង្កិល្លដ្ឋសង្កិលេសិកោ

អត្ថំ អសង្កិល្លដ្ឋសង្កិលេសិកោ អត្ថំ អសង្កិល្លដ្ឋា-

សង្កិលេសិកោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិជេន វិញ្ញាណាត្ត-

ន្ទោ ។ ឯកវិជេន វិញ្ញាណាត្តន្ទោ ដស្សសម្បយុត្តោ ។

ទុវិជេន វិញ្ញាណាត្តន្ទោ អត្ថំ សាសវោ អត្ថំ អនាស-

វោ ។ តិវិជេន វិញ្ញាណាត្តន្ទោ អត្ថំ សវិតត្តសវិចារោ

អភិធម្មបំណិក វិភង្គ

វិញ្ញាណក្ខន្ធ ជាលោកិយក៏មាន ជាលោកុត្តរក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធដែលប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជា
 ដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទានក៏មាន ដែលមិន
 មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ តែជា
 ប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទានក៏មាន ដែលមិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស
 មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទានក៏
 មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រកបដោយផស្សៈ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធដែលគប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណ
 ណាមួយក៏មាន មិនគប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន ។ វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធដែលសៅហ្មងហើយ ទាំងគួរដល់
 សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន សៅហ្មងហើយ តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏
 មាន មិនសៅហ្មងហើយ ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។ បេ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រ-
 ការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន
 មិនមានអាសវៈក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈក៏មាន

ខន្ធវិញ្ញាណ អភិធម្មភាគនិយម

អត្ថំ អវិចិត្តាវិចារមត្តោ អត្ថំ អវិចិត្តាវិចារោ ។ បេ ។
 ឯវំ ទសវិជេន វិញ្ញាណត្វត្វោ ។ ឯកវិជេន វិញ្ញាណ-
 ត្វត្វោ ដស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវិជេន វិញ្ញាណត្វត្វោ
 អត្ថំ អាសវសម្បយុត្តោ អត្ថំ អាសវិប្បយុត្តោ ។
 តិវិជេន វិញ្ញាណត្វត្វោ អត្ថំ បីតិសហគតោ អត្ថំ
 សុខសហគតោ អត្ថំ ឧបេក្ខាសហគតោ ។ បេ ។
 ឯវំ ទសវិជេន វិញ្ញាណត្វត្វោ ។ ឯកវិជេន វិញ្ញា-
 ណត្វត្វោ ដស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវិជេន វិញ្ញាណត្វ-
 ត្វោ អត្ថំ អាសវិប្បយុត្តសាសវោ អត្ថំ អាសវិប្ប-
 យុត្តអនាសវោ ។ តិវិជេន វិញ្ញាណត្វត្វោ អត្ថំ ទស្ស-
 ជេន បហាតព្វោ អត្ថំ ភាវនាយ បហាតព្វោ អត្ថំ
 នេវ ទស្សជេន ន ភាវនាយ បហាតព្វោ ។ បេ ។ ឯវំ
 ទសវិជេន វិញ្ញាណត្វត្វោ ។ ឯកវិជេន វិញ្ញាណត្វ-
 ត្វោ ដស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវិជេន វិញ្ញាណត្វត្វោ អត្ថំ
 សញ្ញាជនិយោ អត្ថំ អសញ្ញាជនិយោ ។ តិវិជេន
 វិញ្ញាណត្វត្វោ អត្ថំ ទស្សជេន បហាតព្វហេតុកោ

ខន្ធវិក្កង អភិធម្មកាជនីយ

មិនមានវិគត្តៈមានត្រឹមតែវិចារៈក៏មាន មិនមានវិគត្តៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ
 ក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយ
 ផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយ
 អាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ
 ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយសុខៈក៏
 មាន កើតព្រមដោយឧបេកា ក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រ-
 ការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន
 ប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមានអាសវៈក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មាន
 ប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន គួរលះ
 ដោយការវិនាសក៏មាន គួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយការវិនាស
 ក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយផស្សៈ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញា-
 ជនៈក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន

អភិធម្មប្បដិកេ វិភង្គោ

អត្ថំ ភាវនាយ បហាតត្វហេតុកោ អត្ថំ នេវ ទស្ស-
 នេន ន ភាវនាយ បហាតត្វហេតុកោ ។ បេ ។ ឯវំ
 ទសវីដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។ ឯកវីដេន វិញ្ញា-
 ណក្ខន្ធា ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ទុវីដេន វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធា អត្ថំ សញ្ញាជនសម្មយុត្តោ អត្ថំ សញ្ញា-
 ជនវិប្បយុត្តោ ។ តិវីដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថំ អា-
 ចយតាមិ អត្ថំ អបចយតាមិ អត្ថំ នេវចយតាមិ
 នាបចយតាមិ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវីដេន វិញ្ញាណក្ខ-
 ន្ធា ។ ឯកវីដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ធម្មសម្មយុ-
 ត្តោ ។ ទុវីដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថំ សញ្ញាជនវិប្ប-
 យុត្តសញ្ញាជនីយោ អត្ថំ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តអស-
 ញ្ញាជនីយោ ។ តិវីដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថំ សេ-
 ត្វោ អត្ថំ អសេត្វោ អត្ថំ នេវ សេត្វោ នាសេត្វោ
 ។ បេ ។ ឯវំ ទសវីដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។ ឯកវី-
 ដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ធម្មសម្មយុត្តោ ។ ទុវីដេន
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថំ កន្ទនីយោ អត្ថំ អកន្ទនីយោ ។

អភិធម្មបិដក វិវាដ្ឋ

មានហេតុគួរលះដោយការវិនាសក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយស្វ័យៈ
 ទាំងមិនគួរលះដោយការវិនាសក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ
 ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធ ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធ ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈក៏មាន ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដល់នូវការសន្សំកំពុង
 ឡើងក៏មាន ដល់នូវការមិនសន្សំកំពុងឡើងក៏មាន ដល់នូវការសន្សំកំពុង
 ឡើង ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្សំកំពុងឡើងក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ
 បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២
 គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ
 ក៏មាន ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏
 មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ជាបស្ចេក-
 បុគ្គលក៏មាន ជាបស្ចេកបុគ្គលក៏មាន មិនមែនជាបស្ចេកបុគ្គល
 ទាំងមិនមែនជាបស្ចេកបុគ្គលក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រ-
 ការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 ដែលគន្លះគប្បីដោតក្រងក៏មាន ដែលគន្លះមិនគប្បីដោតក្រងក៏មាន ។

វត្ថុវិភាគ អភិធម្មភាគដ៏សំខាន់

តិវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ អត្ថិ បរិភោ អត្ថិ មហាក្កតោ
អត្ថិ អប្បមាណោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិជេន វិញ្ញា-
ណក្ខន្ធទ្វេ ។ ឯតវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ជស្ស-
សម្បយុត្តោ ។ ទុវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ អត្ថិ កន្ទ-
សម្បយុត្តោ អត្ថិ កន្ទវិប្បយុត្តោ ។ តិវិជេន វិញ្ញា-
ណក្ខន្ធទ្វេ អត្ថិ បរិភាវម្ពណោ អត្ថិ មហាក្កតាវម្ពណោ
អត្ថិ អប្បមាណាវម្ពណោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិជេន
វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ។ ឯតវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ជស្ស-
សម្បយុត្តោ ។ ទុវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ អត្ថិ កន្ទ-
វិប្បយុត្តកន្ទនិយោ អត្ថិ កន្ទវិប្បយុត្តកន្ទនិយោ ។
តិវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ អត្ថិ ហិរោ អត្ថិ មជ្ឈិមោ អត្ថិ
បណីតោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ។
ឯតវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ ជស្សសម្បយុត្តោ ។
ទុវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ អត្ថិ ឌីយនិយោ អត្ថិ
អនោយនិយោ ។ តិវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធទ្វេ អត្ថិ មិច្ឆត្ត-
និយោតោ អត្ថិ សម្មត្តនិយោតោ អត្ថិ អនិយោតោ ។ បេ ។

វគ្គវិញ្ញាណ អភិធម្មភាគទី៧

វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានសភាពតូចឆ្មារក៏មាន
 ដល់នូវសភាពធំក៏មាន ប្រមាណមិនបានក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ
 បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ
 ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយគន្លឹះក៏មាន ប្រាសចាកគន្លឹះក៏មាន ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានអារម្មណ៍តូចឆ្មារក៏
 មាន មានអារម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំក៏មាន មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិន
 បានក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយផស្សៈ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ដែលប្រាសចាកគន្លឹះ តែ
 គន្លឹះគប្បីដោតក្រងក៏មាន ប្រាសចាកគន្លឹះ ទាំងគន្លឹះមិនគប្បីដោតក្រងក៏
 មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ថោកទាបក៏មាន
 កណ្តាលក៏មាន ឧត្តមក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០
 យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 ដែលឧប្បត្តិប្រព្រឹត្តក្នុងក៏មាន ឧប្បត្តិប្រព្រឹត្តក្នុងក៏មាន ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានសភាពខុសឆ្គង
 ទៀងក៏មាន មានសភាពត្រូវឆ្គងទៀងក៏មាន មិនទៀងក៏មាន ។ បេ ។

អភិធម្មបិដកេ វិរាដ្ឋោ

ឯវំ ទសវីដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។ ឯកវីដេន វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធា ឯស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវីដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា
 អត្ថំ ឌីយសម្បយុត្តោ អត្ថំ ឌីយវិប្បយុត្តោ ។ តិវីដេន
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថំ មត្តាវម្មណោ អត្ថំ មត្តហេតុកោ
 អត្ថំ មត្តាធិបតិ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវីដេន វិញ្ញាណក្ខ-
 ន្ធា ។ ឯកវីដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឯស្សសម្បយុត្តោ ។
 ទុវីដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថំ ឌីយវិប្បយុត្តឌីយនិយោ
 អត្ថំ ឌីយវិប្បយុត្តអនោយនិយោ ។ តិវីដេន វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធា អត្ថំ ឧប្បដ្ឋោ អត្ថំ អនុប្បដ្ឋោ អត្ថំ ឧប្បដិ
 ។ បេ ។ ឯវំ ទសវីដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។ ឯកវីដេន
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឯស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវីដេន វិញ្ញា-
 ណក្ខន្ធា អត្ថំ យោគនិយោ អត្ថំ អយោគនិយោ ។
 តិវីដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថំ អតីតោ អត្ថំ អនាគតោ
 អត្ថំ បច្ចុប្បដ្ឋោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវីដេន វិញ្ញាណក្ខ-
 ន្ធា ។ ឯកវីដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ឯស្សសម្បយុត្តោ ។
 ទុវីដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថំ យោគសម្បយុត្តោ

អភិធម្មបិដក វិវាដ្ឋ

វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ
មួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មាន
ប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយឧបាទាន ប្រាសចាកឧបាទាន
មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានមគ្គជាអារម្មណ៍
ក៏មាន មានមគ្គជាហេតុក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណ-
ក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បាន
ដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ
វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រាសចាកឧបាទាន តែឧបាទានគប្បីប្រព្រឹត្តក្នុងក៏មាន ប្រាស
ចាកឧបាទាន ទាំងឧបាទានមិនគប្បីប្រព្រឹត្តក្នុងក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រ-
ការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធកើតឡើងហើយក៏មាន មិនទាន់កើតឡើងហើយ
ក៏មាន ប្រុងនឹងកើតឡើងក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០
យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធប្រកប
ដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធដែលយោគៈ
គប្បីប្រព្រឹត្តក្នុងក៏មាន យោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្តក្នុងក៏មាន ។ វិញ្ញាណ-
ក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធជាអតីតក៏មាន ជាអនាគតក៏មាន ជា
បច្ចុប្បន្នក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធប្រកបដោយផស្សៈ ។
វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ប្រកបដោយយោគៈក៏មាន

ទន្ធវិក្កេ អភិធម្មភាជនីយំ

អត្ថំ យោគវិប្បយុត្តោ ។ តិវិជេន វិញ្ញាណតូន្វោ
អត្ថំ អត្ថតារម្មណោ អត្ថំ អនាគតារម្មណោ អត្ថំ
បច្ចុប្បន្នារម្មណោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិជេន វិញ្ញា-
ណតូន្វោ ។ ឯកវិជេន វិញ្ញាណតូន្វោ ជស្សស-
ម្បយុត្តោ ។ ទុវិជេន វិញ្ញាណតូន្វោ អត្ថំ យោគ-
វិប្បយុត្តយោគនិយោ អត្ថំ យោគវិប្បយុត្តអយោគនិ-
យោ ។ តិវិជេន វិញ្ញាណតូន្វោ អត្ថំ អជ្ឈត្តោ អត្ថំ
តហិទ្វោ អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិទ្វោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិជេន
វិញ្ញាណតូន្វោ ។ ឯកវិជេន វិញ្ញាណតូន្វោ ជស្ស-
សម្បយុត្តោ ។ ទុវិជេន វិញ្ញាណតូន្វោ អត្ថំ ជីវ-
ណិយោ អត្ថំ អជីវណិយោ ។ តិវិជេន វិញ្ញាណ-
តូន្វោ អត្ថំ អជ្ឈត្ថារម្មណោ អត្ថំ តហិទ្ធារម្មណោ
អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ ។ បេ ។ ឯវំ ទសវិជេន
វិញ្ញាណតូន្វោ ។

ឧបាសម្ពុតំ ។

[៨០] សត្វវិជេន វិញ្ញាណតូន្វោ អត្ថំ កុសលោ
អត្ថំ អកុសលោ អត្ថំ អព្យាកតោ អត្ថំ កោមាវចោ

វន្តវិភង្គ អភិធម្មភាពនិយម

ប្រាសចាកយោគៈក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 មានអារម្មណ៍ជាអតីតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាអនាគតក៏មាន មានអារម្មណ៍
 ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វិញ្ញាណក្ខន្ធប្រកបដោយផស្សៈ ។
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធប្រាសចាកយោគៈតែយោគៈ
 គប្បីប្រព្រឹត្តកន្លងក៏មាន ប្រាសចាកយោគៈ ទាំងយោគៈមិនគប្បីប្រព្រឹត្ត
 កន្លងក៏មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធខាងក្នុងក៏
 មាន ខាងក្រៅក៏មាន ខាងក្នុងនិងខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រការមួយ បានដល់
 វិញ្ញាណក្ខន្ធប្រកបដោយផស្សៈ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២ គឺ វិញ្ញា-
 ណក្ខន្ធជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏
 មាន ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធមានអារម្មណ៍ខាង
 ក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំង
 ខាងក្រៅក៏មាន ។ បេ ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ១០ យ៉ាងនេះឯង ។

ចប់ ឧបាសម្ព័ន្ធកៈ ។

[៨០] វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៧ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ជាភូសល
 ក៏មាន ជាអភូសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ជាភាមាវចរក៏មាន

អភិធម្មបិដកេ វិកត្តោ

អត្ថំ រូបាវចនេ អត្ថំ អរូបាវចនេ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ
 ឯវំ សត្តវិដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។ អបរោមិ សត្តវិដេន
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថំ សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ
 អត្ថំ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថំ អទុក្ខមសុ-
 ខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្ម-
 ណោ អត្ថំ តហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ
 អត្ថំ កាមាវចនេ អត្ថំ រូបាវចនេ អត្ថំ អរូបាវចនេ អត្ថំ
 អបរិយាបន្នោ ឯវំ សត្តវិដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។

[៨០] ចតុត្ថិសត្តវិដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ចក្កុស-
 ម្មស្សប្បវដ្ឋយា វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថំ កុសលោ អត្ថំ
 អកុសលោ អត្ថំ អព្យាកតោ សោតសម្មស្សប្បវដ្ឋយា
 ។ បេ ។ យានសម្មស្សប្បវដ្ឋយា ។ បេ ។ ជីវាសម្មស្ស-
 ប្បវដ្ឋយា ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បវដ្ឋយា ។ បេ ។
 មនោសម្មស្សប្បវដ្ឋយា វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថំ កុស-
 លោ អត្ថំ អកុសលោ អត្ថំ អព្យាកតោ ចក្កុ-
 វិញ្ញាណំ ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណំ ឯវំ ចតុត្ថិសត្តវិ-
 ដេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។ អបរោមិ ចតុត្ថិសត្តវិដេន
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា ចក្កុសម្មស្សប្បវដ្ឋយា វិញ្ញាណក្ខន្ធា

អភិធម្មបិណ្ឌ វិភង្គ

ជាអប្បាវចរក៏មាន ជាអប្បាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 មានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រការ ៧ ដទៃទៀត គឺ
 វិញ្ញាណក្ខន្ធប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន
 ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ។ បេ ។ មានការម្ស្នាក់ខាងក្នុងក៏
 មាន មានការម្ស្នាក់ខាងក្រៅក៏មាន មានការម្ស្នាក់ទាំងខាងក្នុងទាំងខាង
 ក្រៅក៏មាន ជាតាមាវចរក៏មាន ជាអប្បាវចរក៏មាន ជាអប្បាវចរក៏មាន ជា
 អបរិយាបន្នៈក៏មាន វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៧ យ៉ាងនេះឯង ។

(៨១) វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ២២ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ព្រោះ
 ចក្ខុសម្ព័ន្ធស្យជាបច្ច័យ ជាគុសលក៏មាន ជាអគុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹត
 ក៏មាន វិញ្ញាណក្ខន្ធ ព្រោះសោតសម្ព័ន្ធស្យជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះឃាន-
 សម្ព័ន្ធស្យជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះជីវ្ហសម្ព័ន្ធស្យជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះ
 កាយសម្ព័ន្ធស្យជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្ព័ន្ធស្យជាបច្ច័យ ជាគុសល
 ក៏មាន ជាអគុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ចក្ខុវិញ្ញាណ ។ បេ ។
 មនោវិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធមានប្រការ ២២ យ៉ាងនេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 មានប្រការ ២២ ដទៃទៀត គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ព្រោះចក្ខុសម្ព័ន្ធស្យជាបច្ច័យ

ខន្ធវិវត្ត អភិធម្មភាគីនីមួយៗ

អត្ថិ សុខាយ វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថិ ទុក្ខាយ
 វេទនាយ សម្មយុត្តោ អត្ថិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ
 សម្មយុត្តោ ។ បេ ។ អត្ថិ អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថិ តហិទ្ធា-
 រម្មណោ អត្ថិ អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ សោតសម្មស្ស-
 ប្បច្ចយា ។ បេ ។ យានសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។
 ជីវ្ហសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បច្ចយា
 ។ បេ ។ មនោសម្មស្សប្បច្ចយា វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថិ
 អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថិ តហិទ្ធារម្មណោ អត្ថិ អជ្ឈត្ត-
 តហិទ្ធារម្មណោ ចក្កវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណំ
 ឯវំ ចតុត្ថិសតិវិធន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។

[៨២] តិសវិធន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ចក្កសម្មស្ស-
 ប្បច្ចយា វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថិ កាមាវចរោ អត្ថិ រូចា-
 វចរោ អត្ថិ អរូចាវចរោ អត្ថិ អបរិយាបន្នោ សោតស-
 ម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ យានសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។
 ជីវ្ហសម្មស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បច្ច-
 យា ។ បេ ។ មនោសម្មស្សប្បច្ចយា វិញ្ញាណក្ខន្ធា
 អត្ថិ កាមាវចរោ អត្ថិ រូចាវចរោ អត្ថិ អរូចាវចរោ

ខន្ធវិញ្ញាណ អភិធម្មភាជនីយ

ប្រកបដោយសុខវេទនាភីមាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាភីមាន ប្រកប
 ដោយអទុក្ខមសុខវេទនាភីមាន ។ បេ ។ មានការម្នាក់ខាងក្នុងភីមាន
 មានការម្នាក់ខាងក្រៅភីមាន មានការម្នាក់ទាំងក្នុងទាំងខាងក្រៅភីមាន
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ ព្រោះសោតសម្ផស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះយានសម្ផស្ស
 ជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះជីវ្ហសម្ផស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះកាយ-
 សម្ផស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្ផស្សជាបច្ច័យ មានការម្នាក់
 ខាងក្នុងភីមាន មានការម្នាក់ខាងក្រៅភីមាន មានការម្នាក់ទាំងខាងក្នុង
 ទាំងខាងក្រៅភីមាន ចក្ខុវិញ្ញាណ ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណ វិញ្ញាណ-
 ក្ខន្ធ មានប្រការ ២២ យ៉ាងនេះឯង ។

(៨២) វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានប្រការ ៣០ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ព្រោះ
 ចក្ខុសម្ផស្សជាបច្ច័យ ជាភាវាចារក្ខីមាន ជារូបាចារក្ខីមាន ជាអរូបាចារក្ខី
 មាន ជាអបរិយាបន្នៈភីមាន វិញ្ញាណក្ខន្ធ ព្រោះសោតសម្ផស្សជាបច្ច័យ
 ។ បេ ។ ព្រោះយានសម្ផស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះជីវ្ហសម្ផស្សជា
 បច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះកាយសម្ផស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោស-
 ម្ផស្សជាបច្ច័យ ជាភាវាចារក្ខីមាន ជារូបាចារក្ខីមាន ជាអរូបាចារក្ខីមាន

អភិធម្មបទិកា វិភង្គោ

អត្ថំ អបរិយាបន្នោ ចក្កវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ មនោ-
វិញ្ញាណំ ឯវំ តីសវិដេន វិញ្ញាណាត្ថន្នោ ។

[៨៣] តហវិដេន វិញ្ញាណាត្ថន្នោ ចក្កសម្ពស្ស-
ប្បច្ចយា វិញ្ញាណាត្ថន្នោ អត្ថំ កុសលោ អត្ថំ អកុស-
លោ អត្ថំ អព្យាកតោ អត្ថំ កាមាវចរោ អត្ថំ រូចាវច-
រោ អត្ថំ អរូចាវចរោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ សោតសម្ព-
ស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ យានសម្ពស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ ជីវ្ហា-
សម្ពស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។ កាយសម្ពស្សប្បច្ចយា ។ បេ ។
មនោសម្ពស្សប្បច្ចយា វិញ្ញាណាត្ថន្នោ អត្ថំ កុសលោ
អត្ថំ អកុសលោ អត្ថំ អព្យាកតោ អត្ថំ កាមាវចរោ
អត្ថំ រូចាវចរោ អត្ថំ អរូចាវចរោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ
ចក្កវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណំ ឯវំ តហវិដេន
វិញ្ញាណាត្ថន្នោ ។ អបរោចំ តហវិដេន វិញ្ញាណាត្ថន្នោ
ចក្កសម្ពស្សប្បច្ចយា វិញ្ញាណាត្ថន្នោ អត្ថំ សុខាយ
វេទនាយ សម្បយុត្តោ អត្ថំ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្ប-
យុត្តោ អត្ថំ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តោ
។ បេ ។ អត្ថំ អជ្ឈត្តារម្មណោ អត្ថំ តហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ
អជ្ឈត្តតហិទ្ធារម្មណោ អត្ថំ កាមាវចរោ អត្ថំ រូចាវចរោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន ចក្ខុវិញ្ញាណ ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណ វិញ្ញាណ-
ក្ខន្ធ មានប្រការ ៣០ យ៉ាងនេះឯង ។

(៨៣) វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានច្រើនប្រការ គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ព្រោះ
ចក្ខុសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹត
ក៏មាន ជាកាមាវចរក៏មាន ជារូបាវចរក៏មាន ជាអរូបាវចរក៏មាន ជា
អបរិយាបន្នៈក៏មាន វិញ្ញាណក្ខន្ធ ព្រោះសាតសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។
ព្រោះយានសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះដ៏ព្រួសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។
ព្រោះកាយសម្ព័ស្ស ជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះមនោសម្ព័ស្ស ជាបច្ច័យ
ជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ជាកាមាវចរ
ក៏មាន ជារូបាវចរក៏មាន ជាអរូបាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន ចក្ខុ-
វិញ្ញាណ ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានច្រើនប្រការយ៉ាង
នេះឯង ។ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានច្រើនប្រការដទៃទៀត គឺ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
ព្រោះចក្ខុសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយ
ទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ។ បេ ។ មាន
អារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍
ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន ជាកាមាវចរក៏មាន ជារូបាវចរក៏មាន

វត្ថុវិភាគ បញ្ញាបញ្ចក់

អត្ថំ អរូចាវចរោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ សោតសម្មស្ស-
 ប្បច្ចយោ ។ បេ ។ យានសម្មស្សប្បច្ចយោ ។ បេ ។
 ជីវាសម្មស្សប្បច្ចយោ ។ បេ ។ កាយសម្មស្សប្បច្ចយោ
 ។ បេ ។ មនោសម្មស្សប្បច្ចយោ វិញ្ញាណក្ខន្ធា អត្ថំ
 អដ្ឋត្តារម្មណោ អត្ថំ ពហ៌ក្ខារម្មណោ អត្ថំ អដ្ឋត្តព-
 ហ៌ក្ខារម្មណោ អត្ថំ កាមាវចរោ អត្ថំ រូចាវចរោ អត្ថំ
 អរូចាវចរោ អត្ថំ អបរិយាបន្នោ ចក្កវិញ្ញាណំ ។ បេ ។
 មនោវិញ្ញាណំ ឯវំ ពហុវិជេន វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។

អយំ វត្ថុតិ វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។

អភិធម្មាជនីយំ ។

[៨៤] បញ្ចក្ខន្ធា រូបក្ខន្ធា វេទនាខន្ធា
 សញ្ញាខន្ធា សង្ខារក្ខន្ធា វិញ្ញាណក្ខន្ធា ។ បញ្ចន្ធា
 ខន្ធានំ កតិ កុសលា កតិ អកុសលា កតិ អព្យា-
 កតា ។ បេ ។ កតិ សរណា កតិ អរណា ។

[៨៥] រូបក្ខន្ធា អព្យាកតោ ចត្តារោ ខន្ធា
 សីលា កុសលា សីលា អកុសលា សីលា អព្យា-
 កតោ ។ ទ្វេ ខន្ធា ន វត្ថុញ្ចា សុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តាតិបិ ធិក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តាតិបិ

វន្តវិភង្គ បញ្ញាបុព្វកៈ

ជាអរូបាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន វិញ្ញាណក្ខន្ធ ព្រោះសោត-
 សម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះយានសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះ
 ជីវ្ហសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។ ព្រោះកាយសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ ។ បេ ។
 ព្រោះមនោសម្ព័ស្សជាបច្ច័យ មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍
 ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន ជាតាមា-
 វចរក៏មាន ជាអរូបាវចរក៏មាន ជាអរូបាវចរក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន
 ចក្ខុវិញ្ញាណ ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មានច្រើនប្រការ
 យ៉ាងនេះឯង ។

នេះហៅថា វិញ្ញាណក្ខន្ធ ។

ចប់ អភិធម្មកាដ៏ដ៏យ ។

[៨៤] ខន្ធ ៥ គឺរូបក្ខន្ធ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ ។ បណ្តាខន្ធ ៥ ខន្ធជាកុសលប៉ុន្មាន ជាអកុសលប៉ុន្មាន
 ជាអព្យាក្រឹតប៉ុន្មាន ។ បេ ។ ប្រកបដោយសត្រូវប៉ុន្មាន មិនមានសត្រូវ
 ប៉ុន្មាន ។

[៨៥] រូបក្ខន្ធ ជាអព្យាក្រឹត ឯខន្ធ ៤ ជាកុសលក៏មាន ជា
 អកុសល ក៏មាន ជាអព្យាក្រឹត ក៏មាន ។ ខន្ធ ៤ មិនគប្បីពោល
 ថា ប្រកបដោយសុខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថា

អវិជ្ជាបដិកា វិវត្តោ

អនុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តាតិប តយោ
 ខន្ធ សិយា សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា
 ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា អនុក្ខមសុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តា ។ រូបក្ខន្ធា ឆេវ វិចាកនិ-
 ចាកនម្ពដម្ពា ចត្តារោ ខន្ធ សិយា វិចាកា សិយា
 វិចាកនម្ពដម្ពា សិយា ឆេវ វិចាកនិចាកនម្ពដម្ពា ។
 រូបក្ខន្ធា សិយា ឧបាទិន្នចានិយោ សិយា
 អនុបាទិន្នចានិយោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា ឧបា-
 ទិន្នចានិយោ សិយា អនុបាទិន្នចានិយោ សិយា
 អនុបាទិន្នចានិយោ ។ រូបក្ខន្ធា អសង្កលីដ្ឋ-
 សង្កលេសិកា ចត្តារោ ខន្ធ សិយា សង្កលីដ្ឋសង្ក-
 លេសិកា សិយា អសង្កលីដ្ឋសង្កលេសិកា សិយា
 អសង្កលីដ្ឋសង្កលេសិកា ។ រូបក្ខន្ធា អវិគត្តាវិ-
 ចារោ តយោ ខន្ធ សិយា អវិគត្តាសវិចារោ សិយា
 អវិគត្តាវិចារមត្តា សិយា អវិគត្តាវិចារោ សង្ខារក្ខន្ធា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ប្រកបដោយអទុក្ខបសុខវេទនាផងឡើយ ខន្ធ ៣ ប្រកបដោយសុខវេទនា
 ក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខបសុខវេទនាក៏
 មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនមែនជាវិបាក មិនមែនជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតី ខន្ធ
 ៤ ជាវិបាកក៏មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែនជាវិបាកទាំង
 មិនមែនជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មានកម្មប្រកបដោយ
 កិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខា-
 នានាក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក
 ហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខានានាក៏មាន ខន្ធ ៤ មានកម្មប្រកបដោយ
 កិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខា-
 នានាក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក
 ហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខានានាក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិ-
 លេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុ-
 ក្ខានានាក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធមិនសៅហ្មងហើយ តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង
 ខន្ធ ៤ សៅហ្មងហើយ ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មង
 ហើយ តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយ ទាំងមិនគួរ
 ដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនមានវិតក្កៈមិនមានវិចារៈ ខន្ធ
 ៣ មិនមានវិតក្កៈតែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈមាន
 ត្រឹមតែវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈទាំងមិនមានវិចារៈក៏មាន សង្ខារកន្ធ ១៧

វត្តវិរុទ្ធ បញ្ញបុព្វក

សិយា សវិតក្កសវិចារេ សិយា អវិតក្កវិចារមត្តោ
 សិយា អវិតក្កវិចារេ សិយា ន វត្តញ្ច សវិតក្កសវិ-
 ចារេតិបិ អវិតក្កវិចារមត្តោតិបិ អវិតក្កវិចារេតិបិ ។
 រូបក្ខន្ធា ន វត្តញ្ច បីតិសហគតោតិបិ សុខសហគ-
 តោតិបិ ឧបេក្ខាសហគតោតិបិ វេទនាខន្ធា សិយា
 បីតិសហគតោ ន សុខសហគតោ ន ឧបេក្ខាសហគ-
 តោ សិយា ន វត្តញ្ច បីតិសហគតោតិ តយោ ខន្ធា
 សិយា បីតិសហគតា សិយា សុខសហគតា សិយា
 ឧបេក្ខាសហគតា សិយា ន វត្តញ្ច បីតិសហគតា-
 តិបិ សុខសហគតាតិបិ ឧបេក្ខាសហគតាតិបិ ។
 រូបក្ខន្ធា នេវ ទស្សនេន ន ភាវនាយ បហាតញ្ច
 ចត្តារេ ខន្ធា សិយា ទស្សនេន បហាតញ្ច សិយា
 ភាវនាយ បហាតញ្ច សិយា នេវ ទស្សនេន ន ភាវនាយ
 បហាតញ្ច ។ រូបក្ខន្ធា នេវ ទស្សនេន ន ភាវនាយ
 បហាតញ្ចហេតុកា ចត្តារេ ខន្ធា សិយា ទស្សនេន
 បហាតញ្ចហេតុកា សិយា ភាវនាយ បហាតញ្ចហេតុ-
 កា សិយា នេវ ទស្សនេន ន ភាវនាយ បហាតញ្ច-
 ហេតុកា ។ រូបក្ខន្ធា នេវចយតាមិ នាបចយតាមិ

ខន្ធវិវាទ បញ្ហាបញ្ចកៈ

ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈជាមួយនឹងវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈមានត្រឹម
តែវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈទាំងមិនមានវិចារៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈជាមួយនឹងវិចារៈផង ថាមិនមានវិតក្កៈមានត្រឹម
តែវិចារៈផង ថាមិនមានវិតក្កៈទាំងមិនមានវិចារៈផងក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិន
គប្បីពោលថាកើតព្រមដោយបីតិផង ថាកើតព្រមដោយសុខផង ថាកើត
ព្រមដោយឧបេក្ខាផងឡើយ វេទនាខន្ធ កើតព្រមដោយបីតិ មិនកើត
ព្រមដោយសុខ មិនកើតព្រមដោយឧបេក្ខាក៏មាន មិនគប្បីពោលថាកើត
ព្រមដោយបីតិក៏មាន ខន្ធ ៣ កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយ
សុខៈក៏មាន កើតព្រមដោយឧបេក្ខាក៏មាន មិនគប្បីពោលថា កើតព្រម
ដោយបីតិផង ថាកើតព្រមដោយសុខៈផង ថាកើតព្រមដោយឧបេក្ខាផង
ក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ មិនគួរលះដោយការវិនាទេ
ខន្ធ ៤ គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន គួរលះដោយការវិនាក៏មាន មិនគួរលះ
ដោយទស្សនៈទាំងមិនគួរលះដោយការវិនាក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មានហេតុ
មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយការវិនា ខន្ធ ៤ មានហេតុ
គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយការវិនាក៏មាន មាន
ហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈទាំងមិនគួរលះដោយការវិនាក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ
មិនដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើង ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្យាក្នុងឡើង

អភិធម្មបិដកេ វិរាដ្ឋោ

ចត្តារោ ខន្ធ សិយា អាចយតាមិនោ សិយា អបច-
 យតាមិនោ សិយា នេវចយតាមិនោ នាបចតាមិនោ ។
 រូបត្ថន្ធនោ នេវសេត្វា នាសេត្វោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា
 សេត្វា សិយា អសេត្វា សិយា នេវសេត្វា នាសេ-
 ត្វា ។ រូបត្ថន្ធនោ បរិត្តោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា បរិត្តា
 សិយា មហាគុតា សិយា អប្បមាណា ។ រូបត្ថន្ធនោ
 អនាម្បណោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា បរិត្តាម្បណា
 សិយា មហាគុតាម្បណា សិយា អប្បមាណាម្បណា
 សិយា ន វត្ថុញ្ចា បរិត្តាម្បណាភិបិ មហាគុតាម្បណាភិបិ
 អប្បមាណាម្បណាភិបិ ។ រូបត្ថន្ធនោ មជ្ឈិមោ ចត្តារោ
 ខន្ធ សិយា ហិណ សិយា មជ្ឈិមា សិយា បណ្ឌិតា ។
 រូបត្ថន្ធនោ អនិយតោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា មិច្ឆត្ថនិ-
 យតា សិយា សម្មត្ថនិយតា សិយា អនិយតា ។ រូប-
 ត្ថន្ធនោ អនាម្បណោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា មត្តាម្បណា
 សិយា មគ្គហេតុកា សិយា មត្តាធិបតីនោ សិយា ន
 វត្ថុញ្ចា មត្តាម្បណាភិបិ មគ្គហេតុកាភិបិ មត្តាធិបតី-
 នោភិបិ ។ សិយា ឧប្បន្នា សិយា អនុប្បន្នា សិយា
 ឧប្បន្និនោ សិយា អតីតា សិយា អនាគតា សិយា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ខន្ធ ៤ ដល់នូវការសន្សំកត្យនឡើង ក៏មាន ដល់នូវការមិនសន្សំកត្យន
ឡើងក៏មាន មិនដល់នូវការសន្សំកត្យនឡើង ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្សំ
កត្យនឡើង ក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិន
មែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គល ខន្ធ ៤ ជារបស់សេក្ខបុគ្គលក៏មាន ជារបស់
អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជារបស់
អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មានសភាពតូចត្រូវ ខន្ធ ៤ មានសភាព
តូចត្រូវក៏មាន ដល់សភាពធំក៏មាន ប្រមាណមិនបានក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ
មិនមានអារម្មណ៍ ខន្ធ ៤ មានអារម្មណ៍តូចត្រូវក៏មាន មានអារម្មណ៍ដល់
សភាពធំក៏មាន មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបានក៏មាន មិនគប្បីពោល
ថា មានអារម្មណ៍តូចត្រូវផង ថា មានអារម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំផង ថា
មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបានផងក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ ជាកណ្តាល ខន្ធ
៤ ថោកទាបក៏មាន កណ្តាលក៏មាន ថ្លៃថ្នូរក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិន
ទៀង ខន្ធ ៤ មានសភាពខុសនឹងទៀងក៏មាន មានសភាពត្រូវនឹងទៀង
ក៏មាន មិនទៀងក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនមានអារម្មណ៍ ខន្ធ ៤ មានមគ្គ
ជាអារម្មណ៍ក៏មាន មានមគ្គជាហេតុក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន មិន
គប្បីពោលថា មានមគ្គជាអារម្មណ៍ផង ថាមានមគ្គជាហេតុផង ថាមាន
មគ្គជាអធិបតីផងក៏មាន ។ ខន្ធ ៤ កើតឡើងហើយក៏មាន មិនទាន់កើត
ឡើងក៏មាន ប្រុងនឹងកើតឡើងក៏មាន ជាអតីតក៏មាន ជាអនាគតក៏មាន

ខន្ធវិវត្ត បញ្ញបញ្ញកំ

បច្ចុប្បន្ន ។ រូបក្ខន្ធា អនាម្បណា ចត្តារោ ខន្ធា
សិយា អតីតារម្មណា សិយា អនាម្បណា សិយា
បច្ចុប្បន្នារម្មណា សិយា ន វត្ថុញ អតីតារម្មណាតិបិ
អនាម្បណាតិបិ បច្ចុប្បន្នារម្មណាតិបិ ។ សិយា
អដ្ឋតា សិយា តហិទ្ធា សិយា អដ្ឋតតហិទ្ធា ។
រូបក្ខន្ធា អនាម្បណា ចត្តារោ ខន្ធា សិយា
អដ្ឋតារម្មណា សិយា តហិទ្ធារម្មណា សិយា អដ្ឋ-
តតហិទ្ធារម្មណា សិយា ន វត្ថុញ អដ្ឋតារម្មណា-
តិបិ តហិទ្ធារម្មណាតិបិ អដ្ឋតតហិទ្ធារម្មណាតិបិ ។
ចត្តារោ ខន្ធា អនិទស្សនាប្បដិយោ រូបក្ខន្ធា សិយា
សនិទស្សនសប្បដិយោ សិយា អនិទស្សនសប្បដិ-
យោ សិយា អនិទស្សនាប្បដិយោ ។

[៨៦] ចត្តារោ ខន្ធា ន ហេតុ សង្ខារក្ខន្ធា
សិយា ហេតុ សិយា ន ហេតុ ។ រូបក្ខន្ធា អហេ-
តុកោ ចត្តារោ ខន្ធា សិយា សហេតុកោ សិយា
អហេតុកោ ។ រូបក្ខន្ធា ហេតុវិប្បយុត្តោ ចត្តារោ ខន្ធា
សិយា ហេតុសម្បយុត្តា សិយា ហេតុវិប្បយុត្តា ។

១. សូត្រ បញ្ចកប្បញ្ញៈ

ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនមានអារម្មណ៍ ខន្ធ ៤ មានអារម្មណ៍
ជាអតីតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាអនាគតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន
ក៏មាន មិនគប្បីពោលថា មានអារម្មណ៍ជាអតីតផង ថាមានអារម្មណ៍ជា
អនាគតផង ថាមានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នផងក៏មាន ។ ខន្ធ ៤ ជាខាងក្នុង
ក៏មាន ជាខាងក្រៅក៏មាន ជាខាងក្នុងនិងខាងក្រៅក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ
មិនមានអារម្មណ៍ ខន្ធ ៤ មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍
ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន មិនគប្បី
ពោលថា មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងផង ថាមានអារម្មណ៍ខាងក្រៅផង ថា
មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅផងក៏មាន ។ ខន្ធ ៤ មិនប្រកប
ដោយការឃើញទាំងមិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ទេ រូបក្ខន្ធ ប្រកបដោយ
ការឃើញទាំងប្រកបដោយការប៉ះពាល់ក៏មាន មិនប្រកបដោយការឃើញ
តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ក៏មាន មិនប្រកបដោយការឃើញ ទាំងមិន
ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ក៏មាន ។

[៨៦] ខន្ធ ៤ មិនមែនជាហេតុ ឯសង្ខារក្ខន្ធ ជាហេតុក៏មាន
មិនមែនជាហេតុក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនមានហេតុ ខន្ធ ៤ ប្រព្រឹត្តទៅ
ជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ ប្រាសចាក
ហេតុ ខន្ធ ៤ ប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រាសចាកហេតុក៏មាន ។

អភិធម្មបិដកេ វិរាដ្ឋោ

រូបក្ខន្ធន្តោ ន វត្ថុញ្ច ហេតុ ថេវ សហេតុកោ ចាតិបិ
 សហេតុកោ ថេវ ន ច ហេតុតិបិ តយោ ខន្ធន្តោ ន
 វត្ថុញ្ច ហេតុ ថេវ សហេតុកោ ចាតិ សិយា សហេតុកោ
 ថេវ ន ច ហេតុ សិយា ន វត្ថុញ្ច សហេតុកោ ថេវ ន
 ច ហេតុតិ សង្ខារក្ខន្ធន្តោ សិយា ហេតុ ថេវ សហេតុ-
 កោ ច សិយា សហេតុកោ ថេវ ន ច ហេតុ សិយា
 ន វត្ថុញ្ច ហេតុ ថេវ សហេតុកោ ចាតិបិ សហេ-
 តុកោ ថេវ ន ច ហេតុតិបិ ។ រូបក្ខន្ធន្តោ ន វត្ថុញ្ច
 ហេតុ ថេវ ហេតុសម្បយុត្តោ ចាតិបិ ហេតុសម្បយុត្តោ
 ថេវ ន ច ហេតុតិបិ តយោ ខន្ធន្តោ ន វត្ថុញ្ច ហេតុ
 ថេវ ហេតុសម្បយុត្តោ ចាតិ សិយា ហេតុសម្បយុត្តោ
 ថេវ ន ច ហេតុ សិយា ន វត្ថុញ្ច ហេតុសម្បយុត្តោ ថេវ
 ន ច ហេតុតិ សង្ខារក្ខន្ធន្តោ សិយា ហេតុ ថេវ ហេតុ-
 សម្បយុត្តោ ច សិយា ហេតុសម្បយុត្តោ ថេវ ន ច
 ហេតុ សិយា ន វត្ថុញ្ច ហេតុ ថេវ ហេតុសម្បយុត្តោ
 ចាតិបិ ហេតុសម្បយុត្តោ ថេវ ន ច ហេតុតិបិ ។ រូបក្ខ-
 ន្តោ ន ហេតុ អហេតុកោ តយោ ខន្ធន្តោ សិយា ន ហេតុ
 សហេតុកោ សិយា ន ហេតុ អហេតុកោ សង្ខារក្ខន្ធន្តោ

អភិធម្មបំណក វិភង្គ

រូបក្ខន្ធ មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល
 ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុតែមិនមែនជាហេតុផលឡើយ ខន្ធ ៣ មិន
 គប្បីពោលថា ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុទេ ប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងហេតុតែមិនមែនហេតុក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងហេតុតែមិនមែនហេតុក៏មាន សុឡារក្ខន្ធ ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុតែមិនមែនហេតុក៏
 មាន មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល ថា
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុផលក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិន
 គប្បីពោលថា ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុផល ថាប្រកបដោយហេតុ
 តែមិនមែនហេតុផលឡើយ ខន្ធ ៣ មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុទាំង
 ប្រកបដោយហេតុទេ ខន្ធ ៣ ប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏
 មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏មាន
 សុឡារក្ខន្ធ ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រកបដោយហេតុ
 តែមិនមែនហេតុក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុទាំងប្រកបដោយ
 ហេតុផល ថា ប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុផលក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ
 មិនមែនហេតុ ទាំងមិនមានហេតុ ខន្ធ ៣ មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅ
 មួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុ ទាំងមិនមានហេតុក៏មាន សុឡារក្ខន្ធ

វត្ថុវិភាគ បញ្ញាបុព្វកំ

សីលា ន ហេតុ សហេតុកោ សីលា ន ហេតុ
 អហេតុកោ សីលា ន វត្ថុញ្ច ន ហេតុ សហេតុ-
 កោតិបំ ន ហេតុ អហេតុកោតិបំ ។

[៨៧] សប្បត្ថយា សង្ខតា ។ ចត្តារោ ខន្ធ
 អនិទស្សនា រូបក្ខន្ធនោ សីលា សនិទស្សនោ សីលា
 អនិទស្សនោ ។ ចត្តារោ ខន្ធ អប្បដិយា រូបក្ខន្ធនោ
 សីលា សប្បដិយោ សីលា អប្បដិយោ ។ រូបក្ខន្ធនោ
 រូបំ ចត្តារោ ខន្ធ អរូបា ។ រូបក្ខន្ធនោ លោកិ-
 យោ ចត្តារោ ខន្ធ សីលា លោកិយា លោកុត្តរា ។
 កេនចិ វិញ្ញាយ្យា កេនចិ ន វិញ្ញាយ្យា ។

[៨៨] ចត្តារោ ខន្ធ នោ អាសវំ សង្ខារក្ខន្ធនោ
 សីលា អាសវំ សីលា នោ អាសវំ ។ រូបក្ខន្ធនោ
 សាសវំ ចត្តារោ ខន្ធ សីលា សាសវំ សីលា
 អនាសវំ ។ រូបក្ខន្ធនោ អាសវវិប្បយុត្តោ ចត្តារោ ខន្ធ
 សីលា អាសវសម្បយុត្តោ សីលា អាសវវិប្បយុត្តោ ។
 រូបក្ខន្ធនោ ន វត្ថុញ្ច អាសវំ ចេវ សាសវំ ចាតិ
 សាសវំ ចេវ នោ ច អាសវំ នយោ ខន្ធ

វន្តវិភង្គ បញ្ញាបុព្វកៈ

មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុទាំង
មិនមានហេតុក៏មាន មិនគប្បីពោលថា មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅ
ជាមួយនឹងហេតុផង ថាមិនមែនជាហេតុ ទាំងមិនមានហេតុផងក៏មាន ។

[៨៧] ពួកធម៌ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបច្ច័យ ត្រូវបច្ច័យប្រជុំគ្នា
តែង ។ ខន្ធ ៤ មិនប្រកបដោយការឃើញ រូបទុន្ធ ប្រកបដោយការ
ឃើញក៏មាន មិនប្រកបដោយការឃើញក៏មាន ។ ខន្ធ ៤ មិនប្រកប
ដោយការប៉ះពាល់ រូបទុន្ធ ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ក៏មាន មិនប្រកប
ដោយការប៉ះពាល់ក៏មាន ។ រូបទុន្ធ ជារូប ខន្ធ ៤ ជាអរូប ។ រូបទុន្ធ
ជាលោកិយ ខន្ធ ៤ ជាលោកិយ ជាលោកុត្តរក៏មាន ។ ខន្ធដែលគប្បី
ដឹងច្បាស់ ដោយវិញ្ញាណណាមួយ មិនគប្បីដឹងច្បាស់ ដោយវិញ្ញាណ
ណាមួយ ។

[៨៨] ខន្ធ ៤ មិនមែនអាសវៈ សង្ខារទុន្ធ ជាអាសវៈក៏មាន
មិនមែនអាសវៈក៏មាន ។ រូបទុន្ធ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ខន្ធ ៤
ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន មិនមានអាសវៈក៏មាន ។ រូបទុន្ធ
ប្រាសចាកអាសវៈ ខន្ធ ៤ ប្រកបដោយអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈ
ក៏មាន ។ រូបទុន្ធ មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
អាសវៈឡើយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈ ខន្ធ ៣

អភិធម្មបិដកេ វិភង្គោ

ន វត្ថុញ អាសវៈ ចេវ សាសវៈ ចាតិ សិយា សាសវៈ
 ចេវ ឆោ ច អាសវៈ សិយា ន វត្ថុញ សាសវៈ ចេវ
 ឆោ ច សាសវៈតិ សង្ខារក្ខត្តោ សិយា អាសវៈ ចេវ
 សាសវៈ ច សិយា សាសវៈ ឆោ ច អាសវៈ សិយា
 ន វត្ថុញ អាសវៈ ចេវ សាសវៈ ចាតិបិ សាសវៈ
 ចេវ ឆោ ច អាសវៈតិបិ ។ រូបក្ខត្តោ ន វត្ថុញ
 អាសវៈ ចេវ អាសវៈសម្មយុត្តោ ចាតិបិ អាសវៈស-
 ម្មយុត្តោ ចេវ ឆោ ច អាសវៈតិបិ តយោ ខន្ធ ន
 វត្ថុញ សាសវៈ ចេវ អាសវៈសម្មយុត្តោ ចាតិ សិយា
 អាសវៈសម្មយុត្តោ ចេវ ឆោ ច អាសវៈ សិយា ន វត្ថុញ
 អាសវៈសម្មយុត្តោ ចេវ ឆោ ច អាសវៈតិ សង្ខារក្ខត្តោ
 សិយា អាសវៈ ចេវ អាសវៈសម្មយុត្តោ ច សិយា
 អាសវៈសម្មយុត្តោ ចេវ ឆោ ច អាសវៈ សិយា
 ន វត្ថុញ អាសវៈ ចេវ អាសវៈសម្មយុត្តោ ចាតិបិ
 អាសវៈសម្មយុត្តោ ចេវ ឆោ ច អាសវៈតិបិ ។ រូបក្ខត្តោ
 អាសវៈសម្មយុត្តោសាសវៈ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា អាស-
 វៈសម្មយុត្តោសាសវៈ សិយា អាសវៈសម្មយុត្តោអនាសវៈ

អភិធម្មបិដក វិក័ត្ត

មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈទេ ប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រ-
 ព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន សង្ខារក្ខន្ធ ជាអា-
 សវៈទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអា-
 សវៈតែមិនមែនអាសវៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែន
 អាសវៈផងក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈទាំងប្រកបដោយ
 អាសវៈផង ថា ប្រកបដោយអាសវៈតែមិនមែនជាអាសវៈផងឡើយ ខន្ធ
 ៣ មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈទេ ប្រកប
 ដោយអាសវៈ តែមិនមែនជាអាសវៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកប
 ដោយអាសវៈទាំងមិនមែនអាសវៈក៏មាន សង្ខារក្ខន្ធ ជាអាសវៈទាំងប្រកប
 ដោយអាសវៈក៏មាន ប្រកបដោយអាសវៈតែមិនមែនអាសវៈក៏មាន មិន
 គប្បីពោលថា ជាអាសវៈទាំងប្រកបដោយអាសវៈផង ថា 'ប្រកបដោយ
 អាសវៈតែមិនមែនជាអាសវៈផងក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ ប្រាសចាកអាសវៈតែ
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ខន្ធ ៤ ប្រាសចាកអាសវៈតែប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមែនអាសវៈក៏មាន

សិយា ន វត្តញ្ចា អាសវវិប្បយុត្តសាសវាតិបិ អាសវ-
វិប្បយុត្តអនាសវាតិបិ ។

[៨៧] ចត្តារោ ខន្តា នោ សញ្ញោជនា សង្ខារ-
ក្ខន្ធា សិយា សញ្ញោជនំ សិយា នោ សញ្ញោជនំ ។
រូបក្ខន្ធា សញ្ញោជនិយោ ចត្តារោ ខន្តា សិយា
សញ្ញោជនិយោ សិយា អសញ្ញោជនិយោ ។ រូបក្ខន្ធា
សញ្ញោជនវិប្បយុត្តោ ចត្តារោ ខន្តា សិយា សញ្ញោ-
ជនសម្បយុត្តា សិយា សញ្ញោជនវិប្បយុត្តា ។ រូប-
ក្ខន្ធា ន វត្តញ្ចា សញ្ញោជនញ្ជៅ សញ្ញោជនិយោ
ចាតិ សញ្ញោជនិយោ ចេវ នោ ច សញ្ញោជនំ តយោ
ខន្តា ន វត្តញ្ចា សញ្ញោជនា ចេវ សញ្ញោជនិយោ ចាតិ
សិយា សញ្ញោជនិយោ ចេវ នោ ច សញ្ញោជនា
សិយា ន វត្តញ្ចា សញ្ញោជនិយោ ចេវ នោ ច
សញ្ញោជនាតិ សង្ខារក្ខន្ធា សិយា សញ្ញោជនញ្ជៅ-
វ សញ្ញោជនិយោ ច សិយា សញ្ញោជនិយោ ចេវ
នោ ច សញ្ញោជនំ សិយា ន វត្តញ្ចា សញ្ញោជន-
ញ្ជៅ សញ្ញោជនិយោ ចាតិបិ សញ្ញោជនិយោ ចេវ
នោ ច សញ្ញោជននិបិ ។ រូបក្ខន្ធា ន វត្តញ្ចា

ខន្ធវិវាទ បញ្ហាបុព្វតៈ

មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកភាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងភាសវៈ
ផង ថា ប្រាសចាកភាសវៈ ទាំងមិនមែនភាសវៈផងក៏មាន ។

[៨៩] ខន្ធ ៤ មិនមែនសញ្ញាជនៈ សង្ខារក្ខន្ធ ជាសញ្ញាជនៈ
ក៏មាន មិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញា-
ជនៈ ខន្ធ ៤ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍
ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ខន្ធ ៤ ប្រកប
ដោយសញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិន
គប្បីពោលថា ជាសញ្ញាជនៈទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈទេ ជា
ប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈ ខន្ធ ៣ មិនគប្បី
ពោលថា ជាសញ្ញាជនៈទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈឡើយ ជាប្រ-
យោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន សង្ខារក្ខន្ធ
ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ជាប្រយោជន៍
ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជា
សញ្ញាជនៈទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង ថាជាប្រយោជន៍ដល់
សញ្ញាជនៈតែមិនមែនសញ្ញាជនៈផងក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនគប្បីពោលថា

អភិធម្មបំណង វិវត្តោ

សញ្ញាជនញោវ សញ្ញាជនសម្បយុត្តោ ចាតិបិ ស-
 ញ្ញាជនសម្បយុត្តោ ចេវ នោ ច សញ្ញាជនន្ទិបិ
 តយោ ខន្ធ ន វត្តញ្ញា សញ្ញាជនា ចេវ សញ្ញាជន-
 សម្បយុត្តោ ចាតិ សិយា សញ្ញាជនសម្បយុត្តោ ចេវ
 នោ ច សញ្ញាជនា សិយា ន វត្តញ្ញា សញ្ញាជន-
 សម្បយុត្តោ ចេវ នោ ច សញ្ញាជនាតិ សង្ខារក្ខន្ធា
 សិយា សញ្ញាជនញោវ សញ្ញាជនសម្បយុត្តោ ច
 សិយា សញ្ញាជនសម្បយុត្តោ ចេវ នោ ច សញ្ញា-
 ជនំ សិយា ន វត្តញ្ញា សញ្ញាជនញោវ សញ្ញាជនស-
 ម្បយុត្តោ ចាតិបិ សញ្ញាជនសម្បយុត្តោ ចេវ នោ ច
 សញ្ញាជនន្ទិបិ ។ រូបក្ខន្ធា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តស-
 ញ្ញាជនិយោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា សញ្ញាជនវិប្បយុ-
 ត្តសញ្ញាជនិយោ សិយា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសសញ្ញា-
 ជនិយោ សិយា ន វត្តញ្ញា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសសញ្ញា-
 ជនិយោតិបិ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសសញ្ញាជនិយោតិបិ ។

(៩០) ចត្តារោ ខន្ធ នោ កន្តោ សង្ខារក្ខន្ធា
 សិយា កន្តោ សិយា នោ កន្តោ ។ រូបក្ខន្ធា
 កន្តនិយោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា កន្តនិយោ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ថា ប្រកបកដោយ
 សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈផងទេ ខន្ធ ៣ មិនគប្បីពោល
 ថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកបដោយសញ្ញាជនៈឡើយ ប្រកបដោយ
 សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកប
 ដោយសញ្ញាជនៈទាំងមិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន សង្ខារកូន ជាសញ្ញា-
 ជនៈទាំងប្រកបដោយសញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិន
 មែនសញ្ញាជនៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកប
 ដោយសញ្ញាជនៈផង ថា ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញា-
 ជនៈផងក៏មាន ។ រូបកូន ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈតែជាប្រយោជន៍ដល់
 សញ្ញាជនៈ ខន្ធ ៤ ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់
 សញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់
 សញ្ញាជនៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈទាំងជា
 ប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង ថា ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិន
 ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផងក៏មាន ។

[៩០] ខន្ធ ៤ មិនមែនគន្លុះ សង្ខារកូន ជាគន្លុះក៏មាន មិនមែន
 គន្លុះក៏មាន ។ រូបកូន គន្លុះគប្បីដោតក្រង ខន្ធ ៤ គន្លុះគប្បីដោតក្រងក៏មាន

ខន្ធវិរាដ្ឋេ បញ្ញាបុព្វកំ

សំយា អកន្ធនិយា ។ រូបក្ខន្ធនោ កន្ធវិប្បយុត្តោ ចត្តារោ
 ខន្ធនា សំយា កន្ធសម្បយុត្តា សំយា កន្ធវិប្បយុត្តា ។
 រូបក្ខន្ធនោ ន វត្ថុញ្ចា កន្ធនោ ថេវ កន្ធនិយោ ចាតិ កន្ធនិ-
 និយោ ថេវ នោ ច កន្ធនោ តយោ ខន្ធនា ន វត្ថុញ្ចា កន្ធនោ
 ថេវ កន្ធនិយោ ចាតិ សំយា កន្ធនិយោ ថេវ នោ ច កន្ធនោ
 សំយា ន វត្ថុញ្ចា កន្ធនិយោ ថេវ នោ ច កន្ធនាតិ សម្ពា-
 រក្ខន្ធនោ សំយា កន្ធនោ ថេវ កន្ធនិយោ ច សំយា កន្ធនិ-
 និយោ ថេវ នោ ច កន្ធនោ សំយា ន វត្ថុញ្ចា កន្ធនោ
 ថេវ កន្ធនិយោ ចាតិបិ កន្ធនិយោ ថេវ នោ ច កន្ធនោ-
 តិបិ ។ រូបក្ខន្ធនោ ន វត្ថុញ្ចា កន្ធនោ ថេវ កន្ធសម្ប-
 យុត្តោ ចាតិបិ កន្ធសម្បយុត្តោ ថេវ នោ ច កន្ធនាតិបិ
 តយោ ខន្ធនា ន វត្ថុញ្ចា កន្ធនោ ថេវ កន្ធសម្បយុត្តោ ចាតិ
 សំយា កន្ធសម្បយុត្តោ ថេវ នោ ច កន្ធនោ សំយា ន
 វត្ថុញ្ចា កន្ធសម្បយុត្តោ ថេវ នោ ច កន្ធនាតិ សម្ពា-
 រក្ខន្ធនោ សំយា កន្ធនោ ថេវ កន្ធសម្បយុត្តោ ច សំយា កន្ធស-
 ម្បយុត្តោ ថេវ នោ ច កន្ធនោ សំយា ន វត្ថុញ្ចា កន្ធនោ
 ថេវ កន្ធសម្បយុត្តោ ចាតិបិ កន្ធសម្បយុត្តោ ថេវ
 នោ ច កន្ធនាតិបិ ។ រូបក្ខន្ធនោ កន្ធវិប្បយុត្តកន្ធនិយោ

វត្ថុរំកង់ បញ្ហាបុព្វកៈ

គន្លឹះមិនគប្បីដោតក្រងក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ ប្រាសចាកគន្លឹះ ខន្ធ ៤ ប្រកប
ដោយគន្លឹះក៏មាន ប្រាសចាកគន្លឹះក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនគប្បីពោលថា
ជាគន្លឹះទាំងគន្លឹះគប្បីដោតក្រងឡើយ គន្លឹះគប្បីដោតក្រងតែមិនមែនគន្លឹះ
ខន្ធ ៣ មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លឹះទាំងគន្លឹះគប្បីដោតក្រងទេ គន្លឹះគប្បី
ដោតក្រង តែមិនមែនគន្លឹះក៏មាន មិនគប្បីពោលថា គន្លឹះគប្បីដោតក្រង
តែមិនមែនគន្លឹះក៏មាន សង្ខារក្ខន្ធ ជាគន្លឹះទាំងគន្លឹះគប្បីដោតក្រងក៏មាន
គន្លឹះគប្បីដោតក្រង តែមិនមែនគន្លឹះក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លឹះ
ទាំងគន្លឹះគប្បីដោតក្រងផង ថា គន្លឹះគប្បីដោតក្រងតែមិនមែនជាគន្លឹះ
ផងក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លឹះទាំងប្រកបដោយគន្លឹះផង
ថាប្រកបដោយគន្លឹះតែមិនមែនគន្លឹះផងឡើយ ខន្ធ ៣ មិនគប្បីពោលថា
ជាគន្លឹះទាំងប្រកបដោយគន្លឹះទេ ប្រកបដោយគន្លឹះតែមិនមែនគន្លឹះក៏មាន
មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយគន្លឹះ តែមិនមែនគន្លឹះក៏មាន សង្ខារក្ខន្ធ ជា
គន្លឹះទាំងប្រកបដោយគន្លឹះក៏មាន ប្រកបដោយគន្លឹះតែមិនមែនគន្លឹះក៏មាន
មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លឹះទាំងប្រកបដោយគន្លឹះផង ថា ប្រកបដោយគន្លឹះ
តែមិនមែនគន្លឹះផងក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ ប្រាសចាកគន្លឹះតែគន្លឹះគប្បីដោតក្រង

អភិធម្មបិដកេ វិរាដ្ឋោ

ចត្តារោ ខន្ធា សិយា កន្លងិយ្យុត្តកន្លងិយា សិយា
 កន្លងិយ្យុត្តកន្លងិយា សិយា ន វត្តញ្ច កន្លងិយ្យុត្ត-
 កន្លងិយាតិចិ កន្លងិយ្យុត្តកន្លងិយាតិចិ ។

[៧០] ចត្តារោ ខន្ធា នោ ឡិយា ។ បេ ។ នោ
 យោតា ។ បេ ។ នោ ជីវណា សម្ពាត្តន្តោ សិយា
 ជីវណំ សិយា នោ ជីវណំ ។ រូបត្តន្តោ ជីវ-
 ណិយោ ចត្តារោ ខន្ធា សិយា ជីវណិយា សិយា
 អជីវណិយា ។ រូបត្តន្តោ ជីវណាវិយ្យុត្តោ ចត្តារោ
 ខន្ធា សិយា ជីវណាសម្ពយ្យុត្តា សិយា ជីវណា-
 វិយ្យុត្តា ។ រូបត្តន្តោ ន វត្តញ្ច ជីវណាញោ
 ជីវណិយោ ចាតិ ជីវណិយោ ចេវ នោ ច ជីវណំ
 តយោ ខន្ធា ន វត្តញ្ច ជីវណាញោ ជីវណិយា
 ចាតិ សិយា ជីវណិយា ចេវ នោ ច ជីវណា
 សិយា ន វត្តញ្ច ជីវណិយា ចេវ នោ ច ជីវណាតិ
 សម្ពាត្តន្តោ សិយា ជីវណាញោ ជីវណិយោ ច
 សិយា ជីវណិយោ ចេវ នោ ច ជីវណំ សិយា ន
 វត្តញ្ច ជីវណាញោ ជីវណិយោ ចាតិចិ ជីវណិយោ

អភិធម្មបិណ្ឌ វិភង្គ

ខន្ធ ៤ ប្រាសចាកគន្លះ តែគន្លះគប្បីដោតក្រងក៏មាន ប្រាសចាកគន្លះ
ទាំងគន្លះមិនគប្បីដោតក្រងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកគន្លះតែ
គន្លះគប្បីដោតក្រងផង ថា ប្រាសចាកគន្លះ ទាំងគន្លះមិនគប្បីដោតក្រង
ផងក៏មាន ។

[៨១] ខន្ធ ៤ មិនមែនធុយៈ ។ បេ ។ មិនមែនយោគៈ ។ បេ ។
មិនមែននីវរណៈ សង្ខារក្ខន្ធ ជានីវរណៈក៏មាន មិនមែននីវរណៈ ក៏
មាន ។ រូបក្ខន្ធ ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ ខន្ធ ៤ ជាប្រយោជន៍ដល់
នីវរណៈក៏មាន មិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ ក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ
ប្រាសចាកនីវរណៈ ខន្ធ ៤ ប្រកបដោយនីវរណៈក៏មាន ប្រាសចាក
នីវរណៈក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនគប្បីពោលថា ជានីវរណៈ ទាំងជាប្រ-
យោជន៍ដល់នីវរណៈឡើយ ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តែមិនមែននី-
វរណៈ ខន្ធ ៣ មិនគប្បីពោលថា ជានីវរណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់
នីវរណៈទេ ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តែមិនមែននីវរណៈក៏មាន មិន
គប្បីពោលថា ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ ទាំងមិនមែននីវរណៈក៏មាន
សង្ខារក្ខន្ធ ជានីវរណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈក៏មាន ជាប្រ-
យោជន៍ដល់នីវរណៈ តែមិនមែននីវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជា
នីវរណៈទាំងជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង ថាជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ

ខន្ធវិរាដ្ឋេ បញ្ញាបុច្ឆកំ

ថេវ នោ ច ជីវណន្តិមំ ។ រូបក្ខន្ធា ន វត្ថុក្ខន្ធា ជីវណ-
 ណក្ខន្ធា ជីវណសម្បយុត្តោ ចាតិមំ ជីវណសម្ប-
 យុត្តោ ថេវ នោ ច ជីវណន្តិមំ ។ តយោ ខន្ធា ន
 វត្ថុក្ខន្ធា ជីវណក ថេវ ជីវណសម្បយុត្តោ ចាតិ សិយា
 ជីវណសម្បយុត្តោ ថេវ នោ ច ជីវណក សិយា ន
 វត្ថុក្ខន្ធា ជីវណសម្បយុត្តោ ថេវ នោ ច ជីវណតិ
 សម្ព័ន្ធក្ខន្ធា សិយា ជីវណក្ខន្ធា ជីវណសម្បយុត្តោ
 ច សិយា ជីវណសម្បយុត្តោ ថេវ នោ ច ជីវណំ
 សិយា ន វត្ថុក្ខន្ធា ជីវណក្ខន្ធា ជីវណសម្បយុត្តោ
 ចាតិមំ ជីវណសម្បយុត្តោ ថេវ នោ ច ជីវណន្តិមំ ។
 រូបក្ខន្ធា ជីវណវិប្បយុត្តជីវណិយោ ចត្តារោ ខន្ធា
 សិយា ជីវណវិប្បយុត្តជីវណិយោ សិយា ជីវណវិប្ប-
 យុត្តអជីវណិយោ សិយា ន វត្ថុក្ខន្ធា ជីវណវិប្បយុត្ត-
 ជីវណិយោតិមំ ជីវណវិប្បយុត្តអជីវណិយោតិមំ ។

[៧២] ចត្តារោ ខន្ធា នោ បរមាសោ សម្ព័ន្ធក្ខន្ធា
 ក្ខន្ធា សិយា បរមាសោ សិយា នោ បរមាសោ ។
 រូបក្ខន្ធា បរមដ្ឋោ ចត្តារោ ខន្ធា សិយា បរមដ្ឋោ
 សិយា អបរមដ្ឋោ ។ រូបក្ខន្ធា បរមាសវិប្បយុត្តោ

ខន្ធកែង បញ្ញាបុព្វតៈ

តែមិនមែននីវរណៈផងក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនគប្បីពោលថា ជានីវរណៈទាំង
ប្រកបដោយនីវរណៈផង ថា ប្រកបដោយនីវរណៈតែមិនមែននីវរណៈផង
ឡើយ ខន្ធ ៣ មិនគប្បីពោលថា ជានីវរណៈទាំងប្រកបដោយនីវរណៈ
ទេ ប្រកបដោយនីវរណៈ តែមិនមែននីវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
ប្រកបដោយនីវរណៈ តែមិនមែននីវរណៈក៏មាន សង្ខារក្ខន្ធ ជានីវរណៈ
ទាំងប្រកបដោយនីវរណៈក៏មាន ប្រកបដោយនីវរណៈ តែមិនមែននីវរ-
ណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជានីវរណៈ ទាំងប្រកបដោយនីវរណៈ
ផង ថា ប្រកបដោយនីវរណៈ តែមិនមែននីវរណៈផងក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ
ប្រាសចាកនីវរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ ខន្ធ ៤ ប្រាសចាកនី-
វរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនីវរណៈ ទាំង
មិនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកនីវរ-
ណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង ថា ប្រាសចាកនីវរណៈ ទាំង
មិនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផងក៏មាន ។

(៩២) ខន្ធ ៤ មិនមែនបរាមាសៈ សង្ខារក្ខន្ធ ជាបរា-
មាសៈ ក៏មាន មិនមែនបរាមាសៈ ក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ បរាមា-
សៈស្លាបអវ័ន្តល ខន្ធ ៤ បរាមាសៈស្លាបអវ័ន្តល ក៏មាន បរា-
មាសៈមិនស្លាបអវ័ន្តល ក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ ប្រាសចាកបរាមាសៈ

អភិធម្មបំណី វិរាជោ

តយោ ខន្ធ សិយា បរាមាសសម្បយុត្តោ សិយា បរា-
 មាសវិប្បយុត្តោ សុត្តរក្ខន្ធនោ សិយា បរាមាសសម្ប-
 យុត្តោ សិយា បរាមាសវិប្បយុត្តោ សិយា ន វត្តញ្ចោ
 បរាមាសសម្បយុត្តោតិបិ បរាមាសវិប្បយុត្តោតិបិ ។
 រូបក្ខន្ធនោ ន វត្តញ្ចោ បរាមាសោ ទេវ បរាមជ្ជា ចាតិ
 បរាមជ្ជា ទេវ នោ ច បរាមាសោ តយោ ខន្ធ ន
 វត្តញ្ចោ បរាមាសោ ទេវ បរាមជ្ជា ចាតិ សិយា បរាមជ្ជា
 ទេវ នោ ច បរាមាសោ សិយា ន វត្តញ្ចោ បរាមជ្ជា
 ទេវ នោ ច បរាមាសាតិ សុត្តរក្ខន្ធនោ សិយា ប-
 រាមាសោ ទេវ បរាមជ្ជា ច សិយា បរាមជ្ជា ទេវ
 នោ ច បរាមាសោ សិយា ន វត្តញ្ចោ បរាមាសោ
 ទេវ បរាមជ្ជា ចាតិបិ បរាមជ្ជា ទេវ នោ ច បរា-
 មាសោតិបិ ។ រូបក្ខន្ធនោ បរាមាសវិប្បយុត្តបរាមជ្ជា
 ចត្តារោ ខន្ធ សិយា បរាមាសវិប្បយុត្តបរាមជ្ជា
 សិយា បរាមាសវិប្បយុត្តអបរាមជ្ជា សិយា ន វត្តញ្ចោ
 បរាមាសវិប្បយុត្តបរាមជ្ជាតិបិ បរាមាសវិប្បយុត្តអបរា-
 មជ្ជាតិបិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ខន្ធ ៣ ប្រកបដោយបរាមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបរាមាសៈក៏មាន សង្ខារ-
 រក្ខន្ធ ប្រកបដោយបរាមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបរាមាសៈក៏មាន មិនគប្បី
 ពោលថា ប្រកបដោយបរាមាសៈផង ថា ប្រាសចាកបរាមាសៈផងក៏មាន ។
 រូបក្ខន្ធ មិនគប្បីពោលថា ជាបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈស្លាបអង្គីលឡើយ
 បរាមាសៈស្លាបអង្គីល តែមិនមែនបរាមាសៈ ខន្ធ ៣ មិនគប្បីពោលថា
 ជាបរាមាសៈទាំងបរាមាសៈស្លាបអង្គីលទេ បរាមាសៈស្លាបអង្គីល តែ
 មិនមែនបរាមាសៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា បរាមាសៈស្លាបអង្គីល តែ
 មិនមែនបរាមាសៈក៏មាន សង្ខារក្ខន្ធ ជាបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈស្លាប
 អង្គីលក៏មាន បរាមាសៈស្លាបអង្គីល តែមិនមែនបរាមាសៈក៏មាន មិនគប្បី
 ពោលថា ជាបរាមាសៈទាំងបរាមាសៈស្លាបអង្គីលផង ថាបរាមាសៈស្លាប
 អង្គីល តែមិនមែនបរាមាសៈផងក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ ប្រាសចាកបរាមាសៈ
 តែបរាមាសៈស្លាបអង្គីល ខន្ធ ៤ ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈ
 ស្លាបអង្គីលក៏មាន ប្រាសចាកបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈមិនស្លាបអង្គីល
 ក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកបរាមាសៈតែបរាមាសៈស្លាបអង្គីល
 ផង ថា ប្រាសចាកបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈមិនស្លាបអង្គីលផងក៏មាន ។

វត្តវិរាដ្ឋ បញ្ញាបុព្វក

[៧៣] រូបក្ខត្រោ អនាម្បណោ ចត្តារោ ខន្ធ
សារម្បណោ ។ ចត្តារោ ខន្ធ នោ ចិត្តា វិញ្ញាណ-
ក្ខត្រោ ចិត្តំ ។ តយោ ខន្ធ ចេតសីកា ទ្វេ
ខន្ធ អចេតសីកា ។ តយោ ខន្ធ ចិត្តសម្បយុត្តា
រូបក្ខត្រោ ចិត្តវិប្បយុត្តោ វិញ្ញាណក្ខត្រោ ន វត្តព្វោ
ចិត្តន ឥសម្បយុត្តាតិបិ ចិត្តន វិប្បយុត្តាតិបិ ។
តយោ ខន្ធ ចិត្តសំសដ្ឋា រូបក្ខត្រោ ចិត្តវិសំសដ្ឋោ
វិញ្ញាណក្ខត្រោ ន វត្តព្វោ ចិត្តន សំសដ្ឋាតិបិ
ចិត្តន វិសំសដ្ឋាតិបិ ។ តយោ ខន្ធ ចិត្តសម្បដ្ឋានា
វិញ្ញាណក្ខត្រោ នោ ចិត្តសម្បដ្ឋានោ រូបក្ខត្រោ សិយា
ចិត្តសម្បដ្ឋានោ សិយា នោ ចិត្តសម្បដ្ឋានោ ។ តយោ
ខន្ធ ចិត្តសហគុណោ វិញ្ញាណក្ខត្រោ នោ ចិត្តសហគុ
រូបក្ខត្រោ សិយា ចិត្តសហគុ សិយា នោ ចិត្តសហ-
គុ ។ តយោ ខន្ធ ចិត្តានុបវរិត្តោ វិញ្ញាណក្ខត្រោ
នោ ចិត្តានុបវរិត្ត រូបក្ខត្រោ សិយា ចិត្តានុបវរិត្ត
សិយា នោ ចិត្តានុបវរិត្ត ។ តយោ ខន្ធ ចិត្តសំសដ្ឋ-
សម្បដ្ឋានា ទ្វេ ខន្ធ នោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្បដ្ឋានា ។
តយោ ខន្ធ ចិត្តសំសដ្ឋសម្បដ្ឋានសហគុណោ ទ្វេ ខន្ធ

ខន្ធវិវាទ បញ្ហាបុព្វកៈ

(៩៣) រូបក្ខន្ធ មិនមានអារម្មណ៍ ខន្ធ ៤ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 អារម្មណ៍ ។ ខន្ធ ៤ មិនមែនចិត្ត វិញ្ញាណក្ខន្ធ ជាចិត្ត ។ ខន្ធ ៣ ជា
 ចេតសិក ខន្ធ ៤ មិនមែនចេតសិក ។ ខន្ធ ៣ ប្រកបដោយចិត្ត រូបក្ខន្ធ
 ប្រាសចាកចិត្ត វិញ្ញាណក្ខន្ធ មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយចិត្តផង ថា
 ប្រាសចាកចិត្តផងឡើយ ។ ខន្ធ ៣ ច្រឡំដោយចិត្ត រូបក្ខន្ធ ប្រាសចាក
 ការច្រឡំដោយចិត្ត វិញ្ញាណក្ខន្ធ មិនគប្បីពោលថា ច្រឡំដោយចិត្តផង
 ថាប្រាសចាកការច្រឡំដោយចិត្តផងឡើយ ។ ខន្ធ ៣ តាំងឡើងអំពីចិត្ត
 វិញ្ញាណក្ខន្ធ មិនបានតាំងឡើងអំពីចិត្ត រូបក្ខន្ធ តាំងឡើងអំពីចិត្តក៏មាន
 មិនតាំងឡើងអំពីចិត្តក៏មាន ។ ខន្ធ ៣ កើតជាមួយនឹងចិត្ត វិញ្ញាណក្ខន្ធ
 មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត រូបក្ខន្ធ កើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន មិនកើតជា
 មួយនឹងចិត្តក៏មាន ។ ខន្ធ ៣ ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត វិញ្ញាណក្ខន្ធ មិនប្រព្រឹត្ត
 ទៅតាមចិត្ត រូបក្ខន្ធ ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏
 មាន ។ ខន្ធ ៣ ច្រឡំទាំងតាំងឡើងអំពីចិត្ត ខន្ធ ៤ មិនច្រឡំទាំងមិន
 តាំងឡើងអំពីចិត្ត ។ ខន្ធ ៣ ច្រឡំទាំងតាំងឡើងទាំងកើតជាមួយនឹងចិត្ត

អភិធម្មបទិកា វិភង្គក្ក

នោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហគុណោ ។ តយោ ខន្ធ
 ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋាននុបវិត្តនោ ទ្វេ ខន្ធ នោ ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋាននុបវិត្តនោ ។ តយោ ខន្ធ ពាហិរា
 វិញ្ញាណក្ខន្ធា អដ្ឋត្តិកោ រូបក្ខន្ធា សីលា អដ្ឋត្តិ-
 កោ សីលា ពាហិរា ។ ចត្តារា ខន្ធ នុបាទា រូប-
 ក្ខន្ធា សីលា ឧបាទា សីលា នុបាទា សីលា ឧបា-
 ទិដ្ឋា សីលា អនុបាទិដ្ឋា ។

[៧២] ចត្តារា ខន្ធ នុបាទាសា សម្ពាសក្ខន្ធា
 សីលា ឧបាទានំ សីលា នុបាទានំ ។ រូបក្ខន្ធា ឧបាទា-
 និយោ ចត្តារា ខន្ធ សីលា ឧបាទានិយោ សីលា អ-
 នុបាទានិយោ ។ រូបក្ខន្ធា ឧបាទានវិប្បយុត្តោ ចត្តារា
 ខន្ធ សីលា ឧបាទានសម្បយុត្តោ សីលា ឧបាទានវិ-
 ប្បយុត្តោ ។ រូបក្ខន្ធា ន វត្ថុញ្ច ឧបាទានញ្ចេវ ឧបា-
 ទានិយោ ចាតិ ឧបាទានិយោ ចេវ នោ ច ឧបាទានំ
 តយោ ខន្ធ ន វត្ថុញ្ច ឧបាទានា ចេវ ឧបាទានិយោ
 ចាតិ សីលា ឧបាទានិយោ ចេវ នោ ច ឧបាទានា
 សីលា ន វត្ថុញ្ច ឧបាទានិយោ ចេវ នោ ច ឧបាទានាតិ
 សម្ពាសក្ខន្ធា សីលា ឧបាទានញ្ចេវ ឧបាទានិយោ ច

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ខន្ធ ២ មិនប្រឡំ មិនតាំងឡើង មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ។ ខន្ធ ៣ ប្រឡំ
 តាំងតាំងឡើងតាំងប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ខន្ធ ២ មិនប្រឡំ មិនតាំងឡើង
 មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ។ ខន្ធ ៣ ជាខាងក្រៅ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ជាខាងក្នុង
 រូបក្ខន្ធ ជាខាងក្នុងក៏មាន ជាខាងក្រៅក៏មាន ។ ខន្ធ ៤ មិនមែនទុបាទា
 រូបក្ខន្ធ ជាទុបាទាក៏មាន មិនមែនទុបាទាក៏មាន ជាទុបាទិន្ទ្រក៏មាន ជា
 អនុបាទិន្ទ្រក៏មាន ។

(៧៤) ខន្ធ ៤ មិនមែនទុបាទាន សង្ខារក្ខន្ធ ជាទុបាទានក៏មាន
 មិនមែនទុបាទានក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន ខន្ធ ៤
 ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន ក៏
 មាន ។ រូបក្ខន្ធ ប្រាសចាកទុបាទាន ខន្ធ ៤ ប្រកបដោយទុបាទានក៏មាន
 ប្រាសចាកទុបាទានក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនគប្បីពោលថា ជាទុបាទាន
 តាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានឡើយ ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានតែមិន
 មែនទុបាទាន ខន្ធ ៣ មិនគប្បីពោលថា ជាទុបាទានតាំងជាប្រយោជន៍
 ដល់ទុបាទានទេ ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តែមិនមែនទុបាទានក៏មាន
 មិនគប្បីពោលថា ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តែមិនមែនទុបាទានក៏
 មាន សង្ខារក្ខន្ធ ជាទុបាទាន តាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន

ខន្ធវិរាដ្ឋ បញ្ញាបុព្វក

សិយា ឧបាទានិយោ ថេវ នោ ច ឧបាទានំ សិយា
 ន វត្ថុញ្ចា ឧបាទានញ្ចេវ ឧបាទានិយោ ចាតិមិ
 ឧបាទានិយោ ថេវ នោ ច ឧបាទានន្តិមិ ។ រូបក្ខន្ធា
 ន វត្ថុញ្ចា ឧបាទានញ្ចេវ ឧបាទានសម្បយុត្តោ ចាតិមិ
 ឧបាទានសម្បយុត្តោ ថេវ នោ ច ឧបាទានន្តិមិ
 តិយោ ខន្ធា ន វត្ថុញ្ចា ឧបាទានា ថេវ ឧបាទានស-
 ម្បយុត្តោ ចាតិ សិយា ឧបាទានសម្បយុត្តោ ថេវ នោ
 ច ឧបាទានា សិយា ន វត្ថុញ្ចា ឧបាទានសម្បយុត្តោ
 ថេវ នោ ច ឧបាទានាតិ សង្ខារក្ខន្ធា សិយា
 ឧបាទានញ្ចេវ ឧបាទានសម្បយុត្តោ ច សិយា
 ឧបាទានសម្បយុត្តោ ថេវ នោ ច ឧបាទានំ សិយា
 ន វត្ថុញ្ចា ឧបាទានញ្ចេវ ឧបាទានសម្បយុត្តោតិមិ
 ឧបាទានសម្បយុត្តោ ថេវ នោ ច ឧបាទានន្តិមិ ។
 រូបក្ខន្ធា ឧបាទានវិប្បយុត្តឧបាទានិយោ ចត្តារោ
 ខន្ធា សិយា ឧបាទានវិប្បយុត្តឧបាទានិយោ សិយា
 ឧបាទានវិប្បយុត្តអនុបាទានិយោ សិយា ន វត្ថុញ្ចា
 ឧបាទានវិប្បយុត្តឧបាទានិយោតិមិ ឧបាទានវិប្បយុត្ត-
 អនុបាទានិយោតិមិ ។

ខន្ធវិវាទ បញ្ហាបុព្វតៈ

ជាប្រយោជន៍ដល់ទុប្បាទាន តែមិនមែនទុប្បាទានក៏មាន មិនគប្បីពោល
 ថា ជាទុប្បាទាន តាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុប្បាទានផង ថា ជាប្រយោជន៍
 ដល់ទុប្បាទាន តែមិនមែនទុប្បាទានផងក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនគប្បីពោល
 ថា ជាទុប្បាទាន តាំងប្រកបដោយទុប្បាទានផង ថា ប្រកបដោយ
 ទុប្បាទាន តែមិនមែនទុប្បាទានឡើយ ខន្ធ ៣ មិនគប្បីពោលថា ជា
 ទុប្បាទាន តាំងប្រកបដោយទុប្បាទានទេ ប្រកបដោយទុប្បាទាន តែមិន
 មែនទុប្បាទានក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយទុប្បាទាន តែមិន
 មែនទុប្បាទានក៏មាន សង្ខារក្ខន្ធ ជាទុប្បាទាន តាំងប្រកបដោយទុប្បាទាន
 ក៏មាន ប្រកបដោយទុប្បាទាន តែមិនមែនទុប្បាទានក៏មាន មិនគប្បីពោល
 ថា ជាទុប្បាទាន តាំងប្រកបដោយទុប្បាទានផង ថា ប្រកបដោយទុប្បា-
 ទាន តែមិនមែនទុប្បាទានផងក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ ប្រាសចាកទុប្បាទាន តែ
 ជាប្រយោជន៍ដល់ទុប្បាទាន ខន្ធ ៤ ប្រាសចាកទុប្បាទាន តែជាប្រយោជន៍
 ដល់ទុប្បាទានក៏មាន ប្រាសចាកទុប្បាទាន តាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់
 ទុប្បាទានក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកទុប្បាទានតែជាប្រយោជន៍
 ដល់ទុប្បាទានផង ថា ប្រាសចាកទុប្បាទាន តាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់
 ទុប្បាទានផងក៏មាន ។

[៧៥] ចត្តារោ ខន្ធោ នោ កិលេសោ សម្ពាទ្ធ-
 ន្ធោ សិយា កិលេសោ សិយា នោ កិលេសោ ។
 រូបក្ខន្ធន្ធោ សង្កិលេសិកោ ចត្តារោ ខន្ធោ សិយា
 សង្កិលេសិកោ សិយា អសង្កិលេសិកោ ។ រូបក្ខន្ធន្ធោ
 អសង្កិលេដ្ឋោ ចត្តារោ ខន្ធោ សិយា សង្កិលេដ្ឋោ សិយា
 អសង្កិលេដ្ឋោ ។ រូបក្ខន្ធន្ធោ កិលេសវិប្បយុត្តោ ចត្តារោ
 ខន្ធោ សិយា កិលេសសម្បយុត្តោ សិយា កិលេស-
 វិប្បយុត្តោ ។ រូបក្ខន្ធន្ធោ ន វត្តញ្ច កិលេសោ ថេវ
 សង្កិលេសិកោ ចាតិ សង្កិលេសិកោ ថេវ នោ ច
 កិលេសោ តយោ ខន្ធោ ន វត្តញ្ច កិលេសោ ថេវ
 សង្កិលេសិកោ ចាតិ សិយា សង្កិលេសិកោ ថេវ នោ
 ច កិលេសោ សិយា ន វត្តញ្ច សង្កិលេសិកោ ថេវ នោ
 ច កិលេសាតិ សម្ពាទ្ធន្ធោ សិយា កិលេសោ ថេវ
 សង្កិលេសិកោ ច សិយា សង្កិលេសិកោ ថេវ នោ ច
 កិលេសោ សិយា ន វត្តញ្ច កិលេសោ ថេវ សង្កិលេ-
 សិកោ ចាតិបិ សង្កិលេសិកោ ថេវ នោ ច កិលេ-
 សោតិបិ ។ រូបក្ខន្ធន្ធោ ន វត្តញ្ច កិលេសោ ថេវ សង្កិ-
 លេដ្ឋោ ចាតិបិ សង្កិលេដ្ឋោ ថេវ នោ ច កិលេសោតិបិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

(៩៥) ខន្ធ ៤ មិនមែនកិលេស សុទ្ធារក្ខន្ធ ជាតិលេសក៏មាន
 មិនមែនកិលេសក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ខន្ធ ៤ គួរ
 ដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ
 មិនសៅហ្មងហើយ ខន្ធ ៤ សៅហ្មងហើយក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយក៏
 មាន ។ រូបក្ខន្ធ ប្រាសចាកកិលេស ខន្ធ ៤ ប្រកបដោយកិលេសក៏មាន
 ប្រាសចាកកិលេសក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនគប្បីពោលថា ជាសេចក្តី
 សៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងឡើយ គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង
 តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មង ខន្ធ ៣ មិនគប្បីពោលថា ជាសេចក្តីសៅ-
 ហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងទេ គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តែមិន
 មែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង
 តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន សុទ្ធារក្ខន្ធ ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំង
 គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តី
 សៅហ្មងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេច-
 ក្តីសៅហ្មងផង ថា គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងតែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មង
 ផងក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនគប្បីពោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងសៅ-
 ហ្មងហើយផង ថា សៅហ្មងហើយតែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងផងឡើយ

ខន្ធវិវត្តេ បញ្ញាប្បវត្ត

តយោ ខន្ធនា ន វត្ថុញ កំលេសា ថេវ សុដ្ឋិលំដ្ឋា
 ចាតិ សំយា សុដ្ឋិលំដ្ឋា ថេវ នោ ច កំលេសា
 សំយា ន វត្ថុញ សុដ្ឋិលំដ្ឋា ថេវ នោ ច កំ-
 លេសាតិ សុដ្ឋាវត្តន្តោ សំយា កំលេសោ ថេវ
 សុដ្ឋិលំដ្ឋា ច សំយា សុដ្ឋិលំដ្ឋា ថេវ នោ ច
 កំលេសា សំយា ន វត្ថុញ កំលេសោ ថេវ
 សុដ្ឋិលំដ្ឋា ចាតិបិ សុដ្ឋិលំដ្ឋា ថេវ នោ ច កំលេ-
 សោតិបិ ។ រូបក្ខន្ធា ន វត្ថុញ កំលេសោ ថេវ
 កំលេសសម្មយុត្តោ ចាតិបិ កំលេសសម្មយុត្តោ
 ថេវ នោ ច កំលេសោតិបិ តយោ ខន្ធនា ន វត្ថុញ
 កំលេសា ថេវ កំលេសសម្មយុត្តោ ចាតិ សំយា
 កំលេសសម្មយុត្តោ ថេវ នោ ច កំលេសា សំយា
 ន វត្ថុញ កំលេសសម្មយុត្តោ ថេវ នោ ច កំលេ-
 សាតិ សុដ្ឋាវត្តន្តោ សំយា កំលេសោ ថេវ កំ-
 លេសសម្មយុត្តោ ច សំយា កំលេសសម្មយុត្តោ
 ថេវ នោ ច កំលេសោ សំយា ន វត្ថុញ

ខន្ធវិវាទ បញ្ហាបុព្វតៈ

ខន្ធ ៣ មិនគប្បីពោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងសៅហ្មងហើយទេ
 សៅហ្មងហើយ តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
 សៅហ្មងហើយ តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន សុទ្ធិរក្ខន្ធ ជា
 សេចក្តីសៅហ្មង ទាំងសៅហ្មងហើយក៏មាន សៅហ្មងហើយ តែមិន
 មែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំង
 សៅហ្មងហើយផង ថា សៅហ្មងហើយតែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងផង
 ក៏មាន ។ ប្រឡង មិនគប្បីពោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងប្រកប
 ដោយសេចក្តីសៅហ្មងផង ថា ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិន
 មែនសេចក្តីសៅហ្មងផងឡើយ ខន្ធ ៣ មិនគប្បីពោលថា ជាសេចក្តី
 សៅហ្មង ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងទេ ប្រកបដោយសេចក្តី
 សៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកប
 ដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន សុទ្ធិរក្ខន្ធ ជា
 សេចក្តីសៅហ្មង ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រកបដោយ
 សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា

អភិធម្មប្បដិកេ វិរាដ្ឋោ

តិលេសោ ថេវ តិលេសសសម្បយុត្តោ ហតិបិ តិ-
 លេសសសម្បយុត្តោ ថេវ នោ ច តិលេសោតិបិ ។
 រូបក្ខន្ធា តិលេសវិប្បយុត្តសង្កិលេសិកោ ចត្តារោ
 ខន្ធា សិយា តិលេសវិប្បយុត្តសង្កិលេសិកា សិយា
 តិលេសវិប្បយុត្តសសង្កិលេសិកា សិយា ន វត្តញ្ចា
 តិលេសវិប្បយុត្តសង្កិលេសិកាតិបិ តិលេសវិប្ប-
 យុត្តសសង្កិលេសិកាតិបិ ។

[៧៦] រូបក្ខន្ធា ន ទស្សនេន បហាតញ្ចោ
 ចត្តារោ ខន្ធា សិយា ទស្សនេន បហាតញ្ចោ សិយា
 ន ទស្សនេន បហាតញ្ចោ ។ រូបក្ខន្ធា ន ភាវនាយ
 បហាតញ្ចោ ចត្តារោ ខន្ធា សិយា ភាវនាយ បហាតញ្ចោ
 សិយា ន ភាវនាយ បហាតញ្ចោ ។ រូបក្ខន្ធា ន
 ទស្សនេន បហាតញ្ចោតុកោ ចត្តារោ ខន្ធា សិយា
 ទស្សនេន បហាតញ្ចោតុកោ សិយា ន ទស្សនេន
 បហាតញ្ចោតុកោ ។ រូបក្ខន្ធា ន ភាវនាយ បហាត-
 ញ្ចោតុកោ ចត្តារោ ខន្ធា សិយា ភាវនាយ បហាតញ្ចោ-
 តុកោ សិយា ន ភាវនាយ បហាតញ្ចោតុកោ ។

អភិធម្មប្បទាន វិភង្គ

ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងផង ថា ប្រកប
ដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ
ប្រាសចាកសេចក្តីសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ខន្ធ ៤ ប្រាស
ចាកសេចក្តីសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រាសចាកសេច-
ក្តីសៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
ប្រាសចាកសេចក្តីសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង ថា ប្រាស
ចាកសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផងក៏មាន ។

[៩៦] រូបក្ខន្ធ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ខន្ធ ៤ គួរលះដោយ
ទស្សនៈក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនគួរលះ
ដោយការវិនា ខន្ធ ៤ គួរលះដោយការវិនាក៏មាន មិនគួរលះដោយការវិនា
ក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ខន្ធ ៤ មាន
ហេតុគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈក៏
មាន ។ រូបក្ខន្ធ មានហេតុមិនគួរលះដោយការវិនា ខន្ធ ៤ មានហេតុ
គួរលះដោយការវិនាក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយការវិនាក៏មាន ។

វត្តវិរុទ្ធ បញ្ញាបុព្វកំ

រូបត្ថុន្ទោ អវិគតោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា សវិគតោ
 សិយា អវិគតោ ។ រូបត្ថុន្ទោ អវិចារោ ចត្តារោ ខន្ធ
 សិយា សវិចារោ សិយា អវិចារោ ។ រូបត្ថុន្ទោ អប្បត្តិ-
 កោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា សប្បត្តិកោ សិយា អប្ប-
 ត្តិកោ ។ រូបត្ថុន្ទោ ន បីតិសហគតោ ចត្តារោ ខន្ធ
 សិយា បីតិសហគតា សិយា ន បីតិសហគតា ។ ទ្វេ
 ខន្ធ ន សុខសហគតា តយោ ខន្ធ សិយា សុខស-
 ហគតា សិយា ន សុខសហគតា ។ ទ្វេ ខន្ធ ន
 ឧបេក្ខាសហគតា តយោ ខន្ធ សិយា ឧបេក្ខាស-
 ហគតា សិយា ន ឧបេក្ខាសហគតា ។ រូបត្ថុន្ទោ
 កាមាវចរោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា កាមាវចរោ សិយា
 ន កាមាវចរោ ។ រូបត្ថុន្ទោ ន រូចាវចរោ ចត្តារោ
 ខន្ធ សិយា រូចាវចរោ សិយា ន រូចាវចរោ ។ រូបត្ថុ-
 ន្ទោ ន អរូចាវចរោ ចត្តារោ ខន្ធ សិយា អរូចាវចរោ
 សិយា ន អរូចាវចរោ ។ រូបត្ថុន្ទោ បរិយាបន្នោ
 ចត្តារោ ខន្ធ សិយា បរិយាបន្នោ សិយា អបរិយា-
 បន្នោ ។ រូបត្ថុន្ទោ អនិយ្យានិកោ ចត្តារោ ខន្ធ

ខន្ធពិវត្ត បញ្ញាបុព្វតៈ

រូបក្ខន្ធ មិនមានវិតក្កៈ ខន្ធ ៤ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈក៏មាន មិន
 មានវិតក្កៈ ក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនមានវិចារៈ ខន្ធ ៤ ប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងវិចារៈក៏មាន មិនមានវិចារៈ ក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនមានប័តិ
 ខន្ធ ៤ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងប័តិក៏មាន មិនមានប័តិក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ
 មិនកើតព្រមដោយប័តិ ខន្ធ ៤ កើតព្រមដោយប័តិក៏មាន មិនកើតព្រម
 ដោយប័តិក៏មាន ។ ខន្ធ ២ មិនកើតព្រមដោយសុខៈ ខន្ធ ៣ កើតព្រម
 ដោយសុខៈក៏មាន មិនកើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន ។ ខន្ធ ២ មិនកើតព្រម
 ដោយឧបេក្ខា ខន្ធ ៣ កើតព្រមដោយឧបេក្ខាក៏មាន មិនកើតព្រមដោយ
 ឧបេក្ខាក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ ជាតាមាវចរ ខន្ធ ៤ ជាតាមាវចរក៏មាន មិនមែន
 តាមាវចរក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនមែនរូបាវចរ ខន្ធ ៤ ជារូបាវចរក៏មាន មិន
 មែនរូបាវចរក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនមែនអរូបាវចរ ខន្ធ ៤ ជាអរូបាវចរក៏
 មាន មិនមែនអរូបាវចរក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ ជាបរិយាបន្ទៈ ខន្ធ ៤ ជាបរិ-
 យាបន្ទៈក៏មាន ជាអបរិយាបន្ទៈក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ ជាអនិយ្យានិកៈ ខន្ធ ៤

អភិធម្មបិដកេ វិរាដ្ឋោ

សិយា និយ្យានិកា សិយា អនិយ្យានិកា ។ រូប-
 ក្ខត្តោ អនិយតោ ចត្តារោ ខន្ធា សិយា និយតា
 សិយា អនិយតា ។ រូបក្ខត្តោ សុទ្ធិតោ ចត្តារោ
 ខន្ធា សិយា សុទ្ធិតោ សិយា អនុត្តរោ ។ រូបក្ខត្តោ
 អរណោ ចត្តារោ ខន្ធា សិយា អរណោ សិយា
 អរណាតិ ។

បញ្ញាបុព្វំ ។

វន្តវិរាដ្ឋោ សមតោ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ជានិយ្យានិកៈក៏មាន ជាអនិយ្យានិកៈក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ ជាអនិយ្យតៈ

ខន្ធ ៤ ជានិយ្យតៈក៏មាន ជាអនិយ្យតៈក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ ជាសទ្ធកៈ

ខន្ធ ៤ ជាសទ្ធកៈក៏មាន ជាអនុត្តរៈក៏មាន ។ រូបក្ខន្ធ មិនមានសត្រូវ

ខន្ធ ៤ ប្រកបដោយសត្រូវក៏មាន មិនមានសត្រូវក៏មាន ។

ចប់ បញ្ញាបុព្វតៈ ។

ចប់ ខន្ធវិភង្គ ។

អាយតនវិភង្គោ

[៧៧] ឆ្មាទសាយតនំ ចក្ខុយតនំ រូចាយតនំ
សោតាយតនំ សង្ខាយតនំ យាណាយតនំ កន្ធូយតនំ
ជីវ្ហាយតនំ រសាយតនំ កាយាយតនំ ដោដ្ឋព្វាយតនំ
មនាយតនំ ធម្មាយតនំ ។

[៧៨] ចក្ខុំ អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា វិបរីណាមធម្មំ
រូចា អនិច្ចា ទុក្ខា អនត្តា វិបរីណាមធម្មា សោតំ អ-
និច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា វិបរីណាមធម្មំ សង្ខា អនិច្ចា ទុក្ខា
អនត្តា វិបរីណាមធម្មា យានំ អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា
វិបរីណាមធម្មំ កន្ធូ អនិច្ចា ទុក្ខា អនត្តា វិបរីណា-
មធម្មា ជីវ្ហា អនិច្ចា ទុក្ខា អនត្តា វិបរីណាមធម្មា
រសា អនិច្ចា ទុក្ខា អនត្តា វិបរីណាមធម្មា កាយោ
អនិច្ចោ ទុក្ខោ អនត្តោ វិបរីណាមធម្មោ ដោដ្ឋព្វា
អនិច្ចា ទុក្ខា អនត្តា វិបរីណាមធម្មា មនោ អនិច្ចោ
ទុក្ខោ អនត្តោ វិបរីណាមធម្មោ ធម្មា អនិច្ចា ទុក្ខា
អនត្តា វិបរីណាមធម្មា ។

សុត្តន្តបិដក ។

អាយតនវិភង្គ

[៩៧] អាយតនៈ ១២ គឺ ចក្ខុយតនៈ រូបាយតនៈ សោតា-
យតនៈ សង្ខាយតនៈ ឃានាយតនៈ គន្ធាយតនៈ ជីវ្ហាយតនៈ វសា-
យតនៈ កាយាយតនៈ វេទ្យាយតនៈ មនាយតនៈ ធម្មាយតនៈ ។

[៩៨] ភ្នែក មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាបស្ចេស្ចន្យ មានស-
ភាពប្រែប្រួល រូប មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាបស្ចេស្ចន្យ មានសភាព
ប្រែប្រួល ត្រចៀក មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាបស្ចេស្ចន្យ មានសភាព
ប្រែប្រួល សំឡេង មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាបស្ចេស្ចន្យ មានសភាព
ប្រែប្រួល ច្រមុះ មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាបស្ចេស្ចន្យ មានសភាពប្រែ
ប្រួល ភ្លិន មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាបស្ចេស្ចន្យ មានសភាពប្រែប្រួល
អណ្តាត មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាបស្ចេស្ចន្យ មានសភាពប្រែប្រួល
រស មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាបស្ចេស្ចន្យ មានសភាពប្រែប្រួល កាយ
មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាបស្ចេស្ចន្យ មានសភាពប្រែប្រួល សម្ផស្ស
មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាបស្ចេស្ចន្យ មានសភាពប្រែប្រួល មនោ មិន
ទៀង ជាទុក្ខ ជាបស្ចេស្ចន្យ មានសភាពប្រែប្រួល ធម៌ មិន
ទៀង ជាទុក្ខ ជាបស្ចេស្ចន្យ មានសភាពប្រែប្រួល ។

ចប់ សុត្តន្តកាដ៏យ ។

[៧៧] ឆ្មាធិសាយតនានំ ចក្ខុយតនំ សោតា-
យតនំ យាធាយតនំ ជីវ្ហយតនំ កាយាយតនំ មនា-
យតនំ រូចាយតនំ សង្ខាយតនំ កល្យាណយតនំ រសាយ-
តនំ ដោជ្ឈនាយតនំ ធម្មាយតនំ ។

[១០០] តត្ថ កតមំ ចក្ខុយតនំ ។ យំ ចក្ខុ-
ចត្ថន្នំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ បសាទោ ។ បេ ។
សុញ្ញា កាមោបេសោ ឥទំ វុច្ចតិ ចក្ខុយតនំ ។
តត្ថ កតមំ សោតាយតនំ យាធាយតនំ ជីវ្ហយតនំ
កាយាយតនំ ។ យោ កាយោ ចត្ថន្នំ មហាក្កតានំ
ឧបាទាយ បសាទោ ។ បេ ។ សុញ្ញា កាមោបេសោ
ឥទំ វុច្ចតិ កាយាយតនំ ។ តត្ថ កតមំ មនាយតនំ ។
ឯកវិជេន មនាយតនំ ដស្សសម្បយុត្តំ ។ ធុវិជេន
មនាយតនំ អត្ថិ សហេតុកំ អត្ថិ អហេតុកំ ។ តិវិជេន
មនាយតនំ អត្ថិ កុសលំ អត្ថិ អកុសលំ អត្ថិ អព្យា-
កតំ ។ បេ ។ ឯវំ ពហុវិជេន មនាយតនំ ឥទំ វុច្ចតិ
មនាយតនំ ។ តត្ថ កតមំ រូចាយតនំ ។ យំ រូចំ
ចត្ថន្នំ មហាក្កតានំ ឧបាទាយ វណ្ណានិកា ។ បេ ។

អភិធម្មបំណិក វិភង្គ

(៩៩) អាយតនៈ ១២ គឺ ចក្ខុយតនៈ សោតាយតនៈ ឃានាយតនៈ ជីវ្ហយតនៈ កាយាយតនៈ មនាយតនៈ រូបាយតនៈ សទ្ទាយតនៈ គន្ធាយតនៈ វសាយតនៈ ផោជ្ជញ្ញាយតនៈ ធម្មាយតនៈ ។

(១០០) បណ្ណាអាយតនៈទាំងនោះ ចក្ខុយតនៈ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុណា គឺ ប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខត្ត ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះហៅថា ចក្ខុយតនៈ ។ បណ្ណាអាយតនៈទាំងនោះ សោតាយតនៈ ឃានាយតនៈ ជីវ្ហយតនៈ កាយាយតនៈ តើដូចម្តេច ។ កាយណា គឺ ប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខត្ត ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះហៅថា កាយាយតនៈ ។ បណ្ណាអាយតនៈទាំងនោះ មនាយតនៈ តើដូចម្តេច ។ មនាយតនៈ មានប្រការមួយ បានដល់មនាយតនៈ ដែលប្រកបដោយផស្សៈ ។ មនាយតនៈ មានប្រការ ២ គឺ មនាយតនៈ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ មនាយតនៈ មានប្រការ ៣ គឺ មនាយតនៈ ជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ បេ ។ មនាយតនៈ មានច្រើនប្រការយ៉ាងនេះឯង នេះហៅថា មនាយតនៈ ។ បណ្ណាអាយតនៈទាំងនោះ រូបាយតនៈ តើដូចម្តេច ។ រូបណា គឺ ពណ៌បួន អាស្រ័យមហាក្ខត្ត ៤ ។ បេ ។

អាយតនវិរុទ្ធ បញ្ញាបុព្វកំ

រូបធាតុបេសា ឥន្ទំ វុច្ឆតិ រូបាយតនំ ។ តត្ថ កតតមំ
 សន្ទាយតនំ កន្ទាយតនំ រសាយតនំ ដោដ្ឋព្វាយត-
 នំ ។ បឋវីធាតុ ។ បេ ។ ដោដ្ឋព្វធាតុបេសា ឥន្ទំ
 វុច្ឆតិ ដោដ្ឋព្វាយតនំ ។ តត្ថ កតតមំ ធម្មាយតនំ ។
 វេទនាខន្ធោ សញ្ញាខន្ធោ សង្ខារក្ខន្ធោ យញ្ច រូបំ
 អនិទស្សនំ អប្បដិឃំ ធម្មាយតនបរិយាបន្នំ អសុត្វតា
 ច ធាតុ ។ តត្ថ កតតមោ វេទនាខន្ធោ ។ ឯក-
 វីរេន វេទនាខន្ធោ ដស្សសម្បយុត្តោ ។ បេ ។ ឯវំ
 តហុវីរេន វេទនាខន្ធោ អយំ វុច្ឆតិ វេទនាខន្ធោ ។
 តត្ថ កតតមោ សញ្ញាខន្ធោ ។ ឯកវីរេន សញ្ញាខន្ធោ
 ដស្សសម្បយុត្តោ ។ បេ ។ ឯវំ តហុវីរេន សញ្ញាខន្ធោ
 អយំ វុច្ឆតិ សញ្ញាខន្ធោ ។ តត្ថ កតតមោ សង្ខា-
 រក្ខន្ធោ ។ ឯកវីរេន សង្ខារក្ខន្ធោ ចិត្តសម្បយុត្តោ
 ។ បេ ។ ឯវំ តហុវីរេន សង្ខារក្ខន្ធោ អយំ វុច្ឆតិ
 សង្ខារក្ខន្ធោ ។ តត្ថ កតតមំ រូបំ អនិទស្សនំ អប្ប-
 ដិឃំ ធម្មាយតនបរិយាបន្នំ ។ ឥន្ទ្រិយំ ។ បេ ។
 កតតធើកាវេ អាហារាវេ ឥន្ទំ វុច្ឆតិ រូបំ អនិទស្សនំ

អាយតនវិក្ខន្ធ បញ្ញាបុព្វកៈ

ហៅថា រូបធាតុក៏បាន នេះហៅថា រូបាយតនៈ ។ បណ្តាអាយតនៈ
 ទាំងនោះ សទ្ទាយតនៈ គន្ធាយតនៈ វសាយតនៈ ផោដ្ឋពាយតនៈ
 តើដូចម្តេច ។ បបរីធាតុ ។ បេ ។ ហៅថាផោដ្ឋពធាតុ ក៏បាន
 នេះហៅថា ផោដ្ឋពាយតនៈ ។ បណ្តាអាយតនៈទាំងនោះ ធម្មាយ-
 តនៈ តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ សញ្ញាខន្ធ សង្ខារក្ខន្ធ ឬក៏
 រូបណា ជាអនិទេស្យនៈ ជាអប្បដិឃៈ រាប់បញ្ចូលក្នុងធម្មាយតនៈ ជា
 អសង្ខតធាតុ ។ បណ្តាខន្ធទាំងនោះ វេទនាខន្ធ តើដូចម្តេច ។ វេទនា-
 ខន្ធ មានប្រការមួយ បានដល់វេទនាខន្ធ ប្រកបដោយផស្សៈ ។ បេ ។
 វេទនាខន្ធ មានច្រើនប្រការ យ៉ាងនេះឯង នេះហៅថា វេទនាខន្ធ ។
 បណ្តាខន្ធទាំងនោះ សញ្ញាខន្ធ តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាខន្ធ មានប្រការ
 មួយ បានដល់សញ្ញាខន្ធ ប្រកបដោយផស្សៈ ។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធ
 មានច្រើនប្រការ យ៉ាងនេះឯង នេះហៅថា សញ្ញាខន្ធ ។ បណ្តាខន្ធ
 ទាំងនោះ សង្ខារក្ខន្ធ តើដូចម្តេច ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានប្រការមួយ បាន
 ដល់សង្ខារក្ខន្ធ ប្រកបដោយចិត្ត ។ បេ ។ សង្ខារក្ខន្ធ មានច្រើនប្រការ
 យ៉ាងនេះឯង នេះហៅថា សង្ខារក្ខន្ធ ។ បណ្តាខន្ធទាំងនោះ រូបជា
 អនិទេស្យនៈ ជាអប្បដិឃៈ រាប់បញ្ចូលក្នុងធម្មាយតនៈ តើដូចម្តេច ។
 គត្តិន្ទ្រិយ ។ បេ ។ កតទ្ធិវិញ្ញាណា ។ នេះហៅថា រូបជាអនិទេស្យនៈ

អភិធម្មបំណែក វិរាដ្ឋោ

អប្បដិឃំ ធម្មាយតនបរិយាប័ន្នំ ។ តត្ថ កតតមា អស-
 ដ្ឋតា ឆាតុ ។ វាគក្ខយោ ខោសក្ខយោ មោហក្ខយោ
 អយំ វុច្ចតិ អសដ្ឋតា ឆាតុ ។ ឥទំ វុច្ចតិ ធម្មាយតនំ ។

អភិធម្មរាជីនីយំ ។

[១០០] ប្បាទសាយតនានិ ចក្ខាយតនំ រូបាយ-
 តនំ ។ បេ ។ មនាយតនំ ធម្មាយតនំ ។ ប្បាទសដ្ឋំ
 អាយតនានំ កតិ កុសលា កតិ អកុសលា កតិ
 អព្យាកតា ។ បេ ។ កតិ សរណា កតិ អរណា ។

[១០២] ទសាយតនា អព្យាកតា ប្បាយតនា
 សីលា កុសលា សីលា អកុសលា សីលា អព្យា-
 កតា ។ ទសាយតនា ន វត្ថុញ្ច សុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តតិបិ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តតិបិ
 អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តតិបិ មនាយតនំ
 សីលា សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្ត សីលា ទុក្ខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្ត សីលា អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្ត ធម្មាយតនំ សីលា សុខាយ វេទនាយ ស-
 ម្បយុត្ត សីលា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្ត សីលា
 អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្ត សីលា ន វត្ថុញ្ច

អភិធម្មបំណង វិរាជ្ជ

ជាអប្បដិយៈ រាប់បញ្ចូលក្នុងធម្មាយតនៈ ។ បណ្តាអាយតនៈទាំងនោះ
 អសង្ខតធាតុ តើដូចម្តេច ។ ការអស់រាគៈ ការអស់ទោសៈ ការអស់
 មោហៈ នេះហៅថា អសង្ខតធាតុ ។ នេះហៅថា ធម្មាយតនៈ ។

ចប់ អភិធម្មភាជនីយ ។

[១០១] អាយតនៈ ១២ គឺ ចក្ខុអាយតនៈ រូបាវយតនៈ ។ វេ ។
 មនាយតនៈ ធម្មាយតនៈ ។ បណ្តាអាយតនៈ ១២ អាយតនៈ ជា
 កុសលប៉ុន្មាន ជាអកុសលប៉ុន្មាន ជាអព្យាក្រឹតប៉ុន្មាន ។ វេ ។ ប្រកប
 ដោយសត្រូវប៉ុន្មាន មិនមានសត្រូវប៉ុន្មាន ។

[១០២] អាយតនៈ ១០ ជាអព្យាក្រឹត អាយតនៈ ២ ជាកុសល
 ក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បី
 ពោលថា ប្រកបដោយសុខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង
 ថា ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាផងឡើយ មនាយតនៈ ប្រកបដោយ
 សុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខ-
 វេទនាក៏មាន ធម្មាយតនៈ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយ
 ទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន មិនគប្បីពោលថា

អាយតនវិរុទ្ធ បញ្ញាបុព្វកំ

សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តន្តិបំ ទុក្ខាយ វេទនាយ

សម្បយុត្តន្តិបំ អនុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្ប-

យុត្តន្តិបំ ទសាយតនា នេវ វិចារកនិចារកធម្មធម្មា

ន្ទាយតនា សិយា វិចារកា សិយា វិចារកធម្មធម្មា

សិយា នេវ វិចារកនិចារកធម្មធម្មា ។ មញ្ញាយតនា

ឧចានិទ្ធុចានានិយា សន្ទាយតនំ អនុចានិទ្ធុចានានិយំ

ចត្តារាយតនា សិយា ឧចានិទ្ធុចានានិយា សិយា

អនុចានិទ្ធុចានានិយា សិយា អនុចានិទ្ធុនុចានានិយា

ន្ទាយតនា សិយា ឧចានិទ្ធុចានានិយា សិយា អនុចា-

និទ្ធុចានានិយា សិយា អនុចានិទ្ធុនុចានានិយា ។

ទសាយតនា អសន្តិលំដ្ឋសន្តិលេសិកា ន្ទាយតនា

អាយតនវិភង្គ បញ្ញាបុព្វកៈ

ប្រកបដោយសុខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថា ប្រកប
ដោយអទុក្ខមសុខវេទនាផងក៏មាន អាយតនៈ ១០ មិនមែនជាវិបាកទាំង
មិនមែនជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតី អាយតនៈ ២ ជាវិបាកក៏មាន ជា
ធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនជាធម៌មាន
វិបាកជាប្រក្រតី ក៏មាន ។ អាយតនៈ ៥ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស
មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទាន សទ្ទា-
យតនៈ មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក
ហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទាន អាយតនៈ ៤ មានកម្មប្រកបដោយ
កិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខ-
ទានក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក
ហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទានក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយ
កិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់
ទុក្ខទានក៏មាន អាយតនៈ ២ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហា
ជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទានក៏មាន មិនមាន
កម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជា
ប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទានក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន
តណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទានក៏មាន ។
អាយតនៈ ១០ មិនសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង អាយតនៈ ២

អភិធម្មបំណែក វិរាដ្ឋោ

សិយា សុខ្ខីលីដ្ឋសុខ្ខីលេសិកា សិយា អសុខ្ខីលីដ្ឋ-
 សុខ្ខីលេសិកា សិយា អសុខ្ខីលីដ្ឋាសុខ្ខីលេសិកា ។
 ទសាយតនា អវិតក្កអវិចារា មនាយតនំ សិយា
 សវិតក្កសវិចារំ សិយា អវិតក្កវិចារមត្ថំ សិយា អវិត-
 ក្កអវិចារំ ធម្មាយតនំ សិយា សវិតក្កសវិចារំ សិយា
 អវិតក្កវិចារមត្ថំ សិយា អវិតក្កអវិចារំ សិយា ន
 វត្ថុញ្ចំ សវិតក្កសវិចារន្តិបិ អវិតក្កវិចារមត្ថន្តិបិ អវិ-
 តក្កាវិចារន្តិបិ ។ ទសាយតនា ន វត្ថុញ្ចា បីតិសហ-
 គតាតិបិ សុខសហគតាតិបិ ឧបេក្ខាសហគតាតិបិ
 ឆ្ងាយតនា សិយា បីតិសហគតា សិយា សុខស-
 ហគតា សិយា ឧបេក្ខាសហគតា សិយា ន វត្ថុញ្ចា
 បីតិសហគតាតិបិ សុខសហគតាតិបិ ឧបេក្ខាសហ-
 គតាតិបិ ។ ទសាយតនា នេវ ទស្សនេន ន ភាវនាយ
 បហាតញ្ចា ឆ្ងាយតនា សិយា ទស្សនេន បហាតញ្ចា
 សិយា ភាវនាយ បហាតញ្ចា សិយា នេវ ទស្សនេន
 ន ភាវនាយ បហាតញ្ចា ។ ទសាយតនា នេវ ទស្ស-
 នេន ន ភាវនាយ បហាតញ្ចាហត្ថកា ឆ្ងាយតនា

អវ័ធម្មប័ណ្ណ វិភង្គ

សៅហ្មងទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មងតែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មងទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។

អាយតនៈ ១០ មិនមានវិតក្កៈទាំងមិនមានវិចារៈ មនាយតនៈ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ ជាមួយនឹងវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈក៏មាន ធម្មាយតនៈ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ ជាមួយនឹងវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈជាមួយនឹងវិចារៈផង ថា មិនមានវិតក្កៈមានត្រឹមតែវិចារៈផង ថា មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា កើតព្រមដោយបីតិផង ថា កើតព្រមដោយសុខៈផង ថា កើតព្រមដោយឧបេក្ខាផងឡើយ អាយតនៈ ២ កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន កើតព្រមដោយឧបេក្ខាក៏មាន មិនគប្បីពោលថា កើតព្រមដោយបីតិផង ថា កើតព្រមដោយសុខៈផង ថា កើតព្រមដោយឧបេក្ខាផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយការវិនា អាយតនៈ ២ គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន គួរលះដោយការវិនាក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយការវិនាក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយការវិនា អាយតនៈ ២

អាយតនវិវដ្តិ បញ្ញាបុព្វកំ

សីលា ទស្សនេន បហាតត្វហេតុកា សីលា ភាវនាយ
 បហាតត្វហេតុកា សីលា នេវ ទស្សនេន ន ភាវនាយ
 បហាតត្វហេតុកា ។ ទសាយតនា នេវធមតាមិនោ
 នអបធមតាមិនោ ឆ្ងាយតនា សីលា អាយធមតាមិ-
 នោ សីលា អបធមតាមិនោ សីលា នេវធមតាមិនោ
 នអបធមតាមិនោ ។ ទសាយតនា នេវ សេត្វា នាសេ-
 ត្វា ឆ្ងាយតនា សីលា សេត្វា សីលា អសេត្វា សីលា
 នេវ សេត្វា នាសេត្វា ។ ទសាយតនា បរិត្តា ឆ្ងាយ-
 តនា សីលា បរិត្តា សីលា មហាគ្គតា សីលា អប្បមា-
 ណា ។ ទសាយតនា អនាម្ពណា ឆ្ងាយតនា សីលា
 បរិត្តាម្ពណា សីលា មហាគ្គតាម្ពណា សីលា អប្បមា-
 ណាម្ពណា សីលា ន វត្តត្វា បរិត្តាម្ពណាតិបិ មហា-
 គ្គតាម្ពណាតិបិ អប្បមាណាម្ពណាតិបិ ។ ទសាយ-
 តនា មជ្ឈិមា ឆ្ងាយតនា សីលា ហីនា សីលា មជ្ឈិមា
 សីលា បណីតា ។ ទសាយតនា អនិយតា ឆ្ងាយតនា
 សីលា មិច្ឆត្តនិយតា សីលា សម្មត្តនិយតា សីលា
 អនិយតា ។ ទសាយតនា អនាម្ពណា ឆ្ងាយតនា

អាយតនវិវត្ត បញ្ញាបុព្វតៈ

មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយការវិនាសក៏មាន
 មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយការវិនាសក៏មាន ។

អាយតនៈ ១០ មិនដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើង ទាំងមិនមែនមិនដល់នូវការ
 សន្យាក្នុងឡើង អាយតនៈ ២ ដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន មិនដល់
 នូវការសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន មិនដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើង ទាំងមិនមែន
 មិនដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនមែនជាបស្ចឹម
 សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជាបស្ចឹមសេក្ខបុគ្គល អាយតនៈ ២ ជាបស្ចឹម
 សេក្ខបុគ្គលក៏មាន ជាបស្ចឹមសេក្ខបុគ្គលក៏មាន មិនមែនជាបស្ចឹមសេក្ខ-
 បុគ្គល ទាំងមិនមែនជាបស្ចឹមសេក្ខបុគ្គលក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មាន
 សភាពតូចត្នា អាយតនៈ ២ មានសភាពតូចត្នាក៏មាន ដល់នូវសភាពធំ
 ក៏មាន ប្រមាណមិនបានក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនមានអារម្មណ៍ អាយ-
 តនៈ ២ មានអារម្មណ៍តូចត្នាក៏មាន មានអារម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំក៏មាន
 មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបានក៏មាន មិនគប្បីពោលថា មានអារម្មណ៍តូច
 ត្នាផង ថា មានអារម្មណ៍ដល់នូវសភាពធំផង ថា មានអារម្មណ៍ប្រមាណ
 មិនបានផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ជាកណ្តាល អាយតនៈ ២ ថាក
 ឋានក៏មាន កណ្តាលក៏មាន ឧត្តមក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនទៀង
 អាយតនៈ ២ មានសភាពខុសនឹងទៀងក៏មាន មានសភាពត្រូវនឹងទៀងក៏
 មាន មិនទៀងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនមានអារម្មណ៍ អាយតនៈ ២

អភិធម្មប្បដិសេ វិភង្គោ

សីលា មគ្គារម្មណា សីលា មគ្គហេតុកា សីលា
 មគ្គាធិបតីនោ សីលា ន វត្ថុញ មគ្គារម្មណាតិបិ
 មគ្គហេតុកាតិបិ មគ្គាធិបតីនោតិបិ ។ បញ្ចាយតនា
 សីលា ឧប្បដ្ឋា សីលា ឧប្បាទិនោ ន វត្ថុញ អនុប្ប-
 ដ្ឋាតិ សន្តាយតនំ សីលា ឧប្បដ្ឋំ សីលា អនុប្បដ្ឋំ ន
 វត្ថុញ ឧប្បាទិតិ បញ្ចាយតនា សីលា ឧប្បដ្ឋា សីលា
 អនុប្បដ្ឋា សីលា ឧប្បាទិនោ ធម្មាយតនំ សីលា ឧ-
 ប្បដ្ឋំ សីលា អនុប្បដ្ឋំ សីលា ឧប្បាទិ សីលា ន វត្ថុញ
 ឧប្បដ្ឋន្តិបិ អនុប្បដ្ឋន្តិបិ ឧប្បាទិតិបិ ។ ឯកាទសាយត-
 នា សីលា អតីតា សីលា អនាគតា សីលា បច្ចុប្បដ្ឋា
 ធម្មាយតនំ សីលា អតីតំ សីលា អនាគតំ សីលា
 បច្ចុប្បដ្ឋំ សីលា ន វត្ថុញ អតីតន្តិបិ អនាគតន្តិបិ
 បច្ចុប្បដ្ឋន្តិបិ ។ ទសាយតនា អនារម្មណា ទ្វាយតនា
 សីលា អតីតារម្មណា សីលា អនាគតារម្មណា
 សីលា បច្ចុប្បដ្ឋារម្មណា សីលា ន វត្ថុញ អតីតា-
 រម្មណាតិបិ អនាគតារម្មណាតិបិ បច្ចុប្បដ្ឋារម្មណាតិបិ
 សីលា អជ្ឈតា សីលា ពហិទ្វា សីលា អជ្ឈត-
 ពហិទ្វា ។ ទសាយតនា អនារម្មណា ទ្វាយតនា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

មានមគ្គជាអារម្មណ៍ក៏មាន មានមគ្គជាហេតុក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតីក៏
 មាន មិនគប្បីពោលថា មានមគ្គជាអារម្មណ៍ផង ថា មានមគ្គជាហេតុ
 ផង ថា មានមគ្គជាអធិបតីផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ៥ កើតហើយក៏
 មាន ប្រុងនឹងកើត តែមិនគប្បីពោលថា មិនទាន់កើតក៏មាន សុព្វា-
 យតនៈ កើតហើយក៏មាន មិនទាន់កើត តែមិនគប្បីពោលថា ប្រុងនឹង
 កើតក៏មាន អាយតនៈ ៥ កើតហើយក៏មាន មិនទាន់កើតក៏មាន ប្រុង
 នឹងកើតក៏មាន ធម្មាយតនៈ កើតហើយក៏មាន មិនទាន់កើតក៏មាន
 ប្រុងនឹងកើតក៏មាន មិនគប្បីពោលថា កើតហើយផង ថា មិនទាន់
 កើតផង ថា ប្រុងនឹងកើតផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១១ ជាអតីតក៏
 មាន ជាអនាគតក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាអតីតក៏មាន
 ជាអនាគតក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាអតីតផង ថា
 ជាអនាគតផង ថា ជាបច្ចុប្បន្នផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនមាន
 អារម្មណ៍ អាយតនៈ ២ មានអារម្មណ៍ជាអតីតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជា
 អនាគតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន មិនគប្បីពោលថា មាន
 អារម្មណ៍ជាអតីតផង ថា មានអារម្មណ៍ជាអនាគតផង ថា មានអារម្មណ៍
 ជាបច្ចុប្បន្នផងក៏មាន ជាខាងក្នុងក៏មាន ជាខាងក្រៅក៏មាន ជាខាងក្នុង
 នឹងខាងក្រៅក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនមានអារម្មណ៍ អាយតនៈ ២

អាយតនវិរុទ្ធ វត្តបុព្វក

សិយា អដ្ឋត្តាម្មណា សិយា ពហិទ្ធាម្មណា សិយា
អដ្ឋត្តពហិទ្ធាម្មណា សិយា ន វត្តញ្ច អដ្ឋត្តាម្មណា-
តិបិ ពហិទ្ធាម្មណា តិបិ អដ្ឋត្តពហិទ្ធាម្មណា តិបិ ។
ទ្វាយតនំ សនិទស្សនសប្បដិយំ នវាយតនា អនិ-
ទស្សនសប្បដិយា ទ្វាយតនា អនិទស្សនាប្បដិយា ។

[១០៣] ឯកានិសាយតនា ន ហេតុ ធម្មាយតនំ
សិយា ហេតុ សិយា ន ហេតុ ។ និសាយតនា
អហេតុកា ទ្វាយតនា សិយា សហេតុកា សិយា
អហេតុកា ។ និសាយតនា ហេតុវិប្បយុត្តា ទ្វាយតនា
សិយា ហេតុសម្បយុត្តា សិយា ហេតុវិប្បយុត្តា ។
និសាយតនា ន វត្តញ្ច ហេតុ ថេវ សហេតុកា ពាតិបិ
សហេតុកា ថេវ ន ច ហេតុតិបិ មនាយតនំ ន វត្តញ្ច
ហេតុ ថេវ សហេតុកញ្ចាតិ សិយា សហេតុកញ្ចោវ
ន ច ហេតុ សិយា ន វត្តញ្ច សហេតុកញ្ចោវ ន ច
ហេតុតិ ធម្មាយតនំ សិយា ហេតុ ថេវ សហេតុកញ្ច
សិយា សហេតុកញ្ចោវ ន ច ហេតុ សិយា ន វត្តញ្ច

អាយតនវិវត្ត បញ្ញាបច្ចេកៈ

មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍
 តាំងខាងក្នុងតាំងខាងក្រៅក៏មាន មិនគប្បីពោលថា មានអារម្មណ៍ខាង
 ក្នុងផង ថា មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅផង ថា មានអារម្មណ៍តាំងខាងក្នុង
 តាំងខាងក្រៅផងក៏មាន ។ រូបាយតនៈ ប្រកបដោយការឃើញ តាំង
 ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ អាយតនៈ ៩ មិនប្រកបដោយការឃើញ តែ
 ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ អាយតនៈ ២ មិនប្រកបដោយការឃើញ តាំង
 មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។

[១០៣] អាយតនៈ ១១ មិនមែនហេតុ ធម្មាយតនៈ ជាហេតុក៏
 មាន មិនមែនហេតុក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនមានហេតុ អាយតនៈ
 ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ អាយតនៈ
 ១០ ប្រាសចាកហេតុ អាយតនៈ ២ ប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រាសចាក
 ហេតុក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុ តាំងប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងហេតុផង ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែន
 ហេតុផងឡើយ មនាយតនៈ មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុតាំងប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងហេតុទេ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏
 មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុ
 ក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាហេតុ តាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏មាន មិនគប្បីពោលថា

អភិធម្មបទិកោ វិរាត្តោ

ហេតុ ចេវ សហេតុកក្កានុតិបិ សហេតុកក្កោវ ន ច
 ហេតុតិបិ ។ ទសាយតនា ន វត្ថុញ ហេតុ ចេវ ហេតុ-
 សម្បយុត្តា ចាតិបិ ហេតុសម្បយុត្តា ចេវ ន ច ហេតុ-
 តិបិ មនាយតនំ ន វត្ថុញ ហេតុ ចេវ ហេតុសម្បយុត្ត-
 ក្កានុ សិយា ហេតុសម្បយុត្តក្កោវ ន ច ហេតុ សិយា
 ន វត្ថុញ ហេតុសម្បយុត្តក្កោវ ន ច ហេតុតិ ធម្មា-
 យតនំ សិយា ហេតុ ចេវ ហេតុសម្បយុត្តក្កោ សិយា
 ហេតុសម្បយុត្តក្កោវ ន ច ហេតុ សិយា ន វត្ថុញ
 ហេតុ ចេវ ហេតុសម្បយុត្តក្កានុតិបិ ហេតុសម្បយុត្ត-
 ក្កោវ ន ច ហេតុតិបិ ។ ទសាយតនា ន ហេតុ អហេ-
 តុកា មនាយតនំ សិយា ន ហេតុ សហេតុកំ សិយា
 ន ហេតុ អហេតុកំ ធម្មាយតនំ សិយា ន ហេតុ ស-
 ហេតុកំ សិយា ន ហេតុ អហេតុកំ សិយា ន វត្ថុញ
 ន ហេតុ សហេតុកន្តិបិ ន ហេតុ អហេតុកន្តិបិ ។

[១០៤] ឯកាទសាយតនា សប្បច្ចយា ធម្មា-
 យតនំ សិយា សប្បច្ចយំ សិយា អប្បច្ចយំ ។ ឯ-
 កាទសាយតនា សង្កតា ធម្មាយតនំ សិយា សង្កតំ
 សិយា អសង្កតំ ។ ឯកាទសាយតនា អនិទស្សនា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ជាហេតុ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុផលក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោល
 ថា ជាហេតុ ទាំងប្រកបដោយហេតុផល ថា ប្រកបដោយហេតុ តែមិន
 មែនហេតុផលឡើយ មនាយតនៈ មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុ ទាំង
 ប្រកបដោយហេតុទេ ប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏មាន មិន
 គប្បីពោលថា ប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏មាន ធម្មាយតនៈ
 ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រកបដោយហេតុតែមិនមែនហេតុ
 ក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុផល ថា ប្រកប
 ដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុផលក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនមែនហេតុ
 ទាំងមិនមានហេតុ មនាយតនៈ មិនមែនហេតុតែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 ហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុ ទាំងមិនមានហេតុក៏មាន ធម្មាយតនៈ មិន
 មែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុ ទាំង
 មិនមានហេតុក៏មាន មិនគប្បីពោលថា មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងហេតុផល ថា មិនមែនហេតុ ទាំងមិនមានហេតុផលក៏មាន ។

(១០៤) អាយតនៈ ១១ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបច្ច័យ ធម្មាយតនៈ
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបច្ច័យក៏មាន មិនមានបច្ច័យក៏មាន ។ អាយតនៈ
 ១១ មានបច្ច័យតាក់តែង ធម្មាយតនៈ មានបច្ច័យតាក់តែងក៏មាន ឥត
 មានបច្ច័យតាក់តែងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១១ មិនប្រកបដោយការឃើញ

អាយតនវិវត្តេ បញ្ញាបុព្វកំ

រូបាយតនំ សន្តិទស្សនំ ។ ទសាយតនា សម្បជ្ជិយា
 ឆ្ងាយតនា អម្បជ្ជិយា ។ ទសាយតនា រូបា មនាយ-
 តនំ អរូបំ ធម្មាយតនំ សិយា រូបំ សិយា អរូបំ ។
 ទសាយតនា លោកិយា ឆ្ងាយតនា សិយា លោកិ-
 យា សិយា លោកុត្តរា ។ កេនចិ វិញ្ញាយ្យ កេ-
 នចិ ន វិញ្ញាយ្យ ។

[១០៥] ឯកាទសាយតនា នោ អាសវំ ធម្ម-
 យតនំ សិយា អាសវេ សិយា នោ អាសវេ ។
 ទសាយតនា សាសវំ ឆ្ងាយតនា សិយា សាសវំ
 សិយា អនាសវំ ។ ទសាយតនា អាសវវិប្បយុត្តា
 ឆ្ងាយតនា សិយា អាសវសម្បយុត្តា សិយា អា-
 សវវិប្បយុត្តា ។ ទសាយតនា ន វត្ថុញ អាសវំ
 ចេវ សាសវំ ចាតិ សាសវំ ចេវ នោ ច អាសវំ
 មនាយតនំ ន វត្ថុញ អាសវេ ចេវ សាសវញ្ញាតិ
 សិយា សាសវញ្ញេវ នោ ច អាសវេ សិយា ន វត្ថុញ
 សាសវញ្ញេវ នោ ច អាសវេតិ ធម្មាយតនំ សិយា
 អាសវេ ចេវ សាសវញ្ញ សិយា សាសវញ្ញេវ នោ ច
 អាសវេ សិយា ន វត្ថុញ អាសវេ ចេវ សាសវញ្ញាតិ

អាយតនវិរុទ្ធ បញ្ចកបុច្ឆេ:

រូបាយតនៈ ប្រកបដោយការឃើញ ។ អាយតនៈ ១០ ប្រកបដោយការ
 ប៉ះពាល់ អាយតនៈ ២ មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។ អាយតនៈ ១០
 មានរូប មនាយតនៈ មិនមានរូប ធម្មាយតនៈ មានរូបក៏មាន គត្តរូបក៏
 មាន ។ អាយតនៈ ១០ ជាលោកិយ អាយតនៈ ២ ជាលោកិយក៏មាន
 ជាលោកុត្តរក៏មាន ។ គប្បីដឹងដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន មិនគប្បី
 ដឹងដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន ។

[១០៥] អាយតនៈ ១១ មិនមែនអាសវៈ ធម្មាយតនៈ ជាអាសវៈ
 ក៏មាន មិនមែនអាសវៈក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 អាសវៈ អាយតនៈ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន មិនមានអា-
 សវៈក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាកអាសវៈ អាយតនៈ ២ ប្រកប
 ដោយអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បី
 ពេលថា ជាអាសវៈទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈឡើយ ប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈ មនាយតនៈ មិនគប្បីពេលថា
 ជាអាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈទេ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 អាសវៈតែមិនមែនអាសវៈក៏មាន មិនគប្បីពេលថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 អាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាអាសវៈទាំងប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈតែមិនមែនអាសវៈ
 ក៏មាន មិនគប្បីពេលថា ជាអាសវៈទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង

អភិធម្មបិដកេ វិភង្គោ

សាសវត្ថុញ្ចោ នោ ច អាសវត្ថុតិច្ឆិ ។ ទសាយតនា ន
 វត្ថុញ្ចោ អាសវត្ថុ ចេវ អាសវសម្បយុត្តា ចាតិច្ឆិ អាស-
 វសម្បយុត្តា ចេវ នោ ច អាសវត្ថុតិច្ឆិ មនាយតនំ ន
 វត្ថុញ្ចោ អាសវត្ថុ ចេវ អាសវសម្បយុត្តញ្ចាតិ សិយា
 អាសវសម្បយុត្តញ្ចោ នោ ច អាសវត្ថុ សិយា ន
 វត្ថុញ្ចោ អាសវសម្បយុត្តញ្ចោ នោ ច អាសវត្ថុ ធម្មា-
 យតនំ សិយា អាសវត្ថុ ចេវ អាសវសម្បយុត្តញ្ចា
 សិយា អាសវសម្បយុត្តញ្ចោ នោ ច អាសវត្ថុ សិយា
 ន វត្ថុញ្ចោ អាសវត្ថុ ចេវ អាសវសម្បយុត្តញ្ចាតិច្ឆិ អា-
 សវសម្បយុត្តញ្ចោ នោ ច អាសវត្ថុតិច្ឆិ ។ ទសាយ-
 តនា អាសវសម្បយុត្តសាសវត្ថុ ឆាយតនា សិយា អា-
 សវសម្បយុត្តសាសវត្ថុ សិយា អាសវសម្បយុត្តអនាសវត្ថុ
 សិយា ន វត្ថុញ្ចោ អាសវសម្បយុត្តសាសវត្ថុតិច្ឆិ អាសវ-
 សម្បយុត្តអនាសវត្ថុតិច្ឆិ ។

[១០៦] ឯកាទសាយតនា នោ សញ្ញោជនា ធម្មា-
 យតនំ សិយា សញ្ញោជនំ សិយា នោ សញ្ញោជនំ ។
 ទសាយតនា សញ្ញោជនិយា ឆាយតនា សិយា ស-
 ញ្ញោជនិយា សិយា អសញ្ញោជនិយា ។ ទសាយតនា

អភិធម្មបិដក វិក័ត្ត

ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈតែមិនមែនអាសវៈផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈទាំងប្រកបដោយអាសវៈផង ថា ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈផងឡើយ មនាយតនៈ មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈទេ ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាអាសវៈទាំងប្រកបដោយអាសវៈ ក៏មាន ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈផង ថា ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ អាយតនៈ ២ ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមានអាសវៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ថា ប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមានអាសវៈផងឡើយ ។

(១០៦) អាយតនៈ ១១ មិនមែនសញ្ញាជនៈ ធម្មាយតនៈ ជាសញ្ញាជនៈក៏មាន មិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ អាយតនៈ ២ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន មិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០

សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា ឆ្ងាយតនា សីលា សញ្ញាជនស-
 ម្បយុត្តា សីលា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា ។ ទសាយតនា
 ន វត្ថុញ សញ្ញាជនា ថេវ សញ្ញាជនិយា ចាតិ
 សញ្ញាជនិយា ថេវ នោ ច សញ្ញាជនា មនាយតនំ
 ន វត្ថុញ សញ្ញាជនញោវ សញ្ញាជនិយញោតិ សីលា
 សញ្ញាជនិយញោវ នោ ច សញ្ញាជនន្តិ ធម្មាយតនំ
 សីលា សញ្ញាជនញោវ សញ្ញាជនិយញោ សីលា
 សញ្ញាជនិយញោវ នោ ច សញ្ញាជនំ សីលា ន
 វត្ថុញ សញ្ញាជនញោវ សញ្ញាជនិយញោតិបិ សញ្ញា-
 ជនិយញោវ នោ ច សញ្ញាជនន្តិបិ ។ ទសាយតនា
 ន វត្ថុញ សញ្ញាជនា ថេវ សញ្ញាជនសម្បយុត្តា
 ចាតិបិ សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច សញ្ញា-
 ជនាតិបិ មនាយតនំ ន វត្ថុញ សញ្ញាជនញោវ ស-
 ញ្ញាជនសម្បយុត្តញោតិ សីលា សញ្ញាជនសម្បយុត្ត-
 ញោវ នោ ច សញ្ញាជនំ សីលា ន វត្ថុញ សញ្ញាជ-
 នសម្បយុត្តញោវ នោ ច សញ្ញាជនន្តិ ធម្មាយតនំ
 សីលា សញ្ញាជនញោវ សញ្ញាជនសម្បយុត្តញោ សីលា
 សញ្ញាជនសម្បយុត្តញោវ នោ ច សញ្ញាជនំ សីលា

អាយតនវិវាទ្ត បញ្ញាបុព្វកៈ

ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ អាយតនៈ ២ ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈក៏មាន
 ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា ជា
 សញ្ញាជនៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈឡើយ ជាប្រយោជន៍
 ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈ មនាយតនៈ មិនគប្បីពោល
 ថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈទេ ជាប្រយោជន៍
 ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈ ក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជា
 សញ្ញាជនៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ជាប្រយោជន៍
 ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជា
 សញ្ញាជនៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង ថា ជាប្រយោជន៍
 ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០
 មិនគប្បីពោលថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង
 ថា ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈផងឡើយ មនា-
 យតនៈ មិនគប្បីពោលថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកបដោយសញ្ញា-
 ជនៈទេ ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈ ក៏មាន
 មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈ
 ក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ
 ក៏មាន ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈ ក៏មាន

អភិធម្មបិដកេ វិរដ្ឋោ

ន វត្ថុញ្ចំ សញ្ញោជនិប្បោស្តោ សញ្ញោជនិប្បយុត្តោត្ថោតិបិ
សញ្ញោជនិប្បយុត្តោត្ថោត្ថោ នោ ច សញ្ញោជនិប្បិ ។
និសាយតនា សញ្ញោជនិប្បយុត្តសញ្ញោជនិយា ទ្វា-
យតនា សិយា សញ្ញោជនិប្បយុត្តសញ្ញោជនិយា
សិយា សញ្ញោជនិប្បយុត្តសញ្ញោជនិយា សិយា
ន វត្ថុញ្ចំ សញ្ញោជនិប្បយុត្តសញ្ញោជនិយាតិបិ ស-
ញ្ញោជនិប្បយុត្តសញ្ញោជនិយាតិបិ ។

(១០៧) ឯកានិសាយតនា នោ កន្តោ ធម្មាយតនំ
សិយា កន្តោ សិយា នោ កន្តោ ។ និសាយតនា
កន្តនិយា ទ្វាយតនា សិយា កន្តនិយា សិយា
អកន្តនិយា ។ និសាយតនា កន្តវិប្បយុត្តា ទ្វាយតនា
សិយា កន្តសម្បយុត្តា សិយា កន្តវិប្បយុត្តា ។
និសាយតនា ន វត្ថុញ្ចំ កន្តោ ចេវ កន្តនិយា តាតិ
កន្តនិយា ចេវ នោ ច កន្តោ មនាយតនំ ន វត្ថុញ្ចំ
កន្តោ ចេវ កន្តនិយញ្ញោតិ សិយា កន្តនិយញ្ញោត្ថោ នោ
ច កន្តោ សិយា ន វត្ថុញ្ចំ កន្តនិយញ្ញោត្ថោ នោ ច
កន្តោតិ ធម្មាយតនំ សិយា កន្តោ ចេវ កន្តនិយញ្ញោត្ថោ
សិយា កន្តនិយញ្ញោត្ថោ នោ ច កន្តោ សិយា ន វត្ថុញ្ចំ

អភិធម្មប័ណ្ណ វិវាទ

មិនគប្បីពោលថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ថា
ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនជាសញ្ញាជនៈផងក៏មាន ។ អា-
យតនៈ ១០ ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ
អាយតនៈ ២ ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ
ក៏មាន ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏
មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់
សញ្ញាជនៈផង ថា ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនជាប្រយោជន៍
ដល់សញ្ញាជនៈផងក៏មាន ។

[១០៧] អាយតនៈ ១១ មិនមែនគន្លុះ ធម្មាយតនៈ ជាគន្លុះក៏មាន
មិនមែនគន្លុះក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ គន្លុះគប្បីដោតក្រុង អាយតនៈ
២ គន្លុះគប្បីដោតក្រុងក៏មាន មិនគប្បីដោតក្រុងក៏មាន ។ អាយតនៈ
១០ ប្រាសចាកគន្លុះ អាយតនៈ ២ ប្រកបដោយគន្លុះក៏មាន ប្រាសចាក
គន្លុះក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លុះទាំងគន្លុះគប្បី
ដោតក្រុងឡើយ គន្លុះគប្បីដោតក្រុង តែមិនមែនគន្លុះ មនាយតនៈ
មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លុះ ទាំងគន្លុះគប្បីដោតក្រុងទេ គន្លុះគប្បីដោត
ក្រុង តែមិនមែនគន្លុះក៏មាន មិនគប្បីពោលថា គន្លុះគប្បីដោតក្រុង
តែមិនមែនគន្លុះក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាគន្លុះ ទាំងគន្លុះគប្បីដោតក្រុងក៏
មាន គន្លុះគប្បីដោតក្រុង តែមិនមែនគន្លុះក៏មាន មិនគប្បីពោលថា

អាយតនវិកង្គេ បញ្ញាបុព្វកំ

កន្លែង ចេវ កន្លែងយញ្ជាតិច្ចំ កន្លែងយញ្ជាតិ ដោ ច ក-
 ង្គេតិច្ចំ ។ ទសាយតនា ន វត្ថុញ្ច កន្លែង ចេវ កន្លែង-
 ម្បយុត្តា ចាតិច្ចំ កន្លែងម្បយុត្តា ចេវ ដោ ច កន្លែងតិច្ចំ
 មនាយតនំ ន វត្ថុញ្ច កន្លែង ចេវ កន្លែងម្បយុត្តញ្ជាតិ
 សិយា កន្លែងម្បយុត្តញ្ជាតិ ដោ ច កន្លែង សិយា ន
 វត្ថុញ្ច កន្លែងម្បយុត្តញ្ជាតិ ដោ ច កន្លែងតិ ធម្មាយតនំ
 សិយា កន្លែង ចេវ កន្លែងម្បយុត្តញ្ជាតិ សិយា កន្លែង-
 ម្បយុត្តញ្ជាតិ ដោ ច កន្លែង សិយា ន វត្ថុញ្ច កន្លែង
 ចេវ កន្លែងម្បយុត្តញ្ជាតិច្ចំ កន្លែងម្បយុត្តញ្ជាតិ ដោ
 ច កន្លែងតិច្ចំ ។ ទសាយតនា កន្លែងម្បយុត្តកន្លែងយា
 ធម្មាយតនា សិយា កន្លែងម្បយុត្តកន្លែងយា សិយា កន្លែង-
 ម្បយុត្តកន្លែងយា សិយា ន វត្ថុញ្ច កន្លែងម្បយុត្តក-
 ន្លែងយាតិច្ចំ កន្លែងម្បយុត្តកន្លែងយាតិច្ចំ ។

[១០៨] ឯកាទសាយតនា ដោ ឌីយា ។ បេ ។
 ដោ យោតា ។ បេ ។ ដោ ជីវណ្ណា ធម្មាយតនំ សិយា
 ជីវណ្ណំ សិយា ដោ ជីវណ្ណំ ។ ទសាយតនា ជីវ-
 ណ្ណិយា ធម្មាយតនា សិយា ជីវណ្ណិយា សិយា អជីវ-
 ណ្ណិយា ។ ទសាយតនា ជីវណ្ណាម្បយុត្តា ធម្មាយតនា

អាយតនវិក័ត្ត បញ្ញាបុព្វកៈ

ជាគន្លឹះ ទាំងគន្លឹះគប្បីដោតក្រុងផង ថា គន្លឹះគប្បីដោតក្រុង តែមិនមែន
 គន្លឹះផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លឹះ ទាំងប្រកប
 ដោយគន្លឹះផង ថា ប្រកបដោយគន្លឹះ តែមិនមែនគន្លឹះផងឡើយ មនា-
 យតនៈ មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លឹះ ទាំងប្រកបដោយគន្លឹះទេ ប្រកប
 ដោយគន្លឹះ តែមិនមែនគន្លឹះក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយគន្លឹះ
 តែមិនមែនគន្លឹះក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាគន្លឹះ ទាំងប្រកបដោយគន្លឹះក៏មាន
 ប្រកបដោយគន្លឹះ តែមិនមែនគន្លឹះក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លឹះ
 ទាំងប្រកបដោយគន្លឹះផង ថា ប្រកបដោយគន្លឹះ តែមិនមែនគន្លឹះផង
 ក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាកគន្លឹះ តែគន្លឹះគប្បីដោតក្រុង
 អាយតនៈ ២ ប្រាសចាកគន្លឹះ តែគន្លឹះគប្បីដោតក្រុងក៏មាន ប្រាស
 ចាកគន្លឹះ ទាំងគន្លឹះមិនគប្បីដោតក្រុងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាស
 ចាកគន្លឹះ តែគន្លឹះគប្បីដោតក្រុងផង ថា ប្រាសចាកគន្លឹះ ទាំងគន្លឹះមិន
 គប្បីដោតក្រុងផងឡើយ ។

[១០៨] អាយតនៈ ១១ មិនមែនឧយៈ ។ បេ ។ មិនមែន
 យោគៈ ។ បេ ។ មិនមែននីវរណៈ ធម្មាយតនៈ ជានីវរណៈក៏មាន
 មិ. មិននីវរណៈក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ
 អាយតនៈ ២ ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់
 នីវរណៈក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាកនីវរណៈ អាយតនៈ ២

អភិធម្មបិដក វិកង្កោ

សិយា ជីវណសម្បយុត្តា សិយា ជីវណសម្បយុត្តា ។
 ទសាយតនា ន វត្ថុញ ជីវណា ថេវ ជីវណិយា
 ចាតិ ជីវណិយា ថេវ នោ ច ជីវណា មនាយតន-
 នំ ន វត្ថុញ ជីវណាញោវ ជីវណិយញោតិ សិយា
 ជីវណិយញោវ នោ ច ជីវណំ សិយា ន វត្ថុញ
 ជីវណិយញោវ នោ ច ជីវណន្តិ ធម្មាយតនំ សិយា
 ជីវណាញោវ ជីវណិយញ សិយា ជីវណិយញោវ
 នោ ច ជីវណំ សិយា ន វត្ថុញ ជីវណាញោវ ជីវ-
 ណិយញោតិបិ ជីវណិយញោវ នោ ច ជីវណន្តិបិ ។
 ទសាយតនា ន វត្ថុញ ជីវណា ថេវ ជីវណា-
 សម្បយុត្តា ចាតិបិ ជីវណសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច
 ជីវណាតិបិ មនាយតនំ ន វត្ថុញ ជីវណាញោវ
 ជីវណសម្បយុត្តញោតិ សិយា ជីវណសម្បយុត្ត-
 ញោវ នោ ច ជីវណំ សិយា ន វត្ថុញ ជីវណាស-
 ម្បយុត្តញោវ នោ ច ជីវណន្តិ ធម្មាយតនំ សិយា
 ជីវណាញោវ ជីវណសម្បយុត្តញ សិយា ជីវណា-
 សម្បយុត្តញោវ នោ ច ជីវណំ សិយា ន វត្ថុញ

អភិធម្មបិណ្ឌ វិភង្គ

ប្រកបដោយនីវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនីវរណៈក៏មាន ។ អាយតនៈ
 ១០ មិនគប្បីពោលថា ជានីវរណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈទេ
 ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តែមិនមែននីវរណៈ មនាយតនៈ មិនគប្បី
 ពោលថា ជានីវរណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈឡើយ ជា
 ប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តែមិនមែននីវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
 ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តែមិនមែននីវរណៈក៏មាន ធម្មាយតនៈ
 ជានីវរណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់
 នីវរណៈ តែមិនមែននីវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជានីវរណៈ ទាំង
 ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង ថា ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តែមិន
 មែនជានីវរណៈផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា ជា
 នីវរណៈ ទាំងប្រកបដោយនីវរណៈផង ថា ប្រកបដោយនីវរណៈ តែ
 មិនមែននីវរណៈផងឡើយ មនាយតនៈ មិនគប្បីពោលថា ជានីវរ-
 ណៈ ទាំងប្រកបដោយនីវរណៈទេ ប្រកបដោយនីវរណៈ តែមិនមែន
 នីវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយនីវរណៈ តែមិនមែន
 នីវរណៈក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជានីវរណៈ ទាំងប្រកបដោយនីវរណៈក៏
 មាន ប្រកបដោយនីវរណៈ តែមិនមែននីវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា

អាយតនវិរុទ្ធ បញ្ញាបុព្វកំ

ជីវណញ្ចោ ជីវណសម្បយុត្តញ្ចាតិមិ ជីវណសម្ប-
យុត្តញ្ចោ នោ ច ជីវណនិមិ ។ ទសាយតនា
ជីវណវិប្បយុត្តជីវណិយា ទ្វាយតនា សិយា ជីវ-
ណវិប្បយុត្តជីវណិយា សិយា ជីវណវិប្បយុត្តអជីវ-
ណិយា សិយា ន វត្តញ្ច ជីវណវិប្បយុត្តជីវណិ-
យាតិមិ ជីវណវិប្បយុត្តអជីវណិយាតិមិ ។

(១០៩) ឯកាទសាយតនា នោ បរមមាសា
ធម្មាយតនំ សិយា បរមមាសោ សិយា នោ បរមមា-
សោ ។ ទសាយតនា បរមមជ្ជា ទ្វាយតនា សិយា
បរមមជ្ជា សិយា អបរមមជ្ជា ។ ទសាយតនា បរមមា-
សវិប្បយុត្តា មនាយតនំ សិយា បរមមាសសម្បយុត្ត
សិយា បរមមាសវិប្បយុត្ត ធម្មាយតនំ សិយា បរម-
មាសសម្បយុត្ត សិយា បរមមាសវិប្បយុត្ត សិយា ន
វត្តញ្ច បរមមាសសម្បយុត្តនិមិ បរមមាសវិប្បយុត្តនិមិ ។
ទសាយតនា ន វត្តញ្ច បរមមាសា ចេវ បរមមជ្ជា
នាតិ បរមមជ្ជា ចេវ នោ ច បរមមាសា មនាយតនំ
ន វត្តញ្ច បរមមាសោ ចេវ បរមមជ្ជញ្ចាតិ សិយា
បរមមជ្ជញ្ចោ នោ ច បរមមាសោ សិយា ន វត្តញ្ច

អាយតនវិក្ខំ បញ្ញាបុច្ចកៈ

ជានីវរណៈ ទាំងប្រកបដោយនីវរណៈផង ថា ប្រកបដោយនីវរណៈ តែ
មិនមែនជានីវរណៈផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាកនីវរណៈ
តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ អាយតនៈ ២ ប្រាសចាកនីវរណៈ តែ
ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនីវរណៈ ទាំងមិនជាប្រ-
យោជន៍ដល់នីវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកនីវរណៈ តែ
ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង ថា ប្រាសចាកនីវរណៈ ទាំងមិនជា
ប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផងក៏មាន ។

[១០៩] អាយតនៈ ១១ មិនមែនបរាមាសៈទេ ធម្មាយតនៈ ជា
បរាមាសៈក៏មាន មិនមែនបរាមាសៈក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ បរាមាសៈ
ស្ថាបអវ្យាក្ខណៈ អាយតនៈ ២ បរាមាសៈស្ថាបអវ្យាក្ខណៈក៏មាន បរាមាសៈ
មិនស្ថាបអវ្យាក្ខណៈក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាកបរាមាសៈ មនា-
យតនៈ ប្រកបដោយបរាមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបរាមាសៈក៏មាន ធម្មា-
យតនៈ ប្រកបដោយបរាមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបរាមាសៈក៏មាន មិន
គប្បីពោលថា ប្រកបដោយបរាមាសៈផង ថា ប្រាសចាកបរាមាសៈផង
ក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា ជាបរាមាសៈ ទាំងបរា-
មាសៈស្ថាបអវ្យាក្ខណៈឡើយ បរាមាសៈស្ថាបអវ្យាក្ខណៈ តែមិនមែនបរាមាសៈ
មនាយតនៈ មិនគប្បីពោលថា ជាបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈស្ថាបអវ្យាក្ខណៈ
ទេ បរាមាសៈស្ថាបអវ្យាក្ខណៈ តែមិនមែនបរាមាសៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា

អភិធម្មបិដកេ វិរាដ្ឋោ

បរាមជ្ជញ្ញោ នោ ច បរាមាសោតិ ធម្មាយតនំ សីលោ
 បរាមាសោ ចេវ បរាមជ្ជញ្ញោ សីលោ បរាមជ្ជញ្ញោ នោ
 ច បរាមាសោ សីលោ ន វត្ថុញ្ចំ បរាមាសោ ចេវ បរា-
 មជ្ជញ្ញាតិបិ បរាមជ្ជញ្ញោ នោ ច បរាមាសោតិបិ ។
 ទសាយតនា បរាមាសវិប្បយុត្តបរាមជ្ជា ឡាយតនា
 សីលោ បរាមាសវិប្បយុត្តបរាមជ្ជា សីលោ បរាមាស-
 វិប្បយុត្តអបរាមជ្ជា សីលោ ន វត្ថុញ្ចំ បរាមាសវិប្ប-
 យុត្តបរាមជ្ជាតិបិ បរាមាសវិប្បយុត្តអបរាមជ្ជាតិបិ ។

[១១០] ទសាយតនា អនាមម្ពណា មនាយតនំ
 សារម្ពណំ ធម្មាយតនំ សីលោ សារម្ពណំ សីលោ
 អនាមម្ពណំ ។ មនាយតនំ ចិត្តំ ឯកាទសាយតនា នោ
 ចិត្តា ។ ឯកាទសាយតនា អចេតសីកា ធម្មាយតនំ
 សីលោ ចេតសីកំ សីលោ អចេតសីកំ ។ ទសាយ-
 តនា ចិត្តវិប្បយុត្តា ធម្មាយតនំ សីលោ ចិត្តសម្បយុត្ត
 សីលោ ចិត្តវិប្បយុត្តំ មនាយតនំ ន វត្ថុញ្ចំ ចិត្តេន
 សម្បយុត្តនិបិ ចិត្តេន វិប្បយុត្តនិបិ ។ ទសាយតនា
 ចិត្តវិសំសដ្ឋា ធម្មាយតនំ សីលោ ចិត្តសំសដ្ឋំ សីលោ
 ចិត្តវិសំសដ្ឋំ មនាយតនំ ន វត្ថុញ្ចំ ចិត្តេន សំសដ្ឋនិបិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

បកមាសៈស្ថាបអវ្ក្ក្កល តែមិនមែនបកមាសៈក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាបក-
 មាសៈ ទាំងបកមាសៈស្ថាបអវ្ក្ក្កលក៏មាន បកសមាសៈស្ថាបអវ្ក្ក្កល តែ
 មិនមែនបកមាសៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាបកមាសៈ ទាំងបកមា-
 សៈស្ថាបអវ្ក្ក្កលផង ថា បកមាសៈស្ថាបអវ្ក្ក្កល តែមិនមែនបកមាសៈ
 ផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាកបកមាសៈ តែបកមាសៈស្ថាប
 អវ្ក្ក្កល អាយតនៈ ២ ប្រាសចាកបកមាសៈ តែបកមាសៈស្ថាបអវ្ក្ក្កល
 ក៏មាន ប្រាសចាកបកមាសៈ ទាំងបកមាសៈមិនស្ថាបអវ្ក្ក្កលក៏មាន មិន
 គប្បីពោលថា ប្រាសចាកបកមាសៈ តែបកមាសៈស្ថាបអវ្ក្ក្កលផង ថា
 ប្រាសចាកបកមាសៈ ទាំងបកមាសៈមិនស្ថាបអវ្ក្ក្កលផងក៏មាន ។

[១១០] អាយតនៈ ១០ មិនមានការម្មណ៍ មនាយតនៈ ប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងការម្មណ៍ ធម្មាយតនៈ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងការម្មណ៍ក៏
 មាន មិនមានការម្មណ៍ក៏មាន ។ មនាយតនៈ ជាចិត្ត អាយតនៈ ១១
 មិនមែនចិត្ត ។ អាយតនៈ ១១ មិនមែនចេតសិក ធម្មាយតនៈ ជាចេតសិក
 ក៏មាន មិនមែនចេតសិកក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាកចិត្ត ធម្មា-
 យតនៈ ប្រកបដោយចិត្តក៏មាន ប្រាសចាកចិត្តក៏មាន មនាយតនៈ មិន
 គប្បីពោលថា ប្រកបដោយចិត្តផង ថា ប្រាសចាកចិត្តផងឡើយ ។ អា-
 យតនៈ ១០ មិនច្រឡំដោយចិត្ត ធម្មាយតនៈ ច្រឡំដោយចិត្តក៏មាន មិន
 ច្រឡំដោយចិត្តក៏មាន មនាយតនៈ មិនគប្បីពោលថា ច្រឡំដោយចិត្តផង

អាយតនវិភង្គ បញ្ញាបុព្វកំ

ចិត្តនំ វិសំសជ្ជនំ ។ នាយតនា នោ ចិត្តសមុដ្ឋានា
 នាយតនា សីយា ចិត្តសមុដ្ឋានា សីយា នោ ចិត្តសមុ-
 ដ្ឋានា ។ ឯកានិសាយតនា នោ ចិត្តសហក្កនោ ធម្មា-
 យតនំ សីយា ចិត្តសហក្ក សីយា នោ ចិត្តសហក្ក ។
 ឯកានិសាយតនា នោ ចិត្តានុបវរិត្តនោ ធម្មាយតនំ
 សីយា ចិត្តានុបវរិត្ត សីយា នោ ចិត្តានុបវរិត្ត ។ ឯកា-
 និសាយតនា នោ ចិត្តសំសជ្ជសមុដ្ឋានា ធម្មាយតនំ
 សីយា ចិត្តសំសជ្ជសមុដ្ឋានំ សីយា នោ ចិត្តសំសជ្ជ-
 សមុដ្ឋានំ ។ ឯកានិសាយតនា នោ ចិត្តសំសជ្ជសមុ-
 ដ្ឋានសហក្កនោ ធម្មាយតនំ សីយា ចិត្តសំសជ្ជសមុដ្ឋា-
 នសហក្ក សីយា នោ ចិត្តសំសជ្ជសមុដ្ឋានសហក្ក ។
 ឯកានិសាយតនា នោ ចិត្តសំសជ្ជសមុដ្ឋានានុបវរិត្ត-
 នោ ធម្មាយតនំ សីយា ចិត្តសំសជ្ជសមុដ្ឋានានុបវរិត្ត
 សីយា នោ ចិត្តសំសជ្ជសមុដ្ឋានានុបវរិត្ត ។ នាយតនា
 អជ្ឈត្តិកា នាយតនា ពាហិរា ។ និរាយតនា ឧទាទា
 ទ្វាយតនា នុទាទា ធម្មាយតនំ សីយា ឧទាទា សីយា
 នុទាទា ។ បញ្ញាយតនា ឧទាទិដ្ឋា សទ្ធាយតនំ អនុទា-
 ទិដ្ឋំ នាយតនា សីយា ឧទាទិដ្ឋា សីយា អនុទាទិដ្ឋា ។

អាយតនវិក្ខ បញ្ញាបុច្ចេកៈ

ថា មិនច្រឡំដោយចិត្តផងឡើយ ។ អាយតនៈ ៦ មិនមែនតាំងឡើង
 ដោយចិត្ត អាយតនៈ ៦ តាំងឡើងដោយចិត្តក៏មាន មិនមែនតាំងឡើង
 ដោយចិត្តក៏មាន ។ អាយតនៈ ១១ មិនមែនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ធម្មា-
 យតនៈ កើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន មិនមែនកើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន ។
 អាយតនៈ ១១ មិនមែនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ធម្មាយតនៈ ប្រព្រឹត្តទៅតាម
 ចិត្តក៏មាន មិនមែនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន ។ អាយតនៈ ១១ មិនច្រឡំ
 មិនតាំងឡើងដោយចិត្ត ធម្មាយតនៈ ច្រឡំទាំងតាំងឡើងដោយចិត្តក៏
 មាន មិនច្រឡំមិនតាំងឡើងដោយចិត្តក៏មាន ។ អាយតនៈ ១១ មិន
 ច្រឡំ មិនតាំងឡើង មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ធម្មាយតនៈ ច្រឡំទាំងតាំង
 ឡើង ទាំងកើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន មិនច្រឡំ មិនតាំងឡើង មិនកើត
 ជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន ។ អាយតនៈ ១១ មិនច្រឡំ មិនតាំងឡើង មិនប្រ-
 ព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ធម្មាយតនៈ ច្រឡំទាំងតាំងឡើង ទាំងប្រព្រឹត្តទៅតាម
 ចិត្តក៏មាន មិនច្រឡំ មិនតាំងឡើង មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន ។
 អាយតនៈ ៦ ជាខាងក្នុង អាយតនៈ ៦ ជាខាងក្រៅ ។ អាយតនៈ ៩
 ជាឧបាទា អាយតនៈ ២ មិនមែនជាឧបាទា ធម្មាយតនៈ ជាឧបាទាក៏មាន
 មិនមែនជាឧបាទាក៏មាន ។ អាយតនៈ ៥ ជាឧបាទិន្ន សុទ្ធាយតនៈ ជា
 អនុបាទិន្ន អាយតនៈ ៦ ជាឧបាទិន្នក៏មាន ជាអនុបាទិន្នក៏មាន ។

អភិធម្មបំណិពេ វិរាដ្ឋោ

[១១១] ឯតាទសាយតនា នុចាទានា ធម្មា-
 យតនំ សីលា ឧចាទានំ សីលា នុចាទានំ ។ ទសា-
 យតនា ឧចាទានិយា ទ្វាយតនា សីលា ឧចាទានិ-
 យា សីលា អនុចាទានិយា ។ ទសាយតនា ឧចា-
 ទានវិប្បយុត្តា ទ្វាយតនា សីលា ឧចាទានសម្បយុត្តា
 សីលា ឧចាទានវិប្បយុត្តា ។ ទសាយតនា ន វត្ថុញ្ច
 ឧចាទានា ថេវ ឧចាទានិយា ចាតិ ឧចាទានិយា
 ថេវ នោ ច ឧចាទានា មនាយតនំ ន វត្ថុញ្ច ឧចាទាន-
 ញោវ ឧចាទានិយញ្ចាតិ សីលា ឧចាទានិយញ្ចោវ នោ
 ច ឧចាទានំ សីលា ន វត្ថុញ្ច ឧចាទានិយញ្ចោវ នោ ច
 ឧចាទានន្តិ ធម្មាយតនំ សីលា ឧចាទានញោវ ឧចា-
 ទានិយញ្ច សីលា ឧចាទានិយញ្ចោវ នោ ច ឧចាទានំ
 សីលា ន វត្ថុញ្ច ឧចាទានញោវ ឧចាទានិយញ្ចាតិបិ
 ឧចាទានិយញ្ចោវ នោ ច ឧចាទានន្តិបិ ។ ទសាយ-
 តនា ន វត្ថុញ្ច ឧចាទានា ថេវ ឧចាទានសម្បយុត្តា
 ចាតិបិ ឧចាទានសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច ឧចាទានា-
 តិបិ មនាយតនំ ន វត្ថុញ្ច ឧចាទានញោវ ឧចាទា-
 នសម្បយុត្តញ្ចាតិ សីលា ឧចាទានសម្បយុត្តញ្ចោវ

អភិធម្មប្បដិក វិភង្គ

[១១១] អាយតនៈ ១១ មិនមែនឧបាទាន ធម្មាយតនៈ ជាឧបាទានក៏មាន មិនមែនឧបាទានក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន អាយតនៈ ២ ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន មិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាកឧបាទាន អាយតនៈ ២ ប្រកបដោយឧបាទានក៏មាន ប្រាសចាកឧបាទានក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា ជាឧបាទាន តាំងជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានឡើយ ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន តែមិនមែនឧបាទាន មនាយតនៈ មិនគប្បីពោលថា ជាឧបាទាន តាំងជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានទេ ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន តែមិនមែនឧបាទានក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន តែមិនមែនជាឧបាទាន ក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាឧបាទាន តាំងជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន តែមិនមែនឧបាទានក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាឧបាទាន តាំងជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានផង ថា ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន តែមិនមែនជាឧបាទានផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា ជាឧបាទាន តាំងប្រកបដោយឧបាទានផង ថា ប្រកបដោយឧបាទាន តែមិនមែនឧបាទានផងឡើយ មនាយតនៈ មិនគប្បីពោលថា ជាឧបាទាន តាំងប្រកបដោយឧបាទានទេ ប្រកបដោយឧបាទាន

អាយតនវិកង្គេ បញ្ញាបញ្ញកំ

នោ ច ឧបាទានំ សីយា ន វត្ថុញ្ចំ ឧបាទានសម្បយុ-
ត្តញ្ចេវ នោ ច ឧបាទានន្តិ ធម្មាយតនំ សីយា ឧបា-
ទានញ្ចេវ ឧបាទានសម្បយុត្តញ្ច សីយា ឧបាទានស-
ម្បយុត្តញ្ចេវ នោ ច ឧបាទានំ សីយា ន វត្ថុញ្ចំ ឧបា-
ទានញ្ចេវ ឧបាទានសម្បយុត្តញ្ចាតិបិ ឧបាទានសម្ប-
យុត្តញ្ចេវ នោ ច ឧបាទានន្តិបិ ។ ទសាយតនា ឧបា-
ទានវិប្បយុត្តឧបាទានិយា ទ្វាយតនា សីយា ឧបាទា-
នវិប្បយុត្តឧបាទានិយា សីយា ឧបាទានវិប្បយុត្តអនុ-
បាទានិយា សីយា ន វត្ថុញ្ច ឧបាទានវិប្បយុត្តឧបា-
ទានិយាតិបិ ឧបាទានវិប្បយុត្តអនុបាទានិយាតិបិ ។

(១១២) ឯកាទសាយតនា នោ កីលេសា
ធម្មាយតនំ សីយា កីលេសោ សីយា នោ កីលេ-
សោ ។ ទសាយតនា សង្ក្ខេលេសិកា ទ្វាយតនា
សីយា សង្ក្ខេលេសិកា សីយា អសង្ក្ខេលេសិកា ។
ទសាយតនា អសង្ក្ខេលិដ្ឋា ទ្វាយតនា សីយា សង្ក្ខេ-
លិដ្ឋា សីយា អសង្ក្ខេលិដ្ឋា ។ ទសាយតនា កីលេ-
សវិប្បយុត្តា ទ្វាយតនា សីយា កីលេសសម្បយុត្តា
សីយា កីលេសវិប្បយុត្តា ។ ទសាយតនា ន វត្ថុញ្ច

អាយតនវិវត្ត បញ្ញាបុព្វតៈ

តែមិនមែនឧបាទានក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយឧបាទាន
តែមិនមែនឧបាទានក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាឧបាទាន ទាំងប្រកបដោយ
ឧបាទានក៏មាន ប្រកបដោយឧបាទាន តែមិនមែនឧបាទានក៏មាន មិន
គប្បីពោលថា ជាឧបាទាន ទាំងប្រកបដោយឧបាទានផង ថា ប្រកប
ដោយឧបាទាន តែមិនមែនឧបាទានផង ក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០
ប្រាសចាកឧបាទាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន អាយតនៈ ២ ប្រាស
ចាកឧបាទាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន ប្រាសចាកឧបាទាន
ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាក
ឧបាទាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានផង ថា ប្រាសចាកឧបាទាន
ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានផងក៏មាន ។

[១១២] អាយតនៈ ១១ មិនមែនកិលេស ធម្មាយតនៈ ជា
កិលេស ក៏មាន មិនមែនកិលេស ក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ គួរដល់
សេចក្តីសៅហ្មង អាយតនៈ ២ គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន មិនគួរ
ដល់សេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនសៅហ្មង អាយ-
តនៈ ២ សៅហ្មង ក៏មាន មិនសៅហ្មង ក៏មាន ។ អាយតនៈ
១០ ប្រាសចាកកិលេស អាយតនៈ ២ ប្រកបដោយកិលេស ក៏មាន
ប្រាសចាកកិលេស ក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា

អរិយធម៌ខ្មែរ វិញ្ញាណ

ក៏លេសា ថេវ សង្ឃីលេសិកា ចាតិ សង្ឃីលេសិកា
 ថេវ នោ ច ក៏លេសា មនាយតនំ ន វត្ថុញ្ចំ ក៏លេ-
 សា ថេវ សង្ឃីលេសិកញ្ចាតិ សិយា សង្ឃីលេសិ-
 កញ្ចេវ នោ ច ក៏លេសា សិយា ន វត្ថុញ្ចំ សង្ឃីលេ-
 សិកញ្ចេវ នោ ច ក៏លេសាតិ ធម្មាយតនំ សិយា
 ក៏លេសា ថេវ សង្ឃីលេសិកញ្ចា សិយា សង្ឃីលេ-
 សិកញ្ចេវ នោ ច ក៏លេសា សិយា ន វត្ថុញ្ចំ ក៏-
 លេសា ថេវ សង្ឃីលេសិកញ្ចាតិបិ សង្ឃីលេសិកញ្ចេវ
 នោ ច ក៏លេសាតិបិ ។ ទសាយតនា ន វត្ថុញ្ចា
 ក៏លេសា ថេវ សង្ឃីលិដ្ឋា ចាតិបិ សង្ឃីលិដ្ឋា ថេវ
 នោ ច ក៏លេសាតិបិ មនាយតនំ ន វត្ថុញ្ចំ ក៏លេសា
 ថេវ សង្ឃីលិដ្ឋញ្ចាតិ សិយា សង្ឃីលិដ្ឋញ្ចេវ នោ ច ក៏-
 លេសា សិយា ន វត្ថុញ្ចំ សង្ឃីលិដ្ឋញ្ចេវ នោ ច ក៏លេ-
 សាតិ ធម្មាយតនំ សិយា ក៏លេសា ថេវ សង្ឃីលិ-
 ដ្ឋញ្ចា សិយា សង្ឃីលិដ្ឋញ្ចេវ នោ ច ក៏លេសា សិយា
 ន វត្ថុញ្ចំ ក៏លេសា ថេវ សង្ឃីសិដ្ឋញ្ចាតិបិ សង្ឃីលិដ្ឋ-
 ញ្ចេវ នោ ច ក៏លេសាតិបិ ។ ទសាយតនា ន វត្ថុញ្ចា

អភិធម្មប័ណ្ណ វិភង្គ

ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងឡើយ គួរដល់សេចក្តី
 សៅហ្មង តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មង មនោយតនៈ មិនគប្បីពោល
 ថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងទេ គួរដល់
 សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគប្បីពោល
 ថា គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន
 ធម្មាយតនៈ ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន
 គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិន
 គប្បីពោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង
 ថា គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មងផង ក៏
 មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំង
 សៅហ្មងហើយផង ថា សៅហ្មងហើយ តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មង
 ផងទេ មនោយតនៈ មិនគប្បីពោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងសៅ
 ហ្មងហើយឡើយ សៅហ្មងហើយ តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មងក៏
 មាន មិនគប្បីពោលថា សៅហ្មងហើយ តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មង
 ក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងសៅហ្មងហើយក៏មាន
 សៅហ្មងហើយ តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
 ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងសៅហ្មងហើយផង ថា សៅហ្មងហើយតែមិន
 មែនជាសេចក្តីសៅហ្មងផងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនគប្បីពោលថា

អាយតនវិរុទ្ធ បញ្ញាបុព្វកំ

ក៏លេសា ថេវ ក៏លេសសសម្បយុត្តា ហតិប័ ក៏លេ-
 សសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច ក៏លេសាតិប័ មនាយតនំ
 ន វត្ថុញ្ចំ ក៏លេសោ ថេវ ក៏លេសសសម្បយុត្តញ្ចាតិ
 សិយា ក៏លេសសសម្បយុត្តញ្ចេវ នោ ច ក៏លេសោ
 សិយា ន វត្ថុញ្ចំ ក៏លេសសសម្បយុត្តញ្ចេវ នោ ច
 ក៏លេសោតិ ធម្មាយតនំ សិយា ក៏លេសោ ថេវ
 ក៏លេសសសម្បយុត្តញ្ចា សិយា ក៏លេសសសម្បយុត្តញ្ចេវ
 នោ ច ក៏លេសោ សិយា ន វត្ថុញ្ចំ ក៏លេសោ
 ថេវ ក៏លេសសសម្បយុត្តញ្ចាតិប័ ក៏លេសសសម្បយុ-
 ត្តញ្ចេវ នោ ច ក៏លេសោតិប័ ។ ទសាយតនា
 ក៏លេសវិប្បយុត្តសង្កេតេសីកា ទ្វាយតនា សិយា
 ក៏លេសវិប្បយុត្តសង្កេតេសីកា សិយា ក៏លេស-
 វិប្បយុត្តសសង្កេតេសីកា សិយា ន វត្ថុញ្ចំ ក៏លេស-
 វិប្បយុត្តសសង្កេតេសីកាតិប័ ក៏លេសវិប្បយុត្តសសង្កេ-
 តេសីកាតិប័ ។

អាយតនវិក្កុ បញ្ញាបុព្វកៈ

ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងផង ថា ប្រកប
 ដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងផងទេ មនាយតនៈ
 មិនគប្បីពោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង
 ឡើយ ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មងក៏
 មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនជា
 សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ធម្មាយតនៈ ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងប្រកប
 ដោយសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែន
 ជាសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំង
 ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងផង ថា ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែ
 មិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មងផង ក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រាសចាក
 សេចក្តីសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង អាយតនៈ ២ ប្រាសចាក
 សេចក្តីសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រាសចាកសេចក្តី
 សៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
 ប្រាសចាកសេចក្តីសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង ថា ប្រាស
 ចាកសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផងក៏មាន ។

អភិធម្មបិដកេ វិរាដ្ឋោ

[១១៣] ទសាយតនា ន ទស្សនេន បហាតត្វា
 ទ្វាយតនា សិយា ទស្សនេន បហាតត្វា សិយា ន
 ទស្សនេន បហាតត្វា ។ ទសាយតនា ន ភាវនាយ
 បហាតត្វា ទ្វាយតនា សិយា ភាវនាយ បហាតត្វា
 សិយា ន ភាវនាយ បហាតត្វា ។ ទសាយតនា ន
 ទស្សនេន បហាតត្វហេតុកា ទ្វាយតនា សិយា
 ទស្សនេន បហាតត្វហេតុកា សិយា ន ទស្សនេន
 បហាតត្វហេតុកា ។ ទសាយតនា ន ភាវនាយ
 បហាតត្វហេតុកា ទ្វាយតនា សិយា ភាវនាយ ប-
 ហាតត្វហេតុកា សិយា ន ភាវនាយ បហាតត្វហេ-
 តុកា ។ ទសាយតនា អវិភត្តា ទ្វាយតនា សិយា
 សវិភត្តា សិយា អវិភត្តា ។ ទសាយតនា អវិចារា
 ទ្វាយតនា សិយា សវិចារា សិយា អវិចារា ។ ទសា-
 យតនា អប្បវិភត្តា ទ្វាយតនា សិយា សប្បវិភត្តា
 សិយា អប្បវិភត្តា ។ ទសាយតនា ន បីតិសហគតា
 ទ្វាយតនា សិយា បីតិសហគតា សិយា ន បីតិស-
 ហគតា ។ ទសាយតនា ន សុខសហគតា ទ្វាយតនា
 សិយា សុខសហគតា សិយា ន សុខសហគតា ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[១១៣] អាយតនៈ ១០ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ អាយតនៈ ២
 គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន ។ អាយ-
 តនៈ ១០ មិនគួរលះដោយការវិនា អាយតនៈ ២ គួរលះដោយការវិនាក៏មាន
 មិនគួរលះដោយការវិនា ក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មានហេតុមិនគួរលះ
 ដោយទស្សនៈ អាយតនៈ ២ មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មាន
 ហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មានហេតុមិន
 គួរលះដោយការវិនា អាយតនៈ ២ មានហេតុគួរលះដោយការវិនាក៏មាន
 មានហេតុមិនគួរលះដោយការវិនាក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនមានវិតក្កៈ
 អាយតនៈ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈក៏មាន ។
 អាយតនៈ ១០ មិនមានវិចារៈ អាយតនៈ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈ
 ក៏មាន មិនមានវិចារៈក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនមានបីតិ អាយតនៈ
 ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិក៏មាន មិនមានបីតិក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០
 មិនកើតព្រមដោយបីតិ អាយតនៈ ២ កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន មិនកើត
 ព្រមដោយបីតិក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនកើតព្រមដោយសុខៈ អា-
 យតនៈ ២ កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន មិនកើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន ។

អាយតនវិវត្តេ បញ្ញាបុព្វកំ

ទស្សនេតនា ន ឧបេក្ខាសហគតា ឆ្ងាយតនា សីលា
 ឧបេក្ខាសហគតា សីលា ន ឧបេក្ខាសហគតា ។
 ទស្សនេតនា កាមាវចនា ឆ្ងាយតនា សីលា កាមាវ-
 ចនា សីលា ន កាមាវចនា ។ ទស្សនេតនា ន រូចា-
 វចនា ឆ្ងាយតនា សីលា រូចាវចនា សីលា ន រូចាវ-
 ចនា ។ ទស្សនេតនា ន អរូចាវចនា ឆ្ងាយតនា សីលា
 អរូចាវចនា សីលា ន អរូចាវចនា ។ ទស្សនេតនា
 បរិយាបដ្ឋា ឆ្ងាយតនា សីលា បរិយាបដ្ឋា សីលា
 អបរិយាបដ្ឋា ។ ទស្សនេតនា អនិយ្យនិកា ឆ្ងាយ-
 តនា សីលា និយ្យនិកា សីលា អនិយ្យនិកា ។
 ទស្សនេតនា អនិយតា ឆ្ងាយតនា សីលា និយតា
 សីលា អនិយតា ។ ទស្សនេតនា សឧត្តរា ឆ្ងាយត-
 នា សីលា សឧត្តរា សីលា អនុត្តរា ។ ទស្សនេត-
 នា អរណា ឆ្ងាយតនា សីលា សរណា សីលា
 អរណាតិ ។

បញ្ញាបុព្វកំ ។

អាយតនវិវត្តោ សមញោ ។

អាយតនវិក្កង បញ្ញាបុព្វកៈ

អាយតនៈ ១០ មិនកើតព្រមដោយឧបេកា អាយតនៈ ២ កើតព្រមដោយ
 ឧបេកាក៏មាន មិនកើតព្រមដោយឧបេកាក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ជា
 កាមាវចរ អាយតនៈ ២ ជាកាមាវចរក៏មាន មិនមែនកាមាវចរក៏មាន ។
 អាយតនៈ ១០ មិនមែនរូបាវចរ អាយតនៈ ២ ជារូបាវចរក៏មាន មិនមែន
 រូបាវចរក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនមែនអរូបាវចរ អាយតនៈ ២ ជា
 អរូបាវចរក៏មាន មិនមែនអរូបាវចរក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ជាបរិយាបន្នៈ
 អាយតនៈ ២ ជាបរិយាបន្នៈក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន ។ អាយតនៈ
 ១០ មិនមែននិយ្យានិកៈ អាយតនៈ ២ ជានិយ្យានិកៈក៏មាន មិនមែន
 និយ្យានិកៈក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ មិនទៀង អាយតនៈ ២ ទៀងក៏
 មាន មិនទៀងក៏មាន ។ អាយតនៈ ១០ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងឧត្តរៈ
 អាយតនៈ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងឧត្តរៈក៏មាន មិនមានឧត្តរៈក៏មាន ។
 អាយតនៈ ១០ មិនមានសត្រូវ អាយតនៈ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងសត្រូវ
 ក៏មាន មិនមានសត្រូវក៏មាន ។

ចប់ បញ្ញាបុព្វកៈ ។

ចប់ អាយតនវិក្កង ។

ពាក្យវិកល

[១១៤] ឆ ឆាតុយោ បឋវីឆាតុ អាចោឆាតុ
តេជោឆាតុ វាយោឆាតុ អាគាសឆាតុ វិញ្ញាណឆាតុ ។

[១១៥] តត្ថ កតមា បឋវីឆាតុ ។ បឋវីឆាតុទ្ធ-
យំ អត្ថំ អជ្ឈត្ថិកា អត្ថំ ពាហិរា ។ តត្ថ កតមា
អជ្ឈត្ថិកា បឋវីឆាតុ ។ យំ អជ្ឈត្ថំ បច្ចត្ថំ កក្កឡំ
ទិកតំ^(១) កក្កឡត្ថំ កក្កឡភារោ អជ្ឈត្ថំ ឧបាទិដ្ឋំ
សេយ្យដំ កេសា លោមា នខា ទន្ធា តចោ មំសំ
ញាវ អដ្ឋំ អដ្ឋមិញ្ចំ វត្តំ ហនយំ យកនំ កិលោមកំ
បិហកំ បច្ឆាសំ អន្តំ អន្តកុលំ ឧទរិយំ កវីសំ យំ
វា បនព្វាម្បិ អត្ថំ អជ្ឈត្ថំ បច្ចត្ថំ កក្កឡំ ទិកតំ
កក្កឡត្ថំ កក្កឡភារោ អជ្ឈត្ថំ ឧបាទិដ្ឋំ អយំ វុច្ចតិ
អជ្ឈត្ថិកា បឋវីឆាតុ ។ តត្ថ កតមា ពាហិរា
បឋវីឆាតុ ។ យំ ពាហិរំ កក្កឡំ ទិកតំ កក្កឡត្ថំ
កក្កឡភារោ តហិញ្ញា អនុបាទិដ្ឋំ សេយ្យដំ អយោ
លោហំ តិប្ប សីសំ សជ្ឈំ មុត្តា មណី វេឡុរិយោ
សង្កោ សីលា បវាឡំ វជនំ ជាត្របំ លោហិតង្កោ^(២)

១ ប. វរាតំ ។ ២ ឧ លោហិតង្កោ ។

ធាតុវិភង្គ

[១១៤] ធាតុ ៦ គឺ បឋវីធាតុ អាប្រាធាតុ តេជោធាតុ
វាយោធាតុ អាកាសធាតុ វិញ្ញាណធាតុ ។

[១១៥] បណ្ណាធាតុ ៦ នោះ បឋវីធាតុ តើដូចម្តេច ។
បឋវីធាតុ មាន ២ គឺ បឋវីធាតុ ខាងក្នុងក៏មាន ខាងក្រៅក៏មាន ។
បណ្ណាធាតុ ៦ នោះ បឋវីធាតុខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ ធម្មជាតិណា
ជាខាងក្នុង អាស្រ័យនូវខ្លួន រឹង ខ្លះ មានអាការរឹង មានសភាពរឹង
ជាខាងក្នុង ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យកបាន គឺ សក់ រោម ក្រចក
ធ្មេញ ស្បែក សាច់ សរសៃ ឆ្អឹង ខួរក្នុងឆ្អឹង តម្រងបស្សៈ បេះដូង
ថ្លើម វាវ ក្រពះ សួត ពោះវៀនធំ ពោះវៀនតូច អាហារថ្មី អាហារ
ចាស់ ឬក៏ ធម្មជាតិដទៃណា ជាខាងក្នុង អាស្រ័យនូវខ្លួន រឹង ខ្លះ មាន
អាការរឹង មានសភាពរឹង ជាខាងក្នុង ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យក
បាន នេះហៅថា បឋវីធាតុខាងក្នុង ។ បណ្ណាធាតុ ៦ នោះ បឋវីធាតុ
ខាងក្រៅ តើដូចម្តេច ។ ធម្មជាតិណា ជាខាងក្រៅ រឹង ខ្លះ មានអាការរឹង
មានសភាពរឹង ជាខាងក្រៅ ដែលវិញ្ញាណមិនចូលទៅកាន់យក
បានទេ គឺ ដែក លោហៈ សំណប៉ាហ្នាំង សំណកក់ ប្រាក់ កែវមុត្តា
កែវមណី កែវតែឡូរ ស័ង្ក ថ្ម កែវប្រពាឡ ប្រាក់ មាស កែវក្រហម

ជាតិវិរុទ្ធ សុត្តន្តបិដក

មសារកល្យ តិលំ កង្គំ សក្ខុក កថលា ភូមិ
 ចាសាលោក បព្វតោ យំ វា បនព្វាម្បី អត្ថំ ពាហិរំ
 កក្កុឡំ ខរិកតំ កក្កុឡតំ កក្កុឡភារំ ពហិទ្ធា
 អនុចាទិន្នំ អយំ វុច្ចតិ ពាហិរា បឋវីធាតុ ។ យា
 ច អជ្ឈតិកា បឋវីធាតុ យា ច ពាហិរា បឋវីធាតុ
 តទេកជ្ឈំ អភិសញ្ញាត្វា អភិសន្និបត្វា អយំ វុច្ចតិ
 បឋវីធាតុ ។

[១១៦] តត្ថ កតមា អាចោធាតុ ។ អាចោ-
 ធាតុទ្ធយំ អត្ថំ អជ្ឈតិកា អត្ថំ ពាហិរា ។ តត្ថ
 កតមា អជ្ឈតិកា អាចោធាតុ ។ យំ អជ្ឈតំ
 បច្ចតំ អាចោ អាចោគតំ ស្មេហោ ស្មេហាគតំ ពន្ធនតំ
 រូបស្ស អជ្ឈតំ ឧចាទិន្នំ សេយ្យដំ បិតំ សេម្ហំ
 បុព្វោ លោហិតំ សេនោ មេនោ អស្ស វសា ខេ-
 លោ សីយានិកា លសិកា មុតំ យំ វា បនព្វាម្បី
 អត្ថំ អជ្ឈតំ បច្ចតំ អាចោ អាចោគតំ ស្មេហោ
 ស្មេហាគតំ ពន្ធនតំ រូបស្ស អជ្ឈតំ ឧចាទិន្នំ អយំ
 វុច្ចតិ អជ្ឈតិកា អាចោធាតុ ។ តត្ថ កតមា ពា-
 ហិរា អាចោធាតុ ។ យំ ពាហិរំ អាចោ អាចោគតំ

ធាតុវិញ្ញាណ សុត្តន្តបិដក

កែវព្រាស ស្មៅ ឈើ ក្រស អំបែង ផែនដី ថ្ម ភ្នំ ឬក៏ ធម្មធាតុដទៃ
ណា ជាខាងក្រៅ រឺង ខ្លះ មានពាការីង មានសភាពរឺង ជាខាង
ក្រៅ ដែលវិញ្ញាណមិនចូលទៅកាន់យកបានទេ នេះហៅថា បឋវធាតុ
ខាងក្រៅ ។ បឋវធាតុណា ជាខាងក្នុងក្តី បឋវធាតុណា ជាខាងក្រៅក្តី
នេះហៅថា បឋវធាតុ ព្រោះប្រមូលបំប្រួញធាតុនោះ ក្នុងទីជាមួយគ្នា ។

[១១៦] បណ្ណធាតុ ៦ នោះ អាបោធាតុ តើដូចម្តេច ។
អាបោធាតុ មាន ២ គឺ អាបោធាតុ ខាងក្នុងក៏មាន ខាងក្រៅក៏មាន ។
បណ្ណធាតុ ២ នោះ អាបោធាតុខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ ធម្មជាតិណា
ជាខាងក្នុង អាស្រ័យនូវខ្លួន ជាទឹក ដល់នូវភាពជាទឹក មានសភាព
ស្អិត ដល់នូវភាពស្អិត មានសភាពជាទីជាប់នៅនៃរូប ជាខាងក្នុង
ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យកបាន គឺ ប្រមាត់ ស្មៅស្ម ខ្លះ ឈាម
ញើស ខ្លាញ់ខាប់ ទឹកភ្នែក ខ្លាញ់រាវ ទឹកមាត់ ទឹកសំបោរ ទឹកអំល
ទឹកម្សៀត ឬក៏ ធម្មជាតិដទៃណា ជាខាងក្នុង អាស្រ័យនូវខ្លួន ជាទឹក
ដល់នូវភាពជាទឹក មានសភាពស្អិត ដល់នូវភាពស្អិត មានសភាពជាទី
ជាប់នៅនៃរូប ជាខាងក្នុង ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យកបាន នេះហៅ
ថា អាបោធាតុខាងក្នុង ។ បណ្ណធាតុ ២ នោះ អាបោធាតុខាងក្រៅ
តើដូចម្តេច ។ ធម្មជាតិណា ជាខាងក្រៅ ជាទឹក ដល់នូវភាពជាទឹក

អភិធម្មបំណែក វិរាដ្ឋោ

ស្មោហោ ស្មោហាគតំ ពន្ធនត្ថំ រូបស្ស ពហិទ្ធា អនុ-
 ចាទិន្នំ សេយ្យដីទំ មូលរសោ ខន្ធរសោ តចរសោ
 បត្តរសោ បុប្ផរសោ ផលរសោ ទិរំ ធនិ សប្បំ
 ធរជ្ជតំ តេលំ មទុ ដាលីតំ កុម្មានិ វា ឧទកានិ
 អន្តលីក្ខានិ វា យំ វា បដញ្ញម្បិ អត្ថំ ពាហិរំ អាថោ
 អាថោគតំ ស្មោហោ ស្មោហាគតំ ពន្ធនត្ថំ រូបស្ស
 ពហិទ្ធា អនុចាទិន្នំ អយំ វុច្ចតិ ពាហិរា អាថោធាតុ ។
 យា ច អដ្ឋត្ថិកា អាថោធាតុ យា ច ពាហិរា
 អាថោធាតុ តទេកដ្ឋំ អភិសញ្ញាហិត្វា អភិសង្ខិបិត្វា
 អយំ វុច្ចតិ អាថោធាតុ ។

[១១៧] តត្ថ កតមា តេជោធាតុ ។ តេជោ-
 ធាតុទ្ធិយំ អត្ថំ អដ្ឋត្ថិកា អត្ថំ ពាហិរា ។ តត្ថ
 កតមា អដ្ឋត្ថិកា តេជោធាតុ ។ យំ អដ្ឋត្ថំ បច្ចុតំ
 តេជោ តេជោគតំ ឧស្មា ឧស្មាគតំ ឧស្មំ ឧស្មមគតំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

មានសភាពស្អិត ដល់នូវភាពស្អិត មានសភាពជាទីជាប់នៅនៃរូប ជា
 ខាងក្រៅ ដែលវិញ្ញាណមិនចូលទៅកាន់យកបានទេ គឺ រសគល់ រស
 ដើម រសសំបក រសស្លឹក រសផ្កា រសផ្លែ ទឹកដោះស្រស់ ទឹកដោះ
 ជួរ ទឹកដោះថ្នាំ ទឹកដោះខាប់ ប្រេង ទឹកឃុំ ទឹកអំពៅ ទឹកដែលបិត
 នៅលើផែនដីក្តី ទឹកដែលបិតនៅព្រំដីអាកាសក្តី ឬក៏ ធម្មជាតិដទៃណា
 ជាខាងក្រៅ ជាទឹក ដល់នូវភាពជាទឹក មានសភាពស្អិត ដល់នូវភាព
 ស្អិត មានសភាពជាទីជាប់នៅនៃរូប ជាខាងក្រៅ ដែលវិញ្ញាណមិន
 ចូលទៅកាន់យកបានទេ នេះហៅថា អាបុរាណតុខាងក្រៅ ។ អាបុរា-
 ណតុណា ជាខាងក្នុងក្តី អាបុរាណតុណា ជាខាងក្រៅក្តី នេះហៅថា
 អាបុរាណតុ ព្រោះប្រមូលបំប្រញូរធាតុនោះ ក្នុងទីជាមួយគ្នា ។

[១១៧] បណ្ណាធាតុ ៦ នោះ តេជោធាតុ តើដូចម្តេច ។
 តេជោធាតុ មាន ២ គឺ តេជោធាតុ ខាងក្នុងក៏មាន ខាងក្រៅក៏មាន ។
 បណ្ណាធាតុ ២ នោះ តេជោធាតុខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ ធម្មជាតិណា
 ជាខាងក្នុង អាស្រ័យនូវខ្លួន ជាសភាពក្តៅ ដល់នូវសភាពក្តៅ ជាចំ-
 ហាយ ដល់នូវភាពចំហាយ ជាធម្មជាតិអបកំដៅ ដល់នូវភាពអបកំដៅ

ធាតុរាងកាយ សុត្តន្តបិដក

អជ្ឈតំ ឧបាទិដ្ឋំ សេយ្យដីទំ យេន ច សុត្តប្បតិ
 យេន ច ជីវតិ យេន ច បរិទយ្ហតិ យេន ច អសីត-
 បីតទាយីតសាយីតំ សម្មា បរិណាមំ កច្ចតិ យំ វា
 បទញ្ញម្បី អត្ថំ អជ្ឈតំ បច្ចតំ តេជោ តេជោកតំ
 ឧស្មា ឧស្មាកតំ ឧសុមំ ឧសុមកតំ អជ្ឈតំ ឧបាទិដ្ឋំ
 អយំ វុច្ចតិ អជ្ឈតីកា តេជោជានុ ។ តត្ថ កតហ
 ពាហិរា តេជោជានុ ។ យំ ពាហិរំ តេជោ តេជោកតំ
 ឧស្មា ឧស្មាកតំ ឧសុមំ ឧសុមកតំ ពហិម្ហា អនុបាទិដ្ឋំ
 សេយ្យដីទំ កដ្ឋកិ សកលីកកិ តិណកិ កោមយកិ
 ឫសកិ សង្ការកិ វដ្តកិ អភិសន្តាហោ សុរិយសន្តា-
 ហោ កដ្ឋសន្និធមយសន្តាហោ តិណសន្និធមយសន្តាហោ
 ធានសន្និធមយសន្តាហោ កស្មាសន្និធមយសន្តាហោ^(១) យំ
 វា បទញ្ញម្បី អត្ថំ ពាហិរំ តេជោ តេជោកតំ ឧស្មា
 ឧស្មាកតំ ឧសុមំ ឧសុមកតំ ពហិម្ហា អនុបាទិដ្ឋំ អយំ
 វុច្ចតិ ពាហិរា តេជោជានុ ។ យា ច អជ្ឈតីកា តេ-
 ជោជានុ យា ច ពាហិរា តេជោជានុ តទេកជ្ឈំ អភិ-
 សញ្ញាហិត្វា អភិសន្និធមិត្វា អយំ វុច្ចតិ តេជោជានុ ។

១ ម. វណ្ណសន្និធមយសន្តាហោ ។

ធាតុវិភង្គ សុត្តន្តបិដក

ជាខាងក្នុង ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យកបាន គឺ ភ្លើងដែលឲ្យកាយក្តៅ
សព្វ ១ ដែលឲ្យកាយគ្រាំគ្រា ១ ដែលឲ្យកាយក្តៅក្រហាយ ១ ដែលឲ្យ
វត្ថុគេស៊ី ផឹក ទំពាល់ទុក្ខក្សហើយ ដល់នូវការទ្រុឌទ្រោមរលួយអស់ ១
ឬក៏ធម្មជាតិដទៃណា ជាខាងក្នុង អាស្រ័យនូវខ្លួន ជាសភាពក្តៅ ដល់នូវ
ភាពក្តៅ ជាចំហាយ ដល់នូវភាពចំហាយ ជាធម្មជាតិអប់កំដៅ ដល់នូវ
ភាពអប់កំដៅ ជាខាងក្នុង ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យកបាន នេះហៅ
ថា តេជោធាតុខាងក្នុង ។ បណ្តាធាតុ ២ នោះ តេជោធាតុខាងក្រៅ
តើដូចម្តេច ។ ធម្មជាតិណា ជាខាងក្រៅ ជាភាពក្តៅ ដល់នូវភាពក្តៅ
ជាចំហាយ ដល់នូវភាពចំហាយ ជាធម្មជាតិអប់កំដៅ ដល់នូវភាពអប់
កំដៅ ជាខាងក្រៅ ដែលវិញ្ញាណមិនចូលទៅកាន់យកបានទេ គឺ ភ្លើង
ទស ភ្លើងរំកាច់ ភ្លើងស្មៅ ភ្លើងអាចម៍គោ ភ្លើងអង្គាម ភ្លើងសម្រាម
ភ្លើងរន្ទះ កំដៅភ្លើង កំដៅព្រះអាទិត្យ កំដៅគំនរទស កំដៅគំនរស្មៅ
កំដៅគំនរស្រូវ កំដៅគំនរដែក ឬក៏ ធម្មជាតិដទៃណា ជាខាងក្រៅ ជា
សភាពក្តៅ ដល់នូវសភាពក្តៅ ជាចំហាយ ដល់នូវភាពចំហាយ ជា
ធម្មជាតិអប់កំដៅ ដល់នូវភាពអប់កំដៅ ជាខាងក្រៅ ដែលវិញ្ញាណមិន
ចូលទៅកាន់យកបានទេ នេះហៅថា តេជោធាតុខាងក្រៅ ។ តេជោ-
ធាតុណា ជាខាងក្នុងក្តី តេជោធាតុណា ជាខាងក្រៅក្តី នេះហៅថា
តេជោធាតុ ព្រោះប្រមូលបំប្រញធាតុនោះ ក្នុងទីជាមួយគ្នា ។

អភិធម្មបំណិក វិរាដ្ឋោ

[១១៨] តត្ថ កតតមា វាយោធាតុ ។ វាយោធា-
តុទ្ធិយំ អត្ថំ អជ្ឈត្ថកា អត្ថំ ពាហិរា ។ តត្ថ កតតមា
អជ្ឈត្ថកា វាយោធាតុ ។ យំ អជ្ឈត្ថំ បច្ចត្ថំ វាយោ
វាយោកតំ បម្ពិតតំ រូបស្ស អជ្ឈត្ថំ ឧចាទិដ្ឋំ សេយ្យ-
បីដំ ឧទ្ធទ្គមា វតា អដោកមា វតា ក្យត្ថិសយា
វតា កោដ្ឋិសយា វតា អត្ថបត្ថាទុសារិយោ វតា
សត្តកវតា ខុរកវតា ឧប្បល្លកវតា អស្សាសោ
បស្សាសោ យំ វា បនព្វាម្បិ អត្ថំ អជ្ឈត្ថំ បច្ចត្ថំ
វាយោ វាយោកតំ បម្ពិតតំ រូបស្ស អជ្ឈត្ថំ ឧចា-
ទិដ្ឋំ អយំ វុច្ចតិ អជ្ឈត្ថកា វាយោធាតុ ។ តត្ថ
កតតមា ពាហិរា វាយោធាតុ ។ យំ ពាហិរំ វាយោ
វាយោកតំ បម្ពិតតំ រូបស្ស ពាហិទ្វា អនុចាទិដ្ឋំ
សេយ្យបីដំ បុរត្ថិមា វតា បត្ថិមា វតា ឧត្តរា វតា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[១១៨] បណ្ណាធាតុ ៦ នោះ វាយោធាតុ តើដូចម្តេច ។
 វាយោធាតុ មាន ២ គឺ វាយោធាតុ ខាងក្នុងក៏មាន ខាងក្រៅក៏មាន ។
 បណ្ណាធាតុ ២ នោះ វាយោធាតុខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ ធម្មជាតណា
 ជាខាងក្នុង អាស្រ័យនូវខ្លួន ជាសភាពបក់ផាត់ ដល់នូវភាពបក់ផាត់
 មានភាពធ្វើរូបឲ្យរឹងប៉ឹង ជាខាងក្នុង ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យក
 បាន គឺ ខ្យល់បក់ពីក្រោមឡើងលើ ខ្យល់បក់ពីលើទៅក្រោម ខ្យល់
 ដេកនៅខាងក្នុងផ្ទៃ (ខ្យល់ខាងក្រៅពោះវៀន) ខ្យល់ដេកនៅក្នុងក្រពះ
 (ខ្យល់ខាងក្នុងពោះវៀន) ខ្យល់បក់ផ្សព្វផ្សាយសព្វអវយវៈតូចធំ ខ្យល់
 ដូចជាសស្រ្តា^(១) ខ្យល់ដូចជាកាំបិតកោរ^(២) ខ្យល់អាចពន្លឺនូវហឫ-
 ទ័យ ខ្យល់ដកដង្ហើមចូល ខ្យល់ដកដង្ហើមចេញ ឬក៏ ធម្មជាតដទៃណា
 ជាខាងក្នុង អាស្រ័យនូវខ្លួន ជាសភាពបក់ផាត់ ដល់នូវភាពបក់ផាត់
 មានភាពធ្វើរូប ឲ្យរឹងប៉ឹង ជាខាងក្នុង ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យក
 បាន នេះហៅថា វាយោធាតុខាងក្នុង ។ បណ្ណាធាតុ ២ នោះ វា-
 យោធាតុខាងក្រៅ តើដូចម្តេច ។ ធម្មជាតណា ជាខាងក្រៅ ជា
 សភាពបក់ផាត់ ដល់នូវភាពបក់ផាត់ មានភាពធ្វើរូបឲ្យរឹងប៉ឹង ជាខាង
 ក្រៅ ដែលវិញ្ញាណមិនចូលទៅកាន់យកបានទេ គឺ ខ្យល់បក់មកអំពីទិស
 ខាងកើត ខ្យល់បក់មកអំពីទិសខាងលិច ខ្យល់បក់មកអំពីទិសខាងជើង

១ ខ្យល់អាចប្រព្រឹត្តទៅ ដូចជាគោកឡើងដោយកន្ត្រៃ ។ ២ ខ្យល់អាចពន្លឺនូវហឫទ័យ ដូចជាគេពន្លឺដោយកាំបិតកោរ ។

ធាតុវិរុទ្ធ សុត្តន្តបិដក

ឧត្តរណា វត្ថា សរសា វត្ថា អរសា វត្ថា សីតា វត្ថា

ឧណ្ហា វត្ថា បរិត្តា វត្ថា អធិបត្តា វត្ថា កាឡា វត្ថា

វេរម្ភវត្ថា បត្តវត្ថា សុបណ្ណាវត្ថា តាលវណ្ណាវត្ថា

វិជ្ជបន្ធហត្ថា យំ វា បន្ធាម្បិ អត្ថំ ពាហិរំ វាយោ

វាយោគតំ បម្ពិតតំ រូបសង្ខារោ អនុបាទិន្នំ អយំ

វុច្ចតិ ពាហិរំ វាយោធាតុ ។ យា ច អជ្ឈតិកា

វាយោធាតុ យា ច ពាហិរំ វាយោធាតុ តទេកជ្ឈំ

អភិសញ្ញាហិត្វា អភិសង្ខិបិត្វា អយំ វុច្ចតិ វាយោធាតុ ។

[១១៧] តត្ថ កតមា អាកាសធាតុ ។ អា-

កាសធាតុទ្ធិយំ អត្ថំ អជ្ឈតិកា អត្ថំ ពាហិរំ ។

តត្ថ កតមា អជ្ឈតិកា អាកាសធាតុ ។ យំ អជ្ឈតំ

បច្ចតំ អាកាសោ អាកាសគតំ អយំ អយគតំ

វិរោ វិរគតំ អសម្មជំ បំសលោហិតេហិ អជ្ឈតំ

ធាតុវិភង្គ ឧត្តន្តរាជនិយម

ខ្យល់បក់មកអំពីទិសខាងត្បូង ខ្យល់ប្រកបដោយធូលី ខ្យល់មិនមានធូលី
 ខ្យល់ត្រជាក់ ខ្យល់ក្ដៅ ខ្យល់តិច ខ្យល់ខ្លាំង ខ្យល់ខ្មៅ^(១) ខ្យល់កំបុត
 ត្បូង ខ្យល់ដែលតាំងអំពីស្វាបសត្វ ខ្យល់ដែលតាំងឡើងអំពីគ្រុឌ ខ្យល់
 ដែលតាំងឡើងអំពីស្លឹកឆ្មារជាដើម ខ្យល់ដែលតាំងឡើងអំពីផ្លិត ឬក៏
 ធម្មជាតិដទៃណា ជាខាងក្រៅ ជាសភាពបក់ផាត់ ដល់នូវភាពបក់ផាត់
 មានភាពធ្វើប្រឡងរឹងបឹង ជាខាងក្រៅ ដែលវិញ្ញាណមិនចូលទៅកាន់យក
 បានទេ នេះហៅថា វាយោធាតុខាងក្រៅ ។ វាយោធាតុណា ជាខាង
 ក្នុងក្ដី វាយោធាតុណា ជាខាងក្រៅក្ដី នេះហៅថា វាយោធាតុ ព្រោះ
 ប្រមូលបំប្រញំធាតុនោះ ក្នុងទីជាមួយគ្នា ។

[១១៧] បណ្ណាធាតុ ៦ នោះ អាកាសធាតុ តើដូចម្តេច ។
 អាកាសធាតុ មាន ២ គឺ អាកាសធាតុខាងក្នុងក៏មាន ខាងក្រៅក៏មាន ។
 បណ្ណាធាតុ ២ នោះ អាកាសធាតុខាងក្នុង តើដូចម្តេច ។ ធម្មជាតិ
 ណា ជាខាងក្នុង អាស្រ័យនូវខ្លួន ជាសភាពទេ ដល់នូវភាពទេ
 ជាធម្មជាតិទំនេរ ដល់នូវភាពទំនេរ ជាសភាពចន្លោះ ដល់នូវភាព
 ចន្លោះ ជាធម្មជាតិមិនប៉ះពាល់ ដោយសាច់និងឈាម ជាខាងក្នុង

១ ខ្យល់ដែលតាំងឡើងក្នុងចន្លោះ ២ ឆែមេឃេឡើ ។

អភិធម្មប្បដិពេ វិរាជោ

ឧបាទិដ្ឋំ សេយ្យដីទំ កណ្ណាទិដ្ឋំ ជាសទិដ្ឋំ មុខទ្វារំ
 យេន ច អសិទ្ធិប័ត្តខាយិភសាយិទំ អដ្ឋោហាវតិ យត្ថ
 ច អសិទ្ធិប័ត្តខាយិភសាយិទំ សទ្ធិដ្ឋតិ យេន ច អសិ-
 ទ្ធិប័ត្តខាយិភសាយិទំ អនោកាភំ និក្ខមតិ យំ វា ប-
 ណាម្យំ អត្ថំ អដ្ឋតំ បច្ចតំ អាគាសោ អាគាសភតំ
 អយំ អយភតំ វិវេកំ វិវេកតំ អសម្មជំ មំសលោហិ-
 តេហិ អដ្ឋតំ ឧបាទិដ្ឋំ អយំ វុច្ចតិ អដ្ឋតិកា
 អាគាសធាតុ ។ តត្ថ កតមា ពាហិរា អាគាស-
 ធាតុ ។ យំ ពាហិរំ អាគាសោ អាគាសភតំ អយំ
 អយភតំ វិវេកំ វិវេកតំ អសម្មជំ ចត្វាហិ មហាក្ខតេ-
 ហិ តេហិ ឧបាទិដ្ឋំ អយំ វុច្ចតិ ពាហិរា អាគា-
 សធាតុ ។ យា ច អដ្ឋតិកា អាគាសធាតុ យា
 ច ពាហិរា អាគាសធាតុ តទេកជ្ឈំ អភិសញ្ញាហិត្វា
 អភិសន្តិបិត្វា អយំ វុច្ចតិ អាគាសធាតុ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យកបាន គឺ រន្ធគ្រចៀក រន្ធច្រមុះ ទ្វារមាត់
 អាគាសដែលឲ្យលេបចូល នូវវត្ថុដែលគេស៊ី ផឹក ទំពា លិទ្ធក្នក្សហើយ
 ក្តី អាគាសដែលឲ្យវត្ថុ ដែលគេស៊ី ផឹក ទំពា លិទ្ធក្នក្សហើយក្តី អា-
 គាសដែលឲ្យវត្ថុ ដែលគេស៊ី ផឹក ទំពា លិទ្ធក្នក្សហើយ ចេញមកតាម
 ចំណែកខាងក្រោមក្តី ឬក៏ ធម្មជាតិដទៃណា ជាខាងក្នុង អាស្រ័យនូវខ្លួន
 ជាសភាពទេ ដល់នូវភាពទេ ជាធម្មជាតិទំនេរ ដល់នូវភាពទំនេរ
 ជាសភាពចន្លោះ ដល់នូវភាពចន្លោះ មិនប៉ះពាល់ដោយសាច់និងឈាម
 ជាខាងក្នុង ដែលវិញ្ញាណចូលទៅកាន់យកបាន នេះហៅថា អាគាស-
 ធាតុខាងក្នុង ។ បណ្ណធាតុ ២ នោះ អាគាសធាតុខាងក្រៅ តើដូច
 ម្តេច ។ ធម្មជាតិណា ជាខាងក្រៅ ជាសភាពទេ ដល់នូវភាពទេ
 ជាធម្មជាតិទំនេរ ដល់នូវភាពទំនេរ ជាសភាពចន្លោះ ដល់នូវភាពចន្លោះ
 មិនប៉ះពាល់ដោយមហាក្ខត្របេ ៤ ជាខាងក្រៅ ដែលវិញ្ញាណមិនចូល
 ទៅកាន់យកបានទេ នេះហៅថា អាគាសធាតុខាងក្រៅ ។ អាគាស-
 ធាតុណា ជាខាងក្នុងក្តី អាគាសធាតុណា ជាខាងក្រៅក្តី នេះហៅថា
 អាគាសធាតុ ព្រោះប្រមូលបំប្រួញធាតុនោះ ក្នុងទីជាមួយគ្នា ។

ពាណិជ្ជកម្ម សុព្វន្តរាជនីយ៍

(១២០) ឥត្ត កតតមា វិញ្ញាណធាតុ ។ ធិត្ត-

វិញ្ញាណធាតុ សោតវិញ្ញាណធាតុ យាមវិញ្ញាណធាតុ
ជីវ្ហវិញ្ញាណធាតុ កាយវិញ្ញាណធាតុ មនោវិញ្ញាណ-
ធាតុ អយំ វុត្ថុនិ វិញ្ញាណធាតុ ។

ឥមា ធិ ធាតុយោ ។

(១២១) អបរាមិ ធិ ធាតុយោ សុខធាតុ ទុក្ខ-

ធាតុ សោមនស្សធាតុ ខោមនស្សធាតុ ឧបេក្ខាធាតុ
អវិជ្ជាធាតុ ។ ឥត្ត កតតមា សុខធាតុ ។ យំ កាយិកំ
សាតំ កាយិកំ សុខំ កាយសម្មស្សជំ សាតំ សុខំ
វេទយិកំ កាយសម្មស្សជា សាតា សុខា វេទនា
អយំ វុត្ថុនិ សុខធាតុ ។ ឥត្ត កតតមា ទុក្ខធាតុ ។
យំ កាយិកំ អសាតំ កាយិកំ ទុក្ខំ កាយសម្ម-
ស្សជំ អសាតំ ទុក្ខំ វេទយិកំ កាយសម្មស្សជា
អសាតា ទុក្ខា វេទនា អយំ វុត្ថុនិ ទុក្ខធាតុ ។ ឥត្ត
កតតមា សោមនស្សធាតុ ។ យំ ចេតសិកំ សាតំ

ធាតុវិភង្គ សុត្តន្តភាគដំបូង

[១២០] បណ្ណាធាតុ ៦ នោះ វិញ្ញាណធាតុ តើដូចម្តេច ។
 ធាតុគឺការដឹងច្បាស់ ដោយចក្ខុ ធាតុគឺការដឹងច្បាស់ ដោយគ្រចៀក
 ធាតុគឺការដឹងច្បាស់ ដោយច្រមុះ ធាតុគឺការដឹងច្បាស់ ដោយអណ្តាត
 ធាតុគឺការដឹងច្បាស់ ដោយកាយ ធាតុគឺការដឹងច្បាស់ ដោយចិត្ត នេះ
 ហៅថាវិញ្ញាណធាតុ ។

នេះធាតុ ៦ ។

[១២១] ធាតុ ៦ ដទៃទៀត គឺ សុខធាតុ ទុក្ខធាតុ សោមនស្ស-
 ធាតុ ខេមនស្សធាតុ វេទនាធាតុ អវិជ្ជាធាតុ ។ បណ្ណាធាតុ ៦ នោះ
 សុខធាតុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីឆ្ងាញ់ពិសា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ
 សេចក្តីសុខ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ ការទទួលអារម្មណ៍ជាសុខ ជាទីគាប់
 ចិត្ត ដែលកើតអំពីកាយសម្ផស្ស សុខវេទនា ជាទីគាប់ចិត្ត ដែលកើត
 អំពីកាយសម្ផស្ស ណា នេះហៅថា សុខធាតុ ។ បណ្ណាធាតុ ៦ នោះ
 ទុក្ខធាតុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីមិនឆ្ងាញ់ពិសា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ
 សេចក្តីទុក្ខ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ ការទទួលអារម្មណ៍ជាទុក្ខ មិនជាទីគាប់
 ចិត្ត ដែលកើតអំពីកាយសម្ផស្ស ទុក្ខវេទនា មិនជាទីគាប់ចិត្ត ដែល
 កើតអំពីកាយសម្ផស្ស ណា នេះហៅថា ទុក្ខធាតុ ។ បណ្ណាធាតុ ៦ នោះ
 សោមនស្សធាតុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីឆ្ងាញ់ពិសា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត

អភិធម្មបិដកេ វិភង្គោ

ចេតសីកំ សុខំ ចេតោសម្មស្សជំ សាតំ សុខំ វេទ-
 យំតំ ចេតោសម្មស្សជា សាតា សុខា វេទនា អយំ
 វុត្តតិ សោមនស្សនាតុ ។ តត្ថ កតមា ទោមន-
 ស្សនាតុ ។ យំ ចេតសីកំ អសាតំ ចេតសីកំ ទុក្ខំ
 ចេតោសម្មស្សជំ អសាតំ ទុក្ខំ វេទយំតំ ចេតោ-
 សម្មស្សជា អសាតា ទុក្ខា វេទនា អយំ វុត្តតិ
 ទោមនស្សនាតុ ។ តត្ថ កតមា ឧបេក្ខានាតុ ។ យំ
 ចេតសីកំ ទេវសាតំ ធាសាតំ ចេតោសម្មស្សជំ អទិ-
 ក្ខមសុខំ វេទយំតំ ចេតោសម្មស្សជា អទិក្ខមសុខា
 វេទនា អយំ វុត្តតិ ឧបេក្ខានាតុ ។ តត្ថ កតមា អវិ-
 ជ្ជានាតុ ។ យំ អញ្ញាលំ អនិស្សន្ទំ ។ បេ ។ អវិជ្ជាលន្តិ
 មោហោ អកុសលម្បលំ អយំ វុត្តតិ អវិជ្ជានាតុ ។

ឥមា ធន នាតុយោ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

សេចក្តីសុខ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត កិរិយាទទួលអារម្មណ៍ជាសុខ ជាទីគាប់
ចិត្ត ដែលកើតអំពីចេតោសម្ព័ស្ស សុខវេទនា ជាទីគាប់ចិត្ត ដែល
កើតអំពីចេតោសម្ព័ស្ស ណា នេះហៅថា សោមនស្សធាតុ ។ បណ្តា
ធាតុ ៦ នោះ ទោមនស្សធាតុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីមិនឆ្ងាញ់ពិសា
ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត សេចក្តីទុក្ខ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត កិរិយាទទួលអារម្មណ៍
ជាទុក្ខ មិនជាទីគាប់ចិត្ត ដែលកើតអំពីចេតោសម្ព័ស្ស ទុក្ខវេទនា មិនជា
ទីគាប់ចិត្ត ដែលកើតអំពីចេតោសម្ព័ស្ស ណា នេះហៅថា ទោមនស្ស-
ធាតុ ។ បណ្តាធាតុ ៦ នោះ ឧបេក្ខាធាតុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីមិន
ឆ្ងាញ់ពិសា មិនមែនជាមិនឆ្ងាញ់ពិសា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត កិរិយាទទួល
អារម្មណ៍ មិនមែនទុក្ខមិនមែនសុខ ដែលកើតអំពីចេតោសម្ព័ស្ស វេទនា
មិនមែនទុក្ខមិនមែនសុខ ដែលកើតអំពីចេតោសម្ព័ស្ស ណា នេះហៅថា
ឧបេក្ខាធាតុ ។ បណ្តាធាតុ ៦ នោះ អវិជ្ជាធាតុ តើដូចម្តេច ។ ការ
មិនដឹង ការមិនឃើញ ។ បេ ។ អវិជ្ជាដូចគន្លឹះស គឺមោហៈ ជាឫស
នៃអកុសល ណា នេះហៅថា អវិជ្ជាធាតុ ។

នេះធាតុ ៦ ។

ពាក្យវិវត្ត សុត្តន្តបិដក

(១២២) អបរាមី ឆ ឆាតុយោ កាមឆាតុ ព្យា-
 ចាទឆាតុ វិហីសាឆាតុ ទេត្តម្មឆាតុ អព្យាចាទឆាតុ
 អវិហីសាឆាតុ ។ តត្ថ កតមា កាមឆាតុ ។ កា-
 មប្បដិសំយុត្តោ តក្កោ វិតក្កោ សង្កប្បោ អប្បឆា
 ព្យប្បឆា ចេតសោ អភិធិរោមឆា មិច្ឆាសង្កប្បោ អ-
 យំ វុច្ចតិ កាមឆាតុ ។ ហេដ្ឋតោ អវិចិរយំ បរិយន្តំ
 ករិត្វា ឧបរិតោ បរិមិត្តវសវត្ថំ ទេវេ អន្តោ ករិត្វា
 យំ ឯតស្មី អន្តរេ ឯត្វាវចរា ឯត្ថ បរិយាបដ្ឋា ខន្ធ-
 ឆាតុអាយតនា រូបំ វេទនា សញ្ញា សម្ពាទ វិញ្ញាណំ
 អយំ វុច្ចតិ កាមឆាតុ ។ តត្ថ កតមា ព្យាចាទឆាតុ ។
 ព្យាចាទប្បដិសំយុត្តោ តក្កោ វិតក្កោ ។ បេ ។ មិច្ឆា-
 សង្កប្បោ អយំ វុច្ចតិ ព្យាចាទឆាតុ ។ ទសសុ វា
 អាយាតវត្ថុសុ ចិត្តស្ស អាយាតោ បដិយាតោ បដិយំ
 បដិវិរោតោ កោចោ បកោចោ សម្បកោចោ ទោ-
 សោ បទោសោ សម្បទោសោ ចិត្តស្ស ព្យាបតិ

ធាតុវិភាគ ពុទ្ធសាសនា

[១២២] ធាតុ ៦ ដទៃទៀត គឺ កាមធាតុ ព្យាបាទធាតុ វិហឹសា-

ធាតុ នេកមធាតុ អព្យាបាទធាតុ អវិហឹសាធាតុ ។ បណ្តាធាតុ ៦ នោះ

កាមធាតុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីត្រិះរិះ ការត្រិះរិះផ្សេងៗ តម្រិះ ការ

រំពឹង ការជញ្ជឹង ការលើកឡើងនូវចិត្ត ដែលប្រកបដោយកាម គឺមិច្ឆា-

សង្កប្បៈ នេះហៅថា កាមធាតុ ។ ខាងក្រោម តាំងអំពីអវិចារកជាទីបំ-

ផុត ខាងលើ តាំងអំពីបរមមិត្តវសវត្តិទៅតាមទីបំផុត ខន្ធ ធាតុ ពាយតនៈ

រូប វេទនា សញ្ញា សង្ខារ និងវិញ្ញាណ ណា មានក្នុងចន្លោះនេះ គ្រាប់

ចុះក្នុងចន្លោះនេះ រាប់បញ្ចូលក្នុងចន្លោះនេះ នេះហៅថា កាមធាតុ ។

បណ្តាធាតុ ៦ នោះ ព្យាបាទធាតុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីត្រិះរិះ ការ

ត្រិះរិះផ្សេងៗ ។ បេ ។ ដែលប្រកបដោយព្យាបាទ គឺមិច្ឆាសង្កប្បៈ នេះ

ហៅថា ព្យាបាទធាតុ ។ មួយទៀត សេចក្តីតំភ្លុក ការចង្អៀតចង្អល់

ការគានតឹង ការប៉ាន់ប៉ាក់ ការខឹង ការខឹងខ្លាំង ការខឹងក្រៃលែង ការ

ប្រទូស្ត ការប្រទូស្តខ្លាំង ការប្រទូស្តក្រៃលែងនៃចិត្ត ការព្យាបាទនៃចិត្ត

អភិធម្មបិដកេ វិរាដ្ឋោ

មនោបនោសោ កោដោ កុដ្ឋនា កុដ្ឋិតតំ នោ-
 សោ ទ្ធរសនា ទ្ធរសិតតំ ព្យាបតិ ព្យាបជ្ជនា ព្យាប-
 ជ្ជិតតំ វិរោដោ បដិវិរោដោ ចណ្ឌិតំ អសុរោចោ អ-
 នត្ថមនតា ចិត្តស្ស អយំ វុច្ចតិ ព្យាបាទនាតុ ។ តត្ថ
 កតមា វិហឹសានាតុ ។ វិហឹសាបដិសំយុត្តោ តតោ
 វិតតោ ។ បេ ។ មន្ទាសង្កប្បោ អយំ វុច្ចតិ វិហឹសា-
 នាតុ ។ ឥនេកតោ ចាលីនា វា លេខុនា វា ទណ្ឌន
 វា សត្តន វា វជ្ជយា វា អត្តាត្តរត្តាតវេន សត្ត
 វិហេវេតិ យា ឯវ្យាចា ហេវេនា វិហេវេនា ហឹសនា វិ-
 ហឹសនា រោសនា វិរោសនា បរុបយាតោ អយំ វុច្ចតិ
 វិហឹសានាតុ ។ តត្ថ កតមា នេក្ខម្មនាតុ ។ នេក្ខ-
 ម្មប្បដិសំយុត្តោ តតោ វិតតោ ។ បេ ។ សម្មាសង្ក-
 ប្បោ អយំ វុច្ចតិ នេក្ខម្មនាតុ ។ សព្វេចិ កុសលា
 ធម្មា នេក្ខម្មនាតុ ។ តត្ថ កតមា អព្យាបាទនាតុ ។
 អព្យាបាទប្បដិសំយុត្តោ តតោ វិតតោ ។ បេ ។
 សម្មាសង្កប្បោ អយំ វុច្ចតិ អព្យាបាទនាតុ ។

ធម្មបិដក វិវាដ

ការប្រទូស្តក្នុងចិត្ត ការក្រោធ អាការក្រោធ ភាពនៃការក្រោធ ការ
 ប្រទូស្ត អាការប្រទូស្ត ភាពនៃការប្រទូស្ត ការព្យាបាទ អាការព្យាបាទ
 ភាពនៃការព្យាបាទ ការពិរោធ ការពិរោធខ្វាំង កំណាច ការមិនពោល
 ពាក្យល្អ ភាពនៃចិត្តមិនត្រេកអរ ក្នុងអាយាតវត្ថុ ១០ នេះហៅថា ព្យា-
 បាទធាតុ ។ បណ្ណាធាតុ ៦ នោះ វិហឹសាធាតុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តី
 ត្រិះរិះ ការត្រិះរិះផ្សេងៗ ។ បេ ។ ដែលប្រកបដោយវិហឹសា គឺ
 មិច្ឆាសង្កប្បៈ នេះហៅថា វិហឹសាធាតុ ។ បុគ្គលពួកខ្លះ ក្នុងលោក
 នេះ បៀតបៀនពួកសត្វ ដោយដៃក្តី ដោយជុំដីក្តី ដោយដំបងក្តី ដោយ
 សស្រ្តាភ័ក្តី ដោយវៀក្តី ឬដោយវត្ថុណាមួយក្តី ការធ្វើឲ្យលំបាក ការ
 ធ្វើឲ្យលំបាកខ្វាំង ការបៀតបៀន ការបៀតបៀនខ្វាំង ការខឹង ការ
 ខឹងខ្វាំង ការបៀតបៀនសត្វដទៃ នេះហៅថា វិហឹសាធាតុ ។ បណ្ណា
 ធាតុ ៦ នោះ នេកម្មធាតុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីត្រិះរិះ ការត្រិះរិះ
 ផ្សេងៗ ។ បេ ។ តម្រិះត្រូវ ដែលប្រកបដោយនេកម្មៈ គឺសម្មាសង្កប្បៈ
 នេះហៅថា នេកម្មធាតុ ។ មួយទៀត កុសលធម៌ទាំងអស់ ក៏ឈ្មោះ
 ថា នេកម្មធាតុដែរ ។ បណ្ណាធាតុ ៦ នោះ អព្យាបាទធាតុ តើដូច
 ម្តេច ។ សេចក្តីត្រិះរិះ ការត្រិះរិះផ្សេងៗ ។ បេ ។ ដែលប្រកប
 ដោយអព្យាបាទ គឺសម្មាសង្កប្បៈ នេះហៅថា អព្យាបាទធាតុ ។ ការ

ធាតុវិភង្គេ អភិធម្មភាជយំ

យា សត្តេសុ មេត្តិ មេត្តាយោ មេត្តាយិតតំ មេត្តា-
 ចេតោមិត្តិ អយំ វុច្ចតិ អព្យាហធនាតុ ។ តត្ថ កតមា
 អវិហឹសាធាតុ ។ អវិហឹសាបដិសំយុត្តោ តក្កោ វិត-
 ក្កោ សង្កប្បោ អប្បដា ព្យប្បដា ចេតសោ អភិធម្ម-
 ភេបដា សម្មាសង្កប្បោ អយំ វុច្ចតិ អវិហឹសាធាតុ ។
 យា សត្តេសុ កក្កណា កក្កណាយោ កក្កណាយិត-
 តំ កក្កណាចេតោមិត្តិ អយំ វុច្ចតិ អវិហឹសាធាតុ ។

ឥមា ន ធាតុយោ ។

(១២៣) ឥតិ ឥមាធិ តីណិ នក្កាធិ តទេ-
 កជ្ឈំ អភិសញ្ញាហិត្វា អភិសន្និច្ចិត្វា អដ្ឋារសធាតុ-
 យោ ហោន្តិ ។

សុត្តន្តភាជយំ ។

(១២៤) អដ្ឋារស ធាតុយោ ចក្កធាតុ រូបធាតុ
 ចក្កវិញ្ញាណធាតុ សោតធាតុ សង្កធាតុ សោតវិញ្ញា-
 ណធាតុ យាធាតុ កង្ខធាតុ យាធិវិញ្ញាណធាតុ
 ជីវ្ហាធាតុ រសធាតុ ជីវ្ហាវិញ្ញាណធាតុ កាយធាតុ
 ដោដ្ឋឲ្យធាតុ កាយវិញ្ញាណធាតុ មនោធាតុ ធម្មធាតុ
 មនោវិញ្ញាណធាតុ ។

ធាតុវិវត្ត អភិធម្មភាជនីយ

ស្រឡាញ់ អាការប្រព្រឹត្តស្រឡាញ់ ភាពនៃអាការប្រព្រឹត្តស្រឡាញ់ គឺ
 មេត្តាចេតនាវិមុត្តិ ណា ក្នុងពួកសត្វ នេះហៅថា អព្យាបាទធាតុ ។
 បណ្ណាធាតុ ៦ នោះ អវិហឹសាធាតុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីត្រិះរិះ
 ការត្រិះរិះផ្សេង ៗ តម្រិះ ការរំពឹង ការជញ្ជឹង ការលើកឡើងនូវចិត្ត
 ដែលប្របកដោយអវិហឹសា គឺសម្មាសង្កប្បៈ នេះហៅថា អវិហឹសា-
 ធាតុ ។ ការអាណិត អាការប្រព្រឹត្តអាណិត ភាពនៃអាការប្រព្រឹត្ត
 អាណិត គឺករណចេតនាវិមុត្តិ ណា ក្នុងសត្វទាំងឡាយ នេះហៅថា
 អវិហឹសាធាតុ ។

នេះធាតុ ៦ ។

[១២៣] ពួកធាតុ ៦ បីដងនេះ រួមជាធាតុ ១៨ ព្រោះប្រមូល
 បំប្រួញធាតុទាំងនោះ ក្នុងទីជាមួយគ្នា ដោយប្រការដូច្នេះ ។

ចប់ សុត្តន្តភាជនីយ ។

[១២៤] ធាតុ ១៨ គឺ ចក្ខុធាតុ រូបធាតុ ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ
 សោតធាតុ សទ្ធិធាតុ សោតវិញ្ញាណធាតុ ឃានធាតុ គន្ធុធាតុ ឃាន-
 វិញ្ញាណធាតុ ជីវ្ហធាតុ រសធាតុ ជីវ្ហវិញ្ញាណធាតុ កាយធាតុ ផោ-
 ជ័យធាតុ កាយវិញ្ញាណធាតុ មនោធាតុ ធម្មធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ ។

អភិធម្មបិដក វិវាដ្ឋាន

[១២៥] តត្ថ កតតមា ចក្កុរិយាតុ ។ យំ ចក្កុរិយាតុ
 ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ ។ បេ ។
 សុញ្ញោ តាមោបេសោ អយំ វុច្ចតិ ចក្កុរិយាតុ ។ តត្ថ
 កតតមា រូបធាតុ ។ យំ រូបំ ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ
 ឧបាទាយ វណ្ណនិកា ។ បេ ។ រូបធាតុបេសា អយំ
 វុច្ចតិ រូបធាតុ ។ តត្ថ កតតមា ចក្កុរិយាណធាតុ ។
 ចក្កុញ្ច បដិច្ច រូបេ ច ឧប្បជ្ឈតិ ចិត្តំ មនោ មាណសំ
 ហធយំ បណ្ណំ មនោ មនាយតនំ មនិជ្រ័យំ វិញ្ញា-
 ណំ វិញ្ញាណក្ខតោ តជ្ជា ចក្កុរិយាណធាតុ អយំ
 វុច្ចតិ ចក្កុរិយាណធាតុ ។

[១២៦] តត្ថ កតតមា សោតធាតុ ។ យំ សោ-
 តំ ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ ។ បេ ។
 សុញ្ញោ តាមោបេសោ អយំ វុច្ចតិ សោតធាតុ ។
 តត្ថ កតតមា សទ្ធិធាតុ ។ យោ សន្តោ ចតុន្នំ
 មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ
 ។ បេ ។ សទ្ធិធាតុបេសា អយំ វុច្ចតិ សទ្ធិធាតុ ។

អភិធម្មបំណិក វិភង្គ

[១២៥] បណ្ណាធាតុ ១៨ នោះ ចក្ខុធាតុ តើដូចម្តេច ។ ចក្ខុ
 ណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខត ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកទំនេរក៏
 បាន នេះហៅថា ចក្ខុធាតុ ។ បណ្ណាធាតុ ១៨ នោះ រូបធាតុ តើ
 ដូចម្តេច ។ រូបណា គឺ សម្បុរនិងពន្លឺ អាស្រ័យមហាក្ខត ៤ ។ បេ ។
 ហៅថារូបធាតុក៏បាន នេះហៅថា រូបធាតុ ។ បណ្ណាធាតុ ១៨ នោះ
 ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីគិត សេចក្តីដឹង ការម្ស្នាល
 សេចក្តីប្រាថ្នា ហឫទ័យ ធម្មជាតិដ៏ថ្លាស្អាត គឺ មនោ មនាយតនៈ
 មនិទ្រ្តិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើតអំពីខន្ធ
 នោះ កើតព្រោះអាស្រ័យនូវចក្ខុផង នូវរូបទាំងឡាយផង នេះហៅថា
 ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ ។

[១២៦] បណ្ណាធាតុ ១៨ នោះ សោតធាតុ តើដូច
 ម្តេច ។ ត្រចៀកណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខត ៤ ។ បេ ។
 ហៅថាស្រុកទំនេរក៏បាន នេះហៅថា សោតធាតុ ។ បណ្ណា
 ធាតុ ១៨ នោះ សទ្ធាតុ តើដូចម្តេច ។ សំឡេងណា មិនប្រកប
 ដោយការឃើញ តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ អាស្រ័យមហាក្ខត
 ៤ ។ បេ ។ ហៅថាសទ្ធាតុក៏បាន នេះហៅថា សទ្ធាតុ ។

ពាក្យវិញ្ញាណ អភិធម្មភាគ

តត្ថ កតតមា សោតវិញ្ញាណជាតុ ។ សោតញ្ច បដិច្ច
សន្តេ ច ឧប្បជ្ឈតិ ចិត្តំ មនោ មាណសំ ហនយំ បណ្ណំ
មនោ មនាយតនំ មនិជ្រ័យំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ
តត្ថា សោតវិញ្ញាណជាតុ អយំ វុច្ចតិ សោតវិញ្ញា-
ណជាតុ ។

[១២៧] តត្ថ កតតមា យានជាតុ ។ យំ យា-
នំ ចតុជ្ឈំ មហាក្ខតានំ ឧទាទាយ បសាទោ ។ បេ ។
សុញ្ញោ កាមាបេសោ អយំ វុច្ចតិ យានជាតុ ។ តត្ថ
កតតមា កន្ធជាតុ ។ យោ កន្ធនោ ចតុជ្ឈំ មហាក្ខតា-
នំ ឧទាទាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ ។ បេ ។
កន្ធជាតុបេសោ អយំ វុច្ចតិ កន្ធជាតុ ។ តត្ថ កតតមា
យានវិញ្ញាណជាតុ ។ យានញ្ច បដិច្ច កន្ធនោ ច ឧប្ប-
ជ្ឈតិ ចិត្តំ មនោ មាណសំ ហនយំ បណ្ណំ មនោ
មនាយតនំ មនិជ្រ័យំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ តត្ថា
យានវិញ្ញាណជាតុ អយំ វុច្ចតិ យានវិញ្ញាណជាតុ ។

[១២៨] តត្ថ កតតមា ជីវ្ហជាតុ ។ យា ជីវ្ហ-
ចតុជ្ឈំ មហាក្ខតានំ ឧទាទាយ បសាទោ ។ បេ ។

ធាតុវិញ្ញាណ អភិធម្មភាពនីមួយៗ

បណ្ណាធាតុ ១៨ នោះ សោតវិញ្ញាណធាតុ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីគិត
សេចក្តីដឹងអារម្មណ៍ សេចក្តីប្រាថ្នា ហឫទ័យ ធម្មជាតិដ៏ថ្លាស្អាត គឺ
មនោ មនាយតនៈ មនិន្ទ្រិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ សោតវិញ្ញាណ-
ធាតុ ដែលកើតអំពីខន្ធនោះ កើតព្រោះអាស្រ័យនូវត្រចៀកផង នូវសំ-
ឡេងទាំងឡាយផង នេះហៅថា សោតវិញ្ញាណធាតុ ។

(១២៧) បណ្ណាធាតុ ១៨ នោះ ឃានធាតុ តើដូចម្តេច ។
ច្រមុះណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្វត ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រកទំនេរ
ក៏បាន នេះហៅថា ឃានធាតុ ។ បណ្ណាធាតុ ១៨ នោះ គន្ធាតុ តើ
ដូចម្តេច ។ ក្នុងណា មិនប្រកបដោយការឃើញ តែប្រកបដោយការ
ប៉ះពាល់ អាស្រ័យមហាក្វត ៤ ។ បេ ។ ហៅថាគន្ធាតុក៏បាន នេះហៅ
ថា គន្ធាតុ ។ បណ្ណាធាតុ ១៨ នោះ ឃានវិញ្ញាណធាតុ តើដូចម្តេច ។
សេចក្តីគិត សេចក្តីដឹងអារម្មណ៍ សេចក្តីប្រាថ្នា ហឫទ័យ ធម្មជាតិដ៏
ថ្លាស្អាត គឺ មនោ មនាយតនៈ មនិន្ទ្រិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
ឃានវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើតអំពីខន្ធនោះ កើតព្រោះអាស្រ័យនូវច្រមុះ
ផង នូវក្នុងទាំងឡាយផង នេះហៅថា ឃានវិញ្ញាណធាតុ ។

(១២៨) បណ្ណាធាតុ ១៨ នោះ ជីវ្ហាធាតុ តើដូចម្តេច ។
អណ្តាតណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្វត ៤ ។ បេ ។ ហៅថា

អភិធម្មបិដកេ វិរាដ្ឋោ

សុត្តន្ត កាមោចេសោ អយំ វុច្ចតិ ជីវិតានុ ។ តត្ថ កតមា រសនាតុ ។ យោ រសោ ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ អនិទស្សនោ សប្បដិយោ ។ បេ ។ រស-
នាតុចេសោ អយំ វុច្ចតិ រសនាតុ ។ តត្ថ កតមា ជីវិតវិញ្ញាណនាតុ ។ ជីវិត្វ បដិច្ច រសេ ច ឧប្បជ្ឈតិ ចិត្តំ មនោ មាណសំ មាធយំ បណ្ណំ មនោ មនាយ-
តនំ មនិទ្រ្ទយំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណក្ខន្ធា តដ្ឋា ជីវិត-
វិញ្ញាណនាតុ អយំ វុច្ចតិ ជីវិតវិញ្ញាណនាតុ ។

(១២៧) តត្ថ កតមា កាយនាតុ ។ យោ កាយោ ចតុន្នំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ ចសានោ ។ បេ ។ សុត្តន្ត កាមោចេសោ អយំ វុច្ចតិ កាយ-
នាតុ ។ តត្ថ កតមា ដោដ្ឋព្វនាតុ ។ បឋវីនាតុ ។ បេ ។ ដោដ្ឋព្វនាតុចេសោ អយំ វុច្ចតិ ដោដ្ឋព្វ-
នាតុ ។ តត្ថ កតមា កាយវិញ្ញាណនាតុ ។ កាយ-
ញ បដិច្ច ដោដ្ឋព្វេ ច ឧប្បជ្ឈតិ ចិត្តំ មនោ មាណសំ មាធយំ បណ្ណំ មនោ មនាយតនំ មនិទ្រ្ទយំ វិញ្ញា-
ណំ វិញ្ញាណក្ខន្ធា តដ្ឋា កាយវិញ្ញាណនាតុ អយំ វុច្ចតិ កាយវិញ្ញាណនាតុ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ស្រុកទំនេរក៏បាន នេះហៅថា ដំរីឆាតុ ។ បណ្ណាឆាតុ ខ៨ នោះ រសឆាតុ
 តើដូចម្តេច ។ រសណា មិនប្រកបដោយការឃើញ តែប្រកបដោយ
 ការប៉ះពាល់ អាស្រ័យមហាក្ខត ៤ ។ បេ ។ ហៅថា រសឆាតុក៏បាន
 នេះហៅថា រសឆាតុ ។ បណ្ណាឆាតុ ខ៨ នោះ ដំរីវិញ្ញាណឆាតុ តើ
 ដូចម្តេច ។ សេចក្តីតិត សេចក្តីដឹងអារម្មណ៍ សេចក្តីប្រាថ្នា ហឫទ័យ
 ធម្មជាតិដ៏ថ្លាស្អាត គឺ មនោ មនាយតនៈ មនិន្ទ្រិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញា-
 ណកូន ដំរីវិញ្ញាណឆាតុ ដ៏កើតអំពីខន្ធនោះ កើតព្រោះអាស្រ័យនូវ
 អណ្តាតផង នូវរសទាំងឡាយផង នេះហៅថា ដំរីវិញ្ញាណឆាតុ ។

(១២៧) បណ្ណាឆាតុ ខ៨ នោះ កាយឆាតុ តើដូចម្តេច ។ កាយ
 ណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខត ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រុកទំនេរក៏
 បាន នេះហៅថា កាយឆាតុ ។ បណ្ណាឆាតុ ខ៨ នោះ ផោដ្ឋព្វឆាតុ តើ
 ដូចម្តេច ។ បឋវីឆាតុ ។ បេ ។ ហៅថាផោដ្ឋព្វឆាតុក៏បាន នេះហៅថា
 ផោដ្ឋព្វឆាតុ ។ បណ្ណាឆាតុ ខ៨ នោះ កាយវិញ្ញាណឆាតុ តើដូចម្តេច ។
 សេចក្តីតិត សេចក្តីដឹងអារម្មណ៍ សេចក្តីប្រាថ្នា ហឫទ័យ ធម្មជាតិដ៏ថ្លា
 ស្អាត គឺ មនោ មនាយតនៈ មនិន្ទ្រិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណកូន កាយ-
 វិញ្ញាណឆាតុ ដែលកើតអំពីខន្ធនោះ កើតព្រោះអាស្រ័យនូវកាយផង នូវ
 ផស្សៈទាំងឡាយផង នេះហៅថា កាយវិញ្ញាណឆាតុ ។

ពាក្យវិវត្ត អភិធម្មកាជីវិយំ

[១៣០] តត្ថ កតមា មនោធាតុ ។ ចក្កវិញ្ញាណាធាតុយា ឧប្បជ្ឈិតា និរុទ្ធសមនន្តរា ឧប្បជ្ឈិតំ ចិត្តំ មនោ មាណសំ ហធម៌ំ បណ្ណំ មនោ មនាយតនំ មនិទ្ធិយំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ តត្ថា មនោធាតុ សោតវិញ្ញាណាធាតុយា ។ បេ ។ យានិវិញ្ញាណាធាតុយា ។ បេ ។ ជីវិវិញ្ញាណាធាតុយា ។ បេ ។ កាយវិញ្ញាណាធាតុយា ឧប្បជ្ឈិតា និរុទ្ធសមនន្តរា ឧប្បជ្ឈិតំ ចិត្តំ មនោ មាណសំ ហធម៌ំ បណ្ណំ មនោ មនាយតនំ មនិទ្ធិយំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណក្ខន្ធនោ តត្ថា មនោធាតុ សព្វធម្មេសុ វា បន បឋមសមន្មាហារោ អយំ វុត្ថតិ មនោធាតុ ។ តត្ថ កតមា ធម្មធាតុ ។ វេទនាខន្ធនោ សញ្ញាខន្ធនោ សម្ពាវក្ខន្ធនោ យញ្ច រូបំ អនិទស្សនំ អប្បជីយំ ធម្មាយតនបរិយាបន្នំ អសង្ខតា ច ធាតុ ។ តត្ថ កតមា វេទនាខន្ធនោ ។ ឯកវិធន វេទនាខន្ធនោ ជស្សសម្បយុត្តោ ។ ទីវិធន វេទនាខន្ធនោ អត្ថិ សហេតុកោ អត្ថិ អហេតុកោ ។ តិវិធន វេទនាខន្ធនោ អត្ថិ កុសលោ

ធាតុវិវត្ត អភិធម្មភាគីយ

[១៣០] បណ្ណាធាតុ ១៨ នោះ មនោធាតុ តើដូចម្តេច ។

សេចក្តីគិត សេចក្តីដឹងអារម្មណ៍ សេចក្តីប្រាថ្នា ហឫទ័យ ធម្មជាតិដ៏ថ្លា
ស្អាត គឺមនោ មនាយតនៈ មនិទ្រ្ទិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ មនោធាតុ
ដែលកើតអំពីខន្ធនោះ កើតឡើងក្នុងលំដាប់នៃចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើត
ហើយរលត់ទៅវិញ សេចក្តីគិត សេចក្តីដឹងអារម្មណ៍ សេចក្តីប្រាថ្នា
ហឫទ័យ ធម្មជាតិដ៏ថ្លាស្អាត គឺ មនោ មនាយតនៈ មនិទ្រ្ទិយ វិញ្ញាណ
វិញ្ញាណក្ខន្ធ មនោធាតុ ដែលកើតអំពីខន្ធនោះ កើតឡើងក្នុងលំដាប់ នៃ
សោតវិញ្ញាណធាតុ ។ បេ ។ នៃឃានវិញ្ញាណធាតុ ។ បេ ។ នៃជីវា
វិញ្ញាណធាតុ ។ បេ ។ នៃកាយវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើតហើយរលត់ទៅ
វិញ មួយទៀត ការពិចារណាជាដំបូង ក្នុងធម៌ទាំងពួង នេះហៅថា
មនោធាតុ ។ បណ្ណាធាតុ ១៨ នោះ ធម្មធាតុ តើដូចម្តេច ។ វេទនាខន្ធ
សញ្ញាខន្ធ សង្ខារខន្ធ និងរូប ណា មិនប្រកបដោយការឃើញ មិន
ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ រាប់បញ្ចូលក្នុងធម្មាយតនៈ ទាំងអសន្ធិតធាតុ
(នេះហៅថា ធម្មធាតុ) ។ បណ្ណាខន្ធ ៥ នោះ វេទនាខន្ធ តើដូចម្តេច ។
វេទនាខន្ធ មានប្រការមួយ គឺ វេទនាខន្ធប្រកបដោយផស្សៈ ។ វេទនាខន្ធ
មានប្រការ ២ គឺ វេទនាខន្ធ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមាន
ហេតុក៏មាន ។ វេទនាខន្ធ មានប្រការ ៣ គឺ វេទនាខន្ធជាកុសលក៏មាន

អភិធម្មប្បដិពោ វិរាជោ

អត្ថំ អកុសលោ អត្ថំ អព្យាកតោ ។ បេ ។ ឯវំ ពហុ-
 វិធន វេទនាខន្ធោ អយំ វុច្ចតិ វេទនាខន្ធោ ។ តត្ថ
 កតមោ សញ្ញាខន្ធោ ។ ឯកវិធន សញ្ញាខន្ធោ
 ជស្សសម្បយុត្តោ ។ ទុវិធន សញ្ញាខន្ធោ អត្ថំ
 សហេតុកោ អត្ថំ អហេតុកោ ។ តិវិធន សញ្ញា-
 ខន្ធោ អត្ថំ កុសលោ អត្ថំ អកុសលោ អត្ថំ អព្យា-
 កតោ ។ បេ ។ ឯវំ ពហុវិធន សញ្ញាខន្ធោ ។ អយំ
 វុច្ចតិ សញ្ញាខន្ធោ ។ តត្ថ កតមោ សង្ខារក្ខន្ធោ ។
 ឯកវិធន សង្ខារក្ខន្ធោ ជិត្តសម្បយុត្តោ ។ ទុវិធន
 សង្ខារក្ខន្ធោ អត្ថំ ហេតុ អត្ថំ ន ហេតុ ។ តិវិ-
 ធន សង្ខារក្ខន្ធោ អត្ថំ កុសលោ អត្ថំ អកុស-
 លោ អត្ថំ អព្យាកតោ ។ បេ ។ ឯវំ ពហុវិធន
 សង្ខារក្ខន្ធោ អយំ វុច្ចតិ សង្ខារក្ខន្ធោ ។ តត្ថ
 កតមំ រូបំ អនិទស្សនំ អប្បដិយំ ធម្មាយតនបរិយា-
 បន្នំ ។ ឥត្ថិទ្ធិយំ ។ បេ ។ កតាឡីកាវោ អាហារោ
 ឥទំ វុច្ចតិ រូបំ អនិទស្សនំ អប្បដិយំ ធម្មាយតន-
 បរិយាបន្នំ ។ តត្ថ កតមា អសង្ខតា ធាតុ ។

អភិធម្មប្បវត្ត វិភង្គ

ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ បេ ។ វេទនាខន្ធ មាន
ច្រើនប្រការ យ៉ាងនេះឯង នេះហៅថា វេទនាខន្ធ ។ បណ្តាខន្ធ ៥
នោះ សញ្ញាខន្ធ តើដូចម្តេច ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការមួយ គឺ សញ្ញា-
ខន្ធប្រកបដោយផស្សៈ ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ២ គឺ សញ្ញាខន្ធប្រព្រឹត្ត
ទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ សញ្ញាខន្ធមានប្រការ
៣ គឺ សញ្ញាខន្ធជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន
។ បេ ។ សញ្ញាខន្ធ មានច្រើនប្រការ យ៉ាងនេះឯង នេះហៅថា
សញ្ញាខន្ធ ។ បណ្តាខន្ធ ៥ នោះ សង្ខារកន្ធ តើដូចម្តេច ។ សង្ខារកន្ធ
មានប្រការមួយ គឺ សង្ខារកន្ធប្រកបដោយចិត្ត ។ សង្ខារកន្ធមានប្រការ
២ គឺ សង្ខារកន្ធជាហេតុក៏មាន មិនមែនជាហេតុក៏មាន ។ សង្ខារកន្ធ
មានប្រការ ៣ គឺ សង្ខារកន្ធជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន ជា
អព្យាក្រឹតក៏មាន ។ បេ ។ សង្ខារកន្ធមានច្រើនប្រការ យ៉ាងនេះឯង
នេះហៅថា សង្ខារកន្ធ ។ បណ្តាខន្ធ ៥ នោះ រូប មិនប្រកបដោយ
ការឃើញ មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ រាប់បញ្ចូលក្នុងធម្មាយតនៈ តើ
ដូចម្តេច ។ ឥន្ទ្រិយ ។ បេ ។ កតទ្យុត្តិភហារ នេះហៅថា រូប
មិនប្រកបដោយការឃើញ មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ រាប់បញ្ចូល
ក្នុងធម្មាយតនៈ ។ បណ្តាធាតុទាំងនោះ អសង្កតធាតុ តើដូចម្តេច ។

ពាក្យវិវត្ត អភិធម្មភាគីមួយ

រាគត្ថយោ នោសត្ថយោ មោហត្ថយោ អយំ វុត្ថតិ
 អសង្ខតា ធាតុ ។ អយំ វុត្ថតិ ធម្មធាតុ ។ តត្ថ
 កតមា មនោវិញ្ញាណធាតុ ។ ចក្កវិញ្ញាណធាតុយា
 ឧប្បជ្ឈត្តា និរុទ្ធសមនន្តរា ឧប្បជ្ឈតិ មនោធាតុ មនោ-
 ធាតុយាបិ ឧប្បជ្ឈត្តា និរុទ្ធសមនន្តរា ឧប្បជ្ឈតិ ចិត្ត
 មនោ មាទសំ ។ បេ ។ តត្ថា មនោវិញ្ញាណធាតុ
 សោតវិញ្ញាណធាតុយា ។ បេ ។ យានិវិញ្ញាណធាតុ-
 យា ។ បេ ។ ដិព្វវិញ្ញាណធាតុយា ។ បេ ។ កាយ-
 វិញ្ញាណធាតុយា ឧប្បជ្ឈត្តា និរុទ្ធសមនន្តរា ឧប្បជ្ឈតិ
 មនោធាតុ មនោធាតុយាបិ ឧប្បជ្ឈត្តា និរុទ្ធសមន-
 ន្តរា ឧប្បជ្ឈតិ ចិត្ត មនោ មាទសំ ។ បេ ។ តត្ថា
 មនោវិញ្ញាណធាតុ មនោ បដិច្ច ធម្មេ ច ឧប្បជ្ឈតិ
 ចិត្ត មនោ មាទសំ ហទយំ បណ្ណំ មនោ មនា-
 យតនំ មនិទ្រ្ទយំ វិញ្ញាណំ វិញ្ញាណត្ថោ តត្ថា
 មនោវិញ្ញាណធាតុ អយំ វុត្ថតិ មនោវិញ្ញាណធាតុ ។

ធាតុវិភង្គ អភិធម្មកាជីវយ

ការអស់រាគៈ ការអស់ទោសៈ ការអស់មោហៈ នេះហៅថា អសន្តតៈ-
ធាតុ ។ នេះហៅថា ធម្មធាតុ ។ បណ្តាធាតុទាំងនោះ មនោវិញ្ញាណ-
ធាតុ តើដូចម្តេច ។ មនោធាតុ កើតឡើងក្នុងលំដាប់ នៃចក្ខុវិញ្ញាណ-
ធាតុ ដែលកើតហើយរលត់ទៅវិញ បន្ទាប់មក សេចក្តីគិត សេចក្តីដឹង
អារម្មណ៍ សេចក្តីប្រាថ្នា ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើតអំពី
ខន្ធនោះ ក៏កើតក្នុងលំដាប់ នៃមនោធាតុ ដែលកើតហើយរលត់ទៅវិញ
មនោធាតុ ក៏កើតក្នុងលំដាប់ នៃសោតវិញ្ញាណធាតុ ។ បេ ។ នៃយាន-
វិញ្ញាណធាតុ ។ បេ ។ នៃជីវវិញ្ញាណធាតុ ។ បេ ។ នៃកាយវិញ្ញាណ-
ធាតុ ដែលកើតហើយរលត់ទៅវិញ បន្ទាប់មក សេចក្តីគិត សេចក្តីដឹង
អារម្មណ៍ សេចក្តីប្រាថ្នា ។ បេ ។ មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើតអំពីខន្ធ
នោះ ក៏កើតក្នុងលំដាប់ នៃមនោធាតុ ដែលកើតហើយរលត់ទៅវិញ ។
សេចក្តីគិត សេចក្តីដឹងអារម្មណ៍ សេចក្តីប្រាថ្នា ហឫទ័យ ធម្មជាតិ
ដ៏ថ្លាស្អាត គឺ មនោ មនាយតនៈ មន្ត្រីន្ទ្រិយ វិញ្ញាណ វិញ្ញាណក្ខន្ធ
មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលកើតអំពីខន្ធនោះ កើតព្រោះអាស្រ័យនូវកវដ្ត-
ចិត្តផង នូវធម៌ផង នេះហៅថា មនោវិញ្ញាណធាតុ ។

អភិធម្មបទិកា វិរាដ្ឋោ

[១៣១] អដ្ឋាវស ឆានុយោ ធិក្ខុឆានុ រូបឆានុ
 ធិក្ខវិញ្ញាណឆានុ សោតឆានុ សទ្ធិឆានុ សោតវិ-
 ញ្ញាណឆានុ យានឆានុ កង្ខឆានុ យានវិញ្ញាណឆានុ
 ដ៏វិញ្ញាណឆានុ រាសឆានុ ដ៏វិញ្ញាណឆានុ កាយឆានុ
 ដោជ្ជឆានុ កាយវិញ្ញាណឆានុ មនោឆានុ ធម្មឆានុ
 មនោវិញ្ញាណឆានុ ។ អដ្ឋាវសន្ធិ ឆាន្ធិ កតិ កុ-
 សលា កតិ អកុសលា កតិ អព្យាកតា ។ មេ ។
 កតិ សរណា កតិ អរណា ។

[១៣២] សោឡាស ឆានុយោ អព្យាកតា ទ្វេ
 ឆានុយោ សីយា កុសលា សីយា អកុសលា
 សីយា អព្យាកតា ។ ធន ឆានុយោ ន វត្ថុញ្ញា សុ-
 ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តាតិបិ ទុក្ខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តាតិបិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុ-
 ត្តាតិបិ បញ្ច ឆានុយោ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តា កាយវិញ្ញាណឆានុ សីយា សុខាយ វេទ-
 នាយ សម្បយុត្តា សីយា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្ប-
 យុត្តា មនោវិញ្ញាណឆានុ សីយា សុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តា សីយា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា

អភិធម្មប្បដិទ្ធិ វិក័ត

[១៣១] ធាតុ ១៨ គឺ ចក្ខុធាតុ រូបធាតុ ចក្ខុវិញ្ញាណធាតុ

សោតធាតុ សធុធាតុ សោតវិញ្ញាណធាតុ ឃានធាតុ គន្ធុធាតុ ឃាន-

វិញ្ញាណធាតុ ជីវ្ហធាតុ រសធាតុ ជីវ្ហវិញ្ញាណធាតុ កាយធាតុ ផោដ្ឋា-

ធាតុ កាយវិញ្ញាណធាតុ មនោធាតុ ធម្មធាតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ ។

បណ្ណាធាតុ ១៨ នោះ ធាតុ ជាតុសលប្ប័ន្នាន ជាអតុសលប្ប័ន្នាន ជា

អព្យាក្រឹតប្ប័ន្នាន ។ បេ ។ ប្រកបដោយសត្រូវប្ប័ន្នាន មិនមានសត្រូវ

ប្ប័ន្នាន ។

[១៣២] ធាតុ ១៦ ជាអព្យាក្រឹត ធាតុ ២ ជាតុសលក៏មាន ជាអតុសល

ក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ ធាតុ ១០ មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយ

សុខវេទនាផង ថាប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថាប្រកបដោយអទុក្ខមសុខ-

វេទនាផងឡើយ ធាតុ ៥ ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា កាយវិញ្ញាណ-

ធាតុ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន មនោ-

វិញ្ញាណធាតុ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន

ជាតិវិភង្គ បញ្ញាបុព្វកំ

សីលា អនុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា
 ធម្មនាតុ សីលា សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា
 សីលា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សីលា
 អនុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សីលា ន
 វត្ថុញ្ច សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តាតិបិ ទុក្ខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តាតិបិ អនុក្ខមសុខាយ វេទនាយ
 សម្បយុត្តាតិបិ ។ និស ធាតុយោ នេវ វិចារកនវិ-
 ចារកធម្មធម្មា បញ្ច ធាតុយោ វិចារកា មនោធាតុ
 សីលា វិចារកា សីលា នេវ វិចារកនវិចារកធម្មធម្មា
 ទ្វេ ធាតុយោ សីលា វិចារកា សីលា វិចារកធម្ម-
 ធម្មា សីលា នេវ វិចារកនវិចារកធម្មធម្មា ។ និស
 ធាតុយោ ឧចានិទ្គាទានិយា សទ្ធិធាតុ អនុចានិទ្គាទា-
 និយា បញ្ច ធាតុយោ សីលា ឧចានិទ្គាទានិយា
 សីលា អនុចានិទ្គាទានិយា ទ្វេ ធាតុយោ សីលា
 ឧចានិទ្គាទានិយា សីលា អនុចានិទ្គាទានិយា

ធាតុវិភង្គ បញ្ញាបុព្វកៈ

ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ធម្មធាតុ ប្រកបដោយសុខវេទនា
 ក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា
 ក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយសុខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយ
 ទុក្ខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាផងក៏មាន ។ ធាតុ ១០
 មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតី ធាតុ ៥ ជាវិបាក
 មនោធាតុជាវិបាកក៏មាន មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនជាធម៌មានវិបាក
 ជាប្រក្រតីក៏មាន ធាតុ ២ ជាវិបាកក៏មាន ជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏
 មាន មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនជាធម៌មានវិបាកជាប្រក្រតីក៏មាន ។
 ធាតុ ១០ ជាធម៌ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់
 យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន សទ្ធាតុ ជាធម៌មិនមាន
 កម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រ-
 យោជន៍ដល់ឧបាទាន ធាតុ ៥ ជាធម៌ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន
 តណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន ជា
 ធម៌មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ
 ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន ធាតុ ២ ជាធម៌ដែលកម្មប្រកប
 ដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍
 ដល់ឧបាទាន ក៏មាន ជាធម៌មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន
 តណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ក៏មាន

អភិធម្មបិដក វិរាដ្ឋោ

សិយា អនុចាជំន្នា អនុចាជំន្នាយា ។ សោឡុស
 ធាតុយោ អសន្តិលំដ្ឋសន្តិលេសិកា ទ្វេ ធាតុយោ
 សិយា សន្តិលំដ្ឋសន្តិលេសិកា សិយា អសន្តិលំដ្ឋ-
 សន្តិលេសិកា សិយា អសន្តិលំដ្ឋសន្តិលេសិកា ។
 បន្ទរស ធាតុយោ អវិតក្កាវិចារា មនោធាតុ សវិ-
 តក្កសវិចារា មនោវិញ្ញាណធាតុ សិយា សវិតក្កស-
 វិចារា សិយា អវិតក្កវិចារមត្តា សិយា អវិតក្កាវិចារា
 ធម្មធាតុ សិយា សវិតក្កសវិចារា សិយា អវិតក្ក-
 វិចារមត្តា សិយា អវិតក្កាវិចារា សិយា ន វត្ថុញ្ច
 សវិតក្កសវិចារាតិបិ អវិតក្កវិចារមត្តាតិបិ អវិតក្កាវិ-
 ចារាតិបិ ។ ឧស ធាតុយោ ន វត្ថុញ្ច បីតិសហគ-
 តាតិបិ សុខសហគតាតិបិ ឧបេក្ខាសហគតាតិបិ
 បញ្ច ធាតុយោ ឧបេក្ខាសហគតា កាយវិញ្ញាណ-
 ធាតុ ន បីតិសហគតា សិយា សុខសហគតា ន
 ឧបេក្ខាសហគតា សិយា ន វត្ថុញ្ច សុខសហ-
 គតាតិ ទ្វេ ធាតុយោ សិយា បីតិសហគតា សិយា

អវិជ្ជាបិដក វិភង្គ

ជាធម៌មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ
 ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទាន ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនសៅហ្មង
 ហើយ តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ធាតុ ២ សៅហ្មងហើយទាំងគួរដល់
 សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយ តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង
 ក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។ ធាតុ
 ១៩ មិនមានវិតក្កៈមិនមានវិចារៈ មនោធាតុ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ
 ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈ មនោវិញ្ញាណធាតុ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងវិតក្កៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈមានត្រឹម
 តែវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈទាំងមិនមានវិចារៈក៏មាន ធម្មធាតុ ប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ
 មានត្រឹមតែវិចារៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈក៏មាន មិន
 គប្បីពោលថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 វិចារៈផង ថា មិនមានវិតក្កៈមានត្រឹមតែវិចារៈផង ថា មិនមានវិតក្កៈទាំង
 មិនមានវិចារៈផងក៏មាន ។ ធាតុ ១០ មិនគប្បីពោលថា កើតព្រមដោយ
 បីតិផង ថា កើតព្រមដោយសុខៈផង ថា កើតព្រមដោយទុក្ខផងទេ
 ធាតុ ៥ កើតព្រមដោយទុក្ខ កាយវិញ្ញាណធាតុ មិនកើតព្រមដោយ
 បីតិ កើតព្រមដោយសុខៈ តែមិនកើតព្រមដោយទុក្ខក៏មាន មិនគប្បី
 ពោលថា កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន ធាតុ ២ កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន

ធាតុវិភង្គេ បញ្ញាបុព្វតំ

សុខសហគតា សិយា ឧបេក្ខាសហគតា សិយា ន
 វត្តញ្ច បីតិសហគតាតិបី សុខសហគតាតិបី ឧបេក្ខា-
 សហគតាតិបី ។ សោឡុស ឆាតុយោ នេវ ទស្សនេន
 ន ភាវនាយ បហាវត្តា ទ្វេ ឆាតុយោ សិយា ទស្សនេន
 បហាវត្តា សិយា ភាវនាយ បហាវត្តា សិយា នេវ
 ទស្សនេន ន ភាវនាយ បហាវត្តា ។ សោឡុស ឆាតុ-
 យោ នេវ ទស្សនេន ន ភាវនាយ បហាវត្តាហេតុកា
 ទ្វេ ឆាតុយោ សិយា ទស្សនេន បហាវត្តាហេតុកា
 សិយា ភាវនាយ បហាវត្តាហេតុកា សិយា នេវ ទស្ស-
 នេន ន ភាវនាយ បហាវត្តាហេតុកា ។ សោឡុស
 ឆាតុយោ នេវាចយកាមិនោ នាបចយកាមិនោ ទ្វេ
 ឆាតុយោ សិយា អាចយកាមិនោ សិយា អបចយកា-
 មិនោ សិយា នេវាចយកាមិនោ នាបចយកាមិនោ ។
 សោឡុស ឆាតុយោ នេវ សេក្ខា នាសេក្ខា ទ្វេ
 ឆាតុយោ សិយា សេក្ខា សិយា អសេក្ខា សិយា
 នេវ សេក្ខា នាសេក្ខា ។ សោឡុស ឆាតុយោ បរិត្តា
 ទ្វេ ឆាតុយោ សិយា បរិត្តា សិយា មហាគុតា សិយា
 អប្បមាណា ។ ទស ឆាតុយោ អនាម្បណា ន ឆាតុយោ

ធាតុវិវត្ត បញ្ញាបុព្វ:

កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន កើតព្រមដោយទុក្ខក៏មាន មិនគប្បីពោល
 ថា កើតព្រមដោយប័តិផង ថា កើតព្រមដោយសុខៈផង ថា កើតព្រម
 ដោយទុក្ខផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរ
 លះដោយភាវនា ធាតុ ២ គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន គួរលះដោយភាវនា
 ក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈទាំងមិនគួរលះដោយភាវនាក៏មាន ។ ធាតុ
 ១៦ មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈទាំងមិនគួរលះដោយភាវនា ធាតុ
 ២ មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយភាវនា
 ក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយភាវនាក៏
 មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើង ទាំងមិនមែនជាមិនដល់
 នូវការសន្យាក្នុងឡើង ធាតុ ២ ដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន មិនដល់
 នូវការសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន មិនមែនដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើង ទាំង
 មិនមែនជាមិនដល់នូវការសន្យាក្នុងឡើងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនមែនជា
 របស់សេក្ខបុគ្គលទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គល ធាតុ ២ ជារបស់
 សេក្ខបុគ្គលក៏មាន ជារបស់អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន មិនមែនជារបស់សេក្ខ-
 បុគ្គលទាំងមិនមែនជារបស់អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មានសភាព
 តូចឆ្មារ ធាតុ ២ មានសភាពតូចឆ្មារក៏មាន ដល់នូវសភាពធំក៏មាន មាន
 សភាពប្រមាណមិនបានក៏មាន ។ ធាតុ ១០ មិនមានអារម្មណ៍ ធាតុ ៦

អភិធម្មបទិកា វិភង្គា

បរិត្តារម្មណា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា បរិត្តារម្មណា
 សិយា មហាគុតារម្មណា សិយា អប្បមាណារម្មណា
 សិយា ន វត្ថុញ្ចា បរិត្តារម្មណាតិបិ មហាគុតារម្មណាតិបិ
 អប្បមាណារម្មណាតិបិ ។ សោឡុស ធាតុយោ មជ្ឈិមា
 ទ្វេ ធាតុយោ សិយា ហិណា សិយា មជ្ឈិមា សិយា
 បណីតា ។ សោឡុស ធាតុយោ អនិយតា ទ្វេ
 ធាតុយោ សិយា មិច្ឆត្តនិយតា សិយា សម្មត្តនិយតា
 សិយា អនិយតា ។ នស ធាតុយោ អនារម្មណា
 ន ធាតុយោ ន វត្ថុញ្ចា មត្តារម្មណាតិបិ មត្តហេតុ-
 កាតិបិ មត្តាធិបតិដោតិបិ ទ្វេ ធាតុយោ សិយា
 មត្តារម្មណា សិយា មត្តហេតុកា សិយា មត្តាធិបតិ-
 ដោ សិយា ន វត្ថុញ្ចា មត្តារម្មណាតិបិ មត្តហេតុកា-
 តិបិ មត្តាធិបតិដោតិបិ ។ នស ធាតុយោ សិយា
 ឧប្បន្នា សិយា ឧប្បាទិដោ ន វត្ថុញ្ចា អនុប្បន្នាតិ
 សន្តិធាតុ សិយា ឧប្បន្នា សិយា អនុប្បន្នា ន
 វត្ថុញ្ចា ឧប្បាទិដីតិ ន ធាតុយោ សិយា ឧប្បន្នា សិ-
 យា អនុប្បន្នា សិយា ឧប្បាទិដោ ធម្មធាតុ សិយា
 ឧប្បន្នា សិយា អនុប្បន្នា សិយា ឧប្បាទិដី សិយា

អភិធម្មបំណង វិភង្គ

មានអារម្មណ៍តូចឆ្មារ ធាតុ ២ មានអារម្មណ៍តូចឆ្មារក៏មាន មានអារម្មណ៍
 ដល់រូបសភាពធំក៏មាន មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបានក៏មាន មិនគប្បី
 ពោលថា មានអារម្មណ៍តូចឆ្មារផង ថា មានអារម្មណ៍ដល់រូបសភាពធំ
 ផង ថា មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបានផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ យ៉ាង
 កណ្តាល ធាតុ ២ ថោកទាបក៏មាន យ៉ាងកណ្តាលក៏មាន យ៉ាងខ្ពស់
 ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មានសភាពមិនទៀង ធាតុ ២ មានសភាពខុសនឹង
 ទៀងក៏មាន មានសភាពត្រូវនឹងទៀងក៏មាន មានសភាពមិនទៀងក៏មាន ។
 ធាតុ ១០ មិនមានអារម្មណ៍ ធាតុ ៦ មិនគប្បីពោលថា មានមគ្គជា
 អារម្មណ៍ផង ថា មានមគ្គជាហេតុផង ថា មានមគ្គជាអធិបតីផងឡើយ
 ធាតុ ២ មានមគ្គជាអារម្មណ៍ក៏មាន មានមគ្គជាហេតុក៏មាន មានមគ្គជា
 អធិបតីក៏មាន មិនគប្បីពោលថា មានមគ្គជាអារម្មណ៍ផង ថា មានមគ្គជា
 ហេតុផង ថា មានមគ្គជាអធិបតីផងក៏មាន ។ ធាតុ ១០ កើតឡើងហើយ
 ក៏មាន ប្រឆាំងកើតឡើង តែមិនគប្បីពោលថា មិនទាន់កើតឡើងហើយ
 ក៏មាន សទ្ធជាតុ កើតឡើងហើយក៏មាន មិនទាន់កើតឡើង តែមិន
 គប្បីពោលថា ប្រឆាំងកើតឡើងក៏មាន ធាតុ ៦ កើតឡើងហើយក៏
 មាន មិនទាន់កើតឡើងក៏មាន ប្រឆាំងកើតឡើងក៏មាន ធម្មជាតុ កើត
 ឡើងហើយក៏មាន មិនទាន់កើតឡើងក៏មាន ប្រឆាំងកើតឡើងក៏មាន

ធាតុវិវត្ត បញ្ញាបុព្វកំ

ន វត្ថុញ ឧប្បន្នាតិបិ អនុប្បន្នាតិបិ ឧប្បន្នាតិបិ ។
 សត្តរស ធាតុយោ សិយោ អតីតា សិយោ អនាគតា
 សិយោ បច្ចុប្បន្នា ធម្មធាតុ សិយោ អតីតា សិយោ
 អនាគតា សិយោ បច្ចុប្បន្នា សិយោ ន វត្ថុញ អតីតាតិបិ
 អនាគតាតិបិ បច្ចុប្បន្នាតិបិ ។ ទស ធាតុយោ អនា-
 រម្មណា ធម្មធាតុយោ បច្ចុប្បន្នារម្មណា ទ្វេ ធាតុយោ
 សិយោ អតីតារម្មណា សិយោ អនាគតារម្មណា សិយោ
 បច្ចុប្បន្នារម្មណា សិយោ ន វត្ថុញ អតីតារម្មណាតិបិ
 អនាគតារម្មណាតិបិ បច្ចុប្បន្នារម្មណាតិបិ សិយោ
 អជ្ឈតា សិយោ ពហិទ្ធា សិយោ អជ្ឈតពហិទ្ធា ។
 ទស ធាតុយោ អនារម្មណា ធម្មធាតុយោ សិយោ
 អជ្ឈតារម្មណា សិយោ ពហិទ្ធារម្មណា សិយោ អជ្ឈ-
 តពហិទ្ធារម្មណា ទ្វេ ធាតុយោ សិយោ អជ្ឈតារម្មណា
 សិយោ ពហិទ្ធារម្មណា សិយោ អជ្ឈតពហិទ្ធារម្មណា
 សិយោ ន វត្ថុញ អជ្ឈតារម្មណាតិបិ ពហិទ្ធារម្មណា-
 តិបិ អជ្ឈតពហិទ្ធារម្មណាតិបិ ។ រូបធាតុ សនិទស្ស-
 នសប្បដិយា នវ ធាតុយោ អនិទស្សនសប្បដិយា
 អដ្ឋ ធាតុយោ អនិទស្សនាប្បដិយា ។

អាយតនវិរុទ្ធ បញ្ញាបុព្វកៈ

មិនឥឡូវពោលថា កើតឡើងហើយផង ថា មិនទាន់កើតឡើងផង ថា
 ប្រសិនបើកើតឡើងផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៧ ជាអតីតក៏មាន ជាអនាគតក៏
 មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន ធម្មធាតុ ជាអតីតក៏មាន ជាអនាគតក៏មាន ជា
 បច្ចុប្បន្នក៏មាន មិនឥឡូវពោលថា ជាអតីតផង ថា ជាអនាគតផង ថា
 ជាបច្ចុប្បន្នផងក៏មាន ។ ធាតុ ១០ មិនមានអារម្មណ៍ ធាតុ ៦ មាន
 អារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្ន ធាតុ ២ មានអារម្មណ៍ជាអតីតក៏មាន មានអារម្មណ៍
 ជាអនាគតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន មិនឥឡូវពោលថា មាន
 អារម្មណ៍ជាអតីតផង ថា មានអារម្មណ៍ជាអនាគតផង ថា មានអារម្មណ៍
 ជាបច្ចុប្បន្នផងក៏មាន ខាងក្នុងក៏មាន ខាងក្រៅ ក៏មាន ទាំងខាងក្នុង
 ទាំងខាងក្រៅក៏មាន ។ ធាតុ ១០ មិនមានអារម្មណ៍ ធាតុ ៦ មាន
 អារម្មណ៍ខាងក្នុង ក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅ ក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុង
 ទាំងខាងក្រៅ ក៏មាន ធាតុ ២ មានអារម្មណ៍ខាង
 ក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅ ក៏មាន មានអារម្មណ៍ទាំងខាងក្នុង
 ទាំងខាងក្រៅក៏មាន មិនឥឡូវពោលថា មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងផង ថា
 មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅផង ថា មានអារម្មណ៍ទាំងក្នុង ទាំងខាងក្រៅផង
 ក៏មាន ។ រូបធាតុ ប្រកបដោយការឃើញ ទាំងប្រកបដោយការប៉ះ
 ពាល់ ធាតុ ៨ មិនប្រកបដោយការឃើញ តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់
 ធាតុ ៨ មិនប្រកបដោយការឃើញ ទាំងមិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។

អភិធម្មបិណ្ឌកេ វិភង្គោ

[၁၈၈] အနန္တပ သာနုယော သ ဟေတု ဝဗ္ဗ-
သာနု နိယာ ဟေတု နိယာ သ ဟေတု ၇ ဟေတု
သာနုယော ဟေတုကာ ဌေ သာနုယော နိယာ နိယာ
သာနုယော ဟေတုကာ ၇ ဟေတု သာနုယော
ဟေတုဗျယုန္တာ ဌေ သာနုယော နိယာ ဟေတုဗျယု-
န္တာ နိယာ ဟေတုဗျယုန္တာ ၇ ဟေတု သာနုယော
သ နန္တု ဟေတု ဧဝံ နိယာ ဟေတုကာ ဝါစိဗိ နိယာ
သာနုယော ဧဝံ သ ဧ ဟေတုဗိဗိ ဧဝံသာနုယော သ
နန္တု ဟေတု ဧဝံ နိယာ ဟေတုကာ ဝါစိဗိ နိယာ နိယာ
သာနုယော ဧဝံ သ ဧ ဟေတု နိယာ သ နန္တု နိယာ
သာနုယော ဧဝံ သ ဧ ဟေတုဗိ ဝဗ္ဗသာနု နိယာ ဟေတု
ဧဝံ နိယာ နိယာ သ နိယာ နိယာ ဧဝံ သ ဧ
ဟေတု နိယာ သ နန္တု ဟေတု ဧဝံ နိယာ ဟေတုကာ
ဝါစိဗိ နိယာ ဧဝံ သ ဧ ဟေတုဗိ ၇ ဟေတု သာနုယော
သာနုယော သ နန္တု ဟေတု ဧဝံ ဟေတုဗျယုန္တာ
ဝါစိဗိ ဟေတုဗျယုန္တာ ဧဝံ သ ဧ ဟေတုဗိ ဧဝံသာနုယော
သ နန္တု ဟေတု ဧဝံ ဟေတုဗျယုန္တာ
ဝါစိ နိယာ ဟေတုဗျယုန္တာ ဧဝံ သ ဧ ဟေတု

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

(១៣៣) ធាតុ ១៧ មិនមែនហេតុ ធម្មធាតុ ជាហេតុក៏មាន
មិនមែនហេតុក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនមានហេតុ ធាតុ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជា
មួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាកហេតុ
ធាតុ ២ ប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រាសចាកហេតុក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិន
គប្បីពោលថា ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង ថា ប្រព្រឹត្តទៅ
ជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុផងឡើយ មនោវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បី
ពោលថា ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុទេ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
នឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុផងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រព្រឹត្តទៅជា
មួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏មាន ធម្មធាតុ ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅ
ជាមួយនឹងហេតុក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏
មាន មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង ថា
ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុតែមិនមែនហេតុផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិន
គប្បីពោលថា ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុផង ថា ប្រកបដោយហេតុ
តែមិនមែនហេតុផងឡើយ មនោវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បីពោលថា ជា
ហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុទេ ប្រកបដោយហេតុតែមិនមែនហេតុក៏មាន

ធាតុវិភង្គេ បញ្ញាបុព្វកំ

សីលា ន វត្ថុញ ហេតុសម្បយុត្តា ថេវ ន ច ហេតុតិ
 ធម្មតាតុ សីលា ហេតុ ថេវ ហេតុសម្បយុត្តា ច
 សីលា ហេតុសម្បយុត្តា ថេវ ន ច ហេតុ សីលា
 ន វត្ថុញ ហេតុ ថេវ ហេតុសម្បយុត្តា ចាតិបិ ហេតុ-
 សម្បយុត្តា ថេវ ន ច ហេតុតិបិ ។ សោឡុស តាតុ-
 យោ ន ហេតុ អហេតុកា មនោវិញ្ញាណតាតុ សីលា
 ន ហេតុ សហេតុកា សីលា ន ហេតុ អហេតុកា
 ធម្មតាតុ សីលា ន ហេតុ សហេតុកា សីលា ន
 ហេតុ អហេតុកា សីលា ន វត្ថុញ ន ហេតុ
 សហេតុកាតិបិ ន ហេតុ អហេតុកាតិបិ ។

[១៣២] សត្តរស តាតុយោ សប្បជ្ជយា ធម្ម-
 តាតុ សីលា សប្បជ្ជយា សីលា អប្បជ្ជយា ។
 សត្តរស តាតុយោ សង្ខតា ធម្មតាតុ សីលា សង្ខតា
 សីលា អសង្ខតា ។ សត្តរស តាតុយោ អនិទស្សនា
 រូបតាតុ សនិទស្សនា^(១) ។ ទស តាតុយោ សប្បជ្ជ-
 យា អដ្ឋ តាតុយោ អប្បជ្ជយា ។ ទស តាតុយោ
 រូបា សត្ត តាតុយោ អរូបា ធម្មតាតុ សីលា រូបំ សីលា
 អរូបំ ។ សោឡុស តាតុយោ លោកិយា ទ្វេ តាតុយោ

១ ម. បូធាតុ សនិទស្សនា សត្តរស ធាតុយោ អនិទស្សនតិ បាហិវុត្តមោ ទិស្សតិ ។

ធាតុវិវត្ត បញ្ញាបុព្វកៈ

មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏មាន ធម្មធាតុ
 ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រកបដោយហេតុតែមិនមែនហេតុ
 ក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុផង ថា ប្រកប
 ដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុផង ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនមែនហេតុ
 ទាំងមិនមានហេតុ មនោវិញ្ញាណធាតុ មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុ ទាំងមិនមានហេតុក៏មាន ធម្មធាតុ
 មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុ ទាំង
 មិនមានហេតុក៏មាន មិនគប្បីពោលថា មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងហេតុផង ថា មិនមែនហេតុ ទាំងមិនមានហេតុផងក៏មាន ។

[១៣៤] ធាតុ ១៧ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបច្ច័យ ធម្មធាតុ ប្រ-
 ព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបច្ច័យក៏មាន មិនមានបច្ច័យក៏មាន ។ ធាតុ ១៧ មាន
 បច្ច័យភាគតែង ធម្មធាតុ មានបច្ច័យភាគតែងក៏មាន ឥតបច្ច័យភាគតែង
 ក៏មាន ។ ធាតុ ១៧ មិនប្រកបដោយការឃើញ រូបធាតុ ប្រកបដោយ
 ការឃើញ ។ ធាតុ ១០ ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ធាតុ ៨ មិនប្រកប
 ដោយការប៉ះពាល់ ។ ធាតុ ១០ មានរូប ធាតុ ៧ មិនមានរូប ធម្មធាតុ
 មានរូបក៏មាន មិនមានរូបក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ជាលោកិយ ធាតុ ២

អភិធម្មបំណែក វិរាដ្ឋោ

សីយា លោកីយា សីយា លោកុត្តរា ។ កេនចិ
វិញ្ញេយ្យា កេនចិ ន វិញ្ញេយ្យា ។

[១៣៥] សត្តរស ធាតុយោ នោ អាសវា
ធម្មធាតុ សីយា អាសវេ សីយា នោ អាសវេ ។
សោឡស ធាតុយោ សាសវា ទ្វេ ធាតុយោ សីយា
សាសវា សីយា អនាសវា ។ សោឡស ធាតុយោ
អាសវិប្បយុត្តា ទ្វេ ធាតុយោ សីយា អាសវស-
ម្បយុត្តា សីយា អាសវិប្បយុត្តា ។ សោឡស
ធាតុយោ ន វត្ថុញ អាសវា ថេវ សាសវា ចាតិ
សាសវា ថេវ នោ ច អាសវា មនោវិញ្ញាណធាតុ
ន វត្ថុញ អាសវេ ថេវ សាសវា ចាតិ សីយា សា-
សវា ថេវ នោ ច អាសវេ សីយា ន វត្ថុញ សាសវា
ថេវ នោ ច អាសវេតិ ធម្មធាតុ សីយា អាសវេ
ថេវ សាសវា ច សីយា សាសវា ថេវ នោ ច អាស-
វេ សីយា ន វត្ថុញ អាសវេ ថេវ សាសវា ចាតិបិ
សាសវា ថេវ នោ ច អាសវេតិបិ ។ សោឡស ធាតុ-
យោ ន វត្ថុញ អាសវា ថេវ អាសវសម្បយុត្តា ចាតិបិ

អភិធម្មបំណិក វិភង្គ

ជាលោកិយក៏មាន ជាលោកុត្តក៏មាន ។ ឥឡូវដឹងច្បាស់ដោយវិញ្ញាណ
ណាមួយក៏មាន មិនឥឡូវដឹងច្បាស់ដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន ។

[១៣៩] ធាតុ ១៧ មិនមែនអាសវៈ ធម្មធាតុ ជាអាសវៈក៏មាន
មិនមែនអាសវៈក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ធាតុ
២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន មិនមានអាសវៈ ក៏មាន ។ ធាតុ
១៦ ប្រាសចាកអាសវៈ ធាតុ ២ ប្រកបដោយអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាក
អាសវៈក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនឥឡូវពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្ត
ទៅជាមួយនឹងអាសវៈទេ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែន
អាសវៈ មនោវិញ្ញាណធាតុ មិនឥឡូវពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្ត
ទៅជាមួយនឹងអាសវៈឡើយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែន
អាសវៈក៏មាន មិនឥឡូវពោលថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិន
មែនអាសវៈក៏មាន ធម្មធាតុ ជាអាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
អាសវៈក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន
មិនឥឡូវពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង
ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈផង ក៏មាន ។
ធាតុ ១៦ មិនឥឡូវពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈផង

ពាក្យវិវត្ត បញ្ញាបុព្វក

អាសវសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច អាសវភតិបិ មនោ-
 វិញ្ញាណធាតុ ន វត្ថុញ អាសវេ ថេវ អាសវសម្បយុ-
 ត្តា ចាតិ សិយា អាសវសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច
 អាសវេ សិយា ន វត្ថុញ អាសវសម្បយុត្តា ថេវ នោ
 ច អាសវេភិ ធម្មធាតុ សិយា អាសវេ ថេវ អាស-
 វសម្បយុត្តា ច សិយា អាសវសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច
 អាសវេ សិយា ន វត្ថុញ អាសវេ ថេវ អាសវសម្ប-
 យុត្តា ចាតិបិ អាសវសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច អាស-
 វេភិបិ ។ សោឡស ធាតុយោ អាសវវិប្បយុត្តសាសវា
 ទ្វេ ធាតុយោ សិយា អាសវវិប្បយុត្តសាសវា សិយា
 អាសវវិប្បយុត្តអនាសវា សិយា ន វត្ថុញ អាសវវិ-
 ប្បយុត្តសាសវាភិបិ អាសវវិប្បយុត្តអនាសវាភិបិ ។

[១៣៦] សត្តវស ធាតុយោ នោ សញ្ញាជនា
 ធម្មធាតុ សិយា សញ្ញាជនំ សិយា នោ សញ្ញា-
 ជនំ ។ សោឡស ធាតុយោ សញ្ញាជនិយា ទ្វេ
 ធាតុយោ សិយា សញ្ញាជនិយា សិយា អសញ្ញាជ-
 និយា ។ សោឡស ធាតុយោ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា

ធាតុវិភង្គ បញ្ញាបុព្វតៈ

ថា ប្រកបដោយ អាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈផងឡើយ មនោវិញ្ញាណធាតុ
 មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈទេ ប្រកបដោយ
 អាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយ
 អាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន ធម្មធាតុ ជាអាសវៈ ទាំងប្រកប
 ដោយអាសវៈក៏មាន ប្រកបដោយ អាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន
 មិនគប្បីពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈផង ថា ប្រកប
 ដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាក
 អាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ធាតុ ២ ប្រាសចាកអាសវៈ
 តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមាន
 អាសវៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកអាសវៈតែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងអាសវៈផង ថា ប្រាសចាកអាសវៈទាំងមិនមានអាសវៈផងក៏មាន ។

[១៣៦] ធាតុ ១៧ មិនមែនជាសំយោជនៈ ធម្មធាតុ ជាសំ-
 យោជនៈក៏មាន មិនមែនសំយោជនៈក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ជាប្រយោជន៍
 ដល់សំយោជនៈ ធាតុ ២ ជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន មិនជា
 ប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាកសំយោជនៈ

ឲ្យ ធាតុយោ សិយា សញ្ញាជនសម្បយុត្តា សិយា
 សញ្ញាជនវិប្បយុត្តា ។ សោឡុស ធាតុយោ ន វត្ថុញ
 សញ្ញាជនា ចេវ សញ្ញាជនិយា ចាតិ សញ្ញាជនិយា
 ចេវ នោ ច សញ្ញាជនា មនោវិញ្ញាណធាតុ ន វត្ថុញ
 សញ្ញាជនញ្ចេវ សញ្ញាជនិយា ចាតិ សិយា សញ្ញា-
 ជនិយា ចេវ នោ ច សញ្ញាជនំ សិយា ន វត្ថុញ
 សញ្ញាជនិយា ចេវ នោ ច សញ្ញាជនន្តំ ធម្មធាតុ
 សិយា សញ្ញាជនញ្ចេវ សញ្ញាជនិយា ច សិយា
 សញ្ញាជនិយា ចេវ នោ ច សញ្ញាជនំ សិយា ន
 វត្ថុញ សញ្ញាជនញ្ចេវ សញ្ញាជនិយា ចាតិច សញ្ញា-
 ជនិយា ចេវ នោ ច សញ្ញាជនន្តិច ។ សោឡុស
 ធាតុយោ ន វត្ថុញ សញ្ញាជនា ចេវ សញ្ញាជន-
 សម្បយុត្តា ចាតិច សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ចេវ នោ ច
 សញ្ញាជនាតិច មនោវិញ្ញាណធាតុ ន វត្ថុញ សញ្ញា-
 ជនញ្ចេវ សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ចាតិ សិយា សញ្ញាជ-
 នសម្បយុត្តា ចេវ នោ ច សញ្ញាជនំ សិយា ន វត្ថុញ
 សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ចេវ នោ ច សញ្ញាជនន្តំ ធម្ម-
 ធាតុ សិយា សញ្ញាជនញ្ចេវ សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ច

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ធាតុ ២ ប្រកបដោយសំយោជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសំយោជនៈក៏មាន ។
 ធាតុ ១៦ មិនគប្បីពោលថា ជាសំយោជនៈទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សំ-
 យោជនៈឡើយ ជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈ តែមិនមែនសំយោជនៈ
 មនោវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បីពោលថា ជាសំយោជនៈទាំងជាប្រយោជន៍
 ដល់សំយោជនៈទេ ជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈ តែមិនមែនសំយោ-
 ជនៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈ តែមិនមែន
 សំយោជនៈក៏មាន ធម្មធាតុ ជាសំយោជនៈទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សំ-
 យោជនៈក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈ តែមិនមែនជាសំយោជនៈ
 ក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាសំយោជនៈទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សំយោ-
 ជនៈផង ថា ជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈ តែមិនមែនសំយោជនៈផង
 ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនគប្បីពោលថា ជាសំយោជនៈទាំងប្រកបដោយ
 សំយោជនៈផង ថា ប្រកបដោយសំយោជនៈ តែមិនមែនជាសំយោជនៈ
 ផងឡើយ មនោវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បីពោលថា ជាសំយោជនៈទាំងប្រកប
 ដោយសំយោជនៈទេ ប្រកបដោយសំយោជនៈ តែមិនមែនសំយោជនៈក៏
 មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយសំយោជនៈ តែមិនមែនសំយោជនៈ
 ក៏មាន ធម្មធាតុ ជាសំយោជនៈ ទាំងប្រកបដោយសំយោជនៈក៏មាន

ពាក្យវង្វេ បញ្ញាបុព្វកំ

សីលា សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច សញ្ញា-
 ជនំ សីលា ន វត្តញ្ច សញ្ញាជនញ្ចេវ សញ្ញាជន-
 សម្បយុត្តា ចាតិបិ សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ថេវ នោ
 ច សញ្ញាជនន្តិបិ ។ សោឡិស ឆាតុយោ សញ្ញា-
 ជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយា ទ្វេ ឆាតុយា សីលា
 សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយា សីលា សញ្ញាជ-
 នវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយា សីលា ន វត្តញ្ច សញ្ញា-
 ជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយាតិបិ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តស-
 ញ្ញាជនិយាតិបិ ។

[១៣៧] សត្តរស ឆាតុយោ នោ កន្តោ ធម្មឆាតុ
 សីលា កន្តោ សីលា នោ កន្តោ ។ សោឡិស
 ឆាតុយោ កន្តនិយា ទ្វេ ឆាតុយោ សីលា កន្តនិយា
 សីលា អកន្តនិយា ។ សោឡិស ឆាតុយោ កន្តវិប្ប-
 យុត្តា ទ្វេ ឆាតុយោ សីលា កន្តសម្បយុត្តា សីលា
 កន្តវិប្បយុត្តា ។ សោឡិស ឆាតុយោ ន វត្តញ្ច កន្តោ
 ថេវ កន្តនិយា ចាតិ កន្តនិយា ថេវ នោ ច កន្តោ
 មណោរិញ្ញាលាឆាតុ ន វត្តញ្ច កន្តោ ថេវ កន្តនិយា
 ចាតិ សីលា កន្តនិយា ថេវ នោ ច កន្តោ សីលា

ធាតុវិភង្គ បញ្ញាបុព្វកៈ

ប្រកបដោយសំយោជនៈ តែមិនមែនសំយោជនៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
 ជាសំយោជនៈ ទាំងប្រកបដោយសំយោជនៈផង ថា ប្រកបដោយសំ-
 យោជនៈ តែមិនមែនសំយោជនៈផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាក
 សំយោជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈ ធាតុ ២ ប្រាសចាកសំ-
 យោជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសំយោ-
 ជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
 ប្រាសចាកសំយោជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈផង ថា ប្រាស
 ចាកសំយោជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សំយោជនៈផងក៏មាន ។

[១៣៧] ធាតុ ១៧ មិនមែនគន្លុះ ធម្មធាតុ ជាគន្លុះក៏មាន មិន
 មែនគន្លុះក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ គន្លុះគប្បីដោតក្រង ធាតុ ២ គន្លុះគប្បីដោត
 ក្រងក៏មាន គន្លុះមិនគប្បីដោតក្រងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាកគន្លុះ
 ធាតុ ២ ប្រកបដោយគន្លុះក៏មាន ប្រាសចាកគន្លុះក៏មាន ។ ធាតុ ១៦
 មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លុះ ទាំងគន្លុះគប្បីដោតក្រងឡើយ គន្លុះគប្បីដោត
 ក្រង តែមិនមែនគន្លុះ មនោវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លុះ
 ទាំងគន្លុះគប្បីដោតក្រងទេ គន្លុះគប្បីដោតក្រង តែមិនមែនគន្លុះក៏មាន

អភិធម្មប្បទាន វិភង្គ

ន វត្តញ្ច កន្លងិយា ថេវ នោ ច កន្លោតិ ធម្មនាតុ
សិយា កន្លោ ថេវ កន្លងិយា ច សិយា កន្លងិយា
ថេវ នោ ច កន្លោ សិយា ន វត្តញ្ច កន្លោ ថេវ កន្ល-
ងិយា ចាតិបិ កន្លងិយា ថេវ នោ ច កន្លោតិបិ ។
សោឡិស ធាតុយោ ន វត្តញ្ច កន្លោ ថេវ កន្លសម្ប-
យុត្តា ចាតិបិ កន្លសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច កន្លោតិបិ
មនោវិញ្ញាណធាតុ ន វត្តញ្ច កន្លោ ថេវ កន្លសម្ប-
យុត្តា ចាតិ សិយា កន្លសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច
កន្លោ សិយា ន វត្តញ្ច កន្លសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច
កន្លោតិ ធម្មនាតុ សិយា កន្លោ ថេវ កន្លសម្បយុត្តា
ច សិយា កន្លសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច កន្លោ សិយា
ន វត្តញ្ច កន្លោ ថេវ កន្លសម្បយុត្តា ចាតិបិ កន្លស-
ម្បយុត្តា ថេវ នោ ច កន្លោតិបិ ។ សោឡិស ធាតុ-
យោ កន្លវិប្បយុត្តកន្លងិយា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា
កន្លវិប្បយុត្តកន្លងិយា សិយា កន្លវិប្បយុត្តកន្លងិយា
សិយា ន វត្តញ្ច កន្លវិប្បយុត្តកន្លងិយាតិបិ កន្លវិប្ប-
យុត្តកន្លងិយាតិបិ ។

អភិធម្មបំណិក វិក្ក

មិនគប្បីពោលថា គន្លះគប្បីដោតក្រុង តែមិនមែនគន្លះក៏មាន ធម្មធាតុ
 ជាគន្លះ ទាំងគន្លះគប្បីដោតក្រុងក៏មាន គន្លះគប្បីដោតក្រុង តែមិនមែន
 គន្លះក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លះ ទាំងគន្លះគប្បីដោតក្រុងផង ថា
 គន្លះគប្បីដោតក្រុងតែមិនមែនគន្លះផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនគប្បីពោល
 ថា ជាគន្លះ ទាំងប្រកបដោយគន្លះផង ថា ប្រកបដោយគន្លះ តែមិនមែន
 គន្លះផងឡើយ មនោវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លះ ទាំងប្រ-
 កបដោយគន្លះទេ ប្រកបដោយគន្លះ តែមិនមែនគន្លះក៏មាន មិនគប្បី
 ពោលថា ប្រកបដោយគន្លះ តែមិនមែនគន្លះក៏មាន ធម្មធាតុ ជាគន្លះ
 ទាំងប្រកបដោយគន្លះក៏មាន ប្រកបដោយគន្លះ តែមិនមែនគន្លះក៏មាន
 មិនគប្បីពោលថា ជាគន្លះ ទាំងប្រកបដោយគន្លះផង ថា ប្រកបដោយ
 គន្លះ តែមិនមែនគន្លះផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាកគន្លះ តែគន្លះ
 គប្បីដោតក្រុង ធាតុ ២ ប្រាសចាកគន្លះ តែគន្លះគប្បីដោតក្រុងក៏មាន
 ប្រាសចាកគន្លះ ទាំងគន្លះមិនគប្បីដោតក្រុងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
 ប្រាសចាកគន្លះ តែគន្លះគប្បីដោតក្រុងផង ថា ប្រាសចាកគន្លះ ទាំង
 គន្លះមិនគប្បីដោតក្រុងផងក៏មាន ។

ពាក្យវិវត្ត បញ្ញាបុព្វកំ

[១៣៨] សត្តរស ឆាតុយោ នោ ឱយា ។ បេ ។
 នោ យោតា ។ បេ ។ នោ ជីវណា ធម្មឆាតុ សិយា
 ជីវណំ សិយា នោ ជីវណំ ។ សោឡស ឆាតុយោ
 ជីវណិយា ទ្វេ ឆាតុយោ សិយា ជីវណិយា សិយា
 អជីវណិយា ។ សោឡស ឆាតុយោ ជីវណាវិប្ប-
 យុត្តា ទ្វេ ឆាតុយោ សិយា ជីវណាសម្បយុត្តា សិ-
 យា ជីវណាវិប្បយុត្តា ។ សោឡស ឆាតុយោ ន
 វត្តញ្ច ជីវណា ចេវ ជីវណិយា ចាតិ ជីវណិយា
 ចេវ នោ ច ជីវណា មនោវិញ្ញាណឆាតុ ន វត្តញ្ច
 ជីវណាញោវ ជីវណិយា ចាតិ សិយា ជីវណិយា
 ចេវ នោ ច ជីវណំ សិយា ន វត្តញ្ច ជីវណា ចេវ
 នោ ច ជីវណាន្តិ ធម្មឆាតុ សិយា ជីវណាញោវ
 ជីវណិយា ច សិយា ជីវណិយា ចេវ នោ ច
 ជីវណំ សិយា ន វត្តញ្ច ជីវណាញោវ ជីវណិយា
 ចាតិបិ ជីវណិយា ចេវ នោ ច ជីវណាន្តិបិ ។
 សោឡស ឆាតុយោ ន វត្តញ្ច ជីវណា ចេវ
 ជីវណាសម្បយុត្តា ចាតិបិ ជីវណាសម្បយុត្តា ចេវ
 នោ ច ជីវណាតិបិ មនោវិញ្ញាណឆាតុ ន វត្តញ្ច

ធាតុវិភង្គ បញ្ញាបុព្វកៈ

[១៣៨] ធាតុ ១៧ មិនមែនឧបាយៈ ។ បេ ។ មិនមែនយោគៈ
 ។ បេ ។ មិនមែននិវរណៈ ធម្មធាតុ ជានិវរណៈក៏មាន មិនមែននិវរ-
 ណៈ ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ ធាតុ ២ ជា
 ប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ ក៏មាន ។
 ធាតុ ១៦ ប្រាសចាកនិវរណៈ ធាតុ ២ ប្រកបដោយនិវរណៈក៏មាន
 ប្រាសចាកនិវរណៈក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនគប្បីពោលថា ជានិវរណៈ
 ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈឡើយ ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ តែមិន
 មែននិវរណៈ មនោវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បីពោលថា ជានិវរណៈ ទាំង
 ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈទេ ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ តែមិនមែន
 និវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជានិវរណៈតែមិនមែននិវរណៈក៏មាន
 ធម្មធាតុ ជានិវរណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន ជាប្រ-
 យោជន៍ដល់និវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជា
 និវរណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈផង ថា ជាប្រយោជន៍ដល់
 និវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនគប្បីពោលថា
 ជានិវរណៈ ទាំងប្រកបដោយនិវរណៈផង ថា ប្រកបដោយនិវរណៈ
 តែមិនមែននិវរណៈផងឡើយ មនោវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បីពោលថា

អភិធម្មបទិកា វិរាដ្ឋោ

ជីវនាញោ ជីវនាសម្បយុត្តា ចាតិ សិយា ជីវនា-
 សម្បយុត្តា ចេវ នោ ច ជីវនាំ សិយា ន វត្តញ្ចា
 ជីវនាសម្បយុត្តា ចេវ នោ ច ជីវនាទ្គិ ធម្មតាតុ
 សិយា ជីវនាញោ ជីវនាសម្បយុត្តា ច សិយា
 ជីវនាសម្បយុត្តា ចេវ នោ ច ជីវនាំ សិយា ន
 វត្តញ្ចា ជីវនាញោ ជីវនាសម្បយុត្តា ចាតិបិ ជីវ-
 នាសម្បយុត្តា ចេវ នោ ច ជីវនាទ្គិបិ ។ សោឡស
 តាតុយោ ជីវនាវិប្បយុត្តជីវនិយា ទ្វេ តាតុយោ
 សិយា ជីវនាវិប្បយុត្តជីវនិយា សិយា ជីវនា-
 វិប្បយុត្តអជីវនិយា សិយា ន វត្តញ្ចា ជីវនាវិប្បយុ-
 ត្តជីវនិយាតិបិ ជីវនាវិប្បយុត្តអជីវនិយាតិបិ ។

[១៣៧] សត្តរស តាតុយោ នោ បរមាសា
 ធម្មតាតុ សិយា បរមាសោ សិយា នោ បរមា-
 សោ ។ សោឡស តាតុយោ បរមមជ្ជា ទ្វេ តាតុយោ
 សិយា បរមមជ្ជា សិយា អបរមមជ្ជា ។ សោឡ-
 ស តាតុយោ បរមាសវិប្បយុត្តា បរោវិញ្ញាណតាតុ

អភិធម្មបំណិក វិភង្គ

ជានីវរណៈទាំងប្រកបដោយនីវរណៈទេ ប្រកបដោយនីវរណៈ តែមិន
 មែននីវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយនីវរណៈ តែមិន
 មែននីវរណៈក៏មាន ធម្មធាតុ ជានីវរណៈ ទាំងប្រកបដោយនីវរណៈ
 ក៏មាន ប្រកបដោយនីវរណៈ តែមិនមែននីវរណៈក៏មាន មិនគប្បីពោល
 ថា ជានីវរណៈ ទាំងប្រកបដោយនីវរណៈផង ថា ប្រកបដោយនីវរណៈ
 តែមិនមែននីវរណៈផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាកនីវរណៈ តែជា
 ប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ ធាតុ ២ ប្រាសចាកនីវរណៈ តែជាប្រយោជន៍
 ដល់នីវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនីវរណៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរ-
 ណៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកនីវរណៈ តែជាប្រយោជន៍
 ដល់នីវរណៈផង ថា ប្រាសចាកនីវរណៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់
 នីវរណៈផងក៏មាន ។

[១៣៧] ធាតុ ១៧ មិនមែនបរមាសៈ ធម្មធាតុ ជាបរមាសៈ
 ក៏មាន មិនមែនបរមាសៈ ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ បរមាសៈស្លាបអង្កែល
 ធាតុ ២ បរមាសៈស្លាបអង្កែល ក៏មាន បរមាសៈមិនស្លាបអង្កែល
 ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាកបរមាសៈ មនោវិញ្ញាណធាតុ

ពាក្យវិវត្ត បញ្ញាបុព្វកំ

សិយា បរមាសសម្បយុត្តា សិយា បរមាសវិប្បយុត្តា
 ធម្មធាតុ សិយា បរមាសសម្បយុត្តា សិយា បរមា-
 សវិប្បយុត្តា សិយា ន វត្តញ្ច បរមាសសម្បយុត្តា-
 តិបិ បរមាសវិប្បយុត្តាតិបិ ។ សោឡស ធាតុយោ
 ន វត្តញ្ច បរមាសា ថេវ បរមដ្ឋា ចាតិ បរមដ្ឋា ថេវ
 ឆោ ច បរមាសា មនោវិញ្ញាណធាតុ ន វត្តញ្ច បរ-
 មាសា ថេវ បរមដ្ឋា ចាតិ សិយា បរមដ្ឋា ថេវ
 ឆោ ច បរមាសោ សិយា ន វត្តញ្ច បរមដ្ឋា ថេវ
 ឆោ ច បរមាសោតិ ធម្មធាតុ សិយា បរមាសោ
 ថេវ បរមដ្ឋា ច សិយា បរមដ្ឋា ថេវ ឆោ ច
 បរមាសោ សិយា ន វត្តញ្ច បរមាសោ ថេវ បរ-
 មដ្ឋា ចាតិបិ បរមដ្ឋា ថេវ ឆោ ច បរមាសោតិបិ ។
 សោឡស ធាតុយោ បរមាសវិប្បយុត្តបរមដ្ឋា ទ្វេ
 ធាតុយោ សិយា បរមាសវិប្បយុត្តបរមដ្ឋា សិយា
 បរមាសវិប្បយុត្តអបរមដ្ឋា សិយា ន វត្តញ្ច បរ-
 មាសវិប្បយុត្តបរមដ្ឋាតិបិ បរមាសវិប្បយុត្តអបរម-
 ដ្ឋាតិបិ ។

ធាតុវិវត្ត បញ្ចកបុព្វតៈ

ប្រកបដោយបរាមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបរាមាសៈក៏មាន ធម្មធាតុ
 ប្រកបដោយបរាមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបរាមាសៈក៏មាន មិនគប្បីពោល
 ថា ប្រកបដោយបរាមាសៈផង ថា ប្រាសចាកបរាមាសៈផងក៏មាន ។
 ធាតុ ១៦ មិនគប្បីពោលថា ជាបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈស្ថាបអវ្យាក្ក
 ឡើយ បរាមាសៈស្ថាបអវ្យាក្ក តែមិនមែនបរាមាសៈ មនោវិញ្ញាណធាតុ
 មិនគប្បីពោលថា ជាបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈស្ថាបអវ្យាក្ក បរា-
 មាសៈស្ថាបអវ្យាក្ក តែមិនមែនបរាមាសៈក៏មាន មិនគប្បីពោលថា បរា-
 មាសៈស្ថាបអវ្យាក្ក តែមិនមែនបរាមាសៈក៏មាន ធម្មធាតុ ជាបរាមាសៈ
 ទាំងបរាមាសៈស្ថាបអវ្យាក្កក៏មាន បរាមាសៈស្ថាបអវ្យាក្ក តែមិនមែន
 បរាមាសៈ ក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈ
 ស្ថាបអវ្យាក្កផង ថា បរាមាសៈស្ថាបអវ្យាក្ក តែមិនមែនបរាមាសៈផង
 ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្ថាបអវ្យាក្ក
 ធាតុ ២ ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្ថាបអវ្យាក្កក៏មាន ប្រាស
 ចាកបរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈមិនស្ថាបអវ្យាក្កក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
 ប្រាសចាកបរាមាសៈ តែបរាមាសៈស្ថាបអវ្យាក្កផង ថា ប្រាសចាក
 បរាមាសៈ ទាំងបរាមាសៈ មិនស្ថាបអវ្យាក្កផងក៏មាន ។

អភិធម្មបំណែក វិរាគោ

(១២០) ទស ឆានុយោ អនាមម្ពណា សត្ត
 ឆានុយោ សារម្ពណា ធម្មឆានុ សិយា សារម្ពណា
 សិយា អនាមម្ពណា ។ ឯកាទស ឆានុយោ ។ នោ
 ចិត្តា សត្ត ឆានុយោ ចិត្តា^(១) ។ សត្តរស ឆានុយោ
 អនេតសិកា ធម្មឆានុ សិយា អនេតសិកា សិយា
 អនេតសិកា ។ ទស ឆានុយោ ចិត្តវិប្បយុត្តា ធម្ម-
 ឆានុ សិយា ចិត្តសម្បយុត្តា សិយា ចិត្តវិប្បយុត្តា
 សត្ត ឆានុយោ ន វត្តញ្ច ចិត្តេន សម្បយុត្តាតិប្ប
 ចិត្តេន វិប្បយុត្តាតិប្ប ។ ទស ឆានុយោ ចិត្តវិសំសដ្ឋា
 ធម្មឆានុ សិយា ចិត្តសំសដ្ឋា សិយា ចិត្តវិសំសដ្ឋា
 សត្ត ឆានុយោ ន វត្តញ្ច ចិត្តេន សំសដ្ឋាតិប្ប
 ចិត្តេន វិសំសដ្ឋាតិប្ប ។ ទ្វាទស ឆានុយោ នោ
 ចិត្តសម្បដ្ឋានា ធម្មឆានុយោ សិយា ចិត្តសម្បដ្ឋានា
 សិយា នោ ចិត្តសម្បដ្ឋានា ។ សត្តរស ឆានុយោ
 នោ ចិត្តសហក្កនោ ធម្មឆានុ សិយា ចិត្តសហក្ក
 សិយា នោ ចិត្តសហក្ក ។ សត្តរស ឆានុយោ
 នោ ចិត្តានុបវិវត្តិនោ ធម្មឆានុ សិយា ចិត្តានុបវិវត្ត

១ ម. សត្ត ឆានុយោ ចិត្តា ឯកាទស ឆានុយោ នោ ចិត្តាតិ អយំ បាវន្តមោ
 ឯវិមេវ ទិស្សតិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[១៤០] ធាតុ ១០ មិនមានអារម្មណ៍ ធាតុ ៧ ប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងអារម្មណ៍ ធម្មធាតុ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអារម្មណ៍ក៏មាន មិន
 មានអារម្មណ៍ក៏មាន ។ ធាតុ ១១ មិនមែនចិត្ត ធាតុ ៧ ជាចិត្ត ។ ធាតុ
 ១៧ មិនមែនចេតសិក ធម្មធាតុ ជាចេតសិកក៏មាន មិនមែនចេតសិក
 ក៏មាន ។ ធាតុ ១០ ប្រាសចាកចិត្ត ធម្មធាតុ ប្រកបដោយចិត្តក៏មាន
 ប្រាសចាកចិត្តក៏មាន ធាតុ ៧ មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយចិត្តផង
 ថា ប្រាសចាកចិត្តផងឡើយ ។ ធាតុ ១០ មិនច្រឡំដោយចិត្ត ធម្ម-
 ធាតុ ច្រឡំដោយចិត្តក៏មាន ប្រាសចាកចិត្តក៏មាន ធាតុ ៧ មិនគប្បី
 ពោលថា ច្រឡំដោយចិត្តផង ថា មិនច្រឡំដោយចិត្តផងឡើយ ។
 ធាតុ ១២ មិនតាំងឡើងដោយចិត្ត ធាតុ ៦ តាំងឡើងដោយចិត្តក៏មាន
 មិនតាំងឡើងដោយចិត្តក៏មាន ។ ធាតុ ១៧ មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត
 ធម្មធាតុ កើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន មិនកើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន ។
 ធាតុ ១៧ មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ធម្មធាតុ ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន

ធាតុវិភង្គេ បញ្ញាបុច្ចក

សីយា ឆោ ចិត្តានុបរិវត្តិ ។ សត្តរស ធាតុយោ
 ឆោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានា ធម្មធាតុ សីយា ចិត្តសំ-
 សដ្ឋសម្មដ្ឋានា សីយា ឆោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានា ។
 សត្តរស ធាតុយោ ឆោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានសហកុណា
 ធម្មធាតុ សីយា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានសហកុ សីយា ឆោ
 ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានសហកុ ។ សត្តរស ធាតុយោ ឆោ
 ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានានុបរិវត្តិឆោ ធម្មធាតុ សីយា ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសម្មដ្ឋានានុបរិវត្តិ សីយា ឆោ ចិត្តសំសដ្ឋស-
 ម្មដ្ឋានានុបរិវត្តិ ។ ឆ្នាទិស ធាតុយោ អជ្ឈត្តិកា ធម្ម
 ធាតុយោ ពាហិរា ។ ទវ ធាតុយោ ឧទាទា អដ្ឋ
 ធាតុយោ ទុទាទា ធម្មធាតុ សីយា ឧទាទា សីយា
 ទុទាទា ។ ទិស ធាតុយោ ឧទាទិដ្ឋា សទ្ធិធាតុ អនុ-
 ទាទិដ្ឋា សត្ត ធាតុយោ សីយា ឧទាទិដ្ឋា សីយា
 អនុទាទិដ្ឋា ។

[១៤១] សត្តរស ធាតុយោ ទុទាទាទា ធម្មធាតុ
 សីយា ឧទាទានំ សីយា ទុទាទានំ ។ សោ-
 ឡុស ធាតុយោ ឧទាទានិយា ទ្វេ ធាតុយោ
 សីយា ឧទាទានិយា សីយា អនុទាទានិយា ។

ធាតុវិភង្គ បញ្ញាបុព្វកៈ

មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន ។ ធាតុ ១៧ មិនច្រឡំមិនតាំងឡើងដោយ
ចិត្ត ធម្មធាតុ ច្រឡំតាំងតាំងឡើងដោយចិត្តក៏មាន មិនច្រឡំមិនតាំង
ឡើងដោយចិត្ត ក៏មាន ។ ធាតុ ១៧ មិនច្រឡំមិនតាំងឡើងមិនកើតជា
មួយនឹងចិត្ត ធម្មធាតុ ច្រឡំតាំងតាំងឡើងតាំងកើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន
មិនច្រឡំមិនតាំងឡើងមិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ក៏មាន ។ ធាតុ ១៧ មិន
ច្រឡំមិនតាំងឡើងមិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ធម្មធាតុ ច្រឡំតាំងតាំងឡើង
តាំងប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន មិនច្រឡំមិនតាំងឡើងមិនប្រព្រឹត្តទៅតាម
ចិត្តក៏មាន ។ ធាតុ ១២ ជាខាងក្នុង ធាតុ ៦ ជាខាងក្រៅ ។ ធាតុ ៨
ជាឧបាទាន ធាតុ ៨ មិនមែនឧបាទាន ធម្មធាតុ ជាឧបាទានក៏មាន មិនមែន
ឧបាទានក៏មាន ។ ធាតុ ១០ ជាឧបាទាន សទ្ធិធាតុ ជាអនុបាទាន ធាតុ
៧ ជាឧបាទានក៏មាន ជាអនុបាទានក៏មាន ។

[១២១] ធាតុ ១៧ មិនមែនឧបាទាន ធម្មធាតុ ជាឧបាទានក៏មាន
មិនមែនឧបាទានក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ធាតុ ២
ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន ។

អភិធម្មបិដក វិវត្តោ

សោឡស ឆាតុយោ ឧបាទានសម្បយុត្តា ទ្វេ ឆាតុយោ
សីយា ឧបាទានសម្បយុត្តា សីយា ឧបាទានសម្បយុ-
ត្តា ។ សោឡស ឆាតុយោ ន វត្តញ្ច ឧបាទានា
ថេវ ឧបាទានិយា ចាតិ ឧបាទានិយា ថេវ នោ ច
ឧបាទានា មនោវិញ្ញាណឆាតុ ន វត្តញ្ច ឧបាទានញ្ជេវ
ឧបាទានិយា ចាតិ សីយា ឧបាទានិយា ថេវ នោ
ច ឧបាទានំ សីយា ន វត្តញ្ច ឧបាទានិយា ថេវ
នោ ច ឧបាទានន្តិ ធម្មឆាតុ សីយា ឧបាទានញ្ជេវ
ឧបាទានិយា ច សីយា ឧបាទានិយា ថេវ នោ ច
ឧបាទានំ សីយា ន វត្តញ្ច ឧបាទានញ្ជេវ ឧបាទា-
និយា ចាតិថ ឧបាទានិយា ថេវ នោ ច ឧបាទា-
នន្តិថ ។ សោឡស ឆាតុយោ ន វត្តញ្ច ឧបាទានា
ថេវ ឧបាទានសម្បយុត្តា ចាតិថ ឧបាទានសម្បយុត្តា
ថេវ នោ ច ឧបាទានន្តិថ មនោវិញ្ញាណឆាតុ ន វត្តញ្ច
ឧបាទានញ្ជេវ ឧបាទានសម្បយុត្តា ចាតិ សីយា
ឧបាទានសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច ឧបាទានំ សីយា
ន វត្តញ្ច ឧបាទានសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច ឧបាទានន្តិ
ធម្មឆាតុ សីយា ឧបាទានញ្ជេវ ឧបាទានសម្បយុត្តា ច

អភិធម្មបំណង វិភង្គ

ធាតុ ១៦ ប្រាសចាកទុក្ខាន ធាតុ ២ ប្រកបដោយទុក្ខានក៏មាន
 ប្រាសចាកទុក្ខានក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនគប្បីពោលថា ជាទុក្ខាន
 ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខានឡើយ ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាន តែ
 មិនមែនទុក្ខាន មេនាវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បីពោលថា ជាទុក្ខានទាំង
 ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខានទេ ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាន តែមិនមែន
 ទុក្ខានក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាន តែមិន
 មែនទុក្ខានក៏មាន ធម្មធាតុ ជាទុក្ខាន ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាន
 ក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាន តែមិនមែនទុក្ខានក៏មាន មិនគប្បី
 ពោលថា ជាទុក្ខាន ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខានផង ថា ជាប្រ-
 យោជន៍ដល់ទុក្ខាន តែមិនមែនទុក្ខានផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនគប្បី
 ពោលថា ជាទុក្ខានទាំងប្រកបដោយទុក្ខានផង ថា ប្រកបដោយ
 ទុក្ខានតែមិនមែនទុក្ខានផងឡើយ មេនាវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បីពោល
 ថា ជាទុក្ខានទាំងប្រកបដោយទុក្ខានទេ ប្រកបដោយទុក្ខាន តែមិន
 មែនទុក្ខានក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយទុក្ខាន តែមិនមែន
 ទុក្ខានក៏មាន ធម្មធាតុ ជាទុក្ខាន ទាំងប្រកបដោយទុក្ខានក៏មាន

សិយា ឧបាទានសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច ឧបាទានំ
 សិយា ន វត្តញ្ចា ឧបាទានញ្ចេវ ឧបាទានសម្បយុត្តា
 បាតិបិ ឧបាទានសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច ឧបាទា-
 នន្តិបិ ។ សោឡស ឆាតុយោ ឧបាទានវិប្បយុត្តឧ-
 បាទានិយា ទ្វេ ឆាតុយោ សិយា ឧបាទានវិប្បយុត្ត-
 ឧបាទានិយា សិយា ឧបាទានវិប្បយុត្តអនុបាទានិយា
 សិយា ន វត្តញ្ចា ឧបាទានវិប្បយុត្តឧបាទានិយាតិបិ
 ឧបាទានវិប្បយុត្តអនុបាទានិយាតិបិ ។

(១៤២) សត្តវស ឆាតុយោ នោ កិលេសា
 ធម្មឆាតុ សិយា កិលេសោ សិយា នោ កិលេ-
 សោ ។ សោឡស ឆាតុយោ សុត្តិលេសិកា ទ្វេ
 ឆាតុយោ សិយា សុត្តិលេសិកា សិយា អសុត្តិលេ-
 សិកា ។ សោឡស ឆាតុយោ អសុត្តិលិដ្ឋា ទ្វេ
 ឆាតុយោ សិយា សុត្តិលិដ្ឋា សិយា អសុត្តិលិដ្ឋា ។
 សោឡស ឆាតុយោ កិលេសវិប្បយុត្តា ទ្វេ ឆាតុ-
 យោ សិយា កិលេសសម្បយុត្តា សិយា កិលេ-
 សវិប្បយុត្តា ។ សោឡស ឆាតុយោ ន វត្តញ្ចា

ធាតុវិភង្គ បញ្ញាបុព្វកៈ

ប្រកបដោយទុក្ខទុក្ខនៃមិនមែនទុក្ខទុក្ខនេះក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជា
 ទុក្ខទុក្ខនៃ ទាំងប្រកបដោយទុក្ខទុក្ខនេះផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខទុក្ខនៃ
 មិនមែនទុក្ខទុក្ខនេះផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាកទុក្ខទុក្ខនៃ តែជា
 ប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទុក្ខនៃ ធាតុ ២ ប្រាសចាកទុក្ខទុក្ខនៃ តែជាប្រយោជន៍
 ដល់ទុក្ខទុក្ខនៃក៏មាន ប្រាសចាកទុក្ខទុក្ខនៃ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់
 ទុក្ខទុក្ខនៃក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាកទុក្ខទុក្ខនៃ តែជាប្រយោជន៍
 ដល់ទុក្ខទុក្ខនៃផង ថា ប្រាសចាកទុក្ខទុក្ខនៃ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់
 ទុក្ខទុក្ខនៃផងក៏មាន ។

[១៤២] ធាតុ ១៧ មិនមែនសេចក្តីសៅហ្មង (កិលេស) ធម្ម-
 ធាតុ ជាសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។ ធាតុ
 ១៦ គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ធាតុ ២ គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន
 មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនសៅហ្មងហើយ
 ធាតុ ២ សៅហ្មងហើយក៏មាន មិនសៅហ្មងហើយក៏មាន ។ ធាតុ ១៦
 ប្រាសចាកសេចក្តីសៅហ្មង ធាតុ ២ ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងក៏
 មាន ប្រាសចាកសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនគប្បីពោលថា

អភិធម្មបទិកា វិរាដ្ឋោ

កិលេសា ថេវ សុដ្ឋិលេសិកា ចាតិ សុដ្ឋិលេសិកា
 ថេវ នោ ច កិលេសា មនោវិញ្ញាណធាតុ ន វុត្តញ្ចា
 កិលេសា ថេវ សុដ្ឋិលេសិកា ចាតិ សិយា សុដ្ឋិលេ-
 សិកា ថេវ នោ ច កិលេសោ សិយា ន វុត្តញ្ចា សុដ្ឋិ-
 លេសិកា ថេវ នោ ច កិលេសោតិ ធម្មធាតុ សិយា
 កិលេសោ ថេវ សុដ្ឋិលេសិកា ច សិយា សុដ្ឋិលេ-
 សិកា ថេវ នោ ច កិលេសោ សិយា ន វុត្តញ្ចា
 កិលេសោ ថេវ សុដ្ឋិលេសិកា ចាតិមិ សុដ្ឋិលេ-
 សិកា ថេវ នោ ច កិលេសោតិមិ ។ សោឡុស
 ធាតុយោ ន វុត្តញ្ចា កិលេសា ថេវ សុដ្ឋិលីដ្ឋា ចា-
 តិមិ សុដ្ឋិលីដ្ឋា ថេវ នោ ច កិលេសោតិមិ មនោ-
 វិញ្ញាណធាតុ ន វុត្តញ្ចា កិលេសោ ថេវ សុដ្ឋិលីដ្ឋា
 ចាតិ សិយា សុដ្ឋិលីដ្ឋា ថេវ នោ ច កិលេសោ
 សិយា ន វុត្តញ្ចា សុដ្ឋិលីដ្ឋា ថេវ នោ ច កិលេសោតិ
 ធម្មធាតុ សិយា កិលេសោ ថេវ សុដ្ឋិលីដ្ឋា ច
 សិយា សុដ្ឋិលីដ្ឋា ថេវ នោ ច កិលេសោ សិយា ន
 វុត្តញ្ចា កិលេសោ ថេវ សុដ្ឋិលីដ្ឋា ចាតិមិ សុដ្ឋិលីដ្ឋា
 ថេវ នោ ច កិលេសោតិមិ ។ សោឡុស ធាតុយោ

អភិធម្មបិដក វិក័ត្ត

ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងឡើយ គួរដល់សេចក្តី
 សៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មង មនោវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បី
 ពោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងទេ គួរដល់
 សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា
 គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ធម្មធាតុ ជា
 សេចក្តីសៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន គួរដល់សេចក្តីសៅ-
 ហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាសេចក្តី
 សៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង ថា គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង
 តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងផងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនគប្បីពោលថា ជា
 សេចក្តីសៅហ្មង ទាំងសៅហ្មងហើយផង ថា សៅហ្មងហើយ តែមិន
 មែនសេចក្តីសៅហ្មងផងឡើយ មនោវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បីពោលថា
 ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងសៅហ្មងហើយទេ សៅហ្មងហើយ តែមិន
 មែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា សៅហ្មងហើយ តែមិន
 មែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ធម្មធាតុ ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងសៅ-
 ហ្មងហើយក៏មាន សៅហ្មងហើយ តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន
 មិនគប្បីពោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងសៅហ្មងហើយផង ថា
 សៅហ្មងហើយ តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងផង ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦

ពាក្យវិវត្ត បញ្ញាបុព្វកំ

ន វត្ថុញ កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្បយុត្តា
 ចាតិបិ កំលេសសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច កំលេ-
 សាតិបិ មនោវិញ្ញាណាធាតុ ន វត្ថុញ កំលេសោ
 ថេវ កំលេសសម្បយុត្តា ចាតិ សិយា កំលេស-
 សម្បយុត្តា ថេវ នោ ច កំលេសោ សិយា ន វត្ថុញ
 កំលេសសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច កំលេសោតិ ធម្ម-
 ធាតុ សិយា កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្បយុត្តា ច
 សិយា កំលេសសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច កំលេសោ
 សិយា ន វត្ថុញ កំលេសោ ថេវ កំលេសសម្បយុត្តា
 ចាតិបិ កំលេសសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច កំលេសោ-
 តិបិ ។ សោឡិស ធាតុយោ កំលេសវិប្បយុត្តសង្ក្ខ-
 លេសិកា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា កំលេសវិប្បយុត្តស-
 ង្ក្ខិលេសិកា សិយា កំលេសវិប្បយុត្តសង្ក្ខិលេសិកា
 សិយា ន វត្ថុញ កំលេសវិប្បយុត្តសង្ក្ខិលេសិកាតិបិ
 កំលេសវិប្បយុត្តសង្ក្ខិលេសិកាតិបិ ។

[១៤៣] សោឡិស ធាតុយោ ន ទស្សនេន
 បហាតញ្ច ទ្វេ ធាតុយោ សិយា ទស្សនេន ប-
 ហាតញ្ច សិយា ន ទស្សនេន បហាតញ្ច ។

ធាតុវិភង្គ បញ្ញាបុព្វកៈ

មិនគប្បីពោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង ផង ថា ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងផង ឡើយ មនោវិញ្ញាណធាតុ មិនគប្បីពោលថា ជាសេចក្តីសៅហ្មងទាំង ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងទេ ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិន មែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រកបដោយសេចក្តីសៅ- ហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ធម្មធាតុ ជាសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនជាសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ជាសេចក្តីសៅ- ហ្មង ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងផង ថា ប្រកបដោយសេចក្តី សៅហ្មង តែមិនមែនសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ប្រាសចាក សេចក្តីសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ធាតុ ២ ប្រាសចាកសេចក្តី សៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រាសចាកសេចក្តីសៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគប្បីពោលថា ប្រាសចាក សេចក្តីសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង ថា ប្រាសចាកសេចក្តី សៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផងក៏មាន ។

(១៤៣) ធាតុ ១៦ មិនគួរលះ ដោយទស្សនៈ ធាតុ ២ គួរលះ ដោយទស្សនៈ ក៏មាន មិនគួរលះ ដោយទស្សនៈ ក៏មាន ។

អភិធម្មបំណែក វិរត្តោ

សោធន្ទស ធាតុយោ ន ភាវនាយ បហាតត្វា ទ្វេ
 ធាតុយោ សិយា ភាវនាយ បហាតត្វា សិយា ន ភាវ-
 នាយ បហាតត្វា ។ សោធន្ទស ធាតុយោ ន ទស្សនេន
 បហាតត្វាហេតុកា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា ទស្សនេន
 បហាតត្វាហេតុកា សិយា ន ទស្សនេន បហាតត្វា-
 ហេតុកា ។ សោធន្ទស ធាតុយោ ន ភាវនាយ
 បហាតត្វាហេតុកា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា ភាវនាយ
 បហាតត្វាហេតុកា សិយា ន ភាវនាយ បហាតត្វា-
 ហេតុកា ។ បន្ទាស ធាតុយោ អវិគត្តា មនោវិ-
 ញ្ញាណធាតុ សវិគត្តា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា សវិ-
 គត្តា សិយា អវិគត្តា ។ បន្ទាស ធាតុយោ អវិចារ
 មនោធាតុ សវិចារ ទ្វេ ធាតុយោ សិយា សវិចារ
 សិយា អវិចារ ។ សោធន្ទស ធាតុយោ អប្បីតិកា ទ្វេ
 ធាតុយោ សិយា សប្បីតិកា សិយា អប្បីតិកា ។
 សោធន្ទស ធាតុយោ ន បីតិសហគតា ទ្វេ ធាតុយោ
 សិយា បីតិសហគតា សិយា ន បីតិសហគតា ។
 បន្ទាស ធាតុយោ ន សុខសហគតា តិស្សោ ធាតុយោ
 សិយា សុខសហគតា សិយា ន សុខសហគតា ។

អភិធម្មប័ណ្ណ វិភង្គ

ធាតុ ១៦ មិនគួរលះដោយការវិនា ធាតុ ២ គួរលះដោយការវិនា មិន
 គួរលះដោយការវិនា ។ ធាតុ ១៦ មានហេតុមិនគួរលះដោយស្បែកៈ
 ធាតុ ២ មានហេតុគួរលះដោយស្បែកៈ មានហេតុមិនគួរលះដោយ
 ស្បែកៈ ។ ធាតុ ១៦ មានហេតុមិនគួរលះដោយការវិនា ធាតុ ២
 មានហេតុគួរលះដោយការវិនា មានហេតុមិនគួរលះដោយការវិនា
 មាន ។ ធាតុ ១៥ មិនមានវិតក្កៈ មនោវិញ្ញាណធាតុ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងវិតក្កៈ ធាតុ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ មិនមានវិតក្កៈ
 មាន ។ ធាតុ ១៥ មិនមានវិចារៈ មនោធាតុ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈ
 ធាតុ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈ មិនមានវិចារៈ មាន ។ ធាតុ
 ១៦ មិនមានប័តិ ធាតុ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងប័តិ មិនមានប័តិ
 មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនកើតព្រមដោយប័តិ ធាតុ ២ កើតព្រមដោយប័តិ
 មាន មិនកើតព្រមដោយប័តិ មាន ។ ធាតុ ១៥ មិនកើតព្រមដោយសុខៈ
 ធាតុ ៣ កើតព្រមដោយសុខៈ មិនកើតព្រមដោយសុខៈ មាន ។

ធាតុវិវដ្ត បញ្ញាបុព្វកំ

ឯកាធិស ធាតុយោ ន ឧបេក្ខាសហគតា បញ្ច
 ធាតុយោ ឧបេក្ខាសហគតា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា
 ឧបេក្ខាសហគតា សិយា ន ឧបេក្ខាសហគតា ។
 សោឡាស ធាតុយោ កាមាវចរា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា
 កាមាវចរា សិយា ន កាមាវចរា ។ សោឡាស
 ធាតុយោ ន រូបាវចរា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា រូបាវ-
 ចរា សិយា ន រូបាវចរា ។ សោឡាស ធាតុយោ
 ន អរូបាវចរា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា អរូបាវចរា
 សិយា ន អរូបាវចរា ។ សោឡាស ធាតុយោ បរិ-
 យាបន្តា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា បរិយាបន្តា សិយា
 អបរិយាបន្តា ។ សោឡាស ធាតុយោ អនិយ្យាធិកា
 ទ្វេ ធាតុយោ សិយា ធិយ្យាធិកា សិយា អនិយ្យា-
 ធិកា ។ សោឡាស ធាតុយោ អនិយតា ទ្វេ ធាតុយោ
 សិយា ធិយតា សិយា អនិយតា ។ សោឡាស
 ធាតុយោ សឧត្តរា ទ្វេ ធាតុយោ សិយា សឧត្តរា
 សិយា អនុត្តរា ។ សោឡាស ធាតុយោ អរណា
 ទ្វេ ធាតុយោ សិយា សរណា សិយា អរណាតិ ។

បញ្ញាបុព្វកំ ។

ធាតុវិវដ្ត សមញ្ញោ ។

ធាតុវិភង្គ បញ្ញាបុព្វតៈ

ធាតុ ១១ មិនកើតព្រមដោយឧបេក្ខា ធាតុ ៥ កើតព្រមដោយឧបេក្ខា
 ធាតុ ២ កើតព្រមដោយឧបេក្ខាក៏មាន មិនកើតព្រមដោយឧបេក្ខា ក៏
 មាន ។ ធាតុ ១៦ ជាភាវាវចរ ធាតុ ២ ជាភាវាវចរក៏មាន មិនមែន
 ភាវាវចរក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនមែនរូបាវចរ ធាតុ ២ ជារូបាវចរក៏មាន
 មិនមែនរូបាវចរក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនមែនអរូបាវចរ ធាតុ ២ ជា
 អរូបាវចរក៏មាន មិនមែនអរូបាវចរក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ជាបរិយាបន្នៈ
 ធាតុ ២ ជាបរិយាបន្នៈក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ ជា
 អនិយ្យានិកៈ ធាតុ ២ ជាអនិយ្យានិកៈក៏មាន ជាអនិយ្យានិកៈក៏មាន ។
 ធាតុ ១៦ មិនទៀង ធាតុ ២ ទៀងក៏មាន មិនទៀងក៏មាន ។ ធាតុ
 ១៦ ប្រកបដោយឧត្តរៈ ធាតុ ២ ប្រកបដោយឧត្តរៈក៏មាន មិនមានឧត្តរៈ
 ក៏មាន ។ ធាតុ ១៦ មិនមានរណៈ ធាតុ ២ ប្រកបដោយរណៈក៏មាន
 មិនមានរណៈក៏មាន ។

ចប់ បញ្ញាបុព្វតៈ ។

ចប់ ធាតុវិភង្គ ។

សប្បវិកដោ

[១៤៤] ចត្តារិ អរិយសច្ចានំ ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ
ទុក្ខសមុទយោ អរិយសច្ចំ ទុក្ខនិរោធនោ អរិយសច្ចំ
ទុក្ខនិរោធតាមីនំ បដិបទា អរិយសច្ចំ ។

[១៤៥] តត្ថ កតមំ ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ ។ ជា-
តិបិ ទុក្ខា ជរាបិ ទុក្ខា មរណាម្បិ ទុក្ខំ សោកបរិ-
ទេវទុក្ខនោមនស្សទាយាសាបិ ទុក្ខា អប្បយេហិ
សម្បយោកោ ទុក្ខា បិយេហិ វិប្បយោកោ ទុក្ខា
យម្បិច្ចំ ន លភតិ តម្បិ ទុក្ខំ សន្និទ្ធន បញ្ចចា-
នានក្ខន្ធា^(១) ទុក្ខា ។

[១៤៦] តត្ថ កតមា ជាតិ ។ យា តេសំ
តេសំ សត្តានំ តម្បិ តម្បិ សត្តនិកាយេ ជាតិ សញ្ញាតិ
ឡិក្ខន្តិ អភិវឌ្ឍន្តិ ខន្ធនំ ចាតុករោ អាយតនានំ
បដិលាភោ អយំ វុច្ចតិ ជាតិ ។

[១៤៧] តត្ថ កតមា ជរា ។ យា តេសំ តេសំ
សត្តានំ តម្បិ តម្បិ សត្តនិកាយេ ជរា ជីវណតា
ខណ្ឌិច្ចំ ចាលិច្ចំ វលិត្តនតា អាយុនោ សំហានិ
ឥន្ទ្រិយានំ បរិចារោ អយំ វុច្ចតិ ជរា ។

សប្បវិភាគ

[១៤៤] អរិយសច្ច ៤ គឺ ទុក្ខអរិយសច្ច ទុក្ខសមុទយអរិយសច្ច ទុក្ខនិរោធអរិយសច្ច ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទាអរិយសច្ច ។

[១៤៥] បណ្តាអរិយសច្ច ៤ នោះ ទុក្ខអរិយសច្ច តើដូចម្តេច ។ ការកើត ជាទុក្ខ ការចាស់គ្រាំគ្រា ជាទុក្ខ សេចក្តីស្លាប់ ជាទុក្ខ សេចក្តីសោក ខ្សឹកខ្សួល លំបាកកាយ អាក្រក់ចិត្ត តានតឹងចិត្ត ជាទុក្ខ ការចូរប្រសព្វដោយសត្វនិងសត្វរ មិនជាទីស្រឡាញ់ ជាទុក្ខ ការព្រាត់ប្រាសចាកសត្វនិងសត្វរ ជាទីស្រឡាញ់ ជាទុក្ខ បុគ្គល កាលចង់បានរបស់ណា តែមិនបានរបស់នោះ ការមិនបាននោះ ជាទុក្ខ ដោយបំប្រញ ទុក្ខទានកន្ល ទាំង ៥ ក៏ជាទុក្ខ ។

[១៤៦] បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ ការកើត តើដូចម្តេច ។ ការកើត កិរិយាកើតព្រម ការចុះចាប់ផ្តើម ការកើតចំពោះ ការកើតប្រាកដនៃ ខន្ធទាំងឡាយ ការបានអាយតនៈទាំងឡាយ ណា របស់សត្វទាំងឡាយនោះ ។ ក្នុងពួកសត្វនោះ ។ នេះហៅថា ការកើត ។

[១៤៧] បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ ការចាស់គ្រាំគ្រា តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីគ្រាំគ្រា ភាពនៃការទ្រុឌទ្រោម ធ្វេញបាក់ សក់ស្លុវ ស្បែក ជ្រួញជ្រើវយុវយារ ការថយចុះនៃអាយុ ការចាស់ទុំនៃឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ណា របស់សត្វទាំងឡាយនោះ ។ ក្នុងពួកសត្វនោះ ។ នេះហៅថា ការចាស់គ្រាំគ្រា ។

សព្វវិវត្តេ សុត្តន្តបិដក

(១៤៨) តត្ថ កតមំ មរណំ ។ យា តេសំ តេ-
សំ សត្តានំ តម្អា តម្អា សត្តនិកាយា ចុតិ ចរនតា
កេនា អន្តរធានំ មច្ចុ មរណំ កាលកិរិយា ខន្ធានំ
កេនា កឡេវរស្ស និក្ខេបោ ដីវិត្រ្យយស្ស ខ-
បច្ឆេនោ ឥទំ វុច្ចតិ មរណំ ។

(១៤៩) តត្ថ កតមោ សោកោ ។ ញាតិព្យ-
សនេន វា ធុដ្ឋស្ស ភោគព្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស
រោគព្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស សីលព្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស
ទិដ្ឋិព្យសនេន វា ធុដ្ឋស្ស អញ្ញាតវាតវេន ព្យសនេន
សមដ្ឋាកតស្ស អញ្ញាតវាតវេន ទិក្ខុធម្មេន ធុដ្ឋស្ស
សោកោ សោធនា សោចិត្តំ អន្តោសោកោ អ-
ន្តោបរិសោកោ ចេតសោ បរិជ្ឈាយនា នោមនស្សំ
សោកសល្លំ អយំ វុច្ចតិ សោកោ ។

សច្ចវិភង្គ សុត្តន្តភាគដំបូង

[១៤៨] បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ សេចក្តីស្លាប់ តើដូចម្តេច ។

ការឃ្លាត ភាពនៃចិត្តឃ្លាត ការបែកធ្លាយ សេចក្តីបាត់បង់ សេចក្តី
វិនាសជីវិត សេចក្តីស្លាប់ កាលកិរិយា ការបែកធ្លាយនៃខន្ធទាំងឡាយ
ការដាក់ចុះនូវសាកសព ការផ្តាច់បង់ជីវិតម្តង ណា របស់សត្វទាំង
ឡាយនោះ ។ ក្នុងពួកសត្វនោះ ។ នេះហៅថា សេចក្តីស្លាប់ ។

[១៤៩] បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ សេចក្តីសោក តើដូចម្តេច ។

សេចក្តីជ្រប់ស្រពោន អាការនៃចិត្តជ្រប់ស្រពោន អាពនៃចិត្តសង្រួត
សង្រួត សេចក្តីស្លុតស្លាប់ សេចក្តីស្លុតស្លាប់ខ្លាំង សេចក្តីក្រៀមក្រំនៃចិត្ត
សេចក្តីអាក់អន់ចិត្ត សរគឺសោក របស់សត្វ ដែលត្រូវសេចក្តីវិនាស
ញាតិប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវសេចក្តីវិនាសភោគៈប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវសេចក្តីវិនាស
គឺភោគប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវសេចក្តីវិនាសសីលប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវសេចក្តីវិនាស
គឺទិដ្ឋិប៉ះពាល់ក្តី (ឬ) ដែលប្រកបដោយសេចក្តីវិនាសណាមួយ ឬទុក្ខ
ធម៌ណាមួយ ប៉ះពាល់ហើយ នេះហៅថា សេចក្តីសោក ។

អភិធម្មប្បដិពោ វិរាធូ

[១៥០] ភត្ត កតមោ បរិទេវោ ។ ញាតិព្យាស-
 ធនេ វា ធុដ្ឋស្ស កោកព្យាសធនេ វា ធុដ្ឋស្ស រោក-
 ព្យាសធនេ វា ធុដ្ឋស្ស សីលព្យាសធនេ វា ធុដ្ឋស្ស
 ទិដ្ឋិព្យាសធនេ វា ធុដ្ឋស្ស អញ្ញាតព្យាសធនេ ព្យាសធនេ
 សមញ្ញាតស្ស អញ្ញាតព្យាសធនេ ទុក្ខធម្មេ ធុដ្ឋស្ស
 អាទេវោ បរិទេវោ អាទេវោ បរិទេវោ អាទេវិតតំ
 បរិទេវិតតំ វាថា បលាថោ វិប្បលាថោ លាលថោ
 លាលបថា លាលបិតតំ អយំ វុច្ចតិ បរិទេវោ ។

[១៥១] ភត្ត កតមំ ទុក្ខំ ។ យំ កាយិកំ
 អសាតំ កាយិកំ ទុក្ខំ កាយសម្មស្សជំ អសាតំ
 ទុក្ខំ វេទយិតំ កាយសម្មស្សជា អសាតា ទុក្ខា
 វេទនា ឥទំ វុច្ចតិ ទុក្ខំ ។

[១៥២] ភត្ត កតមំ យោមនស្សំ ។ យំ ចេត-
 សិកំ អសាតំ ចេតសិកំ ទុក្ខំ ចេតោសម្មស្សជំ

អវិជ្ជាបដិក វិភង្គ

(១៥០) បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល តើដូចម្តេច ។
 ការទួញ ការទួញរៀបរាប់ អាការយំអណ្តត់អណ្តក អាការយំបម្រះ
 ននៀល ភាពនៃការទួញ ភាពនៃការទួញរៀបរាប់ ការនិយាយ ការ
 ពោលរៀបរាប់ ការនិយាយរវើរវាយ ការនិយាយបំប៉ងបំប៉ង កិរិយា
 និយាយដដែលៗ ភាពនៃការនិយាយបំប៉ងបំប៉ង របស់សត្វ ដែលត្រូវ
 សេចក្តីវិនាសញាតិប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវសេចក្តីវិនាសភោគៈប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវ
 សេចក្តីវិនាសតីរេកប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវសេចក្តីវិនាសសីលប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវ
 សេចក្តីវិនាសធិទ្ធិប៉ះពាល់ក្តី (ឬ) ដែលប្រកបដោយសេចក្តីវិនាសណា
 មួយ ឬទុក្ខធម៌ណាមួយ ប៉ះពាល់ហើយ នេះហៅថា សេចក្តីខ្សឹកខ្សួល ។

(១៥១) បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ ការលំបាកកាយ តើដូចម្តេច ។
 សេចក្តីមិនស្រួល ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ សេចក្តីទុក្ខ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ
 ការទទួលរងអារម្មណ៍មិនសប្បាយ ជាទុក្ខ ដែលកើតអំពីកាយសម្ផស្ស
 វេទនា មិនស្រួល ជាទុក្ខ ដែលកើតអំពីកាយសម្ផស្ស ណា នេះហៅ
 ថា ការលំបាកកាយ ។

(១៥២) បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ ការអាក់អន់ចិត្ត តើដូចម្តេច ។
 សេចក្តីវិនាស ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត សេចក្តីទុក្ខ ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត ការ
 ទទួលរងអារម្មណ៍ មិនសប្បាយ ជាទុក្ខ ដែលកើតអំពីចេតនាសម្ផស្ស

សព្វវិវត្ត សុត្តន្តបិដក

អសាតំ ទុក្ខំ វេទយិតំ ទេវតាសម្មស្សជា អសាតា
ទុក្ខា វេទនា ឥទំ វុច្ចតិ ទោមនស្សំ ។

[១៥៣] តត្ថ កតមោ ឧបាយាសោ ។ ញាតិ-
ព្យាសនេន វា ធុជ្ឈស្ស កោកព្យាសនេន វា ធុជ្ឈស្ស
រោកព្យាសនេន វា ធុជ្ឈស្ស សីលព្យាសនេន វា ធុ-
ជ្ឈស្ស ទិដ្ឋិព្យាសនេន វា ធុជ្ឈស្ស អញ្ញាតព្យាសនេន
ព្យាសនេន សមណាភិក្ខុស្ស អញ្ញាតព្យាសនេន ទុក្ខធម្មេន
ធុជ្ឈស្ស អាយាសោ ឧបាយាសោ អាយាសិតតំ
ឧបាយាសិតតំ អយំ វុច្ចតិ ឧបាយាសោ ។

[១៥៤] តត្ថ កតមោ អប្បយេហិ សម្មយោគោ
ទុក្ខោ ។ ឥទំ យស្ស តេ ហោន្តិ អនិដ្ឋា អកត្តា
អមនាថា វូចា សន្តា កត្តា វសា ដោជ្ជត្វា យេ វា
បនស្ស តេ ហោន្តិ អនត្តកាមា អហិតកាមា អដា-
ស្យកាមា អយោគិត្តមកាមា យា តេហិ សង្កតិ
សមាគមោ សមោធានំ មិស្សីកាវេ អយំ វុច្ចតិ អប្ប-
យេហិ សម្មយោគោ ទុក្ខោ ។

សច្ចវិវាទ សុត្តន្តបិដក

វេទនា មិនសប្បាយ ជាទុក្ខ ដែលកើតអំពីចេតនាសម្មស្ស ណា នេះ
ហៅថា ការភាគតឹងចិត្ត ។

(១៥៣) ចណ្ណទុក្ខទាំងនោះ ការតានតឹងចិត្ត តើដូចម្តេច ។
សេចក្តីតានតឹងចិត្ត សេចក្តីទង្គិះកងចិត្ត ភាពនៃការតានតឹងចិត្ត ភាព
នៃការទង្គិះកងចិត្ត របស់សត្វដែលត្រូវសេចក្តីវិនាសញាតិប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវ
សេចក្តីវិនាសភោគៈប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវសេចក្តីវិនាសភិកោតប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវ
សេចក្តីវិនាសសីលប៉ះពាល់ក្តី ត្រូវសេចក្តីវិនាសភិទ្ធិប៉ះពាល់ក្តី (ឬ)
ដែលប្រកបដោយសេចក្តីវិនាសណាមួយ ឬទុក្ខធម៌ណាមួយ ប៉ះពាល់
ហើយ នេះហៅថា ការតានតឹងចិត្ត ។

(១៥៤) ចណ្ណទុក្ខទាំងនោះ ការជួបប្រសព្វដោយសត្វនិងសត្វ
មិនជាទីស្រឡាញ់ ជាទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ រូបារម្មណ៍ សង្ខារម្មណ៍
គន្ធារម្មណ៍ វសារម្មណ៍ ផោដ្ឋពារម្មណ៍ទាំងឡាយណា មិនជាទីប្រាថ្នា
មិនជាទីត្រេកអរ មិនជាទីគាប់ចិត្ត នៃបុគ្គលណា ក្នុងលោកនេះ ពុំនោះ
សោត ជនទាំងឡាយ ណា ប្រាថ្នាសេចក្តីមិនចម្រើន ប្រាថ្នាអំពើ
ឥតប្រយោជន៍ ប្រាថ្នាសេចក្តីមិនសប្បាយ ប្រាថ្នាសេចក្តីមិនក្សេមក្សាយ
យោគៈ ចំពោះបុគ្គលនោះ ការជួបគ្នា ការជួបប្រសព្វគ្នា ការជួបជុំគ្នា
ការនៅច្រឡំគ្នាដោយអារម្មណ៍ទាំងឡាយនោះ ។ នេះហៅថា ការជួប
ប្រសព្វដោយសត្វ និងសត្វ មិនជាទីស្រឡាញ់ ជាទុក្ខ ។

អភិធម្មបទិកា វិរាដ្ឋ

[១៥៥] តត្ថ កតមោ បិយេហិ វិប្បយោកោ
 ទុក្ខោ ។ ឥធិ យស្ស តេ ហោន្តិ ឥដ្ឋា កត្តា
 មនាថា រូថា សទ្ធា កត្តា រសា ដោជ្ជត្វា យេ វា
 បនស្ស តេ ហោន្តិ អត្ថកាមា ហិតកាមា ដាស្ស-
 កាមា យោគក្ខេមកាមា មាតា វា បិតា វា កាតា
 វា ភកធិ វា មិត្តា វា អមច្ឆា វា ញាតិសាលោហិតា
 វា យា តេហិ អសង្កតិ អសមាគមោ អសមោធានំ
 អមិស្សីកាលោ អយំ វុច្ចតិ បិយេហិ វិប្បយោកោ
 ទុក្ខោ ។

[១៥៦] តត្ថ កតមំ យម្បិច្ឆំ ន លភតិ តម្បិ
 ទុក្ខំ ។ ជាតិធម្មានំ សត្តានំ ឯវំ ឥច្ឆា ឧប្បជ្ជតិ
 អហោ វត មយំ ន ជាតិធម្មា អស្សម ន ច វត
 លោ ជាតិ អាកច្ឆេយ្យាតិ ន ខោ បនេតំ ឥច្ឆាយ
 បត្តតំ ឥទម្បិ យម្បិច្ឆំ ន លភតិ តម្បិ ទុក្ខំ
 ជរាធម្មានំ សត្តានំ ។ បេ ។ ព្យាធិធម្មានំ សត្តា-
 នំ ។ បេ ។ មរណធម្មានំ សត្តានំ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

(១៥៥) បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ ការព្រាត់ប្រាសចាកសត្វនិងសង្ខារ
 ជាទីស្រឡាញ់ ជាទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ បុរាម្មណ៍ សទ្ធាម្មណ៍ គន្ធាម្មណ៍
 រសាម្មណ៍ ដោយផ្លូវម្មណ៍ទាំងឡាយ ណា ជាទីប្រាថ្នា ជាទីគ្រេកអរ
 ជាទីគាប់ចិត្ត នៃបុគ្គលណាក្នុងលោកនេះ ពុំនោះសោត ជនទាំងឡាយ
 ណា គឺ មាតាភ្នំ បិតាភ្នំ បងប្អូនប្រុសភ្នំ បងប្អូនស្រីភ្នំ មិត្តភ្នំ អាមាត្យ
 ភ្នំ ញាតិសាលាហិតភ្នំ ប្រាថ្នាសេចក្តីចម្រើន ប្រាថ្នាប្រយោជន៍ ប្រាថ្នា
 សេចក្តីសប្បាយ ប្រាថ្នាសេចក្តីក្សេមចាកយោគៈ ចំពោះបុគ្គលនោះ ការ
 មិនបានជួបគ្នា ការមិនជួបប្រុសពូតា ការមិនបានជួបជុំគ្នា ការមិនបាន
 មូលមិត្តគ្នា ដោយអារម្មណ៍ទាំងឡាយនោះៗ ដោយជនទាំងឡាយនោះៗ
 នេះហៅថា ការព្រាត់ប្រាសចាកសត្វនិងសង្ខារជាទីស្រឡាញ់ ជាទុក្ខ ។

(១៥៦) បណ្តាទុក្ខទាំងនោះ បុគ្គលកាលចង់បានរបស់ណា មិន
 បានរបស់នោះ ការមិនបាននោះ ជាទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ពួកសត្វមានជាតិ
 ជាធម្មតា តែងមានសេចក្តីប្រាថ្នាកើតឡើង យ៉ាងនេះថា ធ្វើដូចម្តេចហ្ន៎
 ពួកយើងកុំបីមានជាតិជាធម្មតា ពុំនោះសោត ជាតិ កុំបីមកកាន់យើង
 ទាំងឡាយឡើយ សេចក្តីនេះ ពួកសត្វតែងមិនបានសម្រេចតាមប្រាថ្នា
 ឡើយ នេះឯងហៅថា បុគ្គលកាលចង់បានរបស់ណា មិនបានរបស់
 នោះ ការមិនបាននោះ ជាទុក្ខ ពួកសត្វមានជវាជាធម្មតា ។ បេ ។ ពួក
 សត្វមានព្យាធិជាធម្មតា ។ បេ ។ ពួកសត្វមានមរណៈជាធម្មតា ។ បេ ។

សូត្រភិក្ខុ សុត្តន្តបិដក

សោកបរិទេវទុក្ខនោមនស្សុទាយាសធម្មានំ សត្តានំ
 ឯវំ ឥន្ទា ឧប្បជ្ជតិ អហោ វត មយំ ន សោក-
 បរិទេវទុក្ខនោមនស្សុទាយាសធម្មា អស្សាម ន ច
 វត នោ សោកបរិទេវទុក្ខនោមនស្សុទាយាសា អា-
 កច្ឆយ្យន្តំ ន ខោ បនេតំ ឥន្ទាយ បត្តង្គំ ឥទម្បី
 យម្បង្គំ ន លកតិ តម្បី ទុក្ខំ ។

[១៥៧] តត្ថ កតមេ សង្ខតេន បញ្ចាទា-
 នក្ខត្វា ទុក្ខា ។ សេយ្យដំនំ រូប្យទាទានក្ខត្វោ វេទ-
 ន្យទាទានក្ខត្វោ សញ្ញាទាទានក្ខត្វោ សង្ខារ្យទាទាន-
 ក្ខត្វោ វិញ្ញាណ្យទាទានក្ខត្វោ ឥមេ វុច្ឆន្តិ សង្ខតេន
 បញ្ចាទាទានក្ខត្វា ទុក្ខា ។

ឥនំ វុច្ឆតិ ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ ។

[១៥៨] តត្ថ កតមំ ទុក្ខសមុទយោ អរិយ-
 សច្ចំ ។ យាយំ តណ្ហា ចោនោត្តវិកា នន្ទិរាគស-
 ហគតា តត្រតត្រាភិន្និនី សេយ្យដំនំ កាមតណ្ហា
 ភវតណ្ហា វិភវតណ្ហា ។

សច្ចវិវត្តិ សុត្តន្តបិដក

ពួកសត្វមានសោកៈ បរិទេវៈ ទុក្ខៈ ទោមនស្សៈ និងទុក្ខយាសៈ ជា
 ធម្មតា តែងមានសេចក្តីប្រាថ្នាកើតឡើង យ៉ាងនេះថា ធ្វើដូចម្តេចហ្ន៎
 ពួកយើងកុំបីមានសោកៈ បរិទេវៈ ទុក្ខៈ ទោមនស្សៈ និងទុក្ខយាសៈ
 ជាធម្មតា ពុំនោះសោត សោកៈ បរិទេវៈ ទុក្ខៈ ទោមនស្សៈ និងទុក្ខ-
 យាសៈ កុំបីមកកាន់យើងទាំងឡាយឡើយ សេចក្តីនេះ ពួកសត្វតែងមិន
 បានសម្រេចតាមប្រាថ្នាឡើយ នេះឯងហៅថា បុគ្គលកាលចង់បានរបស់
 ណា មិនបានរបស់នោះ ការមិនបាននោះ ជាទុក្ខ ។

(១៥៧) បណ្ណាទុក្ខទាំងនោះ ដោយបំប្រញ ទុក្ខទាំង
 ៥ ក៏ជាទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ទុក្ខទាំង ៥ គឺ រូបទុក្ខ វេទ-
 នទុក្ខ សញ្ញាទុក្ខ សង្ខារទុក្ខ វិញ្ញាណទុក្ខ
 នេះហៅថា ដោយបំប្រញ ទុក្ខទាំង ៥ ក៏ ជាទុក្ខ ។

នេះហៅថា ទុក្ខអរិយសច្ច ។

(១៥៨) បណ្ណាអរិយសច្ចទាំង ៤ នោះ ទុក្ខសមុទេយអរិយសច្ច
 តើដូចម្តេច ។ តណ្ហាណា ដែលនាំសត្វឲ្យកើតក្នុងភពថ្មីទៀត ប្រកប
 ដោយតម្រេករីករាយ ជាធម្មជាតិនាំសត្វឲ្យគ្រេកគ្រអាល ក្នុងអារម្មណ៍
 នោះ ។ បូកនឹងភពនោះ គឺ តាមតណ្ហា ភវតណ្ហា វិភវតណ្ហា ។

អភិធម្មបំណិកេ វិរត្តោ

(១៥៧) សា ខោ បនេសា តណ្ហា កត្ត ឧប្ប-
 ជ្ជមាណ ឧប្បជ្ជតិ កត្ត ធិរីសមាណ ធិរីសតិ ។ យំ
 លោកេ បិយ្យបំ សាត្រុបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ជ-
 មាណ ឧប្បជ្ជតិ ឯត្ថ ធិរីសមាណ ធិរីសតិ ។ កិញ្ច
 លោកេ បិយ្យបំ សាត្រុបំ ។ ចក្កំ លោកេ បិយ-
 ្យបំ សាត្រុបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ជមាណ ឧប្បជ្ជតិ
 ឯត្ថ ធិរីសមាណ ធិរីសតិ សោតំ ។ បេ ។ យានំ
 ជីញ្ច កាយោ មរោ លោកេ បិយ្យបំ សាត្រុបំ
 ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ជមាណ ឧប្បជ្ជតិ ឯត្ថ ធិរីស-
 មាណ ធិរីសតិ ។ រូចា លោកេ បិយ្យបំ សាត្រុបំ
 ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ជមាណ ឧប្បជ្ជតិ ឯត្ថ ធិរីស-
 មាណ ធិរីសតិ សន្តា ។ បេ ។ កន្តា រសា ដោជ្ជញ្ច
 ជញ្ញា លោកេ បិយ្យបំ សាត្រុបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា
 ឧប្បជ្ជមាណ ឧប្បជ្ជតិ ឯត្ថ ធិរីសមាណ ធិរីសតិ ។
 ចក្កិវិញ្ញាណំ លោកេ បិយ្យបំ សាត្រុបំ ឯត្ថេសា
 តណ្ហា ឧប្បជ្ជមាណ ឧប្បជ្ជតិ ឯត្ថ ធិរីសមាណ ធិរីសតិ

អភិធម្មបំណិក វិវាទ

(១៥៧) តណ្ហានុ៎ះ កាលកើតឡើង វេមងកើតកងទីណា កាល
តាំងនៅ វេមងតាំងនៅកងទីណា ។ អារម្មណ៍ណា មានសភាពគួរស្រ-
ឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ កងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលកើតឡើង
វេមងកើតកងអារម្មណ៍នុ៎ះ កាលតាំងនៅ វេមងតាំងនៅកងអារម្មណ៍នុ៎ះ ។
អារម្មណ៍អ្វីហ្ន មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ កង
លោក ។ ចក្ខុ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ កង
លោក តណ្ហានុ៎ះ កាលកើតឡើង វេមងកើតកងចក្ខុនុ៎ះ កាលតាំងនៅ
វេមងតាំងនៅកងចក្ខុនុ៎ះ សោតៈ ។ បេ ។ ឃានៈ ជីវ្ហ កាយ មនោ
មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ កងលោក តណ្ហានុ៎ះ
កាលកើតឡើង វេមងកើត កងមនោនុ៎ះ កាលតាំងនៅ វេមងតាំងនៅ
កងមនោនុ៎ះ ។ រូបទាំងឡាយ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាព
គួរត្រេកអរ កងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលកើតឡើង វេមងកើតកងរូបនុ៎ះ
កាលតាំងនៅ វេមងតាំងនៅ កងរូបនុ៎ះ សំឡេង ។ បេ ។ ក្លិន រស
ផ្សព្វ ធម៌ទាំងឡាយ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ
កងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលកើតឡើង វេមងកើតកងធម៌នុ៎ះ កាលតាំង
នៅ វេមងតាំងនៅកងធម៌នុ៎ះ ។ ចក្ខុវិញ្ញាណ មានសភាពគួរស្រឡាញ់
មានសភាពគួរត្រេកអរ កងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលកើតឡើង វេមង
កើតកងចក្ខុវិញ្ញាណនុ៎ះ កាលតាំងនៅ វេមងតាំងនៅកងចក្ខុវិញ្ញាណនុ៎ះ

សព្វវិវត្តេ សុត្តន្តកម្មវិញ្ញយំ

សោតវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ យានិវិញ្ញាណំ ជីវិតវិញ្ញាណំ
 កាយវិញ្ញាណំ មនោវិញ្ញាណំ លោកេ បិយ្យបំ
 សាត្រុបំ ឯត្ថសា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណ ឧប្បជ្ឈតិ
 ឯត្ថ ជីវីសមាណ ជីវីសតិ ។ ចក្កុស្កស្នេហ្ម
 លោកេ បិយ្យបំ សាត្រុបំ ឯត្ថសា តណ្ហា
 ឧប្បជ្ឈមាណ ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ថ ជីវីសមាណ ជីវីសតិ
 សោតស្កស្នេហ្ម ។ បេ ។ យានស្កស្នេហ្ម ជីវិតស្ក-
 ស្នេហ្ម កាយស្កស្នេហ្ម មនោស្កស្នេហ្ម លោកេ
 បិយ្យបំ សាត្រុបំ ឯត្ថសា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណ
 ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ថ ជីវីសមាណ ជីវីសតិ ។ ចក្កុស-
 ្កស្នាជា វេទនា លោកេ បិយ្យបំ សាត្រុបំ ឯត្ថសា
 តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណ ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ថ ជីវីសមាណ
 ជីវីសតិ សោតស្កស្នាជា វេទនា ។ បេ ។ យាន-
 ស្កស្នាជា វេទនា ជីវិតស្កស្នាជា វេទនា កាយស-
 ្កស្នាជា វេទនា មនោស្កស្នាជា វេទនា លោកេ
 បិយ្យបំ សាត្រុបំ ឯត្ថសា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណ
 ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ថ ជីវីសមាណ ជីវីសតិ ។ រូបសញ្ញា

សព្វវិភង្គ សុត្តន្តកាជំនួយ

សោតវិញ្ញាណ ។ បេ ។ យានវិញ្ញាណ ជីវ្ហវិញ្ញាណ កាយវិញ្ញាណ មនោ-
 វិញ្ញាណ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក
 តណ្ហា⁺នេះ កាលកើតឡើង វេមន៍កើតក្នុងមនោវិញ្ញាណ⁺នេះ កាលតាំងនៅ
 វេមន៍តាំងនៅ ក្នុងមនោវិញ្ញាណ⁺នេះ ។ ចក្ខុសម្ពុស្ស មានសភាពគួរ
 ស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហា⁺នេះ កាលកើតឡើង
 វេមន៍កើតក្នុងចក្ខុសម្ពុស្ស⁺នេះ កាលតាំងនៅ វេមន៍តាំងនៅ ក្នុងចក្ខុសម្ពុស្ស
⁺នេះ សោតសម្ពុស្ស ។ បេ ។ យានសម្ពុស្ស ជីវ្ហសម្ពុស្ស កាយសម្ពុស្ស
 មនោសម្ពុស្ស មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក
 តណ្ហា⁺នេះ កាលកើតឡើង វេមន៍កើតក្នុងមនោសម្ពុស្ស⁺នេះ កាលតាំងនៅ
 វេមន៍តាំងនៅ ក្នុងមនោសម្ពុស្ស⁺នេះ ។ វេទនាកើតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស មាន
 សភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហា⁺នេះ កាល
 កើតឡើង វេមន៍កើតក្នុងវេទនាដែលកើតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស⁺នេះ កាលតាំងនៅ
 វេមន៍តាំងនៅ ក្នុងវេទនាដែលកើតអំពីចក្ខុសម្ពុស្ស⁺នេះ វេទនាកើតអំពី
 សោតសម្ពុស្ស ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពីយានសម្ពុស្ស វេទនាកើតអំពីជីវ្ហ-
 សម្ពុស្ស វេទនាកើតអំពីកាយសម្ពុស្ស វេទនាកើតអំពីមនោសម្ពុស្ស មាន
 សភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហា⁺នេះ កាល
 កើតឡើង វេមន៍កើត ក្នុងវេទនាដែលកើតអំពីមនោសម្ពុស្ស⁺នេះ កាលតាំង
 នៅ វេមន៍តាំងនៅ ក្នុងវេទនាដែលកើតអំពីមនោសម្ពុស្ស⁺នេះ ។ រូបសញ្ញា

អភិធម្មបទិកា វិរាដ្ឋោ

លោកេ បិយ្យបំ សាត្យបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណ
 ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ថ ជីវីសមាណា ជីវីសតិ សទ្ធិសញ្ញា ។ បេ ។
 កន្ធិសញ្ញា រសសញ្ញា ដោជ្ឈត្ថសញ្ញា ធម្មសញ្ញា លោ-
 កេ បិយ្យបំ សាត្យបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណ
 ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ថ ជីវីសមាណា ជីវីសតិ ។ រូបសញ្ញោតនា
 លោកេ បិយ្យបំ សាត្យបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈ-
 មាណ ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ថ ជីវីសមាណា ជីវីសតិ សទ្ធិស-
 ញ្ញោតនា ។ បេ ។ កន្ធិសញ្ញោតនា រសសញ្ញោតនា
 ដោជ្ឈត្ថសញ្ញោតនា ធម្មសញ្ញោតនា លោកេ បិយ្យបំ
 សាត្យបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណ ឧប្បជ្ឈតិ
 ឯត្ថ ជីវីសមាណា ជីវីសតិ ។ រូបតណ្ហា លោកេ បិ-
 យ្យបំ សាត្យបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណ ឧប្ប-
 ជ្ឈតិ ឯត្ថ ជីវីសមាណា ជីវីសតិ សទ្ធិតណ្ហា ។ បេ ។
 កន្ធិតណ្ហា រសតណ្ហា ដោជ្ឈត្ថតណ្ហា ធម្មតណ្ហា
 លោកេ បិយ្យបំ សាត្យបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា ឧ-
 ប្បជ្ឈមាណ ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ថ ជីវីសមាណា ជីវីសតិ ។

អភិធម្មបំណិក វិភង្គ

មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហាន្ត៖
 កាលកើតឡើង រមែងកើតក្នុងរូបសញ្ញាន្ត៖ កាលតាំងនៅ រមែងតាំងនៅ
 ក្នុងរូបសញ្ញាន្ត៖ សទ្ធសញ្ញា ។ បេ ។ គន្ធសញ្ញា រសសញ្ញា ផោដ្ឋព្វ-
 សញ្ញា ធម្មសញ្ញា មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ
 ក្នុងលោក តណ្ហាន្ត៖ កាលកើតឡើង រមែងកើតក្នុងធម្មសញ្ញាន្ត៖ កាល
 តាំងនៅ រមែងតាំងនៅក្នុងធម្មសញ្ញាន្ត៖ ។ រូបសញ្ញោតនា មានសភាព
 គួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហាន្ត៖ កាលកើត
 ឡើង រមែងកើតក្នុងរូបសញ្ញោតនាន្ត៖ កាលតាំងនៅ រមែងតាំងនៅក្នុងរូប-
 សញ្ញោតនាន្ត៖ សទ្ធសញ្ញោតនា ។ បេ ។ គន្ធសញ្ញោតនា រសសញ្ញោតនា
 ផោដ្ឋព្វសញ្ញោតនា ធម្មសញ្ញោតនា មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានស-
 ភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហាន្ត៖ កាលកើតឡើង រមែងកើតក្នុង
 ធម្មសញ្ញោតនាន្ត៖ កាលតាំងនៅ រមែងតាំងនៅក្នុងធម្មសញ្ញោតនាន្ត៖ ។
 រូបតណ្ហា មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក
 តណ្ហាន្ត៖ កាលកើតឡើង រមែងកើត ក្នុងរូបតណ្ហាន្ត៖ កាលតាំងនៅ
 រមែងតាំងនៅ ក្នុងរូបតណ្ហាន្ត៖ សទ្ធតណ្ហា ។ បេ ។ គន្ធតណ្ហា រស-
 តណ្ហា ផោដ្ឋព្វតណ្ហា ធម្មតណ្ហា មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មាន
 សភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហាន្ត៖ កាលកើតឡើង រមែងកើត
 ក្នុងធម្មតណ្ហាន្ត៖ កាលតាំងនៅ រមែងតាំងនៅ ក្នុងធម្មតណ្ហាន្ត៖ ។

សព្វវិវត្ត សុត្តន្តបិដក

រូបវត្ថុក្លោ លោកេ បិយ្យបំ សាត្រ្យបំ ឯត្ថសា តណ្ហា
 ឧប្បជ្ឈមាណ ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ថ ជីវីសមាណ ជីវីសតិ ស-
 ន្តវត្ថុក្លោ ។ បេ ។ កន្តវត្ថុក្លោ រសវត្ថុក្លោ ដោជ្ឈព្វវត្ថុ-
 ក្លោ ធម្មវត្ថុក្លោ លោកេ បិយ្យបំ សាត្រ្យបំ ឯត្ថ-
 សា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណ ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ថ ជីវីសមាណ
 ជីវីសតិ ។ រូបវិចារោ លោកេ បិយ្យបំ សាត្រ្យបំ
 ឯត្ថសា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណ ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ថ ជីវីស-
 មាណ ជីវីសតិ សន្តវិចារោ ។ បេ ។ កន្តវិចារោ រស-
 វិចារោ ដោជ្ឈព្វវិចារោ ធម្មវិចារោ លោកេ បិយ្យបំ
 សាត្រ្យបំ ឯត្ថសា តណ្ហា ឧប្បជ្ឈមាណ ឧប្បជ្ឈតិ ឯត្ថ
 ជីវីសមាណ ជីវីសតិ ។

ឥទំ វុច្ចតិ ទុក្ខសមុទយោ អរិយសច្ចំ ។

[១៦០] តត្ថ កតមំ ទុក្ខនិរោធនា អរិយសច្ចំ ។

យោ តស្សាយេវ តណ្ហាយ អសេសវិភក្តិនិរោធនា
 ចារោ បដិជិស្សតោ មុត្តំ អនាលយោ ។

សច្ចៈវិវាទ្ធ សុត្តន្តភាគដំបូង

សេចក្តីត្រិះរិះរួប មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុង
 លោក តណ្ហា⁺នុ៎ះ កាលកើតឡើង រមែងកើតក្នុងសេចក្តីត្រិះរិះរួប⁺នុ៎ះ កាល
 តាំងនៅ រមែងតាំងនៅក្នុងសេចក្តីត្រិះរិះរួប⁺នុ៎ះ សេចក្តីត្រិះរិះសំឡេង ។ បេ ។
 សេចក្តីត្រិះរិះភ្លិន សេចក្តីត្រិះរិះរស សេចក្តីត្រិះរិះផោដ្ឋព្វៈ សេចក្តីត្រិះរិះ
 ធម៌ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហា⁺
 នុ៎ះ កាលកើតឡើង រមែងកើត ក្នុងសេចក្តីត្រិះរិះធម៌⁺នុ៎ះ កាលតាំងនៅ
 រមែងតាំងនៅក្នុងសេចក្តីត្រិះរិះធម៌⁺នុ៎ះ ។ ការពិចារណារួប មានសភាព
 គួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហា⁺នុ៎ះ កាល
 កើតឡើង រមែងកើតក្នុងការពិចារណារួប⁺នុ៎ះ កាលតាំងនៅ រមែងតាំង
 នៅក្នុងការពិចារណារួប⁺នុ៎ះ ការពិចារណាសំឡេង ។ បេ ។ ការពិចារ-
 ណាភ្លិន ការពិចារណារស ការពិចារណាផ្សព្វ ការពិចារណាធម៌
 មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហា⁺នុ៎ះ
 កាលកើតឡើង រមែងកើតក្នុងការពិចារណាធម៌⁺នុ៎ះ កាលតាំងនៅ រមែង
 តាំងនៅ ក្នុងការពិចារណាធម៌⁺នុ៎ះ ។

នេះហៅថា ទុក្ខសមុទយអរិយសច្ច ។

[១៦០] បណ្តាអរិយសច្ចទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធអរិយសច្ច
 តើដូចម្តេច ។ ការវិនាសនិងការរលត់ ដោយឥតសេសសល់ ស-
 ភាវៈលះបង់ ការទ្វេសងចោល ការជម្រុះចោល ការមិនមានផលយ
 ចំពោះតណ្ហានោះឯង (នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធអរិយសច្ច) ។

អភិធម្មប្បទាន វិរាជោ

[១៦១] សា ខោ បនេសា តណ្ហា កត្ត បហ៍-
 យមាណ បហ៍យតិ កត្ត ធិរុជ្ឈមាណ ធិរុជ្ឈតិ ។
 យំ លោកេ បិយ្យបំ សាត្យបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា បហ៍-
 យមាណ បហ៍យតិ ឯត្ថ ធិរុជ្ឈមាណ ធិរុជ្ឈតិ ។ កំព្វ
 លោកេ បិយ្យបំ សាត្យបំ ។ ចក្កំ លោកេ បិយ-
 ្យបំ សាត្យបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា បហ៍យមាណ បហ៍យតិ
 ឯត្ថ ធិរុជ្ឈមាណ ធិរុជ្ឈតិ សោតំ ។ បេ ។ យាវំ
 ជីវ្ហា កាយោ មនោ លោកេ បិយ្យបំ សាត្យបំ
 ឯត្ថេសា តណ្ហា បហ៍យមាណ បហ៍យតិ ឯត្ថ ធិរុជ្ឈ-
 មាណ ធិរុជ្ឈតិ ។ រូចា លោកេ បិយ្យបំ សាត្យបំ
 ឯត្ថេសា តណ្ហា បហ៍យមាណ បហ៍យតិ ឯត្ថ ធិរុជ្ឈមា-
 នា ធិរុជ្ឈតិ សទ្ធា ។ បេ ។ កុដ្ឋា រសា ដោជ្ជញ្ច ធម្មា
 លោកេ បិយ្យបំ សាត្យបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា បហ៍យ-
 មាណ បហ៍យតិ ឯត្ថ ធិរុជ្ឈមាណ ធិរុជ្ឈតិ ។ ចក្ក-
 វិញ្ញាណំ លោកេ បិយ្យបំ សាត្យបំ ឯត្ថេសា តណ្ហា

អភិធម្មប័ណ្ណ វិភង្គ

(១៦១) តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះបង់ រមែងលះបង់ ក្នុងទី
 ណា កាលរលត់ រមែងរលត់ក្នុងទីណា ។ អារម្មណ៍ណា មានសភាព
 គួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាល
 បុគ្គលលះបង់ រមែងលះបង់ក្នុងអារម្មណ៍នុ៎ះ កាលរលត់ រមែងរលត់ក្នុង
 អារម្មណ៍នុ៎ះ ។ អារម្មណ៍អ្វីហ្ន៎ ដែលមានសភាពគួរស្រឡាញ់ មាន
 សភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក ។ ចក្ខុ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មាន
 សភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះបង់ រមែងលះ
 បង់ក្នុងចក្ខុនុ៎ះ កាលរលត់ រមែងរលត់ក្នុងចក្ខុនុ៎ះ សោតៈ ។ បេ ។ យានៈ
 ជីវ្ហ កាយ មនោ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុង
 លោក តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះបង់ រមែងលះបង់ក្នុងមនោនុ៎ះ កាល
 រលត់ រមែងរលត់ ក្នុងមនោនុ៎ះ ។ រូបទាំងឡាយ មានសភាពគួរ
 ស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះ
 បង់ រមែងលះបង់ក្នុងរូបនុ៎ះ កាលរលត់ រមែងរលត់ក្នុងរូបនុ៎ះ សំឡេង
 ។ បេ ។ ក្លិន រស ផ្សព្វ ធម៌ទាំងឡាយ មានសភាពគួរស្រឡាញ់
 មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះបង់ រមែង
 លះបង់ក្នុងធម៌នុ៎ះ កាលរលត់ រមែងរលត់ ក្នុងធម៌នុ៎ះ ។ ចក្ខុវិញ្ញាណ
 មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ

សច្ចវិវត្ត សុត្តន្តបិដក

បហ័យមាណ បហ័យតិ ឯត្ថ និរុជ្ឈមាណ និរុជ្ឈតិ
 សោតវិញ្ញាណំ ។ បេ ។ យានិវិញ្ញាណំ ជីវិតវិញ្ញាណំ
 កាយវិញ្ញាណំ មនោវិញ្ញាណំ លោកេ ចិយ្យចំ
 សាត្រ្យចំ ឯត្ថេសា តណ្ហា បហ័យមាណ បហ័-
 យតិ ឯត្ថ និរុជ្ឈមាណ និរុជ្ឈតិ ។ ចក្កសម្មស្សោ
 លោកេ ចិយ្យចំ សាត្រ្យចំ ឯត្ថេសា តណ្ហា បហ័-
 យមាណ បហ័យតិ ឯត្ថ និរុជ្ឈមាណ និរុជ្ឈតិ សោ-
 តសម្មស្សោ ។ បេ ។ យានសម្មស្សោ ជីវិតសម្មស្សោ
 កាយសម្មស្សោ មនោសម្មស្សោ លោកេ ចិយ្យចំ
 សាត្រ្យចំ ឯត្ថេសា តណ្ហា បហ័យមាណ បហ័យតិ
 ឯត្ថ និរុជ្ឈមាណ និរុជ្ឈតិ ។ ចក្កសម្មស្សជា វេទនា
 លោកេ ចិយ្យចំ សាត្រ្យចំ ឯត្ថេសា តណ្ហា បហ័-
 យមាណ បហ័យតិ ឯត្ថ និរុជ្ឈមាណ និរុជ្ឈតិ សោ-
 តសម្មស្សជា វេទនា ។ បេ ។ យានសម្មស្សជា វេទនា
 ជីវិតសម្មស្សជា វេទនា កាយសម្មស្សជា វេទនា

សច្ចវិវត្ត សុត្តន្តបិដក

កាលបុគ្គលលះបង់ វេមន៍លះបង់ក្នុងចក្ខុវិញ្ញាណន្ត្រៈ កាលរលត់ វេមន៍
 រលត់ក្នុងចក្ខុវិញ្ញាណន្ត្រៈ សោតវិញ្ញាណ ។ បេ ។ យានវិញ្ញាណ ជីវ្ហ-
 វិញ្ញាណ កាយវិញ្ញាណ មនោវិញ្ញាណ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មាន
 សភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហាន្ត្រៈ កាលបុគ្គលលះបង់ វេមន៍លះ
 បង់ក្នុងមនោវិញ្ញាណន្ត្រៈ កាលរលត់ វេមន៍រលត់ក្នុងមនោវិញ្ញាណន្ត្រៈ ។
 ចក្ខុសម្ព័ស្ស មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក
 តណ្ហាន្ត្រៈ កាលបុគ្គលលះបង់ វេមន៍លះបង់ក្នុងចក្ខុសម្ព័ស្សន្ត្រៈ កាលរលត់
 វេមន៍រលត់ ក្នុងចក្ខុសម្ព័ស្សន្ត្រៈ សោតសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ យានសម្ព័ស្ស
 ជីវ្ហសម្ព័ស្ស កាយសម្ព័ស្ស មនោសម្ព័ស្ស មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មាន
 សភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហាន្ត្រៈ កាលបុគ្គលលះបង់ វេមន៍លះ
 បង់ក្នុងមនោសម្ព័ស្សន្ត្រៈ កាលរលត់ វេមន៍រលត់ក្នុងមនោសម្ព័ស្សន្ត្រៈ ។
 វេទនាកើតអំពីចក្ខុសម្ព័ស្ស មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេក
 អរ ក្នុងលោក តណ្ហាន្ត្រៈ កាលបុគ្គលលះបង់ វេមន៍លះបង់ក្នុងវេទនា
 ដែលកើតអំពីចក្ខុសម្ព័ស្សន្ត្រៈ កាលរលត់ វេមន៍រលត់ក្នុងវេទនាដែលកើត
 អំពីចក្ខុសម្ព័ស្សន្ត្រៈ វេទនាកើតអំពីសោតសម្ព័ស្ស ។ បេ ។ វេទនាកើតអំពី
 យានសម្ព័ស្ស វេទនាកើតអំពីជីវ្ហសម្ព័ស្ស វេទនាកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស

អភិធម្មបទិកា វិរាដ្ឋោ

មនោសម្ពុស្សនា វេទនា លោកេ បិយ្យបំ សាត្រ្យបំ
 ឯត្ថសា តណ្ហា បហ័យមាណា បហ័យតិ ឯត្ថ
 និរុជ្ឈមាណា និរុជ្ឈតិ ។ រូបសញ្ញា លោកេ បិយ្យបំ
 សាត្រ្យបំ ឯត្ថសា តណ្ហា បហ័យមាណា បហ័យតិ ឯត្ថ
 និរុជ្ឈមាណា និរុជ្ឈតិ សទ្ទសញ្ញា ។ បេ ។ កទ្ទសញ្ញា
 រសសញ្ញា ដោជ្ជព្វសញ្ញា ធម្មសញ្ញា លោកេ បិយ្យ-
 បំ សាត្រ្យបំ ឯត្ថសា តណ្ហា បហ័យមាណា បហ័-
 យតិ ឯត្ថ និរុជ្ឈមាណា និរុជ្ឈតិ ។ រូបសញ្ញោតនា
 លោកេ បិយ្យបំ សាត្រ្យបំ ឯត្ថសា តណ្ហា បហ័យ-
 មាណា បហ័យតិ ឯត្ថ និរុជ្ឈមាណា និរុជ្ឈតិ សទ្ទស-
 ញ្ញោតនា ។ បេ ។ កទ្ទសញ្ញោតនា រសសញ្ញោតនា
 ដោជ្ជព្វសញ្ញោតនា ធម្មសញ្ញោតនា លោកេ បិយ្យបំ
 សាត្រ្យបំ ឯត្ថសា តណ្ហា បហ័យមាណា បហ័យតិ
 ឯត្ថ និរុជ្ឈមាណា និរុជ្ឈតិ ។ រូបតណ្ហា លោកេ
 បិយ្យបំ សាត្រ្យបំ ឯត្ថសា តណ្ហា បហ័យមាណា
 បហ័យតិ ឯត្ថ និរុជ្ឈមាណា និរុជ្ឈតិ សទ្ទតណ្ហា

អភិធម្មបំណិក វិភង្គ

វេទនាកើតអំពីមនោសម្ពុស្ស មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរ
ត្រេកអរក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះបង់ រមែងលះបង់ក្នុងវេទនា
ដែលកើតអំពីមនោសម្ពុស្សនុ៎ះ កាលរលត់ រមែងរលត់ ក្នុងវេទនាដែល
កើតអំពីមនោសម្ពុស្សនុ៎ះ ។ រូបសញ្ញា មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មាន
សភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះបង់ រមែងលះ
បង់ក្នុងរូបសញ្ញានុ៎ះ កាលរលត់ រមែងរលត់ក្នុងរូបសញ្ញានុ៎ះ សទ្ទសញ្ញា
។ បេ។ គន្ធសញ្ញា រសសញ្ញា ផោដ្ឋសញ្ញា ធម្មសញ្ញា មានសភាពគួរ
ស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះ
បង់ រមែងលះបង់ក្នុងធម្មសញ្ញានុ៎ះ កាលរលត់ រមែងរលត់ក្នុងធម្មសញ្ញា
នុ៎ះ ។ រូបសញ្ញោតនា មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ
ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះបង់ រមែងលះបង់ក្នុងរូបសញ្ញោត-
នានុ៎ះ កាលរលត់ រមែងរលត់ ក្នុងរូបសញ្ញោតនានុ៎ះ សទ្ទសញ្ញោតនា
។ បេ។ គន្ធសញ្ញោតនា រសសញ្ញោតនា ផោដ្ឋសញ្ញោតនា ធម្មសញ្ញោត-
នា មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ
កាលបុគ្គលលះបង់ រមែងលះបង់ក្នុងធម្មសញ្ញោតនានុ៎ះ កាលរលត់ រមែង
រលត់ក្នុងធម្មសញ្ញោតនានុ៎ះ ។ រូបតណ្ហា មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មាន
សភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះបង់ រមែងលះ
បង់ក្នុងរូបតណ្ហានុ៎ះ កាលរលត់ រមែងរលត់ក្នុងរូបតណ្ហានុ៎ះ សទ្ធតណ្ហា

សូត្រវិញ្ញាណ សុត្តន្តបិដក

។ បេ ។ កន្ធិតត្ថោ រសតត្ថោ ដោជ្ជតត្ថោ ធម្មតត្ថោ
 លោកេ បិយ្យបំ សាត្យបំ ឯត្ថេសា តត្ថោ បហី-
 យមាណា បហីយតិ ឯត្ថ និរុជ្ឈមាណា និរុជ្ឈតិ ។
 រូបវិចារោ លោកេ បិយ្យបំ សាត្យបំ ឯត្ថេសា
 តត្ថោ បហីយមាណា បហីយតិ ឯត្ថ និរុជ្ឈមាណា និ-
 រុជ្ឈតិ សន្ធិវិចារោ ។ បេ ។ កន្ធិវិចារោ រសវិចារោ
 ដោជ្ជវិចារោ ធម្មវិចារោ លោកេ បិយ្យបំ សា-
 ត្យបំ ឯត្ថេសា តត្ថោ បហីយមាណា បហីយតិ ឯត្ថ
 និរុជ្ឈមាណា និរុជ្ឈតិ ។ រូបវិចារោ លោកេ បិយ្យបំ
 សាត្យបំ ឯត្ថេសា តត្ថោ បហីយមាណា បហីយតិ
 ឯត្ថ និរុជ្ឈមាណា និរុជ្ឈតិ សន្ធិវិចារោ ។ បេ ។ កន្ធិ-
 វិចារោ រសវិចារោ ដោជ្ជវិចារោ ធម្មវិចារោ លោកេ
 បិយ្យបំ សាត្យបំ ឯត្ថេសា តត្ថោ បហីយមាណា
 បហីយតិ ឯត្ថ និរុជ្ឈមាណា និរុជ្ឈតិ ។

ឥ ធិ វិចារោ ធិត្ថេសា អរិយសង្ខំ ។

សព្វវិភង្គ សព្វឧបាសិទ្ធិ

។ បេ ។ ឆន្ទតណ្ហ រសតណ្ហ ផោដ្ឋព្វតណ្ហ ធម្មតណ្ហ មាន
សភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាល
បុគ្គលលះបង់ រមែងលះបង់ក្នុងធម្មតណ្ហានុ៎ះ កាលរលត់ រមែងរលត់
ក្នុងធម្មតណ្ហានុ៎ះ ។ រូបវិតកៈ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាព
គួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាល បុគ្គលលះបង់ រមែងលះបង់ក្នុង
រូបវិតកៈនុ៎ះ កាលរលត់ រមែងរលត់ក្នុងរូបវិតកៈនុ៎ះ សឡូវិតកៈ ។ បេ ។
ឆន្ទវិតកៈ រសវិតកៈ ផោដ្ឋព្វវិតកៈ ធម្មវិតកៈ មានសភាពគួរស្រឡាញ់
មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះបង់ រមែង
លះបង់ ក្នុងធម្មវិតកៈនុ៎ះ កាលរលត់ រមែងរលត់ក្នុងធម្មវិតកៈនុ៎ះ ។ រូប-
វិចារៈ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេកអរ ក្នុងលោក
តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះបង់ រមែងលះបង់ក្នុងរូបវិចារៈនុ៎ះ កាលរលត់
រមែងរលត់ ក្នុងរូបវិចារៈនុ៎ះ សឡូវិចារៈ ។ បេ ។ ឆន្ទវិចារៈ រសវិចារៈ
ផោដ្ឋព្វវិចារៈ ធម្មវិចារៈ មានសភាពគួរស្រឡាញ់ មានសភាពគួរត្រេក-
អរ ក្នុងលោក តណ្ហានុ៎ះ កាលបុគ្គលលះបង់ រមែងលះបង់ក្នុងធម្មវិចារៈ
នុ៎ះ កាលរលត់ រមែងរលត់ក្នុងធម្មវិចារៈនុ៎ះ ។

នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធសមុប្បាទ ។

អភិធម្មបិដកេ វិរាដ្ឋោ

(១៦២) តត្ថ កតបំ ទុក្ខនិរោធតាមិនី បដិ-
 បទា អរិយសត្តំ ។ អយមេវ អរិយោ អដ្ឋង្គិកោ
 មត្តោ ។ សេយ្យដំនំ ។ សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ
 សម្មាវាទា សម្មាកម្មត្តោ សម្មាអាជីវោ សម្មាវាយា-
 មោ សម្មាសតិ សម្មាសមាធិ ។

(១៦៣) តត្ថ កតមា សម្មាទិដ្ឋិ ។ ទុក្ខ
 ញាណំ ទុក្ខសមុទយេ ញាណំ ទុក្ខនិរោធ�េ ញាណំ
 ទុក្ខនិរោធតាមិនិយា បដិបទាយ ញាណំ អយំ
 វុត្ថតិ សម្មាទិដ្ឋិ ។

(១៦៤) តត្ថ កតមោ សម្មាសង្កប្បោ ។ ទេត្ត-
 ម្មសង្កប្បោ អព្យាទានសង្កប្បោ អវិហឹសាសង្កប្បោ
 អយំ វុត្ថតិ សម្មាសង្កប្បោ ។

(១៦៥) តត្ថ កតមា សម្មាវាទា ។ ឡាភាវាទា
 វេរមណី បិសុណាយ វាទាយ វេរមណី ឝរុសាយ
 វាទាយ វេរមណី សម្មប្បវាទា វេរមណី អយំ វុត្ថតិ
 សម្មាវាទា ។

អភិធម្មប្បដិទ្ធ វិភង្គ

[១៦២] បណ្តាអរិយសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធគាមិន៍បដិបទា-
 អរិយសច្ចៈ តើដូចម្តេច ។ មគ្គដ៏ប្រសើរមានអង្គ ៨ ប្រការនេះឯង ។ មគ្គ
 ដ៏ប្រសើរ មានអង្គ ៨ ប្រការ តើដូចម្តេច ។ សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បៈ
 សម្មាវាចា សម្មាភម្មនៈ សម្មាអាជីវៈ សម្មាវាយាមៈ សម្មាសតិ
 សម្មាសមាធិ ។

[១៦៣] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៨ នោះ សម្មាទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។
 ប្រាជ្ញាជីវីច្បាស់ ក្នុងកងទុក្ខ ប្រាជ្ញាជីវីច្បាស់ក្នុងតណ្ហា ជាហេតុនៃទុក្ខ
 ប្រាជ្ញាជីវីច្បាស់ក្នុងព្រះនិព្វានជាគ្រឿងរលត់នៃទុក្ខ ប្រាជ្ញាជីវីច្បាស់ក្នុង
 ផ្លូវប្រតិបត្តិ ជាដំណើរទៅកាន់ព្រះនិព្វានជាគ្រឿងរលត់នៃទុក្ខ នេះហៅ
 ថា សម្មាទិដ្ឋិ ។

[១៦៤] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៨ នោះ សម្មាសង្កប្បៈ តើដូចម្តេច ។
 សេចក្តីត្រិះរិះ ក្នុងការចេញចាកកាម សេចក្តីត្រិះរិះក្នុងការមិនព្យាបាទ
 សេចក្តីត្រិះរិះក្នុងការមិនបៀតបៀន នេះហៅថា សម្មាសង្កប្បៈ ។

[១៦៥] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៨ នោះ សម្មាវាចា តើដូចម្តេច ។
 ការវៀរចាកពាក្យកុហក ការវៀរចាកវាចាញះញង់គេឲ្យបែកគ្នា ការវៀរ
 ចាកវាចាទ្រគោះអាគ្រក់ ការវៀរចាកពាក្យរោយរាយឥតប្រយោជន៍ នេះ
 ហៅថា សម្មាវាចា ។

សច្ចវិគ្គេ សុត្តន្តបិដក

[១៦៦] តត្ថ កតមោ សម្មាភិក្ខុនោ ។
 ចាណាតិចាតា វេរមណី អនិច្ចាទានា វេរមណី
 កាមេសុ មិច្ឆាចារា វេរមណី អយំ វុច្ចតិ សម្មា-
 ភិក្ខុនោ ។

[១៦៧] តត្ថ កតមោ សម្មាអាជីវោ ។ ឥធន
 អរិយស្សាវតោ មិច្ឆាអាជីវំ បហាយ សម្មាអាជីវេន
 ជីវិតំ កុប្បតិ អយំ វុច្ចតិ សម្មាអាជីវោ ។

[១៦៨] តត្ថ កតមោ សម្មាវាយាមោ ។ ឥធន
 ភិក្ខុ អនុប្បន្នានំ ចាបកានំ អកុសលានំ ធម្មានំ
 អនុប្បនាយ ធន្ធិំ ជនេតិ វាយមតិ វិរិយំ អារកតិ
 ចិត្តំ បក្កណាតិ បទហតិ ឧប្បន្នានំ ចាបកានំ អកុ-
 សលានំ ធម្មានំ បហានាយ ។ បេ ។ អនុប្បន្នានំ កុស-
 លានំ ធម្មានំ ឧប្បនាយ ។ បេ ។ ឧប្បន្នានំ កុស-
 លានំ ធម្មានំ វិភិយា អសម្មោសាយ ភិយេកា-
 វាយ វេបុលាយ កាវនាយ ចារិច្ឆរិយា ធន្ធិំ ជនេតិ
 វាយមតិ វិរិយំ អារកតិ ចិត្តំ បក្កណាតិ បទហតិ
 អយំ វុច្ចតិ សម្មាវាយាមោ ។

សច្ចវិវត្ត សុត្តន្តបិដក

[១៦៦] បណ្ណាមគ្គមានអង្គ ៨ នោះ សម្មាសម្ពុទ្ធ តើដូចម្តេច ។
 ការវៀរចាកបាណាតិបាត ការវៀរចាកអទិនាទាន ការវៀរចាកការ
 ប្រព្រឹត្តិខុស ក្នុងកាមទាំងឡាយ នេះហៅថា សម្មាសម្ពុទ្ធ ។

[១៦៧] បណ្ណាមគ្គមានអង្គ ៨ នោះ សម្មាសាដ្ឋវៈ តើដូចម្តេច ។
 អរិយសាវ័ក ក្នុងសាសនានេះ លះបង់ការចិញ្ចឹមជីវិតខុស ហើយ
 សម្រេចជីវិត ដោយការចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ នេះហៅថា សម្មាសាដ្ឋវៈ ។

[១៦៨] បណ្ណាមគ្គ មានអង្គ ៨ នោះ សម្មាវាយាមៈ តើដូច
 ម្តេច ។ ភិក្ខុ ក្នុងសាសនានេះ ញ៉ាំងឆន្ទៈឲ្យកើត ប្រឹងប្រែង ប្រារព្ធ
 សេចក្តីព្យាយាម ផ្គងចិត្ត តំកល់ចិត្ត ដើម្បីញ៉ាំងពួកអកុសលធម៌ដ៏លាមក
 ដែលមិនទាន់កើត មិនឲ្យកើតឡើង ញ៉ាំងឆន្ទៈឲ្យកើត ប្រឹងប្រែង ប្រា-
 រព្វសេចក្តីព្យាយាម ផ្គងចិត្ត តំកល់ចិត្ត ដើម្បីលះបង់អកុសលធម៌ ដ៏
 លាមកដែលកើតហើយ ។ បេ ។ ដើម្បីញ៉ាំងពួកអកុសលធម៌ ដែលមិនទាន់
 កើត ឲ្យកើតឡើង ។ បេ ។ ដើម្បីញ៉ាំងពួកអកុសលធម៌ ដែលកើតហើយ
 ឲ្យបំបាត់ មិនឲ្យវិនាស ឲ្យរំលងរឹតតែចម្រើនឡើង ឲ្យធូលាយឡើង
 ឲ្យចំរើនពោរពេញឡើង នេះហៅថា សម្មាវាយាមៈ ។

អភិធម្មបំណង វិរាជ្ជោ

(១៦៩) តត្ថ កតមា សម្មាសតិ ។ ឥធិ ភិក្ខុ
 កាយេ កាយាទុបស្ស័វ វិហារតិ អាតាប័ សម្មជាដោ
 សតិមា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ វេទ-
 នាសុ ។ បេ ។ ចិត្តេ ។ បេ ។ ធម្មេសុ ធម្មាទុបស្ស័វ
 វិហារតិ អាតាប័ សម្មជាដោ សតិមា វិនេយ្យ លោកេ
 អភិជ្ឈាទោមនស្សំ អយំ វុច្ចតិ សម្មាសតិ ។

(១៧០) តត្ថ កតមា សម្មាសមាធិ ។ ឥធិ
 ភិក្ខុ វិវិច្ឆេវ កាមេហិ វិវិច្ឆ អកុសលេហិ ធម្មេហិ
 សវិតក្កំ សវិចារំ វិវេកជំ បីតិសុខំ បឋមំ ឈានំ
 ទុបសម្មជ្ឈ វិហារតិ វិតក្កវិចារានំ វ្រូបសមា អជ្ឈត្ថំ
 សម្មសាទនំ ចេតសោ ឯកោទិការំ អវិតក្កំ អវិ-
 ចារំ សមាធិជំ បីតិសុខំ ទុតិយំ ឈានំ ទុបសម្មជ្ឈ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

[១៦៩] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៨ នោះ សម្មាសតិ តើដូចម្តេច ។

ភិក្ខុ ក្នុងសាសនានេះ ពិចារណាលើញ្ញាច្បាស់ នូវកាយក្នុងកាយ មាន
ព្យាយាមញ្ចាំងកិលេសឲ្យក្តៅ ជាអ្នកដឹងខ្លួនដោយល្អ មានស្មារតីមិនប្រ-
មាទ កំចាត់បង់អភិជ្ឈានិន្ទោមនស្សក្នុងលោក ពិចារណាលើញ្ញាច្បាស់
នូវវេទនា ក្នុងវេទនាទាំងឡាយ ។ បេ ។ នូវចិត្ត ក្នុងចិត្ត ។ បេ ។
ពិចារណាលើញ្ញាច្បាស់នូវធម៌ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយ មានព្យាយាមញ្ចាំង
កិលេសឲ្យក្តៅ ជាអ្នកដឹងខ្លួនដោយល្អ មានស្មារតីមិនប្រមាទ កំចាត់បង់
អភិជ្ឈានិន្ទោមនស្សក្នុងលោក នេះហៅថា សម្មាសតិ ។

[១៧០] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៨ នោះ សម្មាសមាធិ តើដូចម្តេច ។

ភិក្ខុ ក្នុងសាសនានេះ ស្ងប់ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ស្ងប់ស្ងាត់ចាក
អកុសលធម៌ទាំងឡាយ ហើយបានដល់ឈានទី ១ ប្រកបដោយវិតក្កៈ
ប្រកបដោយវិចារៈ មានបីតិនិងសុខៈកើតអំពីសេចក្តីស្ងប់ស្ងាត់ ភិក្ខុ បាន
រម្ងាប់វិតក្កៈនិងវិចារៈអស់ហើយ បានដល់ឈានទី ២ ជាធម្មជាតិកើតមាន
ក្នុងសន្តាននៃខ្លួន មានសេចក្តីជ្រះថ្លាដ៏ទុត្តម គឺសច្ចា មានសភាពជាចិត្ត
ខ្ពស់ឯក មិនមានវិតក្កៈមិនមានវិចារៈ មានតែបីតិនិងសុខៈកើតអំពីសមាធិ

សច្ចវិកង្គេ អភិធម្មរាជនីយំ

វិហារតិ បីតិយា ច វិវាតា ឧបេក្ខតោ ច វិហារតិ
 សតោ ច សម្មជានោ សុខញ្ច កាយេន បដិសំ-
 វេនេតិ យន្តំ អរិយា អាចិត្តន្តំ ឧបេក្ខតោ សតិមា
 សុខវិហារីតិ តតិយំ ឈានំ ឧបសម្មជ្ឈ វិហារតិ
 សុខស្ស ច បហាណា ទុក្ខស្ស ច បហាណា បុព្វេ
 សោមនស្សនោមនស្សនំ អត្តជ្ជមា អទុក្ខមស្សំ ឧ-
 បេក្ខាសតិចារិសុទ្ធិ ចតុត្ថំ ឈានំ ឧបសម្មជ្ឈ វិហារតិ
 អយំ វុច្ចតិ សម្មាសមាធិ ។

ឥទំ វុច្ចតិ ទុក្ខនិរោធតាមិនំ បដិបទា អរិយសង្ខំ ។

សុត្តន្តរាជនីយំ ។

[១៧១] ចត្តារិ សទ្ធានិ ទុក្ខំ ទុក្ខសមុទយោ
 ទុក្ខនិរោធ�ោ ទុក្ខនិរោធតាមិនំ បដិបទា ។

[១៧២] តត្ថ កតមោ ទុក្ខសមុទយោ ។

តណ្ហា អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខសមុទយោ ។

សព្វវិវត្ត អវិជ្ជាជនីយ

ភិក្ខុ មានចិត្តឡើយណាយចាកបីតិហើយ ប្រកបដោយឧបេក្ខា មាន
 ស្មារតីល្អ ជាអ្នកដឹងខ្លួនដោយប្រពៃ បានទទួលនូវសុខដោយនាមកាយ
 ព្រះអរិយៈទាំងឡាយ តែងសរសើរបុគ្គលដែលបានឈានទី ៣ នោះ ថា
 បុគ្គលដែលបានឈានទី ៣ រមែងប្រកបដោយឧបេក្ខា មានស្មារតីល្អ
 មានធម៌ជាគ្រឿងនៅជាសុខ ដូច្នេះ ព្រោះហេតុនៃឈានទី ៣ ណា ក៏
 បានដល់នូវឈានទី ៣ នោះ ភិក្ខុបានលះបង់សុខនិងទុក្ខអស់ហើយ មាន
 សោមនស្សនិងទោមនស្សអស់ហើយ ក្នុងកាលមុន ក៏បានដល់នូវឈាន
 ទី ៤ មានវេទនាមិនមែនទុក្ខមិនមែនសុខ គឺឧបេក្ខា មានសតិដ៏បរិសុទ្ធ
 ដោយឧបេក្ខា ហើយសម្រេចសម្រាន្តនៅ នេះហៅថា សម្មាសមាធិ ។

នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធតាមិនបដិបទាអរិយសច្ច ។

ចប់ សុត្តន្តភិក្ខុជនីយ ។

[១៧១] សច្ចៈ ៤ គឺ ទុក្ខ ១ ទុក្ខសមុទ័យ ១ ទុក្ខនិរោធ ១
 ទុក្ខនិរោធតាមិនបដិបទា ១ ។

[១៧២] បណ្តាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខសមុទ័យ តើដូចម្តេច ។

គណៈ នេះហៅថា ទុក្ខសមុទ័យ ។

អភិធម្មបិដកេ វិរាដ្ឋោ

[១៧៣] តត្ថ កតមំ ទុក្ខំ ។ អវសេសា ច
 កំលេសា អវសេសា ច អកុសលា ធម្មា ភីណំ ច
 កុសលម្បលានំ សាសវានំ អវសេសា ច សាសវា
 កុសលា ធម្មា សាសវា ច កុសលាកុសលានំ
 ធម្មានំ វិចាកា យេ ច ធម្មា កិរិយា ទេវ កុសលា
 នាកុសលា ន ច កម្មវិចាកា សព្វញ្ច រូបំ វេទំ
 វេទុតិ ទុក្ខំ ។

[១៧៤] តត្ថ កតមោ ទុក្ខនិរោធា ។ តណ្ហា-
 យ បហានំ អយំ វេទុតិ ទុក្ខនិរោធា ។

[១៧៥] តត្ថ កតមា ទុក្ខនិរោធតាមិនំ បដិ-
 បទា ។ ឥត្ត យស្មី សមយេ លោកុត្តរំ ឈានំ
 ភាវេតិ និយ្យានិកំ អបចយតាមី ទិដ្ឋិតតានំ បហា-
 នាយ បវេមាយ ភូមិយា បត្តិយា វិវិទ្ធេវ កាមេហិ
 ។ បេ ។ បវេមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ឈ វិហារតិ ទុក្ខាប-
 ដិបទំ ធម្មាភិញ្ញំ តស្មី សមយេ អដ្ឋង្គិនោ មត្តោ
 ហោតិ សម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ ។

អភិធម្មបទ វិភង្គ

[១៧៣] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ពួក
 កិលេសដ៏សេសក្តី ពួកអកុសលធម៌ដ៏សេសក្តី ពួកកុសលមូលទាំង ៣
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី ពួកកុសលធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 អាសវៈដ៏សេសក្តី ពួកវិបាកនៃកុសលធម៌ និងអកុសលធម៌ទាំងឡាយ
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី ទាំងពួកធម៌ណា ដែលជាភិវិយា មិន
 មែនកុសល មិនមែនអកុសល មិនមែនកម្មវិបាកក្តី រូបទាំងអស់ក្តី នេះ
 ហៅថា ទុក្ខ ។

[១៧៤] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធ តើដូចម្តេច ។
 ការលះបង់តណ្ហា នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធ ។

[១៧៥] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធគាមិនបដិបទា តើ
 ដូចម្តេច ។ សម័យណា ភិក្ខុកងសាសនានេះ ចម្រើនលោកុត្តរជ្ឈាន
 ជាទីស្រោចស្រង់ ដល់នូវការមិនសន្យាក្នុងឡើង ដើម្បីលះបង់ទិដ្ឋទាំង
 ឡាយ ដើម្បីដល់នូវបឋមភូមិ ស្ងប់ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។
 ក៏បានដល់នូវបឋមជ្ឈាន ជាទុក្ខាបដិបទាទន្ទភក្តី សម័យនោះ មគ្គមាន
 អង្គ ៨ គឺ សម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ ក៏កើតមាន ។

សព្វវិភង្គេ អវិធម្មកាជនីយំ

[១៧៦] តត្ថ កតមា សម្មាទិដ្ឋិ ។ យា បព្វា
បដាទតា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ
ធម្មវិចយសម្មោជ្ឈនោ មក្ខន្ធិ មក្ខបរិយាបន្នំ អយំ
វុច្ចតិ សម្មាទិដ្ឋិ ។

[១៧៧] តត្ថ កតមោ សម្មាសង្កប្បោ ។ យោ
តក្កោ វិតក្កោ ។ បេ ។ សម្មាសង្កប្បោ មក្ខន្ធិ មក្ខ-
បរិយាបន្នំ អយំ វុច្ចតិ សម្មាសង្កប្បោ ។

[១៧៨] តត្ថ កតមា សម្មារាជា ។ យា ចត្វ-
ហិ វិច្ឆិទ្ធុរតេហិ អារតិ វិរតិ បដិវិរតិ វេរមណី
អភិរិយា អករណំ អនជ្ឈាបត្ថិ វេលាអនតិក្កមោ
សេតុយាតោ សម្មារាជា មក្ខន្ធិ មក្ខបរិយាបន្នំ អយំ
វុច្ចតិ សម្មារាជា ។

[១៧៩] តត្ថ កតមោ សម្មាកម្មន្តោ ។ យា
តហិ កាយធុច្ឆរតេហិ អារតិ វិរតិ បដិវិរតិ វេរមណី
អភិរិយា អករណំ អនជ្ឈាបត្ថិ វេលាអនតិក្កមោ
សេតុយាតោ សម្មាកម្មន្តោ មក្ខន្ធិ មក្ខបរិយាបន្នំ
អយំ វុច្ចតិ សម្មាកម្មន្តោ ។

សច្ចវិវត្ត អភិធម្មភាពនិយម

[១៧៦] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៨ នោះ សម្មាទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។
 បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការ
 យល់ត្រូវ ធម្មវិបយសម្ពោជ្ឈន្ត ជាអង្គនៃមគ្គ រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា
 នេះហៅថា សម្មាទិដ្ឋិ ។

[១៧៧] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៨ នោះ សម្មាសង្កប្បៈ តើដូចម្តេច ។
 សេចក្តីត្រិះរិះ សេចក្តីត្រិះរិះផ្សេង ។ ។ បេ ។ សេចក្តីត្រិះរិះត្រូវ ជាអង្គ
 នៃមគ្គ រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា នេះហៅថា សម្មាសង្កប្បៈ ។

[១៧៨] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៨ នោះ សម្មាវាចា តើដូចម្តេច ។
 ការវង់ ការគេចចេញ ការចៀស ការវៀរ ចាកវិចិត្រចិត្តទាំង ៤ គឺ
 ភិរិយាមិនធ្វើ ភិរិយាមិនសាង ភិរិយាមិនល្មើស ការមិនប្រព្រឹត្តិកន្លង
 វេលា ការសម្លាប់ហេតុ ការពោលត្រូវ ជាអង្គនៃមគ្គ រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ
 ណា នេះហៅថា សម្មាវាចា ។

[១៧៩] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៨ នោះ សម្មាកម្មនៈ តើដូចម្តេច ។
 ការវង់ ការគេចចេញ ការចៀស ការវៀរ ចាកកាយទុច្ចរិតទាំង ៣ គឺ
 ភិរិយាមិនធ្វើ ភិរិយាមិនសាង ភិរិយាមិនល្មើស ការមិនប្រព្រឹត្តិកន្លង
 វេលា ការសម្លាប់ហេតុ ការងារត្រូវ ជាអង្គនៃមគ្គ រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា
 នេះហៅថា សម្មាកម្មនៈ ។

អភិធម្មប្បជ្ជកថា វិភង្គោ

[១៨០] តត្ថ កតមោ សម្មាអារិយោ ។ យោ
 មិច្ឆាអារិយោ អារតិ វិរតិ បដិវិរតិ វេរមណី អតិរិយា
 អករណំ អនុជ្ឈាបតិ វេលាអនតិក្កមោ សេតុយានោ
 សម្មាអារិយោ មក្កន្តំ មក្កបរិយាបន្នំ អយំ វុត្ថតិ
 សម្មាអារិយោ ។

[១៨១] តត្ថ កតមោ សម្មាវិយាមោ ។ យោ
 ចេតសិកោ វិរិយារម្មោ ។ បេ ។ សម្មាវិយាមោ វិ-
 រិយសម្មោជ្ឈន្តោ មក្កន្តំ មក្កបរិយាបន្នំ អយំ វុត្ថតិ
 សម្មាវិយាមោ ។

[១៨២] តត្ថ កតមោ សម្មាសតិ ។ យោ សតិ
 អនុស្សតិ ។ បេ ។ សម្មាសតិ សតិសម្មោជ្ឈន្តោ
 មក្កន្តំ មក្កបរិយាបន្នំ អយំ វុត្ថតិ សម្មាសតិ ។

[១៨៣] តត្ថ កតមោ សម្មាសមាធិ ។ យោ
 ចិត្តស្ស មិតិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ សម្មាធិសម្មោជ្ឈ-
 ន្តោ មក្កន្តំ មក្កបរិយាបន្នំ អយំ វុត្ថតិ សម្មាសមាធិ ។

អយំ វុត្ថតិ ឱក្ខន្ធិរោធាកាមិនិ បដិបទា អវសេសា
 ធម្មា ឱក្ខន្ធិរោធាកាមិនិយា បដិបទាយ សម្មយុត្តា ។

អំឡុងបំណង វិភាគ

[១៨០] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៨ នោះ សម្មាសម្ពុទ្ធ តែងដូចម្តេច ។
 ការរាង ការគេចចេញ ការចៀស ការរៀប ចាកការចិញ្ចឹមជីវិតខុស
 គឺកិរិយាមិនធ្វើ កិរិយាមិនសាង កិរិយាមិនល្មើស ការមិនប្រព្រឹត្តកិច្ច
 វេលា ការសម្លាប់ហេតុ ការចិញ្ចឹមជីវិតត្រូវ ជាអង្គនៃមគ្គ រាប់បញ្ចូលក្នុង
 មគ្គ ណា នេះហៅថា សម្មាសម្ពុទ្ធ ។

[១៨១] បណ្តាមគ្គ មានអង្គ ៨ នោះ សម្មាសម្ពុទ្ធ តែងដូច
 ម្តេច ។ ការប្រាជ្ញាធម្មយាម ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត ។ បេ ។ សេចក្តី
 ព្យាយាមត្រូវ វិរិយសម្ពោជ្ឈន៍ ជាអង្គនៃមគ្គ រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា
 នេះហៅថា សម្មាសម្ពុទ្ធ ។

[១៨២] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៨ នោះ សម្មាសតិ តែងដូចម្តេច ។
 ការរលឹក ការនឹកឃើញ ។ បេ ។ សតិគ្រឹមត្រូវ សតិសម្ពោជ្ឈន៍ ជា
 អង្គនៃមគ្គ រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា នេះហៅថា សម្មាសតិ ។

[១៨៣] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៨ នោះ សម្មាសមាធិ តែងដូចម្តេច ។
 ការគិតលំចិត្ត ។ បេ ។ សមាធិត្រូវ សមាធិសម្ពោជ្ឈន៍ ជាអង្គនៃមគ្គ
 រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា នេះហៅថា សម្មាសមាធិ ។

នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធតាមិនីបដិបទា ពួកធម៌ដ៏សេស ដែល
 សម្បយុត្តដោយទុក្ខនិរោធតាមិនីបដិបទា (ក៏ហៅថា ទុក្ខនិរោធតាមិនី-
 បដិបទាដែរ) ។

សព្វវិវត្ត អភិធម្មរាជធីយំ

(១៨៤) តត្ថ កតមោ ទុក្ខសមុទយោ ។
 តណ្ហា ច អវសេសា កំលេសា អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខ-
 សមុទយោ ។

(១៨៥) តត្ថ កតមំ ទុក្ខំ ។ អវសេសា ច
 អកុសលា ធម្មា តំណី ច កុសលមូលានំ សាស-
 វានំ អវសេសា ច សាសវំ កុសលា ធម្មា សា-
 សវំ ច កុសលាកុសលានំ ធម្មានំ វិចារកា យេ ច
 ធម្មា កិរិយា នេវ កុសលា នាកុសលា ន ច
 កម្មវិចារកា សព្វញ្ច វ្យបំ ឥទំ វុច្ចតិ ទុក្ខំ ។

(១៨៦) តត្ថ កតមោ ទុក្ខនិរោធា ។ តណ្ហា-
 យ ច អវសេសានញ្ច កំលេសានំ បហានំ អយំ
 វុច្ចតិ ទុក្ខនិរោធា ។

(១៨៧) តត្ថ កតមា ទុក្ខនិរោធតាមីដិ បដិ-
 បទា ។ ឥន ភិក្ខុ យស្មី សមយេ លោកុត្តរំ ឈានំ
 ការេតិ និយ្យានំកំ អបចយតាមី ទិដ្ឋិតតានំ បហាធាយ
 បឋមាយ ភូមិយា បត្តិយា វិវិច្ឆេវ កាមេហិ ។ បេ ។
 បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ឈំ វិហារតិ ទុក្ខាបដិបទំ
 ទដ្ឋាភិញ្ញំ តស្មី សមយេ អដ្ឋង្គិកោ មត្តោ ហោតិ

សច្ចវិភាគ អភិធម្មភាគទី៤

[១៨៤] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខសមុទ័យ តើដូចម្តេច ។
តណ្ហានិងពួកកិលេសដ៏សេស នេះហៅថា ទុក្ខសមុទ័យ ។

[១៨៥] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ពួក
អកុសលធម៌ដ៏សេសក្តី ពួកកុសលមូលទាំង ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
អាសវៈដ៏សេសក្តី ពួកកុសលធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី ពួក
វិបាកនៃកុសលធម៌ និងអកុសលធម៌ទាំងឡាយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
អាសវៈក្តី ទាំងពួកធម៌ណា ដែលជាកិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែន
អកុសល មិនមែនកម្មវិបាកក្តី រូបទាំងអស់ក្តី នេះហៅថា ទុក្ខ ។

[១៨៦] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធ តើដូចម្តេច ។
កិរិយាលះនូវតណ្ហាផង នូវកិលេសទាំងឡាយដ៏សេសផង នេះហៅថា
ទុក្ខនិរោធ ។

[១៨៧] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទា
តើដូចម្តេច ។ សម័យណា កិក្ខុកងសាសនានេះ ចម្រើនលោកុត្តរជ្ជាន
ជាទីស្រាច់ស្រង់ ដល់នូវការមិនសន្ស័កពូនឡើង ដើម្បីលះទិដ្ឋិទាំងឡាយ
ដើម្បីដល់នូវបឋមក្ខមិ ស្ងប់ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។ ក៏បានដល់
នូវបឋមជ្ឈាន ជាទុក្ខាបដិបទាទន្ទាភិញ្ញា សម័យនោះ មគ្គមានអង្គ ៨ គឺ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

សម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ អយំ វុត្ថុតិ ទុក្ខនិ-
រោធកាមិនី បដិបទា អវសេសា ធម្មា ទុក្ខនិរោធកា-
មិនីយា បដិបទាយ សម្មយុត្តា ។

[១៨៨] តត្ថ កតមោ ទុក្ខសមុទយោ ។
តណ្ហា ច អវសេសា ច កិលេសា អវសេសា ច
អកុសលា ធម្មា អយំ វុត្ថុតិ ទុក្ខសមុទយោ ។

[១៨៩] តត្ថ កតមំ ទុក្ខំ ។ វីរិណិ ច កុសល-
មូលានិ សាសវានិ អវសេសា ច សាសវា កុសលា
ធម្មា សាសវា ច កុសលាកុសលានំ ធម្មានំ វិចា-
កា យេ ច ធម្មា កិរិយា នេវ កុសលា ធាកុសលា
ន ច កម្មវិចាកា សព្វញ្ច វ្យបំ ឥទំ វុត្ថុតិ ទុក្ខំ ។

[១៩០] តត្ថ កតមោ ទុក្ខនិរោធនា ។ តណ្ហាយ
ច អវសេសានញ្ច កិលេសានំ អវសេសានញ្ច អកុ-
សលានំ ធម្មានំ បហានំ អយំ វុត្ថុតិ ទុក្ខនិរោធនា ។

[១៩១] តត្ថ កតមោ ទុក្ខនិរោធកាមិនី បដិ-
បទា ។ ឥធ ភិក្ខុ យស្មី សមយេ លោកុត្តរំ យានំ
ការេតិ និយ្យានិកំ អបចយកាមី ទិដ្ឋិតតានំ បហាធា-
យ បវេមាយ ក្ខមិយា បត្តិយា វិវិច្ឆេវ កាមេហិ ។ បេ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

សម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ ក៏កើតមាន នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធតា-
មិនបដិបទា ពួកធម៌ដ៏សេស ដែលសម្បយុត្តដោយទុក្ខនិរោធតាមិនបដិ-
បទា (ក៏ហៅថា ទុក្ខនិរោធតាមិនបដិបទាដែរ) ។

(១៨៨) បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខសមុទ័យ តើដូចម្តេច ។
តណ្ហាភិ ពួកកិលេសដ៏សេសក្តី ពួកអកុសលធម៌ដ៏សេសក្តី នេះហៅ
ថា ទុក្ខសមុទ័យ ។

(១៨៩) បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ពួក
កុសលមូលទាំង ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី ពួកកុសលធម៌
ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈដ៏សេសក្តី ពួកវិបាកនៃកុសលធម៌និងអកុ-
សលធម៌ទាំងឡាយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី ទាំងពួកធម៌ណា
ដែលជាកិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែនអកុសល មិនមែនកម្មវិបាកក្តី
រូបទាំងអស់ក្តី នេះហៅថា ទុក្ខ ។

(១៩០) បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធ តើដូចម្តេច ។
កិរិយាលះ នូវតណ្ហាភិ នូវពួកកិលេសដ៏សេសក្តី នូវពួកអកុសលធម៌
ដ៏សេសក្តី នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធ ។

(១៩១) បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធតាមិនបដិបទា
តើដូចម្តេច ។ សម័យណា ភិក្ខុកងសាសនានេះ ចម្រើនលោកុត្តរ-
ជ្ឈាន ជានិយ្យានិកៈ ដល់នូវការមិនសន្សឹកពូនឡើង ដើម្បីលះទិដ្ឋិទាំង
ឡាយ ដើម្បីដល់នូវបឋមភូមិ ស្ងប់ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។

សព្វវិវត្ត អភិធម្មរាជធម៌

បឋមំ ឈានំ ឧបសម្ព័ន្ធំ វិហារតិ ទុក្ខាបដិបទំ
 ទណ្ឌកិញ្ចំ តស្មី សមយេ អដ្ឋង្គិកោ មត្តោ ហោតិ
 សម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ អយំ វុត្ថុតិ ទុក្ខ-
 និរោធតាមិនំ បដិបទា អវសេសា ធម្មា ទុក្ខនិរោធតា-
 មិនិយា បដិបទាយ សម្ពុយុត្តា ។

[១៧២] តត្ថ កតមោ ទុក្ខសមុទយោ ។
 តណ្ហា ច អវសេសា ច កិលេសា អវសេសា ច
 អកុសលា ធម្មា តីណិ ច កុសលមូលានំ សាស-
 វានំ អយំ វុត្ថុតិ ទុក្ខសមុទយោ ។

[១៧៣] តត្ថ កតមំ ទុក្ខំ ។ អវសេសា ច
 សាសវា កុសលា ធម្មា សាសវា ច កុសលាកុស-
 លានំ ធម្មានំ វិចារកា យេ ច ធម្មា កិរិយា នេវ
 កុសលា ធាកុសលា ន ច កម្មវិចារកា សព្វញ្ច
 វុចំ ឥទំ វុត្ថុតិ ទុក្ខំ ។

[១៧៤] តត្ថ កតមោ ទុក្ខនិរោធ�ោ ។ តណ្ហាយ
 ច អវសេសានញ្ច កិលេសានំ អវសេសានញ្ច អកុ-
 សលានំ ធម្មានំ តីណានញ្ច កុសលមូលានំ សាស-
 វានំ បហានំ អយំ វុត្ថុតិ ទុក្ខនិរោធ�ោ ។

សច្ចវិវត្ត អភិធម្មរាជនីយ

ក៏បានដល់បឋមជ្ឈាន ជាទុក្ខាបធិបទទន្ធាភិញ្ញា សម័យនោះ មគ្គមាន
អង្គ ៨ គឺ សម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ ក៏កើតមាន នេះហៅថា ទុក្ខ-
និរោធគាមិនីបធិបទ ពួកធម៌ដ៏សេស ដែលសម្បយុត្តដោយទុក្ខនិរោធគា-
មិនីបធិបទ (ក៏ហៅថា ទុក្ខនិរោធគាមិនីបធិបទដែរ) ។

[១៩២] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខសមុទ័យ តើដូចម្តេច ។
គណ្ណាភិ ពួកកិលេសដ៏សេសក្តី ពួកអកុសលធម៌ដ៏សេសក្តី កុសលមូល
ទាំង៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី នេះហៅថា ទុក្ខសមុទ័យ ។

[១៩៣] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ពួក
កុសលធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈដ៏សេសក្តី ពួកវិបាក នៃ
កុសលធម៌ និងអកុសលធម៌ទាំងឡាយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី
ទាំងពួកធម៌ណា ដែលជាកិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែនអកុសល
មិនមែនកម្មវិបាកក្តី រូបទាំងអស់ក្តី នេះហៅថា ទុក្ខ ។

[១៩៤] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធិ តើដូចម្តេច ។
កិរិយាលះ នូវគណ្ណាភិ នូវពួកកិលេសដ៏សេសក្តី នូវពួកអកុសលធម៌
ដ៏សេសក្តី នូវពួកកុសលមូលទាំង ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី
នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធិ ។

[១៧៥] តត្ថ កតមា ទុក្ខនិរោធតាមិនី បដិ-
 បទា ។ ឥត ភិក្ខុ យស្មី សមយេ លោកុត្តរំ ឈានំ
 ការេតិ និយ្យានិកំ អបចយតាមី និដ្ឋិតតានំ បហា-
 នាយ បឋមាយ ភូមិយា បតិយា វិវិច្ឆេ កាមេហិ
 ។ បេ ។ បឋមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ឈេ វិហារេតិ ទុក្ខាបដិ-
 បទំ ទទ្ធភិក្ខុញ តស្មី សមយេ អដ្ឋង្គិកោ មត្តោ
 ហោតិ សម្មានិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ អយំ វុច្ចតិ
 ទុក្ខនិរោធតាមិនី បដិបទា អវសេសា ធម្មា ទុក្ខនិ-
 រោធតាមិនិយា បដិបទាយ សម្បយុត្តា ។

[១៧៦] តត្ថ កតមោ ទុក្ខសមុទយោ ។ តណ្ហា
 ច អវសេសា ច កិលេសា អវសេសា ច អក្ក-
 សលា ធម្មា តីណី កុសលមូលានំ សាសវានំ អវ-
 សេសា ច សាសវា កុសលា ធម្មា អយំ វុច្ចតិ
 ទុក្ខសមុទយោ ។

[១៧៧] តត្ថ កតមំ ទុក្ខំ ។ សាសវា កុស-
 លាកុសលានំ ធម្មានំ វិហាកា យេ ច ធម្មា កិរិយា
 ធនេ កុសលា ធាកុសលា ន ច កម្មវិហាកា សព្វញ្ច
 វុបំ ឥទំ វុច្ចតិ ទុក្ខំ ។

អភិធម្មបដិសេធិ វិរាជ

[១៩៥] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបត្តា តើ
 ដូចម្តេច ។ សម័យណា ភិក្ខុ ក្នុងសាសនានេះ ចម្រើនលោកុត្តរជ្ជាន
 ជានិយ្យានិកៈ ដល់នូវការមិនសន្សំកុំឲ្យខ្លី ដើម្បីលះទិដ្ឋិទាំងឡាយ
 ដើម្បីដល់នូវបឋមភូមិ ស្ងប់ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។ ក៏បាន
 ដល់បឋមជ្ជាន ជាទុក្ខាបដិបត្តាទុក្ខាភិក្ខា សម័យនោះ មគ្គមានអង្គ ៨
 គឺ សម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ ក៏កើតមាន នេះហៅថា ទុក្ខ-
 និរោធគាមិនីបដិបត្តា ពួកធម៌ដ៏សេស ដែលសម្បយុត្ត ដោយទុក្ខនិរោធគា-
 មិនីបដិបត្តា (ក៏ហៅថា ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបត្តាដែរ) ។

[១៩៦] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខសមុទ័យ តើដូចម្តេច ។
 ភណ្ឌាភិ ពួកកលេសដ៏សេសភិ ពួកអកុសលធម៌ដ៏សេសភិ ពួកកុសល-
 មូលទាំង ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈភិ ពួកកុសលធម៌ប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងអាសវៈដ៏សេសភិ នេះហៅថា ទុក្ខសមុទ័យ ។

[១៩៧] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ពួក
 វិបាកនៃកុសលធម៌ និងអកុសលធម៌ទាំងឡាយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 អាសវៈភិ ទាំងពួកធម៌ណា ដែលជាភិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែន
 អកុសល មិនមែនកម្មវិបាកភិ រូបទាំងអស់ភិ នេះហៅថា ទុក្ខ ។

សព្វវិវត្ត អវិជ្ជាជនីយំ

[១៩៨] តត្ថ កតមោ ទុក្ខនិរោធោ ។ តណ្ហា-
យ ធម្មា អវសេសានញ្ច កាលេសានំ អវសេសានញ្ច
អកុសលានំ ធម្មានំ តណ្ហានញ្ច កុសលម្បលានំ
សាសវានំ អវសេសានញ្ច សាសវានំ កុសលានំ
ធម្មានំ បហានំ អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខនិរោធោ ។

[១៩៩] តត្ថ កតមោ ទុក្ខនិរោធតាមិនំ បដិ-
បទោ ។ ឥធម្ម ភិក្ខុ យស្មី សមយេ នោកុត្តរំ
លានំ ភាវេតិ និយ្យានិកំ អបធម្មតាមិ និដ្ឋិតតានំ
បហានាយ បឋមាយ ភូមិយា បត្តិយា វិវិច្ឆេវ កា-
មេហិ ។ បេ ។ បឋមំ លានំ ឧបសម្បជ្ឈំ វិហារតិ
ទុក្ខាបដិបទំ ទទ្ធភិក្ខុញ្ច តស្មី សមយេ អដ្ឋង្គិកោ
មត្តោ ហោតិ សម្មានិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ
អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខនិរោធតាមិនំ បដិបទោ អវសេសា
ធម្មា ទុក្ខនិរោធតាមិនិយា បដិបទាយ សម្បយុត្តា ។

[២០០] ចត្តារិ សទ្ធានំ ទុក្ខំ ទុក្ខសមុទយោ
ទុក្ខនិរោធោ ទុក្ខនិរោធតាមិនំ បដិបទោ ។

[២០១] តត្ថ កតមោ ទុក្ខសមុទយោ ។
តណ្ហា អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខសមុទយោ ។

សច្ចវិវត្ត អភិធម្មាធិដ័យ

(១៩៨) បណ្តាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធ តើដូចម្តេច ។
 ភិរិយាលៈ នូវតណ្ហាភិ នូវពួកកិលេសដ៏សេសស្គី នូវពួកអកុសលធម៌ដ៏
 សេសស្គី នូវពួកកុសលមូលទាំង ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី
 នូវពួកកុសលធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈដ៏សេសស្គី នេះហៅថា
 ទុក្ខនិរោធ ។

(១៩៩) បណ្តាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបតា
 តើដូចម្តេច ។ សម័យណា ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ចម្រើនលោកុត្តរជ្ជ្យាន
 ជានិយ្យានិកៈ ដល់នូវការមិនសន្សំក្នុងឡើង ដើម្បីលះបង់ទិដ្ឋិទាំង
 ឡាយ ដើម្បីដល់នូវបឋមភូមិ ស្ងប់ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។
 ក៏បានដល់បឋមជ្ជ្យាន ជាទុក្ខាបដិបតាទន្ធាភិញ្ញា សម័យនោះ មគ្គមាន
 អង្គ ៨ ប្រការ គឺ សម្មាទិដ្ឋិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ ក៏កើតមាន នេះ
 ហៅថា ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបតា ពួកធម៌ដ៏សេស ដែលសម្បយុត្តដោយ
 ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបតា (ក៏ហៅថា ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបតាដែរ) ។

(២០០) សច្ចៈ ៤ គឺ ទុក្ខ ១ ទុក្ខសមុទ័យ ១ ទុក្ខនិរោធ ១
 ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបតា ១ ។

(២០១) បណ្តាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខសមុទ័យ តើដូចម្តេច ។
 តណ្ហា នេះហៅថា ទុក្ខសមុទ័យ ។

[២០២] តត្ថ កតមំ ទុក្ខំ ។ អវសេសា ច តត្ថ-
 លេសា អវសេសា ច អកុសលា ធម្មា តីណី ច
 កុសលមូលានំ សាសវានំ អវសេសា ច សាសវា
 កុសលា ធម្មា សាសវា ច កុសលាកុសលានំ
 ធម្មានំ វិចាកា យេ ច ធម្មា តិរិយា លេវ កុសលា
 ធាកុសលា ន ច កម្មវិចាកា សព្វញ្ច រូបំ វេទំ
 វុច្ឆតិ ទុក្ខំ ។

[២០៣] តត្ថ កតមោ ទុក្ខនិរោធ�ោ ។ តណ្ហា-
 យ បហានំ អយំ វុច្ឆតិ ទុក្ខនិរោធ�ោ ។

[២០៤] តត្ថ កតមា ទុក្ខនិរោធតាមិនំ បដិ-
 បទា ។ វេទ ភិក្ខុ យស្មី សមយេ លោកុត្តរំ
 ឈានំ កាវេតិ និយ្យានិកំ អបចយតាមី ទិដ្ឋិតតានំ
 បហានាយ បវេមាយ ភូមិយា បត្តិយា វិវិច្ឆេវ កា-
 មេហិ ។ បេ ។ បវេមំ ឈានំ ឧបសម្ព័ន្ធវ វិហារតិ
 ទុក្ខាបដិបទំ ទណ្ឌភិញ្ញំ តស្មី សមយេ បញ្ចន្តិកោ
 មត្តោ ហោតិ សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ សម្មាវាយា-
 មោ សម្មាសតិ សម្មាសមាទិ ។

អភិធម្មប្បដិព វិវាទ

[២០២] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ពួក
 កំលេសដ៏សេសក្តី ពួកអកុសលធម៌ដ៏សេសក្តី ពួកកុសលមូលទាំង ៣
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី ពួកកុសលធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 អាសវៈដ៏សេសក្តី ពួកវិបាកនៃកុសលធម៌នឹងអកុសលធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងអាសវៈក្តី ទាំងពួកធម៌ណា ដែលជាកិរិយា មិនមែនកុសល មិន
 មែនអកុសល មិនមែនកម្មវិបាកក្តី រូបទាំងអស់ក្តី នេះហៅថា ទុក្ខ ។

[២០៣] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធ តើដូចម្តេច ។
 កិរិយាលះបង់នូវតណ្ហា នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធ ។

[២០៤] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធគាមិនបដិបទា តើ
 ដូចម្តេច ។ សម័យណា ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ចម្រើនលោកុត្តរជ្ជាន
 ជានិយ្យានិកៈ ដល់នូវការមិនសន្សំកំពុងឡើង ដើម្បីលះទិដ្ឋិទាំងឡាយ
 ដើម្បីដល់នូវបឋមក្ខមិ ស្ងប់ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។ ក៏បានដល់
 នូវបឋមជ្ជាន ជាទុក្ខាបដិបទាទន្ធាភិញ្ញា សម័យនោះ មគ្គមានអង្គ ៥
 គឺ សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បៈ សម្មាវាយាមៈ សម្មាសតិ សម្មាសមាធិ
 ក៏កើតមាន ។

[២០៥] តត្ថ កតមា សម្មាទិដ្ឋិ ។ យា បញ្ញា
បដិណ្ឌា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ
ធម្មវិចយសម្មោជ្ឈន្តោ មគ្គង្គំ មគ្គបរិយាបន្នំ អយំ វុច្ចតិ
សម្មាទិដ្ឋិ ។

[២០៦] តត្ថ កតមា សម្មាសង្កប្បោ ។ យោ
តក្កោ វិតក្កោ សម្មាសង្កប្បោ ។ បេ ។ មគ្គង្គំ មគ្គ-
បរិយាបន្នំ អយំ វុច្ចតិ សម្មាសង្កប្បោ ។

[២០៧] តត្ថ កតមា សម្មាវាយាមោ ។ យោ
ចេតសិកោ វិយារម្យោ ។ បេ ។ សម្មាវាយាមោ
វិយសម្មោជ្ឈន្តោ មគ្គង្គំ មគ្គបរិយាបន្នំ អយំ វុច្ចតិ
សម្មាវាយាមោ ។

[២០៨] តត្ថ កតមា សម្មាសតិ ។ យា សតិ
អនុស្សតិ ។ បេ ។ សម្មាសតិ សតិសម្មោជ្ឈន្តោ មគ្គង្គំ
មគ្គបរិយាបន្នំ អយំ វុច្ចតិ សម្មាសតិ ។

[២០៩] តត្ថ កតមា សម្មាសមាធិ ។ យា
ចិត្តស្ស វិតិ ។ បេ ។ សម្មាសមាធិ សមាធិសម្មោ-
ជ្ឈន្តោ មគ្គង្គំ មគ្គបរិយាបន្នំ អយំ វុច្ចតិ សម្មា-
សមាធិ ។

សច្ចវិវត្ត អភិធម្មភាជនីយ

[២០៥] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៥ នោះ សម្មាទិដ្ឋិ តើដូចម្តេច ។
 បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ ការមិនវង្វេង ការពិចារណាធម៌ ការ
 យល់ត្រូវ ធម្មវិចយសម្មោជ្ឈង្គ ជាអង្គនៃមគ្គ រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា
 នេះហៅថា សម្មាទិដ្ឋិ ។

[២០៦] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៥ នោះ សម្មាសង្កប្បៈ តើដូចម្តេច ។
 សេចក្តីជញ្ជឹង សេចក្តីត្រិះរិះ សេចក្តីត្រិះរិះត្រូវ ។ បេ ។ ជាអង្គនៃមគ្គ
 រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា នេះហៅថា សម្មាសង្កប្បៈ ។

[២០៧] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៥ នោះ សម្មាវាយាមៈ តើដូចម្តេច ។
 ការប្រាសព្វព្យាយាម ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត ។ បេ ។ សេចក្តីព្យាយាមត្រូវ
 វិធីសម្មោជ្ឈង្គ ជាអង្គនៃមគ្គ រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា នេះហៅថា
 សម្មាវាយាមៈ ។

[២០៨] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៥ នោះ សម្មាសតិ តើដូចម្តេច ។
 ការរលឹក ការនឹកឃើញ ។ បេ ។ ការរលឹកត្រូវ សតិសម្មោជ្ឈង្គ
 ជាអង្គនៃមគ្គ រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា នេះហៅថា សម្មាសតិ ។

[២០៩] បណ្តាមគ្គមានអង្គ ៥ នោះ សម្មាសមាធិ តើដូចម្តេច ។
 ការគិតលំចិត្ត ។ បេ ។ សមាធិត្រូវ សមាធិសម្មោជ្ឈង្គ ជាអង្គនៃមគ្គ
 រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា នេះហៅថា សម្មាសមាធិ ។

អភិធម្មបិដកេ វិរាដ្ឋោ

អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខនិរោធតាមិនំ បដិបទា អវ-
សេសា ធម្មា ទុក្ខនិរោធតាមិនិយា បដិបទាយ
សម្បយុត្តា ។ បេ ។

[២០០] តត្ថ កតមោ ទុក្ខសមុទយោ ។ តណ្ហា-
ច អវសេសា ច កិលេសា អវសេសា ច អកុ-
សលា ធម្មា តីណិ ច កុសលមូលានំ សាសវនំ
អវសេសា ច សាសវនំ កុសលា ធម្មា អយំ វុច្ចតិ
ទុក្ខសមុទយោ ។

[២០១] តត្ថ កតមំ ទុក្ខំ ។ សាសវនំ កុ-
សលាកុសលានំ ធម្មានំ វិចារកា យេ ច ធម្មា កិរិ-
យា ធមេ កុសលា ធាកុសលា ន ច កម្មវិចារកា
សព្វញ្ច រូបំ វេទំ វុច្ចតិ ទុក្ខំ ។

[២០២] តត្ថ កតមោ ទុក្ខនិរោធា ។ តណ្ហា-
យ ច អវសេសានញ្ច កិលេសានំ អវសេសានញ្ច
អកុសលានំ ធម្មានំ តីណានញ្ច កុសលមូលានំ
សាសវនំ អវសេសានញ្ច សាសវនំ កុសលានំ
ធម្មានំ បហានំ អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខនិរោធា ។

អភិធម្មបិដក វិវាដ

នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធតាមិនបដិបទា ពួកធម៌ដ៏សេសដែលសម្បយុត្ត
 ដោយទុក្ខនិរោធតាមិនបដិបទា (ក៏ហៅថា ទុក្ខនិរោធតាមិនបដិបទាដែរ)
 ។ បេ ។

[២១០] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខសមុទ័យ តើដូចម្តេច ។
 តណ្ហាភិ ពួកកិលេសដ៏សេសក្តី ពួកអកុសលធម៌ដ៏សេសក្តី ពួកកុសល-
 មូលទាំង ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី ពួកកុសលធម៌ ប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងអាសវៈដ៏សេសក្តី នេះហៅថា ទុក្ខសមុទ័យ ។

[២១១] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ពួកវិបាក
 នៃកុសលធម៌និងអកុសលធម៌ទាំងឡាយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី
 ទាំងពួកធម៌ណា ដែលជាភិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែនអកុសល
 មិនមែនកម្មវិបាកក្តី រូបទាំងអស់ក្តី នេះហៅថា ទុក្ខ ។

[២១២] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធ តើដូចម្តេច ។
 ភិរិយាលះបន្ថែមតណ្ហាភិ នូវពួកកិលេសដ៏សេសក្តី នូវពួកអកុសលធម៌
 ដ៏សេសក្តី នូវពួកកុសលមូលទាំង ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី
 នូវពួកកុសលធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈដ៏សេសក្តី នេះហៅថា
 ទុក្ខនិរោធ ។

(២០៣) តត្ថ កតមា ទុក្ខនិរោធតាមិនំ បដិ-
 បទា ។ ឥធិ ភិក្ខុ យស្មី សមយេ លោកុត្តរំ ឈានំ
 ភាវេតិ និយ្យានំកំ អបចយតាមី និដ្ឋិតតានំ បហា-
 ធាយ បវមាយ ក្ខមិយា បត្តិយា វិវិច្ឆេ កាមេហិ
 ។ បេ ។ បវមំ ឈានំ ឧបសម្បជ្ជ វិហារតិ ទុក្ខាប-
 ដិបទំ នន្ទានិញ្ចំ តស្មី សមយេ បញ្ចន្តិកោ មត្តោ
 ហោតិ សម្មានិដ្ឋិ សម្មាសង្កប្បោ សម្មាវាយាមោ
 សម្មាសតិ សម្មាសមាធិ អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខនិរោធតា-
 មិនំ បដិបទា អវសេសា ធម្មា ទុក្ខនិរោធតាមិនិយា
 បដិបទាយ សម្បយុត្តា ។

(២០៤) ចត្តារិ សន្ធានិ ទុក្ខំ ទុក្ខសមុទយោ
 ទុក្ខនិរោធា ទុក្ខនិរោធតាមិនំ បដិបទា ។

(២០៥) តត្ថ កតមោ ទុក្ខសមុទយោ ។
 តណ្ហា អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខសមុទយោ ។

សច្ចវិវត្ត អភិធម្មភាជនីយ

[២១៣] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធតាមិនបដិបទ

តើដូចម្តេច ។ សម័យណា ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ចម្រើនលោកុត្តរជ្ជាន

ជានិយ្យានិកៈ ដល់នូវការមិនសន្សំកំពុងឡើង ដើម្បីលះទិដ្ឋទាំងឡាយ

ដើម្បីដល់នូវបឋមក្ខមិ ស្ងប់ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។ ក៏បានដល់

បឋមជ្ឈាន ជាទុក្ខាបដិបទទ្វាភិញ្ញា សម័យនោះ មគ្គមានអង្គ ៥ គឺ

សម្មាទិដ្ឋិ សម្មាសន្តិប្បៈ សម្មាវាយាមៈ សម្មាសតិ សម្មាសមាធិ ក៏

កើតមាន នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធតាមិនបដិបទ ពួកធម៌ដ៏សេស ដែល

សម្បយុត្តដោយទុក្ខនិរោធតាមិនបដិបទ (ក៏ហៅថា ទុក្ខនិរោធតាមិនបដិ-

បទដែរ) ។

[២១៤] សច្ចៈ ៤ គឺ ទុក្ខ ១ ទុក្ខសមុទ័យ ១ ទុក្ខនិរោធ ១ ទុក្ខ-

និរោធតាមិនបដិបទ ១ ។

[២១៥] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខសមុទ័យ តើដូចម្តេច ។

ភណ្ឌ នេះហៅថា ទុក្ខសមុទ័យ ។

អភិធម្មបដិពោ វិរាជោ

[២០៦] តត្ថ កតមំ ទុក្ខំ ។ អវសេសា ច
 កំលេសា អវសេសា ច អកុសលា ធម្មា តីណិ
 ច កុសលម្ធលានំ សាសវំ អវសេសា ច សាស-
 វំ កុសលា ធម្មា សាសវំ ច កុសលាកុសលានំ
 ធម្មានំ វិចារកា យេ ច ធម្មា តិរិយា នេវ កុស-
 លា ធាកុសលា ន ច កម្មវិចារកា សព្វញ្ច រូបំ វេទំ
 វុច្ឆតិ ទុក្ខំ ។

[២០៧] តត្ថ កតមោ ទុក្ខនិរោដោ ។ តណ្ហា-
 យ បហានំ អយំ វុច្ឆតិ ទុក្ខនិរោដោ ។

[២០៨] តត្ថ កតមា ទុក្ខនិរោធភាមិនី បដិ-
 បទា ។ វេទំ ភិក្ខុ យស្មី សមយេ លោកុត្តរំ
 លានំ ភាវេតិ និយ្យានិកំ អបចយតាមី ទិដ្ឋភតានំ
 បហាធាយ បវេមាយ ភ្លមិយា បត្តិយា វិវិច្ឆេវ កា-
 មេហិ ។ បេ ។ បវេមំ លានំ ឧបសម្ព័ន្ធ វិហារតិ
 ទុក្ខាបដិបទំ ទទ្ធាភិញ្ញំ តស្មី សមយេ ជស្សោ ហោតិ
 ។ បេ ។ អវិក្ខេបោ ហោតិ អយំ វុច្ឆតិ ទុក្ខនិរោធភា-
 មិនី បដិបទា ។ បេ ។

អភិធម្មបទិក វិភង្គ

[២១៦] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ពួក
 កិលេសដ៏សេសក្តី ពួកអកុសលធម៌ដ៏សេសក្តី ពួកកុសលមូលទាំង ៣
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី ពួកកុសលធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 អាសវៈដ៏សេសក្តី ពួកវិបាកនៃកុសលធម៌ និងអកុសលធម៌ទាំងឡាយ
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី ទាំងពួកធម៌ណា ដែលជាកិរិយា មិន
 មែនកុសល មិនមែនអកុសល មិនមែនកម្មវិបាកក្តី រូបទាំងអស់ក្តី នេះ
 ហៅថា ទុក្ខ ។

[២១៧] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធ តើដូចម្តេច ។
 កិរិយាលះបង់នូវតណ្ហា នេះហៅថា ទុក្ខនិរោធ ។

[២១៨] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទា តើ
 ដូចម្តេច ។ សម័យណា ភិក្ខុកងសាសនានេះ ចម្រើនលោកុត្តរជ្ជកម្ម
 ជានិយ្យានិកៈ ដល់នូវការមិនសន្យុកពូនឡើង ដើម្បីលះបង់ទិដ្ឋិទាំង
 ឡាយ ដើម្បីដល់នូវបឋមភូមិ ស្ងប់ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។
 ក៏បានដល់នូវបឋមជ្ជកម្ម ជាទុក្ខាបដិបទាទន្ទាភិញ្ញា សម័យនោះ ផស្សៈ
 ក៏កើតមាន ។ បេ ។ សេចក្តីមិនរាយមាយ ក៏កើតមាន នេះហៅថា
 ទុក្ខនិរោធគាមិនីបដិបទា ។ បេ ។

សព្វវិវត្ត អភិធម្មភានីយំ

(២១៩) តត្ថ កតមោ ទុក្ខសមុទយោ ។ តណ្ហា-
 ច អវសេសា ច កិលេសា អវសេសា ច អក្ក-
 សលា ធម្មា តីណិ ច កុសលមូលានិ សាសវានិ
 អវសេសា ច សាសវា កុសលា ធម្មា អយំ វុច្ចតិ
 ទុក្ខសមុទយោ ។

(២២០) តត្ថ កតមំ ទុក្ខំ ។ សាសវា កុស-
 លាកុសលានំ ធម្មានំ វិចាកា យេ ច ធម្មា កិរិយា
 នេវ កុសលា នាកុសលា ន ច កម្មវិចាកា សព្វ-
 ញ រូបំ វេទំ វុច្ចតិ ទុក្ខំ ។

(២២១) តត្ថ កតមោ ទុក្ខនិរោដោ ។ តណ្ហា-
 យ ច អវសេសានញ កិលេសានំ អវសេសានញ
 អក្កសលានំ ធម្មានំ តណ្ហានញ កុសលមូលានំ សា-
 សវានំ អវសេសានញ សាសវានំ កុសលានំ ធម្មានំ
 បហានំ អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខនិរោដោ ។

(២២២) តត្ថ កតមា ទុក្ខនិរោធភាមិនី បដិ-
 បទា ។ វេទ ភិក្ខុ យស្មី សមយេ លោកុត្តរំ ឈានំ
 ភាវេតិ និយ្យានិកំ អបចយតាមី និដ្ឋិតតានំ បហាតា-
 យ បវេនាយ ភូមិយា បត្តិយា វិវិកេវ កាមេហំ ។ បេ ។

សច្ចកែតម្រូវ អភិធម្មភាគដំបូង

[២១៩] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខសមុទ័យ តើដូចម្តេច ។
 តណ្ហាភ័ក្ត្រ ពួកកិលេសដ៏សេសស្គី ពួកអកុសលធម៌ដ៏សេសស្គី ពួកកុសល-
 មូលទាំង ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី ពួកកុសលធម៌ ប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងអាសវៈដ៏សេសស្គី នេះហៅថា ទុក្ខសមុទ័យ ។

[២២០] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខ តើដូចម្តេច ។ ពួក
 វិបាកនៃធម៌ទាំងឡាយ ជាកុសលធម៌អកុសល ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 អាសវៈក្តី ទាំងពួកធម៌ណា ដែលជាកិរិយា មិនមែនកុសល មិនមែន
 អកុសល មិនមែនកម្មវិបាកក្តី រូបទាំងអស់ក្តី នេះហៅថា ទុក្ខ ។

[២២១] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធ តើដូចម្តេច ។
 កិរិយាលះ នូវតណ្ហាភ័ក្ត្រ នូវពួកកិលេសដ៏សេសស្គី នូវពួកអកុសលធម៌
 ដ៏សេសស្គី នូវពួកកុសលមូលទាំង ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក្តី
 នូវពួកកុសលធម៌ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈដ៏សេសស្គី នេះហៅថា
 ទុក្ខនិរោធ ។

[២២២] បណ្ណាសច្ចៈទាំង ៤ នោះ ទុក្ខនិរោធគាមិនបដិបទា តើ
 ដូចម្តេច ។ សម័យណា ភិក្ខុកងសាសនានេះ ចម្រើនលោកុត្តរជ្ជាន
 ជានិយ្យានិកៈ ដល់នូវការមិនសន្ស័កពូនឡើង ដើម្បីលះបង់ទិដ្ឋិទាំង
 ឡាយ ដើម្បីដល់នូវបឋមភូមិ ស្ងប់ស្ងាត់ចាកកាមទាំងឡាយ ។ បេ ។

អភិធម្មបទិកា វិរាដ្ឋ

បឋមំ ឈានំ ឧបសម្ព័ន្ធំ វិហារតិ ទុក្ខាបដិបទំ ទន្ធា-
ភិញ្ញំ តស្មី សមយេ ជស្សោ ហោតិ ។ បេ ។ អវិក្ខេ-
ហោ ហោតិ អយំ វុច្ចតិ ទុក្ខនិរោធតាមិនី បដិបទា ។

អភិធម្មាជ្ជន្តរំ ។

[២២៣] ចត្តារិ អរិយសច្ចានំ ទុក្ខំ អរិយសច្ចំ
ទុក្ខសមុទយោ អរិយសច្ចំ ទុក្ខនិរោធនា អរិយសច្ចំ
ទុក្ខនិរោធតាមិនី បដិបទា អរិយសច្ចំ ។ ចតុន្នំ អរិ-
យសច្ចានំ កតិ កុសលា កតិ អកុសលា កតិ
អព្យាកតា ។ បេ ។ កតិ សរណា កតិ អរណា ។

[២២៤] សមុទយសច្ចំ អកុសលំ មក្កសច្ចំ កុ-
សលំ និរោធសច្ចំ អព្យាកតំ ទុក្ខសច្ចំ សិយា
កុសលំ សិយា អកុសលំ សិយា អព្យាកតំ ។ ទ្វេ
សច្ចា សិយា សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា
អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា និរោធសច្ចំ
ន វត្ថុតំ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តន្តិបិ ទុក្ខាយ
វេទនាយ សម្បយុត្តន្តិបិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ
សម្បយុត្តន្តិបិ ទុក្ខសច្ចំ សិយា សុខាយ វេទនាយ
សម្បយុត្តំ សិយា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តំ
សិយា អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ក៏បានដល់នូវបឋមជ្ឈាន ជាទុក្ខាបធិបតាទនោភិក្ខា សម័យនោះ ផស្សៈ
ក៏កើតមាន ។ បេ ។ សេចក្តីមិនរាយមាយ ក៏កើតមាន នេះហៅថា
ទុក្ខនិរោធគាមិនីបធិបតា ។

ចប់ អភិធម្មភាជនីយ ។

[២២៣] អរិយសច្ច ៤ គឺ ទុក្ខអរិយសច្ច ១ ទុក្ខសមុទយអរិយ-
សច្ច ១ ទុក្ខនិរោធអរិយសច្ច ១ ទុក្ខនិរោធគាមិនីបធិបតាអរិយសច្ច ១ ។
បណ្តាអរិយសច្ចទាំង ៤ អរិយសច្ច ជាភុសលប៉ុន្មាន ជាអភុសល
ប៉ុន្មាន ជាអព្យាក្រឹតប៉ុន្មាន ។ បេ ។ ប្រកបដោយសត្រូវប៉ុន្មាន មិន
មានសត្រូវប៉ុន្មាន ។

[២២៤] សមុទយសច្ច ជាអភុសល មគ្គសច្ច ជាភុសល
និរោធសច្ច ជាអព្យាក្រឹត ទុក្ខសច្ច ជាភុសលក៏មាន ជាអភុសល
ក៏មាន ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ។ សច្ចៈ ៤ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏
មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន និរោធសច្ច មិនគួរពោលថា
ប្រកបដោយសុខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថា ប្រកប
ដោយអទុក្ខមសុខវេទនាផងឡើយ ទុក្ខសច្ចៈ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏
មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន

សូត្រវិញ្ញាណបញ្ញាបញ្ញា

សិយា ន វត្ថុញ្ចំ សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តន្តិប័
 ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តន្តិប័ អទុក្ខមសុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តន្តិប័ ។ ទ្វេ សច្ចា វិចារកធម្ម-
 ធម្មា និរោធសត្វំ នេវ វិចារកនិចារកធម្មធម្មំ ទុក្ខ-
 សត្វំ សិយា វិចារកំ សិយា វិចារកធម្មធម្មំ សិយា
 នេវ វិចារកនិចារកធម្មធម្មំ ។ សមុទយសត្វំ អនុចា-
 និន្ទាណានិយំ ទ្វេ សច្ចា អនុចានិន្ទាណានិយា
 ទុក្ខសត្វំ សិយា ឧចានិន្ទាណានិយំ សិយា អ-
 នុចានិន្ទាណានិយំ ។ សមុទយសត្វំ សង្កលិដ្ឋស-
 ង្កិលេសិកំ ទ្វេ សច្ចា អសង្កលិដ្ឋសង្កិលេសិកា
 ទុក្ខសត្វំ សិយា សង្កលិដ្ឋសង្កិលេសិកំ សិយា
 អសង្កលិដ្ឋសង្កិលេសិកំ ។ សមុទយសត្វំ សវិ-
 ត្តកសវិចារំ និរោធសត្វំ អវិត្តកសវិចារំ មគ្គសត្វំ

សច្ចវិវត្ត បញ្ញាបុព្វកៈ

មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយសុខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនា
 ផង ថា ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាផងក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ មានវិបាក-
 ធម៌ជាប្រក្រតី និរោធសច្ច មិនមែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌
 ជាប្រក្រតី ទុក្ខសច្ច ជាវិបាកក៏មាន មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតីក៏មាន មិន
 មែនជាវិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតីក៏មាន ។ សមុទយសច្ច
 ជាធម៌ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមមិនបានកាន់យក
 ហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន សច្ចៈ ២ ជាធម៌ដែលកម្មប្រកប
 ដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមមិនបានកាន់យកហើយ ទាំងមិនជា
 ប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ទុក្ខសច្ច ជាធម៌ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេស
 មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន
 ជាធម៌ដែលកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមមិនបានកាន់យក
 ហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន ។ សមុទយសច្ច ជាធម៌
 សៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង សច្ចៈ ២ ជាធម៌មិនសៅហ្មង
 ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ទុក្ខសច្ច ជាធម៌សៅហ្មង ទាំងគួរដល់
 សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ជាធម៌មិនសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏
 មាន ។ សមុទយសច្ច ជាធម៌ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ ទាំងជាមួយនឹង
 វិចារៈ និរោធសច្ច ជាធម៌មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈ មគ្គសច្ច

អភិធម្មបិដក វិរាដ្ឋោ

សិយា សវិតក្កសវិចារំ សិយា អវិតក្កវិចារមត្តំ សិយា
អវិតក្កអវិចារំ ធុក្ខុសត្ថំ សិយា សវិតក្កសវិចារំ សិយា
អវិតក្កវិចារមត្តំ សិយា អវិតក្កអវិចារំ សិយា ន
វត្ថុញ្ចំ សវិតក្កសវិចារន្តិបំ អវិតក្កវិចារមត្តន្តិបំ អវិតក្ក-
អវិចារន្តិបំ ។ ទ្វេ សុទ្ធា សិយា បីតិសហគតា សិយា
សុខសហគតា សិយា ឧបេក្ខាសហគតា និរោធ-
សត្ថំ ន វត្ថុញ្ចំ បីតិសហគតន្តិបំ សុខសហគតន្តិបំ
ឧបេក្ខាសហគតន្តិបំ ធុក្ខុសត្ថំ សិយា បីតិសហគតំ
សិយា សុខសហគតំ សិយា ឧបេក្ខាសហគតំ
សិយា ន វត្ថុញ្ចំ បីតិសហគតន្តិបំ សុខសហគតន្តិបំ
ឧបេក្ខាសហគតន្តិបំ ។ ទ្វេ សុទ្ធា នេវ ទស្សនេន ន
ភាវនាយ បហាតញ្ច សមុទយសត្ថំ សិយា ទស្សនេន
បហាតញ្ចំ សិយា ភាវនាយ បហាតញ្ចំ ធុក្ខុសត្ថំ សិ-
យា ទស្សនេន បហាតញ្ចំ សិយា ភាវនាយ បហាតញ្ចំ
សិយា នេវ ទស្សនេន ន ភាវនាយ បហាតញ្ចំ ។ ទ្វេ
សុទ្ធា នេវ ទស្សនេន ន ភាវនាយ បហាតញ្ចំ ហេតុកា
សមុទយសត្ថំ សិយា ទស្សនេន បហាតញ្ចំ ហេតុកំ

អភិធម្មប្បណិក វិភង្គ

ជាធម៌ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ ទាំងជាមួយនឹងវិចារៈក៏មាន ជាធម៌មិន
មានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈក៏មាន ជាធម៌មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមាន
វិចារៈក៏មាន ទុក្ខសច្ច ជាធម៌ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ ទាំងជាមួយនឹង
វិចារៈក៏មាន ជាធម៌មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈក៏មាន ជាធម៌មិនមាន
វិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
វិតក្កៈ ទាំងជាមួយនឹងវិចារៈផង ថា មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹមតែវិចារៈផង
ថា មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារៈផងក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ជាធម៌កើតព្រម
ដោយបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន កើតព្រមដោយទុក្ខក៏
មាន និរោធសច្ច មិនគួរពោលថា កើតព្រមដោយបីតិផង ថា កើតព្រម
ដោយសុខៈផង ថា កើតព្រមដោយទុក្ខផងឡើយ ទុក្ខសច្ច កើតព្រម
ដោយបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន កើតព្រមដោយទុក្ខក៏
មាន មិនគួរពោលថា កើតព្រមដោយបីតិផង ថា កើតព្រមដោយសុខៈ
ផង ថា កើតព្រមដោយទុក្ខផងក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ មិនគួរលះដោយ
ទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយការវិនា សមុទេយសច្ច គួរលះដោយទស្សនៈ
ក៏មាន គួរលះដោយការវិនាក៏មាន ទុក្ខសច្ច គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន
គួរលះដោយការវិនាក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយ
ការវិនាក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរ
លះដោយការវិនា សមុទេយសច្ច មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន

សូត្រវង្ស បញ្ញាបុគ្គល

សិយា ភាវនាយ បហាតត្វហេតុកំ ទុក្ខសង្ខំ សិយា
 ទស្សនេន បហាតត្វហេតុកំ សិយា ភាវនាយ បហា-
 តត្វហេតុកំ សិយា នេវ ទស្សនេន ន ភាវនាយ
 បហាតត្វហេតុកំ ។ សមុទយសង្ខំ អាចយតាមិ
 មក្ខសង្ខំ អបចយតាមិ និរោធសង្ខំ នេវាចយតាមិ
 នាបចយតាមិ ទុក្ខសង្ខំ សិយា អាចយតាមិ សិយា
 នេវាចយតាមិ នាបចយតាមិ ។ មក្ខសង្ខំ សេក្ខំ តីណិ
 សទ្ធា នេវ សេក្ខា នាសេក្ខា ។ សមុទយសង្ខំ បរិត្តំ
 ទ្វេ សទ្ធា អប្បមាណា ទុក្ខសង្ខំ សិយា បរិត្តំ សិយា
 មហក្ខតំ ។ និរោធសង្ខំ អនាម្បណំ មក្ខសង្ខំ អប្ប-
 មាណារម្មណំ សមុទយសង្ខំ សិយា បរិត្តារម្មណំ សិ-
 យា មហក្ខតារម្មណំ ន អប្បមាណារម្មណំ សិយា ន
 វត្ថុញ្ចំ បរិត្តារម្មណានិបិ មហក្ខតារម្មណានិបិ ទុក្ខសង្ខំ
 សិយា បរិត្តារម្មណំ សិយា មហក្ខតារម្មណំ សិយា
 អប្បមាណារម្មណំ សិយា ន វត្ថុញ្ចំ បរិត្តារម្មណានិបិ
 មហក្ខតារម្មណានិបិ អប្បមាណារម្មណានិបិ ។ ស-
 មុទយសង្ខំ ហំនំ ទ្វេ សទ្ធា បណ្ឌិតា ទុក្ខសង្ខំ

សព្វវិវត្ត វិញ្ញាប្បព្វកៈ

មានហេតុគួរលះដោយការវិនា ក៏មាន ទុក្ខសច្ច មានហេតុគួរលះដោយ
 ទស្សនៈក៏មាន មានហេតុគួរលះដោយការវិនា ក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះ
 ដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយការវិនាក៏មាន ។ សមុទេយសច្ច ដល់
 នូវការសន្សំក្នុងឡើង មគ្គសច្ច ដល់នូវការមិនសន្សំក្នុងឡើង និរោធសច្ច
 មិនដល់នូវការសន្សំក្នុងឡើង ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្សំក្នុង
 ឡើង ទុក្ខសច្ច ដល់នូវការសន្សំក្នុងឡើងក៏មាន មិនដល់នូវការសន្សំក្នុង
 ឡើង ទាំងមិនដល់នូវការមិនសន្សំក្នុងឡើងក៏មាន ។ មគ្គសច្ច ជា
 របស់សេក្ខបុគ្គល សច្ចៈ ៣ មិនមែនជារបស់សេក្ខបុគ្គល ទាំងមិនមែនជា
 របស់អសេក្ខបុគ្គល ។ សមុទេយសច្ច មានសភាពតូចឆ្មារ សច្ចៈ ២ ប្រ-
 មាណមិនបាន ទុក្ខសច្ច មានសភាពតូចឆ្មារក៏មាន ដល់នូវសភាពធំក៏
 មាន ។ និរោធសច្ច មិនមានការម្នាក់ មគ្គសច្ច មានការម្នាក់ប្រមាណ
 មិនបាន សមុទេយសច្ច មានការម្នាក់តូចឆ្មារក៏មាន មានការម្នាក់ដល់នូវ
 សភាពធំ តែមិនមែនមានការម្នាក់ប្រមាណមិនបានក៏មាន មិនគួរពោល
 ថា មានការម្នាក់តូចឆ្មារផង ថា មានការម្នាក់ដល់នូវសភាពធំផងក៏មាន
 ទុក្ខសច្ច មានការម្នាក់តូចឆ្មារក៏មាន មានការម្នាក់ដល់នូវសភាពធំក៏មាន
 មានការម្នាក់ប្រមាណមិនបានក៏មាន មិនគួរពោលថា មានការម្នាក់តូច
 ឆ្មារផង ថា មានការម្នាក់ដល់នូវសភាពធំផង ថា មានការម្នាក់ប្រមាណ
 មិនបានផងក៏មាន ។ សមុទេយសច្ច ថេកទាប សច្ចៈ ២ ដ៏ទុក្ខម ទុក្ខសច្ច

អភិធម្មបដិកេ វិភង្គោ

សិយា ហំនំ សិយា មជ្ឈិមំ ។ និរោធសត្វំ អនិយតំ
 មក្កសត្វំ សម្មត្តនិយតំ ទ្វេ សត្វា សិយា មិច្ឆត្តនិយតា
 សិយា អនិយតា ។ និរោធសត្វំ អនាម្បណំ សម្ម-
 ទិយសត្វំ ន វត្ថុញ្ចំ មត្តារម្បណានិមិ មក្កហេតុក្កនិមិ
 មត្តាធិបតីតិមិ មក្កសត្វំ ន មត្តារម្បណំ សិយា
 មក្កហេតុកំ សិយា មត្តាធិបតី សិយា ន វត្ថុញ្ចំ
 មក្កហេតុក្កនិមិ មត្តាធិបតីតិមិ ទុក្ខសត្វំ សិយា
 មត្តារម្បណំ ន មក្កហេតុកំ សិយា មត្តាធិបតី សិយា
 ន វត្ថុញ្ចំ មត្តារម្បណានិមិ មត្តាធិបតីតិមិ ។ ទ្វេ សត្វា
 សិយា ឧប្បដ្ឋា សិយា អនុប្បដ្ឋា ន វត្ថុញ្ចា ឧប្បា-
 ទិលោតិ និរោធសត្វំ ន វត្ថុញ្ចំ ឧប្បន្ននិមិ អនុប្បន្ននិមិ
 ឧប្បាទីតិមិ ទុក្ខសត្វំ សិយា ឧប្បន្នំ សិយា អនុ-
 ប្បន្នំ សិយា ឧប្បាទី ។ តិណំ សត្វា សិយា អតីតា
 សិយា អនាគតា សិយា បច្ចុប្បដ្ឋា និរោធសត្វំ ន
 វត្ថុញ្ចំ អតីតនិមិ អនាគតនិមិ បច្ចុប្បន្ននិមិ ។ និរោ-
 ធសត្វំ អនាម្បណំ មក្កសត្វំ ន វត្ថុញ្ចំ អតីតារម្ប-
 ណានិមិ អនាគតារម្បណានិមិ បច្ចុប្បន្នារម្បណានិមិ ទ្វេ
 សត្វា សិយា អតីតារម្បណា សិយា អនាគតារម្បណា

អភិធម្មបំណិក កែត្ត

ថោកទាបក៏មាន យ៉ាងកណ្តាលក៏មាន ។ និរោធសច្ច មិនឡើង មគ្គសច្ច
 មានសភាពត្រូវនឹងឡើង សច្ចៈ ២ មានសភាពខុសនឹងឡើងក៏មាន មិន
 ឡើងក៏មាន ។ និរោធសច្ច នឹងមានអារម្មណ៍ សមុទេយសច្ច មិនគួរពោល
 ថា មានមគ្គជាអារម្មណ៍ផង ថា មានមគ្គជាហេតុផង ថា មានមគ្គជា
 អធិបតីផងឡើយ មគ្គសច្ច មិនមែនមានមគ្គជាអារម្មណ៍ តែមានមគ្គជា
 ហេតុក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន មិនគួរពោលថា មានមគ្គជាហេតុផង
 ថា មានមគ្គជាអធិបតីផងក៏មាន ទុក្ខសច្ច មានមគ្គជាអារម្មណ៍ តែមិនមែន
 មានមគ្គជាហេតុក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន មិនគួរពោលថា មានមគ្គ
 ជាអារម្មណ៍ផង ថា មានមគ្គជាអធិបតីផងក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ កើតឡើង
 ហើយក៏មាន មិនទាន់កើតឡើង តែមិនគួរពោលថា ប្រសិន្នីកើតឡើងក៏
 មាន និរោធសច្ច មិនគួរពោលថា កើតឡើងហើយផង ថា មិនទាន់កើត
 ឡើងផង ថា ប្រសិន្នីកើតឡើងផងទេ ទុក្ខសច្ច កើតឡើងហើយក៏មាន
 មិនទាន់កើតឡើងក៏មាន ប្រសិន្នីកើតឡើងក៏មាន ។ សច្ចៈ ៣ ជាអតីត
 ក៏មាន ជាអនាគតក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន និរោធសច្ច មិនគួរពោលថា
 ជាអតីតផង ថា ជាអនាគតផង ថា ជាបច្ចុប្បន្នផងឡើយ ។ និរោធសច្ច
 មិនមានអារម្មណ៍ មគ្គសច្ច មិនគួរពោលថា មានអារម្មណ៍ជាអតីតផង
 ថា មានអារម្មណ៍ជាអនាគតផង ថា មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នផងឡើយ
 សច្ចៈ ២ មានអារម្មណ៍ជាអតីតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាអនាគតក៏មាន

សព្វវិវត្តេ បញ្ញាចុច្ចកំ

សិយា បច្ចុប្បន្នារម្មណា សិយា ន វត្តព្វា អតីតា-
 រម្មណាតិបិ អនាគតារម្មណាតិបិ បច្ចុប្បន្នារម្មណា-
 តិបិ ។ និរោធសង្ខំ ពហិទ្ធា តីណិ សទ្ធា សិយា
 អជ្ឈតា សិយា ពហិទ្ធា សិយា អជ្ឈតពហិទ្ធា ។
 និរោធសង្ខំ អនារម្មណំ មគ្គសង្ខំ ពហិទ្ធារម្មណំ
 សមុទយសង្ខំ សិយា អជ្ឈតារម្មណំ សិយា ពហិ-
 ទ្ធារម្មណំ សិយា អជ្ឈតពហិទ្ធារម្មណំ ទុក្ខសង្ខំ
 សិយា អជ្ឈតារម្មណំ សិយា ពហិទ្ធារម្មណំ សិយា
 អជ្ឈតពហិទ្ធារម្មណំ សិយា ន វត្តព្វំ អជ្ឈតារម្មណា-
 និបិ ពហិទ្ធារម្មណានិបិ អជ្ឈតពហិទ្ធារម្មណានិបិ ។
 តីណិ សទ្ធា អនិទស្សនាប្បដិយា ទុក្ខសង្ខំ សិយា
 សនិទស្សនសប្បដិយំ សិយា អនិទស្សនសប្បដិយំ
 សិយា អនិទស្សនាប្បដិយំ ។

(២២៥) សមុទយសង្ខំ ហេតុ និរោធសង្ខំ ន
 ហេតុ ទ្វេ សទ្ធា សិយា ហេតុ សិយា ន ហេតុ ។ ទ្វេ
 សទ្ធា សហេតុកា និរោធសង្ខំ អហេតុកំ ទុក្ខសង្ខំ
 សិយា សហេតុកំ សិយា អហេតុកំ ។ ទ្វេ សទ្ធា

សព្វវិវត្ត ចញ្ញាច្ចុកៈ

មានការម្នួលជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន មិនគួរពោលថា មានការម្នួលជាអតីត
 ផង ថា មានការម្នួលជាអនាគតផង ថា មានការម្នួលជាបច្ចុប្បន្នផង
 ក៏មាន ។ និរោធសច្ច ជាខាងក្រៅ សច្ចៈ ៣ ជាខាងក្នុងក៏មាន ជា
 ខាងក្រៅក៏មាន ទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន ។ និរោធសច្ច មិន
 មានការម្នួល មគ្គសច្ច មានការម្នួលខាងក្រៅ សមុទេយសច្ច មាន
 ការម្នួលខាងក្នុងក៏មាន មានការម្នួលខាងក្រៅក៏មាន មានការម្នួលទាំង
 ខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន ទុក្ខសច្ច មានការម្នួលខាងក្នុងក៏មាន មាន
 ការម្នួលខាងក្រៅក៏មាន មានការម្នួលទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ ក៏មាន
 មិនគួរពោលថា មានការម្នួលខាងក្នុងផង ថា មានការម្នួលខាងក្រៅផង
 ថា មានការម្នួលទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅផងក៏មាន ។ សច្ចៈ ៣ មិន
 ប្រកបដោយការឃើញ ទាំងមិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ទុក្ខសច្ច ប្រ-
 កបដោយការឃើញ ទាំងប្រកបដោយការប៉ះពាល់ក៏មាន មិនប្រកប
 ដោយការឃើញ តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ក៏មាន មិនប្រកបដោយ
 ការឃើញ ទាំងមិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ក៏មាន ។

(២២៥) សមុទេយសច្ច ជាហេតុ និរោធសច្ច មិនមែន
 ហេតុ សច្ចៈ ២ ជាហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុក៏មាន ។ សច្ចៈ ២
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ និរោធសច្ច មិនមានហេតុ ទុក្ខសច្ច
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមានហេតុក៏មាន ។ សច្ចៈ ២

អក្ខរកថា វិរាត

ហេតុសម្បយុត្តា និរោធសង្ខ ហេតុវិប្បយុត្តំ ទុក្ខ-
 សង្ខំ សិយា ហេតុសម្បយុត្តំ សិយា ហេតុវិប្ប-
 យុត្តំ ។ សមុទយសង្ខំ ហេតុ ចេវ សហេតុកញ្ច
 និរោធសង្ខំ ន វត្ថុញ្ចំ ហេតុ ចេវ សហេតុកញ្ចាតិបិ
 សហេតុកញ្ចាវ ន ច ហេតុតិបិ មក្កសង្ខំ សិយា
 ហេតុ ចេវ សហេតុកញ្ច សិយា សហេតុកញ្ចាវ ន
 ច ហេតុ ទុក្ខសង្ខំ សិយា ហេតុ ចេវ សហេតុកញ្ច
 សិយា សហេតុកញ្ចាវ ន ច ហេតុ សិយា ន វត្ថុញ្ចំ
 ហេតុ ចេវ សហេតុកញ្ចាតិបិ សហេតុកញ្ចាវ ន ច
 ហេតុតិបិ ។ សមុទយសង្ខំ ហេតុ ចេវ ហេតុសម្ប-
 យុត្តញ្ច និរោធសង្ខំ ន វត្ថុញ្ចំ ហេតុ ចេវ ហេតុសម្ប-
 យុត្តញ្ចាតិបិ ហេតុសម្បយុត្តញ្ចាវ ន ច ហេតុតិបិ
 មក្កសង្ខំ សិយា ហេតុ ចេវ ហេតុសម្បយុត្តញ្ច សិយា
 ហេតុសម្បយុត្តញ្ចាវ ន ច ហេតុ ទុក្ខសង្ខំ សិយា
 ហេតុ ចេវ ហេតុសម្បយុត្តញ្ច សិយា ហេតុសម្បយុត្ត-
 ញ្ចាវ ន ច ហេតុ សិយា ន វត្ថុញ្ចំ ហេតុ ចេវ ហេតុ-
 សម្បយុត្តញ្ចាតិបិ ហេតុសម្បយុត្តញ្ចាវ ន ច ហេតុ-
 តិបិ ។ និរោធសង្ខំ ន ហេតុ អហេតុកំ សមុទយសង្ខំ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ប្រកបដោយហេតុ និរោធសច្ច ប្រាសចាកហេតុ ទុក្ខសច្ច ប្រកបដោយ
 ហេតុក៏មាន ប្រាសចាកហេតុក៏មាន ។ សមុទយសច្ច ជាហេតុផង ប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងហេតុផង និរោធសច្ច មិនគួរពោលថា ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងហេតុផង ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុ
 ផងឡើយ មគ្គសច្ច ជាហេតុផង ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផងក៏មាន
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏មាន ទុក្ខសច្ច ជាហេតុ
 ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែ
 មិនមែនហេតុក៏មាន មិនគួរពោលថា ជាហេតុ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងហេតុផង ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុផង ក៏
 មាន ។ សមុទយសច្ច ជាហេតុផង ប្រកបដោយហេតុផង និរោធសច្ច
 មិនគួរពោលថា ជាហេតុ ទាំងប្រកបដោយហេតុផង ថា ប្រកបដោយ
 ហេតុ តែមិនមែនហេតុផងឡើយ មគ្គសច្ច ជាហេតុផង ប្រកបដោយ
 ហេតុផងក៏មាន ប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុផងក៏មាន ទុក្ខសច្ច
 ជាហេតុផង ប្រកបដោយហេតុផង ក៏មាន ប្រកបដោយហេតុ តែ
 មិនមែនជាហេតុផង ក៏មាន មិនគួរពោលថា ជាហេតុ ប្រកបដោយ
 ហេតុផង ថា ប្រកបដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុផងក៏មាន ។ និរោធសច្ច
 មិនមែនហេតុ ទាំងមិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ សមុទយសច្ច

សព្វវិភង្គ បញ្ញាបុព្វកំ

ន វត្ថុញ្ចំ ន ហេតុ សហេតុកក្កន្តិមំ ន ហេតុ អហេ-
 តុកក្កន្តិមំ មគ្គសង្ខំ សិយា ន ហេតុ សហេតុកក្ក-
 សិយា ន វត្ថុញ្ចំ ន ហេតុ សហេតុកក្កន្តិមំ ន ហេតុ
 អហេតុកក្កន្តិមំ ធុត្តសង្ខំ សិយា ន ហេតុ សហេតុ-
 កក្ក សិយា ន ហេតុ អហេតុកក្ក សិយា ន វត្ថុញ្ចំ ន
 ហេតុ សហេតុកក្កន្តិមំ ន ហេតុ អហេតុកក្កន្តិមំ ។

(២២៦) តីណិ សច្ចា សច្ចៈច្ចយា និរោធសង្ខំ
 អច្ចៈច្ចយំ ។ តីណិ សច្ចា សង្ខតា និរោធសង្ខំ អសង្ខ-
 តំ ។ តីណិ សច្ចា អនិទិស្សនា ធុត្តសង្ខំ សិយា
 សនិទិស្សនំ សិយា អនិទិស្សនំ ។ តីណិ សច្ចា
 អច្ចៈជិយា ធុត្តសង្ខំ សិយា សច្ចៈជិយំ សិយា អ-
 ច្ចៈជិយំ ។ តីណិ សច្ចា រូបា ធុត្តសង្ខំ សិយា រូបំ
 សិយា អរូបំ ។ ទ្វេ សច្ចា លោកិយា ទ្វេ សច្ចា លោ-
 កុត្តរា ។ កេនចិ វិញ្ញេយ្យា កេនចិ ន វិញ្ញេយ្យា ។

សព្វវិភង្គ បញ្ចប្បព្វ:

មិនគួរពោលថា មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង ថា
 មិនមែនហេតុ ទាំងមិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផងឡើយ មគ្គសច្ច
 មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ក៏មាន មិនគួរពោលថា
 មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង ថា មិនមែនហេតុទាំង
 មិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង ក៏មាន ទុក្ខសច្ច មិនមែនហេតុ
 តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុ ទាំងមិនប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនគួរពោលថា មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងហេតុផង ថា មិនមែនហេតុ ទាំងមិនប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 ហេតុផងក៏មាន ។

(២២៦) សច្ចៈ ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបច្ច័យ និរោធសច្ច មិន
 មានបច្ច័យ ។ សច្ចៈ ៣ មានបច្ច័យប្រជុំតាក់តែង និរោធសច្ច មិនមាន
 បច្ច័យប្រជុំតាក់តែង ។ សច្ចៈ ៣ មិនប្រកបដោយការឃើញ ទុក្ខសច្ច
 ប្រកបដោយការឃើញក៏មាន មិនប្រកបដោយការឃើញក៏មាន ។ សច្ចៈ
 ៣ មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ទុក្ខសច្ច ប្រកបដោយការប៉ះពាល់ក៏
 មាន មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ក៏មាន ។ សច្ចៈ ៣ ជារូប ទុក្ខសច្ច
 ជារូបក៏មាន ជាអរូបក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ជាលោកិយ សច្ចៈ ២ ទៀត
 ជាលោកុត្តរ ។ សច្ចៈទាំងនោះ គួរដឹងច្បាស់ដោយវិញ្ញាណណាមួយ
 ក៏មាន មិនគួរដឹងច្បាស់ដោយវិញ្ញាណណាមួយ ក៏មាន ។

[២២៧] សមុទយសង្ខំ អាសវេ ទ្វេ សច្ចា នោ
 អាសវំ ទុក្ខសង្ខំ សីលា អាសវេ សីលា នោ អា-
 សវេ ។ ទ្វេ សច្ចា សាសវំ ទ្វេ សច្ចា អនាសវំ ។
 សមុទយសង្ខំ អាសវសម្បយុត្តំ ទ្វេ សច្ចា អាសវី-
 ប្បយុត្តា ទុក្ខសង្ខំ សីលា អាសវសម្បយុត្តំ សីលា
 អាសវីប្បយុត្តំ ។ សមុទយសង្ខំ អាសវេ ចេវ សា-
 សវេ ទ្វេ សច្ចា ន វត្តញ្ចា អាសវំ ចេវ សាសវំ
 ចាតិបិ សាសវំ ចេវ នោ ច អាសវតិបិ ទុក្ខសង្ខំ
 សីលា អាសវេ ចេវ សាសវេ សីលា សាសវញ្ចេវ
 នោ ច អាសវេ ។ សមុទយសង្ខំ អាសវេ ចេវ
 អាសវសម្បយុត្តញ្ច ទ្វេ សច្ចា ន វត្តញ្ចា អាសវំ ចេវ
 អាសវសម្បយុត្តា ចាតិបិ អាសវសម្បយុត្តា ចេវ នោ
 ច អាសវតិបិ ទុក្ខសង្ខំ សីលា អាសវេ ចេវ អាស-
 វសម្បយុត្តញ្ច សីលា អាសវសម្បយុត្តញ្ចេវ នោ ច
 អាសវេ សីលា ន វត្តញ្ចំ អាសវេ ចេវ អាស-
 វសម្បយុត្តញ្ចាតិបិ អាសវសម្បយុត្តញ្ចេវ នោ ច
 អាសវេតិបិ ។ ទ្វេ សច្ចា អាសវីប្បយុត្តអនាសវំ
 សមុទយសង្ខំ ន វត្តញ្ចំ អាសវីប្បយុត្តសាសវតិបិ

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

(២២៧) សមុទេយសច្ច ជាអាសវៈ សច្ចៈ ២ មិនមែនអាសវៈ
 ទុក្ខសច្ច ជាអាសវៈក៏មាន មិនមែនអាសវៈក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងអាសវៈ សច្ចៈ ២ មិនមានអាសវៈ ។ សមុទេយសច្ច ប្រ-
 កបដោយអាសវៈ សច្ចៈ ២ ប្រាសចាកអាសវៈ ទុក្ខសច្ច ប្រកបដោយ
 អាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈក៏មាន ។ សមុទេយសច្ច ជាអាសវៈ
 ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ សច្ចៈ ២ មិនគួរពោលថា ជាអាសវៈ
 ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ
 តែមិនមែនអាសវៈផងឡើយ ទុក្ខសច្ច ជាអាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងអាសវៈក៏មាន ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏
 មាន ។ សមុទេយសច្ច ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈ សច្ចៈ ២
 មិនគួរពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈផង ថា ប្រកប
 ដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈផងឡើយ ទុក្ខសច្ច ជាអាសវៈ ទាំង
 ប្រកបដោយអាសវៈក៏មាន ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈ
 ក៏មាន មិនគួរពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈផង
 ថា ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈផងក៏មាន ។ សច្ចៈ ២
 ប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមានអាសវៈ សមុទេយសច្ច មិនគួរ
 ពោលថា ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង

អាសវវិប្បយុត្តសាសវនិច្ឆេទិ ទុក្ខសង្ខារំ សិយា អាសវ-
វិប្បយុត្តសាសវំ សិយា ន វត្ថុញ្ចំ អាសវវិប្បយុត្តសា-
សវនិច្ឆេទិ អាសវវិប្បយុត្តសាសវនិច្ឆេទិ ។

[២២៨] សមុទយសង្ខារំ សញ្ញាជនំ ទ្វេ សុត្វា
នោ សញ្ញាជនា ទុក្ខសង្ខារំ សិយា សញ្ញាជនំ សិយា
នោ សញ្ញាជនំ ។ ទ្វេ សុត្វា សញ្ញាជនិយា ទ្វេ
សុត្វា អសញ្ញាជនិយា ។ សមុទយសង្ខារំ សញ្ញាជន-
សម្បយុត្តំ ទ្វេ សុត្វា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តំ ទុក្ខសង្ខារំ
សិយា សញ្ញាជនសម្បយុត្តំ សិយា សញ្ញាជនវិប្ប-
យុត្តំ ។ សមុទយសង្ខារំ សញ្ញាជនសញ្ញា សញ្ញាជន-
យញ្ច ទ្វេ សុត្វា ន វត្ថុញ្ចំ សញ្ញាជនា ចេវ សញ្ញា-
ជនិយា ចាតិចិ សញ្ញាជនិយា ចេវ នោ ច សញ្ញា-
ជនាតិចិ ទុក្ខសង្ខារំ សិយា សញ្ញាជនសញ្ញា សញ្ញា-
ជនិយញ្ច សិយា សញ្ញាជនិយសញ្ញា នោ ច សញ្ញា-
ជនំ ។ សមុទយសង្ខារំ សញ្ញាជនសញ្ញា សញ្ញាជន-
សម្បយុត្តញ្ច ទ្វេ សុត្វា ន វត្ថុញ្ចំ សញ្ញាជនា ចេវ
សញ្ញាជនសម្បយុត្តំ ចាតិចិ សញ្ញាជនសម្បយុត្តំ

សច្ចវិវត្ត បញ្ញាបុព្វក:

ថា ប្រាសចាកអាសវៈ ទាំងមិនមានអាសវៈផងឡើយ ទេសច្ច ប្រាស
 ចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន មិនគួរពោលថា
 ប្រាសចាកអាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ថា ប្រាសចាក
 អាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ថា ប្រាសចាកអាសវៈ
 ទាំងមិនមានអាសវៈផងក៏មាន ។

(២២៨) សមុទយសច្ច ជាសញ្ញាជនៈ សច្ចៈ ២ មិនមែន
 សញ្ញាជនៈ ទេសច្ច ជាសញ្ញាជនៈក៏មាន មិនមែនសញ្ញាជនៈក៏
 មាន ។ សច្ចៈ ២ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ សច្ចៈ ២ មិនមែនជា
 ប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ។ សមុទយសច្ច ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ
 សច្ចៈ ២ ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទេសច្ច ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈក៏មាន
 ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈក៏មាន ។ សមុទយសច្ច ជាសញ្ញាជនៈ ទាំង
 ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ សច្ចៈ ២ មិនគួរពោលថា ជាសញ្ញាជនៈ
 ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង ថា ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ
 តែមិនមែនសញ្ញាជនៈផងឡើយ ទេសច្ច ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងជា
 ប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តែ
 មិនមែនសញ្ញាជនៈក៏មាន ។ សមុទយសច្ច ជាសញ្ញាជនៈ ទាំង
 ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ សច្ចៈ ២ មិនគួរពោលថា ជាសញ្ញា-
 ជនៈ ទាំងប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ថា ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ

អភិធម្មបទិកា វិរាជោ

ចេវ ឆោ ច សញ្ញោជនាតិបំ ទុក្ខសង្ខំ សិយា
 សញ្ញោជនស្សោ សញ្ញោជនសម្មយុត្តញ្ច សិយា
 សញ្ញោជនសម្មយុត្តស្សោ ឆោ ច សញ្ញោជនំ សិយា
 ន វត្ថុញ្ចំ សញ្ញោជនស្សោ សញ្ញោជនសម្មយុត្តញ្ចតិបំ
 សញ្ញោជនសម្មយុត្តស្សោ ឆោ ច សញ្ញោជនន្តិបំ ។
 ទ្វេ សច្ចា សញ្ញោជនវិប្បយុត្តអសញ្ញោជនិយា ស-
 មុទយសង្ខំ ន វត្ថុញ្ចំ សញ្ញោជនវិប្បយុត្តសញ្ញោជន-
 យន្តិបំ សញ្ញោជនវិប្បយុត្តអសញ្ញោជនិយន្តិបំ ទុក្ខ-
 សង្ខំ សិយា សញ្ញោជនវិប្បយុត្តសញ្ញោជនិយំ សិយា
 ន វត្ថុញ្ចំ សញ្ញោជនវិប្បយុត្តសញ្ញោជនិយន្តិបំ សញ្ញោ-
 ជនវិប្បយុត្តអសញ្ញោជនិយន្តិបំ ។

(២២៩) សមុទយសង្ខំ កត្តោ ទ្វេ សច្ចា ឆោ
 កត្តា ទុក្ខសង្ខំ សិយា កត្តោ សិយា ឆោ កត្តោ ។
 ទ្វេ សច្ចា កន្តនិយា ទ្វេ សច្ចា អកន្តនិយា ។ ទ្វេ
 សច្ចា កន្តវិប្បយុត្តា ទ្វេ សច្ចា សិយា កន្តសម្ម-
 យុត្តា សិយា កន្តវិប្បយុត្តា ។ សមុទយសង្ខំ កត្តោ
 ចេវ កន្តនិយញ្ច ទ្វេ សច្ចា ន វត្ថុញ្ចំ កត្តា ចេវ
 កន្តនិយា ឆាតិបំ កន្តនិយា ចេវ ឆោ ច កត្តាតិបំ

អភិធម្មប្បទាន វិភង្គ

តែមិនមែនសញ្ញាជនៈផងឡើយ ទុក្ខសច្ច ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកប
 ដោយសញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈ
 ក៏មាន មិនគួរពោលថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ
 ផង ថា ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈផងក៏មាន ។
 សច្ចៈ ២ ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ
 សមុទយសច្ច មិនគួរពោលថា ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍
 ដល់សញ្ញាជនៈផង ថា ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍
 ដល់សញ្ញាជនៈផងឡើយ ទុក្ខសច្ច ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រ-
 យោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ
 តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង ថា ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំង
 មិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផងក៏មាន ។

(២២៩) សមុទយសច្ច ជាគន្លះ សច្ចៈ ២ មិនមែនគន្លះ ទុក្ខសច្ច
 ជាគន្លះក៏មាន មិនមែនគន្លះក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ គន្លះគប្បីដោតក្រង
 សច្ចៈ ២ គន្លះមិនគប្បីដោតក្រង ។ សច្ចៈ ២ ប្រាសចាកគន្លះ សច្ចៈ ២
 ប្រកបដោយគន្លះក៏មាន ប្រាសចាកគន្លះក៏មាន ។ សមុទយសច្ច ជាគន្លះ
 ផង គន្លះគប្បីដោតក្រងផង សច្ចៈ ២ មិនគួរពោលថា ជាគន្លះ ទាំង
 គន្លះគប្បីដោតក្រងផង ថា គន្លះគប្បីដោតក្រង តែមិនមែនគន្លះផងឡើយ

ទុក្ខសង្ខំ សិយា កន្លោ ថេវ កន្តិយញ្ច សិយា
 កន្តិយញ្ចេវ នោ ច កន្លោ ។ សមុទយសង្ខំ កន្លោ
 ថេវ កន្តិសម្បយុត្តញ្ច សិយា ន វត្តតំ កន្លោ ថេវ
 កន្តិសម្បយុត្តញ្ចាតិបិ កន្តិសម្បយុត្តញ្ចេវ នោ ច
 កន្លោតិបិ ទ្វេ សទ្ធា ន វត្តញ្ច កន្លោ ថេវ កន្តិស-
 ម្បយុត្តា ចាតិបិ កន្តិសម្បយុត្តា ថេវ នោ ច កន្លោ-
 តិបិ ទុក្ខសង្ខំ សិយា កន្លោ ថេវ កន្តិសម្បយុត្តញ្ច
 សិយា កន្តិសម្បយុត្តញ្ចេវ នោ ច កន្លោ សិយា
 ន វត្តតំ កន្លោ ថេវ កន្តិសម្បយុត្តញ្ចាតិបិ កន្តិស-
 ម្បយុត្តញ្ចេវ នោ ច កន្លោតិបិ ។ ទ្វេ សទ្ធា កន្តិ-
 វិប្បយុត្តកកន្តិយា ទ្វេ សទ្ធា សិយា កន្តិវិប្បយុត្ត-
 កន្តិយា សិយា ន វត្តញ្ច កន្តិវិប្បយុត្តកន្តិយា-
 តិបិ កន្តិវិប្បយុត្តកកន្តិយាតិបិ ។

[២៣០] សមុទយសង្ខំ ឱយោ ។ បេ ។ យោតោ
 ។ បេ ។ ជីវរណំ ទ្វេ សទ្ធា នោ ជីវរណា ទុក្ខសង្ខំ
 សិយា ជីវរណំ សិយា នោ ជីវរណំ ។ ទ្វេ សទ្ធា
 ជីវរណិយា ទ្វេ សទ្ធា អជីវរណិយា ។ សមុទយសង្ខំ
 ជីវរណាសម្បយុត្ត ទ្វេ សទ្ធា ជីវរណាវិប្បយុត្តា ទុក្ខសង្ខំ

សព្វវិវត្ត ចញ្ញាច្បងៈ

ទុក្ខសច្ច ជាគន្លងៈ ទាំងគន្លងៈគប្បីដោតក្រងក៏មាន គន្លងៈគប្បីដោតក្រង តែ
 មិនមែនគន្លងៈក៏មាន ។ សមុទេយសច្ច ជាគន្លងៈ ទាំងប្រកបដោយគន្លងៈក៏មាន
 មិនគួរពោលថា ជាគន្លងៈ ទាំងប្រកបដោយគន្លងៈផង ថា ប្រកបដោយគន្លងៈ
 តែមិនមែនគន្លងៈផងក៏មាន សច្ចៈ ២ មិនគួរពោលថា ជាគន្លងៈ ទាំងប្រកប
 ដោយគន្លងៈផង ថា ប្រកបដោយគន្លងៈ តែមិនមែនគន្លងៈផងឡើយ ទុក្ខសច្ច
 ជាគន្លងៈ ទាំងប្រកបដោយគន្លងៈក៏មាន ប្រកបដោយគន្លងៈ តែមិនមែនគន្លងៈ
 ក៏មាន មិនគួរពោលថា ជាគន្លងៈ ទាំងប្រកបដោយគន្លងៈផង ថា ប្រកប
 ដោយគន្លងៈ តែមិនមែនគន្លងៈផងក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ប្រាសចាកគន្លងៈ ទាំង
 គន្លងៈមិនគប្បីដោតក្រង សច្ចៈ ២ ប្រាសចាកគន្លងៈ តែគន្លងៈគប្បីដោតក្រង
 ក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រាសចាកគន្លងៈ តែគន្លងៈគប្បីដោតក្រងផង ថា
 ប្រាសចាកគន្លងៈ ទាំងគន្លងៈមិនគប្បីដោតក្រងផងក៏មាន ។

(២៣០) សមុទេយសច្ច ជាឧយៈ ។ បេ ។ ជាយោគៈ ។ បេ ។
 ជានីវរណៈ សច្ចៈ ២ មិនមែននីវរណៈ ទុក្ខសច្ច ជានីវរណៈក៏មាន
 មិនមែននីវរណៈក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ជាប្រយោជន៍ ដល់នីវរណៈ
 សច្ចៈ ២ មិនមែនជាប្រយោជន៍ ដល់នីវរណៈ ។ សមុទេយសច្ច
 ប្រកបដោយនីវរណៈ សច្ចៈ ២ ប្រាសចាកនីវរណៈ ទុក្ខសច្ច ប្រកប

សិយា ជីវណសម្បយុត្តំ សិយា ជីវណវិប្បយុត្តំ ។
 សមុទយសង្ខំ ជីវណាញោវ ជីវណិយញ្ច ទ្វេ សទ្ធា ន
 វត្តញ្ច ជីវណា ចេវ ជីវណិយា ចាតិបិ ជីវណិយា
 ចេវ នោ ច ជីវណាតិបិ ទុក្ខសង្ខំ សិយា ជីវណាញោវ
 ជីវណិយញ្ច សិយា ជីវណិយញ្ចោវ នោ ច ជីវណំ ។
 សមុទយសង្ខំ ជីវណាញោវ ជីវណសម្បយុត្តញ្ច ទ្វេ
 សទ្ធា ន វត្តញ្ច ជីវណា ចេវ ជីវណសម្បយុត្តា ចា-
 តិបិ ជីវណសម្បយុត្តា ចេវ នោ ច ជីវណាតិបិ ទុក្ខ-
 សង្ខំ សិយា ជីវណាញោវ ជីវណសម្បយុត្តញ្ច សិយា
 ជីវណសម្បយុត្តញ្ចោវ នោ ច ជីវណំ សិយា ន វត្តញ្ច
 ជីវណាញោវ ជីវណសម្បយុត្តញ្ចាតិបិ ជីវណសម្ប-
 យុត្តញ្ចោវ នោ ច ជីវណានិបិ ។ ទ្វេ សទ្ធា ជីវណ-
 វិប្បយុត្តអជីវណិយា សមុទយសង្ខំ ន វត្តញ្ច ជីវណ-
 វិប្បយុត្តជីវណិយានិបិ ជីវណវិប្បយុត្តអជីវណិយានិបិ
 ទុក្ខសង្ខំ សិយា ជីវណវិប្បយុត្តជីវណិយំ សិយា
 ន វត្តញ្ច ជីវណវិប្បយុត្តជីវណិយានិបិ ជីវណវិប្ប-
 យុត្តអជីវណិយានិបិ ។

អភិធម្មបំណិក វិភង្គ

ដោយនិវរណៈ ក៏មាន ប្រាសចាកនិវរណៈ ក៏មាន ។ សមុទយសច្ចៈ
 ជានិវរណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ សច្ចៈ ២ មិនគួរពោល
 ថា ជានិវរណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈផង ថា ជាប្រយោជន៍
 ដល់និវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈផងឡើយ ទុក្ខសច្ចៈ ជានិវរណៈទាំង
 ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ ក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ តែ
 មិនមែននិវរណៈ ក៏មាន ។ សមុទយសច្ចៈ ជានិវរណៈ ទាំងប្រកប
 ដោយនិវរណៈ សច្ចៈ ២ មិនគួរពោលថា ជានិវរណៈ ទាំងប្រកប
 ដោយនិវរណៈផង ថា ប្រកបដោយនិវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈផង
 ឡើយ ទុក្ខសច្ចៈ ជានិវរណៈ ទាំងប្រកបដោយនិវរណៈក៏មាន ប្រកប
 ដោយនិវរណៈ តែមិនមែននិវរណៈក៏មាន មិនគួរពោលថា ជានិវរណៈ
 ទាំងប្រកបដោយនិវរណៈផង ថា ប្រកបដោយនិវរណៈ តែមិនមែន
 និវរណៈផង ក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ប្រាសចាកនិវរណៈ ទាំងមិនជា
 ប្រយោជន៍ដល់និវរណៈ សមុទយសច្ចៈ មិនគួរពោលថា ប្រាសចាក
 និវរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈផង ថា ប្រាសចាកនិវរណៈ ទាំង
 មិនជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈផងឡើយ ទុក្ខសច្ចៈ ប្រាសចាកនិវរណៈ
 តែជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រាសចាកនិវរណៈ
 តែជាប្រយោជន៍ដល់និវរណៈផង ថា ប្រាសចាកនិវរណៈ ទាំងមិនជា
 ប្រយោជន៍ដល់និវរណៈផងក៏មាន ។

(២៣០) តីណិ សទ្ធា នោ បរមមាសា ទុក្ខ-
 សង្ខំ សិយា បរមមាសោ សិយា នោ បរមមាសោ ។
 ទ្វេ សទ្ធា បរមមជ្ជា ទ្វេ សទ្ធា អបរមមជ្ជា ។ ទ្វេ
 សទ្ធា បរមមាសវិប្បយុត្តា សមុទយសង្ខំ សិយា បរ-
 មាសសម្បយុត្តំ សិយា បរមមាសវិប្បយុត្តំ ទុក្ខសង្ខំ
 សិយា បរមមាសសម្បយុត្តំ សិយា បរមមាសវិប្បយុត្តំ
 សិយា ន វត្ថុញ្ចំ បរមមាសសម្បយុត្តន្តិមិ បរមមាស-
 វិប្បយុត្តន្តិមិ ។ សមុទយសង្ខំ ន វត្ថុញ្ចំ បរមមាសោ
 ចេវ បរមមជ្ជញ្ញាតិ បរមមជ្ជញ្ញោ នោ ច បរមមាសោ
 ទ្វេ សទ្ធា ន វត្ថុញ្ចា បរមមាសោ ចេវ បរមមជ្ជា ចាតិមិ
 បរមមជ្ជា ចេវ នោ ច បរមមាសាតិមិ ទុក្ខសង្ខំ សិយា
 បរមមាសោ ចេវ បរមមជ្ជញ្ញា សិយា បរមមជ្ជញ្ញោ
 នោ ច បរមមាសោ ។ ទ្វេ សទ្ធា បរមមាសវិប្បយុត្ត-
 អបរមមជ្ជា ទ្វេ សទ្ធា សិយា បរមមាសវិប្បយុត្តបរ-
 មមជ្ជា សិយា ន វត្ថុញ្ចា បរមមាសវិប្បយុត្តបរមមជ្ជាតិមិ
 បរមមាសវិប្បយុត្តអបរមមជ្ជាតិមិ ។

(២៣២) ទ្វេ សទ្ធា សារម្មណា និរោធសង្ខំ

សច្ចវិវត្ត បញ្ញាបុព្វកៈ

(២៣១) សច្ចៈ ៣ មិនមែនបកមាសៈ ទុក្ខសច្ច ជាបកមាសៈក៏
 មាន មិនមែនបកមាសៈក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ បកមាសៈស្ទាបអង្គ្គលហើយ
 សច្ចៈ ២ បកមាសៈមិនស្ទាបអង្គ្គលហើយ ។ សច្ចៈ ២ ប្រាសចាកបក-
 មាសៈ សមុទេយសច្ច ប្រកបដោយបកមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបកមាសៈ
 ក៏មាន ទុក្ខសច្ច ប្រកបដោយបកមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបកមាសៈក៏
 មាន មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយបកមាសៈផង ថា ប្រាសចាកបកមា-
 សៈផងក៏មាន ។ សមុទេយសច្ច មិនគួរពោលថា ជាបកមាសៈ ទាំង
 បកមាសៈស្ទាបអង្គ្គលឡើយ បកមាសៈស្ទាបអង្គ្គលហើយ តែមិនមែន
 ជាបកមាសៈ សច្ចៈ ២ មិនគួរពោលថា ជាបកមាសៈ ទាំងបកមាសៈ
 ស្ទាបអង្គ្គលផង ថា បកមាសៈស្ទាបអង្គ្គលហើយ តែមិនមែនបកមាសៈ
 ផងឡើយ ទុក្ខសច្ច ជាបកមាសៈ ទាំងបកមាសៈស្ទាបអង្គ្គលហើយក៏
 មាន បកមាសៈស្ទាបអង្គ្គលហើយ តែមិនមែនបកមាសៈក៏មាន ។ សច្ចៈ
 ២ ប្រាសចាកបកមាសៈ ទាំងបកមាសៈមិនស្ទាបអង្គ្គលហើយ សច្ចៈ ២
 ប្រាសចាកបកមាសៈ តែបកមាសៈស្ទាបអង្គ្គលហើយក៏មាន មិនគួរ
 ពោលថា ប្រាសចាកបកមាសៈ តែបកមាសៈស្ទាបអង្គ្គលហើយផង
 ថា ប្រាសចាកបកមាសៈ ទាំងបកមាសៈមិនស្ទាបអង្គ្គលផងក៏មាន ។

(២៣២) សច្ចៈ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងការម្ស្នាក់ និរោធសច្ច

អភិធម្មបទិកា វិរាដ្ឋោ

អនាម្បណំ ទុក្ខសង្ខំ សិយា សាម្បណំ សិយា
 អនាម្បណំ ។ តីណិ សុទ្ធា ឆោ ចិត្តា ទុក្ខសង្ខំ
 សិយា ចិត្តំ សិយា ឆោ ចិត្តំ ។ ទ្វេ សុទ្ធា ចេត-
 សិកា និរោធសង្ខំ អចេតសិកំ ទុក្ខសង្ខំ សិយា
 ចេតសិកំ សិយា អចេតសិកំ ។ ទ្វេ សុទ្ធា ចិត្ត-
 សម្បយុត្តា និរោធសង្ខំ ចិត្តវិប្បយុត្តំ ទុក្ខសង្ខំ
 សិយា ចិត្តសម្បយុត្តំ សិយា ចិត្តវិប្បយុត្តំ សិយា
 ន វត្ថុញ្ចំ ចិត្តេន សម្បយុត្តន្តិបំ ចិត្តេន វិប្បយុត្តន្តិបំ ។
 ទ្វេ សុទ្ធា ចិត្តសំសដ្ឋា និរោធសង្ខំ ចិត្តសំសដ្ឋំ
 ទុក្ខសង្ខំ សិយា ចិត្តសំសដ្ឋំ សិយា ចិត្តវិសំសដ្ឋំ
 សិយា ន វត្ថុញ្ចំ ចិត្តេន សំសដ្ឋន្តិបំ ចិត្តេន វិសំសដ្ឋ-
 ន្តិបំ ។ ទ្វេ សុទ្ធា ចិត្តសម្មដ្ឋានា និរោធសង្ខំ ឆោ
 ចិត្តសម្មដ្ឋានំ ទុក្ខសង្ខំ សិយា ចិត្តសម្មដ្ឋានំ សិយា
 ឆោ ចិត្តសម្មដ្ឋានំ ។ ទ្វេ សុទ្ធា ចិត្តសហក្កឆោ និរោ-
 ធសង្ខំ ឆោ ចិត្តសហក្ក ទុក្ខសង្ខំ សិយា ចិត្តសហក្ក
 សិយា ឆោ ចិត្តសហក្ក ។ ទ្វេ សុទ្ធា ចិត្តានុបវរិត្តិ-
 ឆោ និរោធសង្ខំ ឆោ ចិត្តានុបវរិត្តិ ទុក្ខសង្ខំ សិយា
 ចិត្តានុបវរិត្តិ សិយា ឆោ ចិត្តានុបវរិត្តិ ។ ទ្វេ សុទ្ធា

អភិធម្មបដិណ វិក្ក

មិនមានការម្ស្រ័ត ទុក្ខសច្ច ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងការម្ស្រ័តក៏មាន មិន
 មានការម្ស្រ័តក៏មាន ។ សច្ចៈ ៣ មិនមែនចិត្ត ទុក្ខសច្ច ជាចិត្តក៏មាន
 មិនមែនចិត្តក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ជាចេតសិក និរោធសច្ច មិនមែនចេត-
 សិក ទុក្ខសច្ច ជាចេតសិកក៏មាន មិនមែនចេតសិកក៏មាន ។ សច្ចៈ ២
 ប្រកបដោយចិត្ត និរោធសច្ច ប្រាសចាកចិត្ត ទុក្ខសច្ច ប្រកបដោយចិត្ត
 ក៏មាន ប្រាសចាកចិត្តក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយចិត្តផង ថា
 ប្រាសចាកចិត្តផងក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ច្រឡំដោយចិត្ត និរោធសច្ច មិន
 ច្រឡំដោយចិត្ត ទុក្ខសច្ច ច្រឡំដោយចិត្តក៏មាន មិនច្រឡំដោយចិត្ត
 ក៏មាន មិនគួរពោលថា ច្រឡំដោយចិត្តផង ថា មិនច្រឡំដោយចិត្តផង
 ក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ តាំងឡើងអំពីចិត្ត និរោធសច្ច មិនតាំងឡើងអំពី
 ចិត្ត ទុក្ខសច្ច តាំងឡើងអំពីចិត្តក៏មាន មិនតាំងឡើងអំពីចិត្តក៏មាន ។
 សច្ចៈ ២ កើតជាមួយនឹងចិត្ត និរោធសច្ច មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ទុក្ខ-
 សច្ច កើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន មិនកើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន ។ សច្ចៈ
 ២ ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត និរោធសច្ច មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ទុក្ខសច្ច
 ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន ។ សច្ចៈ ២

សព្វវិវត្ត បញ្ញាបុព្វកំ

ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានា និរោធសត្វំ នោ ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សមុដ្ឋានំ ទុក្ខសត្វំ សិយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ
 សិយា នោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានំ ។ ទ្វេ សត្វា ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហក្កនោ និរោធសត្វំ នោ ចិត្តសំ-
 សដ្ឋសមុដ្ឋានសហក្ក ទុក្ខសត្វំ សិយា ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សមុដ្ឋានសហក្ក សិយា នោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋាន-
 សហក្ក ។ ទ្វេ សត្វា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានានុបវិត្តនោ
 និរោធសត្វំ នោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានានុបវិត្ត ទុក្ខ-
 សត្វំ សិយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានានុបវិត្ត សិយា
 នោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានានុបវិត្ត ។ តីណិ សត្វា
 ពាហិរា ទុក្ខសត្វំ សិយា អដ្ឋត្ថកំ សិយា ពាហិរំ ។
 តីណិ សត្វា នុបាទា ទុក្ខសត្វំ សិយា ឧបាទា
 សិយា នុបាទា ។ តីណិ សត្វា អនុបាទិណ្ឌ ទុក្ខសត្វំ
 សិយា ឧបាទិណ្ឌ សិយា អនុបាទិណ្ឌ ។

[២៣៣] សមុទយសត្វំ ឧបាទានំ ទ្វេ សត្វា នុបា-
 ទានា ទុក្ខសត្វំ សិយា ឧបាទានំ សិយា នុបាទានំ ។
 ទ្វេ សត្វា ឧបាទានិយា ទ្វេ សត្វា អនុបាទានិយា ។

សច្ចៈវិរាដ្ឋ បញ្ញាបញ្ចកៈ

ច្រឡំ ទាំងតាំងឡើងអំពីចិត្ត និរោធសច្ច មិនច្រឡំ មិនតាំងឡើងអំពីចិត្ត
ទុក្ខសច្ច ច្រឡំ ទាំងតាំងឡើងអំពីចិត្តក៏មាន មិនច្រឡំ មិនតាំងឡើង
អំពីចិត្តក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ច្រឡំ ទាំងតាំងឡើង ទាំងកើតជាមួយនឹងចិត្ត
និរោធសច្ច មិនច្រឡំ មិនតាំងឡើង មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ទុក្ខសច្ច
ច្រឡំ ទាំងតាំងឡើង ទាំងកើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន មិនច្រឡំ មិនតាំង
ឡើង មិនកើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ច្រឡំ ទាំងតាំងឡើង
ទាំងប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត និរោធសច្ច មិនច្រឡំ មិនតាំងឡើង មិនប្រ-
ព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ទុក្ខសច្ច ច្រឡំ ទាំងតាំងឡើង ទាំងប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត
ក៏មាន មិនច្រឡំ មិនតាំងឡើង មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន ។ សច្ចៈ
៣ ជាខាងក្រៅ ទុក្ខសច្ច ជាខាងក្នុងក៏មាន ជាខាងក្រៅក៏មាន ។
សច្ចៈ ៣ មិនមែនឧបាទាន ទុក្ខសច្ច ជាឧបាទានក៏មាន មិនមែនឧបាទា-
នក៏មាន ។ សច្ចៈ ៣ ត្រូវកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមមិន
បានកាន់យកហើយ ទុក្ខសច្ច ត្រូវកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជា
ដើមកាន់យកហើយក៏មាន ត្រូវកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើម
មិនបានកាន់យកហើយក៏មាន ។

(២៣៣) សមុទេយសច្ច ជាឧបាទាន សច្ចៈ ២ មិនមែនឧបា-
ទាន ទុក្ខសច្ច ជាឧបាទានក៏មាន មិនមែនឧបាទានក៏មាន ។ សច្ចៈ ២
ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន សច្ចៈ ២ មិនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ។

ទ្វេ សទ្ធា ឧបាទានវិប្បយុត្តា ទ្វេ សទ្ធា សិយា ឧបា-
 ទានសម្បយុត្តា សិយា ឧបាទានវិប្បយុត្តា ។ សមុទ-
 យសង្ខំ ឧបាទានញ្ចេវ ឧបាទានិយញ្ច ទ្វេ សទ្ធា ន
 វត្តញ្ច ឧបាទានា ចេវ ឧបាទានិយា ចាតិបិ ឧបាទា-
 និយា ចេវ នោ ច ឧបាទានាតិបិ ទុក្ខសង្ខំ សិយា
 ឧបាទានញ្ចេវ ឧបាទានិយញ្ច សិយា ឧបាទានិយញ្ចេវ
 នោ ច ឧបាទានំ ។ សមុទយសង្ខំ សិយា ឧបា-
 ទានញ្ចេវ ឧបាទានសម្បយុត្តញ្ច សិយា ន វត្តញ្ច
 ឧបាទានញ្ចេវ ឧបាទានសម្បយុត្តញ្ចាតិបិ ឧបាទាន-
 សម្បយុត្តញ្ចេវ នោ ច ឧបាទានន្តិបិ ទ្វេ សទ្ធា ន
 វត្តញ្ច ឧបាទានា ចេវ ឧបាទានសម្បយុត្តា ចាតិបិ
 ឧបាទានសម្បយុត្តា ចេវ នោ ច ឧបាទានាតិបិ
 ទុក្ខសង្ខំ សិយា ឧបាទានញ្ចេវ ឧបាទានសម្បយុត្តញ្ច
 សិយា ឧបាទានសម្បយុត្តញ្ចេវ នោ ច ឧបាទានំ
 សិយា ន វត្តញ្ច ឧបាទានញ្ចេវ ឧបាទានសម្បយុត្តញ្ច-
 ាតិបិ ឧបាទានសម្បយុត្តញ្ចេវ នោ ច ឧបាទានន្តិបិ ។
 ទ្វេ សទ្ធា ឧបាទានវិប្បយុត្តអនុបាទានិយា ទ្វេ សទ្ធា
 សិយា ឧបាទានវិប្បយុត្តឧបាទានិយា សិយា ន វត្តញ្ច

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

សច្ចៈ ២ ប្រាសចាកទុក្ខាន សច្ចៈ ២ ប្រកបដោយទុក្ខានក៏មាន
 ប្រាសចាកទុក្ខានក៏មាន ។ សមុទយសច្ចៈ ជាទុក្ខាន ទាំងជាប្រ-
 យោជន៍ដល់ទុក្ខាន សច្ចៈ ២ មិនគួរពោលថា ជាទុក្ខាន ទាំងជា
 ប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខានផង ថា ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាន តែមិនមែន
 ទុក្ខានផងឡើយ ទុក្ខសច្ចៈ ជាទុក្ខានទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាន
 ក៏មាន ជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាន តែមិនមែនទុក្ខាន ក៏មាន ។
 សមុទយសច្ចៈ ជាទុក្ខាន ទាំងប្រកបដោយទុក្ខានក៏មាន មិនគួរ
 ពោលថា ជាទុក្ខាន ទាំងប្រកបដោយទុក្ខានផង ថា ប្រកបដោយ
 ទុក្ខាន តែមិនមែនទុក្ខានផងក៏មាន សច្ចៈ ២ មិនគួរពោលថា ជា
 ទុក្ខាន ទាំងប្រកបដោយទុក្ខានផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខាន តែ
 មិនមែនទុក្ខានផងឡើយ ទុក្ខសច្ចៈ ជាទុក្ខាន ទាំងប្រកបដោយ
 ទុក្ខានក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខាន តែមិនមែនទុក្ខានក៏មាន មិន
 គួរពោលថា ជាទុក្ខាន ទាំងប្រកបដោយទុក្ខានផង ថា ប្រកប
 ដោយទុក្ខាន តែមិនមែនទុក្ខានផង ក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ប្រាស
 ចាកទុក្ខាន ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខាន សច្ចៈ ២ ប្រាស
 ចាកទុក្ខាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខានក៏មាន មិនគួរពោលថា

សព្វវិវត្ត បញ្ញាបុព្វតំ

ឧបាទានវិប្បយុត្តឧបាទានិយាតិបំ ឧបាទានវិប្បយុត្ត-
អនុបាទានិយាតិបំ ។

(២៣២) សមុទយសង្ខំ កំលេសោ ទ្វេ សទ្ធា
នោ កំលេសា ទុក្ខសង្ខំ សិយា កំលេសោ សិយា
នោ កំលេសោ ។ ទ្វេ សទ្ធា សង្ខីលេសិកា ទ្វេ
សទ្ធា អសង្ខីលេសិកា ។ សមុទយសង្ខំ សង្ខីលំដ្ឋំ
ទ្វេ សទ្ធា អសង្ខីលំដ្ឋា ទុក្ខសង្ខំ សិយា សង្ខីលំដ្ឋំ
សិយា អសង្ខីលំដ្ឋំ ។ សមុទយសង្ខំ កំលេសស-
ម្បយុត្តំ ទ្វេ សទ្ធា កំលេសវិប្បយុត្តា ទុក្ខសង្ខំ
សិយា កំលេសសម្បយុត្តំ សិយា កំលេសវិប្ប-
យុត្តំ ។ សមុទយសង្ខំ កំលេសោ ចេវ សង្ខីលេសិ-
កញ្ច ទ្វេ សទ្ធា នវត្តញ្ច កំលេសោ ចេវ សង្ខីលេ-
សិកា ចាតិបំ សង្ខីលេសិកា ចេវ នោ ច កំលេ-
សាតិបំ ទុក្ខសង្ខំ សិយា កំលេសោ ចេវ សង្ខីលេ-
សិកញ្ច សិយា សង្ខីលេសិកញ្ចេវ នោ ច កំលេ-
សោ ។ សមុទយសង្ខំ កំលេសោ ចេវ សង្ខីលំ-
ដ្ឋញ្ច ទ្វេ សទ្ធា នវត្តញ្ច កំលេសោ ចេវ សង្ខីលំដ្ឋា
ចាតិបំ សង្ខីលំដ្ឋា ចេវ នោ ច កំលេសាតិបំ

សព្វកែត្ត បញ្ញាបុព្វកៈ

ប្រាសចាកទុក្ខទាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទានផង ថា ប្រាសចាក
ទុក្ខទាន ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទានផងក៏មាន ។

(២៣២) សមុទយសច្ច ជាតិលេខ សច្ចៈ ២ មិនមែនកិលេស
ទុក្ខសច្ច ជាតិលេសក៏មាន មិនមែនកិលេសក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ គួរដល់
សេចក្តីសៅហ្មង សច្ចៈ ២ មិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ។ សមុទយសច្ច
ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង សច្ចៈ ២ មិនប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង
ទុក្ខសច្ច ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនប្រកបដោយសេចក្តី
សៅហ្មងក៏មាន ។ សមុទយសច្ច ប្រកបដោយកិលេស សច្ចៈ ២ ប្រាស
ចាកកិលេស ទុក្ខសច្ច ប្រកបដោយកិលេសក៏មាន ប្រាសចាកកិលេសក៏
មាន ។ សមុទយសច្ច ជាតិលេស ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង សច្ចៈ ២
មិនគួរពោលថា ជាតិលេស ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង ថា គួរដល់
សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេសផងឡើយ ទុក្ខសច្ច ជាតិលេស ទាំង
គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន គួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងតែមិនមែនកិលេស
ក៏មាន ។ សមុទយសច្ច ជាតិលេស ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង
សច្ចៈ ២ មិនគួរពោលថា ជាតិលេស ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង
ផង ថា ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេសផងឡើយ

ទុក្ខសង្ខារំ សិយា កាលេសោ ថេវ សង្ខារិដ្ឋញ្ច សិយា
 សង្ខារិដ្ឋញ្ចោ នោ ច កាលេសោ សិយា ន វត្ថុញ្ចំ
 កាលេសោ ថេវ សង្ខារិដ្ឋញ្ចាភិបំ សង្ខារិដ្ឋញ្ចោ នោ
 ច កាលេសាភិបំ ។ សមុទយសង្ខំ កាលេសោ
 ថេវ កាលេសសម្មយុត្តញ្ច ទ្វេ សទ្ធា ន វត្ថុញ្ច
 កាលេសោ ថេវ កាលេសសម្មយុត្តា ពាភិបំ កាលេ-
 សសម្មយុត្តា ថេវ នោ ច កាលេសាភិបំ ទុក្ខសង្ខំ
 សិយា កាលេសោ ថេវ កាលេសសម្មយុត្តញ្ច សិយា
 កាលេសសម្មយុត្តញ្ចោ នោ ច កាលេសោ សិយា
 ន វត្ថុញ្ចំ កាលេសោ ថេវ កាលេសសម្មយុត្តញ្ចាភិបំ
 កាលេសសម្មយុត្តញ្ចោ នោ ច កាលេសាភិបំ ។
 ទ្វេ សទ្ធា កាលេសវិប្បយុត្តអសង្ខ័លេសិកា សមុទ-
 យសង្ខំ ន វត្ថុញ្ចំ កាលេសវិប្បយុត្តសង្ខ័លេសិកន្តិបំ
 កាលេសវិប្បយុត្តអសង្ខ័លេសិកន្តិបំ ទុក្ខសង្ខំ សិ-
 យា កាលេសវិប្បយុត្តសង្ខ័លេសិកំ សិយា ន វត្ថុញ្ចំ
 កាលេសវិប្បយុត្តសង្ខ័លេសិកន្តិបំ កាលេសវិប្បយុត្ត-
 អសង្ខ័លេសិកន្តិបំ ។

អវិជ្ជាប្បដិទ្ឋ វិភង្គ

ទុក្ខសច្ច ជាតិលេសទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ប្រកបដោយ
 សេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនតិលេសក៏មាន មិនគួរពោលថា ជាតិលេស
 ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងផង ថា ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង
 តែមិនមែនតិលេសផងក៏មាន ។ សមុទយសច្ច ជាតិលេស ទាំងប្រកប
 ដោយតិលេស សច្ចៈ២ មិនគួរពោលថា ជាតិលេស ទាំងប្រកបដោយ
 តិលេសផង ថា ប្រកបដោយតិលេសតែមិនមែនតិលេសផងឡើយ ទុក្ខ-
 សច្ច ជាតិលេស ទាំងប្រកបដោយតិលេសក៏មាន ប្រកបដោយតិលេស
 តែមិនមែនតិលេសក៏មាន មិនគួរពោលថា ជាតិលេស ទាំងប្រកបដោយ
 តិលេសផង ថា ប្រកបដោយតិលេស តែមិនមែនតិលេសផងក៏មាន ។
 សច្ចៈ ២ ប្រាសចាកតិលេស ទាំងមិនគួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង សមុទ-
 យសច្ច មិនគួរពោលថា ប្រាសចាកតិលេស តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង
 ផង ថា ប្រាសចាកតិលេស ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផងឡើយ
 ទុក្ខសច្ច ប្រាសចាកតិលេស តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគួរ
 ពោលថា ប្រាសចាកតិលេស តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផង ថា
 ប្រាសចាកតិលេស ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងផងក៏មាន ។

(២៣៥) ទ្វេ សង្ខារ ន ទស្សនេន បហាតត្វា
 ទ្វេ សង្ខារ សិយា ទស្សនេន បហាតត្វា សិយា ន
 ទស្សនេន បហាតត្វា ។ ទ្វេ សង្ខារ ន ភាវនាយ
 បហាតត្វា ទ្វេ សង្ខារ សិយា ភាវនាយ បហាតត្វា
 សិយា ន ភាវនាយ បហាតត្វា ។ ទ្វេ សង្ខារ ន ទស្ស-
 នេន បហាតត្វាហេតុកា ទ្វេ សង្ខារ សិយា ទស្សនេន
 បហាតត្វាហេតុកា សិយា ន ទស្សនេន បហាតត្វា-
 ហេតុកា ។ ទ្វេ សង្ខារ ន ភាវនាយ បហាតត្វាហេតុកា
 ទ្វេ សង្ខារ សិយា ភាវនាយ បហាតត្វាហេតុកា សិយា
 ន ភាវនាយ បហាតត្វាហេតុកា ។ សមុទយសង្ខំ សវិ-
 តក្កំ និរោធសង្ខំ អវិតក្កំ ទ្វេ សង្ខារ សិយា សវិតក្កា
 សិយា អវិតក្កា ។ សមុទយសង្ខំ សវិចារំ និរោធស-
 ង្ខំ អវិចារំ ទ្វេ សង្ខារ សិយា សវិចារា សិយា អវិ-
 ចារា ។ និរោធសង្ខំ អប្បវិតកំ វិណិ សង្ខារ សិយា
 អប្បវិតកា សិយា អប្បវិតកា ។ និរោធសង្ខំ ន
 សុខសហគតំ វិណិ សង្ខារ សិយា សុខសហគតា
 សិយា ន សុខសហគតា ។ និរោធសង្ខំ ន ឧបេក្ខា-
 សហគតំ វិណិ សង្ខារ សិយា ឧបេក្ខាសហគតា

សច្ចវិវត្ត បញ្ញាបុព្វកៈ

[២៣៥] សច្ចៈ ២ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ សច្ចៈ ២ គួរលះ
ដោយទស្សនៈក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ មិន
គួរលះដោយការវិនា សច្ចៈ ២ គួរលះដោយការវិនាក៏មាន មិនគួរលះ
ដោយការវិនាក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ សច្ចៈ
២ មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយ
ទស្សនៈក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ មានហេតុមិនគួរលះដោយការវិនា សច្ចៈ ២
មានហេតុគួរលះដោយការវិនាក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយការវិនាក៏
មាន ។ សមុទេយសច្ចៈ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ និរោធសច្ចៈ មិនមាន
វិតក្កៈ សច្ចៈ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈក៏
មាន ។ សមុទេយសច្ចៈ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈ និរោធសច្ចៈ មិន
មានវិចារៈ សច្ចៈ ២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈក៏មាន មិនមានវិចារៈក៏
មាន ។ និរោធសច្ចៈ មិនមានបីតិ សច្ចៈ ៣ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិក៏
មាន មិនមានបីតិក៏មាន ។ និរោធសច្ចៈ មិនកើតព្រមដោយសុខៈ សច្ចៈ ៣
កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន មិនកើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន ។ និរោធសច្ចៈ
មិនកើតព្រមដោយទុក្ខភាព សច្ចៈ ៣ កើតព្រមដោយទុក្ខភាពក៏មាន

អភិធម្មបិដក វិរាដ្ឋោ

សិយា ន ឧបេក្ខាសហគតា ។ សមុទយសង្ខំ កា-
 មាវចរំ ទ្វេ សទ្ធា ន កាមាវចរា ទុក្ខសង្ខំ សិយា
 កាមាវចរំ សិយា ន កាមាវចរំ ។ តីណិ សទ្ធា ន
 រូចាវចរា ទុក្ខសង្ខំ សិយា រូចាវចរំ សិយា ន រូចាវ-
 ចរំ ។ តីណិ សទ្ធា ន អរូចាវចរា ទុក្ខសង្ខំ សិយា
 អរូចាវចរំ សិយា ន អរូចាវចរំ ។ ទ្វេ សទ្ធា បរិយា-
 បដ្ឋា ទ្វេ សទ្ធា អបរិយាបដ្ឋា ។ មគ្គសង្ខំ និយ្យា-
 និកំ តីណិ សទ្ធា អនិយ្យានិកា ។ មគ្គសង្ខំ និយតំ
 និរោធសង្ខំ អនិយតំ ទ្វេ សទ្ធា សិយា និយតា សិ-
 យា អនិយតា ។ ទ្វេ សទ្ធា សទ្គត្ថរា ទ្វេ សទ្ធា
 អទ្គត្ថរា ។ សមុទយសង្ខំ សរណំ ទ្វេ សទ្ធា អរណា
 ទុក្ខសង្ខំ សិយា សរណំ សិយា អរណាន្តំ ។

បញ្ញាបុព្វកំ ។

សព្វវិភង្គា សមត្តោ ។

អភិធម្មបទ វិក្ក

មិនកើតព្រមដោយទេវេន្ទ្រ ក៏មាន ។ សមុទេយសច្ច ជាគាមាវចរ
 សច្ចៈ ២ មិនមែនគាមាវចរ ទុក្ខសច្ច ជាគាមាវចរក៏មាន មិនមែន
 គាមាវចរក៏មាន ។ សច្ចៈ ៣ មិនមែនរូបាវចរ ទុក្ខសច្ច ជារូបាវចរ
 ក៏មាន មិនមែនរូបាវចរក៏មាន ។ សច្ចៈ ៣ មិនមែនអរូបាវចរ ទុក្ខសច្ច
 ជាអរូបាវចរក៏មាន មិនមែនអរូបាវចរក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ជាបរិយា-
 បន្ទៈ (រាប់បញ្ចូលក្នុងតេកូមិកវដ្តៈ) សច្ចៈ ២ ជាអបរិយាបន្ទៈ (មិន
 រាប់បញ្ចូលក្នុងតេកូមិកវដ្តៈ) ។ មគ្គសច្ច ជានិយ្យានិកៈ (ធម៌ជាគ្រឿង
 ចេញចាកវដ្តៈ) សច្ចៈ ៣ ជាអនិយ្យានិកៈ ។ មគ្គសច្ច ជានិយតៈ
 (ទៀង) និរោធសច្ច ជាអនិយតៈ (មិនទៀង) សច្ចៈ ២ ជានិយតៈក៏
 មាន ជាអនិយតៈក៏មាន ។ សច្ចៈ ២ ជាសទុត្តរៈ (ធម៌ជាគ្រឿងរើខ្លួន)
 សច្ចៈ ២ ជាអនុត្តរៈ (ធម៌មិនមែនជាគ្រឿងរើខ្លួន) ។ សមុទេយសច្ច
 ជាសរណៈ (ធម៌ប្រកបដោយសត្រូវ) សច្ចៈ ២ ជាអរណៈ (មិន
 ប្រកបដោយសត្រូវ) ទុក្ខសច្ច ជាសរណៈក៏មាន ជាអរណៈក៏មាន ។

ចប់ បញ្ញាបុច្ឆកៈ ។

ចប់ សច្ចវិក្ក ។

ពិន្ទុយវិក្កោ

(២៣៦) ពាវសត្ថិន្ទុយានិ ចក្កិន្ទុយំ សោត្ថិន្ទុ-

យំ យានិន្ទុយំ ជីវិន្ទុយំ កាយិន្ទុយំ មនិន្ទុយំ

ឥន្ទុយំ បុរិសិន្ទុយំ ជីវិតិន្ទុយំ សុខិន្ទុយំ ទុក្ខិន្ទុ-

យំ សោមនស្សិន្ទុយំ ទោមនស្សិន្ទុយំ ឧបេក្ខិន្ទុយំ

សន្តិន្ទុយំ វិរិយិន្ទុយំ សត្ថិន្ទុយំ សមាធិន្ទុយំ

បញ្ញិន្ទុយំ អនុញ្ញតញ្ញស្សមិត្តិន្ទុយំ អញ្ញិន្ទុយំ

អញ្ញាតាវិន្ទុយំ ។

(២៣៧) តត្ថ កកតមំ ចក្កិន្ទុយំ ។ យំ ចក្កំ ច-

ត្ថន្តំ មហាក្ខតានំ ឧបាទាយ បសាទោ ។ បេ ។ សុញ្ញោ

កាមោបេសោ ឥនំ វុច្ចតិ ចក្កិន្ទុយំ ។ តត្ថ កកតមំ

តិរ្រ្ទយវិភង្គ

[២៣៦] ឥន្ទ្រ្ទយ ២២ គឺ ចក្ខុន្ទ្រ្ទយ (ឥន្ទ្រ្ទយ គឺភ្នែក)
 សោត្តន្ទ្រ្ទយ (ឥន្ទ្រ្ទយ គឺត្រចៀក) យានន្ទ្រ្ទយ (ឥន្ទ្រ្ទយ គឺច្រមុះ)
 ជីវិតន្ទ្រ្ទយ (ឥន្ទ្រ្ទយ គឺអណ្តាត) កាយន្ទ្រ្ទយ (ឥន្ទ្រ្ទយ គឺកាយ)
 មន្ទ្រ្ទយ (ឥន្ទ្រ្ទយ គឺចិត្ត) ឥន្ទ្រ្ទយ (ឥន្ទ្រ្ទយ គឺភេតស្រី) បុរិ-
 សន្ទ្រ្ទយ (ឥន្ទ្រ្ទយ គឺ ភេតប្រុស) ជីវិតន្ទ្រ្ទយ (ឥន្ទ្រ្ទយ គឺ ជីវិត)
 សុខន្ទ្រ្ទយ (ឥន្ទ្រ្ទយ គឺសុខ) ទុក្ខន្ទ្រ្ទយ (ឥន្ទ្រ្ទយ គឺទុក្ខ) សោម-
 នស្សន្ទ្រ្ទយ (ឥន្ទ្រ្ទយ គឺសោមនស្ស) ទោមនស្សន្ទ្រ្ទយ (ឥន្ទ្រ្ទយ គឺ
 ទោមនស្ស) ឧបេក្ខន្ទ្រ្ទយ (ឥន្ទ្រ្ទយ គឺឧបេក្ខ) សទ្ធិន្ទ្រ្ទយ (ឥន្ទ្រ្ទយ
 គឺសទ្ធា) វិវេកន្ទ្រ្ទយ (ឥន្ទ្រ្ទយ គឺវិវេក) សត្តន្ទ្រ្ទយ (ឥន្ទ្រ្ទយ គឺ
 សត្ត) សមាធិន្ទ្រ្ទយ (ឥន្ទ្រ្ទយ គឺសមាធិ) បញ្ញាទ្រ្ទយ (ឥន្ទ្រ្ទយ គឺ
 បញ្ញា) អនេកាភិក្ខុន្ទ្រ្ទយ(១) អញ្ញន្ទ្រ្ទយ(២) អញ្ញាតាវិន្ទ្រ្ទយ(៣) ។

[២៣៧] បណ្ណាឥន្ទ្រ្ទយទាំងនោះ ចក្ខុន្ទ្រ្ទយ តើដូចម្តេច ។
 ចក្ខុណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខត ទាំង ៤ ។ បេ ។ ហៅថា
 ស្រុកទំនេរកំប៉ាន នេះហៅថា ចក្ខុន្ទ្រ្ទយ ។ បណ្ណាឥន្ទ្រ្ទយទាំងនោះ

១ ឥន្ទ្រ្ទយ របស់បុគ្គលដែលប្រតិបត្តិដោយធាតុថា អាត្មាអញនឹងដឹងច្បាស់នូវធម៌ដែលជន
 ដទៃមិនដឹងហើយ ធម៌អមតនិព្វាន ឬ ចតុស្សប្បធម៌ ។ ២ ឥន្ទ្រ្ទយ គឺការដឹងច្បាស់នូវអមតនិព្វាន
 ឬ ចតុស្សប្បធម៌ ។ ៣ ឥន្ទ្រ្ទយ របស់បុគ្គលអ្នកដឹងច្បាស់នូវអមតនិព្វាន ឬ ចតុស្សប្បធម៌ គឺព្រះ
 វិទ្យាស្រាព ដែលមានញាណកិច្ចសម្រេចហើយ ក្នុងសច្ចៈទាំង ៤ ។

សោតិទ្រ្ទយំ ។ មេ ។ យានិទ្រ្ទយំ ។ មេ ។ ជីវិតិទ្រ្ទយំ
 ។ មេ ។ កាយិទ្រ្ទយំ ។ យោ កាយោ ធនុន្ត
 មហាភូតានំ ឧបាទាយ បសាទោ ។ មេ ។ សុត្តោ
 កាមោបេសោ ឥទំ វុត្តតិ កាយិទ្រ្ទយំ ។ តត្ថ កតមំ
 មនិទ្រ្ទយំ ។ ឯកវិជេន មនិទ្រ្ទយំ ធម្មសម្មយុត្ត
 ។ មេ ។ ឯវំ ពហុវិជេន មនិទ្រ្ទយំ ឥទំ វុត្តតិ មនិទ្រ្ទយំ ។

(២៣៨) តត្ថ កតមំ ឥត្ថិទ្រ្ទយំ ។ យំ ឥត្ថិយា
 ឥត្ថិលិដ្ឋំ ឥត្ថិធម៌ត្ថំ ឥត្ថិកុត្ថំ ឥត្ថាកាប្បោ ឥត្ថិត្ថំ ឥត្ថិ-
 ភារោ ឥទំ វុត្តតិ ឥត្ថិទ្រ្ទយំ ។ តត្ថ កតមំ បុរិសិ-
 ទ្រ្ទយំ ។ យំ បុរិសស្ស បុរិសលិដ្ឋំ បុរិសធម៌ត្ថំ
 បុរិសកុត្ថំ បុរិសាកាប្បោ បុរិសត្ថំ បុរិសភារោ ឥទំ
 វុត្តតិ បុរិសិទ្រ្ទយំ ។ តត្ថ កតមំ ជីវិតិទ្រ្ទយំ ។
 ធុរិជេន ជីវិតិទ្រ្ទយំ អត្ថំ រូបំ ជីវិតិទ្រ្ទយំ អត្ថំ អរូបំ
 ជីវិតិទ្រ្ទយំ ។ តត្ថ កតមំ រូបំ ជីវិតិទ្រ្ទយំ ។ យោ
 តេសំ រូបីនំ ធម្មានំ អាយុ វិតិ យបដា យាបដា
 វរិយដា វត្ថុដា ចាលដា ជីវិតំ ជីវិតិទ្រ្ទយំ ឥទំ វុត្តតិ
 រូបំ ជីវិតិទ្រ្ទយំ ។ តត្ថ កតមំ អរូបំ ជីវិតិទ្រ្ទយំ ។

អវិជ្ជាបដិសន្ធិ វិភង្គ

សោតិទ្រិយ ។ បេ ។ យានិទ្រិយ ។ បេ ។ ជីវិទ្រិយ ។ បេ ។
 កាយិទ្រិយ តើដូចម្តេច ។ កាយណា គឺប្រសាទ អាស្រ័យមហាក្ខត
 ទាំង ៤ ។ បេ ។ ហៅថាស្រក់នៃកាយនោះ នេះហៅថា កាយិទ្រិយ ។
 បណ្តាឥន្ទ្រិយទាំងនោះ មនិទ្រិយ តើដូចម្តេច ។ មនិទ្រិយ មាន
 ប្រការមួយ ដ៏សម្បយុត្តដោយផស្សៈ ។ បេ ។ មនិទ្រិយ មានច្រើន
 ប្រការ យ៉ាងនេះឯង នេះហៅថា មនិទ្រិយ ។

(២៣៨) បណ្តាឥន្ទ្រិយទាំងនោះ ឥន្ទ្រិយ តើដូចម្តេច ។
 ភេទនៃស្រ្តី និងភេទនៃស្រ្តី លំនាំនៃស្រ្តី អាភិប្បកិរិយានៃស្រ្តី ភាពនៃស្រ្តី
 បែបភាពនៃស្រ្តី ណា របស់ស្រ្តី នេះហៅថា ឥន្ទ្រិយ ។ បណ្តា
 ឥន្ទ្រិយទាំងនោះ បុរិសិទ្រិយ តើដូចម្តេច ។ ភេទនៃបុរស និងភេទនៃ
 បុរស លំនាំនៃបុរស បុគ្គលនៃបុរស ភាពនៃបុរស បែបភាពនៃបុរស
 ណា របស់បុរស នេះហៅថា បុរិសិទ្រិយ ។ បណ្តាឥន្ទ្រិយទាំងនោះ
 ជីវិតិទ្រិយ តើដូចម្តេច ។ ជីវិតិទ្រិយមានប្រការ ២ គឺ រូបជីវិតិទ្រិយ ១
 អរូបជីវិតិទ្រិយ ១ ។ បណ្តាជីវិតិទ្រិយទាំងនោះ រូបជីវិតិទ្រិយ តើដូច
 ម្តេច ។ អាយុ ការបិតនៅ ការកាំងនៅ ការញាំងអត្តភាពឲ្យប្រព្រឹត្ត
 ទៅ ការរំកិលទៅ ការប្រព្រឹត្តទៅ ការរក្សា ការរស់នៅ ធម្មជាតិ
 ជាធុក្កការរស់នៅ ណា នៃធម៌ដែលមានរូបទាំងនោះ នេះហៅថា រូប-
 ជីវិតិទ្រិយ ។ បណ្តាជីវិតិទ្រិយទាំងនោះ អរូបជីវិតិទ្រិយ តើដូចម្តេច ។

ឥន្ទ្រិយវិវត្តោ អភិធម្មភាគនិយំ

យោ តេសំ អរូបំ ធម្មា អាយុ វិតិ យថា
យាថា វិយា វត្តា ចាលា ជីវិតំ ជីវិតន្ទ្រិយំ
ឥទំ វុត្តតិ អរូបំ ជីវិតន្ទ្រិយំ ។

[២៣៧] តត្ថ កតមំ សុខិន្ទ្រិយំ ។ យំ កា-
យិកំ សាតំ កាយិកំ សុខំ កាយសម្មស្សជំ សាតំ
សុខំ វេទយិតំ កាយសម្មស្សជា សាតា សុខា វេទនា
ឥទំ វុត្តតិ សុខិន្ទ្រិយំ ។ តត្ថ កតមំ ទុក្ខិន្ទ្រិយំ ។
យំ កាយិកំ អសាតំ កាយិកំ ទុក្ខំ កាយសម្ម-
ស្សជំ អសាតំ ទុក្ខំ វេទយិតំ កាយសម្មស្សជា
អសាតា ទុក្ខា វេទនា ឥទំ វុត្តតិ ទុក្ខិន្ទ្រិយំ ។
តត្ថ កតមំ សោមនស្សិន្ទ្រិយំ ។ យំ ចេតសិកំ
សាតំ ចេតសិកំ សុខំ ចេតោសម្មស្សជំ សាតំ
សុខំ វេទយិតំ ចេតោសម្មស្សជា សាតា សុខា
វេទនា ឥទំ វុត្តតិ សោមនស្សិន្ទ្រិយំ ។ តត្ថ កត-
មំ ទោមនស្សិន្ទ្រិយំ ។ យំ ចេតសិកំ អសាតំ
ចេតសិកំ ទុក្ខំ ចេតោសម្មស្សជំ អសាតំ ទុក្ខំ

ត្រៀមវិវត្ត អភិធម្មាជ័យ

អាយុ ការបិតនៅ ការតាំងនៅ ការញ៉ាំងអត្តភាពឱ្យប្រព្រឹត្តទៅ ការរំ-
កិលទៅ ការប្រព្រឹត្តទៅ ការរក្សា ការរស់នៅ ធម្មជាតិជាធំក្នុងការរស់
នៅ ណា នៃធម៌ដែលមិនមានរូបទាំងនោះ នេះហៅថា អរូបជីវិតន្ទ្រិយ ។

(២៣៩) បណ្តាត្រៀមទាំងនោះ សុខ្ទន្ទ្រិយ តើដូចម្តេច ។
ការធ្វាញ់ពិសាប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ សេចក្តីសុខប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ ការ
ទទួលការម្មណ៍ដ៏ធ្វាញ់ពិសាជាសុខ ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស វេទ-
នាដ៏ធ្វាញ់ពិសាជាសុខ ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស ណា នេះហៅថា
សុខ្ទន្ទ្រិយ ។ បណ្តាត្រៀមទាំងនោះ ទុក្ខន្ទ្រិយ តើដូចម្តេច ។ ការ
មិនធ្វាញ់ពិសាប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ សេចក្តីទុក្ខប្រព្រឹត្តទៅក្នុងកាយ ការ
ទទួលការម្មណ៍មិនធ្វាញ់ពិសាជាទុក្ខ ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស វេទនា
មិនធ្វាញ់ពិសាជាទុក្ខ ដែលកើតអំពីកាយសម្ព័ស្ស ណា នេះហៅថា
ទុក្ខន្ទ្រិយ ។ បណ្តាត្រៀមទាំងនោះ សោមនស្សន្ទ្រិយ តើដូចម្តេច ។
ការធ្វាញ់ពិសាប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត សេចក្តីសុខប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត ការ
ទទួលការម្មណ៍ដ៏ធ្វាញ់ពិសាជាសុខ ដែលកើតអំពីសម្ព័ស្សនៃចិត្ត វេទនា
ដ៏ធ្វាញ់ពិសាជាសុខ ដែលកើតអំពីសម្ព័ស្សនៃចិត្ត ណា នេះហៅថា
សោមនស្សន្ទ្រិយ ។ បណ្តាត្រៀមទាំងនោះ វេទមនស្សន្ទ្រិយ តើដូច
ម្តេច ។ ការមិនធ្វាញ់ពិសាប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត សេចក្តីទុក្ខប្រព្រឹត្តទៅក្នុង
ចិត្ត ការទទួលការម្មណ៍មិនធ្វាញ់ពិសាជាទុក្ខ ដែលកើតអំពីសម្ព័ស្សនៃចិត្ត

អភិធម្មបំណិកេ វិរាដ្ឋោ

វេទយិតំ ចេតោសម្មស្សដា អសាតា ទុក្ខា វេទនា
 ឥទំ វុច្ចតិ នោមនស្សិន្ទ្រិយំ ។ ឥត្ត កតមំ ឧបេក្ខិ-
 ទ្រិយំ ។ យំ ចេតសិកំ នេវ សាតំ នាសាតំ
 ចេតោសម្មស្សដំ អទុក្ខមសុខំ វេទយិតំ ចេតោស-
 ម្មស្សដា អទុក្ខមសុខា វេទនា ឥទំ វុច្ចតិ ឧបេ-
 ក្ខិទ្រិយំ ។

(២២០) ឥត្ត កតមំ សន្និទ្ធិន្ទ្រិយំ ។ យា សទ្ធា
 សន្និហនា ឱកប្បនា អភិប្បសានោ សទ្ធា សន្និទ្ធិ-
 យំ សទ្ធាពលំ ឥទំ វុច្ចតិ សន្និទ្ធិន្ទ្រិយំ ។ ឥត្ត កតមំ
 វិរិយន្ទ្រិយំ ។ យោ ចេតសិកោ វិរិយារម្មោ ធិក្កមោ
 បរក្កមោ ឧយ្យមោ វាយាមោ ឧស្សាហោ ឧស្សៈ-
 ជ្ឈំ ថាមោ ធិតិ អសិចីលបរក្កមតា អធិក្ខត្តច្ចន្តតា
 អធិក្ខត្តជរតា ជរសម្បត្តាហោ វិរិយំ វិរិយន្ទ្រិយំ វិរិ-
 យពលំ សម្មាវាយាមោ ឥទំ វុច្ចតិ វិរិយន្ទ្រិយំ ។ ឥត្ត
 កតមំ សតិទ្រិយំ ។ យា សតិ អនុស្សតិ បដិ-
 ស្សតិ សតិ សរណតា ធារណតា អបិណបនតា
 អសម្មសនតា សតិ សតិទ្រិយំ សតិពលំ សម្មាសតិ
 ឥទំ វុច្ចតិ សតិទ្រិយំ ។ ឥត្ត កតមំ សមាធិន្ទ្រិយំ ។

អភិធម្មបដិទាន វិភង្គ

វេទនាមិនឆ្ងាញ់ពិសាជាទុក្ខ ដែលកើតអំពីសម្ពុស្សនៃចិត្ត ណា នេះហៅ
 ថា ចោមនស្សន្ទ្រិយ ។ បណ្តាឥន្ទ្រិយទាំងនោះ ទេវត្តន្ទ្រិយ តើដូច
 ម្តេច ។ ការមិនឆ្ងាញ់ពិសា មិនមែនជាមិនឆ្ងាញ់ពិសា ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត
 ការទទួលអារម្មណ៍មិនជាទុក្ខ មិនជាសុខ ដែលកើតអំពីសម្ពុស្សនៃចិត្ត
 វេទនាមិនជាទុក្ខ មិនជាសុខ ដែលកើតអំពីសម្ពុស្សនៃចិត្ត ណា នេះ
 ហៅថា ទេវត្តន្ទ្រិយ ។

(២៤០) បណ្តាឥន្ទ្រិយទាំងនោះ សន្និទ្ធទ្រិយ តើដូចម្តេច ។
 សទ្ធា ការជឿ ការញ៉ាំងចិត្តឱ្យចុះស៊ប់ សេចក្តីជ្រះថ្លាទាំង គឺ សទ្ធា សន្និ-
 ទ្ធទ្រិយ សទ្ធាពលៈ ណា នេះហៅថា សន្និទ្ធទ្រិយ ។ បណ្តាឥន្ទ្រិយទាំង
 នោះ រិយន្ទ្រិយ តើដូចម្តេច ។ ការប្រារព្ធព្យាយាមប្រព្រឹត្តទៅក្នុងចិត្ត
 ការឧហាត សង្វាត ខ្សឹប្បាត ព្យាយាម ខិតខំ ខំពេញខំហ័ង ខ្វះខាត
 ខាបខ្លួន សេចក្តីសង្វាតមិនបន្តបន្ថយ ការមិនដាក់ចុះនូវសេចក្តីប្រាថ្នា
 ការមិនដាក់ផ្ទុះចោល ការផ្គងផ្ទុះ គឺ រិយៈ រិយន្ទ្រិយ រិយពលៈ
 សម្មាសម្ពាសៈ ណា នេះហៅថា រិយន្ទ្រិយ ។ បណ្តាឥន្ទ្រិយទាំងនោះ
 សត្តន្ទ្រិយ តើដូចម្តេច ។ ស្មារតី ការនឹកឃើញ ការនឹកទាន់ ការរលឹក
 ឃើញ ភាពនៃការរលឹកឃើញ ការចងចាំ ការមិនភ្លេច ការមិនភាន់
 ច្រឡំ គឺ សត្តិ សត្តន្ទ្រិយ សត្តិពលៈ សម្មាសត្តិ ណា នេះហៅថា
 សត្តន្ទ្រិយ ។ បណ្តាឥន្ទ្រិយទាំងនោះ សមាធិទ្រិយ តើដូចម្តេច ។

និម្មិតវិភង្គ អភិធម្មភាគទីបី

យា ចិត្តស្ស បិទិ សណ្ឋិតិ អវដ្ឋិតិ អវិសាហារោ
 អវិក្ខេបោ អវិសាហាជមាទសតា សមថោ សមាធិ-
 ជ្រ្ឈយំ សមាធិពលំ សម្មាសមាធិ ឥទំ វុច្ចតិ សមា-
 ធិជ្រ្ឈយំ ។ តត្ថ កកតមំ បញ្ញាជ្រ្ឈយំ ។ យា បញ្ញា
 បដាទនា វិចយោ បរិចយោ ។ បេ ។ អមោហោ
 ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ឥទំ វុច្ចតិ បញ្ញាជ្រ្ឈយំ ។

(២២០) តត្ថ កកតមំ អនញ្ញតញ្ញស្សមីតិជ្រ្ឈយំ ។
 យា តេសំ ធម្មានំ អញ្ញតានំ(១) អទិដ្ឋានំ អប្បត្តានំ
 អវិទិតានំ អសច្ចិកតានំ សច្ចិកិរិយាយ បញ្ញា បដា-
 ទនា ។ បេ ។ អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ធម្ម-
 វិចយសម្ពោជ្ឈន្តោ មក្កនំ មក្កបរិយាបន្នំ ឥទំ វុច្ចតិ
 អនញ្ញតញ្ញស្សមីតិជ្រ្ឈយំ ។ តត្ថ កកតមំ អញ្ញាជ្រ្ឈយំ ។
 យា តេសំ ធម្មានំ ញ្ញតានំ ទិដ្ឋានំ បត្តានំ វិទិតានំ
 សច្ចិកតានំ សច្ចិកិរិយាយ បញ្ញា បដាទនា ។ បេ ។
 អមោហោ ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈ-
 ន្តោ មក្កនំ មក្កបរិយាបន្នំ ឥទំ វុច្ចតិ អញ្ញាជ្រ្ឈយំ ។
 តត្ថ កកតមំ អញ្ញតាវិជ្រ្ឈយំ ។ យា តេសំ អញ្ញតាវិជ្រ្ឈ

១ ម. អនញ្ញតានំ ។

ឥន្ទ្រយវិភង្គ អភិធម្មភាគដំបូង

ការតាំងនៅ ការតាំងនៅស៊ប់ ការតែកល់ស៊ប់ ការមិនរសេមរសាម ការ
 មិនរាយមាយ ភាពនៃចិត្តមិនរសេមរសាម គឺ សមថៈ សមាធិន្ទ្រិយ
 សមាធិពលៈ សម្មាសមាធិ ណា នេះហៅថា សមាធិន្ទ្រិយ ។ បណ្តា
 ឥន្ទ្រិយទាំងនោះ បញ្ញាឥន្ទ្រិយ តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹងសព្វ ការ
 ពិចារណា ការពិចារណាសព្វ ។ បេ ។ សេចក្តីមិនវង្វេង គឺ ធម្មវិចយៈ
 សម្មាទិដ្ឋិ ណា នេះហៅថា បញ្ញាឥន្ទ្រិយ ។

[២៤១] បណ្តាឥន្ទ្រិយទាំងនោះ អនត្តាភព្វាស្សាមីត្តិឥន្ទ្រិយ តើ
 ដូចម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹងច្បាស់ ។ បេ ។ សេចក្តីមិនវង្វេង គឺ
 ធម្មវិចយៈ សម្មាទិដ្ឋិ ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្ត ជាអង្គនៃមគ្គ រាប់បញ្ចូល
 ក្នុងមគ្គ ណា ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នូវធម៌ទាំងនោះ ដែលខ្លួនមិន
 ធ្លាប់ដឹង មិនធ្លាប់ឃើញ មិនធ្លាប់បានដល់ មិនធ្លាប់យល់ មិនទាន់
 ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នេះហៅថា អនត្តាភព្វាស្សាមីត្តិឥន្ទ្រិយ ។ បណ្តា
 ឥន្ទ្រិយទាំងនោះ អញ្ញាឥន្ទ្រិយ តើដូចម្តេច ។ បញ្ញា ការដឹងសព្វ
 ។ បេ ។ សេចក្តីមិនវង្វេង គឺ ធម្មវិចយៈ សម្មាទិដ្ឋិ ធម្មវិចយសម្ពោ-
 ជ្ឈន្ត ជាអង្គនៃមគ្គ រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវ
 ធម៌ទាំងនោះ ដែលខ្លួនធ្លាប់ដឹង ធ្លាប់ឃើញ ធ្លាប់ដល់ ធ្លាប់យល់ ធ្លាប់
 ធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ នេះហៅថា អញ្ញាឥន្ទ្រិយ ។ បណ្តាឥន្ទ្រិយទាំងនោះ
 អញ្ញាភាវីឥន្ទ្រិយ តើដូចម្តេច ។ សេចក្តីដឹងច្បាស់ បញ្ញា ការដឹងសព្វ

អភិធម្មបទិកា វិភង្គោ

ធម្មានំ អញ្ញា បញ្ញា^(១) បដិធនា ។ បេ ។ អមោហោ
ធម្មវិចយោ សម្មាទិដ្ឋិ ធម្មវិចយសម្មោជ្ឈត្តោ មក្ខន្តំ
មក្ខបរិយាបដ្ឋំ ឥទំ វុត្ថតិ អញ្ញតារិទ្ធិយំ ។

អភិធម្មាជនីយំ ។

[២២២] តារីសតិទ្ធិយានិ ធកុទ្ធិទ្ធិយំ សោតិ-
ទ្ធិយំ យានិទ្ធិយំ ជីវិទ្ធិយំ កាយិទ្ធិយំ មនិទ្ធិយំ
ឥន្ទ្រិទ្ធិយំ បុរិសិទ្ធិយំ ជីវិតិទ្ធិយំ សុខិទ្ធិយំ ទុក្ខិទ្ធិ-
យំ សោមនស្សិទ្ធិយំ ទោមនស្សិទ្ធិយំ ឧបេក្ខិទ្ធិ-
យំ សទ្ធិទ្ធិយំ វិរិយិទ្ធិយំ សតិទ្ធិយំ សមាធិទ្ធិយំ
បញ្ញិទ្ធិយំ អនត្ថាត្ថាស្សាមិតិទ្ធិយំ អញ្ញិទ្ធិយំ អញ្ញ-
តារិទ្ធិយំ ។ តារីសតិទ្ធិយានំ កតិ កុសលា កតិ
អកុសលា កតិ អព្យាកតា ។ បេ ។ កតិ សរណា
កតិ អរណា ។

[២២៣] ទសិទ្ធិយា អព្យាកតា ទោមនស្សិ-
ទ្ធិយំ អកុសលំ អនត្ថាត្ថាស្សាមិតិទ្ធិយំ កុសលំ
ចត្តារិទ្ធិយា សិយា កុសលា សិយា អព្យាកតា
ន ឥទ្ធិយា សិយា កុសលា សិយា អកុសលា

១ ម. បញ្ញាតារីនំ ទិដ្ឋានំ បដ្ឋានំ វិទិតានំ សច្ចិកតានំ សច្ចិករិយាយ បញ្ញាតិ ឥមេ បាហិ
ទិស្សន្តំ ។

អភិធម្មប័ណ្ណ វិភង្គ

នូវធម៌ទាំងនោះ របស់បុគ្គលអ្នកដឹងច្បាស់ទាំងឡាយ ។ បេ ។ សេចក្តី
 មិនវង្វេង គឺ ធម្មវិចយៈ សម្មាទិដ្ឋិ ធម្មវិចយសម្មាជ្ឈង្គ ជាអង្គនៃមគ្គ
 រាប់បញ្ចូលក្នុងមគ្គ ណា នេះហៅថា អញ្ញាតាវិន្ធិយ ។

ចប់ អភិធម្មភាជនីយ ។

(២២២) ឥន្ទ្រិយ ២២ គឺ ចក្ខុន្ទ្រិយ សោតន្ទ្រិយ ឃានន្ទ្រិយ
 ជីវិតន្ទ្រិយ កាយន្ទ្រិយ មនន្ទ្រិយ ឥន្ទ្រិយ បុរិសន្ទ្រិយ ជីវិតន្ទ្រិយ សុ-
 ខន្ទ្រិយ ទុក្ខន្ទ្រិយ សោមនស្សន្ទ្រិយ ទោមនស្សន្ទ្រិយ ទុក្ខន្ទ្រិយ
 សង្ខន្ទ្រិយ រិយន្ទ្រិយ សត្វន្ទ្រិយ សមាធិន្ទ្រិយ បញ្ញាធិន្ទ្រិយ អនញ្ញា-
 តញ្ញាស្សាមីតិធិន្ទ្រិយ អញ្ញាធិន្ទ្រិយ អញ្ញាតាវិន្ធិយ ។ បណ្តាឥន្ទ្រិយ ២២
 ឥន្ទ្រិយ ជាកុសលប៉ុន្មាន ជាអកុសលប៉ុន្មាន ជាអព្យាក្រឹតប៉ុន្មាន
 ។ បេ ។ ប្រកបដោយសត្រូវប៉ុន្មាន មិនមានសត្រូវប៉ុន្មាន ។

(២២៣) ឥន្ទ្រិយ ១០ ជាអព្យាក្រឹត ទោមនស្សន្ទ្រិយ ជាអកុ-
 សល អនញ្ញាតញ្ញាស្សាមីតិធិន្ទ្រិយ ជាកុសល ឥន្ទ្រិយ ៤ ជាកុសលក៏មាន
 ជាអព្យាក្រឹតក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៦ ជាកុសលក៏មាន ជាអកុសលក៏មាន

ព្រឹត្តិយវិវត្តេ បញ្ញាបុព្វកំ

សិយា អព្យាកតា ។ ទ្វាទសិជ្ឈិយា ន វត្តញ្ច សុខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តាតិបិ ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុ-
 ត្តាតិបិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តាតិបិ ន
 ឥជ្ឈិយា សិយា សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា
 អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា តីណិជ្ឈិយា
 សិយា សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា ទុក្ខាយ
 វេទនាយ សម្បយុត្តា សិយា អទុក្ខមសុខាយ វេទ-
 នាយ សម្បយុត្តា ជីវិតិជ្ឈិយំ សិយា សុខាយ វេទនា-
 យ សម្បយុត្តំ សិយា ទុក្ខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តំ
 សិយា អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តំ សិយា ន
 វត្តញ្ច សុខាយ វេទនាយ សម្បយុត្តន្តិបិ ទុក្ខាយ វេទ-
 នាយ សម្បយុត្តន្តិបិ អទុក្ខមសុខាយ វេទនាយ សម្ប-
 យុត្តន្តិបិ ។ សត្តិជ្ឈិយា នេវ វិចាកនវិចាកធម្មធម្មា
 តីណិជ្ឈិយា វិចាកា ទ្វិជ្ឈិយា វិចាកធម្មធម្មា អញ្ញ-
 ជ្ឈិយំ សិយា វិចាកំ សិយា វិចាកធម្មធម្មំ នវិជ្ឈិយា
 សិយា វិចាកា សិយា វិចាកធម្មធម្មា សិយា នេវ
 វិចាកនវិចាកធម្មធម្មា ។ នវិជ្ឈិយា ឧបាទិទ្ធពាទានិ-
 យា នោមនស្សិជ្ឈិយំ អនុបាទិទ្ធពាទានិយំ តីណិជ្ឈិយា

ឥន្ទ្រិយវិភង្គ បញ្ញាបុព្វកៈ

ជាអព្យាក្រឹត ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១២ មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយ
សុខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយអទុក្ខម-
សុខវេទនាផងឡើយ ឥន្ទ្រិយ ៦ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកប
ដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៣ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏
មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មាន
ដ៏វិនិច្ឆ័យ ប្រកបដោយសុខវេទនាក៏មាន ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាក៏មាន
ប្រកបដោយអទុក្ខមសុខវេទនា ក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយ
សុខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយទុក្ខវេទនាផង ថា ប្រកបដោយអទុក្ខម-
សុខវេទនាផងក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៧ មិនមែនវិបាក ទាំងមិនមែនមាន
វិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ឥន្ទ្រិយ ៣ ជាវិបាក ឥន្ទ្រិយ ២ មានវិបាកធម៌ជា
ប្រក្រតី អញ្ញាឥន្ទ្រិយ ជាវិបាកក៏មាន មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតី ក៏មាន
ឥន្ទ្រិយ ៩ ជាវិបាកក៏មាន មានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតីក៏មាន មិនមែនជា
វិបាក ទាំងមិនមែនមានវិបាកធម៌ជាប្រក្រតីក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៩ មានកម្ម
ប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍
ដល់ទុប្បាទន ទោមនស្សឥន្ទ្រិយ មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេសមាន
តណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុប្បាទន ឥន្ទ្រិយ ៣

អនុចាទិដ្ឋានុចាទានិយា នវិទ្រ្តយា សិយា ឧចាទិនុចា-
 ទានិយា សិយា អនុចាទិនុចាទានិយា សិយា អនុចាទិ-
 ដ្ឋានុចាទានិយា ។ នវិទ្រ្តយា អសន្តិលំដ្ឋសន្តិលេសិកា
 ទោមនស្សវិទ្រ្តយំ សន្តិលំដ្ឋសន្តិលេសិកំ តីណិទ្រ្តយា
 អសន្តិលំដ្ឋសន្តិលេសិកា តីណិទ្រ្តយា សិយា អស-
 ន្តិលំដ្ឋសន្តិលេសិកា សិយា អសន្តិលំដ្ឋសន្តិលេ-
 សិកា ន វិទ្រ្តយា សិយា សន្តិលំដ្ឋសន្តិលេសិកា
 សិយា អសន្តិលំដ្ឋសន្តិលេសិកា សិយា អសន្តិលំ-
 ដ្ឋសន្តិលេសិកា ។ នវិទ្រ្តយា អវិគត្តាវិចារា ទោម-
 នស្សវិទ្រ្តយំ សវិគត្តសវិចារំ ឧបេក្ខវិទ្រ្តយំ សិយា
 សវិគត្តសវិចារំ សិយា អវិគត្តាវិចារំ ឯកានុសិទ្ធិ-
 យា សិយា សវិគត្តសវិចារា សិយា អវិគត្តាវិចា-
 រមត្តា សិយា អវិគត្តាវិចារា ។ ឯកានុសិទ្ធិយា

អភិធម្មបំណង វិភង្គ

មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើម កាន់យកហើយ ទាំង
មិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទាន ឥន្ទ្រិយ ៩ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស
មានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទានក៏មាន
មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេសមានតណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ តែជា
ប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទានក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មាន
តណ្ហាជាដើមកាន់យកហើយ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់ទុក្ខទានក៏មាន។
ឥន្ទ្រិយ ៩ មិនសៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ទោមនស្សឥន្ទ្រិយ
សៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនសៅហ្មង
ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនសៅហ្មង តែគួរដល់
សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មង ទាំងមិនគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មង
ក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៦ សៅហ្មង ទាំងគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិន
សៅហ្មង តែគួរដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនសៅហ្មង ទាំងមិនគួរ
ដល់សេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៩ មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមាន
វិចារៈ ទោមនស្សឥន្ទ្រិយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ ទាំងជាមួយនឹង
វិចារៈ ទោមនស្សឥន្ទ្រិយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ ទាំងជាមួយនឹងវិចារ ក៏
មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ១១ ប្រព្រឹត្តទៅ
ជាមួយនឹងវិតក្កៈ ទាំងជាមួយនឹងវិចារក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ មានត្រឹម
តែវិចារក៏មាន មិនមានវិតក្កៈ ទាំងមិនមានវិចារក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១១

និម្មិតយុទ្ធិ បញ្ញាបុព្វកំ

ន វត្តញ្ច បីតិសហគតាតិបិ សុខសហគតាតិបិ ឧបេ-
 ក្ខាសហគតាតិបិ ឆោមនស្ស័ន្ទ្រិយំ សិយា បីតិសហ-
 គតំ ន សុខសហគតំ ន ឧបេក្ខាសហគតំ សិយា ន
 វត្តញ្ចំ បីតិសហគតត្ថំ ន ឥន្ទ្រិយា សិយា បីតិសហ-
 គតា សិយា សុខសហគតា សិយា ឧបេក្ខាសហ-
 គតា ចត្តាវន្ទ្រិយា សិយា បីតិសហគតា សិយា សុខ-
 សហគតា សិយា ឧបេក្ខាសហគតា សិយា ន វត្ត-
 ញ្ច បីតិសហគតាតិបិ សុខសហគតាតិបិ ឧបេក្ខាស-
 ហគតាតិបិ ។ បន្ទាសិទ្ធិយា នេវ ទស្សនេន ន កា-
 វនាយ បហាតញ្ច ឆោមនស្ស័ន្ទ្រិយំ សិយា ទស្សនេន
 បហាតញ្ចំ សិយា ការវនាយ បហាតញ្ចំ ន ឥន្ទ្រិយា
 សិយា ទស្សនេន បហាតញ្ច សិយា ការវនាយ បហា-
 តញ្ច សិយា នេវ ទស្សនេន ន ការវនាយ បហាតញ្ច ។
 បន្ទាសិទ្ធិយា នេវ ទស្សនេន ន ការវនាយ បហា-
 តញ្ចហេតុកា ឆោមនស្ស័ន្ទ្រិយំ សិយា ទស្សនេន
 បហាតញ្ចហេតុកំ សិយា ការវនាយ បហាតញ្ចហេតុកំ
 ន ឥន្ទ្រិយា សិយា ទស្សនេន បហាតញ្ចហេតុកា

ឥន្ទ្រិយវិភង្គ ចញ្ញាចុព្វកៈ

មិនគួរពោលថា កើតព្រមដោយបីតិផង ថា កើតព្រមដោយសុខៈផង
 ថា កើតព្រមដោយឧបេក្ខាផងឡើយ សោមនស្សិន្ទ្រិយ កើតព្រមដោយ
 បីតិ មិនកើតព្រមដោយសុខៈ មិនកើតព្រមដោយឧបេក្ខាក៏មាន មិនគួរ
 ពោលថា កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៦ កើតព្រមដោយបីតិក៏
 មាន កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន កើតព្រមដោយឧបេក្ខាក៏មាន ឥន្ទ្រិយ
 ៤ កើតព្រមដោយបីតិក៏មាន កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន កើតព្រម
 ដោយឧបេក្ខាក៏មាន មិនគួរពោលថា កើតព្រមដោយបីតិផង ថា កើត
 ព្រមដោយសុខៈផង ថា កើតព្រមដោយឧបេក្ខាផងក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ
 ១៥ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយការវិនា ពោម-
 ស្សិន្ទ្រិយ គួរលះដោយទស្សនៈ ក៏មាន គួរលះដោយការវិនា ក៏មាន
 ឥន្ទ្រិយ ៦ គួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន គួរលះដោយការវិនាក៏មាន មិន
 គួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយការវិនាក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៥
 មានហេតុមិនគួរលះដោយទស្សនៈ ទាំងមិនគួរលះដោយការវិនា ពោម-
 ស្សិន្ទ្រិយ មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈ ក៏មាន មានហេតុគួរលះ
 ដោយការវិនា ក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៦ មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈ ក៏មាន

អភិធម្មប្បដិសេស វិភង្គក

សិយា កាវនាយ បហាតត្វហេតុកា សិយា នេវ ទ-
 ស្សនេន ន កាវនាយ បហាតត្វហេតុកា ។ ទសិទ្ធិយា
 នេវាចយតាមិនោ នាបចយតាមិនោ នោមទស្សិទ្ធិយំ
 អាចយតាមិ អនញ្ញតញ្ញស្សាមីតិទ្ធិយំ អបចយតាមិ
 អញ្ញិទ្ធិយំ សិយា អបចយតាមិ សិយា នេវាចយតា-
 មិ នាបចយតាមិ នវិទ្ធិយា សិយា អាចយតាមិនោ
 សិយា អបចយតាមិនោ សិយា នេវាចយតាមិនោ
 នាបចយតាមិនោ ។ ទសិទ្ធិយា នេវ សេត្វា នា-
 សេត្វា ទ្ធិទ្ធិយា សេត្វា អញ្ញតាវិទ្ធិយំ អសេត្វំ
 នវិទ្ធិយា សិយា សេត្វា សិយា អសេត្វា សិយា នេវ
 សេត្វា នាសេត្វា ។ ទសិទ្ធិយា បរិត្តា តីណិទ្ធិយា
 អប្បមាណា នវិទ្ធិយា សិយា បរិត្តា សិយា មហាគុ-
 តា សិយា អប្បមាណា ។ សតិទ្ធិយា អនាវច្ចណា
 ទ្ធិទ្ធិយា បរិត្តាវច្ចណា តីណិទ្ធិយា អប្បមាណា-
 វច្ចណា នោមទស្សិទ្ធិយំ សិយា បរិត្តាវច្ចណំ សិ-
 យា មហាគុតាវច្ចណំ ន អប្បមាណាវច្ចណំ សិយា

អភិធម្មបំណង វិក្ក

មានហេតុគួរលះ ដោយការវិនាសក៏មាន មានហេតុមិនគួរលះដោយស្មោះ
 តាំងមិនគួរលះដោយការវិនាសក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ មិនដល់នូវការសន្សំក
 ពូនឡើង តាំងមិនដល់នូវការមិនសន្សំកពូនឡើង ទោមនស្សឥន្ទ្រិយ ដល់
 នូវការសន្សំកពូនឡើង អនពាតពាស្សាមីតិឥន្ទ្រិយ ដល់នូវការមិនសន្សំ
 កពូនឡើង អញ្ញឥន្ទ្រិយ ដល់នូវការមិនសន្សំកពូនឡើងក៏មាន មិនដល់
 នូវការសន្សំកពូនឡើង តាំងមិនដល់នូវការមិនសន្សំកពូនឡើង ក៏មាន
 ឥន្ទ្រិយ ៧ ដល់នូវការសន្សំកពូនឡើង ក៏មាន ដល់នូវការមិនសន្សំក
 ពូនឡើងក៏មាន មិនដល់នូវការសន្សំកពូនឡើង តាំងមិនដល់នូវការមិន
 សន្សំកពូនឡើង ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ មិនមែនជាបស់សេក្ខបុគ្គល
 តាំងមិនមែន ជាបស់អសេក្ខបុគ្គល ឥន្ទ្រិយ ២ ជាបស់សេក្ខបុគ្គល
 អញ្ញតាវឥន្ទ្រិយ ជាបស់អសេក្ខបុគ្គល ឥន្ទ្រិយ ៧ ជាបស់សេក្ខបុគ្គល
 ក៏មាន ជាបស់អសេក្ខបុគ្គលក៏មាន មិនមែនជាបស់សេក្ខបុគ្គល តាំង
 មិនមែនជាបស់អសេក្ខបុគ្គល ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ មានភាពតូចធ្មាវ
 ឥន្ទ្រិយ ៣ ប្រមាណមិនបាន ឥន្ទ្រិយ ៧ មានភាពតូចធ្មាវក៏មាន ដល់
 នូវភាពធំក៏មាន ប្រមាណមិនបាន ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៧ មិនមាន
 ការម្មណ៍ ឥន្ទ្រិយ ២ មានការម្មណ៍តូចធ្មាវ ឥន្ទ្រិយ ៣ មានការម្មណ៍
 ប្រមាណមិនបាន ទោមនស្សឥន្ទ្រិយ មានការម្មណ៍តូចធ្មាវក៏មាន មាន
 ការម្មណ៍ដល់នូវភាពធំ តែមិនមែនមានការម្មណ៍ប្រមាណមិនបានក៏មាន

ឥន្ទ្រយវិរុទ្ធ បញ្ញាបុព្វកំ

ន វត្ថុពុំ បរិក្ខារម្មណ៍និង មហាក្កតារម្មណ៍និង នវិន្ទ្រយា
សិយា បរិក្ខារម្មណ៍ សិយា មហាក្កតារម្មណ៍ សិយា
អប្បមាណារម្មណ៍ សិយា ន វត្ថុញ បរិក្ខារម្មណ៍និង
មហាក្កតារម្មណ៍និង អប្បមាណារម្មណ៍និង ។ នវិន្ទ្រ-
យា មជ្ឈិមា នោមនស្សិន្ទ្រយំ ហំនំ តិណ្ឌិន្ទ្រយា ប-
ណីតា តិណ្ឌិន្ទ្រយា សិយា មជ្ឈិមា សិយា បណីតា
ន វិន្ទ្រយា សិយា ហំនា សិយា មជ្ឈិមា សិយា ប-
ណីតា ។ នសិន្ទ្រយា អនិយតា អនញ្ញាតញ្ញាស្សាមីតិន្ទ្រ-
យំ សម្មត្ថនិយតំ ចត្តារិន្ទ្រយា សិយា សម្មត្ថនិយតា
សិយា អនិយតា នោមនស្សិន្ទ្រយំ សិយា មិច្ឆត្ថនិយ-
តំ សិយា អនិយតំ ន វិន្ទ្រយា សិយា មិច្ឆត្ថនិយតា
សិយា សម្មត្ថនិយតា សិយា អនិយតា ។ សតិន្ទ្រយា
អនារម្មណ៍ ចត្តារិន្ទ្រយា ន វត្ថុញ មក្ការម្មណ៍និង
មក្កហេតុកាតិបិ មក្កាធិបតីនោតិបិ អនញ្ញាតញ្ញាស្សា-
មីតិន្ទ្រយំ ន មក្ការម្មណ៍ សិយា មក្កហេតុកំ សិយា
មក្កាធិបតី សិយា ន វត្ថុពុំ មក្កហេតុកនិង មក្កាធិប-
តីនិង អញ្ញិន្ទ្រយំ ន មក្ការម្មណ៍ សិយា មក្កហេតុកំ
សិយា មក្កាធិបតី សិយា ន វត្ថុពុំ មក្កហេតុកនិង

និទ្ទេសវិវត្ត បញ្ញាបុព្វតៈ

មិនគួរពោលថា មានអារម្មណ៍តូចឆ្មារផង ថា មានអារម្មណ៍ដល់នូវ
 ភាពធំផងក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៧ មានអារម្មណ៍តូចឆ្មារក៏មាន មានអារម្មណ៍
 ដល់នូវភាពធំក៏មាន មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបានក៏មាន មិនគួរពោល
 ថា មានអារម្មណ៍តូចឆ្មារផង ថា មានអារម្មណ៍ដល់នូវភាពធំផង ថា
 មានអារម្មណ៍ប្រមាណមិនបានផង ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៧ កណ្តាល
 ទោមនស្សិន្ទ្រិយ ថេកទាប ឥន្ទ្រិយ ៣ ទុត្តម ឥន្ទ្រិយ ៣ កណ្តាល
 ក៏មាន ទុត្តមក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៦ ថេកទាបក៏មាន កណ្តាលក៏មាន
 ទុត្តមក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ មិនទៀង អនញ្ញតញ្ញស្សមីតិន្ទ្រិយ មាន
 ភាពត្រូវនឹងទៀង ឥន្ទ្រិយ ៤ មានភាពត្រូវនឹងទៀងក៏មាន មានភាព
 មិនទៀងក៏មាន ទោមនស្សិន្ទ្រិយ មានភាពខុសនឹងទៀងក៏មាន មាន
 ភាពមិនទៀងក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៦ មានភាពខុសនឹងទៀងក៏មាន មានភាព
 ត្រូវនឹងទៀងក៏មាន មានភាពមិនទៀងក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៧ មិនមាន
 អារម្មណ៍ ឥន្ទ្រិយ ៤ មិនគួរពោលថា មានមគ្គជាអារម្មណ៍ផង ថា មាន
 មគ្គជាហេតុផង ថា មានមគ្គជាអធិបតីផងឡើយ អនញ្ញតញ្ញស្សមីតិ-
 ន្ទ្រិយ មិនមានមគ្គជាអារម្មណ៍ តែមានមគ្គជាហេតុក៏មាន មានមគ្គជា
 អធិបតីក៏មាន មិនគួរពោលថា មានមគ្គជាហេតុផង ថា មានមគ្គជាអធិ-
 បតីផងក៏មាន អញ្ញន្ទ្រិយ មិនមានមគ្គជាអារម្មណ៍ តែមានមគ្គជាហេតុ
 ក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន មិនគួរពោលថា មានមគ្គជាហេតុផង

មគ្គាធិបតីតិបិ នវិទ្យុយា សិយា មគ្គារម្មណា សិយា
 មគ្គហេតុកា សិយា មគ្គាធិបតីនោ សិយា ន វត្ថុញ
 មគ្គារម្មណាតិបិ មគ្គហេតុកាតិបិ មគ្គាធិបតីនោតិបិ ។
 នសិទ្ធិយា សិយា ឧប្បដ្ឋា សិយា ឧប្បាទិនោ ន
 វត្ថុញ អនុប្បដ្ឋាតិ ទិទ្ធិយា សិយា ឧប្បដ្ឋា សិយា
 អនុប្បដ្ឋា ន វត្ថុញ ឧប្បាទិនោតិ នសិទ្ធិយា សិយា
 ឧប្បដ្ឋា សិយា អនុប្បដ្ឋា សិយា ឧប្បាទិនោ ។ សិយា
 អតីតា សិយា អនាគតា សិយា បច្ចុប្បដ្ឋា ។ សត្តិទ្ធិយា
 អនារម្មណា ទិទ្ធិយា បច្ចុប្បដ្ឋារម្មណា តីណិទ្ធិយា ន
 វត្ថុញ អតីតារម្មណាតិបិ អនាគតារម្មណាតិបិ បច្ចុប្ប-
 ដ្ឋារម្មណាតិបិ នសិទ្ធិយា សិយា អតីតារម្មណា សិយា
 អនាគតារម្មណា សិយា បច្ចុប្បដ្ឋារម្មណា សិយា ន
 វត្ថុញ អតីតារម្មណាតិបិ អនាគតារម្មណាតិបិ បច្ចុប្ប-
 ដ្ឋារម្មណាតិបិ ។ សិយា អជ្ឈតា សិយា ពហំទ្វា
 សិយា អជ្ឈតពហំទ្វា ។ សត្តិទ្ធិយា អនារម្មណា
 តីណិទ្ធិយា ពហំទ្វារម្មណា ចត្តារិទ្ធិយា សិយា អ-
 ជ្ឈតារម្មណា សិយា ពហំទ្វារម្មណា សិយា អជ្ឈត-
 ពហំទ្វារម្មណា អដ្ឋិទ្ធិយា សិយា អជ្ឈតារម្មណា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ថា មានមគ្គជាអធិបតីផងក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៩ មានមគ្គជាអារម្មណ៍ក៏មាន
 មានមគ្គជាហេតុក៏មាន មានមគ្គជាអធិបតីក៏មាន មិនគួរពោលថា មាន
 មគ្គជាអារម្មណ៍ផង ថា មានមគ្គជាហេតុផង ថា មានមគ្គជាអធិបតីផងក៏
 មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ កើតឡើងហើយក៏មាន ប្រឌិននឹងកើតឡើង តែមិន
 គួរពោលថា មិនទាន់កើតឡើងក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ២ កើតឡើងហើយក៏
 មាន មិនទាន់កើតឡើង តែមិនគួរពោលថា ប្រឌិននឹងកើតឡើងក៏មាន
 ឥន្ទ្រិយ ១០ កើតឡើងហើយក៏មាន មិនទាន់កើតឡើងក៏មាន ប្រឌិននឹង
 កើតឡើងក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយជាអតីតក៏មាន ជាអនាគតក៏មាន ជាបច្ចុប្បន្ន
 ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៧ មិនមានអារម្មណ៍ ឥន្ទ្រិយ ២ មានអារម្មណ៍ជា
 បច្ចុប្បន្ន ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនគួរពោលថា មានអារម្មណ៍ជាអតីតផង ថា មាន
 អារម្មណ៍ជាអនាគតផង ថា មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នផងទេ ឥន្ទ្រិយ ១០
 មានអារម្មណ៍ជាអតីតក៏មាន មានអារម្មណ៍ជាអនាគតក៏មាន មានអារម្មណ៍
 ជាបច្ចុប្បន្នក៏មាន មិនគួរពោលថា មានអារម្មណ៍ជាអតីតផង ថា មាន
 អារម្មណ៍ជាអនាគតផង ថា មានអារម្មណ៍ជាបច្ចុប្បន្នផងក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ
 ខាងក្នុងក៏មាន ខាងក្រៅក៏មាន ខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ
 ៧ មិនមានអារម្មណ៍ ឥន្ទ្រិយ ៣ មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅ ឥន្ទ្រិយ ២
 មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន មានអារម្មណ៍ខាងក្រៅក៏មាន មានអារម្មណ៍
 ខាងក្នុង ទាំងខាងក្រៅក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៨ មានអារម្មណ៍ខាងក្នុងក៏មាន

និម្មិតវិភង្គ បញ្ញាបុព្វកំ

សិយា តហិទ្ធារម្មណា សិយា អដ្ឋត្តតហិទ្ធារម្មណា
 សិយា ន វត្តញ្ច អដ្ឋត្តារម្មណាតិបិ តហិទ្ធារម្មណាតិបិ
 អដ្ឋត្តតហិទ្ធារម្មណាតិបិ ។ បញ្ចវិទ្យា អនិទស្សន-
 សប្បដិយា សត្តរសិទ្ធិយា អនិទស្សនាប្បដិយា ។

(២៤៤) ចត្តារិទ្ធិយា ហេតុ អដ្ឋារសិទ្ធិយា
 ន ហេតុ ។ សត្តិទ្ធិយា សហេតុកា នវិទ្ធិយា
 អហេតុកា ន វិទ្ធិយា សិយា សហេតុកា សិយា
 អហេតុកា ។ សត្តិទ្ធិយា ហេតុសម្បយុត្តា នវិទ្ធិយា
 ហេតុវិប្បយុត្តា ន វិទ្ធិយា សិយា ហេតុសម្បយុត្តា
 សិយា ហេតុវិប្បយុត្តា ។ ចត្តារិទ្ធិយា ហេតុ ថេរ
 សហេតុកា ច នវិទ្ធិយា ន វត្តញ្ច ហេតុ ថេរ
 សហេតុកា ចាតិបិ សហេតុកា ថេរ ន ច ហេតុតិបិ
 តិណ្ឌិទ្ធិយា ន វត្តញ្ច ហេតុ ថេរ សហេតុកា ចាតិ
 សហេតុកា ថេរ ន ច ហេតុ ន វិទ្ធិយា ន វត្តញ្ច
 ហេតុ ថេរ សហេតុកា ចាតិ សិយា សហេតុកា ថេរ
 ន ច ហេតុ សិយា ន វត្តញ្ច សហេតុកា ថេរ ន ច
 ហេតុតិ ។ ចត្តារិទ្ធិយា ហេតុ ថេរ ហេតុសម្បយុត្តា

ឥន្ទ្រយវិភក្តិ បញ្ញាបុព្វកៈ

មានការម្ស្នាក់ខាងក្រៅក៏មាន មានការម្ស្នាក់ខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅក៏មាន
 មិនគួរពោលថា មានការម្ស្នាក់ខាងក្នុងផង ថា មានការម្ស្នាក់ខាងក្រៅ
 ផង ថា មានការម្ស្នាក់ខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅផង ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រយ ៥
 មិនប្រកបដោយការឃើញ តែប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ឥន្ទ្រយ ១៧
 មិនប្រកបដោយការឃើញ ទាំងមិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។

(២២២) ឥន្ទ្រយ ៤ ជាហេតុ ឥន្ទ្រយ ១៨ មិនមែនហេតុ ។
 ឥន្ទ្រយ ៧ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ឥន្ទ្រយ ៩ មិនប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងហេតុ ឥន្ទ្រយ ៦ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនប្រព្រឹត្ត
 ទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន ។ ឥន្ទ្រយ ៧ ប្រកបដោយហេតុ ឥន្ទ្រយ
 ៩ ប្រាសចាកហេតុ ឥន្ទ្រយ ៦ ប្រកបដោយហេតុក៏មាន ប្រាសចាក
 ហេតុក៏មាន ។ ឥន្ទ្រយ ៤ ជាហេតុផង ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង
 ឥន្ទ្រយ ៩ មិនគួរពោលថា ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផង
 ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុផងឡើយ ឥន្ទ្រយ ៣
 មិនគួរពោលថា ជាហេតុទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុទេ ប្រព្រឹត្តទៅ
 ជាមួយនឹងហេតុ តែមិនមែនហេតុ ឥន្ទ្រយ ៦ មិនគួរពោលថា ជាហេតុ
 ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុឡើយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែ
 មិនមែនហេតុក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ តែ
 មិនមែនហេតុក៏មាន ។ ឥន្ទ្រយ ៤ ជាហេតុផង ប្រកបដោយហេតុផង

ច នវិទ្រ្តិយា ន វត្តញ្ច ហេតុ ថេវ ហេតុសម្បយុត្តា
 ចាតិបិ ហេតុសម្បយុត្តា ថេវ ន ច ហេតុតិបិ តីណិ-
 ទ្រ្តិយា ន វត្តញ្ច ហេតុ ថេវ ហេតុសម្បយុត្តា ចាតិ
 ហេតុសម្បយុត្តា ថេវ ន ច ហេតុ ធន វិទ្រ្តិយា ន
 វត្តញ្ច ហេតុ ថេវ ហេតុសម្បយុត្តា ចាតិ សិយា
 ហេតុសម្បយុត្តា ថេវ ន ច ហេតុ សិយា ន វត្តញ្ច
 ហេតុសម្បយុត្តា ថេវ ន ច ហេតុតិ ។ នវិទ្រ្តិយា
 ន ហេតុ អហេតុកា តីណិទ្រ្តិយា ន ហេតុ សហេ-
 តុកា ចត្តាវិទ្រ្តិយា ន វត្តញ្ច ន ហេតុ សហេតុកាតិបិ
 ន ហេតុ អហេតុកាតិបិ ធន វិទ្រ្តិយា សិយា ន ហេតុ
 សហេតុកា សិយា ន ហេតុ អហេតុកា ។

(២២៥) សម្បជ្ជយា សង្ខតា អនិទស្សនា ។
 មញ្ញិទ្រ្តិយា សម្បជ្ជិយា សត្តរសិទ្ធរិយា អម្បជ្ជិយា ។
 សត្តិទ្រ្តិយា រូបា ធុទ្ធសិទ្ធរិយា អរូបា ជីវិតទ្រ្តិយំ សិយា
 រូបំ សិយា អរូបំ ។ ធុទ្ធសិទ្ធរិយា លោកិយា តីណិ-
 ទ្រ្តិយា លោកុត្តរា នវិទ្រ្តិយា សិយា លោកិយា
 សិយោ លោកុត្តរា ។ កេនចិ វិញ្ញយ្យា កេនចិ ន
 វិញ្ញយ្យា ។

អភិធម្មប្បដិសេធិ វិភង្គ

ឥន្ទ្រិយ ៩ មិនគួរពោលថា ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុផល ថា ប្រកប
 ដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុផលឡើយ ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនគួរពោល
 ថា ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុទេ ប្រកបដោយហេតុតែមិនមែនហេតុ
 ឥន្ទ្រិយ ៦ មិនគួរពោលថា ជាហេតុទាំងប្រកបដោយហេតុឡើយ ប្រកប
 ដោយហេតុ តែមិនមែនហេតុក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយហេតុ
 តែមិនមែនហេតុ ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៩ មិនមែនហេតុ ទាំងឥតហេតុ
 ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុ ឥន្ទ្រិយ ៤
 មិនគួរពោលថា មិនមែនហេតុ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុផល ថា
 មិនមែនហេតុ ទាំងឥតហេតុផលឡើយ ឥន្ទ្រិយ ៦ មិនមែនហេតុ តែ
 ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងហេតុក៏មាន មិនមែនហេតុទាំងឥតហេតុក៏មាន ។

(២២៥) ឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបច្ច័យ ត្រូវ
 បច្ច័យភាគតែង មិនប្រកបដោយការឃើញ ។ ឥន្ទ្រិយ ៥ ប្រកបដោយ
 ការប៉ះពាល់ ឥន្ទ្រិយ ១៧ មិនប្រកបដោយការប៉ះពាល់ ។ ឥន្ទ្រិយ ៧
 មានរូប ឥន្ទ្រិយ ១៤ មិនមានរូប ជីវិតឥន្ទ្រិយ មានរូបក៏មាន មិនមាន
 រូបក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ ជាលោកិយ ឥន្ទ្រិយ ៣ ជាលោកុត្តរ
 ឥន្ទ្រិយ ៩ ជាលោកិយក៏មាន ជាលោកុត្តរក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ គួរដឹង
 ច្បាស់ ដោយវិញ្ញាណណាមួយក៏មាន មិនគួរដឹងច្បាស់ ដោយវិញ្ញាណ
 ណាមួយក៏មាន ។

ឥស្រីយវិរាត្តេ បញ្ញាបញ្ជកំ

[២២៦] ឆោ អាសវា ។ ទស្សន្ត្រីយា សាសវា
 តីណ្ឌ្រ្តីយា អនាសវា ទស្សន្ត្រីយា សិយា សាសវា
 សិយា អនាសវា ។ បន្ទាស្ត្រីយា អាសវាវិប្បយុត្តា
 នោមនស្ស្ត្រីយំ អាសវាសម្បយុត្តំ ឆ ឥស្រីយា សិយា
 អាសវាសម្បយុត្តា សិយា អាសវាវិប្បយុត្តា ។ ទស្សន្ត្រី-
 យា ន វត្តញ្ច អាសវា ចេវ សាសវា ចាតិ សាសវា
 ចេវ ឆោ ច អាសវា តីណ្ឌ្រ្តីយា ន វត្តញ្ច អាសវា
 ចេវ សាសវា ចាតិបិ សាសវា ចេវ ឆោ ច អាសវាតិបិ
 ទស្សន្ត្រីយា ន វត្តញ្ច អាសវា ចេវ សាសវា ចាតិ
 សិយា សាសវា ចេវ ឆោ ច អាសវា សិយា ន វត្តញ្ច
 សាសវា ចេវ ឆោ ច អាសវាតិ ។ បន្ទាស្ត្រីយា ន
 វត្តញ្ច អាសវា ចេវ អាសវាសម្បយុត្តា ចាតិបិ អាសវា-
 សម្បយុត្តា ចេវ ឆោ ច អាសវាតិបិ នោមនស្ស្ត្រីយំ
 ន វត្តញ្ច អាសវា ចេវ អាសវាសម្បយុត្តញ្ចាតិ អាសវា-
 សម្បយុត្តញ្ចេវ ឆោ ច អាសវា ឆ ឥស្រីយា ន វត្តញ្ច
 អាសវា ចេវ អាសវាសម្បយុត្តា ចាតិ សិយា អាសវា-
 សម្បយុត្តា ចេវ ឆោ ច អាសវា សិយា ន វត្តញ្ច
 អាសវាសម្បយុត្តា ចេវ ឆោ ច អាសវាតិ ។ ទស្សន្ត្រីយា

ឥន្ទ្រិយវិភង្គ បញ្ញាបុព្វកៈ

(២៤៦) ឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ មិនមែនអាសវៈ ។ ឥន្ទ្រិយ ១០
ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈ ឥន្ទ្រិ ៣ មិនមានអាសវៈ ឥន្ទ្រិ ៧ ប្រ-
ព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈក៏មាន មិនមានអាសវៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៥
ប្រាសចាកអាសវៈ ទោមនស្សិន្ទ្រិយ ប្រកបដោយអាសវៈ ឥន្ទ្រិយ ៦
ប្រកបដោយអាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកអាសវៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ មិន
គួរពោលថា ជាអាសវៈទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈទេ ប្រព្រឹត្តទៅ
ជាមួយនឹងអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈ ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនគួរពោលថា ជា
អាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈផង ថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
អាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈផងឡើយ ឥន្ទ្រិយ ៧ មិនគួរពោលថា ជា
អាសវៈ ទាំងប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអាសវៈទេ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងអា-
សវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
អាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈ ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៥ មិនគួរពោល
ថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈផង ថា ប្រកបដោយអាសវៈ
តែមិនមែនអាសវៈផងឡើយ ទោមនស្សិន្ទ្រិយ មិនគួរពោលថា ជា
អាសវៈ ទាំងប្រកបដោយអាសវៈទេ ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែន
អាសវៈ ឥន្ទ្រិយ ៦ មិនគួរពោលថា ជាអាសវៈ ទាំងប្រកបដោយ
អាសវៈឡើយ ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន មិនគួរ
ពោលថា ប្រកបដោយអាសវៈ តែមិនមែនអាសវៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៧

អភិធម្មបទិកា វិរាគោ

អាសវវិប្បយុត្តសាសវា តីណិទ្ធិយា អាសវវិប្បយុត្ត-
 អនាសវា ខោមនស្សិទ្ធិយំ ន វត្ថុញ្ចំ អាសវវិប្បយុត្ត-
 សាសវន្តិមិ អាសវវិប្បយុត្តអនាសវន្តិមិ តីណិទ្ធិយា
 សិយា អាសវវិប្បយុត្តសាសវា សិយា អាសវវិប្បយុត្ត-
 អនាសវា ន ឥទ្ធិយា សិយា អាសវវិប្បយុត្តសាសវា
 សិយា អាសវវិប្បយុត្តអនាសវា សិយា ន វត្ថុញ្ចា អា-
 សវវិប្បយុត្តសាសវាតិមិ អាសវវិប្បយុត្តអនាសវាតិមិ ។

(២៤៧) ខោ សញ្ញោជនា ។ នសិទ្ធិយា ស-
 ញ្ញោជនិយា តីណិទ្ធិយា អសញ្ញោជនិយា នវិទ្ធិយា
 សិយា សញ្ញោជនិយា សិយា អសញ្ញោជនិយា ។
 បន្ទវសិទ្ធិយា សញ្ញោជនវិប្បយុត្តា ខោមនស្សិទ្ធិយំ
 សញ្ញោជនសម្បយុត្តំ ន ឥទ្ធិយា សិយា សញ្ញោជន-
 សម្បយុត្តា សិយា សញ្ញោជនវិប្បយុត្តា ។ នសិទ្ធិយា
 ន វត្ថុញ្ចា សញ្ញោជនា ចេវ សញ្ញោជនិយា ពាតិ
 សញ្ញោជនិយា ចេវ ខោ ន សញ្ញោជនា តីណិទ្ធិយា
 ន វត្ថុញ្ចា សញ្ញោជនា ចេវ សញ្ញោជនិយា ពាតិមិ

អភិធម្មបទ ភិក្ខុ

ប្រាសចាកភាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងភាសវៈ ឥន្ទ្រិយ ៣ ប្រាស
 ចាកភាសវៈ ទាំងមិនមានភាសវៈ ទោមនស្សិន្ទ្រិយ មិនគួរពោលថា
 ប្រាសចាកភាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងភាសវៈផង ថា ប្រាសចាក
 ភាសវៈ ទាំងមិនមានភាសវៈផងឡើយ ឥន្ទ្រិយ ៣ ប្រាសចាកភាសវៈ
 តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងភាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកភាសវៈ ទាំងមិនមាន
 ភាសវៈក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៦ ប្រាសចាកភាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹង
 ភាសវៈក៏មាន ប្រាសចាកភាសវៈ ទាំងមិនមានភាសវៈក៏មាន មិន
 គួរពោលថា ប្រាសចាកភាសវៈ តែប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងភាសវៈផង ថា
 ប្រាសចាកភាសវៈ ទាំងមិនមានភាសវៈផងក៏មាន ។

(២៤៧) ឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ មិនមែនសញ្ញាជនៈ ។ ឥន្ទ្រិយ
 ១០ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនមែនជាប្រយោជន៍
 ដល់សញ្ញាជនៈ ឥន្ទ្រិយ ៧ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន មិន
 មែនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៥ ប្រាសចាក
 សញ្ញាជនៈ ទោមនស្សិន្ទ្រិយ ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ ឥន្ទ្រិយ ៦
 ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ
 ១០ មិនគួរពោលថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ
 ទេ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនជាសញ្ញាជនៈ ឥន្ទ្រិយ ៣
 មិនគួរពោលថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង

និទ្ទេសនៃ បញ្ញាបុព្វកំ

សញ្ញាជនិយា ចេវ នោ ច សញ្ញាជនាតិបំ នវិន្ទ្រិ-
 យា ន វត្ថុញ សញ្ញាជនា ចេវ សញ្ញាជនិយា
 ចាតិ សិយា សញ្ញាជនិយា ចេវ នោ ច សញ្ញា-
 ជនា សិយា ន វត្ថុញ សញ្ញាជនិយា ចេវ នោ ច
 សញ្ញាជនាតិ ។ បន្ទុសន្ទ្រិយា ន វត្ថុញ សញ្ញាជ-
 នា ចេវ សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ចាតិបំ សញ្ញាជនស-
 ម្បយុត្តា ចេវ នោ ច សញ្ញាជនាតិបំ នោមនស្សិន្ទ្រិ-
 យំ ន វត្ថុញ សញ្ញាជនោវ សញ្ញាជនសម្បយុត្ត-
 ោតិ សញ្ញាជនសម្បយុត្តោវ នោ ច សញ្ញាជនំ
 ច ន្ទ្រិយា ន វត្ថុញ សញ្ញាជនា ចេវ សញ្ញាជន-
 សម្បយុត្តា ចាតិ សិយា សញ្ញាជនសម្បយុត្តា ចេវ
 នោ ច សញ្ញាជនា សិយា ន វត្ថុញ សញ្ញាជន-
 សម្បយុត្តា ចេវ នោ ច សញ្ញាជនាតិ ។ នវិន្ទ្រិ-
 យា សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយា តីណិន្ទ្រិយា
 សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយា នោមនស្សិន្ទ្រិ-
 យំ ន វត្ថុញ សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយន្ទិបំ
 សញ្ញាជនវិប្បយុត្តសញ្ញាជនិយន្ទិបំ តីណិន្ទ្រិយា

ឥន្ទ្រិយវិភង្គ បញ្ញាបុព្វកៈ

ថា ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈផងឡើយ
 ឥន្ទ្រិយ ៧ មិនគួរពោលថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់
 សញ្ញាជនៈទេ ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញាជនៈ
 ក៏មាន មិនគួរពោលថា ជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ទាំងមិនមែន
 សញ្ញាជនៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៥ មិនគួរពោលថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំង
 ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈផង ថា ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែន
 សញ្ញាជនៈផងឡើយ ទោមនស្សឥន្ទ្រិយ មិនគួរពោលថា ជាសញ្ញា-
 ជនៈ ទាំងប្រកបដោយសញ្ញាជនៈទេ ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិន
 មែនសញ្ញាជនៈ ឥន្ទ្រិយ ៦ មិនគួរពោលថា ជាសញ្ញាជនៈ ទាំងប្រកប
 ដោយសញ្ញាជនៈឡើយ ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ តែមិនមែនសញ្ញា-
 ជនៈក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនមែន
 សញ្ញាជនៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៧ ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រ-
 យោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ឥន្ទ្រិយ ៣ ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជា
 ប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈ ទោមនស្សឥន្ទ្រិយ មិនគួរពោលថា ប្រាស
 ចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង ថា ប្រាសចាក
 សញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផងឡើយ ឥន្ទ្រិយ ៣

សិយា សុត្តោជនវិប្បយុត្តសុត្តោជនិយា សិយា សុ-
ត្តោជនវិប្បយុត្តសុត្តោជនិយា ឆ ឥន្ទ្រិយា សិយា
សុត្តោជនវិប្បយុត្តសុត្តោជនិយា សិយា សុត្តោជន-
វិប្បយុត្តសុត្តោជនិយា សិយា ន វត្តញ្ច សុត្តោជ-
នវិប្បយុត្តសុត្តោជនិយាតិបិ សុត្តោជនវិប្បយុត្តស-
សុត្តោជនិយាតិបិ ។

(២២៨) ខោ កន្តា ។ ទសិទ្ធិនិយា កន្តនិយា
តិណិទ្ធិនិយា អកន្តនិយា នវិទ្ធិនិយា សិយា កន្តនិយា
សិយា អកន្តនិយា ។ បន្ទុសិទ្ធិនិយា កន្តវិប្បយុត្តា
ខោមនស្សិទ្ធិនិយា កន្តសម្បយុត្ត ឆ ឥន្ទ្រិយា សិយា
កន្តសម្បយុត្តា សិយា កន្តវិប្បយុត្តា ។ ទសិទ្ធិនិយា ន
វត្តញ្ច កន្តា ខេវ កន្តនិយា ចាតិ កន្តនិយា ខេវ ខោ ឆ
កន្តា តិណិទ្ធិនិយា ន វត្តញ្ច កន្តា ខេវ កន្តនិយា ចាតិ-
បិ កន្តនិយា ខេវ ខោ ឆ កន្តាតិបិ នវិទ្ធិនិយា ន វត្តញ្ច
កន្តា ខេវ កន្តនិយា ចាតិ សិយា កន្តនិយា ខេវ ខោ ឆ
កន្តា សិយា ន វត្តញ្ច កន្តនិយា ខេវ ខោ ឆ កន្តាតិ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រាស
 ចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៦
 ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន ប្រាស
 ចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈក៏មាន មិនគួរ
 ពោលថា ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង
 ថា ប្រាសចាកសញ្ញាជនៈ ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់សញ្ញាជនៈផង
 ក៏មាន ។

(២៤៨) ឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ មិនមែនគន្លះ ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ គន្លះ
 គប្បីដោតក្រង ឥន្ទ្រិយ ៣ គន្លះមិនគប្បីដោតក្រង ឥន្ទ្រិយ ៧ គន្លះគប្បី
 ដោតក្រងក៏មាន គន្លះមិនគប្បីដោតក្រងក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៥ ប្រាស
 ចាកគន្លះ ទោមនស្សឥន្ទ្រិយ ប្រកបដោយគន្លះ ឥន្ទ្រិយ ៦ ប្រកបដោយ
 គន្លះក៏មាន ប្រាសចាកគន្លះក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ មិនគួរពោលថា
 ជាគន្លះ ទាំងគន្លះគប្បីដោតក្រងទេ គន្លះគប្បីដោតក្រង តែមិនមែនគន្លះ
 ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនគួរពោលថា ជាគន្លះ ទាំងគន្លះគប្បីដោតក្រងផង ថា គន្លះ
 គប្បីដោតក្រង តែមិនមែនគន្លះផងឡើយ ឥន្ទ្រិយ ៧ មិនគួរពោលថា
 ជាគន្លះ ទាំងគន្លះគប្បីដោតក្រងទេ គន្លះគប្បីដោតក្រង តែមិនមែនគន្លះ
 ក៏មាន មិនគួរពោលថា គន្លះគប្បីដោតក្រង តែមិនមែនគន្លះក៏មាន ។

ឥន្ទ្រិយវិភង្គ បញ្ញាបញ្ចកំ

បន្ទវស្ម័ន្ទ្រិយា ន វត្តញ្ច កន្តា ចេវ កន្ទសម្បយុត្តា
 ចាតិបិ កន្ទសម្បយុត្តា ចេវ នោ ច កន្តាតិបិ
 នោមនស្ស័ន្ទ្រិយំ ន វត្តញ្ចំ កន្តោ ចេវ កន្ទសម្ប-
 យុត្តញ្ចាតិ កន្ទសម្បយុត្តញ្ចេវ នោ ច កន្តោ ច
 ឥន្ទ្រិយា ន វត្តញ្ច កន្តា ចេវ កន្ទសម្បយុត្តា ចាតិ
 សិយា កន្ទសម្បយុត្តា ចេវ នោ ច កន្តា សិយា ន
 វត្តញ្ច កន្ទសម្បយុត្តា ចេវ នោ ច កន្តាតិ ។ និរ្ទ្រិយា
 កន្ទវិប្បយុត្តកន្ទនិយា ភិណ្ឌន្ទ្រិយា កន្ទវិប្បយុត្តកន្ទ-
 និយា នោមនស្ស័ន្ទ្រិយំ ន វត្តញ្ចំ កន្ទវិប្បយុត្តកន្ទនិ-
 យន្តិបិ កន្ទវិប្បយុត្តកន្ទនិយន្តិបិ ភិណ្ឌន្ទ្រិយា សិយា
 កន្ទវិប្បយុត្តកន្ទនិយា សិយា កន្ទវិប្បយុត្តកន្ទនិយា
 ច ឥន្ទ្រិយា សិយា កន្ទវិប្បយុត្តកន្ទនិយា សិយា កន្ទ-
 វិប្បយុត្តកន្ទនិយា សិយា ន វត្តញ្ច កន្ទវិប្បយុត្តកន្ទ-
 និយាតិបិ កន្ទវិប្បយុត្តកន្ទនិយាតិបិ ។

(២៤៩) នោ ឱយា ។ បេ ។ នោ យោតា ។ បេ ។

នោ និវរណា ។ និរ្ទ្រិយា និវរណិយា ភិណ្ឌន្ទ្រិយា

ឥន្ទ្រិយវិភង្គ បញ្ញាបច្ចេកៈ

ឥន្ទ្រិយ ១៥ មិនគួរពោលថា ជាគន្លងតាំងប្រកបដោយគន្លងផង ថា ប្រកប
 ដោយគន្លង តែមិនមែនគន្លងផងឡើយ ពោមសូត្រិយ មិនគួរពោល
 ថា ជាគន្លង តាំងប្រកបដោយគន្លងទេ ប្រកបដោយគន្លង តែមិនមែនគន្លង
 ឥន្ទ្រិយ ៦ មិនគួរពោលថា ជាគន្លងតាំងប្រកបដោយគន្លងឡើយ ប្រកប
 ដោយគន្លង តែមិនមែនគន្លងក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយគន្លង
 តែមិនមែនគន្លងក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៧ ប្រាសចាកគន្លង តែគន្លងគប្បី
 ដោតក្រុង ឥន្ទ្រិយ ៨ ប្រាសចាកគន្លង តាំងគន្លងមិនគប្បីដោតក្រុង
 ពោមសូត្រិយ មិនគួរពោលថា ប្រាសចាកគន្លង តាំងគន្លងគប្បីដោត
 ក្រុងផង ថា ប្រាសចាកគន្លង តាំងគន្លងមិនគប្បីដោតក្រុងផងឡើយ
 ឥន្ទ្រិយ ៩ ប្រាសចាកគន្លង តែគន្លងគប្បីដោតក្រុងក៏មាន ប្រាសចាក
 គន្លង តែគន្លងមិនគប្បីដោតក្រុងក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៦ ប្រាសចាកគន្លង តែ
 គន្លងគប្បីដោតក្រុងក៏មាន ប្រាសចាកគន្លង តាំងគន្លងមិនគប្បីដោតក្រុងក៏
 មាន មិនគួរពោលថា ប្រាសចាកគន្លង តែគន្លងគប្បីដោតក្រុងផង ថា
 ប្រាសចាកគន្លង តាំងគន្លងមិនគប្បីដោតក្រុងផងក៏មាន ។

(២២៧) ឥន្ទ្រិយតាំងឡាយ មិនមែនឡាយ ។ បេ ។ ឥន្ទ្រិយ
 តាំងឡាយ មិនមែនយោគៈ ។ បេ ។ ឥន្ទ្រិយតាំងឡាយ មិនមែន
 នីវេណៈ ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ ជាប្រយោជន៍ដល់នីវេណៈ ឥន្ទ្រិយ ៣

អភិធម្មប្បដិសេធ វិវាទ

អដីវរណិយា នវិទ្យុយា សិយា ដីវរណិយា សិយា
 អដីវរណិយា ។ បន្ទាសិទ្ធិយា ដីវរណាវិប្បយុត្តា
 នោមនស្សិទ្ធិយំ ដីវរណាសម្បយុត្តំ ឆ ឥទ្ធិយា សិយា
 ដីវរណាសម្បយុត្តា សិយា ដីវរណាវិប្បយុត្តា ។ ធនិ-
 ទ្ធិយា ន វត្ថុញ ដីវរណា ចេវ ដីវរណិយា ចាតិ ដី-
 រណិយា ចេវ នោ ច ដីវរណា តិណិទ្ធិយា ន វត្ថុញ
 ដីវរណា ចេវ ដីវរណិយា ចាតិបិ ដីវរណិយា ចេវ នោ
 ច ដីវរណាតិបិ នវិទ្យុយា ន វត្ថុញ ដីវរណា ចេវ ដី-
 រណិយា ចាតិ សិយា ដីវរណិយា ចេវ នោ ច ដីវ-
 រណា សិយា ន វត្ថុញ ដីវរណា ចេវ នោ ច ដីវរណា-
 តិ ។ បន្ទាសិទ្ធិយា ន វត្ថុញ ដីវរណា ចេវ ដីវរណា-
 សម្បយុត្តា ចាតិបិ ដីវរណាសម្បយុត្តា ចេវ នោ ច
 ដីវរណាតិបិ នោមនស្សិទ្ធិយំ ន វត្ថុញ ដីវរណាញោ
 ដីវរណាសម្បយុត្តញ្ចាតិបិ ដីវរណាសម្បយុត្តញ្ចោ នោ
 ច ដីវរណាតិបិ ឆ ឥទ្ធិយា ន វត្ថុញ ដីវរណា ចេវ ដី-
 រណាសម្បយុត្តា ចាតិ សិយា ដីវរណាសម្បយុត្តា ចេវ
 នោ ច ដីវរណា សិយា ន វត្ថុញ ដីវរណាសម្បយុត្តា

អភិធម្មបំណិក វិភង្គ

មិនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ ឥន្ទ្រិយ ៧ ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ
 ក៏មាន មិនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៥ ប្រាស
 ចាកនីវរណៈ ទោមនស្សឥន្ទ្រិយ ប្រកបដោយនីវរណៈ ឥន្ទ្រិយ ៦ ប្រកប
 ដោយនីវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនីវរណៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ មិនគួរ
 ពោលថា ជានីវរណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈទេ ជាប្រយោជន៍
 ដល់នីវរណៈ តែមិនមែននីវរណៈ ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនគួរពោលថា ជានីវរ-
 ណៈ ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង ថា ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ
 តែមិនមែននីវរណៈផងឡើយ ឥន្ទ្រិយ ៧ មិនគួរពោលថា ជានីវរណៈ
 ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈទេ ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ តែមិន
 មែននីវរណៈក៏មាន មិនគួរពោលថា ជានីវរណៈ តែមិនមែននីវរណៈក៏
 មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៥ មិនគួរពោលថា ជានីវរណៈ ទាំងប្រកបដោយ
 នីវរណៈផង ថា ប្រកបដោយនីវរណៈ តែមិនមែននីវរណៈផងឡើយ
 ទោមនស្សឥន្ទ្រិយ មិនគួរពោលថា ជានីវរណៈ ទាំងប្រកបដោយនីវរណៈ
 ផង ថា ប្រកបដោយនីវរណៈ តែមិនមែននីវរណៈផងទេ ឥន្ទ្រិយ ៦ មិន
 គួរពោលថា ជានីវរណៈ ទាំងប្រកបដោយនីវរណៈឡើយ ប្រកបដោយ
 នីវរណៈ តែមិនមែននីវរណៈក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយនីវរណៈ

គម្ពីរវិរុទ្ធ បញ្ញាបុព្វក

ថេរ នោ ច ជីវណាតិ ។ នវិន្ទ្រយា នីវរណវិប្បយុត្ត-
 ជីវរណីយា តីណិន្ទ្រយា នីវរណវិប្បយុត្តអនីវរណីយា
 នោមនស្សិន្ទ្រយំ ន វត្តព្វំ នីវរណវិប្បយុត្តនីវរណ-
 យន្តិបំ នីវរណវិប្បយុត្តអនីវរណីយន្តិបំ តីណិន្ទ្រយា
 សិយា នីវរណវិប្បយុត្តនីវរណីយា សិយា នីវរណវិ-
 ប្បយុត្តអនីវរណីយា ឆ ឥន្ទ្រយា សិយា នីវរណវិប្ប-
 យុត្តនីវរណីយា សិយា នីវរណវិប្បយុត្តអនីវរណីយា
 សិយា ន វត្តព្វា នីវរណវិប្បយុត្តនីវរណីយាតិបំ នីវរ-
 ណវិប្បយុត្តអនីវរណីយាតិបំ ។

[២៥០] នោ បរមាសា ។ នសិន្ទ្រយា បរមមដ្ឋា
 តីណិន្ទ្រយា អបរមមដ្ឋា នវិន្ទ្រយា សិយា បរមមដ្ឋា
 សិយា អបរមមដ្ឋា ។ សោឡសិន្ទ្រយា បរមាស-
 វិប្បយុត្តា ឆ ឥន្ទ្រយា សិយា បរមាសសម្បយុត្តា
 សិយា បរមាសវិប្បយុត្តា ។ នសិន្ទ្រយា ន
 វត្តព្វា បរមាសា ថេរ បរមមដ្ឋា ចាតិ បរមមដ្ឋា
 ថេរ នោ ច បរមាសា តីណិន្ទ្រយា ន វត្តព្វា

គំន្រ្ទិយវិរាដ្ឋ បញ្ញាបុព្វក:

តែមិនមែននីវរណៈ ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៧ ប្រាសចាកនីវរណៈ តែ
 ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ ឥន្ទ្រិយ ៣ ប្រាសចាកនីវរណៈ ទាំងមិន
 ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈ ទោមនស្សិន្ទ្រិយ មិនគួរពោលថា ប្រាស
 ចាកនីវរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង ថា ប្រាសចាកនីវរណៈ
 ទាំងមិនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផងឡើយ ឥន្ទ្រិយ ៣ ប្រាសចាកនី-
 វរណៈ តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនីវរណៈ ទាំង
 មិនជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៦ ប្រាសចាកនីវរណៈ
 តែជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈក៏មាន ប្រាសចាកនីវរណៈ ទាំងមិនជា
 ប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រាសចាកនីវរណៈ តែ
 ជាប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផង ថា ប្រាសចាកនីវរណៈ ទាំងមិនជា
 ប្រយោជន៍ដល់នីវរណៈផងក៏មាន ។

[២៥០] ឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ មិនមែនបរមាសៈ ។ ឥន្ទ្រិយ ១០
 បរមាសៈស្តាបអង្គ្គល ឥន្ទ្រិយ ៣ បរមាសៈមិនបានស្តាបអង្គ្គល
 ឥន្ទ្រិយ ៧ បរមាសៈស្តាបអង្គ្គលក៏មាន បរមាសៈមិនបានស្តាបអង្គ្គល
 ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៦ ប្រាសចាកបរមាសៈ ឥន្ទ្រិយ ៦ ប្រកបដោយ
 បរមាសៈក៏មាន ប្រាសចាកបរមាសៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ មិនគួរ
 ពោលថា ជាបរមាសៈ ទាំងបរមាសៈស្តាបអង្គ្គលទេ ជាធម៌ដែលបរ-
 មាសៈស្តាបអង្គ្គល តែមិនមែនបរមាសៈ ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនគួរពោលថា

អភិធម្មបទិកា វិរាដ្ឋោ

បរាមាសា ថេវ បរាមជ្ជា ចាតិបិ បរាមជ្ជា ថេវ នោ
 ច បរាមាសាតិបិ នវិន្ទ្រិយា ន វត្តញ្ចា បរាមាសា
 ថេវ បរាមជ្ជា ចាតិ សិយា បរាមជ្ជា ថេវ នោ ច
 បរាមាសា សិយា ន វត្តញ្ចា បរាមជ្ជា ថេវ នោ ច
 បរាមាសាតិ ។ នវិន្ទ្រិយា បរាមាសវិប្បយុត្តបរាមជ្ជា
 តិណ្ឌិន្ទ្រិយា បរាមាសវិប្បយុត្តអបរាមជ្ជា តិណ្ឌិន្ទ្រិយា
 សិយា បរាមាសវិប្បយុត្តបរាមជ្ជា សិយា បរាមាស-
 វិប្បយុត្តអបរាមជ្ជា ន វិន្ទ្រិយា សិយា បរាមាស-
 វិប្បយុត្តបរាមជ្ជា សិយា បរាមាសវិប្បយុត្តអបរាមជ្ជា
 សិយា ន វត្តញ្ចា បរាមាសវិប្បយុត្តបរាមជ្ជាតិបិ
 បរាមាសវិប្បយុត្តអបរាមជ្ជាតិបិ ។

[២៤០] សត្តិន្ទ្រិយា អនាម្ពណា ចុទ្ធសិន្ទ្រិយា
 សារម្ពណា ជីវិតិន្ទ្រិយំ សិយា សារម្ពណំ សិយា អនា-
 ម្ពណំ ។ ឯកវិសត្តិន្ទ្រិយា នោ ចិត្តា មនិន្ទ្រិយំ ចិត្តំ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ជាបកមាសៈ តាំងជាធម៌ដែលបកមាសៈស្តាប់អង្គុលផង ថា ជាធម៌
 ដែលបកមាសៈស្តាប់អង្គុល តែមិនមែនបកមាសៈផងឡើយ ឥន្ទ្រិយ ៩
 មិនគួរពោលថា ជាបកមាសៈ តាំងជាធម៌ដែលបកមាសៈស្តាប់អង្គុលទេ
 ជាធម៌ដែលបកមាសៈស្តាប់អង្គុល តែមិនមែនបកមាសៈក៏មាន មិនគួរ
 ពោលថា ជាធម៌ដែលបកមាសៈស្តាប់អង្គុល តែមិនមែនបកមាសៈ ក៏
 មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ ប្រាសចាកបកមាសៈ តែជាធម៌ដែលបកមាសៈ
 ស្តាប់អង្គុល ឥន្ទ្រិយ ៣ ប្រាសចាកបកមាសៈ តែជាធម៌ដែលបកមា-
 សៈមិនបានស្តាប់អង្គុល ឥន្ទ្រិយ ៣ ប្រាសចាកបកមាសៈ តែជាធម៌
 ដែលបកមាសៈស្តាប់អង្គុលក៏មាន ប្រាសចាកបកមាសៈ តាំងជាធម៌
 ដែលបកមាសៈមិនបានស្តាប់អង្គុលក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៦ ប្រាសចាកបក-
 មាសៈ តែជាធម៌ដែលបកមាសៈស្តាប់អង្គុលក៏មាន ប្រាសចាកបកមាសៈ
 តាំងជាធម៌ដែលបកមាសៈមិនបានស្តាប់អង្គុល ក៏មាន មិនគួរពោលថា
 ប្រាសចាកបកមាសៈ តាំងជាធម៌ដែលបកមាសៈស្តាប់អង្គុលផង ថា
 ប្រាសចាកបកមាសៈ តែជាធម៌ដែលបកមាសៈមិនបានស្តាប់អង្គុលផង
 ក៏មាន ។

(២៥១) ឥន្ទ្រិយ ៧ មិនមានការម្នា ឥន្ទ្រិយ ១២ ប្រកប
 ដោយការម្នា ដ៏វិតិទ្ធិ ប្រកបដោយការម្នា ក៏មាន មិនមាន
 ការម្នាក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ២១ មិនមែនចិត្ត មនិទ្ធិយ ជាចិត្ត ។

តម្រៀមវិវត្ត បញ្ញាច្បង

តេរស្រ្តិយា ចេតសីកា អដ្ឋស្រ្តិយា អចេតសីកា
 ជីវិត្រ្តិយំ សិយា ចេតសីកំ សិយា អចេតសីកំ ។

តេរស្រ្តិយា ចិត្តសម្បយុត្តា សត្តិស្រ្តិយំ ចិត្តវិប្បយុត្តា
 ជីវិត្រ្តិយំ សិយា ចិត្តសម្បយុត្តំ សិយា ចិត្តវិប្បយុត្តំ
 មន្ត្រិយំ ន វត្ថុញ្ចំ ចិត្តេន សម្បយុត្តន្តិបំ ចិត្តេន វិប្ប-
 យុត្តន្តិបំ ។ តេរស្រ្តិយា ចិត្តសំសដ្ឋា សត្តិស្រ្តិយា
 ចិត្តវិសំសដ្ឋា ជីវិត្រ្តិយំ សិយា ចិត្តសំសដ្ឋំ សិយា
 ចិត្តវិសំសដ្ឋំ មន្ត្រិយំ ន វត្ថុញ្ចំ ចិត្តេន សំសដ្ឋន្តិបំ
 ចិត្តេន វិសំសដ្ឋន្តិបំ ។ តេរស្រ្តិយា ចិត្តសម្មដ្ឋានា
 អដ្ឋស្រ្តិយា នោ ចិត្តសម្មដ្ឋានា ជីវិត្រ្តិយំ សិយា ចិត្ត-
 សម្មដ្ឋានំ សិយា នោ ចិត្តសម្មដ្ឋានំ ។ តេរស្រ្តិយា
 ចិត្តសហក្កនោ អដ្ឋស្រ្តិយា នោ ចិត្តសហក្កនោ ជីវិត្រ្តិ-
 យំ សិយា ចិត្តសហក្កំ សិយា នោ ចិត្តសហក្កំ ។

តេរស្រ្តិយា ចិត្តានុបវរិត្តនោ អដ្ឋស្រ្តិយា នោ ចិត្តានុ-
 បវរិត្តនោ ជីវិត្រ្តិយំ សិយា ចិត្តានុបវរិត្តំ សិយា នោ
 ចិត្តានុបវរិត្តំ ។ តេរស្រ្តិយា ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានា អ-
 ដ្ឋស្រ្តិយា នោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានា ជីវិត្រ្តិយំ សិយា
 ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ សិយា នោ ចិត្តសំសដ្ឋសម្មដ្ឋានំ ។

ឥន្ទ្រិយវិភង្គ ចញ្ញាបុព្វកៈ

ឥន្ទ្រិយ ១៣ ជាចេតសិក ឥន្ទ្រិយ ៨ មិនមែនចេតសិក ដ្បិតឥន្ទ្រិយ
 ជាចេតសិកក៏មាន មិនមែនចេតសិកក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៣ ប្រកប
 ដោយចិត្ត ឥន្ទ្រិយ៧ ប្រាសចាកចិត្ត ដ្បិតឥន្ទ្រិយ ប្រកបដោយចិត្តក៏មាន
 ប្រាសចាកចិត្តក៏មាន មន្ត្រិយ មិនត្រូវការលាថា ប្រកបដោយចិត្តផង
 ថា ប្រាសចាកចិត្តផងឡើយ ។ ឥន្ទ្រិយ ១៣ ច្រឡំដោយចិត្ត ឥន្ទ្រិយ
 ៧ មិនច្រឡំដោយចិត្ត ដ្បិតឥន្ទ្រិយ ច្រឡំដោយចិត្តក៏មាន មិនច្រឡំដោយ
 ចិត្តក៏មាន មន្ត្រិយ មិនត្រូវការលាថា ច្រឡំដោយចិត្តផង ថា មិនច្រឡំ
 ដោយចិត្តផងឡើយ ។ ឥន្ទ្រិយ ១៣ តាំងឡើងដោយចិត្ត ឥន្ទ្រិយ ៨
 មិនតាំងឡើងដោយចិត្ត ដ្បិតឥន្ទ្រិយ តាំងឡើងដោយចិត្តក៏មាន មិនតាំង
 ឡើងដោយចិត្តក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៣ កើតជាមួយនឹងចិត្ត ឥន្ទ្រិយ ៨
 មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ដ្បិតឥន្ទ្រិយ កើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន មិនកើត
 ជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៣ ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ឥន្ទ្រិយ ៨
 មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ដ្បិតឥន្ទ្រិយ ប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន មិនប្រព្រឹត្ត
 ទៅតាមចិត្តក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៣ ច្រឡំ ទាំងតាំងឡើងដោយចិត្ត
 ឥន្ទ្រិយ ៨ មិនច្រឡំ មិនតាំងឡើងដោយចិត្ត ដ្បិតឥន្ទ្រិយ ច្រឡំទាំង
 តាំងឡើងដោយចិត្តក៏មាន មិនច្រឡំ មិនតាំងឡើងដោយចិត្តក៏មាន ។

អភិធម្មបិដក វិរាត្តោ

តេសិទ្ធិយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហកុរោ អដ្ឋិទ្ធិ-
 យា រោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហកុរោ ជីវិតទ្ធិយំ
 សិយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហកុរោ សិយា រោ ចិត្ត-
 សំសដ្ឋសមុដ្ឋានសហកុរោ ។ តេសិទ្ធិយា ចិត្តសំសដ្ឋ-
 សមុដ្ឋានុបវិវត្តិរោ អដ្ឋិទ្ធិយា រោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋា-
 នុបវិវត្តិរោ ជីវិតទ្ធិយំ សិយា ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានុ-
 បវិវត្តិ សិយា រោ ចិត្តសំសដ្ឋសមុដ្ឋានុបវិវត្តិ ។ ធន
 ឥទ្ធិយា អដ្ឋតិកា សោឡសិទ្ធិយា ពាហិរា ។ ស-
 តិទ្ធិយា ឧទានា ចុទ្ធិសិទ្ធិយា ធុទានា ជីវិតទ្ធិយំ
 សិយា ឧទានា សិយា ធុទានា ។ ធនិទ្ធិយា ឧទានិទ្ធា
 ចត្តារិទ្ធិយា អធុទានិទ្ធា ធនិទ្ធិយា សិយា ឧទានិទ្ធា
 សិយា អធុទានិទ្ធា ។

(២៥២) ធុទានានា ។ ធនិទ្ធិយា ឧទានានិយា
 តិណិទ្ធិយា អធុទានានិយា ធនិទ្ធិយា សិយា ឧទា-
 នានិយា សិយា អធុទានានិយា ។ សោឡសិទ្ធិយា
 ឧទានាធនិប្បយុត្តា ធន ឥទ្ធិយា សិយា ឧទានានស-
 ប្បយុត្តា សិយា ឧទានាធនិប្បយុត្តា ។ ធនិទ្ធិយា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ឥន្ទ្រិយ ១៣ ច្រឡំទាំងតាំងឡើងទាំងកើតជាមួយនឹងចិត្ត ឥន្ទ្រិយ ៨ មិន
 ច្រឡំ មិនតាំងឡើង មិនកើតជាមួយនឹងចិត្ត ជីវិតន្ទ្រិយ ច្រឡំទាំងតាំង
 ឡើងទាំងកើតជាមួយនឹងចិត្តក៏មាន មិនច្រឡំមិនតាំងឡើងមិនកើតជាមួយ
 នឹងចិត្តក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៣ ច្រឡំទាំងតាំងឡើងទាំងប្រព្រឹត្តទៅតាម
 ចិត្ត ឥន្ទ្រិយ ៨ មិនច្រឡំ មិនតាំងឡើង មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្ត ជីវិ-
 តន្ទ្រិយ ច្រឡំ ទាំងតាំងឡើង ទាំងប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន មិនច្រឡំ
 មិនតាំងឡើង មិនប្រព្រឹត្តទៅតាមចិត្តក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៦ ខាងក្នុង
 ឥន្ទ្រិយ ១៦ ខាងក្រៅ ។ ឥន្ទ្រិយ ៧ ជាឧបាទាន ឥន្ទ្រិយ ១៤ មិន
 មែនឧបាទាន ជីវិតន្ទ្រិយ ជាឧបាទានក៏មាន មិនមែនឧបាទានក៏មាន ។
 ឥន្ទ្រិយ ៩ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើមកាន់យក
 ហើយ ឥន្ទ្រិយ ៤ មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជាដើម
 កាន់យកទេ ឥន្ទ្រិយ ៩ មានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហាជា
 ដើមកាន់យកហើយក៏មាន មិនមានកម្មប្រកបដោយកិលេស មានតណ្ហា
 ជាដើមកាន់យកទេក៏មាន ។

(២៥២) ឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ មិនមែនឧបាទាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០
 ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទាន ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់ឧបា-
 ទាន ឥន្ទ្រិយ ៩ ជាប្រយោជន៍ដល់ឧបាទានក៏មាន មិនមែនជាប្រយោជន៍
 ដល់ឧបាទានក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៦ ប្រាសចាកឧបាទាន ឥន្ទ្រិយ ៦
 ប្រកបដោយឧបាទានក៏មាន ប្រាសចាកឧបាទានក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០

និម្មិតយុទ្ធិ បញ្ញាបុព្វកំ

ន វត្តញ្ច ឧបាទានា ថេវ ឧបាទានិយា ចាតិ ឧបាទា-
 និយា ថេវ ឆោ ច ឧបាទានា តិសិទ្ធិយា ន វត្តញ្ច
 ឧបាទានា ថេវ ឧបាទានិយា ចាតិបិ ឧបាទានិយា ថេវ
 ឆោ ច ឧបាទានាចាតិបិ និសិទ្ធិយា ន វត្តញ្ច ឧបាទានា
 ថេវ ឧបាទានិយា ចាតិ សិយា ឧបាទានិយា ថេវ ឆោ
 ច ឧបាទានា(១) សិយា ន វត្តញ្ច ឧបាទានិយា ថេវ
 ឆោ ច ឧបាទានាចាតិ ។ សោឡាសិទ្ធិយា ន វត្តញ្ច
 ឧបាទានា ថេវ ឧបាទានសម្មយុត្តា ចាតិបិ ឧបាទា-
 នសម្មយុត្តា ថេវ ឆោ ច ឧបាទានាចាតិបិ ន ឥទ្ធិយា
 ន វត្តញ្ច ឧបាទានា ថេវ ឧបាទានសម្មយុត្តា ចាតិ
 សិយា ឧបាទានសម្មយុត្តា ថេវ ឆោ ច ឧបាទានា
 សិយា ន វត្តញ្ច ឧបាទានសម្មយុត្តា ថេវ ឆោ ច
 ឧបាទានាចាតិ ។ និសិទ្ធិយា ឧបាទានវិប្បយុត្តឧបាទា-
 និយា តិសិទ្ធិយា ឧបាទានវិប្បយុត្តអនុបាទានិយា
 តិសិទ្ធិយា សិយា ឧបាទានវិប្បយុត្តឧបាទានិយា
 សិយា ឧបាទានវិប្បយុត្តអនុបាទានិយា ន ឥទ្ធិយា

១ ម. ឯត្ថន្តរេ វសិទ្ធិយា សិយា ឧបាទានិយា ថេវ ឆោ ច ឧបាទានា ឥមេ ពហំ
 វិស្សន្តិ ។

ឥន្ទ្រិយវិភង្គ ចញ្ញាបុព្វកៈ

មិនគួរពោលថា ជាទុបាទាន ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានទេ ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តែមិនមែនទុបាទាន ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនគួរពោលថា ជាទុបាទាន ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានផង ថា ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តែមិនមែនទុបាទានផងឡើយ ឥន្ទ្រិយ ៧ មិនគួរពោលថា ជាទុបាទាន ទាំងជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានទេ ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តែមិនមែនទុបាទានក៏មាន មិនគួរពោលថា ជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន តែមិនមែនទុបាទានក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៦ មិនគួរពោលថា ជាទុបាទាន ទាំងប្រកបដោយទុបាទានផង ថា ប្រកបដោយទុបាទាន តែមិនមែនទុបាទានផងឡើយ ឥន្ទ្រិយ ៦ មិនគួរពោលថា ជាទុបាទាន ទាំងប្រកបដោយទុបាទានទេ ប្រកបដោយទុបាទាន តែមិនមែនទុបាទានផងក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយទុបាទាន តែមិនមែនទុបាទានក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ ប្រាសចាកទុបាទាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន ឥន្ទ្រិយ ៣ ប្រាសចាកទុបាទាន ទាំងមិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទាន ឥន្ទ្រិយ ៣ ប្រាសចាកទុបាទាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន ប្រាសចាកទុបាទាន ទាំងមិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន ឥន្ទ្រិយ ៦

អភិធម្មបទិកា វិកតោ

សីយា ឧទានានិវ្យយុត្តឧទានានិយា សីយា ឧទា-
 នានិវ្យយុត្តអនុទានានិយា សីយា ន វត្តញ្ចា ឧទា-
 នានិវ្យយុត្តឧទានានិយាតិបិ ឧទានានិវ្យយុត្តអនុ-
 ទានានិយាតិបិ ។

(២៥៣) ឆោ កាលេសា ។ ទស្សន្ត្រិយា សន្តិ-
 លេសិកា តីណ្ឌ្រិយា អសន្តិលេសិកា នវ្ត្រិយា
 សីយា សន្តិលេសិកា សីយា អសន្តិលេសិកា ។
 បន្ទាស្ត្រិយា អសន្តិលំដ្ឋា ឆោមនស្ស្រិយំ សន្តិលំដ្ឋ
 ធ ឥន្ត្រិយា សីយា សន្តិលំដ្ឋា សីយា អសន្តិលំដ្ឋា ។
 បន្ទាស្ត្រិយា កាលេសវិវ្យយុត្តា ឆោមនស្ស្រិយំ
 កាលេសសម្មយុត្តំ ធ ឥន្ត្រិយា សីយា កាលេសស-
 ម្មយុត្តា សីយា កាលេសវិវ្យយុត្តា ។ ទស្សន្ត្រិយា ន
 វត្តញ្ចា កាលេសា ថេវ សន្តិលេសិកា ចាតិ សន្តិលេ-
 សិកា ថេវ ឆោ ធ កាលេសា តីណ្ឌ្រិយា ន វត្តញ្ចា
 កាលេសា ថេវ សន្តិលេសិកា ចាតិបិ សន្តិលេសិកា
 ថេវ ឆោ ធ កាលេសាតិបិ នវ្ត្រិយា ន វត្តញ្ចា កា-
 លេសា ថេវ សន្តិលេសិកា ចាតិ សីយា សន្តិលេ-
 សិកា ថេវ ឆោ ធ កាលេសា សីយា ន វត្តញ្ចា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ប្រាសចាកទុបាទាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន ប្រាសចាក
ទុបាទាន ទាំងមិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានក៏មាន មិនគួរពោល
ថា ប្រាសចាកទុបាទាន តែជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានផង ថា ប្រាស
ចាកទុបាទាន ទាំងមិនមែនជាប្រយោជន៍ដល់ទុបាទានផង ក៏មាន ។

(២៥៣) ឥន្ទ្រិយទាំងឡាយ មិនមែនកិលេស ។ ឥន្ទ្រិយ ១០
គួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនគួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង
ឥន្ទ្រិយ ៧ គួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន មិនគួរដល់នូវសេចក្តី
សៅហ្មងក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៥ មិនប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង
ពោមសុទ្ធិន្ទ្រិយ ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង ឥន្ទ្រិយ ៦ ប្រកប
ដោយសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន ។
ឥន្ទ្រិយ ១៥ ប្រាសចាកកិលេស ពោមសុទ្ធិន្ទ្រិយ ប្រកបដោយ
កិលេស ឥន្ទ្រិយ ៦ ប្រកបដោយកិលេសក៏មាន ប្រាសចាកកិលេស
ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ មិនគួរពោលថា ជាកិលេស ទាំងគួរដល់
នូវសេចក្តីសៅហ្មងទេ គួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេស
ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនគួរពោលថា ជាកិលេស ទាំងគួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង
ផង ថា គួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេសផងឡើយ
ឥន្ទ្រិយ ៧ មិនគួរពោលថា ជាកិលេស ទាំងគួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង
ទេ គួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មងតែមិនមែនកិលេសក៏មាន មិនគួរពោលថា

ព្រឹត្តិយវិវត្តន៍ បញ្ញាបុព្វកំ

សង្ខារេសសិកា ថេវ នោ ច កិលេសាតិ ។ បន្ទាសិ-
 ទ្រ្ទិយា ន វត្តញ្ច កិលេសា ថេវ សង្ខារេស្ថា ចាតិបិ
 សង្ខារេស្ថា ថេវ នោ ច កិលេសាតិបិ នោមនស្សទ្រ្ទិយំ
 ន វត្តញ្ច កិលេសោ ថេវ សង្ខារេស្ថញ្ចាតិ សង្ខារេស្ថ-
 ញ្ចេវ នោ ច កិលេសោ ន ឥទ្ធរិយា ន វត្តញ្ច
 កិលេសា ថេវ សង្ខារេស្ថា ចាតិ សិយា សង្ខារេស្ថា
 ថេវ នោ ច កិលេសា សិយា ន វត្តញ្ច សង្ខារេស្ថា
 ថេវ នោ ច កិលេសាតិ ។ បន្ទាសិទ្ធរិយា ន វត្តញ្ច
 កិលេសា ថេវ កិលេសសម្មយុត្តា ចាតិបិ កិលេស-
 សម្មយុត្តា ថេវ នោ ច កិលេសាតិបិ នោមនស្សទ្រ្ទិ-
 យំ ន វត្តញ្ច កិលេសោ ថេវ កិលេសសម្មយុត្តញ្ចាតិ
 កិលេសសម្មយុត្តញ្ចេវ នោ ច កិលេសោ ន ឥទ្ធរិយា
 ន វត្តញ្ច កិលេសា ថេវ កិលេសសម្មយុត្តា ចាតិ
 សិយា កិលេសសម្មយុត្តា ថេវ នោ ច កិលេសា
 សិយា ន វត្តញ្ច កិលេសសម្មយុត្តា ថេវ នោ ច
 កិលេសាតិ ។ នវិទ្ធរិយា កិលេសវិប្បយុត្តសង្ខារេ-
 សិកា តិណ្ឌិទ្ធរិយា កិលេសវិប្បយុត្តសង្ខារេសិកា

ឥន្ទ្រិយវិវត្ត បញ្ចាបុច្ឆតៈ

គួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេសក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៥
 មិនគួរពោលថា ជាកិលេស ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងផង ថា
 ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេសផងឡើយ ទោមនស្សៈ
 ឥន្ទ្រិយ មិនគួរពោលថា ជាកិលេស ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង
 ទេ ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេស ឥន្ទ្រិយ ៦ មិន
 គួរពោលថា ជាកិលេស ទាំងប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មងឡើយ ប្រកប
 ដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេសផងក៏មាន មិនគួរពោលថា
 ប្រកបដោយសេចក្តីសៅហ្មង តែមិនមែនកិលេសក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៥
 មិនគួរពោលថា ជាកិលេសទាំងប្រកបដោយកិលេសផង ថា ប្រកប
 ដោយកិលេស តែមិនមែនកិលេសផងឡើយ ទោមនស្សៈឥន្ទ្រិយ មិនគួរ
 ពោលថា ជាកិលេស ទាំងប្រកបដោយកិលេសទេ ប្រកបដោយកិលេស
 តែមិនមែនកិលេស ឥន្ទ្រិយ ៦ មិនគួរពោលថា ជាកិលេស ទាំង
 ប្រកបដោយកិលេសឡើយ ប្រកបដោយកិលេស តែមិនមែនកិលេស
 ក៏មាន មិនគួរពោលថា ប្រកបដោយកិលេស តែមិនមែនកិលេសក៏
 មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៧ ប្រាសចាកកិលេស តែគួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង
 ឥន្ទ្រិយ ៣ ប្រាសចាកកិលេស ទាំងមិនគួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង

អភិធម្មបដិកេ វិរាគោ

ខោមនស្សន្ទ្រិយំ ន វត្ថុញ្ចំ កំលេសវិប្បយុត្តសង្កំ-
 លេសិកន្ទិមំ កំលេសវិប្បយុត្តអសង្កំលេសិកន្ទិមំ
 តិណ្ឌន្ទ្រិយា សិយា កំលេសវិប្បយុត្តសង្កំលេសិកា
 សិយា កំលេសវិប្បយុត្តអសង្កំលេសិកា ន វត្ថុញ្ចា
 សិយា កំលេសវិប្បយុត្តសង្កំលេសិកា សិយា កំ-
 លេសវិប្បយុត្តអសង្កំលេសិកា សិយា ន វត្ថុញ្ចា
 កំលេសវិប្បយុត្តសង្កំលេសិកាតិមំ កំលេសវិប្ប-
 យុត្តអសង្កំលេសិកាតិមំ ។

[២៥៤] បន្ទាសិន្ទ្រិយា ន ទស្សនេន បហាតត្វា
 សត្តិន្ទ្រិយា សិយា ទស្សនេន បហាតត្វា សិយា ន
 ទស្សនេន បហាតត្វា ។ បន្ទាសិន្ទ្រិយា ន ភាវនាយ
 បហាតត្វា សត្តិន្ទ្រិយា សិយា ភាវនាយ បហាតត្វា

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

គោមនស្សន្ទ្រិយ មិនគួរពោលថា ប្រាសចាកកិលេស តែគួរដល់នូវសេចក្តី
 សៅហ្មងផង ថា ប្រាសចាកកិលេស ទាំងមិនគួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង
 ផងឡើយ ឥន្ទ្រិយ ៣ ប្រាសចាកកិលេស តែគួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង
 ក៏មាន ប្រាសចាកកិលេស ទាំងមិនគួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន
 ឥន្ទ្រិយ ៦ ប្រាសចាកកិលេស តែគួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មង ក៏មាន
 ប្រាសចាកកិលេស ទាំងមិនគួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មងក៏មាន មិនគួរ
 ពោលថា ប្រាសចាកកិលេស តែគួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មងផង ថា
 ប្រាសចាកកិលេស ទាំងមិនគួរដល់នូវសេចក្តីសៅហ្មងផងក៏មាន ។

[២៥៤] ឥន្ទ្រិយ ១៥ មិនគួរលះដោយទស្សនៈ ឥន្ទ្រិយ ៧ គួរ
 លះដោយទស្សនៈក៏មាន មិនគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ
 ១៥ មិនគួរលះដោយការវិនា ឥន្ទ្រិយ ៧ គួរលះដោយការវិនាក៏មាន

ព្រឹត្តិយវិរុទ្ធិ បញ្ញាបុព្វកំ

សិយា ន ភាវនាយ បហាតត្វា ។ បន្ទាសិទ្ធិយា ន
 ទស្សនេន បហាតត្វាហេតុកា សត្តិទ្ធិយា សិយា
 ទស្សនេន បហាតត្វាហេតុកា សិយា ន ទស្សនេន
 បហាតត្វាហេតុកា ។ បន្ទាសិទ្ធិយា ន ភាវនាយ ប-
 ហាតត្វាហេតុកា សត្តិទ្ធិយា សិយា ភាវនាយ បហា-
 តត្វាហេតុកា សិយា ន ភាវនាយ បហាតត្វាហេតុកា ។
 និទ្ធិយា អវិគត្តា នោមទស្សន្តិយំ សវិតត្តំ ទ្វាទ-
 សិទ្ធិយា សិយា សវិតត្តា សិយា អវិគត្តា ។ និទ្ធិ-
 យា អវិចារា នោមទស្សន្តិយំ សវិតារំ ទ្វាទសិទ្ធិយា
 សិយា សវិចារា សិយា អវិចារា ។ ឯកាទសិទ្ធិយា
 អប្បវិតកា ឯកាទសិទ្ធិយា សិយា សប្បវិតកា សិយា
 អប្បវិតកា ។ ឯកាទសិទ្ធិយា ន បីតិសហគតា
 ឯកាទសិទ្ធិយា ន បីតិសហគតា ឯកាទសិទ្ធិយា
 សិយា បីតិសហគតា សិយា ន បីតិសហគតា ។
 ទ្វាទសិទ្ធិយា ន សុខសហគតា ទសិទ្ធិយា សិយា
 សុខសហគតា សិយា ន សុខសហគតា ។ ទ្វាទ-
 សិទ្ធិយា ន ឧបេក្ខាសហគតា ទសិទ្ធិយា សិយា
 ឧបេក្ខាសហគតា សិយា ន ឧបេក្ខាសហគតា ។

ឥន្ទ្រិយវិរាត្ត បញ្ញាបុព្វកៈ

មិនគួរលះដោយការវិនាសក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៥ មិនមានហេតុគួរលះដោយ
 ទស្សនៈ ឥន្ទ្រិយ ៧ មានហេតុគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន មិនមាន
 ហេតុគួរលះដោយទស្សនៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៥ មិនមានហេតុគួរលះ
 ដោយការវិនាស ឥន្ទ្រិយ ៧ មានហេតុគួរលះដោយការវិនាសក៏មាន មិនមាន
 ហេតុគួរលះដោយការវិនាសក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៨ មិនមានវិតក្កៈ ទោមន-
 ស្សៈ ឥន្ទ្រិយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិតក្កៈ ឥន្ទ្រិយ ១២ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយ
 នឹងវិតក្កៈក៏មាន មិនមានវិតក្កៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ៨ មិនមានវិចារៈ ទោ-
 មនស្សៈ ឥន្ទ្រិយ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងវិចារៈ ឥន្ទ្រិយ ១២ ប្រព្រឹត្តទៅជា
 មួយនឹងវិចារៈក៏មាន មិនមានវិចារៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១១ មិនមានបីតិ
 ឥន្ទ្រិយ ១១ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងបីតិក៏មាន មិនមានបីតិក៏មាន ។
 ឥន្ទ្រិយ ១១ មិនកើតព្រមដោយបីតិ ឥន្ទ្រិយ ១១ កើតព្រមដោយបីតិក៏
 មាន មិនកើតព្រមដោយបីតិក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១២ កើតព្រមដោយ
 សុខៈ ឥន្ទ្រិយ ១០ កើតព្រមដោយសុខៈក៏មាន មិនកើតព្រមដោយ
 សុខៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១២ មិនកើតព្រមដោយទេវភូត ឥន្ទ្រិយ ១០
 កើតព្រមដោយទេវភូតក៏មាន មិនកើតព្រមដោយទេវភូតក៏មាន ។

អភិធម្មបិដកេ វិរត្តោ

ទស្ថិទ្ធិយា កាមាវចរា តីណិទ្ធិយា ន កាមាវចរា
 នវិទ្ធិយា សិយា កាមាវចរា សិយា ន កាមាវ-
 ចរា ។ តេរសិទ្ធិយា ន រូចាវចរា នវិទ្ធិយា សិយា
 រូចាវចរា សិយា ន រូចាវចរា ។ ចុទ្ធសិទ្ធិយា ន
 អរូចាវចរា អដ្ឋិទ្ធិយា សិយា អរូចាវចរា សិយា ន
 អរូចាវចរា ។ ទស្ថិទ្ធិយា បរិយាបន្នា តីណិទ្ធិយា
 អបរិយាបន្នា នវិទ្ធិយា សិយា បរិយាបន្នា សិយា
 អបរិយាបន្នា ។ ឯកាទស្ថិទ្ធិយា អនិយ្យានិកា អន-
 ញតញស្សាមីតិទ្ធិយំ និយ្យានិកំ ទស្ថិទ្ធិយា សិយា
 និយ្យានិកា សិយា អនិយ្យានិកា ។ ទស្ថិទ្ធិយា
 អនិយតា អនញតញស្សាមីតិទ្ធិយំ និយតំ ឯកាទ-
 សិទ្ធិយា សិយា និយតា សិយា អនិយតា ។ ទស្ថិ-
 ទ្ធិយា សទុត្តរា តីណិទ្ធិយា អនុត្តរា នវិទ្ធិយា
 សិយា សទុត្តរា សិយា អនុត្តរា ។ បន្ទរសិទ្ធិយា
 អរណា ទោមនស្សិទ្ធិយំ សរណំ ន វិទ្ធិយា សិយា
 សរណា សិយា អរណាតិ ។

បញ្ចប្បដកំ ។

ឥន្ទ្រិយវិរត្តោ សមត្តោ ។

អភិធម្មបិដក វិភង្គ

ឥន្ទ្រិយ ១០ ជាតាមាវចរ ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនមែនតាមាវចរ ឥន្ទ្រិយ ៧ ជា
 តាមាវចរក៏មាន មិនមែនតាមាវចរក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៣ មិនមែនរូបាវចរ
 ឥន្ទ្រិយ ៧ ជារូបាវចរក៏មាន មិនមែនរូបាវចរក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៤
 មិនមែនអរូបាវចរ ឥន្ទ្រិយ ៨ ជាអរូបាវចរក៏មាន មិនមែនអរូបាវចរក៏
 មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ ជាបរិយាបន្នៈ ឥន្ទ្រិយ ៣ ជាអបរិយាបន្នៈ
 ឥន្ទ្រិយ ៧ ជាបរិយាបន្នៈក៏មាន ជាអបរិយាបន្នៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១១
 ជាអនិយ្យានិកៈ អនញ្ញញ្ញស្សម្មតិឥន្ទ្រិយ ជានិយ្យានិកៈ ឥន្ទ្រិយ ១០
 ជានិយ្យានិកៈក៏មាន ជាអនិយ្យានិកៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ មិនទៀង
 អនញ្ញញ្ញស្សម្មតិឥន្ទ្រិយ ទៀង ឥន្ទ្រិយ ១១ ទៀងក៏មាន មិនទៀង
 ក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១០ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងទត្តរៈ (ការរើឡើងនូវខ្លួន)
 ឥន្ទ្រិយ ៣ មិនមានទត្តរៈ ឥន្ទ្រិយ ៧ ប្រព្រឹត្តទៅជាមួយនឹងទត្តរៈក៏មាន
 មិនមានទត្តរៈក៏មាន ។ ឥន្ទ្រិយ ១៥ មិនប្រកបដោយសត្រូវ ទោមន-
 ស្សឥន្ទ្រិយ ប្រកបដោយសត្រូវ ឥន្ទ្រិយ ៦ ប្រកបដោយសត្រូវក៏មាន
 មិនមានសត្រូវក៏មាន ។

ចប់ បញ្ញាប្បច្ចកៈ ។

ចប់ ឥន្ទ្រិយវិភង្គ ។

អភិធម្មបិដកេ

វិភង្គស្ស បឋមោ ភាគោ

មាតិកាបត្តានិ

មាតិកា

អង្កេត

ខន្ធវិភង្គោ

ខន្ធវិភង្គោ	សុត្តន្តកាដនីយំ	១
	អភិធម្មកាដនីយំ	២៤
	បញ្ចាបច្ចកំ	១០៥

អាយតនវិភង្គោ

អាយតនវិភង្គោ	សុត្តន្តកាដនីយំ	១២៧
	អភិធម្មកាដនីយំ	១២៨
	បញ្ចាបច្ចកំ	១៣០

ធាតុវិភង្គោ

ធាតុវិភង្គោ	សុត្តន្តកាដនីយំ	១៥២
	អភិធម្មកាដនីយំ	១៦៣
	បញ្ចាបច្ចកំ	១៧០

អភិធម្មបិដក

វិភង្គ បឋមភាគ

សន្និកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

ខន្ធវិភង្គ

ខន្ធវិភង្គ	សុត្តន្តកាដនីយ	១
	អភិធម្មកាដនីយ	២៤
	បញ្ចាបច្ចកៈ	១០៥

អាយតនវិភង្គ

អាយតនវិភង្គ	សុត្តន្តកាដនីយ	១២៧
	អភិធម្មកាដនីយ	១២៨
	បញ្ចាបច្ចកៈ	១៣០

ធាតុវិភង្គ

ធាតុវិភង្គ	សុត្តន្តកាដនីយ	១៥២
	អភិធម្មកាដនីយ	១៦៣
	បញ្ចាបច្ចកៈ	១៧០

មាតិកាបត្រានិ

មាតិកា

រង្វង់
ក

សប្បវិកាដោ

សប្បវិកាដោ	សត្វនកាជនីយំ	១៧៤
	អភិធម្មកាជនីយំ	២១១
	បញ្ចាបច្ចកំ	២២៦

ពិន្ទ្រិយវិកាដោ

ពិន្ទ្រិយវិកាដោ	អភិធម្មកាជនីយំ	២៤៧
	បញ្ចាបច្ចកំ	២៥២

សន្លឹកប្រាប់មាតិកា

មាតិកា

ទំព័រ

សប្បវិភាគ

សប្បវិភាគ	សុតន្តកាដនីយ	១៧៤
	អភិធម្មកាដនីយ	២១១
	បញ្ហាបច្ចកៈ	២២៦

ឥន្ទ្រិយវិភាគ

ឥន្ទ្រិយវិភាគ	អភិធម្មកាដនីយ	២៤៧
	បញ្ហាបច្ចកៈ	២៥២

វិវត្តាវិវត្តបត្តិ

វិវត្តបាហោ	អវិវត្តបាហោ	អង្កេត រដ្ឋលេខាយ	
ចក្ខុសម្ពស្សជា	ចក្ខុសម្ពស្សជា	៧	១៤
បច្ចុប្បន្ន	បច្ចុប្បន្ន	១៥	៥
ឧបាទិទ្ធបាទានិយំ	ឧបាទិទ្ធបាទានិយំ	២៦	១៣
ខន្ធវិក្កេ	ខន្ធវិក្កេ	២៧	១
ជីវិតិញ្ញាយំ	ជីវិតិញ្ញាយំ		១៧
ឧបាទិទ្ធបាទានិយា	ឧបាទិទ្ធបាទានិយា	៣១	២
មហាមគ្គតារាមណា	មហាមគ្គតារាមណា	៨០	២
នេវ សេក្ខា	នេវ សេក្ខា	១០៨	៤
នីវរណសម្បយុត្តា	នីវរណសម្បយុត្តា	១១៧	៧
នីវរណវិប្បយុត្តនីវរណិយា	នីវរណវិប្បយុត្តនីវរណិយា	„	១២
នីវរណវិប្បយុត្តនីវរណិយា	នីវរណវិប្បយុត្តនីវរណិយា	„	១៣
នីវរណិយាភិប	នីវរណិយាភិប	„	១៥
បញ្ចាបច្ចកំ	អភិធម្មកាជនីយំ	១២៧	១
អបេកសិកំ	អបេកសិកំ	១៤៤	១៤
កិលេសវិប្បយុត្ត-	កិលេសវិប្បយុត្ត-		
សន្តិលេកិកាភិប	សន្តិលេសិកាភិប	១៤៧	១៥
អសម្ពដ្ឋ	អសម្ពដ្ឋ	១៥៨	១១

វិវិទ្យាវិទ្យាបត្តិ

វិវិទ្យាបត្តិ	អវិវិទ្យាបត្តិ	អង្គ រជ្ជលេខាយំ	
តកោ	តកោ	១៦២	៦
អភិធម្មកាដយំ	អភិធម្មកាដនីយំ	១៦៣	១
"	"	១៦៥	១
ធាតុយា	ធាតុយោ	១៨១	៦
ចេតសិកំ	ចេតសិកំ	១៩៦	១៥
ភគិនី	ភគិនី	១៩៨	៧
សច្ចវិក ផ្កា	សច្ចវិកផ្កា	២៤៦	១៥
នវិន្ទិយា	នវិន្ទិយា	២៦០	៨
"	"	"	១៦
ចិត្តសំសដ្ឋសមដា -	ចិត្តសំសដ្ឋសមដានា -		
នុបវេត្តិនោ	នុបវេត្តិនោ	២៧០	៦
"	"	"	៧
ចិត្តសំសដ្ឋសមដា -	ចិត្តសំសដ្ឋសមដានា -		
នុបវេត្តិ	នុបវេត្តិ	"	"
"	"	"	៨

សង្ខេបត្រាប្រការពាក្យខុស-ត្រូវ

ពាក្យខុស	ពាក្យត្រូវ	ទំព័រ	បន្ទាត់
ទាំងនោះ	ទាំងនោះ	៧	១០
កើតពីចក្ខុសម្ពុស្ស	កើតពីចក្ខុសម្ពុស្ស	៧	២០
សុត្តកាជនីយ	សុត្តន្តកាជនីយ	១៣	១
បបរិជាតុ	បបរិជាតុ	២៧	១២
ក៏បាន	ក៏មាន	៣៥	២
ជាអរិយាបន្ទៈក៏មាន	ជាអបរិយាបន្ទៈក៏មាន	៨៤	៦
បញ្ចាបច្ចកៈ	អភិធម្មកាជនីយ	១២៧	១
នីវរណៈ	នីវរណៈ	១៤៣	៥
ប្រមូល	ប្រមូល	១៥៤	១១
អាយតនវិក័ត្ត	ធាតុវិក័ត្ត	១៧៥	១
ដល់នីវរណៈ	ដល់នីវរណៈ	១៨៣	៥
ភាពនៃចិត្ត	ភាពនៃចិត្ត	១៧៥	៨
សេចក្តីសោកៈ	សេចក្តីសោក	"	១៤
រមែលឆេះបង្គំ	រមែលឆេះបង្គំ	២០៥	៨
និមន	មិនមាន	២៣០	៤
ជាអធិបតីក៏មាន	ជាអធិបតីក៏មាន	"	៧

